

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

स्वाध्याय

[संस्कृत विभाग]

संगीतमण्डल
प. श्री भुवनेश्वरजी गणिवय
भुवि.य श्री जवविजयजी म
मुनि.य श्री तन्वानदविजयजी म

संगीतमण्डल
मुनि.य श्री तन्वानदविजयजी म

प्रयाजक
श्री असुतलाल कालिदास दोशी बी. ए.

प्रकाशक
जैव साहित्य विभास मण्डल बम्बई ५६ (A ५)

प्रकाशक :

पं. अमृतलाल वाराचन्द्र दोशी, व्याकरणतीर्थ
मन्त्री, जैन साहित्य विकास मण्डल
११२, घोडबंदर रोड, इरला ब्रीज
वल्हेपारले, मुंबई—५६ (A S)

प्रथम आवृत्ति

१०००

ईस्वीसंग १९६२

विश्वममयर् २०१९

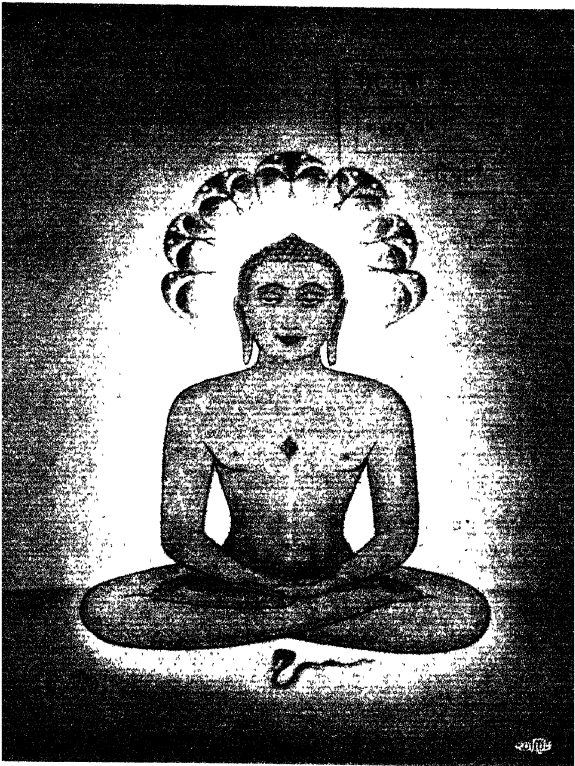
मूल्य रु. १५

मुद्रक :

वि. पु. आगवत

मौज मिटिंग ब्यूरो, खटाववाडी

गिरगांव, मुंबई ४

अनुक्रमणिका

- १ मङ्गलपञ्चकम्
- २ निवेदन
- ३ यन्त्रचित्रसूचि
- ४ यन्त्रचित्रपरिचय
- ५ अमारां प्रकाशनो
- ६ नमस्कार
- ७ चत्वारि मंगलम्
- ८ पञ्च परमेष्ठि नमस्कार ग्रथित गम्य सूत्रपटी

विषयानुक्रम

क्रमांक	विषय	पृष्ठ
[४६-१]	नमस्कारमन्त्रस्तोत्रम्	६
[४७-२]	'ॐ' कारविष्णुस्तवनम्	५
[४८-३]	श्रीजिनप्रभसूरिविरचित- मायाबीज (ह्रींकार) कल्प परिशिष्ट १ 'ह्रीं' कारविद्यारतवनम् परिशिष्ट २ मायाबीजस्तुति	८ १३ १७
[४९-४]	श्रीजयसिंहन्तर्गविरचित 'यमोपदशमाला' न्तर्गत 'अहं' अक्षरतत्त्वस्तवः	२१
[५०-५]	अहं श्रीहेमचन्द्रसूरिविरचितश्रीसिद्धदेवमन्त्रशतानुशासनस्य मङ्गलाचरणसूत्रम् स्वोपज्ञतत्त्वप्रकाशिकाटीका-शतमहाणवन्त्यासम्बलितम्	२५
[५१-६]	अहं श्रीहेमचन्द्राचार्यविरचित-संस्कृतद्रव्याश्रयमहाकाव्यस्य प्रथमश्लोक श्रीश्रमयतिलकगणिविरचितव्याख्यासमेत	३८
[५२-७]	श्रीसिंहसिलकसूरिविरचितं ऋषिमण्डलस्तवयन्त्रालेखनम्	४१
[५३-८]	कलिकालसर्वज्ञश्रीहेमचन्द्राचार्यविरचितत्रिपष्टिशालाका- पुरुषचरितगतनन्दर्भः [पञ्चनमस्कारस्तोत्रम्]	६८
[५४-९]	कलिकालसर्वज्ञश्रीमद्द्वैतचन्द्राचार्यविरचितश्रीवीतरागस्तोत्रमङ्गलाचरणम् श्री सोमोदयगणिकृतावर्चुषि श्री प्रभानन्दसूरिकृतविवरणम्	७० ७१ ७२

नोंधः—प्रत्येक स्तोत्रनो अनुवाद तथा तेनो टूक परिचय साधे आण्यो छे । जेनो अनुवाद नथी आण्यो तेनी आगळ
* आवु चिह्न मूक्यु छे ।

[५५-१०]	भट्टारकश्रीसकलकीर्तिरचित 'तत्त्वार्थसारदीपक' महाग्रन्थस्य संवर्धः	७५
[५६-११]	श्रीसिंहतिलकसूरिविरचितश्रीमन्ब्रजराजरहस्यान्तर्गत- अर्हदादिपञ्चपरमेष्ठिस्वरूपसन्दर्भः	९५
[५७-१२]	श्रीसिंहतिलकसूरिसंहृद्धः परमेष्ठिविद्यायन्त्रकल्पः	१११
[५८-१३]	श्रीसिंहतिलकसूरिविरचितं लघुनमस्कारचक्रस्तोत्रम्	१२७
[५९-१४]	श्रीसिद्धसेनसूरिप्रणीतं श्रीनमस्कारमाहात्म्यम्	१४२
[६०-१५]	श्रीजिनप्रभसूरिरचिता पञ्चनमस्कृतिस्तुतिः	१७६
[६१-१६]	श्रीजिनप्रभसूरिरचितः पञ्चपरमेष्ठिनमस्कारस्तवः	१८३
[६२-१७]	श्रीकमलप्रभसूरिविरचितं जिनपञ्जरस्तोत्रम्	१८४
[६३-१८]	महामहोपाध्याय श्रीयशोविजयगणिविरचिता परमात्मपञ्चविंशतिका	१८९
[६४-१९]	श्रीसिंहनन्दिभट्टारकविरचितः पञ्चनमस्कृतिदीपकसन्दर्भः	१९३
[६५-२०]	श्रीसिंहनन्दिविरचित-पञ्चनमस्कृतिदीपकान्तर्गत-नमस्कारमन्त्राः	१९९
[६६-२१]	आत्मरक्षणनमस्कारस्तोत्रम्	२१६
[६७-२२]	पञ्चपरमेष्ठिस्तवनम्	२१८
[६८-२३]	नमस्कारस्तवनम्	२२०
[६९-२४]	लक्षणनमस्कारगुणनविधिः	२२१
[७०-२५]	श्रीनागसेनाचार्यविरचिततत्त्वानुशासनसन्दर्भः	२२३
[७१-२६ क]	श्रीचन्द्रतिलकोपाध्यायरचितश्रीअभयकुमारचरितसन्दर्भः	२३७
[,, ख]	श्रीरत्नमण्डनगणिविरचितसुकृतसागरसन्दर्भः	२३९
[,, ग]	श्रीवर्धमानसूरिविरचितआचारदिनकरसन्दर्भः	२४१
[,, घ]	श्रीरत्नमंदिरगणिविरचितउपदेशतरङ्गिणीसन्दर्भः	२४३
[७१-२६ च*]	श्रीविजयवार्णिविरचित 'मन्त्रसारसमुच्चयापरनाम-ब्रह्मविद्याविधि-ग्रन्थान्तर्गता- हर्दादिबीजस्वरूपसन्दर्भः	२४६
[,, छ]	श्रीरत्नचन्द्रगणिविरचितमालुकाप्रकरणसन्दर्भः	२४८
[७२-२७ *]	श्रीहेमचन्द्राचार्यविरचितः अर्हन्नामसहस्रसमुच्चयः	२५१
[७३-२८]	महामहोपाध्यायश्रीविनयविजयगणिविरचितश्रीजिनसहस्रनामस्तोत्रम्	२५८
[७४-२९ *]	पं. आशाचरविरचितश्रीजिनसहस्रनामस्तवनम्	२८४
[७५-३०]	याकिनीमहत्तरासुनु-भवविरहाङ्क-भगवत्-श्रीहरिभद्रसूरिकृत-'षोडशकप्रकरण'- संदर्भः	२९३
[७६-३१ (अ)]	श्रीजयतिलकसूरिविरचित श्रीहरिविक्रमचरितान्तर्गतसंदर्भः	३०९
[७६-३१ (ब)]	श्रीनवतत्त्वसंबेदनान्तर्गतसंदर्भः	३००
[७७-३२ *]	श्रीसिद्धसेनदिवकरविरचितः शाकस्तवः	३०१
[७८-३३]	श्रीपूज्यपादविरचितः सिद्धभक्त्यादिसंग्रहः	३०५
[७९-३४]	श्रीरत्नशेखरसूरिविरचित 'श्राद्धविधि'प्रकरणान्तर्गतसन्दर्भः	३१५
[८०-३५]	उपा. श्रीयशोविजयजीकृत 'द्वारिशाद् द्वारिशािका' सन्दर्भः	३२७
[८१-३६]	प्रकीर्णश्लोकाः	३२८
[८२-३७]	अज्ञातकर्तृकः श्रीपञ्चपरमेष्ठिस्तवः	३३०
	शुद्धिपत्रक	३३२

महाकविगुणपालविरचित 'जंबुचरिय' संस्थितं

॥ मङ्गलपञ्चकम् ॥

जम्मजरमरणभवजलहिउचारए,
सिद्धिपुरगमणसुहसंपयागारए ।
असुरसुरमणुपपरिवंदिए जे जिणे,
मंगलं पढमयं हुंतु ते बुहयणे ॥ ८१४ ॥

सयलसंसारपरिमुक्तसंवासए,
भवियलोयाण सद्दिन्नसुहवासए ।
कम्मवणगहणयं सोसिउं सिद्धए,
मंगलं वीययं हुंतु तुह सिद्धए ॥ ८१५ ॥

कुमयवाईकुंरंगाण पंचाणणे,
ससमयपरसमयसंभावपंचाणणे ।
पंचहायारपडिपुन्नसंधारए,
मंगलं तइययं हुंतु तह सुहयरे ॥ ८१६ ॥

सन्वसाहूण उवएससंपदायए,
उमयसुत्तत्थकयपवरसज्झायए ।
धम्मसुक्काण ज्ञाणाण सज्झायए,
मंगलं चोत्थयं हुंतुवज्झायए ॥ ८१७ ॥

नाणतवचरणसम्मत्तगुणपुन्नाए,
कोहमयमाणभयलोहसंचुन्नाए ।
सयलसावज्जवावारकयसंबरे,
मंगलं पंचमं हुंतु तह षुणिवरे ॥ ८१८ ॥

निवेदन

नमस्कार-स्वाध्यायना प्राकृत विभाग (प्रथम भाग) नो डलदार ग्रथ आजची एक वर्ष परेलां बहार पाडवामा आव्यो हतो। एने सनात्रे अत्यन्त आदरथी वधानी लीधो हतो। मारा राग विद्वानोए ए ग्रथनी मुक्तकठे प्रशंसा करी हनी। तेनी ग्रथी नकलो तरत ज उपडी गई हनी अने हनु तेनी माग चालु छे। विदेशमाथी पण मागणीओ आवी रही छे।

हवे एज ग्रथना बीजा (संस्कृत) विभागने प्रगट करत। अमने अत्यन्त आनंद थाय छे। आ बीजा विभागमा नवकार सबधी कुल ४३ महत्वपूर्ण सदमों लेवामा आव्या छे। प्रथम भागनी माफक ज आ संस्कृत विभागमा पण नवकार सबधी जुदी जुदी दृष्टिए विशेषता धरावना प्रकाशित तेमज अप्रकाशित स्तोत्रो चुटवामा आव्या छे।

अंकारविद्यास्तवन, ह्रींकारविद्यास्तवन, मायाबीजस्तुति, मायाबीजह्रींकारकल्प, ऋषिमण्डल-स्तवयन्त्रालेखन, आ स्तोत्रो अंकार अने ह्रींकारनु म्यन्त्र महत्त्व बतावनाग स्तोत्रो छे। **ऋषिमण्डलस्तवयन्त्रालेखन**ने अमे जुदा पुस्तकरूपे पण बहार पाजु छे।

कलिकालसर्वज्ञ श्रीहेमचन्द्राचार्य विरचित श्रीसिद्धहेमशाब्दानुशासनना शब्दमहाणव्यासमाथी अमे अर्हेना विस्तृत व्यासने अर्ही रजु करेल छे। एनी अनुवाद अही प्रथम ज धार प्रकाशित थाय छे। एमा अर्हेनो स्वरूप, अमिधेय, तात्पर्य, क्षेम, योग, प्रणिधान अने तान्त्रिक नमस्कार, ए मात द्वारा वडे सुंदर विचार करवामा आव्यो छे। ते पछीना सदममा कलिकालमवसकृत **संस्कृत द्वयाश्रय महाकाव्यना** प्रथम श्लोकनी टीकामा श्रीअभयतिलकगणितु अर्हे उपरनु विवेचन छे।

ते पछीना सदममा **कलिकालसर्वज्ञ श्रीहेमचन्द्राचार्य** कृत श्रीवीतरागस्तोत्रना प्रथम छ श्लोको उपर **श्रीप्रभानंदसूरि**ए करेल सुंदर विवरण छे। तेमा प्रत्येक पद उपर सुंदर प्रकाश भाखवामा आव्यो छे।

ते पछी **तत्त्वार्थसारदीपक** ग्रथनो सदम आवे छे। तेमा पदम्य ध्याननी सुंदर भावना छे। तेमा नवकारमाथी तत्वज्ञ थयेल। अनेक मंत्रो, ते मंत्रोनी आराधनाना प्रकारो तथा फलश्रुति छे।

ते पछी **श्रीसिंहतिलकसूरि** ए रचेल **मन्त्रराजरहस्य** नामना **हर्नालिंग**वित ग्रथमाथी **पंचपरमेष्ठिस्वरूप संदर्भ** लेवामा आव्यो छे। **मन्त्रराजरहस्य**ना विषयमा भविष्यमा वधु साहित्य प्रकाशित करवानी अमारा उक्त भावना छे। मन्त्रज्ञगता आ ग्रथनु स्थान अनेक छे। ए ग्रथने वाचता **श्रीसिंहतिलकसूरि**नी अगाध विद्वत्ता स्पष्ट देखाई आवे छे। प्रस्तुत सदममा **ॐ, ह्रीं, अर्हे** वगरे मंत्रबीजोना अ अ आ उ म् वगरे अगोना रहस्यनु सुंदर वर्णन छे।

ते पछी **मन्त्रराजरहस्य**माथी **परमेष्ठिविद्यायन्त्रकल्प** लेवामा आव्यो छे। एमा पण परमेष्ठिओना ध्यानादिना जुदा जुदा प्रकारो वर्णववामा आव्या छे। एमा सरस्वतीना मन्त्रध्याननु वर्णन सौथी वधु महत्त्वनु छे। सरस्वतीना मन्त्रु ध्यान मूलाधारदि चक्रोमा केवी रीते करवु, तेनी विशिष्ट प्रक्रिया, कुण्डलिनी शक्ति, वगरेनु अही रहस्यमय वर्णन छे। ए वर्णन परधी ए स्पष्ट देखाव छे के **श्रीसिंहतिलकसूरि**नो व्यानविषयक अनुभव बहु ज उच्च भूमिकानो हतो। प्रस्तुत सदम पछीना **लघुनमस्कारचक्ररतोत्रसंदर्भ**मा गान्ध्याधिकर्मने साधवानी प्रक्रिया छे।

न्यारपछी **श्रीसिद्धसेनसूरि**प्रणीत **श्रीनमस्कार माहात्म्य** अनुवाद सहित आपवामा आव्यु छे, एमा नवकार अने तेना प्रत्येक वर्णनु सुंदर विवेचन छे तथा नवकारना स्मरणथी यता लाभो, नवकारनो प्रभाव वगरे दर्शाववामा आव्या छे। एमा मत्तम प्रकाशथी ते चतुःशरणनु वर्णन शुरु थाय छे, ते तो अजोड छे।

ते पछीना सदमोमा पण नवकारविषयक विविध सामग्री छे।

ते पछी **परमात्मपंचविंशति** सदम छे। एमा उपा० **श्रीयशोविजयजी**ए परमात्माना शुद्ध स्वरूपनु संक्षेपमा सुंदर वर्णन करेल छे।

ते पत्नी **पञ्चनमस्कृतिदीपक**माथी वे संदर्भों तारववामा आव्या छे। एमाथी प्रथम सदर्ममा साधनामा उपयोगी एवा दिग्, आसन, मुद्रा, काल, क्षेत्र, द्रव्य, भाव, पल्लव, कर्म, गुण, सामान्य, विशेष वगैरेनु वर्णन छे। **पंचनमस्कृतिदीपक**ना वीत्रा संदर्भना नवकारना पदोमाथी नीकलेला अनेक मंत्रो आपवामा आव्या छे। एमा केरलक मनोना ध्याननी विशिष्ट प्रक्रियाओ पण बताववामा आवी छे।

ते पत्नी **लक्ष्म नमस्कार गुणनविधि** नामक सदर्ममा लक्ष्म नवकारना जपनो सुदर विधि छे। एमा बताववामा आव्यु छे के जे विधिपूर्वक भावथी लक्ष्म नवकार गणे छे तेनी जो एकाग्रता वधी जाय नो ते **श्रीतीर्थकर नामकर्म** उपार्भे छे।

ते पत्नी **तत्त्वानुशासन** संदर्भ छे। ए ग्रथ अमारां सस्था तरफथी पूर्व प्रकाशित थयेल छे। ए संपूर्ण ग्रथना अनुवादक पू. गु. श्री **तत्त्वानंदविजयजी** म. छे। ए अनुवादमाथी प्रस्तुत सदर्म अही ठेवामा आव्यो छे। आ सदर्ममा नाम-स्थापना-द्रव्य-भाव ध्येयनु सुदर वर्णन छे। एमा व्यवहारस्थान तथा निश्चयस्थान पण दर्शावेल छे। ए ज सदर्ममा अर्हना ध्याननी विशिष्ट प्रक्रिया तथा अर्हना अभेद स्थानादिनु सुदर वर्णन छे। आत्मस्वेदननु वर्णन पण ए ग्रन्थमा अद्भुत छे। ग्रथने रचनार **दिगम्बर सम्प्रदाय**ना स्थातनाम **आचार्य श्रीमान् नागसेन** छे। एमनी अद्भुत प्रतिभा आ ग्रथमा तरी आवे छे। ध्यानना प्रत्येक अभ्यासी माटे ए संपूर्ण ग्रथ मननीय छे ऊरण के ए स्थानमवनी उच्च भूमिका उपरथी लखाएल छे।

ते पत्नी **मातृका प्रकरण** सदर्ममा प्रणवादि मन्त्रीजोना प्रत्येक अगनु वाच्य (अभिषेय) दर्शाववामा थायु छे।

ते पत्नीना **अर्हनामसहस्रसमुच्चय** सदर्म अने **जिनसहस्रनामस्तवन** सदर्ममा श्रीअरिहत परमात्माना एक हजार आठ नामोनी अनुष्टुप् छंदमा गुणगी छे।

ते पत्नी **श्रीजिनसहस्रनामस्तोत्र** सदर्म आवे छे, जे गावामा आह्लाद दायक छे। एमा अरिहत परमात्माना व्यापक स्वरूपनु वर्णन छे तथा तेमनी जन्मथी माडीने निर्वाण सुयोनी अनेक अवस्थाओने नामस्कार करवामा आवेल छे। एमा अतीत-अनागत-वर्तमान चोवीशीना तीर्थकरो, आ भूमिना वचनान तीर्थो, शयन, सध, नववाग्मन्त्र, सिद्धान्त, दर्शनादिशास्त्र, क्रिया, साधुधर्म, श्रावकधर्म, श्रतदेवता वगैरेने पण नमस्कार करवामा आव्यो छे। ए सदर्ममाता **जगज्जन्तुजीवातुजन्म** (श्लो. ४), **अवतीर्णार्थ विश्वोपदार्थ** (श्लो. १५), **प्रहृत्या जगद्रत्सलाय** (श्लो. १५), **विश्वदाग्निस्तर्जनाय** (श्लो. ५०), **पुनानाय कालत्रयेऽस्मान्** (श्लो. ११६) वगैरे विरोपणो वाचनारनु स्वयं ध्यान स्वैचे छे।

ते पत्नीना **षोडशक प्रकरण** सदर्ममा सालंबन तथा निरालंबन योगनु सुदर वर्णन छे।

ते पत्नीना **शक्रस्तव** सदर्ममा पण परमात्माना स्वरूपनी भाववाही स्तुति छे। ए मन्त्रपदोथी गर्भित छे। एना पठनादिना फळोनु वर्णन पण ए सदर्ममा प्राप्त भागना छे, जे स्वयं ध्यान आपवा लायक छे। आचार्यशिरोमणि श्री **सिद्धसेन दिवाकर** एना रचयिता छे।

ते पत्नी **सिद्धभक्त्यादि संप्रहर्मा** आत्मा अने मुक्ति विषयक अन्यदर्शनीओनी मान्यतानु खण्डन करी जैन दर्शनसम्मत आत्मा अने मुक्तिनी सिद्धिनु प्रतिपादन कर्यु छे तथा पंचपरमेष्ठिना गुणोनु सुदर वर्णन छे।

ते पत्नी **श्राद्धविधिसंदर्भमां** श्रावकनु प्राभातिकहृत्य, स्वरोदयनवधी सुदर वर्णन तथा नवकारना जपना प्रकारोनु वर्णन छे।

उपर कहैल ग्रथा सदर्मोने परिचय अहीं बहु ज सक्षेपमा करावेल छे। विशेष परिचय ते ते संदर्भना अंतमा आपवामा आवेल छे।

आम संपूर्ण ग्रन्थ नवकारनी विविध विशेषताओने बताबनारो अने नवकारसंबंधी विपुल साहित्य एक ज स्थले प्राप्त धई शके तेवो बन्यो छे। तेथी नवकारना अभ्यासीओने ते बहुत उपयोगी नीवडहरो।

जैन साहित्य विकास मंडळे छेला दस वर्षमा प्रतिक्रमण, योग, ध्यान बंगेरे विषयोन महत्त्वपूर्ण साहित्य प्रकृत कृत्य छे ।

कलिकालसर्वश्री हेमचंद्राचार्यविरचित 'योगशास्त्र'ना आठमा प्रकाश उपर श्री जैन साहित्य विकास मंडळना संचालक द्रोह श्री अमृतलाल कालिदास दोशी विस्तारथी विवेचन लखी रखा छे । तेमा श्री शास्त्रकार भगवते ध्याननी विविध प्रणालिकाओ अने ध्याननी एक आत्मी सम्पूर्ण पद्धति केवी निगूढ करेली छे, तेनु समन्वयपूर्वक निदर्शन छे । ए कृति अमे आ प्रथमा लेवाना हता, परन्तु तेनु विवेचन हलु संपूर्ण थयु न होबायी अमे अहीं प्रकाशित करी शक्या नथी ।

प्रथम भागनी माफक ज आ ग्रथने सवांग मुन्दर बनाववानु भगीरथ कार्य तो प. पू. मुनिराज श्रीतत्त्वानंदविजयजी महाराजे करेल छे । अमारी विनंतिने मान आपीने जेओए आ ग्रथनु कार्य प. पू. मुनिवर्य श्रीतत्त्वानंदविजयजी महाराजने सांप्यु ते सिद्धान्तमहोदधि पूज्यपाद आचार्य भगवते श्रीविजय-प्रेमस्त्रीश्वरजी म. सा., प. पू. पं. श्रीभद्रकरविजयजी गणिवर्य अने प. पू. पं. श्रीभानुविजयजी गणिवर्यना अमे अत्यन्त ऋणी छीए ।

प्रस्तुत ग्रथना अनुवादनादिमा विद्वद्वर्य प. पू. पं. श्री धुरंधरविजयजी गणिवर्य, न्यायादि शास्त्रोमा निष्णात प. पू. मु. श्री जंबूविजयजी म. अने प. पू. श्री तत्त्वानंदविजयजी ए अमने वणी ज सारी सहाय करेल छे ।

आ उपरात आगमप्रभाकर प. पू. मुनिराज श्रीपुण्यविजयजी महाराज तथा प. पू. मुनिश्री यशो विजयजी महाराज बंगेरेनो हस्तप्रतो तथा यत्रसामग्री बंगेरे आपवा बदल खास आभार मानीए छीए ।

प्रथम भागनी माफक आ बीजा भागमा एण अनेक चित्रो तथा यन्त्रो आपवामा आल्या छे । अने ए वधु कार्य डभोईना सुप्रसिद्ध चित्रकार श्रीरमणलाले नृप परिश्रमपूर्वक कृत्य छे । ते बदल सख्या तरफथी तेमने भन्यवाद आपीए छीए ।

सशोधन अने संग्रहना आ कार्यमा खास करीने हस्तप्रतो पूरी पाडवामा अनेक सस्थाओ, ज्ञानभण्डारो, अनेक प्रतिष्ठित व्यक्तिओ तेम ज विद्वानो तरफथी अमने सारो सहकार मळ्यो छे । तेमा नीचे जणावेल ज्ञानभंडारो तथा संस्थाओना अमे अत्यन्त ऋणी छीए ।

(१) जैन सिद्धान्त भवन हस्तलिखित ग्रन्थसंग्रह	...	.	आरा
(२) रॉयल एशियाटिक सोसायटी	.	.	कलकत्ता
(३) श्रीविजयमोहनस्त्रीश्वरजी हस्तलिखित शास्त्रसंग्रह	.	.	पालीताना
(४) भाण्डारकर रिसर्च इन्स्टिट्यूट	.	.	पुना
(५) श्री केसरबाई ज्ञान मंदिर	..	.	पाटण
(६) श्री जीवराज जैन ग्रन्थालय	.	..	सोलापुर
(७) श्री मुक्तिकमल ज्ञानमंदिर	.	..	बडोदरा
(८) प. अमृतलाल मोहनलाल भोजकनो संग्रह	.	.	पाटण
(९) अमरविजयजी ज्ञानभण्डार	.	.	डभोई
(१०) श्री तपमच्छ जैन भण्डार	...	..	जयपुर
(११) श्री मोहनलाल भगवानदास श्वेरीनो संग्रह	.	...	मुंबई
(१२) श्री हसविजयजी शास्त्रसंग्रह जैन ज्ञानमंदिर	..	.	बडोदरा
(१३) श्री शान्तिनाथजी जैन मंदिर हस्तलिखित संग्रह	.	.	मुंबई
(१४) रोह श्रीआणंदजी कल्याणजीनी पेटी हस्तक	.	.	
श्री जैन श्वे. ज्ञानभण्डार	...	...	...
			नींबडी

(१५) श्री वर्षमान जैन आगममंदिर	..	पाळीताणा
(१६) श्री मुकाबाई जैन ज्ञानमंदिर	..	डमोई
(१७) श्री पन्नालाल दिगम्बर जैन सरस्वती भवन, मुलेश्वर	..	मुबई
(१८) श्री जैनधर्मप्रसारक समा	..	भावनगर
(१९) श्री आत्मानंद जैन सभा	..	”
(२०) श्री भारतीय ज्ञानपीठ	..	काशी
(२१) श्री लालमाई दलपतमाई भारतीय सस्कृति विद्यामंदिर	..	अमदाबाद

आना पछी अमे नमस्कार-स्वाध्यायनो त्रीजो विभाग पण प्रकट करवाना छीए । जेमा सस्कृत अने प्राकृत निवायनी भाषाओमा रचायेला प्रकाशित तथा अप्रकाशित महत्वपूर्ण संदर्भौनो, समावेश यरो ।

आ प्रकारे आ त्रण्ये भागो पंचमगलमहाश्रुतस्कन्धसूचना स्वाध्यायमा महार्थ, अपूर्वार्थ, परमार्थ गर्भार्थसद्भाव, समासार्थ, विस्तरार्थ, सारार्थ बंगरेना अवधारण माटे, एक विज्ञानचक्रनी (एनसाईक्लोपीडियानी) गरज सारशे एवी अमे आशा सेवीए छीए अने प्रस्तुत ग्रथमा छन्नस्थता, अनुपयोग, प्रेसदोष आदि कारणोयी जे काई शास्त्रविरुद्ध लखायु होय, तेनो अमे 'मिच्छामि दुक्कडं' दईए छीए ।

आ ग्रथनुं निमित्त पामिने भव्य आत्माओमां सम्यग्दर्शन-ज्ञान-चारित्र्यनी निर्मलता सदा वृद्धिने पामती रहे, ए ज मंगल कामना ।

भाद्रपद बद्, १३ वि. सं. २०१८
विलेपारले, मुबई, ५६ (A S)
ता. २६-९-६२

निवेदक
पं. अमृतलाल ताराचंद दोशी
मधी, श्री जैन साहित्य विकास मंडळ

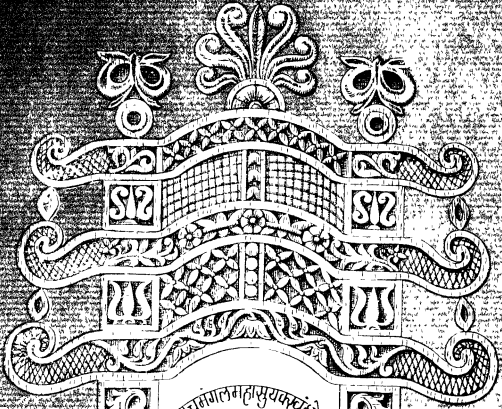
यन्त्र-चित्र-सूचि

प्रथमी शरुआतमां आपेल प्रथम छ चित्रोनो अनुक्रम :—

- (१) पुरुषादानीय (पुरिसादानीय) श्रीपादनाथप्रभुः (नीलवर्णीय)
- (२) पद्मावती देवी (नालन्टाभ्यापत्यना आधारे)
- (३) मथुरास्तूपद्वारसुशोभनविभूषितपञ्चमङ्गलमहाभुतस्कन्धसूत्रम्
- (४) श्रीश्रेयासनाथ भगवान् (गृहमन्दिर, 'ज्योत' विलेपाले)
- (५) मथुरायागवटमध्यस्थापितमङ्गलपाठ
- (६) पञ्चपरमेष्ठिनमस्कारप्रथितरग्धमृत्रपदी

प्रथमांशी सूचित यथा तथा अन्य यन्त्र-चित्रोनो अनुक्रम :—

	पृष्ठ
(१) ओंकारः परमेष्ठिपञ्चकवाचककलापञ्चकस्वरूपः	४
(२) सरस्वतीदेवी (त्रिदिशभ्युक्षियमाना चित्रपरधी)	१२
(३) ओं ह्रीं वाच्यार्थस्वरूपदर्शकचित्रम् (ओं ह्रीं अर्हणी पाटली)	१६
(४) कलामय 'अर्ह' मङ्गलपाठ	२४
(५) समेदप्रणिधानदर्शको अर्हकार	३४
(६) श्रीरूपिमण्डलयन्त्रम् (श्रीसिंहतिलकस्यमृत्कृतस्वना आधारे)	४०
(७) समवसरणरचनास्थित ओं ह्रीं अर्ह स्वरूपम्	७४
(८) उपासनादर्शकपञ्चपरमेष्ठिचित्रम्	९४
(९) श्रीपरमेष्ठिविद्यायन्त्रम् (श्रीसिंहतिलकसारकृतविद्यायन्त्रकल्पना आधार)	११०
(१०) श्रीदेवगुरुधर्मदर्शकचित्रम् (सिद्धान्तमहोदयि प. प्र. आ. श्रीविजयप्रेममृगीश्वरी म. हस्तलिखितपाठ)	१२६
(११) श्रीदेवगुरुधर्मदर्शकचित्रम् (पू. मुनि श्रीपुण्यविजयजीमहाराज हस्तलिखितपाठ)	१८२
(१२) श्रीदेवगुरुधर्मदर्शकचित्रम् (पू. प. श्रीबुरबरविजयगणिवय हस्तलिखितपाठ)	१८८
(१३) श्रीदेवगुरुधर्मदर्शकचित्रम् (मुनि श्रीजम्भूविजयजीमहाराज हस्तलिखितपाठ)	१९२
(१४) श्रीदेवगुरुधर्मदर्शकचित्रम् (पू. प. श्रीमानुविजयजीमहाराजहस्तलिखितपाठ तथा प. मुनि श्रीतत्त्वानन्दविजयजीमहाराज हस्तलिखितपाठ)	१९८
(१५) श्रीसिद्धचक्रम् (द्विगम्भीयनवदेवताचित्रना आधारे)	२२०
(१६) नदीश्वरद्वीपवटः	२४०
(१७) श्रीमहावीरप्रभुः (कायोत्सर्गमूत्रामा)	२५०
(१८) श्रीगोमटेश्वरबाहुबलिः (")	२९२
(१९) श्रीचतुर्विंशतिजिनरम्यपटः	२९८

पंचमंगलमहासुयकस्यो
 ङ (नमुकारो) ङ

नमो अरिहंताणं
 नमो सिद्धाणं
 नमो आरिषियाणं
 नमो उवज्झायाणं
 नमो लोए सव्व-साहूणं
 एसो पंच- नमुकारो
 सव्व-पाव-प्पणासणो
 गगलाणं च सव्वेसि
 पढमं हवड मगलं

यन्त्र-चित्र परिचय

ग्रंथनी शुरुआतमा आपल प्रथम छ चित्रोनी क्रमानुसार परिचय:—

(१) पुरुषादानीय प्रभु श्रीपार्श्वनाथ [नीलदर्शीय]

आ कलामय अने मनोहर चित्र चित्रकार श्रीरमणलाले अही सस्था (जेन साहित्य विकास मंडळ मुंबई) मा पोतानी कल्पनाथी दोरेल छे । चित्रनी मुखार्द्धा अ यन्त्र भाववाही अने आकर्षक होवाथी अ । रज्जू करवामा आवल छे ।

(२) श्री पद्मावती देवी

नालदा (बिहार) मा एक देवीना चित्र उपरथी चित्रकार पाम याग्य फेरफार कर्वाही अमा पद्मावती देवीरूपे रज्जू करवामा आवल छे ।

(३) परितोमथुरास्तूपद्वारमुशोभनविभूषितपञ्चमङ्गलमहाश्रुतस्कन्धसूत्रम्

विन्सेट ए स्मिथ रचित The Jaina Stupa and other Antiquities of Mathura (Archaeological Survey of India New Imperial Series Volume XX published in 1901) नामना परिचया मऊ ग्रंथनी प्लेट न XII परथी आ चित्र तयार करवामा आयु छे । जेनु छ एतु न प्रवेशद्वार दोरवामा आ यु छे, फल नीचे तेनी ते जाणुए जनावल रा स्काभो आ प्लगमा नथी । स्तूपना आ प्रवेशद्वारनी उपर तोरण छे अने तेनी उपर बन्न बाजु 'निलकर न' छे जे अष्टमंगल पेकी एक मंगल छे । थाजु 'तिलकर न' आ सिवाय बीजी पणी ठटोमा (दा न VI VII X XI) जोवा मळ छे । व 'निलकर न' नी वच्च 'श्रीव न' मूकवामा आवेल छे । प्रवेशद्वारनी वच्च नमस्कारना मूल पाठ सुशासित राते स्थापित कर्यो छे । आ चित्रनी प्लेट न मथाले नीचे प्रमाणे लखेल छे

Ayagapata or Tablet f II name The Gift of Sivayasa the wife of the Dancer Phagunya

(४) श्री श्रयासनाथ भगवान्

मस्थान माननीय प्रसन्न दास श्रीशमृतलाल कालिदास दोशीना विन्सेटपालना गृहमंदिरमा श्री श्रयासनाथ भगवाननी १३ इंच प्रमाण पंच शतुगी सुशोभन अन्त मन्थ प्राप्ता मूलनायक तरीक विराजमान छे । तेनो परिकर अ यन्त्र मनाहर अने कलापूर्ण छ । ता नमम चित्र अने रज्जू करवामा आवल छे । ते प्रतिमानी पाञ्चनो लख नीच प्रमाण मळ छे —

सन् १ ७० बें वेशम मुदि ६ साम श्रीपत्तनवास्तव्य श्रीश्रीमालीज्ञानीय अ ठाकरसी भाया रीमाह मुन बाधानन श्रीश्रयासनाथ विम्ब कारावित । प्रतिष्ठित श्रीसुरिम ॥ श्री १ ॥

* जेज—परिचरना उपरना साम १ पा ला ( ) एर अ न नीचना नाननो पाछ्वा (२) लख नीच प्रमाणे छ —

(१) सन् १५७ वर्ष वेश ३ र्ति नम जोष नवागन'य शोभा लो'नीयपुवन अ सुरा न माग । ते मुल से । अ नाला बयनमा नभामगि पुण्यपुण्यकार्यवारण दस न ठा रमी भाया रीमाह सुतथे बाधाकेनामजज्रात अ मिहा अ मया आतु य से नुअरु अे नाकरवुसा सुन न एर ग बौरा प्रमुख बुद्धव्युतेन श्रीश्रयासनाथविम्ब कारावित स्वश्रयमे । प्रतिष्ठित श्रीसुरिम श्री

(२) सन् १५७९ वर्ष वेशख सुदि ६ सोमे श्रीपत्तनवास्तव्य श्रीश्रीमालीज्ञानीय अ ठाकरसी भाया रीमाह सुत बाधाकेन भाया मनाह सुत हीरजी वीरजी प्रमुख बुद्धव्युतेन श्री श्रयासनाथविम्ब सिंहामन कारावित निभारमक्तिभरेण प्रतिष्ठित श्रीसुरिम । शुभ भवतु । श्री

(५) मथुरायागपटमध्यस्थापितमङ्गलमुखपाठः

आ चित्र पण उपर्युक्त विन्सेन्ट ए. शिमथना ग्रंथमांनी प्लेट VII परथी तैयार करवामां आव्यु छे । आ आयागपट छे, जेमां वच्चेनी ज्ययाए श्री अरिहंत भगवन्त पद्मासने स्थित छे । तेओ प्यानमुद्रामा लीन छे अने शिरपर छत्र शोभी रक्षु छे । तेमनी आडुबाडु चार तिलकरत्न हता ते न लेता तेनी जगाए अहीं 'चत्तारि मंगल' आदिनो मूळ पाठ मूकेल छे ।

आ आयागपटनी उपरनी बाजुए चार अने नीचेनी बाजुए चार—एम् मळी कुल आठ मंगल आपेलं छे । खूब ब प्रचलित एवां आ 'अष्टमंगल' जैन रीतिनां अति प्राचीन प्रतीको छे । आनाथी प्राचीन अने आवी सारी रीते एक साथे जळवायेल 'अष्टमंगल' हजु सुधी बीजे कथाय मळ्या नथी । डॉ. उमाकान्त पी. शाहे पोताना 'Studies in Jaina Art' नामक कलाग्रन्थमां आ मगलेनु नीचे प्रमाणे नामकरण कर्तुं छे :—

उपरनी हरोळ (जमणी बाजुएथी)—

- (१) A pair of Fish (मत्स्ययुगल-मत्स्ययुग्म)
- (२) A heavenly Car (पवनपावडी)
- (३) A Srivatsa Mark (श्रीवत्स)
- (४) A Powder Box (सारावसंपुट)

नीचेनी हरोळ (जमणी बाजुएथी)—

- (५) A Tilakaratra (तिलकरत्न)
- (६) A Full Blown Lotus (पुष्पचगेरिका-पुष्पगुच्छ)
- (७) An Indrayasti or Vajrayanti (इन्द्रयष्टि व वैजयती)
- (८) A Mangal-Kalasa (Auspicious Vase) (मंगल-कलश)

मूळपाठनी बे बाजु आपेल स्तभो "Persian Achaemenian" रीतिना छे अने प्रत्येक स्तंभनी उपर तथा नीचे भिन्न भिन्न प्रतीको आपेल छे । जमणी बाजुना स्तंभनी चौथी उपर 'धर्मचक्र' छे अने डाबी बाजुना स्तंभनी उपर 'कुजर' (हाथी) कडारेल छे । ब्रह्म स्तंभनी नीचे पण जुडा जुडा बे प्रतीको छे । आ चारे प्रतीकोनी भिन्नता शिल्पनी दृष्टि विचारणीय लागे छे ।

जे परथी आ चित्र तैयार कर्तुं छे ते प्लेट न. VII ने मयाळे नीचे प्रमाणे लखेलु छे:—

"Ayagapata or 'Tablet of Homage or of Worship', Set up by Sihanāndika for the Worship of the Arhats."

(६) पञ्चपरमेष्ठिनमस्कारप्रथितरम्यसूत्रपटी

श्रीनमस्कारमंत्रना पाच पदोना पडिमात्रानो पाठ गूंयणीमा आवे तेवी रीते ऋषि मनोहरे रगीन पाटी गूथी छे, एनु आ चित्र छे । ते संवत १७३९ ना भादरबा वदि पांचमना दिवसे गूथी छे एतु तेमा दर्शास्यु छे । आ पाटी बार फूट लाबी अने पोणो रच पहोळी छे अने तेमां अस्तरो सिबाय आगळ पाछळ सुशोभनो छे । ते सुशोभनो शाना संकेत छे ए समजातुं नथी ।

ग्रंथमांथी सूचित थता तथा अन्य ओगणीस यंत्र-चित्रोनो पारिचयः—

- (७) अकारःवाचककलापरमेष्ठिपञ्चकस्वरूपः (पृ. ४ A)

सेठ श्री अमृतलाल कालिदास दोशीना जामनगरना संग्रहमांनी एक पाटलीना चित्र उपरथी योग्य फेरफार साथे आ चित्र चितरावी अहीं रज्जु कखामां आवेल छे ।

(८) सरस्वतीदेवी (पृ. १२ A)

'Epics Mythes and Legends of India' by P. Thomas नामक पुस्तकना पृ. १०२ पर आवेल सरस्वती देवी (Plate No. LXII) ना भावारे संस्थामां योग्य फेरफार साधे चितरावी अहीं रज्जु करवामां आवेल छे ।

चित्रनी नीचे British Museum एम लखेल छे ।

(९) ॐ ह्रीं वाच्यार्थस्वरूपदर्शकचित्रम् [ॐ ह्रीं अहंनी पाटली] (पृ. १६ A)

आ पण उपर्युक्त जामनगरनी पाटलीना चित्र उपरथी योग्य फेरफार साधे चितरावी अहीं रज्जु करवामां आवेल छे ।

(१०) कलामय 'अहं' मङ्गलपाठः (पृ. २४ A)

आ चित्रकारनी पोतानी कल्पनानुसार चितरावी ने अहीं रज्जु करेल छे ।

(११) संभेदप्रणिधानदर्शको अहंकारः (पृ. ३४ A)

कालिकालसर्वज्ञ श्रीहेमचन्द्राचार्यकृत सिद्धहेमशाब्दानुशासनना मगलान्वरणमा अहं उपरना स्वोपशब्दाणवन्त्यासमां निर्दिष्ट संभेद प्रणिधाननी व्याख्यानुसार आ चित्र संस्थामां चितरावी अहीं रज्जु करवामां आवेल छे । जुओ-प्रस्तुत ग्रंथ पृ. ३५ नो छेहो परियाफ ।

(१२) ऋषिमण्डलयन्त्रम् (पृ. ४० A)

श्रीसिंहतिलकसूरिए निर्दिष्ट करेल आम्नायानुसार तेमज बीजा अनेक यन्त्रो साधे राखी जे फेरफार पू. पं. श्री धुरंधरविजयजी गणिवरने आवश्यक बणायो ते अनुसार संस्थामा चितरावी आ चार रंगवाळु चित्र प्रेस प्रोसेस स्टुडीओमा तैयार करावी अहीं रज्जु करवामां आवेल छे । आ भव्य चित्र अतीव मनोहर बनी शक्युं छे ।

(१३) समवसरणरचनास्थित ॐ ह्रीं अहं स्वरूपम् (पृ. ७४ A)

शेठ श्री अमृतलाल कालिदास दोशीना अंगत सग्रहमाना एक यन्त्र-चित्र उपरथी योग्य फेरफार साधे चितरावी अहीं रज्जु करवामा आवेल छे ।

(१४) उपासनादर्शकपञ्चपरमेष्ठिचित्रम् (पृ. ९४ A)

श्री पञ्चपरमेष्ठि भगवतोनी विविध उपासना तथा आराधनाना चित्रो तथा अष्टमंगलना चित्रो सहित श्री नमस्कारनो मूलपाठ संस्थामा चित्रकार पासे वे रंगमां चितरावी अहीं रज्जु करवामा आवेल छे ।

(१५) परमेष्ठि विद्यायन्त्रम् (पृ. ११० A)

श्रीसिंहतिलकसूरिविरचित 'परमेष्ठिविद्यायन्त्रकरूप' मां निर्दिष्ट आम्नायानुसार संस्थामां चितरावीने अहीं रज्जु करवामा आवेल छे । जुओ प्रस्तुत ग्रंथ पृ. १११ थी ११६ सुधी ।

आलेखन पंचक

समयसूता, हट्टचारित्र्य वगरे शुभासपदावाळा गुद-ओना स्वहस्ताक्षररूपे पंचमंगल महाभुतस्कन्ध सूत्र अने तेनी साथे तेओश्रीनी प्रतिकृति—आ बरे एक मुदर कलाभय पटिका रे जेमा अरिहंतदेवनी प्रतिकृति चित्रित होय तेमा जो रज्जू करवामा आवे तो ग्रथनी शोभामा घणी ज अभिवृद्धि धाय अने ग्रन्थ विशेष आदरणीय बने तथा ए प्रकारे चित्रमा देव, गुरु अने धर्मनो सुमेळ सधाय—जेवो विचार आ ग्रथना प्रयोजक शेट श्री अमृतलालभाईना मनमा स्फूर्ती अने ते विचारने अमलमा मूकवाने शेट श्री स्वय पूज्य गुरुवर्योनि मल्या अने विनति बरी। जे उपरथी आलेखन पंचक रज्जू करवामा आवल छे। तेनो सामान्य परिचय नीच मुजब छे।

(१६) सिद्धान्तमहोदधि पूज्यपाद आचार्य भगवंत श्री विजयप्रेमसूरीश्वरजी महाराज अने तेओश्रीना हस्ताक्षरमा 'पंचमंगल महासुयस्कंध सुत्त' (पृ. १२६ A)

सकलागमरहस्यवेदी, कर्मसाहित्यना परम अभ्यासी, परमशान्तविभूत वात्सल्यमूर्ति, कृष्णासिधु, स्वय पंचाचारनु सर्वोगमुदर परिपालन करराना अने अनेक भन्ध आभाशोने तेमा जोडवानी अद्भुत सिद्धिने बरेल्ल, श्रीजिनशासनगगनदिवारकर, सुगृहीतनामधेय, प्रात स्मरणीय परमाराध्याद आचार्य शिरोमणि श्रीविजयप्रेमसूरीश्वरजी महाराजनी प्रतिकृति तथा तेओश्रीए कृपा करीने लखी आपेले 'पंचमंगलमहाश्रुतस्कन्ध' सूत्रनो त ज स्वरूपे पाठ। ए आचार्य भगवतनी सत्या उपरनी महान् वृषाना कारणे प्रसन्न ग्रथने वर्तमानरूपमा लाववामा ए मुनिवर्य श्री तत्त्वानंदविजयजीनी अमने घणी ज सारी सजाय मळी छे।

(१६) आगमप्रभाकर पू. मुनिराज श्रीपुण्यविजयजी महाराज अने तेओश्रीना हस्ताक्षरमा 'पंचमंगलमहासुयस्कंध सुत्त' (पृ. १२२ A)

प्राचीन ज्ञानमण्डारोना महान् उदारक, सरलक अने मजोबक, ज्ञानागमनिष्ठात, समयस महापुरुष मुनिराज श्री पुण्यविजयजी महाराजनी प्रतिकृति तथा तेओश्रीए कृपा करीने लखी आपेले 'पंचमंगलमहासुयस्कंधसुत्त' नो ते ज स्वरूपे पाठ।

(१८) विद्वद्वर्य पू. पन्त्यासप्रवर श्रीधुधरविजयजी गणिवर अने तेओश्रीना हस्ताक्षरमा 'श्रीनवकार महामंत्र' ना पाठ (पृ. १८८ A)

परम पूज्य आचार्य श्रीविजयासतसूरीश्वरजी महाराजना प्रसिधाय संस्कृत प्राकृतना प्रौढ विद्वान तथा अनुष्ठानशुशल पू. पन्त्यासप्रवर श्रीधुधरविजयजी गणिवरनी प्रातेकृति तथा तओश्रीए कृपा करीने लखी आपेले 'श्रीनवकार महामंत्र'नो ते ज स्वरूपे पाठ।

(१९) पददर्शननिष्ठात पू. मुनिराज श्रीजंबूविजयजी महाराज अने तेओश्रीना हस्ताक्षरमा 'श्रीपञ्चपरमेष्ठिनमन्कारमहामन्त्रः' (पृ. १९२ A)

प. पू. मुनिराज श्रीभुवनविजयात्तेवासी, भारतीय दर्शनोना प्रगर अभ्यासी, मोठ भाषाना मर्मज्ञ, प्रखर गद्यावी मुनिराज श्रीजंबूविजयजी महाराजनी प्रतिकृति तथा तेओश्रीए कृपा करीने लखी आपेले 'श्रीपञ्चपरमेष्ठिनमन्कारमहामन्त्र'नो ते ज स्वरूपे पाठ।

(२०) प. पू. पन्त्यासप्रवर श्रीभानुविजयजी गणिवर्यना हस्ताक्षरमा 'सिरिपंचमंगलमहासुयस्कंधसुत्त' तथा पू. मुनिराज श्रीतत्त्वानंदविजयजी महाराजना हस्ताक्षरमा 'अरिहंत' मंत्रनो लेखित जाप (पृ. १९८ A)

प. पू. पन्त्यासजी महाराज श्री भानुविजयजी गणिवर्ये कृपा करीने लखी आपेले 'सिरिपंचमंगलमहासुयस्कंधसुत्त' नो ते ज स्वरूपे पाठ अने तेओश्रीना अन्तेवासी संस्कृत अने प्राकृतना परम उपासक, ध्यान विषयना अभ्यासी मुनिराज श्री तत्त्वानंदविजयजी महाराजे कृपा करीने लखी आपेले 'अरिहंत' मन्त्रनो लेखित जाप।

(२१) सिद्धचक्रम् (दिगम्बरीय नवदेवतानी धातु प्रतिमा) (घ. २२० A)

आ एक प्राचीन दिगम्बरीय चित्र उपरथी योग्य फेरफार साथे चितरावी अहीं रज्जु करवामा आवेल छे ।

(२२) नंदीश्वरद्वीपपटः

(घ. २४० A)

राणकपुरना चरणविहार प्रासादमा रहेला नदीश्वरपटना एकचित्र उपरथी सस्यामा चित्रकर्म पासे योग्य फेरफार करावी चितरावीने अहीं रज्जु करवामा आवेल छे ।

(२३) श्रीमहावीर स्वामी (काउस्सग्गध्यानमां) (घ. २५० A)

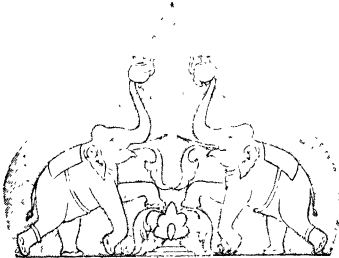
तालश्वत्र (तळाजा-सौराष्ट्र) गिरि उपर मुख्य देरासरनी बाजुए एक उभी काउस्सग्गीया भगवाननी मूर्ति छे । पगनी नीचे जमणी बाजु एक यक्ष तथा डावी बाजु अंबिका देवी छे । प्रभुनी मूर्ति नीचे लाउन नथी परन्तु बजे बाजु सिंहनी आकृति होवाथी चित्रकारे वनमा सिंहनी आकृति लाउन तरीके मकी महावीर स्वामीनी मूर्ति कल्पीने ते प्रमाणे चितरी छे । जे अहीं रज्जु करवामा आवेल छे ।

(२४) श्रीबाहुबलिजी (काउस्सग्गध्यानमां) (घ. २९२ A)

श्रीगोमटेश्वर बाहुबलिना चित्र उपरथी योग्य फेरफार साथे चित्रकार पासे चितरावीने अहीं रज्जु करेल छे ।

(२५) श्रीचतुर्विंशतिजितरम्यपटः (घ. २९८ A)

प्रयासपाटणना चिन्तामणि पार्श्वनाथना देरासरमा डावी बाजुना एक चोवीसीना चित्र उपरथी चित्रकारनी कल्पनागुसार चितरावीने अहीं रज्जु करेल छे ।

अमारां प्रकाशनो

(प्रयोजक : अमृतलाल कालिदास दोशी, बी. ए.)

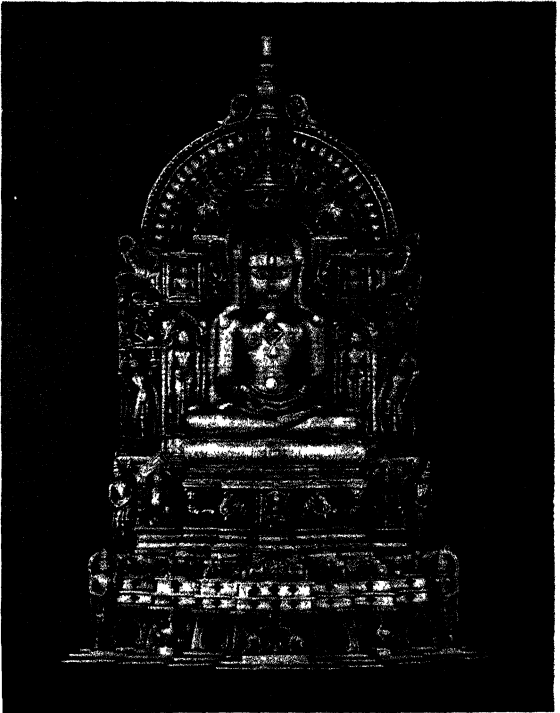
१ श्रीप्रतिक्रमण—सूत्र प्रबोधटीका, भाग पहिलो (बीजी आहृति)	रु. ५=००
२ श्रीप्रतिक्रमण—सूत्र प्रबोधटीका भाग बीजो	रु. ५=००
३ श्रीप्रतिक्रमण—सूत्र प्रबोधटीका भाग त्रीजो	रु. ५=००
४ श्रीप्रतिक्रमणनी पवित्रता (बीजी आहृति—अप्राप्य)	रु. ०=३७
५ श्रीपंचप्रतिक्रमण—सूत्र (प्रबोधटीकानुसारी) शब्दार्थ, अर्थसंकलना, तथा सूत्र—परिचय साथे (अप्राप्य)	रु. २=००
६ सचित्र सार्थ सामायिक—चैत्यवन्दन (प्रबोधटीकानुसारी—अप्राप्य)	रु. ०=५०
७ योगप्रदीप (प्राचीन गुजराती बालबोध अने अर्वाचीन गुजराती अनुवादसहित)	रु. १=५०
८ तत्त्वानुशासन (गुजराती अनुवादसहित)	रु. १=००
९ ध्यानविचार (गुजराती अनुवादसहित)	रु. . . .
१० नमस्कार स्वाध्याय (प्राकृत विभाग) (अप्राप्य)	रु. २=००
११ नमस्कार स्वाध्याय (संस्कृत विभाग)	रु. १५=००
१२ A Comparative Study of the Jaina Theories of Reality and Knowledge	रु. १०=००

—: छपाय छै :—

१३ मातृका प्रकरण
१४ नमस्कार—स्वाध्याय (अपभ्रंश—हिंदी—गुजराती विभाग)
१५ योगसार
१६ मन्त्रान रहस्य

जैन साहित्य विकास मंडळ

हरला मीज, ११२ मोडबंदर रोड
विलिपाळे, मुंबई—५६ (A.S.)

श्री श्रयात्मनाथ भगवान् (गृहमादर ज्याल विल्लपार्ल)

चत्वारि मंगल - अरिहता मंगल,
 सिद्धा मंगल, साहू मंगल,
 केवलियन्नत्तो धम्मा मंगलम्
 चत्वारि लोशुत्तमा -

अरिहता लोशुत्तमा,
 सिद्धा लोशुत्तमा,
 साहू लोशुत्तमा,
 केवलियन्नत्तो धम्मा लोशुत्तमो

चत्वारि सारणं पवज्जामि
 अरिहता सारणं पवज्जामि,
 सिद्धे सारणं पवज्जामि, साहू सारणं पवज्जामि
 केवलियन्नत्तो धम्म सारणं पवज्जामि

॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ श्री शंखेश्वरपार्श्वनाथाय नमः ॥

नमस्कार स्वाध्याय

(संस्कृत विभाग)

[४६-१]*

नमस्कारमन्त्रस्तोत्रम्

5

(शार्दूलविक्रीडितवृत्तम्)

विश्लिष्यन् घनकर्मराशिमशनिः संसारभूमिभृतः

स्वर्निर्वाणपुरप्रवेशगमने निष्प्रत्यवायः सताम् ।

मोहान्धावटसङ्कटे निपततां हस्तावलम्बोऽर्हतां,

पायाद् वः सचराचरस्य जगतः सञ्जीवनं मन्त्रराट् ॥ १ ॥

10

(वसन्ततिलकावृत्तम्)

एकत्र पञ्चगुरुमन्त्रपदाक्षराणि, विश्वत्रयं पुनरनन्तगुणं परत्र ।

यो धारयेत् किल तुलानुगतं तथापि, वन्दे महागुरुर्वरं परमेष्ठिमन्त्रम् ॥ २ ॥

ये केचनापि सुषमाद्यरका अनन्ता, उत्सर्पिणीप्रभृतयः प्रययुर्विचिताः ।

तेष्वप्ययं परतरः प्रथितप्रभावो, लब्ध्वाऽमुमेव हि गता शिवमत्र लोकाः ॥ ३ ॥

15

अनुवाद

घनघाति कर्मना समूहने विखेरी नाखनार, भवरूपी पर्वतने (भेदवा) माटे वज्र समान, संपुरुषोने स्वर्ग अने मोक्षपुरीमां प्रवेश करवाना मार्गमा रहेला विघ्नोने दूर करनार, मोहरूप अंधकारमय कूवाना संकटमा पडेलोओने माटे हायना टेकारूप अने सचराचर जगतने माटे संजीवनरूप अर्हनीनो मंत्रराज (नमस्कार महामंत्र) तमार कल्याण वगे ॥ १ ॥

20

एक पङ्कामा 'पंचगुरुमंत्र' (नमस्कार मंत्र)ना पदना अक्षरो अने बीजा पङ्कामां अनंतगुण करेला एवा त्रणे लोक, एम वंनेने जो त्राजत्रामा धारण करवामां आवे, तो पण जेनो भार घणो वधारे धाय एवा परमेष्ठिमंत्रने हुं नमस्कार करुं छुं ॥ २ ॥

जे कोई पण सुपमादि अनन्त आराओ अने उत्सर्पिणी (अवसर्पिणी) वगैरे कालचक्रो व्यतीत थया, ते बधामा पण आ मंत्रराज सर्वोत्तम अने विस्तृत—प्रख्यात प्रभाववाळो हतो। आ मंत्रने प्राप्त करीने 25 ज भव्य लोको मोक्षमां गया छे ॥ ३ ॥

१. पायात्तः । २. धारयेदिव । ३. महागुरुतर ।

* आ पहिला प्रकट थयेल “नमस्कार स्वाध्याय—प्राकृत विभाग”मा कुल ४५ स्तोत्रो आपवामा आख्या हता अने सळग क्रम जाळवी राखवानी दृष्टिए तेना अनुसंधानमा आ “नमस्कार स्वाध्याय—संस्कृत विभाग”मा न. ४६ थी शब्दात करवामां आवी छे ।

(शार्दूलविक्रीडितवृत्तम्)

उत्तिष्ठन् निपतन् चलन्नपि धरापीठे लुठन् वा स्मरे-
 जाग्रद् वा प्रहसन् स्वप्नपि वने विभ्यक्षिषीदन्नपि ।
 गच्छन् वर्त्मनि वेदमनि प्रतिपदं कर्म प्रकुर्वन्निभुं
 5 यः पञ्चप्रभुमन्त्रमेकमनिशं किं तस्य नो वाञ्छितम् ॥ ४ ॥

(वसन्ततिलकावृत्तम्)

सङ्ग्राम-सागर-करीन्द्र-भृजङ्ग-सिंह-
 दुर्व्याधि-वह्नि-रिपु-बन्धनसम्भवानि ।
 चौर-ग्रह-भ्रम-निशाचर-शाकिनीनां
 10 नश्यन्ति पञ्चपरमेष्ठिपदैर्भयानि ॥ ५ ॥

(शार्दूलविक्रीडितवृत्तम्)

यो लक्षं जिनवद्बलक्षयहृदयः मुष्यैक्तवर्णक्रमः
 श्रद्धावान् विजितेन्द्रियो भवहरं मन्त्रं जपेच्छ्रावकः ।
 पुष्यैः श्वेतसुगन्धिभिः सुविधिना लक्षप्रमाणरुमुं
 15 यः सम्पूजयते स विश्वमहितस्तीर्थाधिनाथो भवेत् ॥ ६ ॥

ऊटनां, पडना, चालना, भूमि पर आलोटता, जागनां, हमना, मूतां, वनमां भय पामतां, बेसनां, मार्गमां के घरमा जना प्रत्येक डगले अने प्रत्येक काम करना जे आ पचपरमेष्ठिमन्त्रनु निरन्तर स्मरण करे, तेना कया मनोरथनी सिद्धि न थाय १ ॥ ४ ॥

पंचपरमेष्ठिना पदो बडे रण-संग्राम, सागर, गजेन्द्र, सर्प, सिंह, दुष्टन्याधि, अग्नि, शत्रु अने 20 बंधनथी उत्पन्न थना भयो तथा चोर, ग्रह, भ्रम, राक्षस अने शाकिनीना भयो दूर भागी जाय छे ॥ ५ ॥

श्री जिनेश्वर भगवतने विपे बद्धलक्ष्य छे हृदय जेनु (अर्थात् श्री जिनेश्वर भगवतरूप ध्येयमां एकाग्र मनवालो), सुस्पष्ट वर्णक्रमवालो (अर्थात् जेनो नमस्कार महामंत्रना वर्णोना उच्चारदिनो क्रम सूत्रोच्चारणना गुणोथी युक्त छे एवो), श्रद्धावान अने जितेन्द्रिय एवो जे श्रावक भवनाशक एवा आ मंत्रनो एक लाख श्वेत सुगंधी पुष्पोवडे सुदर विधिपूर्वक जाप करे अने पूजा करे, ते विश्वपुष्य तीर्थकर थाय । 25 (श्रीपार्श्वनाथ अथवा श्री शातिनाथ भगवंतनां प्रतिमानी एक लाख श्वेत सुगंधी पुष्पोवडे पूजा करे; एक एक पुष्प प्रभु पर चढावती वखते एक एक नवकारनो जाप करे, एतु विधान छे । आ विधानतुं वर्णन प्रस्तुत ग्रंथना त्रीजा भागमा आवशे) ॥ ६ ॥

(वसन्ततिलकावृत्तम्)

इन्दुर्दिवाकरतया रविरिन्दुरूपः
पातालमम्बरमिला सुरलोक एव ।
किं जल्पितेन बहुना भुवनत्रयेऽपि
यन्नाम तन्न विषमं च समं च न स्यात् ॥ ७ ॥

5

जग्मुर्जिनास्तदपवर्गपदं तदैव
विश्वं वराकमिदमत्र कथं विनाऽस्मात् ।
तत् सर्वलोकभुवनोद्धरणाय धीरै-
र्मन्त्रात्मकं निजवपुर्निहितं तदत्र ॥ ८ ॥

(शार्दूलविक्रीडितवृत्तम्)

10

हिंसावाननृतप्रियः परधनाऽऽहर्ता परस्वीरतः
किञ्चान्येष्वपि लोकगर्हितमतिः पापेषु गाढोद्यतः ।
मन्त्रैद्यं यदि संस्मरेच्च सततं प्राणात्पये सर्वदा
दुष्कर्माहितदुर्गतिक्षतचयः स्वर्गाभवेन्मानवः ॥ ९ ॥

आ महामन्त्रना प्रभावशी चन्द्र मूर्त्यरूपे अने मूर्त्य चद्ररूपे, पाताल आकाशरूपे (अने आकाश 15 पातालरूपे) अने पृथ्वी देवलोकरूपे (अने देवलोक पृथ्वीरूपे) थई शके। वयारे कहेवाशी शु ? जण जगतमां एवी कई वस्तु छे के जे ए मंत्रशी विदमनी सम के समनी विषम न थई शके ? (अर्थात् आ पंचपरमेष्ठि-मन्त्रना प्रभावशी वस्तुने जे रूपे बदलाववी होय ते रूपे बदलावी शकाय) ॥ ७ ॥

ज्यारे श्री जिनेश्वर भगवतो मोक्षमां गया ल्यारे, “अमारा विना अहाँ विचारा आ जगतनु शु यशे ?”, (एवी कहुणाशी) चीर एवा तेओ सर्व जगतना जीवोना उद्धार माटे पोताना मन्त्रात्मक शरीरने अहीं 20 मूकता गया छे ॥ ८ ॥

हिसा करनार, असत्यप्रिय, पारकु धन हरण करनार, परस्त्रीमा आसक्त तथा बीजा पण पापोमा अयत तत्पर अने लोकोग् जेनी बुद्धिनी निंदा करी छे एयो पुरुष पण जो मरण वग्वते आ मंत्रनु सर्वदा सतत स्मरण करे तो ते दुष्कर्माशी प्राप्त करेल दुर्गतिना संचयनो (दुर्गति प्रायोग्य कर्म समूहना) क्षय करीने देव थाय छे ॥ ९ ॥

25

(शिखरिणीवृत्तम्)

अयं धर्मः श्रेयानयमपि च देवो जिनपति-
व्रतं चैतत् श्रीमानयमपि च यः सर्वफलदः ।

किमन्यैर्वाग्जालैर्बहुभिरपि संसारजलधौ
नमस्कारात् किं यदिह शुभरूपं न भवति ॥ १० ॥

स्वपञ्च जाग्रन् तिष्ठन्नपि पथि चलन् वेदमनि सरन्,
भ्रमन् क्लिश्यन् माघन् वन-गिरि-समुद्रेष्ववतरन् ।

नमस्कारान् पञ्च स्मृतिरवनिस्त्रातानिव सदा
प्रशस्तैर्विज्ञप्तानिव वहति यः सोऽत्र सुकृती ॥ ११ ॥

- 10 आ नवकार कल्याणकारी धर्म छे, जिनेश्वरदेव पण ए छे, व्रत पण ए छे अने जे सर्व फळोने आपे छे ते श्रीमान पण ए छे । बीजा घणा वाक्प्रपचोयी शु ? आ संसारममुद्रमा एवुं शुं छे के जे आ नमस्कारसंघी* शुभरूप न थनु होय ? ॥ १० ॥

जे सूता, जागता, ऊभा रहेता, रस्तामा चालतां, घरमा पेसता, (स्वलना पामता) फरता, दुःखी यता, प्रमाद आवी जता, अथवा जगल, पर्वत के समुद्रोने पार करतां, पूथ्य पुरुषोए उपदेशेला पांच 15 नमस्कारोने जाणे स्मृतिना आतरिक नादवडे मनमा कोराई गया होय (?) तेम धारण करे छे ते अहाँ भाग्यशाळी छे ॥ ११ ॥

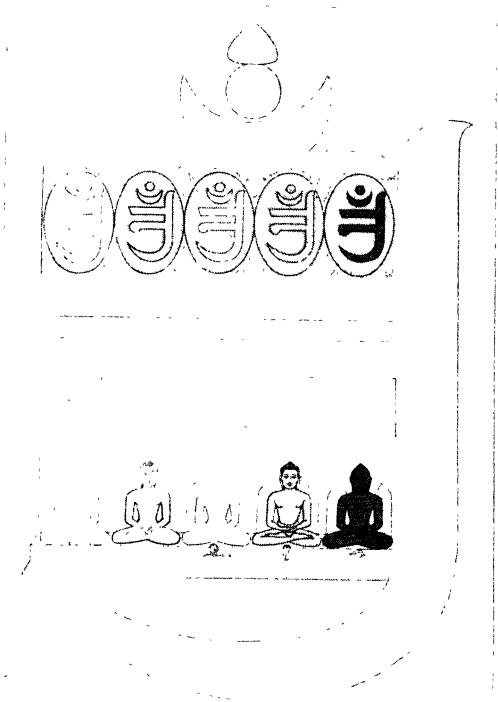
परिचय

आ स्तोत्रनी बे प्रतिओ अमने मळी छे । एक आरा जैन सिद्धांत भवनना हस्तलिखित ग्रंथसंग्रहना त० २५/१ मांथी मळी हती; ज्यारे बीजी रॉयल एशियाटिक सोसायटी कलकत्ताना संग्रहमाथी 'पंचनम- 20 स्मृतिदीपक' नामना ग्रथमांथी संग्रहरूपे मळेली हती; ते बे प्रतिओ उपरथी मूलपाठ अने पाठभेदो लईने अनुवाद साथे आ कृतिने अहाँ प्रगट करी छे ।

'पंचनमस्मृतिदीपक'मा आ स्तोत्रना कर्ता तरीके वाचकवर्य श्री उमास्वानिनो उल्लेख कर्यो छे । संभव छे के आ कृति तेमनी होय, छता बीजो पुरावो न मळे त्या सुधी आ स्तोत्रना कर्ता विशेषे निश्चितपणे कही न शक्याय ।

- 25 आ स्तोत्र प्रस्तुत ग्रथना केटलाक स्तोत्रना सारसमुच्चयरूप जगाय छे । खास करीने आ स्तोत्रनुं आठमु पथ आपणुं ध्यान खेचे छे के, "आ नमस्कार मत्र, ते जगतना उद्धार माटे श्री अरिहंत भगवंतनो मंत्रात्मक शाश्वत देह छे ।" श्री नमस्कार महामंत्रनी महान शक्तिनुं वर्णन करतां आ स्तोत्रमां कहेवामां आल्युं छे के, "ए मंत्रनी सहायथी चंद्रने सूर्य, सूर्यने चंद्र के पृथ्वीने देवलोक वगोरे बनावी शक्याय ।" सारांश के नमस्कारमंत्रना प्रभावादिने आ स्तोत्रमां सुदर रीते रज्जु करवामां आवेल छे ।

- 30 १. नमस्कारस्तत्तत् यदिह शुभरूपञ्च भवति । २. सुपन् । ३. स्वलन् ।
* आ ससारमा जे जे शुभरूप छे, ते ते बहुं नवकार(ना प्रभावे) ज छे ।

ॐकार परमेश्वरपञ्चकवाचककलापञ्चकस्वरूप

'ह्रँ'कारविद्यास्तवनम्

प्रणवस्त्वं ! परब्रह्मन् ! लोकनाथ ! जिनेश्वर !

कामदस्त्वं मोक्षदस्त्वं 'ह्रँ'काराय नमो नमः ॥ १ ॥

पीतवर्णः श्वेतवर्णो रक्तवर्णो हरिद्वरः ।

5

कृष्णवर्णो मतो देवः 'ह्रँ'काराय नमो नमः ॥ २ ॥

नमस्त्रिभुवनेशाय रजोऽपोहाय भावतः ।

पञ्चदेवाय शुद्धाय 'ह्रँ'काराय नमो नमः ॥ ३ ॥

मायादये नमोऽन्ताय प्रणवान्तर्यायाय च ।

बीजराजाय हे देव ! 'ह्रँ'काराय नमो नमः ॥ ४ ॥

10

घनान्धकारनाशाय चरते गगनेऽपि च ।

तालुन्ध्रसमायाते सप्रान्ताय नमो नमः ॥ ५ ॥

गर्जनन्तं मुखरन्ध्रेण ललाटान्तरसंस्थितम् ।

पिधानं कर्णरन्ध्रेण प्रणवं तं वयं नुमः ॥ ६ ॥

अनुवाद

15

हे परमब्रह्म, लोकनाथ, जिनेश्वर ! तमे प्रणव ('ह्रँ'कार) स्वरूप हो। हे 'ह्रँ'कार ! तू सर्व शुभ इच्छाओंने पूर्ण करना छे अने मोक्ष आपना प्रणव तू ज छे; तेथी हू तने पुनः पुनः नमस्कार करूं हू ॥ १ ॥

हे (इष्ट) देव ('ह्रँ'कार)तु ध्यान पीतवर्णमां, श्वेतवर्णमां, रक्तवर्णमां, हरितवर्णमां अथवा कृष्णवर्णमां कराय छे, ते 'ह्रँ'कारने वारंवार नमस्कार थाओ ॥ २ ॥

20

जे त्रणे भुवननो स्वामी छे, जेनु भावपूर्वक ध्यान करता रज-कर्मनो नाश थाय छे, जे पंचदेव (पंचपरमेष्ठि) मय छे अने जे शुद्ध छे एवा 'ह्रँ'कारने वारंवार नमस्कार थाओ ॥ ३ ॥

हे देव ! जे माया पटले 'ह्रँ'कारनी आदिमा छे, जेना अतमा नमः छे, जे सर्व बीजोमां अंतर्गत छे—व्याप्त छे अने जे बीजराज छे एवा प्रणवस्वरूप 'ह्रँ'कारने नमस्कार थाओ ॥ ४ ॥

मंत्र—'ह्रँ ह्रीं नमः'

25

(अज्ञानरूप) गाढ अंधकारनो नाश करवा माटे गगनमा संचरता अने त्यांथी तालुध्रमां आवता 'स्'नी नजीकमां रहेला 'ह'कारने (?) ('ह्रँ'कारने) वारंवार नमस्कार थाओ ॥ ५ ॥

बळी मुखरध्रमा गर्जता, ललाटना मध्यमां स्थिर थना अने कर्णरध्रथी टंकाता (?) एवा ते प्रणव- 'ह्रँ'कारने अमे वारंवार नमस्कार करीए ह्रींए ॥ ६ ॥

श्वेते शान्तिक-पुष्ट्याख्याऽनवद्यादिकराय च ।
 पीते लक्ष्मीकरायापि 'ॐ'काराय नमो नमः ॥ ७ ॥
 रक्ते वश्यकरायापि कृष्णे शत्रुक्षयकृते ।
 धूम्रवर्णे स्तम्भनाय 'ॐ'काराय नमो नमः ॥ ८ ॥
 5 ब्रह्मा विष्णुः शिवो देवो गणेशो वासवस्तथा ।
 धर्मश्चन्द्रस्त्वमेवातः 'ॐ'काराय नमो नमः ॥ ९ ॥
 न जपो न तपो दानं न व्रतं संयमो न च ।
 सर्वेषां मूलहेतुस्त्वं 'ॐ'काराय नमो नमः ॥ १० ॥
 इति स्तोत्रं जपन् वाऽपि पठन् विद्यामिमां पराम् ।
 10 स्वर्गं मोक्षं पदं धत्ते विद्येयं फलदायिनी ॥ ११ ॥
 करोति मानवं विद्मज्ञं मानविवर्जितम् ।
 समानं स्यात् पंचसुगुरोर्विद्यैका सुखदा पग ॥ १२ ॥
 ॥ इति ॐकारविद्यास्तवनम् ॥

जे श्वेतवर्णीया ध्यान करता निर्दोष एवां शांति, तुष्टि, पुष्टि वगैरे कार्यो करे छे अने पीतवर्णीया
 15 ध्यान करता लक्ष्मी आपे छे ते 'ॐ'कारने वास्वार नमस्कार थाओ । जे लालवर्णीया ध्यान करता वशी-
 करण करे छे, कृष्णवर्णीया ध्यान करता शत्रुनो क्षय करे छे अने धूम्रवर्णीया ध्यान करता स्तम्भन करे छे
 ते 'ॐ'कारने वास्वार नमस्कार थाओ ॥ ७-८ ॥

हे प्रणव ! तु ज ब्रह्मा छे, तु ज विष्णु छे, तु ज शिव देव छे, तु ज गणेश छे, तु ज इंद्र छे,
 तु ज सूर्य छे अने चंद्र पण तु ज छे; तैयी तने वास्वार नमस्कार थाओ ॥ ९ ॥
 20 सर्व सिद्धिओ (सुखो) नुं मूल कारण जप नथी, तप नथी, दान नथी, व्रत नथी अने संयम पण
 नथी; किन्तु हे प्रणव ! तुं छे । तने वास्वार नमस्कार थाओ ॥ १० ॥

आ स्तोत्रने जपतो अथवा आ परम विद्यानो पाठ करतो मनुष्य स्वर्ग अथवा मोक्षनी पदवी
 पामे छे । आ 'ॐ'कार विद्या (श्रेष्ठ) फळने आपनारी छे ॥ ११ ॥

ए अज्ञान मनुष्यने विद्वान करे छे । एनाथी मानविनानो पुरुष मानवाळो (लोकप्रिय) थाय छे ।
 25 पंचसुगुरुओना प्रथमाक्षरोमाथी निष्पन्न थएली आ विद्या अद्वितीय अने परम सुखदायक छे ॥ १२ ॥

१. अहीं जपादिनी हीनता बतावाई नथी किन्तु 'ॐ'कारनी श्रेष्ठता बताववा माटे जपादिने गौणता
 आपवामा आवी छे ।

२. अहीं छंदोभग दोष लागे छे.

परिचय

आ स्तोत्र ‘पचनमस्कृतिदीपक’ नामक प्रथमा संप्रहीत छे अने तेमां तेनो दिगंबर जैनाचार्य ‘पूज्यपाद’ (अपरनाम श्री समतभद्रसूरि) नी कृतिरूपे उल्लेख थयो छे । ए स्तोत्रने अहीं अनुवाद साथे प्रगट कर्युं छे ।

श्रीपचपरमेष्ठिओनो वाचक आ ‘ॐ’कार ‘अ + अ + आ + उ + म्’ ए वर्णोना योगथी बनेलो छे । तेनु वर्णन आ स्तोत्रमां करेलुं छे ।

‘ॐ’कारना ध्यान विशे अने तेना फळ विशेनी माहिती आ स्तोत्रमां आपेल छे । आ स्तोत्र ‘ॐ’कारनी व्यापकतानो सुंदर रीते ह्याल करावे छे । ॐकार परमेष्ठिभगवतोनो एकाक्षरी मंत्र होवाथी आ ‘ॐ’कार-स्तवनने अहीं प्रकट कर्युं छे ।

एक जैन ‘बीजश्लोक’कारे ‘ॐ’कारने आत्मवाचक मूलभूत बीज बताव्यु छे । एने 10 तेजोबीज, कामबीज पण मानवामां आव्यु छे । पचपरमेष्ठिनो वाचक होवाथी ‘ॐ’कारने समस्त मंत्रोनुं सारतत्त्व कहेवामां आवे छे । मात्र ‘ॐ’नो जप अथवा चिंतन करवाथी आत्मा निर्मल बने छे अने स्वानुभव थवा लागे छे । आ स्तोत्रनो पाठ अनेक रीते फलदायक छे ।

श्रीजिनप्रभसूरिविरचितः

मायावीज('ह्रीं'कार)कल्पः

- 5 मायावीजबृहत्कल्पात्, श्रीजिनप्रभसूरिभिः ।
 लोकानामुपकाराय, पूर्वविधा प्रचक्ष्यते ॥ १ ॥
 सुप्रकाशे ताप्रमये, पट्टे मायाक्षरं गुरु ।
 कारितं परमात्मत्वममलं लभते स्फुटम् ॥ २ ॥
 ध्यानाश्रयो यथाम्नायं, शुभाशुभफलोदयः ।
 10 तथाऽयं वर्णभेदेन, कार्यकाले प्रजायते ॥ ३ ॥
 पूर्णायां सत्तिथौ शुक्लपक्षे चन्द्रबले तथा ।
 कारयेत् सर्वनैवेद्यं, पञ्चामृतसमन्वितम् ॥ ४ ॥
 पक्कान्नान् विविधान् चान्यानानयेत् सुमनांसि च ।
 सर्वैः कर्णैः फलैः सर्वैः, सर्वैर्वस्त्रैः क्रयाणकैः ॥ ५ ॥
 सुवर्ण-रत्न-रूप्यैश्च, कर्पूरादिसुगन्धिभिः ।
 15 प्रतिष्ठादिवसे पूज्यो, मन्त्रराजः शुभाशयैः ॥ ६ ॥

अनुवाद

आचार्य भगवान् श्रीजिनप्रभसूरिवडे 'मायावीजबृहत्कल्प'मांथी लोकोना उपकार माटे पूर्वविधा कहेवाय छे ॥ १ ॥

जे सुप्रकाशित तांबाना पट उपर मोटो 'ह्रीं'कार करावे ते निर्मल एवा परमात्मपणाने 20 निश्चयथी पामे छे (?) ॥ २ ॥

कार्यकाले आम्नायने अनुसारे (विधिपूर्वक) जुदा जुदा वर्णोथी ध्यान करानो आ (मन्त्रराज) शुभाशुभ फलना (?) उदयने करनारो थाय छे ॥ ३ ॥

शुक्लपक्षनी शुभ एवी पूर्णा (५, १०, १५) तिथिओमां तेमज उत्तम प्रकारना चंद्रबलमां पंचामृतथी सहित सर्व प्रकारनुं नैवेद्य, विविध प्रकारना पक्वान्णो कराववां तथा सुंदर पुण्यो मगाववां ते सर्व 25 वडे, अने सर्व धान्यो वडे, सर्वफलो वडे, सर्ववस्त्रो वडे, सर्वक्रयाणको वडे (?), सोनुं, रत्न अने चांदी वडे, कपूर वगैरे सुगंधी द्रव्यो वडे प्रतिष्ठाना दिवसे शुभ आशयोसहित मन्त्रराज 'ह्रीं'कारनी पूजा करवी ॥ ४-६ ॥

१ दूध, दही^१, घी, १ साकर (शुगर) अने गंधोदके (केसर, कपूर वगैरे सुगंधी द्रव्योथी मिभित जल) ने पचामृत कहेवाय छे.

आम्नायदायकं नत्वा, दानैः सत्कृत्य तं गुरुम् ।

प्रतिष्ठाप्यः परो मन्त्रेणानेनैव विपश्चिता ॥ ७ ॥

सर्वमन्त्रमयत्वाच्च, सर्वदेवमयत्वतः ।

नान्यमन्त्रस्य संन्यासमयमर्हति तीर्थराट् ॥ ८ ॥

कृतस्नानेन सद्धर्म(ब्रह्म)चारिणा चैकभोजिना ।

साधकेन सदा भाव्यं, विजने भूमिशापिना ॥ ९ ॥

षट्कर्मणां विधानार्थं, जागर्ति यस्य मानसम् ।

प्रत्येकं पूर्वसेवायां, लक्षस्तेन विधीयते ॥ १० ॥

सितश्रीखण्डलुलितः, सितवस्त्रः सिताशनः ।

सितसद्धानजापस्रक्, सितजापाङ्गसंयुतः ॥ ११ ॥

सितपक्षे सुधाश्वेते, गृहे फलमयं(भिर्द) भवेत् ।

विषद्-रोगाहर्तिं शान्तिं, लक्ष्मीं सौभाग्यमेव च ॥ १२ ॥

बन्धमोक्षं च कार्त्तिकं च, क्रमात् काव्यं नवं तथा ।

पुरक्षोभं सभाक्षोभमाङ्गैश्चर्यमभङ्गुरम् ॥ १३ ॥

आम्नाय आपनार गुरुने नमस्कार करीने अने उचित दानथी तेमनो सत्कार करीने विद्वान पुरुषे 15
आ ज ('ही'कार) मंत्रथी श्रेष्ठ एवा 'ही'कारनी प्रतिष्ठा कराववी ॥ ७ ॥

आ 'ही'कार स्वय तीर्थराज, सर्वमन्त्रमय अने सर्वदेवमय होवार्थी प्रतिष्ठा माटे कोई पण
बीजा मत्रोना न्यासनी एने अपेक्षा नथी ॥ ८ ॥

साधक सदा (उचित रीते) स्नान करनार, सद्धर्मने आचरनार, एक वखत भोजन करनार अने
भूमिपर शयन करनार होवो जोईए । तेणे विजन (एकान्त) प्रदेशमां साधना करवी जोईए ॥ ९ ॥ 20

षट्कर्मना विधान माटे जेनु मन उस्साहित छे तेणे पूर्वसेवामा प्रत्येक कर्म माटे ('ह्रीं' हीं
नमः' ए मंत्रनो) एक लाख वार जाप करवो जोईए ॥ १० ॥

साधके श्वेत चन्दनथी देहनुं विलेपन करवुं । श्वेत वस्त्र, श्वेत (धान्यनु) भोजन, श्वेत (वर्णमां)
ध्यान अने जाप माटे श्वेत माला एम जापनु प्रत्येक अंग पण श्वेत होवु जोईए ॥ ११ ॥

शुक्लपक्षमां कळीचूनाथी रोल श्वेत घरमां जाप करवार्थी विपत्ति अने रोगोनो नाश, लक्ष्मी 25
अने सौभाग्यनी प्राप्ति, बंधनथी मुक्ति, नवीन काव्य, पुरक्षोभ अने सभाक्षोभ करवानी शक्ति अने आङ्गानु
चिरकालीन ऐश्वर्य वगैरे फळोनी प्राप्ति थाय छे ॥ १२-१३ ॥

- કિં બહુકૈર્નિરાલમ્બં સિષ્ઠધ્યાનં કરોત્યદઃ ।
 સર્વપાપક્ષયં પુંસાં નાત્ર કાર્યા વિચારણા ॥ ૧૪ ॥
- મોહાકૃષ્ટિવશાક્ષોભમિત્યં રક્તઃ કરોત્યપ્યમ્ ।
 પીતઃ સ્તમ્બં રિપોર્વેકત્રવન્ધં સમ્યક્ કરોત્યપ્યમ્ ॥ ૧૫ ॥
- 5 નીલો વિદ્વેષણં ચૈવોચ્ચાદૃનં તુ પ્રયોગતઃ ।
 કૃષ્ણવર્ણો ગુરોર્વાક્રિયાદેરમૃત્યુવિધાયકઃ ॥ ૧૬ ॥
- શ્રુવોર્મધ્યે તુ સાધ્યસ્ય ચિન્તનીયો ગુરુઃ ક્રમાત્ ।
 ગૃહીતસ્ય ચ ચન્દ્રસ્યાકૃષ્ટથા પ્રાણપ્રયોગતઃ ॥ ૧૭ ॥
- 10 સાલમ્બાચ નિરાલમ્બં નિરાલમ્બાત્ પરાશ્રયમ્ ।
 ધ્યાનં ધ્યાયન્ વિલોમાચ સાધકઃ સિદ્ધિમાન્ ભવેત ॥ ૧૮ ॥
- ક્ષીરપૂર્ણાં મહીં પશ્યેત્ સિતકલ્પોલમાલિનીમ્ ।
 અશ્વપર્વતામેકામર્ણવાત્માદિતીયકામ્ ॥ ૧૯ ॥
- વાધ-સંબાધરહિતાં, શાન્તામાનન્દદાયિનીમ્
 ચિન્તયેદેકમેવાત્રામલં કુસુમમુત્તમમ્ ॥ ૨૦ ॥

- 15 બહુ કહેવાથી શું ૧ આ 'હી'કારનું બાહ્ય આલબન રહિત પદ્મ નિરાલબન શ્વેત (શુક્લ) ધ્યાન મનુષ્યના સર્વ પાપનો ક્ષય કરે છે, વઢી વિશિષ્ટ ધ્યાનના પ્રયોગથી રક્તવર્ણવાળો (આ મંત્રરાજ) સમ્મોહન, આકર્ષણ, વશીકરણ અને આશ્ચોભ કરે છે, પીતવર્ણવાળો સ્તમ્બન અને શત્રુનુ મુગ્ધ (વચન) બંધ કરે છે, નીલવર્ણવાળો વિદ્વેષણ અને ઉચ્ચાટન કરે છે અને કૃષ્ણવર્ણવાળો શત્રુનુ મારણ કરે છે । ૧ નિ.સરેહ છે, ૧માં વિચાર (વિકલ્પ) કરવો નહીં. ॥ ૧૪-૧૬ ॥
- 20 ચંદ્રનાડીદ્વારા પ્રાણાયમના પ્રયોગપૂર્વક પ્રહણ કરાયેલ શ્વાસનો કુમક કરીને (સાધકે) સાધ્યના ભ્રમધ્યમાં 'હી'કાર ક્રમે ક્રમે મોટો ચિન્તવવો (?) ॥ ૧૭ ॥
- સાલબન ધ્યાનમાથી નિરાલબન ધ્યાન કરવું, નિરાલબન ધ્યાનમાંથી પરાશ્રિત ધ્યાન કરવું । તે પછી વિલોમથી—ઉલટા ક્રમથી (પરાશ્રિતમાંથી નિરાલબન અને નિરાલબનમાંથી સાલબન) ધ્યાન કરવું । ૧ રીતે ધ્યાન કરનાર સાધક સિદ્ધિને પ્રાપ્ત કરે છે. ॥ ૧૮ ॥
- 25 (સાધક) વૃક્ષો અને પર્વતો વિનાની, વાધા અને સંબાધાથી રહિત (નિરુપદ્રવ), શાત, આનંદ આપનાર, અદિતીય, ક્ષીરથી પરિપૂર્ણ, ક્ષીરના શ્વેતકલ્પોલના સમૂહથી શોભતી અને જાણે કેવલ એક ક્ષીરનો

૧. સાલબન—બાહ્યપદ આદિ આલબનસહિત ધ્યાન. નિરાલબન—બાહ્ય આલબન વિના કેવલ મનદ્વારા 'હી'કારની આકૃતિનું ધ્યાન. પરાશ્રિત—'હી'કારથી વાચ્ય દવા પરમાત્માના ગુણવિનું ધ્યાન.

पत्राष्टकैस्तु ह्रींकारं स्फाटिकं वर्णकोपरि (कर्णिकोपरि) ।
 स्मरेदात्मानमत्रैवोपविष्टं धवलत्वेषम् ॥ २१ ॥
 चतुर्मुखं चतुर्भेदगतिविच्छेदकारकम् ।
 सर्वकर्मविनिर्मुक्तं सर्वसत्त्वाभयावहम् ॥ २२ ॥
 निरञ्जनं निराबाधं सर्वव्यापारवर्जितम् ।
 पद्मासनसमासीनं श्वेतवस्त्रविराजितम् ॥ २३ ॥
 'ह्रीं'कारेण शिरःस्थेन स्फाटिकेनोपशोभितम् ।
 क्षरद्भिरमृतैर्माया(?) मायाबीजाक्षराङ्गकैः(जैः) ॥ २४ ॥
 इति ध्यानमयो ध्याता सम्यक्संसारभेदकः ।
 भवैस्त्रिभिश्चतुर्भिर्वा मोक्षमार्ग(?) च गच्छति ॥ २५ ॥
 चतुर्विंशतितीर्थैर्जैनशक्त्या विभूषितः ।
 परमेष्ठिमयश्चैव सिद्धचक्रमयो ह्ययम् ॥ २६ ॥
 त्रयीमयो गुणमयः सर्वतीर्थमयो ह्ययम् ।
 पञ्चभूतात्मको ह्येष लोकपालैरधिष्ठितः ॥ २७ ॥

5

10

महासागर होय तेवी पृथ्वीने जुए । तेमा वच्चे अष्टदल कमल छे, दरेक दल उपर 'ह्रीं' कार छे अने 15
 वच्चे कर्णिकामां उज्ज्वल कांतिवाळो पोते पद्मासने बेटेल छे, एम चिंतवे । त्या ते पोताने (समवसरणमां
 बेटेला श्री तीर्थकरनी जेम) चतुर्मुख, चारे गतिनो विच्छेद करनार, सर्व कर्मोथी रहित, पद्मासने बेटेल अने
 श्वेतवस्त्रोथी शोभतो जुए । ते पट्टी ब्रह्मरथमा स्थापन करेला स्फटिक वर्णना 'ह्रीं' कारनी वच्चे विराज-
 मान पोताना आत्माने जुए । ते पट्टी 'ह्रीं' कारना दरेक अगर्माथी क्षरता अमृतथी सिंचतो पोताना
 आत्माने चिंतवे ॥ १९-२४ ॥

20

आ प्रकारे 'ह्रीं'कारना ध्यानमा परिणमेलो ध्याता संसारनो सारी रीते विच्छेद करनार धाय
 छे । ते त्रीजा अगर चोथा भवे मोक्षने अवश्य पामे छे ॥ २५ ॥

'ह्रीं'कारने चोवीश तीर्थकोए जैनशक्तिथी (?) विभूषित करेल छे । ए परमेष्ठिमय, श्रीसिद्धचक्र-
 स्वरूप, त्रयी (देव-गुरु-धर्म)मय, ज्ञानदर्शनचारित्रगुणात्मक, सर्वतीर्थमय, पंचभूतात्मक अने लोकपालोथी

ચન્દ્રસૂર્યાદિબ્રહ્મયુગ્ દશદિક્કપાલપાલિતઃ ।
 ગૃહે તુ પૂજ્યતે યસ્ય તસ્ય સ્યુઃ સર્વસિદ્ધયઃ ॥ ૨૮ ॥
 હ્યં કલા સિદ્ધિકલા વિન્દુરુપમિદં મતમ્ ।
 સ્વરૂપં સર્વસિદ્ધાનાં નિરાબાધપદાત્મકમ્ ॥ ૨૯ ॥
 કરજાર્પ લક્ષમિતં હોમં ચ તદ્દશાંશ્વતઃ ।
 કુર્યાદ્ યઃ સાધકો મુખ્યઃ સ સર્વં વાચ્છિતં લભેત્ ॥ ૩૦ ॥

અધિષ્ઠિત છે । એ ચંદ્ર, સૂર્ય વગેરે નવે પ્રહોથી યુક્ત અને દશ દિક્કપાલોથી સુરક્ષિત છે । એવા આ ‘હ્રીં’કાર-
 બીજનું જેના ધરમાં પૂજન થાય છે તેને બધી સિદ્ધિઓ મળે છે ॥ ૨૬-૨૮ ॥

‘હ્રીં’કાર ઉપર આ કલા છે તે સિદ્ધિની કલા (સિદ્ધશીલા) છે અને આ ત્રિંદુ તે સર્વ સિદ્ધોનું
 10 નિરાબાધપદાત્મક સ્વરૂપ છે, એમ કહેવાય છે ॥ ૨૯ ॥

જે સાધક વિધિપૂર્વક એક લાખ પ્રમાણ કરજાપ અને દશમા ભાગનો (દશ હજારનો) હોમ
 કરે છે તે સર્વદા સર્વ વાછિતોને પ્રાપ્ત કરે છે ॥ ૩૦ ॥

પરિચય

શ્રી જિનપ્રભસૂરિની આ કૃતિની નવલ આ૦ શ્રીવિજયપ્રતાપસૂરિજી પાસેથી મળી હતી ।
 15 તેને ભાષાની દૃષ્ટિએ સુધારી અનુવાદ સાથે અહીં પ્રગટ કરી છે ।

શ્રી જિનપ્રભસૂરિએ આ ‘હ્રીં’કારકલ્પ’નો ‘માયાવીજ-બૃહત્કલ્પ’માંથી ઉદ્ધાર કર્યો હોવાનું
 પ્રથમ પદમાં જણાવ્યું છે, એટલે એ ‘બૃહત્કલ્પ’ની કૃતિ પ્રાપ્ત થાય તો હ્રીંકાર વિશેની કેટલીયે અદ્ભુત
 હકીકતો પ્રકાશમાં આવે । શ્રી જિનપ્રભસૂરિ ચૌદમા સૈકાના સમર્થ વિદ્વાન હતા ।

ત્રીશ અનુષ્ટુપ શ્લોકોમાં આ કલ્પની રચના છે, તેમાં હ્રીંકારયંત્ર, તેની સાધનાની વાહ્ય સામગ્રી,
 20 સાધકનું લક્ષણ, જાપના પ્રકારો અને તેની સાધનાનું ફલ જણાવીને ધ્યાનવિધિની સમજણ આપી છે ।

આ સ્તોત્રમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે ‘હ્રીં’કાર સર્વમંત્રમય, સર્વદેવમય, જિનચતુર્વિંશતિમય,
 પરમેષ્ઠિમય, સિદ્ધચક્રમય, રત્નત્રયમય અને સર્વતીર્થમય છે; એ રીતે એનું માહાત્મ્ય સારૂ ગવાયું છે । આ સ્તોત્રમાં
 હ્રીંકારના શ્વેતધ્યાનનું વર્ણન સુંદર રીતે કરવામાં આવ્યું છે । શ્રીજિનપ્રભસૂરિની આ રચના સ્વાનુભવપૂર્વકની
 હોવાથી હ્રીંકારના વિષયમાં સુદર પ્રકાશ પાડે છે ।

‘હ્રીં’કારને સમજવામાં વિશેષ ઉપયોગી થાય એવી બીજી બે કૃતિઓ અમને પ્રાપ્ત થઈ છે ।
 25 આ કૃતિઓના કર્તા વિશે કંઈ માહિતી મળી નથી; પરંતુ તેની ભાષાશૈલી અને આમ્નાયની રીતિને
 લક્ષમાં લેતાં તે “જૈનેતર” કૃતિઓ હોય એમ લાગે છે । તેથી એ બન્ને કૃતિઓ હવે પછી પરિશિષ્ટરૂપે
 આપી છે ।

भक्तवत्सल (मिडिल ग्युडियममारा विचरवरी)

परिशिष्ट १

‘ह्रीं’ कारविद्यास्तवनम्

सवर्णपार्श्वं ल-यमध्यसिद्धमधीश्व(स्व)रं भास्वररूपभासम् ।
 खण्डेन्दुबिन्दुस्फुटजादशोभं, त्वां शक्तिबीजं(ज !) प्रमनाः प्रणौमि ॥ १ ॥

२. ‘ह्रीं’ कारमेकाक्षरमादिरूपं, मायाक्षरं कामदमादिमन्त्रम् ।
 त्रैलोक्यवर्णं परमेष्ठिबीजं, विहाः स्तुवन्तीश ! भवन्तमित्थम् ॥ २ ॥

शिष्यैः सुशिक्षां सुगुरोरवाप्य, शुचिर्बेशी धीरमनाश्च मौनी ।
 तदात्मधीजस्य तनोतु जापम(सु)पांशु नित्यं विधिना विचिह्नः ॥ ३ ॥

5

अनुवाद

‘ह्रीं’ कारनुं स्वरूप—

10

जेनी पार्श्वमा ‘स’वर्णं छे (एवो ‘ह’), जे ‘ल’ अने ‘य’ ना मध्यमां सिद्ध (निष्ठित) छे (एवो २), जेनी वच्चे ‘ई’ स्वर छे, जेनी ज्ञानि देदीप्यमान सूर्यना जेवी छे अने जे अर्धचन्द्र (कला), बिन्दु अने स्पष्ट नादयी शोभी रहल छे, एवा हे शक्तिबीज ! हु तने प्रोल्लसित मनयी (भावपूर्वक) स्तुवु छु. ॥ १ ॥

हे ईश ! आपने विद्वान पुरुषो ‘ह्रीं’कार, एकाक्षर, आदिरूप, मायाक्षर, कामद, आदिमन्त्र, 15 त्रैलोक्यवर्ण अने परमेष्ठिबीज—एवा विशेषणयी स्तुवे छे. ॥ २ ॥

‘ह्रीं’ कारना साधकनुं कर्तव्य—

सद्गुरु पासेयी समुचित शिक्षा प्राप्त करीने विधिना जाणकार शिष्ये पवित्र थईने, इन्द्रियोने वशमा राखीने, मनमा अडग धैर्य धारण करीने अने मौन राखीने ते ‘आत्मधीज—ह्रीं’कारनो विधियुक्त उपांशु जाप हमेशा करवो जोईए ॥ ३ ॥

20

१. भास्वरभातुरूपम् N. ।

२. त्रैलोक्यवर्णं परमेष्ठिबीजं, मायाक्षरं कामदमादिमन्त्रम् ।

ह्रींकारमेकाक्षरमादिरूपं, तज्ज्ञां स्तुवन्तीश भवन्तमित्थम् ॥ २ ॥ N. ।

३. शैशः N. ।

४. इस्तल्लिखित ‘ब्रह्मविद्याविधि’ नामक प्रथमा ह्रींकारना प्रकरणमा आ रीते वर्णन छे—

25

“ सान्तान्तं रेफमारुढं, चतुर्थस्वरयोजितम् ।

नाद-बिन्दु-कलोपेत, धर्मकामार्थसाधनम् ॥

नादो विश्रामकः प्रोक्तो, बिन्दुः स्यादुत्तमं पदम् ।

कलापीयूपनिःश्वन्दीत्याहुरेव जिनोत्तमाः ॥

नाद-बिन्दु-कलायुक्तं, पूर्णचन्द्रकलाधरम् ।

30

त्वन्तुश्चार भवेद् बिन्दुस्त्वर्धमात्र विशेषतः ॥

दृष्टेत्वा, लोकराज, जगदधिपः; लोकपतिः, भुवनेश्वरी, माया, त्रिदेहं, तत्त्वं, शक्तिः, शक्तिप्रणव-मित्यादि ॥ ‘ह्रीं’ ॥ ”

५. “ ईषत्कर्णोपसेव्यः स्यादुपाशुः स जपः स्मृतः ॥ ”—ह० लि० ‘ब्रह्मविद्याविधि’

- ત્વાં ચિન્તયન્ શ્વેતકરાનુકારં, જ્યોત્સ્નામર્યાં પશ્યતિ યસ્મિલોકી(મ્) ।
 ધ્રુવન્તિ તે તત્ક્ષણતોઽનબદ્ધવિદ્યાકલાશાન્તિકર્પાષ્ટિકાનિ ॥ ૪ ॥
- ત્વામેવ બાહારુણમણ્ડલાર્ભં, સ્મૃત્વા જગત્ ત્વત્કરજાલદીપ્તમ્ ।
 વિલોકતે યઃ કિલ તસ્ય વિશ્વં, વિશ્વં ભવેદ્ વધ્યમવશ્યમેવ ॥ ૫ ॥
- 5 યસ્તાત્ચામીકરચારુદ્રીપં, પિઙ્ગપ્રભં ત્વાં કલયેત્ સમન્તાત્ ।
 સદા મુદા તસ્ય ગૃહે સંદેહિં, કરોતિ કેલિં કમલા ચલાઽપિ ॥ ૬ ॥
- યઃ શ્યામલં કઙ્ગલમેચકાર્ભં ત્વાં વીક્ષતે વા તુપધુમધૂમ્નમ્ ।
 વિપક્ષપક્ષઃ ક્ષલુ તસ્ય વાતાહતાઽબ્રવદ્ યાત્યચિરેણ નાશમ્ ॥ ૭ ॥
- આધારકન્દોદ્રતતન્તુસૂક્ષ્મલઘ્યોદ્ભવં પ્રહ્યસરોજવાસમ્ ।
 10 યો ધ્યાયતિ ત્વાં ક્ષવદિન્દુવિમ્બામૃતં સ ચ સ્યાન્ કવિસાર્વભીમઃ ॥ ૮ ॥
- પદ્મદર્શની સ્વસ્વમતાવલેપૈઃ સ્વે દૈવતે ત(ત્વ)ન્મયવીજમેવ ।
 ધ્યાન્વા તદારાધનવૈભવેન ભવેદ્જેયઃ પરઘાદિન્દુઃ ॥ ૯ ॥

શ્વેતવર્ણી 'હ્રીં'કારના ધ્યાનનું ફલ—

- ચંદ્રસમાન ઉઞ્ચલ વર્ણીયા તારું ધ્યાન કરતો જે ઋણે લોકને પ્રકાશમય જુગ છે તેને નિર્દોષ
 15 એવી વિદ્યાઓ, કલાઓ તથા શાન્તિક અને પૌષ્ટિક કર્મો તત્ક્ષણ નિદ્રા યાય છે. ॥ ૪ ॥

રક્તવર્ણી 'હ્રીં'કારના ધ્યાનનું ફલ—

ઝગના મૂર્યના મંડલ જેવી કાતિવાળા તને સ્મરિને જે તારા કિરણોના મમ્હથી દેદીપ્યમાન
 જગતને જુગ છે તેને ચરેચર સમગ્ર વિશ્વ અવદ્યમેવ વજા ધાય છે. ॥ ૫ ॥

પીતલવર્ણી 'હ્રીં'કારના ધ્યાનનું ફલ—

- 20 જે પીઝી કાતિવાળા તને તત્પુવર્ણીના જેમ સુદર રીતે સર્વત્ર પ્રકાશમાન જુગ તેના ઘરમા ચલ
 એવી લક્ષ્મી પળ આનંદ અને લીલાતહિન ક્રીડા કરે છે ॥ ૬ ॥

શ્યામવર્ણી 'હ્રીં'કારના ધ્યાનનું ફલ—

- જે (સાધક) કાઝલ કે મેચકમણિસદૃશ શ્યામવર્ણનપે અથવા પોતગના ધૂમાડા જેવા ધૂમ્રવર્ણ રૂપે
 તને જુગ છે (તારું ધ્યાન ધરે છે), તનો શનુસમૂહ પવનથી વિશ્લેગયેલાં વાદલાંની જેમ ચરેચર ક્ષણવારમાં
 25 નાશ પામે છે. ॥ ૭ ॥

કુંડલિનીસ્વરૂપે ધ્યાનનું ફલ—

જે મૂલાચાર કદ (ચક્ર)માથી નીકળતી તન્તુસમાન મૂદ્મ સુષુમ્ણા-નાડીમાં રહેલા લક્ષ્યો
 (ચક્રો)ને મેદીને ઉપર જતા અને અતે મહાસારકમલમા રહીને (સ્થિર થઈને) ત્યા ચંદ્રના વિભસમાન
 અમૃત શરાવના તારું ધ્યાન કરે છે તે કવિઓમા ચક્રવર્તી (શ્રેષ્ઠ) થાય છે ॥ ૮ ॥

- 30 ફલશ્રુતિ—

પદ્મદર્શનનો જાણકાર પોતાના ઇષ્ટદેવતામા 'હ્રીં'કાર ધીજનુ ધ્યાન કરીને તે આરાધનાના
 વૈભવથી, પોતપોતાના મનમા ગર્વિષ્ટ એવા વાદીઓના સમૂહથી અજેય બને છે ॥ ૯ ॥

किं मन्त्रयन्त्रैर्विधिधागमोक्तैः वुःसाध्यसंश्रुतिफलान्यलभैः ।
 सुंसेव्यः सद्यः (सर्पः सुसेव्यः) फलचिन्तितार्थाधिकप्रदश्चेत्(त)सि चेत्त्वमेकः ॥ १० ॥
 चौरारि-मारि-ग्रह-रोग-हृता-भूतादिदोषानल-बन्धनोत्थाः ।
 भियः प्रभावात् त्वं दूरमेव नश्यन्ति पारिन्द्रवादित्रेभाः ॥ ११ ॥
 प्राप्नोत्यपुत्रः सुतमर्थहीनः, श्रीदायते पत्तिरपीशतीह ।
 दुःखी सुखी चाऽथ भवेन्न किं किं त(त्व)द्रूपचिन्तामणिचिन्तनेन ॥ १२ ॥
 पुष्यादिजापामृतहोमपूजाक्रियाधिकारः सकलोऽस्तु दूरे ।
 यः केवलं ध्यायति बीजमेव, सौभाग्यलक्ष्मीवृणुते स्वयं तम् ॥ १३ ॥
 त्वत्तोऽपि लोकाः सुकृतार्थकाम-, मोक्षान् पुमर्थाश्चतुरो लभन्ते ।
 यास्यन्ति याता अथ यान्ति ये ते श्रेयःपदे त्वन्महिमालवः सः ॥ १४ ॥
 विधाय यः प्राक् प्रणवं नमोऽन्ते, मध्येकं बीजं ननु जज्ञपीति ।
 तस्यैकवर्णा वितनोत्पयवन्ध्या, कामार्जुनी कामितमेव विद्या ॥ १५ ॥

5

10

मुखे सेवी शक्या एवो अने चिन्तया करता पण विशेष तेमज रीति फल देनागे तुं एक जो चित्तमा विद्यमान छे तो पट्टी भिन्न भिन्न आगमोए निर्देशेला दुःसाध्य तेमज संदिग्धफलवाळा अने अल्प लाभवाळा अन्य मत्रो अने यत्रोयी शुं ? ॥ १० ॥

15

सिंहनी गर्जनारी हाथीओ जेम दूरथी ज नासी जाय छे तेम तारा प्रभावथी चोर, शत्रु, मरुकी, ग्रहो, रोग, हृता रोग, तथा भूत वगैरेना दोष, तथा अग्नि अने वधनथी उत्पन्न पता भयो दूर चात्या जाय छे ॥ ११ ॥

चिन्तामणि समान तारा रूपनु चिन्तन करवाथी शुं शु प्राप्त यनु नथी ? जेने पुत्र नथी तेने पुत्रनी प्राप्ति थाय छे, जेनी पासो पैसो नथी ते कुबेर समान बने छे, सेवक पण स्वामी बने छे अने दुःखी 20 सुखी बई जाय छे ॥ १२ ॥

पुण्यो वगैरेथी जाप, घीनो होम, पूजा वगैरे क्रियाओ समग्र अधिकार दूर रहो, पण केवळ तारा बीजनु ध्यान करनारने सौभाग्यलक्ष्मी स्वय वरे छे ॥ १३ ॥

महिमा—

तारा प्रभावथी लोको धर्म, अर्थ, काम अने मोक्षरूप चार पुरुषार्थोने प्राप्त करे छे । जेओ श्रेयनु 25 स्थान (मोक्ष) प्राप्त कर्यो, प्राप्त करी गया अने प्राप्त करी रखा छे ते तारा महिमानो अंश मात्र छे ॥ १४ ॥

जे मनुष्य पहेलां प्रणव ‘ॐ’ अने अंते ‘नमः’ तेमज मध्यमा अनुपमबीज ‘ह्रीं’कार (वडे बनेल मत्र) नो पुनः पुनः जाप करे छे, तेना वाछिनोने एकवर्णवाळी, अवध्य अने कामधेनु समान ‘ह्रीं’कारविद्या विस्तारे छे ॥ १५ ॥

मंत्रः—‘ॐ ह्रीं नमः’

30

१. सुसाध्यः सद्यः फलचिन्तितार्थाधिकप्रदश्चेत्सि चेत् त्वमेकः N. ।

२. ०श्च नरा लं N. । ३. वा N । ४. मध्ये च N. ।

मालामिमांस्तुतिमयीं सुरुणां त्रिलोकी-
बीजस्य वः स्वहृदये निष्येदे क्रमात् सः ।
यङ्केऽष्टसिद्धिरवशा लुठतीह तस्य,
नित्यं महोत्सवपदं लभते क्रमात् सः ॥ १६ ॥

5

॥ इति 'ह्रीं'कारविद्यास्तवनम् ॥

जे मनुष्य त्रैलोक्यबीजनी सारा गुणवाळी स्तुतिरूपी आ मालाने त्रणे संध्याए पोताना हृदयमां धारण करे छे तेना खोळामा आटे सिद्धिओ अवश बनीने नित्य आळोटे छे अने ते क्रमे करीने मोक्षपदने पामे छे ॥ १६ ॥

परिचय

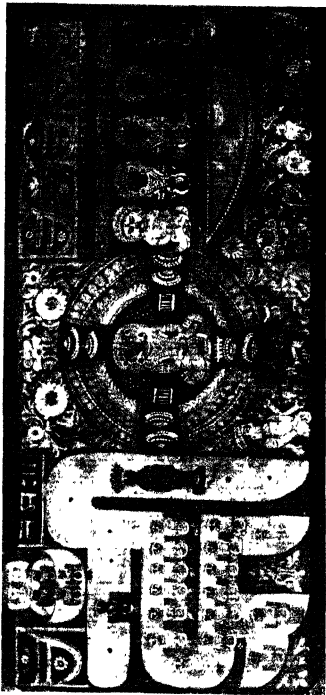
10 आ स्तोत्र 'पञ्चनमस्कृतिदीपक' नामक प्रथमा मंत्रहीन छे । 'ह्रींकारविद्यास्तव'नी जेम 'पूज्य-पाद'नी कृति तरीके तेनो कर्ताए संप्रह कर्यो छे, छतां स्तोत्रना कर्ता बिशे बीजा पुरावानी अपेक्षा रहे ज छे ।

आ स्तोत्रमां १६ पद्यो छे, ते पैकी १५ पद्यो उपजातिवृत्तमा छे अने छेल्नु १६ मु पद्य वसंततिलकावृत्तमां छे ।

15 ह्रींकारविद्याने अन्य तंत्रोए पण खूब महत्त्व आयुं छे । तत्रनो कोई पण ग्रंथ प्रायः एना उल्लेख विनानो नहीं होय । आ स्तोत्रनी रचना उपरयी एम लागे छे के आ स्तोत्र कोई जैनतर संप्रदायनुं होवु जोईए । तेथी अमे एने परिशिष्ट तरीके प्रगट कर्युं छे । अभ्यासीओने ए उपयोगी थशे ।

जुदा जुदा वर्णोमां तेम ज आधारदि चक्रोमा ह्रींकारना ध्याननो निर्देश पण आ स्तोत्रमां छे ।

ॐ श्रीं वाचस्पत्यस्वरूपशयक चित्रम् (ॐ श्रीं अर्चनी पाठनी)

परिशिष्ट २

मायाबीजस्तुतिः

'स' वर्णपार्श्वं लयमध्यसिद्धमधीश्व(स्वरं) भास्वरवर्णभासम् ।
 खण्डेन्दुनादस्पृष्टविन्दुयुक्तं, त्वां शक्तिबीजं (ज!) प्रमनाः प्रणौमि ॥ १ ॥

श्वेतं रक्तं तथा पीतं, नीलं ध्यानं चतुर्विधम् । 5
 विधिना ध्यायमानं च, फलं भवति नान्यथा ॥ २ ॥
 श्वेते मुक्तिर्भवेत् पुंसो, रक्ते वश्यं परं स्मृतम् ।
 पीते लक्ष्मीर्भवत्येव, नीले च शत्रुमारणम् ॥ ३ ॥
 मन्त्राः सहस्रशः सन्ति, शिवशक्तिनिबेदिताः ।
 अन्यथा ते च विज्ञेया, मायाबीजाप्रप्तो यथा ॥ ४ ॥ 10
 लभस्संख्ये कृते जापे, दशांशेन तु होमयेत् ।
 पृथ्वीपतित्वं जायेत, सत्यं सत्यं च नान्यथा ॥ ५ ॥
 रणे राजकुले वह्नी, दुर्ग-शस्त्रविसङ्कटे ।
 शतमष्टोत्तरं जापं, कणवीर-सगुग्गुलम् ॥ ६ ॥
 जयमानोति शत्रुभ्यः, पृथिवीपतिवह्निभः । 15
 अपुत्रो लभते पुत्रान्, सौभाग्यं दुर्भगो लभेत् ॥ ७ ॥
 अष्टम्यां चतुर्दश्यां वा, पर्वणि प्रहणेषु च ।
 ह्यते वाऽनले सम्यग्- नात्र कार्या विचारणा ॥ ८ ॥

अनुवाद

प्रारंभिक मंगल—

जेना पार्श्वमां 'स' वर्णं छे (एवो 'ह'), जे 'ल' अने 'य'ना मध्यमां सिद्ध (निश्चित) छे (एवो 'र'), अतमा 'ई' स्वरवाळा, देदीप्यमान वर्णानी वातिवाळा, अर्धचंद्र(कला), नाद अने स्पष्ट एवा विन्दुयुक् युक्त एवा हे शक्तिबीज ! ('ह्रीं' कार !) हु तने उल्लासमेर (भावपूर्वक) स्तुतुं छुं ॥ १ ॥

वर्णोमां ध्यान अने तेनुं फळ—

श्वेत, रक्त, पीत अने नील ए चार प्रकारनु ध्यान छे अने ते विधिपूर्वक कराय तो इष्टफळ आपे 25 छे, अन्यथा (विधि विना) ते फळ आपनु नथी ॥ २ ॥

श्वेतध्यानथी मुक्ति थाय छे, रक्तध्यानथी वशीकरण थाय छे, पीतध्यानथी लक्ष्मीनी प्राप्ति थाय छे अने नील ध्यानथी शत्रुनु मारण थाय छे—एम (मन्त्रशास्त्रमां) कहुं छे ॥ ३ ॥

माहात्म्य—

शिवे पार्वतीने कहेला तो हजारो मनो छे; परंतु मायाबीजनी आगळ ते वधा कईं ज नथी, 30 एम जाणतु ॥ ४ ॥

एक लाग्ग जाप कर्या पछी (लाखना) दशमा भागे होम करवो । एम वरवाथी राजवीपणु मळे छे, ए खरेखर सत्य छे, खोटुं नथी । युद्ध, राजकुल अने अग्नि तेमज दुर्ग, शस्त्र वगेरेथी उत्पन्न यत्ता संकटमां कणेरना फूलो अने गुगळ (ना धूप) बडे विधिपूर्वक एकसो ने आठ वार जाप करवो । एना प्रभावथी साधक शत्रुओ उपर जय मेळवे छे, राजाने प्रिय बने छे, पुत्र विनानो पुत्रोने मेळवे छे अने दुर्भोगी 35 सौभाग्यने पामे छे । (ए माटे) आठम, चौदश, अन्य पर्वदिवसोमां अने प्रहणना दिवसोमां विधिपूर्वक अग्निमां होम करवो जोईए । एमां बीजो विचार न करवो ॥ ५-८ ॥

निर्मलं सलिलं स्वच्छं, गालितं जन्तुवर्जितम् ।
पूर्वस्यां दिग्बिभागे तु, मन्त्रयुक् स्नपनं स्मृतम् ॥ ९ ॥

स्नानमन्त्रः—“ॐ प्रौं प्रीं प्रूं प्रः अमले विमले अशुचिः शुचिर्भवामि स्वाहा ” ॥

- 5 पश्चाद् भूमिं शुचिं कृत्वा, पृथ्वीबीजेन सर्वदा ।
ॐ भूरसि भूतधात्रीयं (भूतधात्रि), विश्वाधारे नमस्तथा ॥ १० ॥
कौस्तुभं रक्तवस्त्रं वा, पट्टकूलं सहाञ्चलम् ।
परिधाय श्वेतवस्त्रं, ततः पूजनमारभेत् ॥ ११ ॥
विशालचतुरस्रे च, पट्टे शैवनि(लि)के शुचौ ।
ऊर्णामये पवित्रे वा, भासनं क्रियते बुधैः ॥ १२ ॥
10 कर्पूरागरुकस्तूरीचन्दनैर्यक्षकदंभैः ।
केसरैर्मिश्रितैः सम्यग् लेपनं युज्यतेऽन्वहम् ॥ १३ ॥
शतपत्रैश्चम्यकैः पुष्पैर्जातिपुष्पैः श्रीखण्डकैः ।
अष्टोत्तरशतं संख्यं, पूजनं तत्र कारयेत् ॥ १४ ॥
देवपूजा प्रकर्तव्या, चैकचित्तेन सर्वदा ।
15 नैवेद्यं धूपनं पूगसुपत्राणि च दौकयेत् ॥ १५ ॥
एवं कृताधिधानेन, पश्चाद् होमं च कारयेत् ।
गोमयेन भुवं लिप्त्वा, स्थण्डिलं तत्र कारयेत् ॥ १६ ॥

हवनविधाने अने तेतुं फळ—

(साभके) गाळेला, जन्तुओथी रहित, निर्मळ अने स्वच्छ एवा जलथी पूर्वदिशामा (सुगंध करीने),

20 मन्त्रपूर्वक स्नान करतुं, एम कहेलु छे ॥ ९ ॥

॥ स्नानमंत्रः—“ॐ प्रौं प्रीं प्रूं प्रः अमले विमले अशुचिः शुचिर्भवामि स्वाहा ” ॥

ए पछी हंमेशां पृथ्वीबीजथी भूमिने पवित्र बनाववी ।

भूमिशुद्धिमंत्रः—“ॐ भूरसि भूतधात्रीय (धात्रि) विश्वाधारे नमः ॥” ॥ १० ॥

ए पछी कसुवायी रंगेल के लाल वस्त्र, पटोळ के रेशमी पीतावराटि वस्त्र अथवा खेन वस्त्र
25 पहेरीने पूजननो आरंभ करवो ॥ ११ ॥

विशाल अने चोरस एवा शैवल (पद्म) काष्ठना बनावेला पवित्र पाटला उपर अगर् पवित्र
ऊनना आसन उपर बेसतुं ॥ १२ ॥

कपूर, अगरु, कस्तूरी, चदन, यक्षकदंभ (गोरोचन) अने केसरना मिश्रणकडे प्रातदिन सारी रीते
(पूर्वोक्त पटतुं ?) विलेपन करतु ॥ १३ ॥

30 शतपत्र-कमळो, चंपाना फूलो, जाईना फूलो अथवा चदननां पुष्पोथी त्या एकसो ने आठ वार
पूजा कराववी ॥ १४ ॥

देवनी पूजा हंमेशां एकचित्थी करवी अने नैवेद्य, धूप, सोपारी, सुदर पत्रो वगोरे सामे मूकवा ॥ १५ ॥

आ प्रकारनी विधि करीने पछी होम करवो। (ते माटे) गोमय(छाण)थी भूमिने छीपनी त्या
स्थंडिल (होम माटे मांडळुं) बनावतुं ॥ १६ ॥

चतुरस्रं त्रिकोणं वा, शान्तिकर्मणि युज्यते ।
अष्टास्रुजं वर्तुलं च, काम्यकार्ये प्रशस्यते ॥ १७ ॥
अग्निं संवेद्य तत्रादौ, वरदं नाम पत्र च ।
समिधः शोधयित्वा तु, आह्वयेद् मन्त्रविश्रुतः ॥ १८ ॥

अग्निस्थापनमंत्रः—“ॐ छागस्थ-ननुपाद् वरद एहि एहि आगच्छ आगच्छ हूं फट् स्वाहा ॥” इति ॥ 5

क्षीराक्ष-नालिकैरैश्व, द्राक्षयाऽगरुचन्दनैः ।
शर्करा चोत्तरी चैव, लवङ्गेष्टुतमिधितैः ॥ १९ ॥
प्रथमं गुग्गुलैः सार्धं, कलिं कणवीरस्य च ।
सम्मील्य घृतयुकेन, हवनं तत्र कारयेत् ॥ २० ॥
शान्तिकं पौष्टिकं चैव, वश्यमाकर्षणं तथा ।
उच्चाटनं च स्तम्भं च, सर्वकर्माणि साधयेत् ॥ २१ ॥
चतुष्पष्टिमहादेव्यो, विख्याता भूतले सदा ।
ताः सर्वाः संस्थिता नित्यं, मायाबीजे वरे परे ॥ २२ ॥
पवं विधानमात्रेण, सर्वास्तुष्यन्ति देवताः ।
सुश्रेयो योगिनां मुख्यो, नृपतुल्यो नरो भवेत् ॥ २३ ॥
विसर्जनं तु कर्तव्यं, मायाबीजेन सर्वदा ।
लुमिति ह्रीं फट् स्वस्थानं, गम्यतां च स्वकं तथा ॥ २४ ॥

शान्तिकर्म माटे चोरस अथवा त्रिकोण अने काम्यकर्म माटे आठ कमलवाळो (अष्टदलकमलाकार ?)
अने वर्तुळाकार स्पंढिल प्रशस्त कहेल छे ॥ १७ ॥

मात्रिके सौथी प्रथम ते माडलामा अग्नि पधराववो, ए पछी समिधोनु शोधन करीने ‘वरद’नाम 20
मंत्रयी (?) आहूति आपवी ॥ १८ ॥

अग्निस्थापनमंत्रः—“ॐ छागस्थ-ननुपाद् वरद एहि एहि आगच्छ आगच्छ हूं फट् स्वाहा ॥”

खीर, नालियेर, द्राक्ष, अगरु, चदन, साकर, तज अने घीथी मिश्रित एवा लथिग ए बधाने
प्रथम गृहळ साथे मेळवु, पछी तेभा कणेरनी कळीओ मेळववी अने ए बधानो घीसहित होम
कराववो ॥ १९-२० ॥

ए पछी मात्रिके शान्तिक, पौष्टिक, वश्य, आकर्षण, उच्चाटन, स्तंभन वगैरे सर्व कार्यां
साधवा ॥ २१ ॥

सम्भ विश्रमां सदा प्रसिद्ध एवी चोसठ योगिनी महादेवीओ छे, ते सर्वे आ उक्छ एवा
मायाबीज ‘ह्रीं’कारमां सदा विराजमान छे ॥ २२ ॥

आ प्रकारना विधानमात्रथी बधा देवता संतुष्ट पाय छे । तेथी साधक ख्यातिमान धाय छे, 30
योगीओमां प्रधान योगी बने छे अने राजा समान ऐश्वर्यवाळो धाय छे ॥ २३ ॥

विसर्जन पण सर्वदा मायाबीज ‘ह्रीं’कारथी (विसर्जनमुद्रापूर्वक) करवुं ।

विसर्जनमंत्रः—“ॐ ह्रीं फट् स्वस्थानं गच्छ गच्छ (स्वाहा) ॥” ॥ २४ ॥

आज्ञाहीनं क्रियाहीनं, मन्त्रहीनं च यत्कृतम् ।
तत् सर्वं क्षम्यतां देवि ! परमेश्वरि ॥ २५ ॥
एतद् गुह्यं समाख्यातं, मायाबीजस्य जीवनम् ।
न देयं यस्य कस्यापि, मन्त्रविद्भिः कदाचन ॥ २६ ॥

5

॥ इति मायाबीजस्तुति-पूजास्तवनम् ॥

(उपसंहारमा क्षमापनादि माटे 'आज्ञाहीनं.. .' इत्यादि श्लोक बोलवो ।)

मन्त्री आराधना करता कंई पण आज्ञाविरुद्ध थयुं होय, क्रियाहीन—क्रियामा कंई पण खामी आवी होय, मन्त्रहीन—मन्त्र बोलवामां कंई पण हीन अथवा विपरीत बोलायु होय, अथवा एवी बीजी कोई पण खामी आवी होय तो हे देवि ! तेनी क्षमा करो । हे परमेश्वरि ! मारा उपर प्रसन्न थाओ ॥ २५ ॥

10

आगमोमां आ विधानने मायाबीजनु रहस्य अथवा जीवन कहेवामां आन्वु छे । मन्त्रविद् पुरुषोप, जेने तेने (अयोग्यने) ते कदी पण न आपवु ॥ २६ ॥

परिचय

आ स्तुतिनी एक नकल आ० श्रीविजयप्रतापसूरीजी पासेथी अमने प्राप्त थई हती । तेने भाषानी दृष्टि सुधारी अनुवाद साथे प्रगट करी छे ।

15

मायाबीज ए ह्रींकारनुं ज धीजु नाम छे एटले आ स्तुति 'ह्रींकारविष्ठा' उपर प्रकाश नाखे छे । एनी बीजा प्रकारनी साधना—खास करीने होमविषयक साधना अने महत्ता बतावनारी आ कृति छे । तेथी एम लागे छे के आ स्तोत्र कोई जैनेतर संप्रदायनु हशे । आना कर्ता विशे कोई माहिती मळी नथी ।

आ स्तोत्रमा प्रथम पद्य उपजाति वृत्तमां अने पद्यीना २५ पद्यो अनुष्टुप वृत्तमा छे । ह्रींकारनु स्वरूप, ध्यान, आराधना अने फल विशे आ कृतिमा वर्णन छे ।

श्रीजयसिंहसूरिविरचितः 'धर्मोपदेशमाला'न्तर्गतः
'अहँ' अक्षरतत्त्वस्तवः

प्रणम्य तच्चकर्तारं महावीरं सनातनम् ।
श्रुतदेवीं गुरुं चैव परं तच्चं ब्रवीम्यहम् ॥ १ ॥ 5
ज्ञान्ताय गुरुभक्ताय विनीताय मनस्विने ।
श्रद्धावते प्रदातव्यं जिनभक्ताय दिने दिने ॥ २ ॥
अकारादि-हकारान्ता प्रसिद्धा सिद्धमातृका ।
युगादौ या स्वयं प्रोक्ता ऋषभेण महात्मना ॥ ३ ॥
एकैकमक्षरं तस्यां तत्त्वरूपं समाश्रितम् । 10
तत्रापि त्रीणि तत्त्वानि येषु तिष्ठति सर्ववित् ॥ ४ ॥

'अ' तत्त्वम्—

अकारः प्रथमं तत्त्वं सर्वभूताभयप्रदम् ।
कण्ठदेशं समाश्रित्य वर्तते सर्वदेहिनाम् ॥ ५ ॥

अनुवाद

15

तत्त्व (मोक्षमार्ग) ना कर्ता (आद्य उपदेशक) अने सनातन एवा श्री महावीर प्रभु, श्रुतदेवी अने श्री सद्गुरुने नमस्कार करीने ह्य परतत्त्व 'अहँ'कारने कहु छुं ॥ १ ॥

आ तत्त्व—'अहँ'कार शान्त, गुरुभक्त, विनीत, स्वाधीनचित्तवाळ्य, श्रद्धावान् अने प्रतिदिन जिनभक्तिमा वधता एवा योग्य पुरुषने ज आपवुं ॥ २ ॥

'अ'थी शरू यती अने 'ह'मां अंत पामती एवी (ते) सिद्ध-मातृका (अनादिसिद्ध वाराक्षरी- 20 बाराभ्रुडी) प्रसिद्ध छे के जेने युगना प्रारभमां परमात्मा श्री ऋषभदेव भगवते स्वय कही हती ॥ ३ ॥

ते(सिद्धमातृका)मानो एक एक अक्षर तत्त्वरूपने समाश्रित (प्रात) छे (अर्थात् प्रत्येक अक्षर तत्त्वरूप छे) । तेमा पण 'अ', 'रू' अने 'ह' ए त्रण तत्त्वो एवा (विशिष्ट) छे के जेमां सर्वज्ञ परमात्मा रहेला छे ॥ ४ ॥

'अ' तत्त्वनुं वर्णन :—

25

तेमां अकार प्रथम तत्त्व छे, सर्व प्राणीओने अभय आपनारं छे अने सर्व देहधारीओना कठस्थानने आश्रीने रहेलुं छे ॥ ५ ॥

- सर्वात्मानं (सर्वात्मकं) सर्वगतं सर्वव्यापि सनातनम् ।
 सर्वसत्त्वाश्रितं दिव्यं चिन्तितं पापनाशनम् ॥ ६ ॥
 सर्वेषामपि वर्णानां स्वराणां च धुरि स्थितम् ।
 व्यजनेषु च सर्वेषु ककारादिषु संस्थितम् ॥ ७ ॥
- 5 पृथिव्यादिषु भूतेषु देवेषु समयेषु च ।
 लोकेषु च (चैव) सर्वेषु सागरेषु सु (स्व)रेषु (सरित्सु) च ॥ ८ ॥
 मन्त्र-तन्त्रादियोगेषु सर्वविद्याधरेषु च ।
 विद्यासु च (चैव) सर्वासु पर्वतेषु वनेषु च ॥ ९ ॥
 शब्दादिसर्वशास्त्रेषु व्यन्तरेषु नरेषु च ।
 10 पन्नगेषु च सर्वेषु देवदेवेषु नित्यशः ॥ १० ॥
 व्योमवद् व्यापिरूपेण सर्वेष्वेतेषु संस्थितम् ।
 नातः परतरं ब्रह्म विद्यते भुवि किञ्चन ॥ ११ ॥
 हृदमाद्यं भवेद् यस्य कलास्तीतं कलाश्रितम् ।
 नाम्ना परमदेवस्य ध्येयोऽसौ मोक्षकाङ्क्षिभिः ॥ १२ ॥
- 15 'र' तत्त्वम्—
 दीप्तपावकसङ्काशं सर्वेषां शिरसि स्थितम् ।
 विधिना मन्त्रिणा ध्यातं त्रिवर्गफलदं स्मृतम् ॥ १३ ॥

ते तत्त्व सर्वस्वरूप, सर्वगत, सर्वव्यापी, सनातन अने सर्व प्राणीओने आश्रीने रहेलु छे । तेनु 'दिव्य चिन्तन' (सर्वे) पापनो नाश करे छे ॥ ६ ॥

- 20 ते तत्त्व (अकार) ब्रह्मणो वर्णो अने स्वरोमां अग्रस्थाने रहेलुं छे अने ककारादि सर्व व्यजने(ना उच्चारण) मां रहेलुं छे । ते तत्त्व पृथिवी आदि पांच महाभूतो (पृथिवी, जल, तेजस्, वायु अने आकाश), देवो, समयो, सर्वलोको, समुद्रो, नदीओ, मंत्रो अने तन्त्रादि योगो, सर्वे त्रिद्याधरो, सर्वे विद्याओ, पर्वतो, वनो, व्याकरण आदि सर्व शास्त्रो, व्यन्तरो, मनुष्यो, सर्पो अने सर्व देवधिदेवो—ए ब्रह्मणो आकाशानी जेम सर्वव्यापीरूपे रहेलुं छे । विश्वमां एनायी श्रेष्ठ बीजु कोई ब्रह्म विद्यमान नयी ॥ ७-११ ॥

- 25 कलारहित अथवा कलासहित एतुं आ (परम) तत्त्व नामवडे जे परमदेवनी आदिमां छे, ते- (परमदेव) नुं मोक्षनी आकाशावाळा पुरुषोए ध्यान करतु जोईए ॥ १२ ॥

'र' तत्त्वनुं वर्णनः—

सर्वे प्राणीओना मस्तकमां रहेलु प्रदीप्त अग्निस्मान आ तत्त्वनुं मंत्रधारकवडे जो विधिपूर्वक ध्यान कराय तो ते धर्म, अर्थ अने काम ए त्रिवर्गनी प्राप्ति रूप फळने आपनारं छे, एम कर्तुं छे ॥ १३ ॥

यस्य देवाभिधानस्य मध्ये ह्येतद् व्यवस्थितम् ।
पुण्यं पवित्रं म(मा)ञ्जल्यं पूज्योऽसौ तत्त्वदर्शिभिः ॥ १४ ॥

'ह' तत्त्वम् —

सर्वेषामपि भूतानां नित्यं यो हृदि संस्थितः ।
पर्यन्ते सर्ववर्णानां सकलो निष्कलस्तथा ॥ १५ ॥
हकारो हि महाप्राणः लोकशास्त्रेषु पूजितः ।
विधिना मन्त्रिणा ध्यातः सर्वकार्यप्रसाधकः ॥ १६ ॥
यस्य देवाभिधानस्य पर्यन्त एष वर्तते ।
सुसुक्ष्मभिः सदा ध्येयः स देवो मुनिपुङ्गवैः ॥ १७ ॥

5

विन्दुः—

सर्वेषामपि सत्त्वानां नासाग्रे परिसंस्थितम् ।
विन्दुर्कं सर्ववर्णानां शिरसि सुव्यवस्थितम् ॥ १८ ॥
हकारोपरि यो विन्दुर्वर्तुलो जलविन्दुवत् ।
योगिभिश्चिन्तितस्तस्यै मोक्षदः सर्वदेहिनाम् ॥ १९ ॥
त्रीण्यक्षराणि विन्दुश्च यस्य देवस्य नाम वै ।
स सर्वज्ञः समाख्यातः 'अहं' त इ(दि)ति पण्डितैः ॥ २० ॥

10

15

पुण्य, पवित्र अने मगल एवु आ तत्त्व जे परमात्मा (अहं) ना नामनी मध्यमा रहेलु छे, ते परमात्मा तत्त्वदर्शिओने पूज्य छे ॥ १४ ॥

'ह' तत्त्वजुं वर्णन :-

सर्वे प्राणीओना हृदयमा सदा रहेल, सर्वे वर्णोनी अते रहेल, कलासहित, कलारहित अने 20
लौकिक शालोमा 'महाप्राण' तरीके पूजित (बहुमत) एवा 'ह'कारजुं मंत्रधारकवडे जो विधिपूर्वक ध्यान
कराय तो ते सर्वे कार्योने साधक छे ॥ १५-१६ ॥

जे देवना नामनी अंतमां आ ('ह'कार) रहे छे ते (अहं) देवजुं सुसुक्ष्म मुनिवरोए सदा ध्यान
करवु जोईए ॥ १७ ॥

विन्दुजुं वर्णन :-

जे सर्वे प्राणीओनी नासिकाना अग्रभागने विषे रहेलु छे, जे सर्वे वर्णोना मस्तके सुव्यवस्थित
छे, जे 'ह'कार उपर जलविन्दुनी जेम वर्तुलाकारे रहेलु छे अने जे योगीओवडे सदा चिन्तित छे, ते
विन्दु सर्वे जीवोने मोक्ष आपनार छे ॥ १८-१९ ॥

25

त्रण अक्षरो अने विन्दु मलीने जे देवजुं नाम थाय छे ते देव पण्डितो वडे सर्वज्ञ परमात्मा
'अहं' (अरिहंत) कहेवाया छे ॥ २० ॥

30

ઉપસંહાર :—

- ૫ એવદેવ સમાશ્રિત્ય કલા હર્ષચતુર્થિકા ।
 નાદ-વિન્દુ-લયાશ્ચેતિ કીર્તિતાઃ પરવાદિમિઃ ॥ ૨૧ ॥
 મૂર્તેઃ હ્યેષ અમૂર્તશ્ચ કલાતીતઃ કલાન્વિતઃ ।
 ૬ હ્રસ્મશ્ચ વાદરશ્ચેતિ વ્યક્તોઽવ્યક્તશ્ચ પઠ્યતે ॥ ૨૨ ॥
 નિર્ગુણઃ સગુણશ્ચૈવ સર્વગો દેશસંસ્થિતઃ ।
 અક્ષયઃ ક્ષયયુક્તશ્ચ અનિત્યઃ શાશ્વતસ્તથા ॥ ૨૩ ॥
 ॥ ઇતિ 'અહ્' અક્ષરતત્ત્વસ્તવઃ ॥

ઉપસંહાર :—

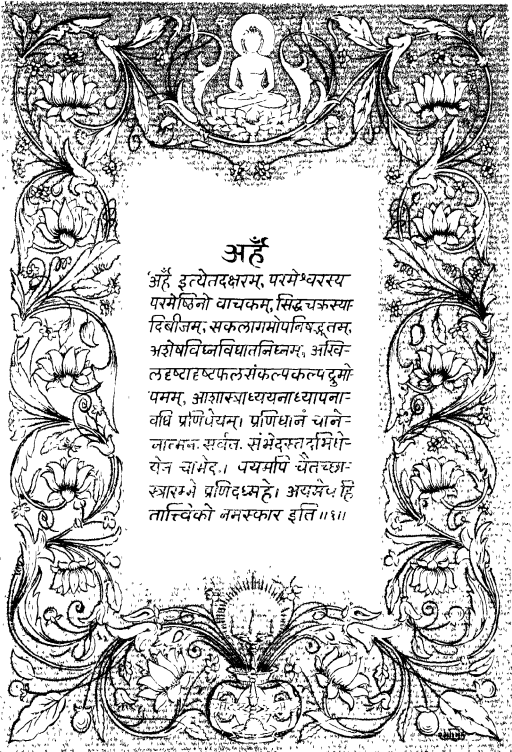
- ૧૦ આ 'અહ્' નો આશ્રય લઈને પરવાદીઓએ સાઢી ત્રણ માત્રાવાઢી કલા (કુઢલિની ૧), નાદ, વિદુ અને લય કહ્યા છે । (તાપર્ય કે પરોક્ત કુંઢલિની યોગ, નાદાનુમંધાન યોગ, લયયોગ વગેરે 'અહ્' ના ધ્યાનની પ્રક્રિયામાધી નીકઢ્યા છે) ॥ ૨૧ ॥
 આ 'અહ્' રૂપ સર્વજ્ઞ પરમાત્મા (સ્યાદ્વાદશૈલીણ) મૂર્તિ-અમૂર્ત, કલારહિત-કલાસહિત, સૂક્ષ્મ-સ્થૂલ, વ્યક્ત-અવ્યક્ત, નિર્ગુણ-સગુણ, સર્વવ્યાપી-દેશવ્યાપી, અક્ષય-ક્ષયવાન્ અને અનિલ-નિત્ય
 ૧૫ છે ॥ ૨૨-૨૩ ॥

પરિચય

- શ્રીધર્મદાસ ગણિે રચેલા 'ધર્મોપદેશમાલા' નામના ૫૭૧ પ્રાકૃતગાથાઓના પ્રાચીન પ્રકરણ-પ્રંથ ઊપર અનેક જૈનાચાર્યોએ વ્યાખ્યાઓ અને વિવરણો રચ્યા છે, તે પૈકી શ્રી જયસિંહમૂરિુન 'ધર્મોપદેશ-માલા-વિવરણ' સિંધી જૈન પ્રંથમાલા, મુવર્ષથી વિ. મં. ૨૦૦૫ મા પ્રગટ થયેલ છે । આ પ્રથના
 ૨૦ પૃષ્ઠ ૧૭૮-૧૭૯ માંથી 'અહ્ અક્ષરતત્ત્વસ્તવ' ની મસ્કૃત માપાના ૨૩ અનુષ્ટુપ પદ્યોવાઢી રચના અનુવાદ સાથે અહી પ્રગટ કરી છે ।

શ્રી જયસિંહમૂરિે પોતાની કૃતિના અતે ૩૧ પ્રાકૃત ગાથાઓમા પ્રશન્તિ આપેલી છે, તેમાં ૨૮-૨૯ મી ગાથામાં આ પ્રંથની રચના વિ૦ સં૦ ૯૧૫ મા થયાનુ જણાવ્યું છે । ંટલે આ સ્તવ પળ ં સમયનું છે ં નિર્વિવાદ છે ।

- ૨૫ આ સ્તોત્રમાં 'અહ્' નું સુંદર વર્ણન છે । ંમાં અ, ં, હ અને વિદુની વિશેષતાઓ સુંદર રીતે દર્શાવવામાં આવી છે અને ં અક્ષરોની વ્યાપકતાનુ પળ સુદર નિરૂપણ છે । ંતર દર્શનોમાં રહેલી નાદ વિદુ, કલા, લય વગેરેની સાધના આ 'અહ્' માધી નીકઢી છે, ંમ આ સ્તોત્ર કહે છે । અંતમાં 'અહ્' ને મૂર્તિમૂર્તિદિ વિશેષણોથી વર્ણવવામાં આવેલ છે । સ્તોત્રની રચના કાવ્યની દૃષ્ટિે પળ મનોહર છે ।

अहं

‘अहं इत्येतदक्षरम्, परमेश्वरस्य
 परमेशिनो वाचकम्, सिद्धचक्रस्य
 दिवीजम्, सकलागमोपनिषद्गतम्,
 भ्रशेषविघ्नविघातनिघ्नम्, अखि-
 लदृष्टादृष्टफलसंकल्पकल्पद्रुमो
 पमम्, आशास्त्राध्ययनाध्यापना-
 वधि प्रणिपेयम्। प्रणिधानं चाने-
 नात्मनः सर्वतः संभेदस्तदाभिधो-
 येन चांभेदः। परमपि चैतच्छा-
 स्त्रारम्भे प्रणिदध्महे। अयमेव हि
 तात्त्विको नमस्कार इति ॥६॥

[५०-५]

अहँ

श्रीह्रिमचन्द्रसूरिरचितश्रीसिद्धह्रिमचन्द्रशब्दानुशासनस्य मङ्गलाचरणद्वयम्
स्वोपज्ञ तत्त्वप्रकाशिकाटीका-शब्दमहार्णवव्याससंवलितम् ॥

अहँ । १ । १ । १ ॥

5

तत्त्वप्रकाशिका टीका—

- (स्वरूपम्) ... . 'अहँ' इत्येतदक्षरम् ।
(अभिधेयम्) .....परमेश्वरस्य परमेष्ठिनो वाचकम् ।
(तात्पर्यम्) .. ..सिद्धचक्रस्यादिवीजम् ।
सकलागमोपनिषद्भूतम् । 10
(क्षेमम्) ... .अशेषविघ्नविघातनिघ्नम् ।
(योगः) .. ..अखिलदृष्टाऽदृष्टफलसंकल्पकल्पद्रुमोपमम् ।
(प्रणिधानम्) ... .आशास्त्राध्ययनाऽध्यापनावधि प्रणिधेयम् ।
(प्रणिधानस्य द्वैविध्यम्) ..प्रणिधानं चानेनात्मनः सर्वतः संभेदस्तदभिधेयेन चाभेदः ।
(विशिष्टप्रणिधानम्) .. .. वयमपि चैतच्छास्त्रारम्भे प्रणिद्धमहे । 15
(तत्त्वम्) ... .अयमेव हि तात्त्विको नमस्कार इति ॥ १ ॥

अनुवाद

'अहँ' ए अक्षर, परमेश्वर परमेष्ठिनो वाचक, सिद्धचक्रं आदि बीज, सकल आगमोनु रहस्य, सर्व विघ्नोना नाश करवामां समर्थ अने सकल दृष्ट के अदृष्ट फळोना संकल्पने पूरवा माटे कल्प-वृक्षसमान छे । एतुं शास्त्रना अध्ययन अने अध्यापन वखते प्रणिधान करवुं जोईए । एनी साथे आत्मानो 20 सर्वतः संभेद अने एना अभिधेय (प्रथम परमेष्ठी) साथे आत्मानो अभेद, एम बे प्रकारनुं प्रणिधान छे । अमे (शब्दानुशासनकार) पण एतुं शास्त्रना आरभमां प्रणिधान करीए लीए । 'अहँ' ए ज तात्त्विक नमस्कार छे ॥ १ ॥

१. विशेषार्थ माटे जुओ 'शब्दमहार्णवव्यास' ।

शब्दमहाणव्यासः—

अहं' इत्यादि-वाक्यैकदेशत्वात् साध्याहारवाद्अध्याह्नियमाणप्रणिधानलक्षणक्रियाकर्मण उक्तत्वात्
“नाम्नः प्रथमैक-द्वि-चहौ” [२-२-३१] इत्युपनाया प्रथमाया ‘अहं’ इत्येतस्मात् सूत्रत्वान्मुक्त्वात् ।

- तदर्थं व्याचष्टे—व्याख्या च स्वरूपा-ऽभिधेय-नात्पर्यभेदात् श्रेधा । तां च ‘अहं’ इत्यादिना दर्शयति
5 — तत्र ‘अक्षरम्’ इति स्वरूपम् । ‘परमेशिनो वाचकम्’ इत्यभिधेयम् । ‘सिद्धचक्रम्’ इत्यादिना तापर्यम् ।

(स्वरूपम् - ‘अहं’ इत्येतदक्षरम् ।)

अक्षरमिति—अक्षर बीजम् । तदेवाह—आदिबीजमिति ।

कस्य तदादिबीजम् ?

सिद्धचक्ररूपस्य तत्त्वस्य; सवीज-निर्वीजभेदेन तत्त्वस्य द्विविध्यात् ।

10

अनुवाद

- ‘अहं’ एतल्ल—एकलु ज एमने एम होय तो तेनो कोई अर्थ संगत यतो नथी । ए एकलु पूर्ण वाक्य बनतु नथी, एटले कोई पण क्रियानो अध्याहार करवो आवश्यक छे; तेथी ‘अहं’ ए वाक्यनो एक भाग थयो । जे क्रियानो अध्याहार करवानो छे ते वीजो भाग थयो । अही प्रकृतमा प्रणिधानक्रियानो अध्याहार करवानो छे, तेथी ‘अहं’ ए प्रणिधानक्रियानुं कर्म छे । क्रियापदनो प्रयोग कर्मणि-प्रत्यय 15 लावीने कर्यो छे, एटले कर्म उक्त थाय छे ने तेथी तेने “नाम्नः प्रथमैक-द्वि-चहौ” [२-२-३१] ए सूत्रथी प्रथमा विभक्ति प्राप्त थाय छे; ए प्रथमा विभक्तिनो अही सूत्रपणाने कारणे ‘लुक्’-लोप करवामा आण्यो छे ।
व्याख्यानाना त्रण प्रकारो छे :—(१) स्वरूप (२) अभिधेय अने (३) नात्पर्य । तेमां ‘अक्षर’ थी स्वरूप, ‘परमेशिनो वाचक’ थी अभिधेय अने ‘सिद्धचक्रनु आदिबीज’ वगेरथी नात्पर्य कहे छे । (आ प्रकारो विस्तारथी समजावे छे ।)

20

(१. स्वरूप)

- अक्षर एटले बीज । अक्षरनो अर्थ बीज थाय छे, ए ज वात ‘आदिबीजम्’ ए पदथी जणावी छे ।
प्रश्न—ए कोनु आदिबीज छे ?
उत्तर—सिद्धचक्ररूपी तत्त्वनु ए आदिबीज छे; तत्त्वना सवीज अने निर्वीज एवा बे प्रकारो छे । (तेमा सिद्धचक्ररूपी जे सवीज तत्त्व छे तेनु आ आदिबीज छे ।)

- 25 1. ‘न्याससारसमुद्धारः’ इत्याख्यन्यासानुगामी तत्त्वच्छब्दोपरि विशिष्टोऽर्थनिर्देश म एवोद्दिश्यते ।

अर्हति पृञ्जामित्यहं—‘अः’ [उणा० २.] इत्यः । पृषोदरादित्वात् सानुनासिकत्वम् । ‘अहंम्’ इति मान्तोऽप्यस्ति निपातः । ननु ‘अहंम्’ इत्यव्यय स्वरादौ चादौ च न दृष्टम्, तत् कथमव्ययम् ? सत्यम्—

‘इयन्त इति संख्यानं, निपातानां न विद्यन्ते ।

प्रयोजनबशादेते, निपात्यन्ते पदे पदे ॥’

- 30 अनुवादः—‘न्याससारसमुद्धार’मा ‘शब्दमहाणव्यास’ना ते ते शब्दना विशिष्ट अर्थनो निर्देश छे (आ अने पछीनी टिप्पणीओमा आपेल संस्कृतपाठ ‘न्याससारसमुद्धार’नो छे) ।

पूजाने योग्य ते ‘अहं’ कहेवाय । पृषोदरादि सूत्रथी ‘अहं’ शब्दने अनुनासिक लमाडता ‘अहं’ बने छे । बळी ‘अहंम्’ एवो ‘म’कारान्त निपात पण छे । अही ए प्रश्न थाय छे के, स्वरादिगण के बादिगणमा ‘अहंम्’ अव्यय आबतु नथी तो पछी ते कहे रीते अभ्यय छे ! तेनो खुलासो ए छे के—

- 35 “निपातो (अव्ययो) आटला ज छे एवी संख्या नियत नथी । प्रयोजन प्राप्त यता स्थळे स्थळे निपातित कराय छे ।”

यद् धर्मसारोत्तरम्—

“अक्षरमनक्षर वै द्विविध तत्त्वमिष्यते ।

अक्षरं बीजमित्याहुर्निर्वाज चायनक्षरम् ॥”

यद्वा न क्षरति—न चलति स्वस्मात् स्वरूपादक्षरं तत्त्व ध्येयं ब्रह्मेति यावत्, वर्ण वा ।

द्विविधो हि मन्त्रः; कूटरूपोऽकूटरूपश्च । संयुक्तः कूट इति व्यवह्रियते, इतरोऽकूट इति । 5

अत एव चास्माद् ‘वर्णाण्ययात् कारः’ [७-२-१५६] इति कार कुर्मते वृद्धाः, ‘क्षकारः’ इति, ‘लँकारः’ इति, ‘ह्रस्व्यकारः’ इति, ‘अकारः’ इतिवत् । कूटेष्वेकस्यैवाक्षरस्य मन्त्रत्वात्, शेषस्य तु परिकरत्वात् ।

‘धर्मसारोत्तर’ मा कथु छे के—

“अक्षर अने अनक्षर एम बे प्रकारनु तत्त्व छे, तेमा जे बीज छे ते अक्षरतत्त्व कहेवाय छे अने जे 10 बीजगहिन छे ते अनक्षरतत्त्व कहेवाय छे ।” (आ अक्षरतत्त्वनो एक अर्थ ययो । हवे बीजो अर्थ—)

पोताना स्वरूपथी जे चलिन न धाय ते अक्षर । एटले अक्षर शब्दथी तत्त्वष्येय रूप ब्रह्म लेवु, अथवा वर्णात्मक अक्षर लेवो ।

प्रश्न—(‘अ आ’ वगैरे जे एक ज वर्ण होय तेने तो वर्ण के अक्षर कही शक्याय, पण अहीं तो ‘अहं’ मां घणा अक्षरो मेगा धयेला छे एटले एने वर्ण के अक्षर शी रीते कही शक्याय ‘अक्षराणि’ 15 एम कहेवु जोईए, पण अहीं तो ‘अक्षरं’ कहेलु छे ।)

उत्तर—मत्रो बे प्रकारना छे (१) कूट अने (२) अकूट । संयुक्त होय तेने ‘कूट’ कहे छे अने संयुक्त न होय तेने ‘अकूट’ कहेवामा आवे छे । (कूट मंत्रमा अक्षरो जो के घणा होय छे तो पण तेमां मंत्र तो एक ज अक्षर होय छे, बाकीना अक्षरो ते मंत्रना परिकर-परिवाररूप होय छे ।)

कूट मंत्रमां घणा अक्षरो होवा छता एक ज अक्षर मंत्रस्वरूप होवाथी ‘वर्णाण्ययात् कारः’ 20 [७-२-१५६] ए सूत्रथी क्षकार, लँकार, ह्रस्व्यकार वगैरे शब्दोने वृद्धो सिद्ध वरे छे; कारण के आ सूत्रनो अर्थ एवो छे के जे एकैक वर्ण होय तेना पठी (तथा अव्यय पठी) ‘वार’ प्रत्यय लगाडवो; जेम के—अकार, इकार, उकार । परतु अहीं तो कूट मंत्रमा घणा अक्षरो छे एटले शी रीते ‘कार’ प्रत्यय लगाडाय ? छतां वृद्ध पुरुषो क्षकार(क्त्+पु+अ), ह्रस्व्यकार वगैरे शब्दोमां ‘कार’ प्रत्यय लगाडे छे, तेनु कारण ए छे के, आ कूट मंत्रोमां घणा अक्षरो देखाता होवा छता पण वस्तुनः एमा एक ज अक्षर मंत्रस्वरूप 25 होय छे बाकीना अक्षरो तो तेना परिवारभूत छे, माटे आवा कूट मंत्रोने पण एकाक्षरी मंत्र ज मानीने वृद्ध पुरुषो ‘वार’ प्रत्यय लगाडे छे । ते ज न्याये अहीं ‘अहं’ शब्द अनेकाक्षरी देखतो होवा छतां एमां मंत्राक्षर तो एक ज (‘हृ’) होवाने लीधे अमे ‘अक्षराणि’ एवो बहुवचननो प्रयोग न करतां ‘अक्षर’ एवो एकवचननो प्रयोग कर्यो छे ।

प्रश्न—(कूट मंत्रोमां अनेक अक्षरो होवा छतां मंत्र तो एक अक्षर जेटलो ज जो होय छे तो 30 बाकीना अक्षरोनी शी जरूर छे ?)

सपरिकरतो हि वर्णो मन्त्रो भवति, केवलस्यार्थक्रियाविरहात्। तस्य च बाह्याभ्यन्तरमेवेन द्वैविध्यात्। मण्डल-मुद्रादेर्बाह्यत्वात्, नाद-बिन्दु-कलादेरान्तरत्वात्, तेषामेवोद्दीपकत्वात्, तथाभूतानामेव क्रियाजनकत्वात्। मण्डल-मुद्रादीनां केवलानामपि फलजनकत्वात्। विशेषतः समुदितानां ग.....वाचकम्।’

(अभिधेयम्—परमेश्वरस्य परमेष्ठिनो वाचकम्।)

5

“देवताना गुरुणां च नाम नोपपदं विना।

उच्चरन्नेव जायायाः कयश्चिन्नामनस्तथा ॥”

इति वचनाद् निरूपपददेवतानामोच्चारणस्य प्रतिषेधात्, प्रतिषिद्धाचरणे च प्रायश्चिनोपदेशात्, सोपपददेवतानामोच्चारणस्यैव प्राप्तत्वात्। अन्यस्य च श्रीप्रभृतेरुपपदस्य तुच्छत्वेन तथाविधवैशिष्ट्यप्रतिपादकत्वाद् वैशिष्ट्यप्रतिपादनार्थं तस्य परमेश्वरस्यै इत्युपपदमुपन्यस्यति। परम यदैश्वर्यमणिमादि यच्च

10

उत्तर—परिकर सहित वर्ण ज मंत्रनु कार्य करी शके छे। एकलो वर्ण ते कार्य करी शकतो नयी। ते परिकर बे प्रकारे छेः (१) बाह्य अने (२) आभ्यन्तर। आ बने प्रकारना परिकर सहित जो मत्र होय तो ज ते परिपूर्ण फलने आपे छे।

मण्डल-मुद्रा वगरे बाह्य परिकर छे, नाद-बिन्दु-कला वगरे आभ्यन्तर परिकर छे। मडलमुद्रादि अने नादबिन्दुकलादि ज उद्दीपक छे। उद्दीपक अथा तेओ ज अर्थक्रियाना जनक छे। मडल—मुद्रा 15 वगरे एकला पण फल तो आपे छे परंतु ते सामान्य प्रकारनु फल होय छे; पण ज्यारे बधा भेगा थाय त्यारे विशेष फल आपे छे।

(२. अभिधेय)

अहं ते परमेश्वररूप परमेष्ठिनो वाचक छे। परमेष्ठी देवता छे। (शास्त्रमा कथ्य छे के—)

“देवताओ अने गुरुओनु नाम उपपद विना कदापि बोलनु न जोईए; अने वने त्या सुची पत्नीनु

20 तेम ज पोतानु नाम पण उच्चारनु न जोईए।”

शास्त्रना ए वचनने अनुसारे देवतानु नाम उपपद विना उच्चारण करवुं शास्त्रथी निषिद्ध छे। निषिद्ध कार्य करवायी प्रायश्चित लामे एवो उपदेश छे, तेथी देवतानु नाम उपपदपूर्वक ज बोलवुं योग्य छे। बीजा जे ‘श्री’ वगरे साधारण शब्दो उपपद तरीके अगर तो विशेषण तरीके वापरवा ए तुच्छपणु दाखवे छे, माटे विशिष्ट गुणो प्रतिपादन करे तेवु विशेषण ‘परमेश्वर’ पद छे अने ते पदने अहाँ विशेषण तरीके 25 उपयोग सुयोग्य रीते थयो छे। सर्वोत्तम ऐश्वर्य जे अणिमा आदि निद्रिरूप छे अने जे परम योग अने

१. अहाँ मूल ग्रंथमा सात पक्ति जेटले महत्वनो पाठ अनुपलब्ध छे।

२. परमेष्ठिनः पद्म, ततः शेषचतुष्टयव्यवच्छेदायाऽऽह—परमेश्वरस्येति। चतुर्विंशतिशायरूपपरमैश्वर्यभाजो जिनस्येत्यर्थः। ननु ‘परमेष्ठी’ति सामान्य पद तथापि ‘अहं’ इति भगनाद् ‘अहंन्’ एव लभ्यते, किं परमेश्वरस्येति? सत्यम्—“देवताना गुरुणा च” इति (इत्यादि)।

30

अनुवादः—परमेष्ठिनो पांच छे, तेथी बाकीना चारने अलग करवा ‘परमेश्वर’ एवुं परमेष्ठीनु विशेषण ज्जाबबामा आस्युं छे।—अर्थात् चोत्रीश अतिशयरूप परम ऐश्वर्यथी शोभता एवा भीजिनेश्वर (अरिहत) एवो अर्थ वदिह छे; त्यारे ए प्रश्न थाय छे के, परमेष्ठी ए सामान्य पद छे छता ‘अहं’ कहेवाथी ‘अहंन्’ ज समजाय छे त्यारे ‘परमेश्वर’ एवुं विशेषण मूकबानु प्रयोबन छु। एना उत्तरमा कहे छे के—‘देवता अने गुरुनु नाम उपपद विना कदापि बोलवुं न जोईए, तेम ज पत्नीनु अने पोतानु नाम पण बने त्यानुथी उच्चारनु न जोईए।’

परमयोगीद्विरूप तद्वात् परमेश्वरः, यथा महाराज इति, अत्र हि महत्त्वं गुणं विशिषद् द्रव्यं विशिनष्टीति परमेश्वर इति। परमे पदे तिष्ठति यः सः परमेश्चि, अनेन च सविशेषणेन सकलरामादिमलकलङ्कविकलो योग-क्षेमविधायी शक्षाद्युपाधिविरहितत्वात् प्रसत्तिपात्रं ज्योति(ती)रूपं देवाधिदेवः सर्वज्ञः पुरुषविशेषः। यदाह—

“रामादिभिरनाक्रान्तो, योग-क्षेमविधायकः।

नित्य प्रसत्तिपात्रं यस्तं देवं मुनयो विदुः ॥”

मन्त्ररूपे हि मन्त्रवर्णना वाचकत्वेन कीर्तनाद् वाचकमित्युक्तम्। यथा ‘अ-सि-आ-उ-सा’ इति बीजपञ्चक पञ्चानामर्हदादीनाम्, ‘ड-र-ल-क-श-ह-य’मिति औधारादिसप्तदेवीनाम् तथा अकारादिभिः षोडशस्वरैर्मण्डलेषु षोडश रोहिण्याद्या देवता अभिधीयन्ते, ततस्तासा प्रतीतिरिति।

(तात्पर्यम्—सिद्धचक्रस्यादिबीजम् ।)

तात्पर्यस्य चामिधानष्टमभावित्वात् सिद्धचक्रस्यादिबीजमित्यादिना पश्चादुच्यते।

ऋद्विरूप छे ते ऐश्वर्यवाळा परमेश्वर समजवा; जेम के ‘महाराज’ शब्दमा महत्त्व राजाना (राजापणारूपी) गुणमा विशेषता दर्शावे छे, छना वस्तुतः ए राजारूपी पुरुषनी विशेषता छे; ते प्रमाणे ‘परमेश्वर’ शब्द पण गुणनी (सामर्थ्यनी-ऐश्वर्यनी) विशेषता दर्शाववापूर्वक कोर्द द्रव्यनी ज (व्यक्तिनी ज) विशेषता दर्शावे छे। ए व्यक्ति कई ते स्पष्ट करवा माटे ‘परमेश्चिन’ पद छे। परमेश्वर एवा विशेषण सहित ‘परमेश्चि’ शब्दधी देवाधिदेव अरिहत परमात्मा लेवाना छे। परम पद पर स्थित होय ते ‘परमेश्चि’¹⁵ कहेवाय। आ पद माथे ‘परमेश्वर’ विशेषण तरीके मूकीए तो ज सकल रामादि मलरूप कलङ्कयी रहित, सर्व जीवोना योग अने क्षेमेने वहन करनारा, शक्षादि उपाधियी रहित होवायी प्रसन्नताना पात्र, ज्योतिरूप, देवाधिदेव अने सर्वज्ञ एवा ते पुरुषविशेष (परमात्मा-अरिहत) समजाय। क्युं छे के—

“जेओ राम वगैरेयी आक्रान्त नथी, योग अने क्षेमेना करनारा छे अने सदा प्रसन्नताना पात्र छे तेमने मुनिओ ‘देव’ कहे छे।”

‘मन्त्ररूप’ मा मन्त्रना वर्णो ‘वाचक’ तरीके ओळखाववामा आव्या छे (माटे ज ‘अहं’ ते परमेश्वर एवा परमेश्चिनी वाचक छे अम क्युं छे।) ते प्रमाणे ‘असि आ उ सा’ रूप बीजपञ्चक अहंत् वगैरे पांच परमेश्चिना वाचक छे। तथा ‘डरलकशहय’ ते देहगत मूलधार वगैरे चक्रोनी देवीओना नामना प्रयमाक्षणे अनुक्रमे ते देवीओना वाचक छे, तथा ‘अकार’ वगैरे सोळ स्वरो यंत्रोमा रोहिणी वगैरे सोळ विद्यादेवीओना वाचक छे, कारण के तेमनां तेथी (ते ते स्वरोथो) प्रतीति थाय छे।

(३. अ. तात्पर्य)

व्याख्यामा अभिधान पछी तात्पर्येने रज् करवानी पद्धति होवाथी ‘सिद्धचक्रना आदिबीज’ वगैरे तात्पर्येनो हवे पछी निर्देश करे छे।

१. आधारादिसप्तदेव्यो ङाकिनी-राकिनी-लाकिनी-काकिनी-शाकिनी-हाकिनी-याकिनीरुपाः ॥

अनुवादः— आचार वगैरे चक्रोनी सात देवीओना नाम आ प्रकारे छे—

(१) ङाकिनी (२) राकिनी (३) लाकिनी (४) काकिनी (५) शाकिनी (६) हाकिनी अने (७) याकिनी.

२. सिद्धेति-सिद्धाः विद्यासिद्धादयस्तेषां चक्रमिव चक्रं, तस्य पञ्चबीजानि तेषु चेदमादिबीजम्।

अनुवादः—सिद्धो एटले विद्यासिद्धो तेमनो समूह जेमा होय ते। तेना पांच बीजो छे। तेमां आ बीज प्रथम छे।

समयप्रसिद्धस्य चक्रविशेषस्य निरूढमभिधानम् ।

यद्वा सिद्धयन्ति निष्ठितार्था भवन्ति, लोकव्यापिसमये (१) कलारहितमिदमेव तत्त्वं ध्यायन्तोऽस्मादिति “बहुलम्” [५-१-२] इति के, नतो विशेषणसमासे सिद्धचक्रम् ।

एतच्च तत्र तत्र व्यवस्थितपरमाक्षर ध्यानाद् योगर्द्धिप्राप्ता यस्मात् (योगर्द्धिप्राप्तावस्मात्) सिद्धिरियुच्यते (१) इति सूत्रपाद सिद्धत्वमस्य चक्रस्येति ।

तस्येदम्, अहंकारं प्रथम बीजम् । बीजसाधर्म्याद् बीजम् । यथाहि—बीज प्रसव-प्ररोह-फलानि प्रसूते, तथेदमपि पुण्यादिप्ररोह-भुक्ति-मुक्तिफलजनकत्वाद् बीजमुच्यते ।

सन्ति पञ्चान्यन्यान्यपि ह्रींकारादीनि बीजानि, तदपेक्षयाऽस्य प्राथम्यम्, प्रथम साधूनामितिवत् । प्रथममप्रणीभूतं व्यापकमित्यर्थः । व्यापकत्वं चास्य सर्वबीजमयत्वात् ।

- 10 इदमेव हि बीजम्—‘अधोरेफ-आ-ई-ऊ-औ-अं-अः’ एतैर्युक्त बीज भवतीति व्यापकत्व अस्य । यदि वा, परसमयसिद्धाना त्रैलोक्यविजया-घण्टार्गल-स्वाधिष्ठान-प्रत्यङ्गिरादीना चक्राणामिदमेव हकारलक्षणं प्रधानं बीजम् ।

अथवा, अकारादि-क्षकारान्तानां पञ्चाशत्. सिद्धत्वेन प्रसिद्धाना यच्चक्र समुदायस्तस्य प्रधान-मिदमेव बीजम् ।

- 15 (१) सिद्धचक्र ते सिद्धान्तमा प्रसिद्ध एवा चक्रविशेषेण रूढ नाम छे ।

(२) अथवा तो ए ज तत्त्वं (अहं) नुं लोकव्यापिसमयमा (१) कलारहित ध्यान करनारा महात्माओ एथी मिद्द थाय छे माटे ‘सिद्ध’ कह्यु, पछी विशेषण रामासयी ‘सिद्धचक्र’ शब्द बन्यो छे ।

(३) अथवा ए चक्रमा रहेला परमाक्षरोना ध्यानयी योगनी ऋद्धिओ प्राप्त थता ‘सिद्धि थई’ एम कहेवाय छे, तेथी ए चक्रनु सिद्धपणुं स्पष्ट ज छे ।

- 20 ते सिद्धचक्रनु आ अहंकार प्रथम बीज छे । बीजनां साथे साधर्म्य होवाथी ए बीज कहेवाय छे । जेम बीजमांथी फणगो, अदुगो अने फळ निपजे छे तेम आ ‘अहं’कार बीजमांथी पण पुण्यानुबंधि-पुण्य, भुक्ति अने मुक्ति उत्पन्न थाय छे; तेथी ते पण ‘बीज’ कहेवाय छे ।

आदिबीज कहेवानुं तात्पर्य ए छे के, ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं हः ए प्रमाणे बीजां पण पाच बीजो छे तेनी अपेक्षाए ह्रीं बीज प्रथम छे माटे तेने आदिबीज कह्यु छे । जेमके अमुक व्यक्ति साधुओमा प्रथम छे,

- 25 ते रीते आ ‘अहं’ पण बधा बीजोमां प्रथम छे । अही प्रथम एटले अप्रणीभूत (अप्रेसर) अथवा व्यापक, एम अर्थ करवो । ‘अहं’ ए बीजने व्यापक एटला माटे कह्युं छे के, ते सर्व बीजमय छे ।

तात्पर्य आ प्रमाणे छे—‘नीचे रेक तथा आ-ई-ऊ-औ-अं-अः’ थी युक्त (वर्ण) होय ते बीज थाय छे; जेमके—ह+र+आ+म=ह्रीं, ह+र+ई+म=ह्रीं, ह+र+ऊ+म=ह्रीं, ह+र+

औ+म=ह्रीं, ह+र+अ+म=ह्रीं अने ह+र+अः=हः । ए रीते आ बीज (ह्रीं) व्यापक छे ।

- 30 अथवा तो जैनेतर शास्त्रोमां प्रसिद्ध त्रैलोक्यविजया, घण्टार्गल, स्वाधिष्ठान, प्रत्यङ्गिरा वगैरे चक्रोमां पण आ ज ‘ह’कार (सपरिकर) मुख्य बीज होय छे ।

अथवा तो अकारायी क्षकार सुचीना पचास वर्णां सिद्धाक्षररूपे प्रसिद्ध छे (एटले के सिद्धमातृका कहेवाय छे) तेओनुं जे चक्र (समुदाय, वर्णमाला) ते सिद्धचक्र तेनुं आ ‘हकार’ ज मुख्य बीज छे ।

(तात्पर्यम्—सकलागमोपनिषद्भूतम् ।)

पुनर्विशेषणद्वारेण तस्यैव प्राधान्यमाह—सकलागमोपनिषद्भूतम्—सकलस्य द्वादशाङ्गस्य गणिपिटकरूपस्यैहिकामुम्भिकफलप्रदस्यागमस्योपनिषद्भूत रहस्यभूतं, पञ्चानां परमेष्ठिना यानि ‘अ-सि-आ-उ-सा’ लक्षणानि पञ्चबीजानि, यानि च अरिहन्तादिषोडशाक्षराणि तान्येव द्वादशाङ्गस्योपनिषदिति । यदाह पञ्चपरमेष्ठिस्तुतौ—

“सोलसपरमकक्षरधीयर्षिदुग्धो जगुत्तमो जोओ ।

सुअथारसंगवाहिरमहत्थ-ऽपुव्वत्थ-परमत्थो ॥”

यदि वा, सकला ये आगमाः पूर्व-पश्चिमान्नायरूपास्तेष्वपि परमेश्वरपरमेष्ठिवाचक ‘अहं’ इति तत्र उपनिषद्रूपेण प्रणिधीयत इति, सकलानां स्वसमय-परसमयरूपाणामागमानामुपनिषद्भूतं भवतीति ।

(३. ब. तात्पर्यं)

वली बीजा विशेषणद्वारा ते बीजजुं ज मुख्यपणुं वतावे छे । आ ‘अहं’ सकल आगमोना उपनिषद्भूत छे—एटले के इहलौकिक—पारलौकिक. सर्व फलो आपनार गणिपिटकरूप समग्र द्वादशाग आगमनु आ ‘अहं’ रहस्य छे । पाच परमेष्ठिओना ‘अ-सि-आ-उ-सा’ रूप पांच बीजो अने जेमा अरिहंत आदि सोठ अक्षरो (‘अरिहंत-सिद्ध-आयरिय-उवज्जाय-साहू’) पण द्वादशाग-आगमनु रहस्य छे । ‘परमेष्ठिस्तुति’ मा कछु छे के—

“मोठ परमाक्षररूप बीजो अने विदुओ जेना गर्भमा छे ते (मन्त्राक्षरोनो) योग जगतमा उत्तम छे अने द्वादशागरूप (अग्रप्रविष्ट) श्रुतनो तथा (उत्तगध्ययनादि) अगवाहश्रुतनो महर्ष्य, अपूर्णार्थ अने परमार्थ छे ।”

अथवा प्राचीन आन्नाय अने ते पछीना आन्नायरूप सर्व आगमोमा पण परमेश्वरपरमेष्ठिना वाचक ‘अहं’ तत्रनु उपनिषद्रूपे प्रणिधान कराय छे, तात्पर्य ए छे के ते (अहं) स्वपरसमयरूप सर्व आगमोनु रहस्य छे ।

१. सर्वपापदत्वाच्छन्दानुशासनस्य समग्रदर्शनानुयायी नमस्कारो वाच्यः । अथ चाऽहं अपि तथा । तथाहि—

“अकारेणोच्यते विष्णु रेके ब्रह्मा व्यवस्थित ।

हकारेण हरः प्रोक्तस्तदन्ते परमं पद्म ॥”

इति श्लोकेन ‘अहं’ शब्दस्य विष्णुप्रभृतिदेवतात्रयाभिधायित्वेन लौकिकागमेष्वपि ‘अहं’ इति पदमुपनिषद्-भूतमित्याशेदित भवति । तदन्त इति तुरीयपादस्यायमर्थः—तस्य ‘अहं’ शब्दस्यान्त उपरितने भागे परम पद 25 सिद्धिशिलरूप तदाकारत्वादनुनासिकरूपा कव्यऽपि परम पदमित्युक्तम् ।

अनुवादः—शब्दानुशासन-व्याकरण सर्व समाजनों माटे होय छे, तेथी सर्व दर्शनोने मान्य एवो नमस्कार कहेवो जोईए । एवो प्रश्न थाय तो तेनो जवाब आपता कहे छे के—आ ‘अहं’ शब्द पण ए न प्रकारनो छे । अन्य शास्त्रोमा कछु छे के—

“अकारथी विष्णु कहेवाय छे, रेफमा ब्रह्मा रहेला छे, हकारथी शिव जणाव्या छे अने पछी—अनुस्वार 30 ए परम पदनो वाचक छे ।”

आ श्लोकथी ‘अहं’ शब्द विष्णु वगैरे त्रणे देवताओनो वाचक होवाथी लौकिक आगमोमा पण आ ‘अहं’ पद रहस्यरूप छे, एम जणाव्यु छे । आ श्लोकमा ‘तदन्ते’ एउ जे बोधु पाद छे तेनो अर्थ ए छे के—‘अहं’ शब्दनी अन्ते उपरना शिरोभागमा सिद्धिशिलरूप परमपद छे, अनुनासिकरूप कला पण सिद्धिशिलना आकारवाळी होवाथी ते परमपद छे, अम कछु छे ।

5

10

15

20

35

फलार्थिनां सेवाप्रवृत्त्यङ्गभूतां योग-क्षेमशालितामस्योपदर्शयन् लब्धपरिपालनमन्तरेण, अलब्ध-
लाभस्याकिञ्चित्कालत्वात् क्षेमोपदर्शनपूर्वकं योगमुपदर्शयति—

(क्षेमम्—अशेषविघ्नविधातनिघ्नम् ।)

[अशेषाः—] कृत्स्ना ये विघ्नः सक्क्रियाव्याघातहेतवस्तेषां विशेषेण हननं समूलकाप कषणम्,
5 तथाऽसौ विघ्नान् विहन्ति यथैते न पुनः प्रादुःपन्नि; 'वि' शब्देन घातविशेषणाच्चायमर्थलाभः, 'अशेष' शब्देन
तद्विशेषणाद् वेति, तत्र [निघ्नम्-] परवशम् ।

यथा मदजलभौतगण्डस्थलो मदपारवश्यादगणितस्वपरिविभागो गजः समूलवृक्षाद्युन्मूलने
लम्पटो भवति, एवमयमपि परमाक्षरमहामंत्रो ध्यानावेशविवशीकृतो विघ्नोन्मूलने प्रभविष्णुर्भवति ।

(योगः—अखिलदृष्टादृष्टफलसंकल्पकल्पद्रुमोमपम् ।)

10 अखिलानि संपूर्णानि यानि दृष्टानि च चक्रवर्तित्वादीनि वाऽदृष्टानि स्वर्गापवर्गरूपाणि फलानि,
तेषां संकल्पे—संपादने कल्पवृक्षेणोपमीयते यत् तत् तथा । व्यवहारसंदृष्टयाऽयमुपमानोपमेयभावः लोके
तस्य कल्पितफलदातृत्वेन प्रसिद्धत्वात्, अस्य तु संकल्पातीतफलप्रदायित्वात् ।

फळना अर्थिओनी सेवा अने प्रवृत्तिमा कारणभूत एवी आ 'अहं' नी योगक्षेमशालिना
बतावतां, लब्धना परिपालनरूप क्षेम विना अलब्धना लाभरूप योग निरर्थक होवायी प्रथम क्षेमेने बतावति
15 पछी योगने बतावे छे.—

(४. क्षेम)

शुभ क्रियामा व्याघात कर्नारा सर्वे विघ्नोनु समूल उच्छेदन करवाने माटे ते (अहंबीज) समर्थ
छे । आ (अहं बीज) विघ्नोने एवी रीते नाश करे छे के जेथी ते पुनः उपज थई शकता नथी ।
आवा अर्थनी प्राप्ति 'घात' शब्दनी पूर्वे 'वि' उपसर्ग जोडवायी थाय छे, अथवा 'अशेष' शब्द ते
20 (विघ्न)नु विशेषण होवायी पण एवो अर्थ करी शकाय छे ।

जेम जेनु मदना जलयी गडस्थल बोवाई रहु छे एवो मदोन्मत्त हाथी मदना आवेशयी परवश
यतां स्व के परना विभागना भेदने गणकार्या विना वृक्षोने मूलयी उखेडी नाखे छे तेम ध्यानना
प्रभावयी विवश कायेल आ—परमाक्षर महामंत्र विघ्नोनु समूल उच्छेदन करवामा समर्थ बने छे (एटले ते
क्षेमकर छे) ।

25

(५. योग)

वळी, जे दृष्ट फळो—चक्रवर्तिपणु वगेरे, अने अदृष्ट फळो—स्वर्ग अने मोक्ष, ते प्राप्त कराववामा
आ (अहं) कल्पवृक्ष समान छे (एटले ते योजक छे) । व्यवहारदृष्टिए आ उपमानउपमेय भाव छे कारण के
जगतमा कल्पवृक्ष इच्छित (इच्छा करी होय तेदनु ज) फळ आपे छे ए वात प्रसिद्ध छे; अ्यारे आ
(अहं महामंत्र) तो संकल्प करतां पण वधारे फळ आपे छे ।

यद्वा, दृष्टौ क्रियाविशेषाद् यत् फलम्—“क्रियैव फलदा पुंसाम् ।” इत्युक्ते (केः) तथैव दर्शनत्वे-
(नाच्च), न हि क्रियाविरहिता एवमेवोदासीना. फलानि समश्रुवन्ते; यच्चादृष्टात् पुण्यविशेषाद्, अखिलं फलं,
तस्य संकल्पः, शेषं पूर्ववत् ।

त्रिविधं हि फलम्—किञ्चित् क्रियाज मनुष्यादीनां व्यापारविशेषात् कृषि-पशुपाल्य-राज्यादि,
किञ्चिद्विदुषुपादेव व्यापाराभावशालिना कल्पातीतदेवानाम्, किञ्चिदुभयज व्यन्तरादीनाम् । 5

यदि वा, दृष्टानां प्रत्यक्षेणोपलब्धानां मनुजादीनाम्, अदृष्टानां चानुमानगम्यानाम्, अखिला ये
फलं संपूर्णाः कल्पा एकहेल्यैव समुदिता ईपदूनास्ते [ते] पा कल्पो वा विधानं स एव प्रसरणशीलत्वेन
दुःमः—पादपः स उप सामीयेन मीयते परिच्छिद्यतेऽनेनेने। एव हि तस्य परिच्छेदो भवति—यथेकहेल्यैव
तत्संकल्पानां संपादनं भवति, तत् समर्थं चेद बीजमिति, माहात्म्यविशेषश्चान्येभ्यो महामन्त्रेभ्योऽस्य
मन्त्रराजस्यानेन विशेषेण ख्यायते । 10

अथवा दृष्ट एतले क्रियाविशेष, तेथी उत्पन्न यत् फल । “पुरुषोने क्रिया ज फलदायक बने छे ।”
—एवा वचनथी अने ते प्रमाणे अनुभव यनो होवाथी क्रियारहित एम ने एम (जेम यवानुं हशे तेम थशे
एम माना निष्क्रिय पडी रहेनारा) उदासीन माणसो फलने सारी रीते मेळवी शकता नथी; अने अदृष्ट एतले
पुण्यविशेषथी (पुण्यानुवधिपुण्यनी प्राप्ति कार्वांने) ए सर्वे फळोना संकल्पने पूरवामां कल्पवृक्ष समान छे ।

फल त्रण प्रकारनां छे—(१) केटलांक क्रियाथी उत्पन्न यतां, (२) केटलांक पुण्यथी ज उत्पन्न 15
यता अने (३) केटलाक क्रिया अने पुण्यथी उत्पन्न यता ।

(१) क्रियाथी उत्पन्न यता फल ते मनुष्य वगैरेने होय छे । कृषि, पशुपालन अने राज्य वगैरे
व्यापारविशेषथी ते फळो मळे छे । (२) पुण्यथी उत्पन्न यता फल ते (पूर्वोक्त) व्यापारविशेष विना मळे छे
अने ते कल्पातीन (नव श्रेयैक, पांच अनुत्तर विमानना) देवोने होय छे । (३) क्रिया अने पुण्यथी उत्पन्न
यता फल ते व्यतर वगैरे देवोने मळे छे । 20

अथवा मनुष्य वगैरेने जे प्रत्यक्ष जणाय ते ‘दृष्ट’ अने जे अनुमानथी जणाय ते ‘अदृष्ट’ । एवा
दृष्ट अने अदृष्ट फलविषयक (अहं सिवायना अन्य) सर्व कल्पोने जो एकी साथे एकत्र समुदित
करवामा आवे तो पण तेओ जे कल्प (विधान)थी कटक न्यून (फल आपनारा) बने तेओ कल्प (विधान)
‘अहं’ नो छे । ते ‘कल्प’ प्रसरणशील (समुदित अन्य कल्पो करतां बहु विस्तृत फल आपनार)
होवाथी अही ‘वृक्ष’ कहेवायो छे । तेथी अहं ने ‘कल्पवृक्ष’नी उपमा आपवामा आवे छे । ए रीते (उप-25
माथी) तेनु विशिष्ट ज्ञान थाय छे । तापर्य ए छे के जो इतर सर्व कल्पोना समुदित फळनु एकी साथे
संपादन यत् होय तो ते करवा माटे आ अहं बीज समर्थ छे । ए रीते “अखिल दृष्टा ..” इत्यादि
विशेषण वडे अन्य महामन्त्रो करना ‘अहं’नु माहात्म्य विशेष छे ए बतावाय छे ।

१. दृष्ट राज्यादि ।

अनुवादः—दृष्ट फळ एतले राज्य वगैरे ।

२. अदृष्ट स्वर्गादि

अनुवादः—अदृष्ट फळ एतले स्वर्ग वगैरे ।

स्वरूपाऽर्थे-नात्यर्थैः स्वरूपमुक्त्वा प्रकृते योजयति—

(प्रणिधानम्—आशास्त्राध्ययनाऽध्यापनावधि प्रणिधेयम् ।)

‘आइ अभिव्याप्तौ; स च शास्त्रेण संबध्यते। अध्ययनाऽध्यापनाभ्यां संबद्धोऽवयवविर्मयार्थायः।
तेनायमर्थः—शास्त्रमभिव्याय येऽध्ययनाऽध्यापने ते मर्यादीकृत्य प्रणिधेयमित्यर्थः।

5 प्रणिधानं व्याचष्टे—

(प्रणिधानस्य द्वैविध्यम्—प्रणिधानं चानेनात्मनः सर्वतः संभेदस्तदभिधेयेन चाभेदः ।)

प्रणिधानं चेत्यादिना—अनुवादमन्तरेण स्वरूपस्य व्याख्यातुमशक्यत्वात् प्रणिधानं चेति स्वरूपमनूदितम्, ‘पुनरर्थः’ च शब्दनिर्देशात्। अनेनेति ‘अहं’ इति बीजेन। प्रणिधानस्य च संभेदाऽभेदरूपेण द्वैविध्यात्।

10 स्वरूप, अर्थ (अभिधेय) अने ना-पर्य (एम त्रण प्रकारो) वडे स्वरूप जणावनि चालु नियममा तेनी योजना करे छे।

(६. प्रणिधान)

शास्त्रानु अध्ययन के अध्यापन शक्य थाय त्यांथी ते पूहं थाय त्यांसुयी (आ मन्त्रराजनु) प्रणिधान करतुं जोईए।

15 हवे प्रणिधान विशेषे जगवे छे—

(प्रणिधानना वे प्रकारो)

प्रणिधान वे प्रकारे छेः— १. आ मन्त्रराज साथे (पोताना) आत्मानो चारे तरफथी सभेदः अने २. तेना अभिधेय प्रथम परमेष्ठिनी साथे अभेदः।

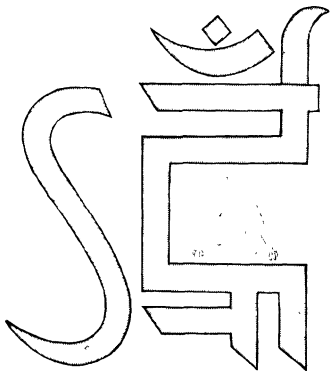
अनुवाद विना स्वरूप कही शकतु नथी—तेथी ‘प्रणिधानं च’ वडे पुनरर्थक ‘च’ शब्दना 20 निर्देशथी स्वरूपनो अनुवाद करथी छे। अनेन=आ ‘अहं’ बीजवडे (प्रणिधान करताय छे)। तेना वे प्रकारो छे (१) संभेद प्रणिधान अने (२) अभेद प्रणिधान।

१. प्रणिधानं च चतुर्था—पदम्यम्, पिण्डम्यम्, रूपम्यम्, रूपातीत चेति। पदम्यं ‘अहं’ शब्दम्यस्य, पिण्डम्यं शरीरम्यस्य, रूपम्यं प्राणमात्म्यस्य, रूपातीतं योगिमग्न्यनर्हतो ध्यानमिति। एष्वद्ये द्वे शास्त्रारम्भे समभवतः नोत्तरं द्वे।

अनुवादः—प्रणिधानं चार प्रकारतु छे—(१) पदम्य (२) पिण्डम्य (३) रूपम्य (४) रूपातीत। ‘अहं’ 25 शब्दमा रहेला श्री अरिहत परमात्मानु ध्यानं ते ‘पदम्यं ध्यानं’। शरीरम्य अरिहतनु ध्यानं ते ‘पिण्डम्यं ध्यानं’, प्रतिमा रूपे रहेला अरिहतनु ध्यानं ते ‘रूपम्यं ध्यानं’ अने ‘रूपातीतं ध्यानं’ योगिमग्न्यं छे। शास्त्रना आरम्भमा (वाचनादि प्रवृत्तिना) आमाथी प्रथमना वे ध्यानं सभवे छे, पछीना वे ध्यानं सभवेना नथी।

२. अनेनात्मनः सर्वतः संभेद इत्युक्ते पदम्यम्।

अनुवादः—आ (अहंकार) नी साथे आत्मानो चारे बाबुणथी संभेद छे एम जे कहेवामा आव्यु छे, 30 ते ‘पदम्यं ध्यानं’ छे।

संभेदप्रणिधानदर्शको अक्षरः

आदौ सम्भेदरूपमाह—सर्वतः संभेदः—संक्षिप्तः संबद्धो वाऽहंकारेण सह ध्यायकस्य भेदः सम्भेदः । आत्मानं वीजमध्ये न्यस्तं चिन्मयेद, एवं च ध्येय-ध्यायकयोः संश्लेषरूपः सम्बन्धरूपश्च भेदो भवति ।

न च महामन्त्रस्य सकलार्थक्रियाकारित्वेन मन्त्रराजत्वान्मण्डल-वर्णादिभेदेनाऽऽकर्षण-स्तम्भ-मोहाद्यने शार्थजनकत्वाद् गमनाऽऽगमनादिरूपत्वेन संभेदासंभवादनेकान्तिकत्वाल्लक्षणाभावो वाच्यः, यतस्तत्र 5 साध्यस्यात्मनोऽन्यत्रात्मीयात्मन इति विशेषणादिति ।

प्रथमं संभेदं प्रणिधानं जणावे छे—‘अहंकार’नी साथे ध्यातानो संक्षिप्त अथवा सबद्ध एवो भेद ते ‘संभेद’ प्रणिधान छे । अही अहं वीजमां स्वात्माना न्यास वडे चिंतन करवाथी ध्येय अने ध्यातानो संश्लेषरूप अने सम्बन्धरूप ‘भेद’ थाय छे ।

महामन्त्र (अहं) राकलार्थक्रियाकारित्वना कारणे मन्त्रराज होवाथी मण्डल, वर्ण वर्गरे प्रकारो वडे 10 आकर्षण, स्तम्भन, मोहन वर्गरे अनेक प्रकारना अर्थानो जनक होवाथी ते जे वखते गमन आगमन करे छे ते वखते संभेद संभवतो नथी, एटले संभेद प्रणिधाननु लक्षण अनैकान्तिक (व्यभिचारि) थवाथी लक्षणानो अभाव छे एम न कहेनु । “कारण के स्तम्भनादि कार्योमां साध्यना आत्माना साथे संभेद अने अन्यत्र (ते कार्यो न होय त्यारे) पोताना आत्माना साथे संभेद होय छे,” एवा अर्थमा पूर्वोक्त लक्षणमां ‘आत्मनः’ पदनां पूर्वं ‘साध्यस्य’ अने ‘आत्मीय’ ए विशेषणो लेवाना छे । 15

१. संभेद एटले चारे वानु ‘अहं’ शब्दथी आत्माने वीटायेलो जोवोः अर्थान पोताना आत्मानो ‘अहं’नी मध्यमा न्यास करवो । संभेद एटले पोताना आत्मानु अरिहतरूपे ध्यान करवु ।

हवे प्रथ ए छे कं, कोर्दना वशीकरणनो प्रयोग करवो होय तो ‘अहं’ अक्षरथी पोताना आत्माने नहीं पण पारकाना आत्माने वीटायेलो जोवानो होय छे, अथवा तो ‘अहं’ अक्षरने बीजा माणस तरफ मोकलवानो होय छे, एटले ते वखते अहं अक्षर पोतानी पासेथी छूटो पडीने ज्या बीजो माणस रहते होय त्या पहुँचे छे, तेने वीटी 20 छे छे अने ए रीते नेना उपर वशीकरण-आकर्षण आदिनो प्रयोग कताय छे । भावा प्रसंगे ‘अहं’ नो पोताना आत्मा साथे संभेद एटले संश्लेष रहते नथी, कारणके ए छूटो पडीने जाय छे अने पाछे आवे छे । ए रीते ‘अहं’ गमनागमनवाळो मंत्र होवाथी संभेद एटले पोताना आत्माने वीटाईने रहेवापणानो नियम रहते नथी ।

ए रीते अनियम थवाथी ‘संभेद प्रणिधान’नु लक्षण व्यभिचारि बने छे, तेथी ते लक्षण असंगत छे, एवो शकाकारनो आशय छे । 25

आत्मानो न्यास केवी रीते करवो तेनो निर्देश करवु चित्र सामे आपेल छे । तेमां वचनेना स्थाने स्वात्माने स्वदेहाकारे स्थापवो । श्री सिद्धचक्र वर्गरे यंत्रोमा ‘ऽहं’ मां श्री जिनेद्र परमात्मानो आवी र रीते न्यास करेले जोवामा आवे छे । ए संभेद प्रणिधान छे । योगशास्त्रना आठमा प्रकाशमा ‘अहं’ ना पदस्थादि ध्याननी प्रक्रिया बतावतां ‘अहं’ मा आत्मानो स्वदेहाकारे न्यास सूचित कर्यो छे । ए पण संभेद प्रणिधान छे ।

तथा [तदभिधेयेनेत्यादि—] तस्य 'अहं' इत्यक्षरस्य यदभिधेय परमेशिलक्षण तेनात्मनोऽभेद एकीभावः । तथाहि—केवलज्ञानभास्वता प्रकाशितसकलपदार्थसार्थं, चतुर्विंशदतिशयैर्विज्ञानमाहात्म्य-विशेषम्, अष्टप्रातिहार्यैर्विभूयितदिग्वलय, ध्यानाग्निना निर्देग्वयर्ममलकलङ्क, ज्योतीरूप, सर्वोपनिपद्भूतं, प्रथमपरमेष्ठिनमहद्भङ्गात्मकम्, आत्मना महाभेदीकृत 'स्वयं देवो भूत्वा देव ध्यायेत्' इति यत् सर्वेना ध्यानं 5 तद् 'अभेदप्रणिधानम्' इति ।

(विशिष्टप्रणिधानम्—वयमपि चैतच्छास्त्रारम्भे प्रणिद्धमहं ।

तत्त्वम्—अयमेव हि तान्त्रिका नमस्कार इति ॥ १ ॥)

अस्यैव विज्ञापोहे दृष्टसामर्थ्यादन्यस्य तथाविधसामर्थ्यस्या(शर्था)विकल्प्यात्मभवात् तान्त्रिक-त्वादात्मनोऽप्येनदेव प्रणिधेय वयमपीत्यादिना दर्शयति—

- 10 विशिष्टप्रणिधेय-प्रणिधानादिगुणप्रकारादात्मन्युत्कर्षाधानाद् गुणबहुत्वेनात्मनोऽपि तदभिन्नतया बहुत्वाद् वयमिति बहुवचनेन निर्देशः ।

'अहं' अक्षरना अभिधेय जे प्रथम परमेशी तेमनी माथ पोताना आत्मानो एकीभाव ते अभेद प्रणिधान छे । जेमके केवलज्ञानरूप सर्ववन्दे सकल पदार्थाना समहने प्रकाशित कराना, जेमुन विशिष्ट माहात्म्य चौबीश अनिशयो बडे सागी गीते जगणी शक्या छे एवा, आठ महाप्रातिहार्योथी दिशाओना 15 मण्डलने विभूयित करना, ध्यानरूप अग्निबडे कर्ममलरूप कलकने भस्ममात् कराना, ज्योतिरूपरूप अने समप्रश्रुतना रहस्यभूत एवा प्रथम परमेशी श्री अरिहत भगवंतनो स्वकीय आत्मानी माथ अभेद कराने— 'पोते देव बनीने देवनु ध्यान करवु' ए नियम मुजब सर्व रीते ध्यान करवु ते 'अभेदप्रणिधान' कहेवाय छे ।

(७. तत्त्व)

- 20 प्रथकार कलिकालमर्वज्ञ श्री हेमचन्द्राचार्य भगवान कहे छे के अमे पण प्रस्तुत शास्त्रना प्रारंभमा 'अहं' नु प्रणिधान करीए, हीए, कारण के ए ज तान्त्रिक नमस्कार छे ।

विज्ञाने दूर करवामा आ 'अहं'नु सामर्थ्य स्पष्ट गीते देव्यानु होवाथी अने बीजा मत्रोमा नेवा प्रकारना सामर्थ्यनी पूर्णता असंभित होवाथी 'अहं' ए ज तान्त्रिक छे । तेथी अमारा मांठ पण ए ज प्रणिधेय छे, एम 'वयमपि 'बडे दर्शाये छे ।

- 25 विशिष्ट प्रणिधेय-प्रणिधानादिमा गुणोनो प्रकर्ष होवाथी आत्माना (गुणाना) उत्कर्षनु आधान थाय छे । तेथी आमा बहु गुणवालो बनवाथी अने आत्मान (बहु) गुणोनी साथे अभेद होवाथी प्रस्तुतमा 'वयं' एम बहुवचन बडे निर्देश कर्यो छे ।

१. तदभिधेयेनेत्यादिना पिण्डस्थम् ।

अनुवादः—तेना 'अभिधेय बडे' ए द्वारा 'पिण्डस्थ ध्यान' बताव्यो छे ।

- 30 २. हैमप्रकाशव्याकरणेऽभेदप्रणिधानस्य --'अहंकारेण अहंकारेण सर्वतो वेष्टितमात्मानं ध्यायेत्' इति भावार्थो निर्दिष्टः ।

अनुवादः—हैमप्रकाश व्याकरणमा अभेदप्रणिधान विशेष—'अरिहतथी अभिन्न अने अहंकारथी आत्माने सर्वतः वेष्टित करीने ध्यान करवु' एवो भावार्थे जगव्यो छे ।

अवयवव्याख्यामात्रमुक्तम्, विशेषव्याख्यानस्वरूपं समयाद् गुरुमुखाद् वा पुरुषविशेषेण ज्ञेयमिति ॥ १. १. १. ॥

आ तो व्याख्यातो एक अंगमात्र कथो छे । व्याख्यातु विशेष स्वरूप आगमधी, गुरुमुखधी अथवा तपज्ञ पुरुषविशेषधी (विशेषार्थिण) जाणी लेवु जोईण ॥ १. १. १. ॥

परिचय

5

कलिकालमर्षेण भगवान् श्रीहेमचन्द्राचार्यं रचेल्ले 'श्रीसिद्धहंमचन्द्रशब्दानुशासन' नामक व्याकरण-प्रथमा भंगलाचरणरूपे प्रथम 'अहं' ए मूत्र छे ने तेना ऊपर 'तत्त्वप्रकाशिका' टीका अने ते टीका ऊपर 'शब्दगहाणव' नामे पोते ज रचेल्ले न्याम छे, ते अमे अहं अनुवाद-विवेचन साथे आपेल छे । मूल विवरण गद्यमा छे ।

आजे उपलब्ध साहित्यमा 'अहं' तत्त्व के धीजाक्षरानो विवाद प्रकाश जो कोईए आप्यो होय तो 10 ने आ मूत्र अने तेना टीकाओ तेमज 'योगशास्त्र'ना आठमा प्रकाश द्वारा मूरिचक्रकर्त्तरी श्रीहेमचन्द्राचार्य मनावतै आप्यो छे । एमणे अहं 'अहं' नु स्वरूप, अभिधेय, नापर्य, फल, प्रणियानना समेद अने अनेदरूप वे प्रकारो बगेरे द्वागे वडे स्पुट विवेचन कर्यु छे । जेनेतगना दृष्टिए मत्रविषयक तुलनात्मक हकीमतो पण रज् करी छे ।

'अहं', 'अहं' अने 'हं' तत्त्वनी उपासना जे पोते रचेल्ले 'योगशास्त्र'ना आठमा प्रकाशमा 15 आपेल्यो छे, तेनु पण अहं सूचन कर्यु छे अने 'ह' बीजनी प्रथानना दर्शनी छे । साचे ज, आ टीकाओ द्वाग श्रीहेमचन्द्राचार्य ध्याननी उच्छ्रुत प्रक्रियानी समज आपी छे एम कही शक्य ।

अहं

श्रीमद् हेमचन्द्राचार्यविरचितसंस्कृतद्वयाश्रयमहाकाव्यस्य प्रथमश्लोकः

श्रीअभयतिलकगणिरचितव्याख्यासमेतः

5

अहमित्यक्षरं ब्रह्म, वाचकं परमेष्ठिनः ।

सिद्धचक्रस्य सद्बीजं, सर्वतः प्रणिदध्महे ॥

व्याख्या—अहंमिति वर्णसमुदायं, सर्वतः सर्वस्मिन् क्षेत्रे काले च प्रणिदध्महे । आत्मानं ध्यायकं बीजमध्ये न्यस्तं संश्लेषेणाहंकारैर्ध्वयैः सर्वतो वेष्टितं चिन्तयामः । यद्वा अहंशब्दवाच्येन भगवताऽहंता ध्येयेनाभिन्नमात्मानं ध्यायकं ध्यायाम इत्यर्थः । कीदृशम् ? निर्मुक्तात्मकत्वात् परमे 10 पदे सिद्धिलक्षणे तिष्ठति । “परमात् किन्” इत्यादिनादिके कितीनि “भीरुघानादयः” [२.३.३३.] इति पत्वे गणपाठसामर्थ्यान् सप्तम्या अलुपि परमेष्ट्री, तस्य परमेष्ठिनो भगवतोऽहंतो वाचकं प्रतिपादकम् । अत एवाक्षरं ब्रह्म, अभिधाना-ऽभिधेययोरभेदोपचारादचलं ज्ञानं परमज्ञानस्वरूप-परमेष्ठिवाचकमित्यर्थः ।

यद्वा अक्षरमिति भिन्नं विशेषणं ब्रह्मेति च । ततोऽक्षरं शाश्वतमेतदभिधेयस्य भगवतः परम- 15 पदप्राप्तत्वेनाविनश्वरत्वाद्, ब्रह्म च परमज्ञानस्वरूपम् ।

अनुवाद

‘अहं’ ए अक्षर (बीज), ब्रह्म, परमेष्ठिनु वाचक अने श्रीमिद्वचकनु श्रेष्ठ बीज छे । तेनु अमे सर्वप्रकारे प्रणिधान करीए छीए ।

व्याख्या—अहं ए वर्णसमुदाय (अ+र+ह+अ+म्) नुं अमे सर्व प्रकारे एटले के सर्व 20 क्षेत्रोमां अने सर्व कालमा प्रणिधान करीए छीए । अमे ध्यानारूपत्वात्माने अहं बीजमा न्यस्त (स्थापित) अने ‘अहं’ काररूप ध्येयो वडे मध्येयी सर्व बाजुए वेष्टित चिन्तवीए छीए । अथवा ‘अहं’ शब्दधी वाच्य एवा श्री अरिहत भगवंतरूप ध्येयधी अभिन्न एवा आत्मरूप ध्यातानु अमे ध्यान करीए छीए । (अही आमा ते ज अरिहत छे, अरिहत ते ज आमा छे, एतु अमेद प्रणिधान होय छे; तात्पर्य के ‘ध्याता-ध्यय-ध्यान’ ए त्रणेनी एकता अही सधाय छे ।) जे कर्मयो निर्मुक्त होवाधी सिद्धिरूप परमपदे रहे छे ते परमेष्ट्री छे । ते 25 परमेष्टिरूप श्री अरिहत परमात्मानुं अहं वाचक-प्रतिपादक छे । एधी ज ते (अहं) अक्षर ब्रह्म छे अर्थात् अभिधान-अभिधेयना अमेद उपचारधी शाश्वत परम ज्ञानस्वरूप छे । तात्पर्य ए छे के ते अहं परम ज्ञानस्वरूप अने शाश्वत एवा परमेष्ठिनो वाचक होवाधी पोते ज अमेदोपचारधी शाश्वत (अक्षर) एतु परम ज्ञान (ब्रह्म) छे ।

अथवा अक्षर ए जुदुं विशेषण छे अने ब्रह्म ए जुदु विशेषण छे । तेधी ‘अहं’ ए अक्षर एटले 30 शाश्वत छे, कारण के (अहंता) अभिधेय जे अरिहत भगवान् ते परमपदने प्राप्त थयेला होवाधी अविनश्वर छे । वळी ते ब्रह्म एटले परम ज्ञानस्वरूप छे ।

यद्वा, अक्षरस्य मोक्षस्य हेतुत्वादर्शं ब्रह्मणो ज्ञानस्य हेतुत्वाच्च ब्रह्म । अत एव च सिद्धचक्रस्य सिद्धा विद्यासिद्धाद्यस्तेषां चक्रमिव चक्रं यन्त्रकविशेषस्तत्र सद् आद्यत्वेन प्रधानं बीजं तत्त्वाक्षरम् । स्वर्णसिद्ध्यादिमहासिद्धिहेतोः सिद्धचक्रस्य पञ्च बीजानि वर्तन्ते, तेष्विदमाद्यमक्षरमित्यर्थः । तेन स्वर्णसिद्ध्यादिमहासिद्धिनामिदं मूलहेतुरित्युक्तम् । अत एव चेदं ध्यानार्हमित्यर्थः ।

नन्वर्हमित्यस्य योऽभिधेयः स एव प्रणिधेयत्वेन मुख्यः । अहंमिति शब्दस्त्वेवार्हत्वाच्चक्रत्वेन 5 प्रणिधानार्हत्वाद् गौणः । गौणं च मुख्यानुयायीति मुख्यस्यैव प्रणिधानं कर्तुमुचितम् । एवं च—

“अहमित्यक्षरं ब्रह्म, वाच्यं श्रीपरमेष्ठिनम् ।
सिद्धचक्रादिबीजेन, सर्वतः प्रणिद्धमहे ॥”

इति कार्यं स्यात् ।

अत्र चैवमन्वयः, सिद्धचक्रादिबीजेनार्हमित्यनेन वाच्यं परमेष्ठिनं प्रणिद्धमहे इति । 10

नैवम्, यथा कश्चिन् स्वामिना प्रेषिते लिखिते समायाते स्वामिनीवांतरङ्गं बहुमानं प्रकटयन् स्वामिनि स्मृतिशयां प्रीतिं प्रकाशयति, एवं परमेष्ठिनो वाचकमहंमिति प्रणिद्धम् श्रीहेमचन्द्रसूरि-

अथवा अक्षर-अधिनक्षर एवा मोक्षना हेतुरूप होवायी ‘अहं’ अक्षर कहेवाय छे, अने ब्रह्म-ज्ञानना हेतुरूप होवार्थी ‘ब्रह्म’ कहेवाय छे । एयी ज विद्यामिद्धादिरूप मिद्धोने समूह चक्ररूपे जेमां छे एवा श्री मिद्धचक्ररूप यन्त्रविशेषमा ते (प्रथम होवायी) प्रधान बीज-नत्वाक्षर छे । स्वर्णसिद्धि वगेरे 15 महासिद्धिआना कारणभूत एवा सिद्धचक्रना पाच बीजो छे, तेमा आ अहं आदि अक्षर छे । तेयी स्वर्ण-सिद्धि वगेरे महासिद्धिओनो आ (अहं) मूल हेतु छे, एयी ज आ (अहं) शब्द ध्यानने माटे योग्य छे ।

प्रश्न—अहं ए शब्दनु जे अभिधेय ते ज प्रणिधेय होवायी मुख्य छे, ‘अहं’ शब्द तो अरिहतनो वाचक होईने प्रणिधानने योग्य होवायी गौण छे अने गौण तो मुख्यनु अनुयायी होय छे । तेयी मुख्यनु ज प्रणिधान करवुं उचित छे । तेयी अन्वय आ प्रमाणे करवो जोईए— 20

“मिद्धचक्रना आदिबीज ‘अहं’ एवा अक्षरयी वाच्य जे परमेष्ठी छे तेनुं अमे ध्यान करीए छीए* ।”

उत्तर—एवो अन्वय करवो ठीक नथी । केमके, कोई मनुष्य पोताना स्वामीए लखीने मोक्षल्लेखो संदेशो (पत्र) आवतां स्वामिनी जेम ज तेना उपर अनया बहुमान प्रकट करीने स्वामी प्रत्ये साऽतिशय भक्ति बनाने छे ते ज प्रमाणे परमेष्ठीना वाचक ‘अहं’ अक्षरनु प्रणिधान करना कलिकाल सर्वज्ञ भगवान् 25 हेमचन्द्रसूरिए पण मुख्य प्रणिधेय श्री अरिहत भगवतमा पोतानु अतिशयवाळु प्रणिधान जणावुं छे ।

* अहाँ शंका ए छे के, मुख्य प्रणिधान अरिहतनु करवानु होय अने ‘अहं’ शब्द तो अरिहतनो वाचक होवायी गौण छे तेयी ग्रन्थना प्रारम्भा “अहं अक्षरनु ध्यान करीए छीए” एवु जे जगालु छे ते उचित नथी । एना वदले “अहं शब्दथी वाच्य परमेष्ठी अरिहतनु अमे ध्यान करीए छीए” एवु लखवानी जरूर हनी अने तेवा अर्थनो श्लोक रचवानी जरूर हती ।

मुँष्ये प्रणिधेयेऽर्हति सात्तिशायं प्रणिधानं स्थापितवान् । येन हि यस्य नामाऽपि ध्यातं तेन स नितरां ध्यात इति यथोक्तमेव साधु ।

तथा सर्वपार्षदत्वादस्य काव्यस्य सर्वदर्शानुयायी नमस्कारो वाच्य इत्यर्हं शब्देन परमेष्ठिशब्देन च हरि-हर-ब्रह्माणोऽपि व्याख्येयाः । यथा परमेष्ठिनो हरेर्हरस्य ब्रह्मणश्च वाचकमर्हमिति 5 प्रणिदध्महे । अर्हशब्दस्य ह्येते त्रयोऽपि वाच्याः; पदुक्तम्—

‘अकारेणोच्यते विष्णु रेफे ब्रह्मा व्यवस्थितः ।

हकारेण हरः प्रोक्तस्तदन्ते परमं पदम् ॥

शेषं प्राग्वद् व्याख्येयम् ।

जेना वडे जेना नामनुं पण ध्यान कराय छे, तेना वडे ते (अभिधेय) ध्यात ज समजवु । तेथीःउपर 10 जे जणावुं छे ते ज उचित छे । (जुदी रीते अन्वय करीने जे शका करार्ह छे, ते ठीक नथी ।) *

वळी, आ काव्य सर्व समाजनो माटे होवाथी सप्रळा दर्शनोने मान्य नमस्कार अर्ह कहेवो जोईए एटले ‘अर्ह’ शब्द अने ‘परमेष्ठी’ शब्दथी हरि, हर अने ब्रह्मा पण व्याख्येय छे जेमके परमेष्ठी, विष्णु, शिव अने ब्रह्माना वाचक ‘अर्ह’ शब्दनुं अमे प्रणिधान करीए छीए । ‘अर्ह’ शब्दना हरि, हर अने ब्रह्मा ए त्रण वाच्य छे; कहेवु छे के—

15 ‘अर्ह’ शब्दमां रहेला अकारवडे विष्णु कहेवाय छे, रेफमां ब्रह्मा व्यवस्थित छे अने हकारथी शिव वहेवामा आब्या छे, ते पळीनो ‘म्’ परमपदनो वाचक छे ।

वाक्कीनो अर्थ पूर्वनी माफक समजवो ।

परिचय

श्री हेमचन्द्राचार्ये जे ‘सिद्धहेमचन्द्रशब्दानुशासन’ रच्युं, तेना प्रयोगीने सूत्रक्रमे बतावतां अने 20 साधोसाध गूर्जरनृगति सिद्धराज जयसिंह तेमज कुमारपाल राजाओना चरितनु वर्णन करवा ‘दृषाश्रय’ नामने सार्थक कतना लाक्षणिक महाकाव्यग्रंथनी रचना करी छे, तेमां व्याकरणग्रथना मंगलाचरणना प्रथम ‘अर्ह’ सूत्र माटे ‘दृषाश्रयमहाकाव्य’नुं प्रथम पद्य अने तेना ऊपर सं. १३१२ मा श्रीअभयतिलकगणिए रचेली टीकानो संदर्भ अर्ह अनुवाद साथे आप्यो छे । मूळ श्लोक अनुष्टुप्मा अने टीका गद्यमा छे ।

टीकामा ‘अर्ह’ तत्त्वना गौणत्व अने मुख्यत्व विशेष खास चर्चा करीने तेना रहस्यतु उद्घाटन 25 करवामां आब्यु छे । आ टीकामां कहेवामां आब्यु छे के ‘अर्ह’ ए सुवर्णसिद्धिओनो मूळ हेतु छे । एवंदरे आ टीका ‘अर्ह’ ने जाणवा माटे घणी उपयोगी छे ।

* अर्ही आपेला उत्तरनो आशय ए छे के, पोताना स्वामीनो पत्र आवे तो जेम कोई माणस ए पत्र उपर लूत्र भक्ति बतावीने वस्तुतः ए पत्र लखनार उपर न पोतानी अतिशय भक्ति प्रगट करे छे ते प्रमाणे ‘अर्ह’ अक्षरनुं प्रणिधान करता वस्तुतः अरिहंतनुं न प्रणिधान थाय छे, जेम कोई माणस कोई व्यक्तिकना नामतु आबो दिवस रटण 30 करतो होय त्यारे देखीली रीते भले ए नामनुं रटण करतो होय पण वस्तुतः एमा ए व्यक्तितु न रटण-चित्तन-स्मरण रहेछु होय छे तेम अर्हना प्रणिधानमा वस्तुतः अरिहंतनुं न प्रणिधान रहेछु छे ।

श्रीसिंहतिलकमूरिरचितं ऋषिमण्डलस्तवयन्त्रालेखनम् ॥

श्रीवर्द्धमानमीशं ध्यात्वा श्रीविबुधचन्द्रस्मरितम् ।

ऋषि मण्डल स्तवादिह यन्त्रस्यालेखनं वक्ष्ये ॥ १ ॥

5

अनुवादः—विद्वान् पुरुषोमां चंद्र समा गणधरोवडे (श्री विबुधचन्द्रसूरिजी) नमस्कार करायेल्ला श्री वर्धमानस्वामीतुं ध्यान धरिने 'ऋषिमण्डलस्तव'ने अनुसुरीने अर्ही ह्य यंत्रना आलेखन(विधि)ने कहीश ॥ १ ॥

१. श्रीविबुधचन्द्रसूरिनतम्—'श्री विबुधचन्द्रसूरिजी' ए ग्रन्थकारना गुरुतुं नाम छे । अर्ही ते श्लेष करिने योज्युं छे ।

२. ऋषि—पश्यन्तीनि ऋषयः । अतिशयज्ञानिनि साधु । (अभिधानराजेन्द्र) । 10

ऋषि—शास्त्रचक्षुशी जगततुं अवलोकन करनार अथवा अतिशयज्ञानवाळा साधु भगवंत ।

३. मण्डल—वृत्तम् । समुदाये । (अभिधानराजेन्द्र) ।

ऋषिमण्डल एटले ऋषिओनो समुदाय । जिनावली तथा पंच परमेष्ठी ऋषिस्वरूप छे । 'ह्रीं'कार पण जिनावलीमय तथा पंचपरमेष्ठीमय छे* । वर्तमान चोधीशी ते अर्ही जिनावली समजवी । जेओना विबोनुं ते ते वर्णोधी (रंगथी) 'ह्रीं'कारमा आलेखन थाय छे । 15

४. ऋषिमण्डलस्तवात्—प्रस्तुत ग्रंथ 'ऋषिमण्डलस्तव'ने अनुसारे यन्त्रालेखन केम करवुं ते जणाववा माटे रचायो छे । माटे ज 'ऋषिमण्डलस्तवात्' एम पंचमी विभक्तिनो प्रयोग करवामां आब्यो छे ।

५. यन्त्र—शान्त्याद्यर्थकरलेखनप्रकारके ।

शान्ति, तुष्टि, पुष्टि आदि अर्थक्रियाकारि कर्म माटे अलेखननो प्रकार ते यन्त्र ।

देव्याः (देवस्य) गृहयन्त्रम् (भैरवपद्मावतीकल्प पृ. ११ श्लो. १३)

20

【* मायाबीज लक्ष्यं परमेष्ठि-जिनालि-रत्नरूपं यः ।

ध्यायन्तवीरं हृदि स श्रीगौतमः सुधर्माऽथ ॥ ४४६ ॥

—श्रीसिंहतिलकमूरिरचितं 'मन्त्राब्जहस्यम्'

अनुवादः—जे पंचपरमेष्ठि, जिनचतुर्विंशति अने रत्नत्रयरूप मायाबीजने लक्ष्य (मुख्य ध्येय) बनावीने तेंतुं हृदयमां ध्यान करे छे, ते श्री वीर परमात्मानुं हृदयमां ध्यान करनार श्री गौतम के सुधर्मा गणधर सदृश 25 थाय छे (?) ।

सौवर्ण-रूप्य-कांस्ये पटात्मदेहेऽर्चनाकृते स्थाप्यम् ।
रक्षायै भूर्जदले कर्पूराद्यैः सुवर्णलेखिन्या ॥ २ ॥ *

अनुवादः—सोनुं, रूपुं अने कांसुं—ए त्रणना पटरूप देहमा (पटमा) पूजन माटे (आ यन्त्रनुं) स्थापन करतु । रक्षा माटे भोजपत्रमां कडूर वगैरे (अष्टगंध)थी मोनानी लखणीथी लखीने 5 स्थापयुं ॥ २ ॥

देव अथवा देवीना अविष्टान माटे गृहरूप आलेखन ते यन्त्र । (यन्त्रं देवाद्यविष्टाने नियन्त्रणे —श्रीमद् हेमचन्द्राचार्यविरचित 'अनेकार्थसंग्रह' पृष्ठ ४६०)

यन्त्र मन्त्रनो आधार छे माटे मन्त्रमय छे अने देवना मन्त्रथी अभिन्न होवाथी मन्त्रस्वरूप छे । जे प्रमाणे देह अने आत्मा वच्चे (भेद अने अभेद) छे ते प्रमाणे यन्त्र अने देवता वच्चे पण समजयो । आ 10 प्रकारे मन्त्ररूपी देयनुं अविष्टान ते यत्र छे । *

६. **आलेखनम्**—यन्त्रना स्वरूप विघे तथा पूजन, इत्य वगैरे विघे जे आम्नाय प्राप्त थाय ते पूर्वक यन्त्रनु आलेखन करवानु होय छे । यथाविधि आलेखन श्रयु होय तो यन्त्र मफळ थाय छे । आ कारणे श्री सिंहतिलकसूरि यन्त्र-रचनानो विधि आ स्तवमा दर्शावे छे ।

७. **सौवर्ण-रूप्य-कांस्ये**—मोना, रूपा अने कामा वडे निर्मित पटमा आ यन्त्रनुं आलेखन 15 करावतु । पट्टी तेनी पूजा करथी ।

नामपट पर पण आलेखन थयेलो यन्त्रो जोवाय छे । भूर्जपत्र प्रधान छे । बाभ्री रेगमी वस्त्र, उत्तम प्रकारना कागळ वगैरे पण उपयोगमा लईं शक्याय छे । +

* श्रीसिंहतिलकसूरि प्रस्तुत ग्रथनी रचना 'श्रीऋषिमण्डलस्तोत्र' ना आधारे करी छे । नेथी 'श्रीऋषि मण्डलस्तोत्र' ना श्लोको सरखामणी माटे योग्य स्थले नीचे टिप्पणीमा रज करौण छीए । उपरना श्लोकते 'श्रीऋषिमण्डल- 20 स्तोत्र' ना नीचिना श्लोको साथे सरखावी शक्याय ।

सुवर्णे रौप्ये पटे कांस्ये, लिखित्वा यस्तु पूजयेत् ।

तस्मैवाष्टमहासिद्धिर्गृहे वसति शाश्वती ॥ ८८ ॥

भूर्जपत्रे लिखित्वेद, गलकं मुद्दि वा भुजे ।

धारितं सर्वदा विष्यं सर्वभीतिविनाशकम् ॥ ८९ ॥

25 * यन्त्र मन्त्रमय प्रोक्त, मन्त्रात्मा देवतेव हि ।

देहात्मनो यथा भेदो, यन्त्रदेवतयोस्तथा ॥

—सुमापितम्

अनुवादः—यन्त्रने मंत्रमय कडूर छे । मन्त्रनो आत्मा (अविष्टाता) देवता ज छे । यन्त्र अने देवतामा देह अने आत्मा जेवो भेद अने अभेद छे ।

30 + यन्त्रनो प्रस्तार त्रण प्रकारे थाय छे :—

(१) **भौम प्रस्तार**—(निर्णीत परिमाणना) धातुना पतरानी, षादीना पतरानी के चदन अगार काष्ठना फलकनी (पाटियानी), भूर्जपत्रनी के कापडना पटनी अथवा कागळनी पीठ उपर यन्त्र आलेखाय अथवा वि तराय ते 'भौम प्रस्तार' छे ।

बहिः क्षाराब्धिवलयं, श्यामलं लाग्रतोऽक्षरैः ।

सषट्पञ्चाशता व्याप्तमन्तरद्वीपभूमिभिः ॥ ३ ॥

अनुवादः—(यन्त्रना) बहारना भागमा श्याम वर्णानु लवण समुद्रनु वलय करवुं । ते छप्पन (५६) अन्तरद्वीपनी भूमिओना वाचक व थी (ल नी आगळना वर्णयी) व्याप्त छे । (व्याप्त करवुं) ॥ ३ ॥

८. अर्चनाकृते—पूजा माटे । पूजा माटे निर्दिष्ट धातुना पतरा उपर अथवा कपडाना पट⁵ उपर यन्त्रलेखन थाय अने रक्षा माटे भूर्जदल—भोजपत्र उपर यन्त्रलेखन थाय ।

९. कर्पूरार्चैः—कपूर वगैरे वडे—अष्टगधवडे । बरास, केसर, कस्तूरी, सुखड, अगर, अंबर, मरचककोळ, काचो हिंगळोक—अष्टगंध कहेवाय छे ।

१०. सुवर्णलेखिन्या—देवनी प्रीतिनी निष्पत्ति माटे सोनानी लेखिनी वडे यन्त्रनु आलेखन कराय पण ते न होय तो दाडमनी सळी, अघेडानी सळी पण काममा आवे । 10

११. बहिः—यन्त्रना प्रस्तारनु मध्यस्थान विदु निर्णीत करी परिमाणनी दृष्टिर् सीमा अथवा मर्यादा पूरी थाय त्या वलय करवामा आवे ते वहिर्भागनु वलय कहेवाय ।

१२. क्षाराब्धिवलयम्—वलय के ज्यां निर्देश प्रमाणे लवणसमुद्र आलेखवानो छे ।

१३. लाग्रतः—बाराखडीमा 'ल'नी पडीनो अक्षर 'व' छे । 'व'कार *वरुणनु प्रतीक छे ।

१४. अक्षर—वर्ण । 15

१५. सषट्पञ्चाशता—लवणसमुद्रमा ५६ आन्तर द्वीपनु विधान आवे छे । तेथी द्वीपना निर्देश माटे ५६ 'व'कारनु अही विधान छे ।

(२) मैरव प्रस्तार—धातुना पतरानी अथवा चदननी के काष्ठना फलकनी (पाटियानी) पीठ ऊपर जे यन्त्र—समग्र अथवा ओछेवने अंशो—उन्नत राखीने कोराय ते मैरव प्रस्तार छे । आलेखन करवानो विभाग उपरी आवे तेथी रीते आलुबाजुनो भाग कोराय छे । 20

(३) उत्कीर्ण प्रस्तार—धातुना पतरानी के चदनना अथवा काष्ठना फलकनी पीठ उपर जे यन्त्रना आलेखननो भाग कोतराय ते उत्कीर्ण प्रस्तार छे ।

यन्त्रनो प्रस्तार (१) आलेखाय (चितराय) (२) कोराय अथवा (३) कोतराय—ते समग्र रचना निर्दिष्ट क्रम प्रमाणे अने यथाविधि करवानी होय छे ।

प्रस्तारनो दरेक प्रकार मंगलमय छे । तेमा मुख्यता विधिनी (आम्नायनी) छे । 25

* वरुण जलतत्त्वनो देव छे । जुओ—'वाष्णमण्डलम्' श्लो. १२.

मध्ये जम्बूद्वीपस्तदष्टकाष्टाक्रमेण संस्थाप्यम् ।

अर्हन्-सिद्धाद्यभिधापञ्चकयुग्मं ज्ञान-दर्शन-चारित्र्यम् ॥ ४ ॥*

अनुवादः—(यन्त्रना) मध्यभागमा जंबूद्वीपे छे ने तेनी आठ दिशामां क्रमशः अर्हन्, सिद्धाद्यभिधापञ्चकयुग्मं ज्ञान, दर्शन ने चारित्र्य स्थापन करा ॥ ४ ॥

5 १६. मध्ये—मध्यस्थानमां, यन्त्रनी कर्णिकामा ।

१७. अष्टकाष्टा—(जंबूद्वीपनी) आठ दिशा । दिशा दश छे; परन्तु स्वयमा आठना अकनी मुख्यता होवायी अर्ही 'अष्टकाष्टा'नो निर्देश छे । यन्त्रनी उपरनी दिशामा ब्रह्मा तथा नीचेनी दिशामा नागेन्द्रनु आलेखन करवामा आवे छे ते प्रणालिका प्रमाणे बाय छे, परन्तु अही स्वयमा ते विषे निर्देश नयी ।

आठना अंकनी मुख्यता दर्शावती तालिका +

१. दिक्	२. बीज	३. पद	४. ब्रह्म	५. कृताक्षर	६. कमलदल	७. अविद्यान	८. हटा करगनो काय
अष्टकाष्टा श्लोक न. ४	बीजाष्टक श्लोक न. ६	पदाष्टक श्लोक न. ७ अष्टमन्त्रपद श्लोक न. १०	ब्रह्माष्टक श्लोक न. ९	चार अष्टक श्लोक न. ११	सांख्य पत्रम् श्लोक न. १४	ब्रह्मद्वी चतुर्गुणम् श्लोक न. १८	अष्टमामान श्लोक न. २९

15 १८. संस्थाप्यम्—सम्यक् रीते (विधिपूर्वक) स्थापन करवु- आलेखनु, कोरनु अथवा कोनरवु ।

१९. अर्हन् .. चारित्र्यम्—अर्हन्, सिद्ध आदि पाच नामो अने साथे ज्ञान, दर्शन, चारित्र्य स्थापन करा । आ तो केवल निर्देश पूरुन दर्शावायु छे, परन्तु तेनी आम्नाय श्लोक न. ७ मा आवशे ।

* सरलावो—

जम्बूद्वीपधरो द्वीपः क्षारोदधिमावृतः ।

अर्हन्दाथकैरष्टकाष्टाचिष्टैरलङ्कृतः ॥ ११ ॥

+ सरलावो—

अष्टवर्गा मातृका, अष्टौ लोकपालाः, अष्टौ दिशाः, अष्टौ नागकुलानि, आग्निमायष्टकम्, विवाहकम्, कामाष्टकम्, सिद्धाष्टकम्, पीठाष्टकम्, योगिन्यष्टकम्, भैरवाष्टकम्, क्षेत्रपालाष्टकम्, समयाष्टकम्, धर्माष्टकम्, योगाष्टकम्, पूजाष्टकम्, यत्किंचिद् अष्टकं तत्सर्वं मातृकाष्टकवर्गकण्ठलम्सलीनं ज्ञातव्यम् ।

25

—श्रीविपुराभारती-लघुस्तवस्य पञ्जिकानाम विवृतिः पृ. ३४. श्रीसोमतिलक्यरिक्त.

आंदावंशे फणी शम्भुवर्णश्चन्द्रकलाश्रयुक् ।

द्वि-चतुः-पञ्च-षट्-सप्ताष्ट-दशार्कस्वरभृत् क्रमात् ॥ ५ ॥ *

अनुवादः—प्रथम अश फणी (२) । पट्टी शम्भु (ह) ह वर्ण चन्द्रकला अने गगनसहित (०) (ह्रकार अने ते) अनुक्रमे वीजो (आ) चोगो (ई) पाचमो (उ) छट्टो (ऊ) सातमो (ए) आठमो (ऐ) दशमो (औ) बारमो (अः) स्वरयुक्त. ... ॥ ५ ॥

5

२०. आदावंशे—आदां + अने । वीजाष्टकनो आदि अश दशावायो एटले उत्तराश अध्याहार रहे छे । आठे वीजोमा जे भ्रुव अश छे ते आदि अश तरीके दशावायो छे अने ते अशने आठ स्वर्गी अजन करता जे स्वर सङ्गित वीजाक्षरो प्रात थाय ते उत्तरांश समजवा ।

२१. फणी शम्भुः—फणी-फणा एटले र् । शम्भु-शकर एटले ह् । र् वाळो ह् = ह् + र् जे वीजाष्टकमा भ्रुव अंगो छे ।

10

२२. चन्द्रकला—कला के जेनी संज्ञा ~ छे ।

२३. अश्र—गूय के जेनी संज्ञा ~ छे ।

२४. स्वरभृत्—दशावैला क्रम प्रमाणे स्वरनु अजन करता आठ वीजो नीचे प्रमाणे मळे छे—
ह्रीं ह्रीं ह्रूं ह्रूं ह्रैं ह्रैं ह्रौं ह्रौं ह्रः ।

* सरखावो :—

15

(१) पूर्वं प्रगवतः सान्तः, सरेफो द्वयभिधपञ्चवान् ।
सप्ताष्ट-दश-स्योद्धान्, श्रितो बिन्दुस्वरान् पृथक् ॥ ९ ॥
—ऋषिमण्डलस्तोत्रम्

(२) कुण्डलिनी भुजगाकृति(नी) रेफाङ्गित ह् शिवः स नु प्राणः ।
तच्छक्तिर्दीर्घकला माया तद्वेष्टित जगद्वश्यम् ॥ ४४० ॥
—श्रीमिहत्तिलकस्वरिचित 'मन्त्रराजह्न्यम्'

20

अनुवादः— रेफथी युक्त ह्र (ह्र) ते भुजग (सर्पे) नी आङ्कतिवाळी कुण्डलिनी छे । केवळ 'ह्र' ते शिव छे । ते प्राण छे । दीर्घकला (नी) ते तेनी शक्ति माया छे । मायाथी वेष्टित (मोहित) जगत छे । तात्पर्य के जगत 'ह्रीं' कारणे ध्यानथी ब्रज थाय छे ।

ह्रीं ह्रीं ह्रूं ह्रूं ह्रैं ह्रैं ह्रौं ह्रौं ह्रः । —आ सवळा दीर्घे वीजाक्षरोने कोई पङ्कतिमायाबीज कहे छे । अहीं वीजाष्टक जोईतु

25

दशाथी प्रचलित वीजाक्षरोमा ह्रं तथा ह्रं जे जेनेने मन्त्रवादीओ ह्रन्व गणे छे ते उमेरवामा आव्या छे । दीर्घ वीजाक्षरो देवीना वाचक मनाय छे अने ह्रन्व वीजाक्षरो भैरवना वाचक मनाय छे । आ वीजाक्षरो पंकी चार वीजाक्षरगमित वर्णनवाळा श्लोको नीचे प्रमाणे मळे छे :—

शून्यवह्न्यक्षरमवः प्रभवः सर्वसंगदाम् ।

नादबिन्दुकल्लोपेतः साकारः पञ्चवर्णकम् ॥ २५ ॥

वामातनूत्रवामाससंस्थितो रूपकीर्तितः ।

धनपुण्यप्रयत्नानि जयशाने दटात्यसौ ॥ २६ ॥

स एव स्वरसंयुक्तः स्थितो हस्तो जिनेशितुः ।

योगिसिर्ध्यायमानस्तु रक्तभोऽतिशयप्रदः ॥ २७ ॥

पञ्चस्वरयुतोऽरिभो धूम्रवर्णः स एव हि ।

पूज्यता विजय रथा देसे प्यातोऽस्य कुक्षिगः ॥ २८ ॥

विसर्गद्वयसंयुक्तः स एव श्यामलप्युतिः ।

जिनवामकटीसंस्थः प्रस्यूह्व्यूहनाशनः ॥ २९ ॥

—श्रीसागरचन्द्रसूरिबिरचितः 'श्रीमन्त्राधिराजकव्यः'

(श्री जैनस्तोत्रसन्दोह पृष्ठ २३६) ।

30

ह्रीं

ह्रीं

आंदावो ह्रीं प्रभृत्येकं, वीजयुगं ततो नमः ।
मध्येऽर्हद्भ्यः सिद्धेभ्य इति दिक्षु पदाष्टकम् ॥ ७ ॥

अनुवादः—प्रारम्भमा—ओं अने ह्रीं वगैरेमाथी एक वीज एम वे वीजको—ते पछी नम.—
वचमा अर्हद्भ्यः सिद्धेभ्यः ए प्रमाणे दिशाओमा आठ पदो (लखवां) ॥ ७ ॥ *

एषामधः क्रैमादिन्द्राग्नि-यमा नैर्ऋतिस्तथा ।

5

वरुणो वायु-कुबेरावीशानश्च यथाक्रमम् ॥ ८ ॥

अनुवादः—तेओनी पछी क्रमशः इन्द्र, अग्नि, यम, नैर्ऋति तथा वरुण, वायु, कुबेर अने ईशान
अनुक्रमे (लखवा—आलेखवा) ॥ ८ ॥

एषामधो रविश्चन्द्र-मङ्गलौ बुध-वाक्पती ।

भार्गवः शनि-राह च, लिखेद् दिक्षु ग्रहाष्टकम् ॥ ९ ॥

10

अनुवादः—तेओनी पछी सूर्य, चन्द्र, मंगल, बुध, बृहस्पति, शुक, शनि अने राहु ए प्रमाणे
आठ ग्रहो (आठ) दिशामा लखवा ॥ ९ ॥

२९. आदावो—आदी + ओं (ह्रीं)—आदी पछी 'अंशे' अध्याहार छे । आठ दिशा माटे
पदाष्टकना पहिला अशमा लंकार ।

३०. ह्रीं प्रभृत्येकं—ह्रीं वी हः सुचीना वीजाष्टकमाथी एक ।

15

३१. वीजयुगम—वे वीज । लं ह्रीं—लं ह्रीं वगैरे वे वीजाक्षरो ।

३२. एषामधः—तेओनी पछी । उपर जे विधिक्रम दर्शावायो त्यारपछी ।

३३. क्रमान्—आलेखन माटे विवि अथवा आम्नायना क्रम प्रमाणे—क्षाराग्निवलय—
जवुदीप—अष्टकाष्टवलय नेमां वीजाक्षर पदाक्षर पछी लोकपालो ।

३४. यथाक्रमम्—लोकपालोने दर्शावेला क्रम प्रमाणे आलेखवा ।

20

३५. ग्रहाष्टकम्—ग्रह नव छे, परतु अही स्तवमा अष्टकती मुख्यता होवाथी केतुने गौण करी
राहु साथे आलेखवा छे ।

* लं ह्रीं अर्हद्भ्यो नमः	॥ १ ॥	पूर्व	सरखावो—
लं ह्रीं सिद्धेभ्यो नमः	॥ २ ॥	अग्नि	लं नमोऽर्हद्भ्य इति शःभ्यः, लं सिद्धेभ्यो नमो नमः ।
लं ह्रीं आचार्येभ्यो नमः	॥ ३ ॥	दक्षिण	लं नमः सर्वगूरिभ्यः, उपाध्यायेभ्यः लं नमः ॥ ४ ॥ 25
लं ह्रीं उपाध्यायेभ्यो नमः	॥ ४ ॥	नैर्ऋत	
लं ह्रीं साधुभ्यो नमः	॥ ५ ॥	पश्चिम	लं नमः सर्वनाधुभ्यः, लं ज्ञानेभ्यो नमो नमः ।
लं ह्रीं ज्ञानाय नमः	॥ ६ ॥	वायव्य	लं नमः तत्त्वहृदिभ्यः, चारित्र्येभ्यस्तु लं नमः ॥ ५ ॥
लं ह्रीं दर्शनाय नमः	॥ ७ ॥	उत्तर	श्रेयसेऽस्तु भिये त्वेतत्, अर्हदाद्यष्टकं शुभम् ।
लं ह्रीं चारित्र्याय नमः	॥ ८ ॥	ईशान	स्थानेभ्यस्तु विन्यन्तं, पृथग्बीजसमान्विनम् ॥ ६ ॥

अष्टमन्त्रपदै रक्षा, स्वशिखा-मस्तकाक्षिषु ।

नासिका-मुख-घण्टीषु, नाभि-पादान्तयोः क्रमात् ॥ १० ॥ *

अनुवादः—(पूर्वें दर्शावेला) आठ मन्त्रपदो वडे अनुक्रमे पोताना शिखा (चोटली), मस्तक, आंख, नासिका, मुख, घटिका, नाभ्यन्त (घंटिकायी नाभि सुधी) अने पादान्त (नाभिनी नीचे पगना अंत सुधी) 5 रक्षा (माटे न्यासना प्रक्रिया) करवी ॥ १० ॥

तन्मध्ये पीतवलयं, सुमेरुस्तन्निरक्षरम् ।

तदन्त द्वि त्रिंशैः कूटैः, काष्ठैः क्षान्तैः सुधांशुभम् ॥ ११ ॥ +

अनुवादः—तेनी वचमा पीळा वर्णानु वलय करतुं ते निरक्षर छे । सुमेरुस्वरूप छे । तेने छेडे (अने) बत्रीश कूटो-कथी लईने क्ष सुधीना कराय तेथी चद्र अने तारावाळुं आ वलय छे ॥ ११ ॥

10 ३६ अष्टमन्त्रपदैः—दिशा माटे जे आठ मन्त्रपदो निर्णीत थया ते वडे ।

३७. रक्षा—देहना आठ आवारस्थानो माटे अही रक्षानो निर्देश छे, परतु नाभि-पादान्तयोः पटले नाभ्यन्त अने पादान्त—आ प्रकारे घटिकायी नाभि सुधीना अने नाभिनी पाद सुधीना सक्ळा आधारस्थानोनी रक्षानो निर्देश थाय छे ।

रक्षा माटेना मन्त्रपदोनु संयोजन नीचे प्रमाणः—

15 १. ॐ ह्रीं अर्हद्भ्यो नमः गित्वायाम् ।	५. ॐ ह्रीं साधुभ्यो नम सुवे ।
२. ॐ ह्रीं मिद्रेभ्यो नमः मस्तके ।	६. ॐ ह्रीं ज्ञानेभ्यो नमः घण्टिकायाम् ।
३. ॐ ह्रीं आचार्येभ्यो नमः अक्षोः ।	७. ॐ ह्रीं दर्शनेभ्यो नमः नाभ्यन्तेषु ।
४. ॐ ह्रीं उपाध्यायेभ्यो नमः नासिकायाम् ।	८. ॐ ह्रीं चारित्र्येभ्यो नम पादान्तेषु ।

३८. तन्मध्ये—तेनी मध्यमा । यत्रनी आर्कृतगो प्रकार श्लोक न. २ थी श्लोक न. १०

20 सुधीमा यथाविधि तथा यथाक्रम निर्णीत थयो । ते प्रकारना मध्यभागमा—अन्तर्भागमा—जवूदीपना वलयमा ।

३९. पीतवलयम्—पीळा रंगनु वलय ।

४०. सुमेरुः—मेरु पर्वत—स्वर्णाद्रि ।

४१. तन्निरक्षरम्—पीत वलयमा अक्षरनी स्थापना करवाना नथी ।

सरन्वावो —

25 १. आद्य पद शिखा रक्षेत्, पर रक्षेत् तु मस्तकम् ।

तृतीय रक्षेत्रेत्वे द्वे, तुर्य रक्षेच्च नासिकाम् ॥ ७ ॥

पञ्चम तु मुख रक्षेत् षष्ठ रक्षेच्च घण्टिकाम् ।

नाभ्यन्त मसम रक्षेत्, रक्षेत् पादान्तमष्टकम् ॥ ८ ॥

+ (१) तन्मध्ये सङ्गतो मेरुः कूटाक्षरैरलङ्कृतः ।

30 उच्चैश्चैस्तरस्तारः, तारामण्डलमण्डितः ॥ १२ ॥

४२. तदन्त—तेने छेडे ।

४३. कूटः—कूटाक्षरो वडे । संयुक्ताक्षरो वडे । (संयुक्तः कूट इति व्यवह्रियते ।) कूटाक्षरनी तालिका नीचे प्रमाणे—

कूट्यु	खूट्यु	गूट्यु	घूट्यु	ङूट्यु	
चूट्यु	जूट्यु	जूट्यु	झूट्यु	.....	5
टूट्यु	डूट्यु	डूट्यु	डूट्यु	णूट्यु	
तूट्यु	थूट्यु	दूट्यु	धूट्यु	नूट्यु	
पूट्यु	फूट्यु	भूट्यु	भूट्यु	मूट्यु	
यूट्यु	रूट्यु	...	वूट्यु	...	
शूट्यु	षूट्यु	खूट्यु	हूट्यु	क्षूट्यु	10

आ तालिकामां अकार तथा लकारानो कूटाक्षर आपवामा आव्यो नथी । तेनु कारण नीचेना ओकरथी समाजोः—

प्रागुक्तद्वात्रिंशत्स्तुतिपदपर्यन्ततः क्रमात् काथाः ।

क्षान्ता ऋौ त्यक्तवाऽमी कूटा कथे महति योग्या ॥ ४८४ ॥

—श्री. सिंहतिलकसुरविरचितम् 'मन्त्रराजरहस्यम्' । 15

+ सरस्वावो —

(२) देहेऽस्मिन्वर्तने मेरुः सप्तद्वीपमन्वितः ।
सरितः सागराः शैलाः क्षेत्राणि क्षेत्रपालकाः ॥
ऋग्यजुः मुनयः सर्वे नक्षत्राणि ग्रहास्तथा ।
पुण्यतीर्थानि पीठानि वर्तन्त पीठदेवताः ॥
सृष्टिसद्वारकतागौ भ्रमन्तौ शशिभास्करौ ।
नभो वायुश्च वह्निश्च जल पृथ्वी तथैव च ॥

त्रैलोक्ये यानि भूतानि तानि सर्वाणि देहतः ।
मेरु संवेष्टय सर्वत्र व्यवहारः प्रवर्तते ॥
जानाति य सर्वमिदं स योगी नात्र संशयः ।
ब्रह्माण्डसंशके देहे यथादेश व्यवस्थितः ॥ 20

—शिवसंहिता, पटल-२

अनुवादः—

आ देहमा सात द्वीपथी युक्त एवो मेरु, सर्वे नदीओ, सागरो, पर्वतो, क्षेत्रो, क्षेत्रपालो, ऋषिओ, मुनिओ, नक्षत्रो, ग्रहो, पवित्र तीर्थो, देवता(महाचैतन्य)थी अर्पिष्ठिण पीठो, पीठदेवताओ, सृष्टिनी उपसिन्धित विनाश 25 करनारा ब्रह्मादि, परिभ्रमण करनाग रुखचंद्र, आकाश, वायु, अग्नि, जल अने पृथ्वी वगैरे त्रणे लोकनी अंदर जेटली पण सद्वस्तुओ छे, ते ब्रथी आ देहमा छे । देहनी मध्यमा मेरु अने तेने वीटीने उपरनी सर्वे वस्तुओ रहेली होबाथी आ देहवडे सर्वत्र व्यवहार प्रवर्तते छे (?) आ मधु जे जाणे छे, ते ब्रह्माडनामक देहमा उचित रीते व्यवस्थित (रहेलो) योगी छे, एमा सदहे नथी ।

सारांशः—

मनुष्य शरीररूपी पिंड विशाल ब्रह्माडनी प्रतिमूर्ति छे । जे शक्तिओ आ विश्वने चालु राखे छे ते सपत्नी आ नरदेहमा विद्यमान छे । आ कारणे स्थाने स्थाने मनुष्यदेहानो महिमा गावामा आवे छे ।

जे प्रकारे भूमडलनो आधार मेरुपर्वत छे ते प्रकारे मनुष्यदेहानो आधार मेरुडड अथवा करोडरज्जु छे । करोडरज्जु तेनील अस्थिबडोना जोडावाधी बन्यु छे । करोडरज्जु अंदरथी पोळु छे अने नीचेनो भाग नाना नाना अस्थिबडोना छे । त्या कद छे अने तेनी आसपास जगतना आधार महाशक्तिरूप कुडलिनी अथवा प्राणशक्ति रहे छे । 35

तद्दृष्यं हीं खैरान्तैस्थ-सान्त सिंहासनो जिनः ।

हीं १० त्रिरेखयाऽऽवेष्टय, बहिर्वारुणमण्डलम् ॥ १२ ॥*

अनुवादः—ह, र, ई (उपलक्षणयी - -) ए छे सिंहासन जेनु एवो हींकार स्वरूप जिन तेनी उपरना भागे स्थापन करवो । (अर्थात् अहीं जे हींकारं आलेखन छे ते सिंहासनरूप छे अने 5 तेनी उपर जे २४ जिनवरोनु आलेखन छे ते हींकार स्वरूप जिनवरो छे) । (तथा) हींकारनी त्रण रेखायी वारुणमण्डलनी बहारनो भाग आवेष्टन करवो ॥ १२ ॥

सर्वे कूटाक्षरोमां प्रथम अक्षरो अनुक्रमे क् थी क्ष सुधीना व्यंजनी छे । तेमाथी बे अक्षर उपर दर्शाव्या प्रमाणे वाढ करवामां आय्या छे । बीजो अक्षर मंकार छे । मकारने आर-वक्रनो आत्मा मानवामां आवे छे । तेने मूलाधारचक्र, स्वाधिष्ठानचक्र, मणिपूरचक्र तथा अनाहतचक्र साथे जोडवा माटे 10 ते ते चक्रानो बीजाक्षरो जे अनुक्रमे लँ वँ रँ थाय छे ते तेनी साथे संयुक्त करवामा आवे छे ।

उकारनु दीर्घस्वरूप देवतानी प्रसन्नता माटे छे अने नाटानुसंधान माटे कलौ तथा त्रिद्वै छे । कूटाक्षरो द्वारा प्राण अने मत्राक्षरोनु विपृव साधवा माटे प्रक्रिया करवी जोईण ते अहीं गुरुगमयी मेलवनी जोईए । अने कोई पिण्डाक्षरो पण कहे छे ।

४४. सुधांशुभम्—चंद्र अने तारावाळु बलय ।

15 ४५. तद्दूर्ध्वम्—तेनी उपर हींकार त्रण स्वरूपे —

१. हीं —श्वेत संज्ञाक्षर—सिंहासन रूपे ।

२. ,, —ना वाच्य २४ जिनवरोना स्वरूपे ।

३. ,, प्राणशक्ति स्वरूपे । नरदेहमां प्राणशक्ति साडा त्रण आटा दर्ईने सुप्त दशमा पडी छे । नदनुसार यत्रदेहने आवेष्टन करीने क्रौंकारथी अकुशिन दर्शावामा आवी छे ।

20

४६. स्वर—ईकार ।

४७. अन्तस्थ—रकार ।

४८. सान्त—हकार ।

४९. त्रिरेखया—त्रण रेखायी । रेखाने मात्रा पण कहे छे । (त्रिमाया मात्रयाऽऽवेष्टय 25 निरुन्ध्यादङ्कशेन तु)

५०. बहिर्वारुणमण्डलम्—क्षार समुद्रना मण्डलनी बहार । (वारुणमण्डलस्य बहिः ।)

* सरखावोः—

तस्योपरि सकारान्त, बीजमध्यास्य सर्वगम् ।

नमामि विम्बमार्हन्त्यं, ललाटस्य निरञ्जनम् ॥ १३ ॥

पार्थिवीधारणायुक्त्या, पिण्डस्थं मन्त्रयुक्तिः ।

पदस्थमर्हतो रूपवद् यन्त्रं रूपयुक् क्रमात् ॥ १३ ॥

अनुवादः—आ यंत्र अनुक्रमे पार्थिवी धारणायुक्त होवाथी पिण्डस्थ, मत्रसहित छे माटे पदस्थ अने अरिहंतना रूपवाळुं छे माटे रूपस्थ छे ॥ १३ ॥

तिर्यग्लोकसप्तमः क्षाराम्बुधिस्तस्यान्तरमम्बुजम् ।

5

जम्बूद्वीपः सदिकूपत्रं, स्वर्णाद्रिस्तत्र कर्णिका ॥ १४ ॥

सिंहासनेऽत्र चन्द्राम्बे, आत्माऽऽनन्दं परं श्रितः ।

अर्हन्मयो हृदि ध्येयः, पार्थिवीधारणेत्यसौ ॥ १५ ॥

अनुवादः—क्षाराम्बुधि—लवणसमुद्र ए तिर्यग्लोक समान छे ने तेमा जंबूद्वीप ए दिशाओरूप पत्र सहित—कमळ छे ने तेमा मेरुपर्वत ए कर्णिका—कळी छे । अहीं चन्द्रप्रभा समान प्रभावाळु सिंहासन 10 छे ने तेमा परम आनन्दने प्राप्त अने अरिहतरूपे निजाःमानु ध्यान हृदयमा करवुं । ए प्रमाणे आ पार्थिवी धारणा छे ॥ १४-१५ ॥

५१. पार्थिवीधारणायुक्त्या—यंत्रनु आयोजन पार्थिवी धारणाने अनुरूप छे तेथी ।

५२. पिण्डस्थम्—पिण्डस्थ ध्यानने अनुकूल छे । *

५३. मन्त्रयुक्तिः—जाप्यमन्त्र युक्त छे तेथी ।

15

५४. पदस्थम्—पदस्थ ध्यानने अनुकूल छे ।

५५. अर्हतः रूपवन्—२४ जिनवरोना (जिनावलीना) रूपनु (विम्बन्) आलेखन होवाथी ।

५६. रूपयुक्—रूपस्थ ध्यानने अनुकूल छे ।

५७. क्रमान्—ध्यानमा पण पहेला पिण्डस्थ पछी पदस्थ अने पछी रूपस्थ ए क्रमे थवु जोईए ।

५८. तिर्यग्लोकसप्तमः—श्री हेमचन्द्राचार्यविरचित 'योगशास्त्र'ना सप्तम प्रकाशमां पार्थिवी 20 धारणा अने श्लोक न. १०, ११ अने १२ मा वर्णन आवे छे । ते त्रण श्लोकनो सार अहीं श्लोक न. १४-१५

* पिण्डस्थ वर्गे ध्यानने मळती प्रक्रियाओ इतरांमा नीचे प्रमाणे जोवामा आवे छे.—

जिन संज्ञा	इतरांनी संज्ञा	तेनी इतरांमां दशबिल समञ्जति
पिण्डस्थ ध्यान	व्याप्ति	अहीं वस्तु तथा उपलब्धि बन्ने होय अने प्रमेयनी मुख्यता बर्ते छे ।
पदस्थ ध्यान	महाव्याप्ति	अहीं वस्तु वियमान न होय छता उपलब्धि होय अने प्रमाणनी मुख्यता बर्ते छे ।
रूपस्थ ध्यान	प्रचय	अहीं अवस्तु अने अनुपलभ छता वैद्य-च्छायनी वृत्ति बर्ते छे ।
रूपातीत ध्यान	महाप्रचय	

25

30

रेफः सान्तः शिरश्चन्द्रकलाभ्रं नाद ईश्व(स्व)रः ।
 सशिरोरेफ-हः पीतः, कला रक्ताऽसितं वियत् ॥ १६ ॥
 नादः श्वेतः स्वरः तुर्यो, नीलो वर्णानुगा जिनाः ।
 चन्द्राभसुविधी नादः, शून्यं श्रीनेमि-सुव्रतौ ॥ १७ ॥

- 5 कला षडर्कसंख्यौ स्यात् पार्श्व-(श्च)मल्लिरीश्व(स्व)रः ।
 सशिरो-रेफ-हो द्वयष्टौ (१६), जिना इति चतुर्युगम् ॥ १८ ॥ +

अनुवादः— रेफं (२) सान्तं (ह) शिरं (माथुं) चन्द्रकला (अर्धं चन्द्रकला) अर्धं (विन्दु)

नादं ( ) ईकारं स्वर— (आटला अंगो ह्रींकारना छे ।)

- माथु (शिरोरेखा) अने रेफ सहित ह कार (ह) (१-२-३) नो वर्ण पीत छे । अर्धं चन्द्रकला
 10 (४) नो वर्ण लाल छे । विन्दु (५) नो वर्ण श्याम छे । नाद (६) नो वर्ण श्वेत छे । चोथा स्वर (ई-७)
 नो वर्ण नील छे । वर्णानुसारे (रग प्रमाणे) जिनो (नीं स्थापना) छे । श्री चन्द्रप्रभ अने श्री सुविधि-
 नाथ (नुं स्थान) नाद (६) छे । श्री नेमिनाथ अने श्री मुनिसुव्रतस्वामी (नु स्थान) शून्य-विन्दु (५) छे ।
 छट्ठा ने बारमा-श्री पद्मप्रभस्वामी अने श्री वासुदेवस्वामी (नु स्थान) कला (४) छे । श्री पार्श्वनाथ अने
 श्री मल्लिनाथ (नु स्थान) ई स्वर (७) छे । माथु (शिरोरेखा) अने रेफ सहित ह कार (ह) (१-२-३)
 15 ते १६- (बे वार आठ) जिनो (नु अधिष्ठान) छे । (ते आ प्रमाणे :- ऋषभ-अजित-संभव-अभिनन्दन
 सुमनि-सुपार्श्व-शीतल-श्रेयास-धिमल-अनत-धर्म-शान्ति-कुन्धु-अर-नमि-वर्धमान) - आ प्रमाणे चार
 युगल छे ॥ १६-१७-१८ ॥ §

मां आवी जाय छे । पार्थिवी धारणानु सुंदर चित्र अहीं उपलब्ध थाय छे । अहीं हु अरिहत म्यरूप छु
 तेवा ध्येयनी (प्रेमयनी) मुक्त्यना वने छे । *

- 20 § श्लोक न. १६ थी २० एम पाच श्लोकोमा पदस्य ध्याननो निर्देश छे । श्लोक न. १६-१७-१८ मा ह्रींकारना
 सात अवयव माटे पाच वर्ण (रग) निर्णित करी ते पाच वर्णानुसारे जिनावल्लिनु नियोजन करवामा आस्यु छे ।
 आथी ह्रींकार जिनमय थाय छे ।

● सरस्वातोः—

तियं लोकसम ध्यायेत् क्षीराब्धि तत्र चाबुज ।
 25 सरस्वपत्र स्वर्गाभ जलुद्रीपसम स्पर्सेत् ॥ १० ॥
 तत्केसरतरेतः स्फुरतिगप्रभाचिताम् ।
 स्वर्णाञ्जलप्रमाणा च कर्णिका परिचितयेत् ॥ ११ ॥
 श्वेतसिंहासनाऽऽसीनं कर्मनिर्मूलनोद्यत ।
 आत्मान चित्तयेत्तत्र पार्थिवीधारणेत्यसौ ॥ १२ ॥

30

योगशास्त्र-सप्तम प्रकाशः

+ जुओ सामे— वृष ५३

नादोऽर्हन्तः कला सिद्धाः, सान्तः स्वरिः स्वरोऽपरे ।
विन्दुः साधुरितः पञ्चपरमेष्ठिमयस्त्वसौ ॥ १९ ॥*

अनुवादः—नाद (६) ए अरिहत छे, कला (४) ए सिद्ध छे, सान्त—ह (१-२-३) ए स्वरि छे, स्वर (ई-७) ए (अपरे-) उपाध्याय छे, विन्दु (५) ए साधु छे । ए प्रमाणे आ ह्रीं कार पञ्चपरमेष्ठिमय छे ॥ १९ ॥

5

*१९. पञ्चपरमेष्ठिमय :—ह्रींकारना सान अवयवने पाच परमेष्ठिना वर्णोमा विभाजन करी ते पञ्चपरमेष्ठिस्वरूप जिनोनुं ते ते अवयवमा ते ते वर्ण स्वरूपे नियोजन करवामा आहुं छे । आथी ह्रींकार पञ्चपरमेष्ठिमय थाय छे ।

+ सरखावो—

अस्मिन् बीजे स्थिताः सर्वे, ऋषभाद्या जिनोत्तमाः ।
वर्णनिर्जनेर्निर्युक्ताः, ध्यातव्यास्तत्र सङ्गताः ॥ २१ ॥

नादश्चन्द्रसमाकारो, विन्दुर्नीलसमप्रभः ।
कलारुणसमा सान्तः, स्वर्णमः सर्वतोमुखः ॥ २२ ॥

शिरः संलीन ईकारो, विनीलो वर्णतः स्मृतः ।
वर्णानुसारसलीन, तीर्थङ्गमण्डल स्तुमः ॥ २३ ॥

चन्द्रप्रभ-पुष्पदन्तौ, 'नाद' स्थितिसमाश्रितौ ।
'विन्दु' मध्यगतौ नेमि सुव्रतौ जिनसत्तमौ ॥ २४ ॥

पद्मप्रभ वामपुञ्ज्यौ, 'कला' पदमधिष्ठितौ ।
'शिरः' ई 'स्थितिसलीनी, पार्श्वमह्दी जिनोत्तमौ ॥ २५ ॥

शेषास्तीर्थङ्गतः सर्वे 'ह-र'स्थाने नियोजिताः ।
मायावीमाधर प्राप्ताश्चतुर्विंशतिरर्हताम् ॥ २६ ॥

ऋषभ चाजित वन्दे, सम्भव चाभिनन्दनम् ।
श्रीसुमतिं सुपार्श्वं च, वन्दे श्रीशीतल जिनम् ॥ २७ ॥

श्रेयास विमल वन्देऽनन्तं श्रीधर्मनाथकम् ।
शान्तिं कुन्धुमाराहन्त, नमि वीर नमाम्यहम् ॥ २८ ॥

षोडशैव चिदानेतान्, गाङ्गेययुतिसम्प्रिभान् ।
त्रिकाल नौमि सद्भक्त्या, 'ह-र'क्षरमधिष्ठितान् ॥ २९ ॥

—श्री ऋषिमण्डलस्तोत्रम्

नामिपश्चास्थित ध्यायेत् पञ्चवर्णं जिनेगितुः ।
तत्सुहृद्रे षोडशामी सुवर्णयुतयो विनाः ॥ ३३ ॥

ऋषभोऽप्यजितस्वामी सम्भवोऽप्यभिनन्दनः ।
सुमतिः श्रीसुपार्श्वः श्रीश्रेयासः शीतलोऽपि च ॥ ३४ ॥

विमलो ध्यानन्तजिनो धर्मः श्रीशान्तितीर्थङ्गतः ।
कुन्धुनाथो ह्यरजिनो नमिनाथो वीर इत्यपि ॥ ३५ ॥

ईकारे सस्थितौ पार्श्वमह्दी नीलौ जिनेश्वरौ ।
पद्मप्रभवानुपूज्यावरुणौ कलास्थितौ ॥ ३६ ॥

सुव्रतो नेमिनाथस्तु कृष्णमौ विन्दुसंस्थितौ ।
चन्द्रप्रभपुष्पदन्तौ नादस्यौ कुन्दसुन्दरौ ॥ ३७ ॥

हित जथावह भद्र कल्याण मङ्गलं शिवम् ।
तुष्टिपुष्टिकर सिद्धिप्रद निवृत्तिकारणम् ॥ ३८ ॥

निर्वाणामयद स्वस्तिशुभभृतिरतिप्रदम् ।
मतिवृद्धिप्रद लक्ष्मीवर्द्धन सम्पदा पदम् ॥ ३९ ॥

त्रैलोक्यश्वरमेन ये सरमरन्तीह योगिनः ।
नश्यत्यवश्यमेतेपामिहाशुभ्रव भयम् ॥ ४० ॥

—श्री जैनस्तोत्रसन्दोह, पृष्ठ २३६-२३७
(श्री मन्वाशिराजकल्पः)

* श्लोक न. १६-१७-१८ मा तथा श्लोक न. १९ मा अधिष्ठानना आलेखननो प्रकार तो एक ज छे, परंतु अपेक्षा भिन्न छे ।

30

† अन्यत्र विशेषः—

अर्हन्तो वृत्तकला त्रिकोण-सिद्धस्तु शीर्षकं सूरिः ।

चन्द्रकलोपाध्यायो दीर्घकला साधुरिह पञ्च ॥ २० ॥ §

अनुवादः—अन्य स्थले प्रकारविशेष नीचे प्रमाणे मळे छे :—

5 गोल कला जे विन्दुनी छे ० (५) — ते अरिहत छे । त्रिकोण जे नाद छे Δ (६) ते सिद्ध छे । शीर्ष-युक्त सर्व — माथुं ह ने र — (ह-१-२-३) ए सूरि छे । चन्द्रकला - (४) ए उपाध्याय छे अने दीर्घ-कला जे ईकारनी छे (७) ते साधु छे । एम अहीं एटले हींकारमा पाच (परमेश्री) छे ॥ २० ॥

बीजाक्षर हींकारना अंशो तथा वर्णानां ध्यान माटे कोष्टक

[श्लोक १६-१७-१८-१९ मुजब]

10	बीजाक्षरना अंश	अंशोनु आलेखन	वर्ण	ध्यातव्य परमेश्रिपचक	ध्यातव्य तीर्थकुन्मडल
15	१ रेफ	इ	पीत	आचार्य (गुरि)	बाकीना १६ तीर्थकरो
	२ ह (सान्त)				
	३ शिर				
	४ चन्द्रकला	~	रक्त	सिद्ध	श्री पद्मप्रम, श्री वासुपूज्य
	५ बिटु (अभ्र)	~	श्याम	साधु	श्री नेमिनाथ, श्री मुनिमुज्त
	६ नाद	~	श्वेत	अरिहत	श्री चन्द्रप्रम, श्री सुविधिनाथ
	७ स्वर	ई-१	नील	उपाध्याय	श्री पार्श्वनाथ, श्री महिनाथ

बीजाक्षर हींकारना अंशो तथा वर्णानां ध्यान माटे कोष्टक

[श्लोक २० मुजब]

20	बीजाक्षरना अंश	अंशोनु आलेखन	वर्ण	ध्यातव्य परमेश्रिपचक	ध्यातव्य तीर्थकुन्मडल
25	१ शीर्षक	इ	पीत	आचार्य (सूरि)	बाकीना १६ तीर्थकरो
	२				
	३				
	४ चन्द्रकला	~	नील	उपाध्याय	श्री महिनाथ, श्री पार्श्वनाथ
	५ वृत्तकला	~	श्वेत	अरिहत	श्री चन्द्रप्रम, श्री सुविधिनाथ
	६ त्रिकोण	~	रक्त	सिद्ध	श्री पद्मप्रम, श्री वासुपूज्य
	७ दीर्घकला	१	श्याम	साधु	श्री नेमिनाथ, श्री मुनिमुज्त

30 † श्री नमस्कार संवधी श्री मानतुङ्गसूरिनु 'नवकारसारवण' नामनु एक स्तोत्र 'नमस्कार स्वाध्याय' ना प्राकृत विभागमा आपेल छे । तेमां जे प्रकारविशेष उपलब्ध थाय छे तेनो अहीं निर्देश करवामां आव्यो छे ।

§ सरलाचो :— वट्टकला अरिहंता तिठणा सिद्धा य लोटकल स्री ।

उवज्जाथा सुद्धकला दीहकला साहूगो सुहाय ॥ १० ॥

—नवकारसारवण (न. स्वा. प्रा. वि. पृ. २६३)

अर्हन्तः शशि-सुविधी सिद्धाः पद्माम-वासुपूज्यजिनी ।
धर्माचार्याः षोडश मल्लिः पार्थोऽप्युपाध्यायः ॥ २१ ॥
सुव्रत-नेमी साधुर्जिनरूपः शक्ति-शिवमयस्त्वेव ।
त्रिपुल्यमूर्तिर्व्येयोऽलक्ष्यवपुः सर्वधर्मबीजमिदम् ॥ २२ ॥

अनुवादः—ह्रींकारमा चन्द्रप्रभ अने सुविधि ए वे अरिहतरूपे, पद्मप्रभ अने वासुपूज्य ए बेऽ सिद्ध रूपे, १-२-३-४-५-७-१०-११-१३-१४-१५-१६-१७-१८-२१ अने २४ मा जिनेश्वरो आचार्यरूपे, मल्लि अने पार्श्व ए वे उपाध्यायरूपे अने मुनिसुव्रत अने नेमि ए वे साधुरूपे ध्येय छे । आ ह्रींकार जिनरूप छे, शक्ति अने शिवमय छे, त्रिपुल्यमूर्ति (ब्रह्मा, विष्णु अने महेशरूप ए) छे, अने अलक्ष्य शरीरवाळो छे । ते सर्व धर्मना बीजरूप छे । ॥ २१-२२ ॥ +

६०. अलक्ष्यवपुः—शब्दब्रह्मना परा अवस्था जे प्रधान अवस्था छे ते अलक्ष्य छे । तेने शाक्त 10 लोको 'शक्ति' कहे छे, शिवमक्तो 'चित्ति' कहे छे, योगीओ 'कुण्डलिनी' कहे छे, साख्यो 'प्रकृति' कहे छे, वेदांतीओ 'ब्रह्म' कहे छे, बौद्धो 'बुद्धि' कहे छे अने जैनो 'कुण्डलिनी', 'प्राणशक्ति', 'कला' वगैरे कहे छे—तेनु मूर्तस्वरूप ह्रीं कार छे । 'अलक्ष्यवपुः' वडे रूपातीत ध्यान सूचवाय छे ।

+ श्लोक न. २१-२२ मा रूपस्थ ध्याननो निर्देश थाय छे । श्लोक नं. २१ मा तथा श्लोक न. २२ मा पहेला पादमा ह्रींकार ते पञ्चपरमेष्ठिमय छे ते स्थापित कर्तु । आ प्रकार आगळ श्लोक न. १७-१८ मा दशांवायो छे; 15 परतु त्या ह्रींकारनी मला अक्षर तरीके मुख्यता इती एटले त्या पदस्थ ध्यान हतु । अही श्लोक न. २१ तथा न. २२ मा पहेला पादमा अधिष्ठान कर्मायला रूपनी मुख्यता छे अने तेथी रूपस्थ ध्यान छे । अही श्लोक न. २१-२२ मा जैन तथा जैनेतर प्रणालिकाओनो निर्देश थाय छे ते नीचे प्रमाणे :-

१. ह्रीं कार जिनस्वरूप छे ।
२. ,, ,, पञ्चपरमेष्ठि स्वरूपे जिनावलिमय छे । 20
३. ,, ,, 'शक्ति' अने 'शिव'मय छे ।
४. ,, ,, 'त्रिपुल्यमूर्ति' छे । आथी ते ब्रह्मा, विष्णु अने महेशरूप छे ।
५. ,, ,, ध्येय छे ।
६. ,, ,, 'अलक्ष्यवपुः' छे । वाणीनी परा अवस्था जे अलक्ष्य छे तेनु मूर्तस्वरूप ह्रींकारमा जे आपी शक्याय । 25
७. ,, ,, सर्व धर्मना मंत्रबीजरूप अक्षर छे । तात्पर्य के सर्व धर्मो ए बीजाक्षरने माने छे ।

जैनमिह^{६६} धर्मचक्रं, तच्छायागर्भं न^{६७} पश्यन्ति ।

ड^{६८}-र^{६९}-ल^{७०}-क^{७१}-स^{७२}(श)-ह^{७३}-जा^{७४}-(या)-स^{७५}हि-गजाः^{७६} १० रक्षोऽग्नि^{७७}-सिंह^{७८}-

दृष्ट^{७९}नृपाः^{८०} ॥ २३ ॥*

अनुवादः—अहीं (ऋषिमण्डल्यंत्रमां) श्री जिनेश्वर भगवंत संबंधी धर्मचक्र रहेलुं छे । तेनी छाया-
5 निश्रारूप पंजरमां रहेनारने डाकिनी, राकिनी, लाकिनी, काकिनी, शाकिनी, हाकिनी, याकिनी, सर्प, हाथी,
राक्षस, अग्नि, सिंह, दृष्ट अने राजा जोई शकता नथी ॥ २३ ॥+

६१. **धर्मचक्रं—**त्रिभुवनपति श्री तीर्थंकर परमात्मानुं ए. महान धर्मशस्त्र छे । तेथी अचिंत्य
प्रभावथी अनेक उपद्रवो शात थाय छे । चक्रवर्तिना चक्री जेम ते परमात्माना आगळ चाले छे । ते
परमात्माना धर्मचक्रातुरतचक्रवर्तिवने सूचवे छे । ऋषिमण्डलयंत्र पोते ज चक्राकृति होवाथी चक्र छे । ते
10 चक्रे जे मनवडे धारण करे छे, ते सर्वत्र अपराजित बने छे ।

६२. **तच्छायागर्भं—**जेम चक्रवर्तिना चक्ररत्नना कारणे तेना निश्चितो सुरक्षित होय छे,
तेम ऋषिमण्डलमां रहेल धर्मचक्रीना रक्षामां जे मानसिक रीते उपस्थित थयो छे, तेने कोई पण उपद्रवकारक
एवा दुष्टादि पीडा न करी शके ।

६३. **न पश्यन्ति—**तेने जोई शकता नथी । तेने डरावी शकता नथी । जेना उपर धर्मचक्रीनी
15 छाया छे तेना उपर बीजा कोईनी दृष्ट दृष्टि पडी शकती नथी ।

६४. **ड-र...नृपाः—**डाकिनी आदि देवीओ, सर्प, हाथी, राक्षस, अग्नि, सिंह, दृष्टो अने
राजाओ तेने डरावी शकता नथी ।

* सरखावोः—

एतन्मन्त्रप्रमथाऽऽक्रान्त-सूरिर्गिणऽतिशयसिद्धः ।

20 ड-र-ल-क-स(श)-ह-जा (या)-हि रिपुप्रभृतिभ्यान् सघरक्षाकृन् ॥ ४७९ ॥

—श्रीमिह^{६६}तिलकसूरिविरचिते “मन्त्रावरहस्यम्”

अर्थः—आ मंत्रना प्रभावथी आक्रान्त श्री सूरिभगवत वाणी वडे अनिशय समृद्ध थईने डाकिनी आदिथी
थता भयथी संघनी रक्षा करे छे ।

डाकिनी शाकिनी चण्डी याकिनी राकिनी तथा ।

25 लाकिनी नाकिनी सिद्धा सप्तथा शाकिनी स्मृता ॥ ११ ॥

एतेषा खलु ये दोषास्ते सर्वे यान्ति दूरतः ।

चिन्तामणिसुचक्रस्थ-पार्श्वनाथप्रसादतः ॥ १२ ॥

धर्मचक्रसूरि—श्रीचिन्तामणिकल्पसार

(जेनस्तोत्रसन्दोह पृष्ठ ३६.)

30 देवदेवस्य यच्चक तस्य चक्रस्य वा विमा ।

देवदेव० मा मा हिंसन्तु पन्नगाः ॥ ४७ ॥

तथाऽऽच्छादितसर्वाङ्ग मा मा हिंसन्तु डाकिनी ॥ ३१ ॥

देवदेव० मा मा हिंसन्तु हस्तिनः ॥ ५३ ॥

देवदेव० मा मा हिंसन्तु राकिनी ॥ ३३ ॥

देवदेव० मा मा हिंसन्तु राक्षसाः ॥ ७१ ॥

देवदेव० मा मा हिंसन्तु लाकिनी ॥ ३४ ॥

देवदेव० मा मा हिंसन्तु बह्वयः ॥ ६३ ॥

देवदेव० मा मा हिंसन्तु काकिनी ॥ ३५ ॥

देवदेव० मा मा हिंसन्तु सिंहकाः ॥ ५१ ॥

35 देवदेव० मा मा हिंसन्तु शाकिनी ॥ ३६ ॥

देवदेव० मा मा हिंसन्तु दुर्जनाः ॥ ५९ ॥

देवदेव० मा मा हिंसन्तु हाकिनी ॥ ३७ ॥

देवदेव० मा मा हिंसन्तु भूमिपाः ॥ ७५ ॥

देवदेव० मा मा हिंसन्तु याकिनी ॥ ३२ ॥

—श्रीऋषिमण्डलस्तोत्रम्

+ आ श्लोकमां श्री ऋषिमण्डलयंत्रनो महिमा दर्शयेल छे ।

श्रीगौतमस्य मुद्राभिर्लक्ष्मिभिर्(भा)निधीश्वरम् ।

त्रैलोक्यवासिनो देवा देव्यो रक्षन्तु सर्वतः (मामितः) ॥ २४ ॥*

अनुवादः—श्री गौतमस्वामी गणधर भगवंतनी मुद्राओ तथा लक्ष्मिओ वडे ज्योतिर्मय अने निधीश्वर वयेला (?) एवा मने त्रणे लोकमा वसना देवो अने देवीओ रक्षो (मारी रक्षा करो) ॥ २४ ॥

६५. मुद्राभिः—मुद्राओ वडे ।

5

श्री मूर्तिमन्त्रनी नीचे प्रमाणेनी पाच मुद्राओ अनिशय विख्यात होवाथी तेओनो अहीं श्री गौतमस्वामीनी मुद्रा तरीके निर्देश ययो जणाय छे :—

१. सौभाग्य मुद्रा—वश्य तथा क्षोभ माटे ।

२. सुरभि मुद्रा—शान्ति माटे ।

३. प्रवचन मुद्रा—ज्ञान माटे ।

10

४. परमेश्ठी मुद्रा—सर्वार्थसिद्धि माटे ।

५. अजलि मुद्रा—आत्मसेवार्थे ।

६६. लक्ष्मिभिः—लक्ष्मिओ वडे । जिनलक्ष्मि, अवधिजिनलक्ष्मि वगैरे अनेक प्रकारनी लक्ष्मिओ छे ।

लक्ष्मिधारी महापुरुषोना स्मरण्यादि माटे शास्त्रोमां लुँ ह्रीँ अहँ णमो जिगाण, लुँ ह्रीँ अहँ णमो 15 ओहिजिगाण वगैरे अनेक लक्ष्मिपदो मूचववामा आख्या छे । ए लक्ष्मिपदोना स्मरणथी आत्मानी ज्ञानादि अनेक शक्तिओनो समुचित विकास थाय छे । जुदा जुदां लक्ष्मिपदोनी शास्त्रीय रीते संयोजना करीने तेमनुं स्मरण करवाथी शान्त्यादि अनेक अर्थक्रियाओ थाय छे । (लक्ष्मिभोनी संख्या तथा नामो माटे जुओ परिशिष्ट २)

६७. भा निधीश्वरम्—(मुद्रा तथा लक्ष्मि वडे करायेल जापना प्रभावथी) ज्योतिर्मय अने 20 सर्वनिधीश्वर बनेला मारी देवो तथा देवीओ रक्षा करो । (निधि तथा देवीभोना नाम माटे जुओ अनुक्रमे परिशिष्ट ९ अंन परिशिष्ट ५)

६८. त्रैलोक्यवासिनो देवा देव्यः—जुदी जुदी प्रणालिका अनुसार जे जे देवो तथा देवीओनुं रक्षा माटे आमंत्रण थाय छे तेओनो अहीं नामनिर्देश करवामा आवे छे ।

६९. रक्षन्तु सर्वतः (मामितः)—तेओ मारी सर्वप्रकारे रक्षा करो ।

25

* सरखावो—

श्रीगौतमस्य या मुद्रा तस्या या भुवि लक्ष्मिः ।

ताभिरभ्यधिक ज्योतिरहन् सर्वनिधीश्वरः ॥ ७७ ॥

पातालवासिनो देवाः, देवाः भूपीठवासिनः ।

स्वबांस्त्रिनोऽपि ये देवाः सर्वे रक्षन्तु मामितः ॥ ७८ ॥

30

—श्रीविष्णुलक्ष्मणस्तोत्रम्

† एतज्जापात् सुरिगौतमलक्ष्मिभामिदृतेजाः ।

देवासुर-दनुजेन्द्रैर्बन्धोऽथ विम्बशिवगामी ॥ ४७८ ॥

—श्रीविदितलक्ष्मिविरचितं 'मन्त्राजरहस्यम्'

ॐ ह्रीं श्रींश्च (ह्रीः) धृतिर्लक्ष्मीर्गौरी चण्डी सरस्वती ।
जयाऽम्बा विजयेत्याद्या विद्यां यच्छन्तु मे धृतिम् ॥ २५ ॥ *

भ्रष्टराज्यादयो यं यमर्थमिच्छन्ति तं नराः ।

लभन्तेऽस्य स्मृतैर्युद्धाघापदश्च तरन्त्यमी ॥ २६ ॥ §

5

भूर्जपत्रान्तरालिख्य, रक्षा कण्ठ-शिरः-करे ।

मुद्गल-ग्रह-भूतार्तिहृद् वक्ष्यादिप्रसाधनी ॥ २७ ॥ †

अनुवादः—ॐ ह्रीं पूर्वक—श्री, ह्री, धृति, लक्ष्मी, गौरी, चण्डी, सरस्वती, जया, अंबा, विजया—वगैरे विद्याओ (देवीओ) मने धैर्य आपो ॥ २५ ॥

अनुवादः—राज्ययी भ्रष्ट धयेला वगैरे मनुष्यो जे जे अर्थने इच्छे छे तेने आना स्मरणथी प्राप्त 10 करे छे अने तेओ युद्ध वगैरे आपदाओने तरी जाय छे ॥ २६ ॥ +

अनुवादः—भोजपत्रमां (आनु) अलिखन करीने कंठे, मस्तके अथवा हाथमा (बांधवायी) रक्षा थाय छे । मोगळा, ग्रह तथा भूतपीडा दूर थाय छे अने वशीकरण वगैरेने सिद्ध करे छे ॥ २७ ॥

७०. विद्या—अहीं जेओनो नामनिर्देश थयो छे ते देवीओ वगैरे । (विद्यादेवीओ माटे जुओ परिशिष्ट ८).

15

७१. यच्छन्तु मे धृतिम्—आराधनामा मने स्वैर्य तथा धैर्य अपों ।

७२. भ्रष्टराज्यादयो—अहीं आदि पदधी पदभ्रष्ट अने लक्ष्मीभ्रष्ट तथा भार्याधी, सुतार्थी अने वित्तार्थी पण समजवा जोईए ।

७३. रक्षा—रक्षा निर्माणना प्रकारो :—

१. अलिखन—भूर्जपत्र पर ।

20

२. स्थान—कटमा (मादळियामा) अथवा शिर पर (पावडीमा, डबीमा) अथवा हाथे (मादळियामा) ।

३. पीडानी शान्ति माटे—ग्रहरचना रिष्ट योगनी शान्ति माटे तथा भूत-व्यतर वगैरेनी बाधाधी मुक्त थवा माटे अने वक्ष्यादि कर्मना प्रसाधन माटे ।

25

७४. मुद्गल—व्यंतरविशेष—जेओ मुद्गल साथे परिभ्रमण करे छे । मुद्गलने मतरिने प्रहारार्थे कोई फेके, तो तेना निवारण माटे ।

सरस्वातोः ॐ ह्रीं श्रींश्च (ह्रीः) धृतिर्लक्ष्मीः गौरी चण्डी सरस्वती ।
जयाऽम्बा विजया नित्या क्लिप्ताऽक्षिता मदद्रवा ॥ ८० ॥

§ राज्यभ्रष्टा निज राज्य पदभ्रष्टाः निजं पदम् ।

लक्ष्मीभ्रष्टा निबां लक्ष्मीं प्राप्तुवन्ति न सहायः ॥ ८६ ॥

30

भार्याधी लभते भार्यां, सुतार्थी लभते सुतम् ।

वित्तार्थी लभते वित्तं, नरः स्मरणमात्रतः ॥ ८७ ॥

† भूर्जपत्रे लिखित्वेद, गलके मुग्धि वा भुजे ।

धारित संवथा दिव्य, सर्वमीतिविनाशकम् ॥ ८८ ॥

भूतैः प्रेतैर्गृहेयक्षैः, पिशाचैर्मुद्गलैर्मलेः ।

35

वात-पित्त-कफोद्रेकैर्गुच्यते नात्र संशयः ॥ ८९ ॥

+ आ श्लोकमा फलश्रुतिनो निर्देश छे ।

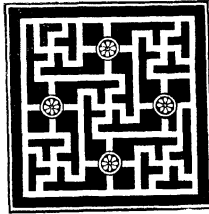
त्रैलोक्यवर्तिजनानां, विम्बैर्दृष्टैः स्तुतैर्नतैः ।

यत् फलं तत् फलं ११ बीजस्मृतावेतन्महद् रहः ॥ २८ ॥ ॐ

अनुवादः—त्रणे लोकमां रहेला अरिहत परमाःमाना विम्बोनां दर्शन करवायी, तेमनी स्तुति करवायी अने तेमने नमस्कार करवायी जे फळ प्राप्त थाय ते फळ आ (हींकार) बीजना स्मरणथी प्राप्त थाय छे । आ मोटु रहस्य छे ॥ २८ ॥

5

७५. **बीजस्मृतावेतन्महद् रहः**—बीजस्मृतिनु रहस्य । बीजना (हींकारना) स्मरणमात्रथी त्रिसुवनवर्ती सर्व जिन विम्बोनां दर्शन, स्तवन अने यदन जेटलो लाभ थाय छे । अहीं स्मरणनो अचित्य प्रभाव दर्शविवामा आब्यो छे । चक्षुःद्रिय वडे दर्शन, वाणी वडे स्तवन अने काया वडे नमस्कार ए त्रणे करना पण बीजना भावपूर्वक स्मरणनुं फळ अधिक छे । आ निरूपण पण आंशिक छे; मानसिक स्मरणनुं सर्वोत्कृष्ट फळ तो एना करनां अनेकगणु अधिक छे । स्मृतिना आ महान फळने जाणवुं अने अनुभववुं, 10 ए एक आध्यात्मिक मार्गनु महान रहस्य छे ।

ॐ भूर्भुवः स्वस्वर्गीपीठवर्तिनः शाश्वताः जिनाः ।

तैः स्तुतैर्वन्दितैर्दृष्टैर्वा फलं तत् फलं स्मृतौ ॥ ९० ॥

अष्टाचाम्लतपःपूर्व, जिनानभ्यर्च्य सिद्धये ।

अष्टजातीसहस्रैस्तु, जापो होमो दशांशतः ॥ २९ ॥*

अनुवादः—[आनी (हींकारनी)] सिद्धिने माटे आठ आयविल्लु तप करवापूर्वक आठ हजार जाईना पुण्यो वडे जिनेश्वरनी पूजा करवी ने आठ हजारनो जाप करवो । दशांश होम करवो ।
5 अर्थात् आठसो वखत होम करवो ॥ २९ ॥

७६. अष्टाचाम्ल दशांशतः—जाप, तप, अर्चा, करण अने अन्नयार्ग साधनाना क्रमनी तालिका नीचे प्रमाणे वई शके :—

१. मंत्र	२. न्यास	३. ध्यान	४. माधन	५. जाप	६. तप	७. अर्चा	८. अंतर्योग
मूलमंत्र श्लोक न. ६ (आसन- पूर्वक)	न्यास श्लोक न. १०	पिण्डस्थ, पदस्थ अने रूपस्थ श्लोक न. १३-१८	मुद्राओ श्लो. न. २४ जाईना पुण्यो न. ८००० श्लोक न. २९	सख्या ८००० श्लोक न. २९	आठ आचाम्ल (आयविल्लु) श्लोक न. २९	जिनपूजा (स्नात्रपूजा करीने) श्लोक न. २९	कषाय- चतुष्टयनो होम

(आसन अहीं अध्याहार छे) । आमां सकलीकरणनो समावेश थाय छे ।

15 १. मंत्र—आसनपूर्वक मूलमंत्रनी श्लोक न. ६ मां दशांश्या प्रमाणे साधना करवाना छे ।
२. न्यास—रक्षा माटे सकलीकरण श्लोक न. १० मा दशांश्या प्रमाणे करवाना छे ।
३. ध्यान—श्लोक न. १३ थी १८ मा दशांश्या प्रमाणे एक पट्टी एक ध्यान करवाना छे ।
आ विशेष आम्नाय गुरु पासेयी जाणी ल्यो अने ध्यान यत्रमा आल्यन कर्या प्रमाणे करवाना छे ।
४. साधन—मुद्राओ श्लोक न. २४ ना विवेचनमा आप्या प्रमाणे अने पुण्यो श्लोक न. २९ मा जणाव्या प्रमाणे ।
५. जाप—एक एक जाईना पुण्यना पूजन वडे जाप करवानो छे । जापनी व्याख्या नीचे प्रमाणे उपलब्ध थाय छे :—

भूयो न्यूयः परे भावे भावना भाव्यते हि या ।

जपः सोऽत्र स्वयं नादो मन्त्रात्मा जप्य ईदृशः ॥

25 पुरश्चरणी संख्या ८००० ।

६. तप—आठ आयविल्लुना तपपूर्वक आठ दिवसनी प्रक्रिया साधवी ।
७. अर्चा—जिनपूजा (स्नात्र सहित) । जाईना कुल नं. ८००० ।
८. अंतर्योग—होम—नाभिमण्डलनी अग्निमां चार कषायोनो ८०० वखत होम करवो ते अंतर्योग छे । +

30 * सरखावो :—आचाम्लतपः कृत्वा, पूजयित्वा जिनावलीम् ।

अष्टसाहस्रिको जापः, कार्यस्तत् सिद्धिहेतवे ॥ ९३ ॥

+ श्री सागरचन्द्र तेमना 'मन्त्राधिराजकल्प'मा पूजा माटे षट्कर्म आ प्रमाणे आपे छे :—

१. आसन, २. सकलीकरण, ३. मुद्रा, ४. पूजा, ५. जप, ६. होमविधि ।

यादो जिनेन्द्रवपुरद्गतमन्त्रयन्त्रा हानासनानि सकलीकरणं तु मुद्राम् ।

35 पूजां जपं तदनु होमविधिं षडैव क्रमाणि संस्तुतिमह सकल भगामि ॥ २ ॥

—श्री जैनस्तोत्रसन्दोह पृष्ठ, २३२ ।

अष्टमासान् स्मरेत् प्रातर्बीजमेतच्छताधिकम् (१०८) ।

स पश्येदाहृतं बिम्बं, सप्तान्तर्भवासिद्धये ॥ ३० ॥*

सम्यग्दशे विनीताय, ब्रह्मव्रतभृते इदम् ।

देयं मिथ्यादशे नैव ^०जै(जि)नाज्ञाभङ्गदूषणः(णम्) ॥ ३१ ॥*

परमेष्ठिपदानां तु, विशेषः पूर्वयन्त्रतः ।

ज्ञेयो रत्नत्रयस्याथ, विशेषः कश्चिदुच्यते ॥ ३२ ॥

5

अनुवादः—जे आठ मास सुधी सवारमां १०८ वार आ बीजनु स्मरण करे छे तेने अहत् बिम्बना दर्शन थाय छे अने ते तेनी मान भवनी अदर सिद्धिने माटे थाय छे ॥ ३० ॥

अनुवादः—आ सम्यग्दष्टि, विनीत अने ब्रह्मचर्यव्रतने धारण करनारने आपवु । मिथ्यादष्टिने न ज आपवु । तेने आपवाथी श्री जिनेश्वरभगवतनी आज्ञाना भगरूप दूषण लागे छे ॥ ३१ ॥ 10

अनुवादः—पचपरमेष्ठिपदोनी जे विशेषता छे ते पूर्वयन्त्रथी (परमेष्ठियन्त्रथी के जे पूर्वे प्रन्थकारे रचेल छे तेथी) जाणनी । रत्नत्रयनी जे विशेषता छे ते हवे काईक कहेवाय छे ॥ ३२ ॥

७७. **अष्टमासान्**—दृष्टीकरण माटे समयनो उल्लेख वाकी गयो हनो तेनो निर्देश अहीं थाय छे ।

समय—आठ मास । जे क्रिया करी छे तेना दृष्टीकरण माटे अही समयनो निर्णय कल्यो छे ।

आठ मास सुधी हमेश सगरे १०८ वार हींकार बीजनु भावपूर्वक स्मरण करे तो अहद् बिम्बनु दर्शन थाय 15 छे अने सात भवमां विद्धि प्रात थाय छे ।

७८. **जै(जि)नाज्ञाभङ्गदूषणः(णम्)**—आज्ञानो निर्देश छे अने आ आज्ञानु उल्लेखन करे तेने जिनज्ञा-उल्लेखननो दोष लागे छे ।

७९. **परमेष्ठिपदानां ...कश्चिदुच्यते**—जाय मूलमन्त्रना त्रण खड थई शके अने ते नीचे प्रमाणे :- 20

१. प्रथम खड—अष्ट बीजाक्षरो—**ॐ ह्रीं हूं ह्रूं ह्रौं ह्रूः ।**

२. द्वितीय खड—परमेष्ठिपदो अथवा ते पदोना आघाक्षरो—**अ मि आ उ सा ।**

३. तृतीय खड—ज्ञानदर्शनचारित्र्येभ्यो नमः ।

प्रथम खडना जाप, समय तथा फल विशेष श्लोक न. ३० मा निर्देश थयो । हवे श्लोक नं. ३२ मां पहिला बे पादमां परमेष्ठिपदो विशेष प्रन्थकारे जे गहस्यनो पूर्वे निर्देश कर्यो छे ते अवलोकवानो 25 सूचन कर्युं अने श्रीजा तथा चोथा पादमा तृतीयखंडमा जे रत्नत्रय छे ते विशेष गहस्य दर्शाववानो निर्देश कर्यो छे । आ रहस्यने श्लोक न. ३३-३४-३५ मा जणायवामा आय्युं छे ।

● **सरस्वाद्योः**—शतमघोचर प्रातः ये स्मरन्ति दिने दिने ।

तेषां न व्याधयो देहे, प्रभवन्ति न चापदः ॥ १४ ॥

अष्टमासाधि यावत्, प्रातः प्रातस्तु यः पठेत् ।

स्तोत्रमेतन्महातेजो, जिनविम्बं स पश्यति ॥ १५ ॥

दृष्टे सत्यहंतो बिम्बे, भवे सप्तमके भ्रुवम् ।

पदमाप्नोति शुद्धात्मा, परमानन्दसंपदाम् ॥ १६ ॥

● **सरस्वाद्योः**—पलद् गोप्य महास्तोत्रे, न देय थस्य कस्यचित् ।

मिथ्यात्ववासिने दत्ते, बालहत्या पदे पदे ॥ १२ ॥

35

ज्ञान-दर्शन-चारित्र-तपासीति स्मरन् मुनिः ।
 शतमद्योत्तरं लब्ध्वा(द्वा), चतुर्थतपसः फलम् ॥ ३३ ॥
 कृत्वा पापसहस्राणि, हत्वा जन्तुशतानि च ।
 अमुं मन्त्रं समाराध्य, तिर्यञ्चोऽपि दिवं गताः ॥ ३४ ॥
 पतद् व्यसनपाताले, भ्रमत् संसारसागरे ।
 अनेनैव जगत् सर्वमुद्धृत्य विधृतं शिवे ॥ ३५ ॥
 मूर्ध्नि रत्नत्रयं त्रिभ्रज्जिनबीजं नमोऽक्षरम् ।
 इति रत्नत्रयं ध्येयं, जिनबीजस्य बीजकम् ॥ ३६ ॥

अनुवादः—ज्ञान, दर्शन, चारित्ररूपी तपने १०८ वार स्मरण करने मुनि उपवामना फळने
 10 प्राप्त करनारो थाय छे ॥ ३३ ॥

अनुवादः—पूर्वै हजरो पापो कर्मा छता अने सेंकडो जीवोना हिसा कर्मा छता पण (पछीना
 जीवनमा) आ मंत्रनु आराधन करवाथी पशुओ पण स्वर्गगामी बन्या छे ॥ ३४ ॥ +

अनुवादः—व्यसनरूप पाताळमा पडनु अने संसारसागरमा भमनु एतु जगत आ मंत्र वडे ज
 उदरिने शिवमा धारण करायुं छे ॥ ३५ ॥

15 अनुवादः—मस्तक पर रत्नत्रयस्वरूप रेफने धारण करनु अने नमो अक्षरवाळु जिनबीज
 (अहं) (अर्थात् 'हैं ही अहं नमः') रत्नत्रय तरीके ध्येय छे । ते (रत्नत्रय) जिनबीजनु पण बीज छे ॥ ३६ ॥

८०. ज्ञान-दर्शन-चारित्र तपासि—

(हैं) ज्ञान-दर्शन-चारित्रिभ्यो (नम) —आ प्रमाणे जाय मूलमंत्रना बीजा खडनु जे
 मुनि १०८ वार स्मरण करे छे ते उपवासना फळने प्राप्त करे छे । अही ज्ञान, दर्शन, चारित्र त्रिरनरूपी
 20 तप छे ।

८१. मुनिः—मुनि एटले जगतना तपचोनु मनन करनार ।* अथवा मुनि एटले मौन(मंथम)ने
 धारण करनार ।

८२. तिर्यञ्चः—जो तिर्यचो पण आ मंत्रनी आराधनाथी स्वर्गने पाप्मा, तो बुद्धिमान मनुष्य
 एनाथी शु न पापी शके ?

25 ८३. अनेनैव शिवे—आ मंत्रनी साधना ए महान धर्म छे । यमनु लक्षण करतां पण
 शास्त्रकारो ए कह्यु छे के 'जे दुर्गतिमाथी जीवनी रक्षा करे अने तेने मोक्षमा धारण करे, ते धर्म कहेवाय ?' *

८४. रत्नत्रयं... बीजकम्—अही हैं ही अहं नमः नो ध्येय तरीके निर्देश करवाया आब्यो
 छे; कारण के, रत्नत्रय ए जिनबीजनु पण बीजक छे । आत्मा जिन (परमात्मा) बनावनार रत्नत्रय होवाथी,
 तेने जिनबीजनु पण बीज कहेवामा आवे छे । रत्नत्रयनी मुक्त्यता आ प्रमाणे नाना मंत्रपदमा दर्शावने
 30 समग्र यत्रस्तवना सार तरीके तेने कहेवामा आब्यु छे ।

+ आ श्लोक 'योगशास्त्र'ना अष्टम प्रकाशमा श्लोक न. २७ तरीके मळे छे । मूलमंत्रना बीजा खंडनी
 फलश्रुति आ श्लोकमा तथा आ पछीना श्लोकमा आपवामा आवी छे ।

* मन्यते यो ज्ञातृत्वं स मुनिः परिकीर्तितः ।

—श्री शानसार अष्टक, मौनाष्टक.

35 * जुओ, उपा. श्री यशोविजयजी कृत 'धर्मपरीक्षा' ।

नोंध :-

श्री सिंहतिलकसूरिण रजू करेल आम्नायने मुख्यत्वे लक्ष्यमा राखी संस्था तरफयी ऋषिमंडलयन्त्र चार रगमां अलग मुद्रित करवामा आयुं छे अने नेनी एक एक नकल आ ग्रथना साथे आपवामा आवी छे । ते यन्त्रमां नीचे प्रणालिका अनुमाग गणधरो, लघ्विओ, देवीओ, यक्षो, यक्षिणीओ आदिनां नाम लखेल छे ते अहीं परिशिष्ट रूपे छाया छे । आमांयी जेनो जेनो प्रस्तुत कृतिमां उल्लेख आवे छे तेनो त्यां 5 त्यां निर्देश कयो छे ।

परिशिष्ट १

अगियार गणधरो

१. इन्द्रभूति	५. सुधर्मा	९. अचलधराता	
२. अग्निभूति	६. मण्डितपुत्र	१०. मेताथे	10
३. वायुभूति	७. भौर्यपुत्र	११. प्रभास	
४. व्यक्त	८. अकम्पित		

परिशिष्ट २

अडताळीस लघ्विओ

१. जिन	१७. दशपूर्णि	३३. वर्धमान	15
२. अवधिजिन	१८. चतुर्दशपूर्णि	३४. दीप्ततपः	
३. परमावधिजिन	१९. अष्टाङ्गनिमित्तकुशल	३५. तप्ततप.	
४. सर्वोवधिजिन	२०. विकुर्येणर्द्धिप्राप्त	३६. महातप.	
५. अनन्तावधिजिन	२१. विद्यावर	३७. घोरतपः	
६. कुष्ठबुद्धि	२२. चारणलघ्वि	३८. घोरगुण	20
७. बीजबुद्धि	२३. प्रअ(प्रज्ञ)भ्रमण	३९. घोरपराक्रम	
८. पदानुसारि	२४. आकाशगामि	४०. घोरगुणब्रह्मचारि	
९. आशीविष	२५. धीराश्रवि	४१. आमर्शीपधिप्राप्त	
१०. दृष्टिविष	२६. सर्पिराश्रवि	४२. खेलापधिप्राप्त	
११. संभिनश्रोत.	२७. मध्वाश्रवि	४३. जलौपधिप्राप्त	25
१२. स्वयसंबुद्ध	२८. अमृताश्रवि	४४. विप्रुडौपधिप्राप्त	
१३. प्रत्येकबुद्ध	२९. सिद्धायतन	४५. सर्वोपधिप्राप्त	
१४. बोधिवुद्ध	३०. भगवन्महामहावीर- वर्धमानबुद्धिर्धि	४६. मनोबलि	
१५. ऋजुमति	३१. उपतपः	४७. वचनबलि	
१६. विपुलमति	३२. अक्षीणमहानसि	४८. कायबलि	30

परिशिष्ट ३

चोवीश तीर्थङ्गरोना पिताओ

	१. नाभि	९. सुधीव	१७. सूर
	२. जितशत्रु	१०. दृढरथ	१८. सुदर्शन
5	३. जितारि	११. विष्णु	१९. कुम्भ
	४. संवर	१२. वसुपूज्य	२०. सुमित्र
	५. मेघरथ	१३. कृतवर्म	२१. विजय
	६. श्रीधर	१४. सिंहसेन	२२. समुद्रविजय
	७. सुप्रतिष्ठ	१५. भानु	२३. अश्वसेन
10	८. महासेन	१६. विश्वसेन	२४. सिद्धार्थ

परिशिष्ट ४

चोवीश तीर्थङ्गरोनी माताओ

	१. मरुदेवा	९. रामा	१७. श्री
	२. विजया	१०. नन्दा	१८. देवी
15	३. सेना	११. विष्णु	१९. प्रभावती
	४. सिद्धार्थी	१२. जया	२०. पद्मा
	५. सुमङ्गला	१३. श्यामा	२१. वप्रा
	६. सुसीमा	१४. सुयशा	२२. शिवा
	७. पृथ्वी	१५. सुव्रता	२३. वामा
20	८. लक्ष्मणा	१६. अचिरा	२४. त्रिशला

परिशिष्ट ५

चोवीश देवीओ

	१. ह्री	९. अम्बा	१७. सानन्दा
	२. श्री	१०. विजया	१८. नन्दमालिनी
25	३. धृति	११. नित्या	१९. माया
	४. लक्ष्मी	१२. किलन्ना	२०. मायाविनी
	५. गौरी	१३. अजिता	२१. रौद्री
	६. चण्डी	१४. मदद्रवा	२२. कला
	७. सरस्वती	१५. कामाङ्गा	२३. काली
30	८. जया	१६. कामबाणा	२४. कलिप्रिया

परिशिष्ट ६

चोवीश यक्षो

१. गोमुख	९. अजित	१७. गन्धर्व	
२. महायक्ष	१०. ब्रह्म	१८. यक्षराज	
३. त्रिमुख	११. यक्षराज	१९. कुबेर	5
४. यक्षनायक	१२. कुमार	२०. गरुण	
५. तुम्बरु	१३. पष्पुम्ब	२१. मृकुटि	
६. कुमुम	१४. पानाल	२२. गोमेध	
७. मानङ्ग	१५. किन्नर	२३. पाशं	
८. विजय	१६. गरुड	२४. ब्रह्मशान्ति	10

परिशिष्ट ७

चोवीश यक्षिणीओ

१. चक्रेश्वरी	९. सुतारिका	१७. बला	
२. अजितबला	१०. अशोका	१८. धारिणी	
३. दूरितारि	११. मानवी	१९. धरणाप्रिया	15
४. काली	१२. चण्डा	२०. नगदत्ता	
५. महाकाली	१३. विदिता	२१. गान्धारी	
६. श्यामा	१४. अबकुगा	२२. अभिवका	
७. शान्ता	१५. कन्दर्पा	२३. पद्मावती	
८. मृकुटी	१६. निराणी	२४. मिद्रायिका	20

परिशिष्ट ८

सोळ विद्यादेवीओ

१. गेहिणी	७. काली	१३. धेरोटया	
२. प्रज्ञप्ति	८. महाकाली	१४. अचछुपता	
३. वज्रशृङ्खला	९. गौरी	१५. मानसी	25
४. वज्राङ्कुशी	१०. गान्धारी	१६. महामानसी	
५. चक्रेश्वरी	११. सर्वात्ममहा-बाला		
६. पुरुपदता	१२. मानवी		

परिशिष्ट ९

नव निधि

१. नैसर्गिक	४. सर्वरत्न	७. महाकाल	
२. पाण्डुक	५. महापद्म	८. माणवक	
३. पिङ्गल	६. काल	९. शङ्ख	30

परिशिष्ट १०

चौसठ सुरेन्द्रो

	१. सौधर्म	२३. घोष	४५. काल
	२. ईशान	२४. महाघोष	४६. महाकाल
5	३. सनत्कुमार	२५. जलकान्त	४७. सन्निहित
	४. महेन्द्र	२६. जलप्रभ	४८. सामान
	५. ब्रह्म	२७. पूर्ण	४९. धातृ
	६. लान्तक	२८. अवशिष्ट	५०. विधातृ
	७. महाशुक्र	२९. अभिनगति	५१. ऋषि
10	८. सहस्रार	३०. अमितवाहन	५२. ऋषिपाल
	९. प्राणत	३१. किन्नर	५३. ईश्वर
	१०. अच्युत	३२. किम्पुरुष	५४. महेश्वर
	११. चमार	३३. सत्पुरुष	५५. सुब्रह्म
	१२. बलि	३४. महापुरुष	५६. विशाल
15	१३. धरण	३५. अनिकाय	५७. हास्य
	१४. भूतानन्द	३६. महाकाय	५८. हास्यरति
	१५. हरिकान्त	३७. गीतरति	५९. श्वेत
	१६. हरिपह	३८. गीतयश	६०. महाश्वेत
	१७. त्रेणुदेव	३९. पूर्णभद्र	६१. पतङ्ग
20	१८. त्रेणुदारि	४०. माणिभद्र	६२. पतङ्गपति
	१९. अग्निशिख	४१. भीम	६३. चन्द्र
	२०. अग्निमाणव	४२. महाभीम	६४. सूर्य
	२१. वेलम्ब	४३. सुरूप	
	२२. प्रभञ्जन	४४. प्रतिरूप	

25

परिशिष्ट ११

आठ सिद्धिभो

१. लक्ष्मी	४. प्राकाम्य	७. यत्रकामावसायिल
२. वशिता	५. महिमा	८. प्राप्ति
३. ईशिता	६. अणिमा	

परिचय

श्रीसिंहतिलकमूर्तिर ए रचेल। आ स्तोत्रनी एक नकल स्व. श्री मोहनलाल भगवानदासना संग्रहमाथी मळी हती, बीजी प्रति पूना, भांडारकर रिसार्च इन्स्टिट्यूटना संग्रह नं. ३२३, A १८८२-८३, त्रीजी नकल बुहारी, शेट सवेरचंद पन्नाजीना संग्रहनी हती अने चौथी नकल मुनिराज श्री यशोविजयजी महाराजश्री पासेथी मळी इती ।

5

आ चारमाथी त्रण प्रतिभोनी हाथनकल हती ज्यारे एक पूना, भा. रि. इ. नी मूल हाथपोथी हती, एटले पाठ लेवानु काम मुस्कल हतु । चारे प्रतिभोना केटलाक अशुद्ध श्लोकोने भापानी दृष्टि सुधारी अनुवाद, विवरण अने तुलना-लोको साथे अही प्रगट करेल छे ।

श्रीसिंहतिलकमूर्तिर आ स्तोत्रमां स्वाम करीने यंत्रनी रचना उपर प्रकाश पाडयो छे । यंत्रनो मूलमंत्र, आराधना अने फलादेश पण जणाल्या छे ।

10

आ स्तवन प्रसिद्ध 'ऋषिमण्डलस्तोत्र' ना आधारे रचायेलु छे । 'ऋषिमण्डलस्तोत्र' मां यंत्र-रचना विशे जे अस्पष्ट निर्देश छे तेनी श्री सिंहतिलकमूर्तिना आ रचनाथी स्पष्टता थाय छे । ए दृष्टि आ स्तोत्र अतीव उपयोगी जणाय छे । वळी ऋषिमण्डलस्तोत्रकारे तीर्थकोरनी प्रभाना महिमा माटे ३१ थी ७६ श्लोकोनो विस्तार आयो छे तेने श्री सिंहतिलकमूर्तिर एक ज श्लोकमां संग्रही लीथो छे । एवो संग्रह केटलेय स्थळे जोत्राय छे, ते तेनी तुलना करना जणाई आवे छे । ए रीने ऋषिमण्डलस्तोत्रना ९८ श्लोकोने 15 श्रीसिंहतिलकमूर्तिर ३६ श्लोकोमां समावी लीथा छे । वळी हीकारमा चौवीश तीर्थकोरनी स्थापना उपरात श्रीसिंहतिलकमूर्तिर पंचपरमेष्ठीनी स्थापनानी विशेषता तेमना 'पद्मेशिविद्यास्तवयन्त्र' अने 'मन्त्रराज-रहस्य' अनुसार आमा समावी दे छे । तक्षेपमा नाद, बिंदु, कला, शीर्षक अने दीर्घकलारूप हीकारना अशो उपर श्रीसिंहतिलकमूर्तिर सारी स्पष्टता करी छे अने त्रिविध आम्नायोनो निर्देश पोवानी कृतिओमा कर्यो छे । ए कृतिओ प्रस्तुत प्रथमां अन्यत्र अमे प्रगट करी छे ।

20

ऋषिमण्डलस्तोत्र अनुसार रचायेला अनेकविध ऋषिमण्डलयत्रो अने हीकारयत्रोमा एकसरखो मेळ देखानो नथी, ते माटे आ स्तोत्र स्पष्ट खुलासो आपे छे ए ज आ स्तोत्रनी विशेषता छे ।

श्रीसिंहतिलकमूर्तिना रचनाथी एटलु स्पष्ट थाय छे के, तेमना सामे रहलु ऋषिमण्डलस्तोत्र तेमनी विद्यमानता वि. सं. १३३२ पहिलानु तो छे ज । ए ज स्तोत्रना आधारे दिगंबर जेनाचार्य श्रीविद्याभूषण-मूर्तिर ऋषिमण्डलस्तोत्रनी ८५ उपजानिद्वत्तमा करेली रचना पण प्रसिद्ध थयेली छे ।

25

आ स्तोत्रनी तुलना माटे टिप्पणीमां अमे 'ऋषिमण्डलस्तोत्र'ना सरखा भाववाळा श्लोको नोध्या छे ते वाचकोने उपयोगी थई पडशे ।

[५३-८]

कलिकालसर्वज्ञ-श्रीमद्-हेमचन्द्राचार्यरचित-
'त्रिषष्टिशालाकापुरुषचरित' गतसंदर्भः

[पञ्च-नमस्कार-स्तोत्रम्]

(अनुष्टुप-वृत्तम्)

5

ऋषभार्दीस्तीर्थकरान्, नमस्याम्यखिलात्पि ।
भर्तृरावत-विदेहाऽर्हतांसि नमाम्यहम् ॥ १ ॥

तीर्थकृद्भ्यो नमस्कारो, देहभाजां भवच्छिदे ।

भवति क्रियमाणः स बोधिलाभाय चोचकैः ॥ २ ॥

10

सिद्धेभ्यश्च नमस्कारं, भगवद्भ्यः करोम्यहम् ।

कर्मघोऽदाहि यैर्ध्यानाऽप्रिना भव-सहस्रजः ॥ ३ ॥

आचार्येभ्यः पञ्चविधाऽऽचारेभ्यश्च नमो नमः ।

यैर्धार्यते प्रवचनं, भवच्छेदे सदोद्यतैः ॥ ४ ॥

श्रुतं विभ्रति ये सर्वं, शिष्येभ्यो व्याहरन्ति च ।

15

नमस्तेभ्यो महात्मभ्यः,—उपाध्यायेभ्य उचकैः ॥ ५ ॥

अनुवाद

ऋषभदेव वगैरे सर्व तीर्थकोने हु नमन कर छु । भर्त, ऐरवत अने महाविदेह क्षेत्रमा रहेला 'अर्हतो' (तीर्थकरो) ने पण हु नमु छु ॥ १ ॥

20 'तीर्थकरो'ने करानो नमस्कार प्राणीओना गमार (रूपी बधन) ने कापानगे थाय छे अने नम्यकृवनी प्राप्ति करावनागे थाय छे ॥ २ ॥

जेओए ध्यान-अश्रिवडे हजारगे भयमा उपान्न थपेल कर्ममूहने वाली नाम्यो छे, ते 'सिद्ध भगवतो'ने हु नमस्कार कर छु ॥ ३ ॥

भव (रूपी बधन) ने छेदवामा मदा उद्यमनील एवा जेओ प्रवचनने धारण करे छे, ते पांच प्रकारना आचारवाळा 'आचार्यो' ने वारवार नमस्कार हो ॥ ४ ॥

25

जेओ समस्त श्रुतने धारण करे छे अने शिष्योने (तेनो) उपदेश आपे छे, एवा ते 'उपाध्याय भगवतो'ने वारवार नमस्कार हो ॥ ५ ॥

शीलव्रत-सनाथेभ्यः, साधुभ्यश्च नमो नमः ।

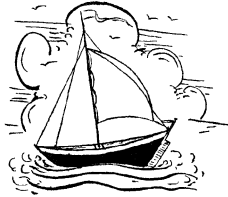
भव-लक्ष-सन्निवद्धं, पापं निर्णाशयन्ति ये ॥ ६ ॥

जेओ लायो भयोनी अदर बांधेला पापनो समूल नाश करनारा छे अने शील तथा व्रतधी युक्त छे, एवा 'साधुओ' ने वारंवार नमस्कार हो ॥ ६ ॥

परिचय

5

श्रीहेमचन्द्राचार्ये महाराजा कुमारपालर्ना विननिधी 'त्रिपट्टिशलाकापुरुपचरित' नामनो बृहत्काय ग्रथ संस्कृत भाषामा पद्यमा रच्यो छे । तेमा पंचपरमेष्ठी विशे छ थोवो स्तोत्ररूपे आपेला छे तेने अर्ही अनुवाद साथे प्रकट कर्यो छे ।

कलिकालसर्वज्ञ-श्रीमद्-हेमचन्द्राचार्यरचित-
श्रीवीतरागस्तोत्रमङ्गलाचरणम्

- यः परात्मा परंज्योतिः, परमः परमेष्ठिनाम् ।
5 आदित्यवर्णं तमसः परस्तादामनन्ति यम् ॥ १ ॥
सर्वे येनोदमूल्यन्त, समूलाः क्लेशपादपाः ।
भूर्भ्रा यस्मै नमस्यन्ति, सुरासुरनरेश्वराः ॥ २ ॥
प्रावर्चन्त यतो विद्याः, पुरुषार्थप्रसाधिकाः ।
यस्य ज्ञानं भवद्-भावि-भूतभावभावमासकृत् ॥ ३ ॥
10 यस्मिन् विज्ञानमानन्दं, ब्रह्म चैकात्मतां गतम् ।
सः श्रद्धेयः स च ध्येयः, प्रपद्ये शरणं च तम् ॥ ४ ॥
तेन स्यां नाथर्वोस्तस्मै, स्पृहयेयं समाहितः ।
ततः कृतार्थो भूयासं, भवेयं तस्य किङ्करः ॥ ५ ॥
तत्र स्तोत्रेण कुर्यां च, पवित्रां स्वां सरस्वतीम् ।
15 इदं हि भवकान्तारे, जन्मिनां जन्मनः फलम् ॥ ६ ॥

अनुवाद

- जेमनो आत्मा सर्व संसारी जीवोथी श्रेष्ठ छे, जेओ केवलज्ञानमय छे, जेओ पांच परमेष्ठिओमा प्रवान छे, अने जेमने पढिनजनो अज्ञानरूप अधकारथी पर तथा सूर्य समान प्रकाशमान (अथवा अज्ञानान्धकारने दूर करवा माटे सूर्य समान प्रकाशमान) माने छे ॥ १ ॥
20 तथा, जेओए (रगद्वेष आदि) क्लेशरूप सर्व वृक्षोने (महामोहरूप) मूलथी उखंडी नास्या छे अने जेमने सुरेन्द्रो, असुरेन्द्रो, तथा नरेन्द्रो (चक्रवर्तिओ) पण मस्तक नमार्वांनि नमस्कार करे छे ॥ २ ॥
तथा जेमनाथी धर्मोदि पुरुषार्थोने प्राप्त करावनारी चौद विद्याओ आ विष्णुमा प्रवर्ती अने जेमनु ज्ञान भूत, भविष्य अने वर्तमानकालना सर्व पदार्थोतुं प्रकाशक छे ॥ ३ ॥
तथा, जेमना आत्मा विज्ञान (केवलज्ञान), आनंद (अव्यावाध सुख) अने ब्रह्म (परमपद)
25 ए त्रणे एकरूपताने पाम्या छे ते श्री अरिहत परमात्मा (ज) श्रद्धा करवा योग्य छे, ध्यान करवा योग्य छे अने ते परमात्माना (ज) शरणने हु स्वीकारुं छुं ॥ ४ ॥
ते परमात्माथी (ज) हुं सनाथ छुं, ते परमात्माने ज हुं अनन्यहृदयथी चाहुं छुं, तेमनाथी ज हुं कृतकृत्य छुं अने तेमनो ज हुं सेवक छुं ॥ ५ ॥
ते परमात्माना गुणानुवादथी हुं मारी वाणीने पवित्र करुं, कारण के आ संसाररूप अटवीमा
30 प्राणीओना जन्मनुं ए (भगवस्तवन) ज फल छे. ॥ ६ ॥

श्रीसोमोदयगणिकृतावचूर्णः

यः पराम्तेति० परश्चासावात्मा च परात्मा सर्वसंसारिजीवेभ्यः प्रकृष्टस्वरूपः, पुनः किं विशिष्टः ? परं व्योतिः। परं सकलवर्ममलकाण्डुधरहिनत्वेन केवलं ज्योतिर्ज्ञानमयं यस्य स तथा, परमिति केवलार्थेऽव्ययम्। परमे चिदानन्दरूपे पदे तिष्ठन्तीति परमेष्ठिनोऽर्हदादयः पञ्च, तेषां परमः प्रधानभूतः (सिद्धः)। परमत्वं चास्य (सिद्धस्य) मुक्तावस्थामधिकृत्य परमेष्ठिनामिति पठ्ठी “सप्तमी चाधिमाने निर्धारणे” (२-२-१०९) 5 इति सूत्रेण। तथा य वीतरागं तमसः परस्तादात्मनन्ति ध्यायन्ति तत्स्वरूपोपलब्धये मनीषिणः। कः ? परस्तात् परस्मिन् पारे, कस्य ? तमसोऽज्ञानरूपस्य, किम्भूत यम् ? आदित्यवर्णमादित्यस्यैव वर्णं उच्यते यस्य तं तथा, भानोरुपमानमन्यस्य तथाविधस्य वस्तुनोऽत्राभावात्, परस्तादिति पठिततमसोऽज्ञानरूपान्धकारस्याप्रे आदित्यवर्णं सूर्याभ तद्विनाशकमित्यर्थः ॥ १ ॥

सर्वे० येन सर्वे समस्ताः क्लेशा रागद्वेषादयस्त एव पादपा वृक्षा नरकादिकटुफलदायित्वेन 10 समूला मिथ्यात्वमूलसहिता उदमूल्यन्त उन्मूलिताः, यस्मै मूर्ध्ना सुरासुरनरेश्वरा नमस्यन्ति-नमस्कुर्वन्ति ॥ २ ॥

प्राव० यतो यत्सकाशाद् विद्या. शब्दविद्यादिकाश्चतुर्दश, धर्मार्थकामादिपुरुषार्थानां च प्रसाधिका विधाधिका. प्रावर्त्तन्त अभूवन्, यद्वा द्वादशाङ्गीगता विद्या सुवर्णरिद्धयादिप्ररूपिका.। यस्य ज्ञानं भवद्वाविभूतभावावभासकृद्—अतीतानागतवर्त्मानवस्तुप्रकाशाकमस्तीति गम्यम् ॥ ३ ॥

यस्मिन्० यस्मिन् विशिष्ट ज्ञानं विज्ञानं केवलज्ञानमानन्दमकृत्रिमसुखं ब्रह्म च परमपदं 15 श्रीष्यव्येकात्मतामैक्य गत्वानि स एव वीतरागजीवः स एव ज्ञानं ज्ञानैकरूपत्वात् तस्य, स एव च सुखं दर्शन-स्पर्शनादिवाद्यस्य कस्यापि तत्राभावात्, स एव परमपद अमुक्तिरूपस्याभावात्। अथ तच्छब्दं दर्शयन्त आहुः, सः श्रद्धेयः स पूर्वोक्तपरात्मादिविशेषणविशिष्टः श्रद्धेयः, स्वहृदयरुचिपियः कार्यः, च-पुनः स ध्येयो रूपातीततया ध्यातव्यस्त तमसः परस्तादात्मनां शरणं प्रपथे स्वीकरोमि ॥ ४ ॥

तेन० तेनोन्मूलितक्लेशपादपेन नाथवान् सनाथोऽहं स्यां भवामि, तस्मै सुरासुरनमस्कृतायाऽहं 20 समाहितस्तदेकतानमनाः स्पृहयेय वाञ्छामि, ततः प्रकटितपुरुषार्थसाधकविद्यासमुदायादहं कृतार्थः कृतवृत्त्यः प्राप्ताभीष्टकार्यो वा भूयासं भवामि भविष्यामि इत्यर्थः। तस्य त्रिकालज्ञानवतः किङ्करो भवेयमस्मि ॥ ५ ॥

तत्र० तत्र विज्ञानानन्दब्रह्मरूपे स्या सरस्वती वाणी, स्तोत्रेण वृत्वा पवित्रां कुर्यां—करोमि। को हेतुः ? हि-यस्मात् कारणाद् भवकान्तारे संसारारण्ये जन्मिना जीवानां, जन्मनः पादपरूपस्य इदमेव श्रीतरागस्तवनं फलम्, नान्यत् ॥ ६ ॥

श्रीप्रभानन्दसूक्तविवरणम्

अत्राद्यसाङ्गश्लोकत्रयस्य पदानां प्रथमादिसप्तम्यन्तविभक्तिप्रथमवचनान्तानामुत्तरश्लोक-
द्वयस्य तदन्तरेव पदैर्यथाक्रमं कर्तृकर्मविचक्षणया योजनं कार्यम् । तथाहि—परमात्मेति विशेष्यं पदम्,
अतो यः किल परात्मा परंज्योतिः स श्रद्धेयः । यश्च परमेष्ठिनां परमः स ध्येयः, यं चादित्यवर्णं तमसः
5 परस्तादात्मनन्ति तं शरणं प्रपद्ये । येन च समूलाः सकलङ्केशापादाः समुदमूल्यन्त तेन नाथवान्
स्याम् । यस्मै च सुरासुरनरध्वराः सरभसं नमस्यन्ति तस्मै समाहितः स्तुहयेयम् । यतश्च पुरुषार्थ-
प्रसाधिका विद्याः प्रावर्तन्त ततः कृतार्थो भूयासम् । यस्य च भवद्भाविभूतभाववाभाससृष्टं ज्ञानं तस्य
किङ्करो भवेयम् । यस्मिंश्च विज्ञानमानन्दं ब्रह्म चैकात्मतामुपगतं तस्मिन् स्तोत्रेण स्वां सरस्वतीं
पवित्रां कुर्यामिति पदानां परस्परसम्बन्धः ।

- 10 साम्प्रतमेतदेव प्रतिपदं व्याख्यायते । तत्र परञ्चासावात्मा च परात्मा परत्वं चास्य देहात्मान्त-
रात्मापेक्षम्, यतः कैश्चिदुपयोगलक्षणमनादिनिधनं अप्रीद्वलिकत्वेन रूपातीतं तथाविधसामग्रीसाकल्यात्
शुभाशुभरूपस्य क्रमेणः कर्तारमुद्यप्राप्तस्य तस्यैव च भोक्तारमत पदैतल्लक्षणविलक्षणाद्देहादर्थान्तर-
भूतमधिसंवादिप्रमाणप्रतिष्ठितमप्यात्मतत्त्वं महामोहोपहतमतिन्वेनात्मन्यमानः पिष्टादिदृश्ययोगान्म-
दशक्तिमिवाचेतनमहद्भूतसम्पर्काच्चैतनत्वमुद्भाव्य देहस्यैवात्मत्वमुपकल्प्यतेऽतः स देहात्मा । यथा
15 देहातिरिक्तस्यात्मनः सत्प्रमाणप्रतिष्ठितत्वं तथा पुरस्तादष्टमप्रकाशे प्रकाशयिष्यते ।

अन्तरात्मा च ज्ञानावरणादिकर्मनिर्मथितमाहात्म्यः शरीरी संसारिजीवः । एतयोश्च वक्ष्यमाण-
विशेषणगणासहत्वेन प्रकृतानुपयोगित्वमतः परशब्दोपादानम् । परात्मा च विगलितसकलकर्ममल-
पटलः सम्यक्सिद्धज्ञानदर्शनाऽऽनन्दवीर्यलक्षणानन्तचतुष्टयः शिवमचलमपुनर्भवं परमपदमध्यासीनो
ज्ञानदर्शनोपयुक्तः केवलतामैव साम्प्रतं स एव विशिष्यते । किं विशिष्टः परमात्मेत्याह परंज्योतिः,

- 20 अप्रतिपातित्वेन लोकालोकप्रकाशकत्वेन च परं सर्वोत्कृष्टं चिन्स्वरूपं ज्योतिर्यस्येति ज्योतिर्ज्योति-
ष्मतोरभेदात् स एव परं ज्योतिः । परत्वं चास्य मतिश्रुतावधिमतः पर्यायलक्षणचिदंशचतुष्टयापेक्षं
प्रतिपातित्वेनाल्पविषयत्वेन च मत्यादीनामनीदृशत्वान् । यदि वा रवीन्दुविद्युन्मणिप्रमुखं निविलेऽपि
ज्योतिर्वर्गे यः परमुत्कृष्टं ज्योतिरिति स परंज्योतिः । यश्चैवंविधः परात्मा स श्रद्धेयः श्रद्धाविषयमव-
तारणीय इत्युत्तरपदेन योगः । किमुक्तं भवति ? किल यद्यप्यघातिकर्मणामहंदादीनामध्वक्षे तस्मि-
25 स्तत् प्रत्ययेनैव श्रद्धा विशेष्यैव । न चानुपकृतपरानुग्रहकृतां क्षीणरागद्वेषमोहानामहंदादीनां वितथ-
वादित्वमतः किमश्रद्धेयं परमात्मनः ? । पुनः परमरहस्यभूतं परमात्मानमेव विशिनष्टि । परमः
परमेष्ठिनाम् । परमे चिदानन्दरूपं ब्रह्मणि तिष्ठन्तीति परमेष्ठिनस्ते चाहंदाचार्यांपाध्यायसाधव एव,
तेषां मध्ये परमः प्रकृष्टः सिद्धरूपो यः परमेष्ठी, अहंदादिपरमेष्ठिचतुष्टयस्य चामुक्ततायस्वामधिष्ठय
सिद्धस्य पञ्चपरमेष्ठिनः परमत्वम् । मुक्तास्तु सर्वेऽप्येकरूपा एव । स चैवंविधः परमात्मा भगवां-
30 स्तवेकतानमनोभिर्ध्वेयस्तत्स्वरूपप्राप्तये सततमनुस्मरणीय इति उत्तरपदेन सम्बन्धः ।

प्रथमान्तं पदमभिधाय द्वितीयान्तमाह । यं च परमात्मानमणिमाद्यष्टमहासिद्धिप्रसिद्धिमहसो
मुनयोऽप्यामनन्ति — तत्स्वरूपोपलब्धये संततमभ्यस्यन्ति । किम्भूतम् ? तमसः परस्ताद वर्तमानम्,
तमांसि निकाचितानि कर्माणि विमलकेवलाऽऽलोकेन च तेषां पारे प्रतिष्ठितं सत्त्वरजस्तमोगुण-
त्रयातीतमित्यर्थः । तमहमेवंरूपं परमात्मानं दुर्बारांतरापारित्याजितात्मशक्तिः शरणं प्रपद्ये इत्युत्तरेण
35 योगः । पुनः किं विशिष्टम् ? आदित्यवर्णं, आदित्यस्य प्रभापतेरिव वर्णः शोभा यस्य स तथा
तम् । अत्राह परः—'ननु परिमितक्षेत्रमात्रप्रकाशनमहसा मिहिरेण लोकालोकप्रकाशनप्रवरपरम-
ज्योतीरूपस्य परमात्मनः साम्यमनुपपन्नम् । तथा चागमः—

“चंदाहखगहारणं, पद्मा पयासेह परिमियं खेत्तं ।
केवलियनाणलम्भो, लोयालोयं पयासेह ” ॥ १ ॥

इति । आचार्यः—साधु, भोः सहृदय ? हृदयङ्गममभिदधासि, केवलं सकलेऽपि कलावत्प्रमुखे तेजस्विवर्गे विगणयद्भिरस्माभिर्भानोरेव किमपि तदुपमानलबलाभसम्भावनास्थादत्वमुपलब्धमित्यादित्यवर्णमित्यभिहितं, तत्त्वस्तु सुमेरुपरमाणोरिव महदन्तं परमात्मद्वादशात्महसोरिति । 5
आदित्योऽपि निरस्ततमस्त्वेन तमसः परस्ताद् भवति ।

तृतीयान्तं पदमाह । येन च भगवता परमात्मना क्लेशपादपाः सर्वेऽप्युद्मूल्यन् । “अविद्या-
ऽस्मिन्तारागद्वेषाभिनिवेशाः क्लेशाः ।” तत्र “अनित्याशुचिदुःखानात्मसु मिथ्याज्ञानमविद्या, दुर्धरा-
हंकारवशान् सर्वत्राऽस्मीति भावोऽस्मिता, मनोक्षेपु शब्दादिष्वान्तो गाढाभिष्वङ्गो रागः,
तेष्वेवामनोक्षेपु भृशमप्रीतिविशेषो द्वेषः, अतस्त्वेऽपीदमित्यमेवेत्येकान्ताग्रहप्रहितताऽभिनिवेशः” । 10
उपलक्षणं चैतदध्यासामपि श्रान्तिकर्मांतरप्रकृतीनाम् । एते च संसृत्यामात्मनोऽनादिसम्बन्धवशाद्
बद्धमूलाः, प्रदर्शिततत्तद्विकारप्ररोहसंहतयः, स्फुरदाध्यात्मिकाधिभौतिकाधिदैविकाधेदोदयप्रसून-
संततयः, प्रकाशितामुष्मिकदुर्गदुर्गतिदुःखफलपटलाः पादपा इव पादपाः । ते च सङ्ख्यागादा-
केवलतोत्पत्ति विजगदप्रतिमल्लहस्तिमल्लेन येन भगवता दुस्तपतपोऽन्दोलनेन (?) चलाचलतामापाद्य
शुक्लध्यानसमुद्गण्डशुण्डात्रेडनेन समूलाः सहेलमुन्मूलितास्तेन विजगन्नाथेनाहमपि नाथवान् स्यां 15
भवेयमित्युत्तरेण योगः । येनासौ मामलब्धानां ज्ञानादिगुणानां लम्भनेन तेषामेव च लब्धानां
परिपालनात्तानुगृह्णाति ।

चतुर्थ्यन्तं पदमाह—मूर्धा यस्मै नमस्यन्ति सुरासुरनरेश्वराः । यस्मै समूलोन्मूलितक्लेश-
पादपाय भगवते सुरासुरनरेश्वराः । देवदानवमानवपतयः सकलक्लेशजालोच्छित्तिनिमित्तं मूर्धा
उत्तमाङ्गेन सरभसं नमस्यन्ति । तस्मै त्रिभुवनसनातनगुरवे समाहितस्तदेकतानमानसोऽहमपि 20
सृष्ट्येयं, प्रणामादिनिमित्तं सृष्ट्यामावहामीत्युत्तरेण सम्बन्धः । इदमुक्तं भवति । किल यद्यपि
सुरासुरेश्वरादिवत् प्रत्यक्षाहर्त्तमाणादिसामग्री दुःप्रमा-समयसमुद्भूतस्य ममासंभविनी तथापि
“मनोरथानामगतितर्नं विद्यते ” इति न्यायान् सृष्ट्यामात्रमपि तावद् धारयामि येन सदभ्यस्ततया
भवान्तरेऽपि संस्कारोऽयमनुवर्तत इति ।

पञ्चम्यन्तं पदमाह—प्रावर्त्तन्त यतो विद्याः पुरुषार्थप्रसाधिकाः । यतो यस्मान् सर्वविद्ः 25
परमपुरुषान् पुरुषार्थानां धर्मार्थ-काम-मोक्षलक्षणानां प्रसाधिकास्तदुपायोपदेशिन्यो विद्याः
शब्दविद्यादिकाः प्रावर्त्तन्त प्रादुरासन् । यतो द्वादशाङ्गीमूलनीर्विमुत्पादादित्रिपदीं तदुचितेषु
भगवान् स्वयमुदीरयति । न च द्वादशाङ्गीव्यतिरिक्तमन्यदपि विद्याङ्गमस्तीत्यतः समस्तविद्यानां
भगवानेव प्रभवः । अतएव ततस्तस्मान् परमपुरुषानुध्यानादाहमपि पुमर्थोपलब्ध्या कृतार्थः कृतकृत्यो
भूयासमित्युत्तरेण योगः । पुरुषार्थोपायोपलब्ध्या च कृतकृत्यता समीचीनवेति । 30

षष्ठयन्तं पदमाह—यस्य ज्ञानं भवद्भाविभूतभावावभासकृत् । यस्य भगवतः परमात्मनो
घातिकर्मणामात्यन्तिकक्षयादुत्पन्नं ज्ञानं देशकालस्वभावविप्रकर्षैरनन्तरितमत एव भवद्भाविभूतभावा-
वभासकृद् वर्त्तमानानागततीतपदार्थतार्थप्रकटनपटिष्ठम् । तस्यैवभूतस्याहं किङ्करो भवेयमित्युत्तरेण
योगः । अत्रायमाशयः—किलास्मिन् जगति यस्य विसेवादित्वेन नानैकान्तिकोऽष्टाङ्गनिमित्तमात्राव-
भासनपरो ज्ञानांशः स्यात् सोऽपि तदर्थिभिः प्रेष्यैरिव प्रतिक्षणमुपास्यते । यस्य च भगवतः 35
प्रागुपवर्णितस्वरूपं ज्ञानं तस्य किङ्करत्वमनुत्तरसुरा अपि कुर्युः । किमङ्ग ! मादृशोऽङ्गभागिति ।

सप्तम्यन्तं पदमाह—यस्मिन् विज्ञानमानन्दं ब्रह्म चैकाङ्ग[त्]मतां गतम् । यस्मिंश्च भगवति
परमपरमेष्ठिनि विज्ञानमानन्दं ब्रह्म चैकात्मतां गतम् । तत्र प्रत्यादिज्ञानेभ्यः क्षायिकत्वेनाप्रतिपातित्वेना-
१०

- नन्तद्रव्यपर्यायगोचरत्वेन च विशिष्टं केवलालोकलक्षणं ज्ञानं विज्ञानम् । आनन्दं चात्मनः कदाप्य-
लब्धपूर्वस्वरूपलामसमुद्भवमितरकारणकलापनिरपेक्षमनुपाधि मधुरमक्षयमात्यन्तिकं सुखमेव । ब्रह्म
च परमं पदम् । यदा च भवोपप्राहिकर्मपारवश्यादद्यापि भवस्थः केवली भवति तदास्मिन् भगवति
केवलिनि विज्ञानमानन्दं च वर्त्तते । अयं च परमं पदं गमिष्यतीत्यात्मविज्ञानानन्दब्रह्मणां मिथः
5 पृथग्भावः स्यादेव । शैलेक्ष्यनन्तरं च सकलकर्मांशप्रक्षयादक्षयं पदमुपेयुष्यस्मिन् विज्ञानमानन्दं ब्रह्म
चैकात्मतां याति स एव परमात्मा, स एव विज्ञानं, स एवानन्दः, स एव परमं ब्रह्मेत्यभिन्नभावतां
भजते । अतस्तत्र तस्मिन् पूर्वोपवर्णितस्वरूपे परमात्मनि स्तोत्रेण यथार्थवादेनाहं स्वामात्मीयां
सरस्वतीं धारिणीं पवित्रां पावनीं कुर्यां — विदध्यामित्युत्तरेण सम्बन्धः । ननु किमस्याः प्रथमं किमप्य-
पूतत्वमस्तीत्युच्यते । स्वकर्मपरिणामेनाभ्यावृत्त्या भवे वंश्रस्यमाणानां प्रबलज्ञानावरणोदयाद् विशिष्ट-
10 चित्तचैतन्यशून्यानामसुमतामसुलभैव कवित्ववक्तृत्वसरसा सरस्वती, यदा च तथाभव्यत्ववैचित्र्यात्
संघटितापि भवाभिनन्दिनां सुरजरादीनामसद्गतगुणोद्भावनेनात्मानं मलिनयति, तदा परमात्मप्रभृति-
स्तुत्यवर्गस्तुतिप्रयोगमन्तरेण किमन्यदधमर्णमस्यास्ततः तत्र स्तोत्रेणेत्युक्तम् । किञ्च अस्मिन्
भषकान्तारे संसारारण्ये जन्मिनां सत्क्षेत्राद्येकादशाङ्गीसङ्गतस्य जन्मनोऽवतारस्यापीदं सद्गतं
वस्तुतत्त्वोद्भावनमेव फलम् ।

15

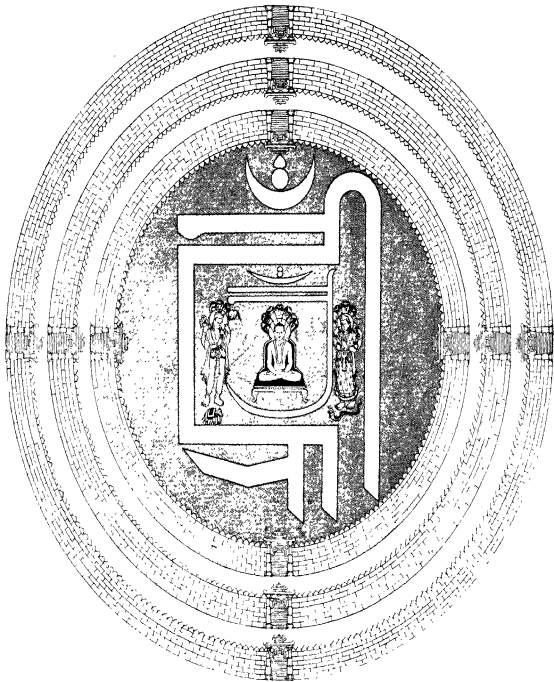
परिचय

- कलिकालसर्वज्ञ भगवान् श्रीहेमचन्द्राचार्याना श्री 'वीतरागस्तोत्र' थी कोण विद्वान् अपरिचित
हशे ? महाराजा कुमारपालनी दैनिक प्रार्थना माटे रचवामा आवेल ए ग्रथरननुं आजे पण अनेक महाम्नाओ
भावपूर्वक प्रतिदिन पारायण करे छे । रोज सवारमा आ ग्रथनु संपूर्ण पारायण न थाय त्यासुधी मोटामा काट
पण न नाखवानो श्रीकुमारपाल महाराजानो दृढ अभिग्रह हतो । आ ग्रंथ साहित्य, भक्ति वगैरे सर्व दृष्टि
20 परिपूर्ण छे ।

श्री वीतरागस्तोत्रनी एक प्रत श्रीसोमोदयगणिङ्कन अवचूर्णि अने श्रीप्रभानन्दमूर्तिङ्कन विवरण
साथे श्री केसरबाई ज्ञानमंदिर, पाटण, तरफ.थी वि. सं. १९९८ मा प्रकाशित थई छे । तेमांथी प्रस्तुत
संदर्भ तारवीने अहीं रज्जु कर्यो छे ।

समस्तमंगलकामिभ्यो ॐ ह्रीं श्रीं स्वस्त्यम्

भट्टारक-श्रीसकलकीर्तिरचित-‘तत्त्वार्थसारदीपक’-महाग्रन्थस्य संदर्भः

[पदस्थ—भावना प्रकरणम्]

अथ पिण्डस्थमाख्याय, वक्ष्ये पदाक्षरोद्भवम् ।
 ध्यानं पदस्थमत्यन्तस्वाधीनं मुक्तये सताम् ॥ ३३ ॥ 5
 पदान्यादाय साराणि, योगिभिर्यद् विधीयते ।
 सिद्धान्तबीजभूतानि, ध्यानं पदस्थमेव तत् ॥ ३४ ॥
 ध्यायेदनादिसिद्धान्तविख्यातां वर्णमातृकाम् ।
 आदिनाथमुखोत्पन्नां, विश्वगमविधायिनीम् ॥ ३५ ॥
 पत्रषोडशसंयुक्ते, कमले नाभिमण्डले । 10
 प्रतिपत्रं भ्रमन्तीं स, स्मरेद् द्व्यष्टस्म(स्व)रावलीम् ॥ ३६ ॥
 ‘अ, आ, इ, ई, उ, ऊ, ऋ, ॠ, लृ, ए, ऐ, ओ, औ, अं, अः ॥’

अनुवाद *

पिण्डस्थ ध्यान विशेषे जणाख्या पद्यी—हवे हूं पद अने अक्षरोधी (अथवा पदना अक्षरोधी) उत्पन्न भना एवा ‘पदस्थ ध्यान’ विशेषे कहीश । ए (पदस्थ ध्यान) अत्यन्त स्वाधीन छे तेयी ते 15 सत्पुरुषोने मुक्ति माटे (सुसाध्य) थाय छे ॥ ३३ ॥

सिद्धान्तना बीजभूत सार पदोने अवलम्बीने योगीओ जे ध्यान करे छे, ते ज ‘पदस्थ ध्यान’ कहेवाय छे ॥ ३४ ॥

वर्णमालानुं ध्यान

श्री आदिनाथ भगवंतना मुखधी निकलेली, सध्या आगमोनी रचना करनारी अने अनादि- 20 सिद्धान्तमा विख्यात एवी वर्णमातृका (सिद्धमातृका)नु ध्यान करतु जोईए ॥ ३५ ॥

नाभिमंडळमां सोळ पत्रवाळा कमळना प्रत्येक पत्र उपर अनुक्रमे फरतीं सोळ स्वरोनी श्रेणिनुं स्मरण करतु ॥ ३६ ॥

ते सोळ स्वरो आ प्रकारे छे—‘अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ लृ ए ऐ ओ औ अं अः ।’

* ग्रन्थकारे पदस्थ-ध्यान विषे ‘ज्ञानार्णव’ने आधार लीधो होय एम लगे छे, कारण के केटलये श्लोकोनु 25 थोडा फेरकार साथे आमां निरूपण छे । तेनी सरख्यामणी माटे ‘ज्ञानार्णव’ना प्रकरण ३८ वृ, ३८७ धी श्लोकोने अंक अहीं नोधीए छीए ।

१. शा. श्लो. १ । २. शा. श्लो. २ । ३. शा. श्लो. ३ ।

- चतुर्विंशतिपत्राद्ये, कञ्जे सत्कर्णिके हृदि ।
 पञ्चविंशान् ककारादि-मान्तान् ध्यायेत् स व्यञ्जनान् ॥ ३७ ॥
 ततो वदनराजीवे, ह्रैमे पत्राष्टभूषिते ।
 चिन्तयेच्छेषवर्णाष्टौ, यकारादीन् प्रदक्षिणम् ॥ ३८ ॥
 5 इमां प्रसिद्धसिद्धान्तप्रसिद्धां वर्णमातृकाम् ।
 ध्यायेद् यः स श्रुताम्भोधेः, पारं गच्छेच्च तत्फलात् ॥ ३९ ॥
 अथ मन्त्रं गणाधीशं, विश्वतच्चैकनायकम् ।
 आदिमध्यान्तसङ्गदैः, स्वरव्यञ्जनसंभवम् ॥ ४० ॥
 ऊर्ध्वाधारेफसंपुक्तं, सकलं विन्दुभूषितम् ।
 10 एकाग्रमनसा ज्ञानिन् ! मन्त्रराजमिमं स्मर ॥ ४१ ॥

द्वयमा सुदर कर्णिका सहित शोवीश पत्रवाळा वः३८मा 'क.' श्री 'म' सु-नीना पञ्चीश व्यञ्जनोनु
 तेणे (योगीण.) ध्यान करतु ॥ ३७ ॥

ए पठ्ठी सुवमा सुवर्णकमळना आठ पत्रोमा प्रदक्षिणारूपे (क्रमशः फ.ना) वार्ता रहेळा 'य'
 आदि (य र ल व श ष म ह) आठ वर्णानु चिन्तन करतु ॥ ३८ ॥

15

फलश्रुति

आ प्रकारान्तं (उपर जणावेली) प्रसिद्ध सिद्धान्तोमा विन्याय एधी वर्णमातृकानुं जे पुरुष ध्यान
 करे ते तेना फलस्वरूपे श्रुतसागरना पारने पामे ॥ ३९ ॥

मन्त्राधिराज ह्रै

- ह्रै गणाधीश मन्त्र (ह्रै विद्ये जणावे छे के—) जे सर्व तन्त्रोनी मुख्य नायक छे, जे आदि
 20 (अ), मध्य (र.) अंत अत (ह्रै)—ए रीते थना भेदो वढे स्वर अने व्यञ्जनथी उपपन्न थाय छे, जे उपर
 अने नीचे रेफथी युक्त छे, जे कलाथी सहित छे अने जे विन्दुथी शोभे छे; ते आ मन्त्रराज (ह्रै) नु हे
 ज्ञानी ! तुं एकाग्र मनथी स्मरण कर ॥ ४०—४१ ॥

१. शा. श्लो. ४ । २. शा. श्लो. ५ । ३. शा. श्लो. ६ । ४. शा. श्लो. ७ ।

25

५. 'ब्रह्मविद्याविधि' नामक अपभ्रंश जैन ग्रंथमा आ 'ह्रै'मे मन्त्रराज तरीके ओळख्वावता जणाव्यु छे फे—

ऊर्ध्वाधारेफमाकान्तं, सकलं विन्दुकाञ्चित्तम् ।

अनाहतयुतं तत्त्वं मन्त्रराजं प्रचक्षते ॥ ह्रै ॥

—ह. लि. पत्र ९

६. शा. श्लो. ८ ।

देवाम(सु)रनतं मिथ्यादुर्वोधेष्वान्तभास्करम् ।	
शुक्लं मूर्द्धस्थचन्द्रांशुकलापव्याप्तदिङ्मुखम् ॥ ४२ ॥	
हेमान्जकर्णिकासीनं निर्मलं दिक्षु खाङ्गणे ।	
संचरन्तं च चन्द्रामं, जिनेन्द्रतुल्यमूर्जितम् ॥ ४३ ॥	
ब्रह्मा कैश्विद्वारिः कैश्विद्, बुद्धः कैश्विन्महेश्वरः ।	5
शिवः सर्वैस्तथेशानो, वर्णोऽयं कीर्तितो महान् ॥ ४४ ॥	
मन्त्रमूर्तिं किलादाय, देवदेवो जिनः स्वयम् ।	
सर्वज्ञः सर्वगः शान्तः, साक्षादेव व्यवस्थितः ॥ ४५ ॥ 'हँ' ॥	
ज्ञानबीजं जगद्वन्धं, जन्म-मृत्यु-जरापहम् ।	
अकारादि-हकारान्तं, रेफविन्दुकलाङ्कितम् ॥ ४६ ॥	10
शुक्ति-मुक्तयादिदातारं, स्रवन्तममृताम्बुभिः ।	
मन्त्रराजमिमं ध्यायेद्, धीमान् विश्वसुखावहम् ॥ ४७ ॥	

(ने मंत्र) देशो अने अस्तुगे बडे नमस्कार करायेल, मिथ्याज्ञानरूप अन्धकार (ने दूर करवा) माटे मूर्ध समान, पोताना उपर रहेला चन्द्र(कला)माथी नाकळता किण्णोना समूह बडे दिगनेने व्याप्त करतो, सुवर्णकमलर्ता कर्णिकामा विराजमान, निर्मल, दिशाओमा अने आकाशरूपी आगणामा संचरता चन्द्र समान, 15 परम सामर्थ्यशाली अने श्रीजिनेन्द्रतुल्य छे^१ ॥ ४२-४३ ॥

आ महान् वर्ण (हँ) ने ज केटलाक ब्रह्मा, केटलाक हरि, केटलाक बुद्ध, केटलाक महेश्वर, केटलाक शिव तथा केटलाक ईशान कहे छे^२ ॥ ४४ ॥

गवरेवर ! आ मंत्रना रूप(आकृति)ने धारण करीने स्वय देवाधिदेव, सर्वज्ञ, सर्वव्यापी अने शान्त एवा श्री जिनेश्वर भगवान् साक्षात् रहेला छे^३ ॥ ४५ ॥ ते मन्त्र आ छे—'हँ' । 20

मन्त्राधिराज अहँ

(अथवा) बुद्धिमान पुरुषे जेनी आदिमा 'अ' छे, अतमा 'ह' छे अने जे रेफ, कला अने विन्दुपी सहित छे; जे ज्ञानबीज छे; जगद्वन्ध छे; जन्म, मृत्यु अने जगने दूर करनार छे; भुक्ति (सांसारिक सुखो) तेमज मुक्तिने आपनार छे; जेमाथी अमृतजल सरी रक्षु छे अने जे सर्व सुखोने लावनार छे, ते आ मन्त्रराज 'अहँ' नुं ध्यान करवुं जोईरै ॥ ४६-४७ ॥ 25

- નાસાગ્રે નિશ્ચલં વા શ્રૂલતાન્તરે મહોઞ્ચલમ્ ।
 તાલુરન્બ્રેણ વાઽઽયાન્તં, વિશન્તં વા મુઞ્ચામ્બુજે ॥ ૪૮ ॥
 સક્રુદુચ્ચારિતો યેન, મન્ત્રોઽયં વા સ્થિરીકૃતઃ ।
 હૃદિ તેનાપવર્ગીય, પાથેયં સ્વીકૃતં પરમ્ ॥ ૪૯ ॥
- 5 યદૈવેષ મહામન્ત્રચિત્તે ધત્તે સ્થિતિં મુનેઃ ।
 તદૈવ કર્મસન્તાનપ્રારોહઃ પ્રવિશીર્યતે ॥ ૫૦ ॥
 મત્વેતીદં મહત્તત્ત્વમર્હેનામોઙ્ગવં બુધાઃ ।
 વિશ્વકલ્યાણતીર્થેશં, શ્રીદં ધ્યાયન્તુ મુક્તયે ॥ ૫૧ ॥
 સર્વાવસ્થાસુ સર્વત્ર, જપન્તુ વા નિરન્તરમ્ ।
 10 વિશુદ્ધે માનસે મન્ત્રં, નિશ્ચલં સ્થાપયન્તુ વા ॥ ૫૨ ॥ ‘અર્હે’ ॥
 તતો હકારમાત્રં ચ, રેફ-વિન્દુ-કલોઞ્જિતમ્ ।
 સૂક્ષ્મં પ્રભાસ્વરં ચન્દ્રરેશ્વામં શાન્તિકારણમ્ ॥ ૫૩ ॥
 અગ્નિમાદિમહર્દ્દીનાં, જનકં ચિન્તયેત્ સુધીઃ ।
 અનુચાર્યં હૃદા નિત્યં, ભવબ્રમણહાનયે ॥ ૫૪ ॥ ‘ઠ’ ॥

- 15 તે મન્ત્રરાજ નાસિકાના અપ્રમાગ પર સ્થિર છે, અથવા શૂમધ્યમા અત્યન્ત પ્રકાશમાન છે, અથવા તાલુરન્બ્રથી આવે છે અને મુઞ્ચકમલમાં પ્રવેશ કરે છે, એવું ધ્યાન કરવું ॥ ૪૮ ॥
 જેણે એક જ વાર આ મન્ત્રનો ઉચ્ચાર કર્યો છે અથવા હૃદયમાં સ્થિર કર્યો છે તે પુરુષે મોક્ષ માટે ઉત્તમ માતું પ્રહણ કર્યું છે ॥ ૪૯ ॥
 મુનિના ચિત્તમાં આ મહામન્ત્ર સ્થિરતા કરે ત્યારથી જ (અર્થાત્ મુનિના ચિત્તમાં આ મહામન્ત્રની 20 સ્થિરતા થતાની સાથે જ) કર્મોની પરંપરાનો અંકુરો ધરવા માંડે છે ॥ ૫૦ ॥
 એ રીતે અર્હે નામમાંથી ઉત્પન્ન થયેલા આ મહાતત્ત્વને જાણીને વિશ્વનુ કલ્યાણ કરવામાં શ્રી તીર્થંકર સ્વરૂપ અને મોક્ષ (અને મુક્તિ) ને આપનાર એવા તે તત્ત્વ(અર્હે)નું વિદ્વાનોએ મુક્તિ માટે ધ્યાન કરવું જોઈએ ॥ ૫૧ ॥
 અથવા સર્વે અવસ્થાઓમાં સર્વત્ર નિરતર તે મન્ત્રાધિરાજનો જાપ કરવો જોઈએ । અથવા વિશુદ્ધ 25 મનમાં તે મન્ત્રને નિશ્ચલ રીતે સ્થાપવો જોઈએ ॥ ૫૨ ॥ તે મન્ત્ર આ છે—‘અર્હે’

‘ઠ’ કાર

તે પછી બુદ્ધિમાન પુરુષ સંસારશ્રમણની હાનિ માટે ઉચ્ચાર કર્યા વિના મન વડે કેવલ હકારને રેફ, કલા અને વિન્દુથી રહિત, સૂક્ષ્મ, પ્રકાશમાન અને ચન્દ્રરેશ્વા જેવો ચિત્તવે । આનો ‘ઠ’કાર શાન્તિ અને અગ્નિમાદિ મહર્દિઓનું કારણ છે ॥ ૫૩-૫૪ ॥ તે મન્ત્ર આ છે—‘ઠ’ ।

૧ જ્ઞા. શ્લો. ૧૬ । ૨ જ્ઞા. શ્લો. ૧૪ । ૩ જ્ઞા. શ્લો. ૧૫ । ૪. જ્ઞા. શ્લો. ૨૧ ।

૫. જ્ઞા. શ્લો. ૨-૩, ધૃ. ૩૧૨ ।

ॐकारं विस्फुरच्चन्द्रकलाविन्दुमहोज्ज्वलम् ।
 नामाग्राक्षरनिष्पन्नं, पञ्चानां परमेष्ठिनाम् ॥ ५५ ॥
 धर्मार्थकाममोक्षाणां, दातारं विश्वपूजितम् ।
 हृत्कञ्जकर्णिकासीनं, ध्यायेद् ध्यानी शिवाप्तये ॥ ५६ ॥
 अर्हन्तो ह्यशरीराश्वाचार्या विश्वनतक्रमाः ।
 उपाध्यायाः गताः पारं, श्रुताब्धेर्मुनयः परे ॥ ५७ ॥
 एषां पंचनमस्कारपदानां प्रथमाक्षरैः ।
 निष्पादितोऽयमोङ्कारो, बुधैः सर्वार्थसिद्धिदः ॥ ५८ ॥
 एष मन्त्रो जगत्ख्यातः, कामदः कामधेनुवत् ।
 ध्यानीनां कल्पशाखीव, समीहितफलप्रदः ॥ ५९ ॥
 चिन्तामणिरिवाभीष्टसिद्धिक्लृन्मूलमन्त्रजः ।
 ध्यातव्योऽनियमत्यर्थं, सर्वकार्यार्थसिद्धये ॥ ६० ॥
 स्तम्भनेऽयं सुवर्णाभो, विद्वेषे कञ्जलप्रभः ।
 वश्यादिकरणे रक्तो, ध्येयः शुभ्रोऽथ हानये ॥ ६१ ॥

5

10

'ॐ'कार

15

अथवा ध्यानी पुरुष विस्फुरायमाण चन्द्रकला अने विन्दु वडे महोज्ज्वल अने हृदयकमलनी कर्णिकामा विराजमान एवा ॐकारनु मोक्ष माटे ध्यान करे । ते ॐकार पांच परमेष्ठिओना नामना प्रथमाक्षरो (अ + अ* + आ + उ + म् +) थी निष्पन्न, विश्व वडे पूजित अने धर्म, अर्थ, काम अने मोक्षने आपनार छे ॥ ५५-५६ ॥

विश्व जेमना चरणोमा नम्युं छे एवा अरिहंतो, अशरीरी—सिद्धो तथा आचार्यो, श्रुतसिधुना 20 पारने पामेला उपाध्यायो अने श्रेष्ठ मुनिओ—ए पंचनमस्कार (नमस्कार महामत्र)ना पदोना प्रथम अक्षरो वडे (गणधरादि) बुद्धिमान पुरुषोए सर्व प्रयोजनोनी सिद्धिने आपनार आ ॐकारने निष्पादित कयो छे ॥ ५७-५८ ॥

आ मत्र जगतमा विस्त्यान, कामधेनुनी जेम इच्छित वस्तुओने आपनार अने ध्यानी पुरुषोने कल्पवृक्षनी जेम समीहित—वाञ्छित फलने आपनार छे ॥ ५९ ॥

25

मूलमन्त्रमाथी उत्पन्न थयेल आ ॐकार चिन्तामणिनी जेम वाञ्छितोनी सिद्धिने करनार छे । तेथी सर्व कार्यो अने अर्थोनी सिद्धि माटे प्रतिदिन एनुं ध्यु ध्यान करवु जोईण ॥ ६० ॥

स्तम्भनमां सुवर्णसदृश कान्तिवाळो, विद्वेषमा काजळ समान प्रभावाळो, वशीकरणामां रक्त अने पापनाश माटे शुभ ॐकार ध्येय छे ॥ ६१ ॥

- अथवैषोऽनिशं ध्येयः, सर्वत्रैव शशिप्रभः ।
 कर्मारिहानये कृत्ये, किमसत्कल्पनैः सताम् ॥ ६२ ॥ ॐ ॥
- महापञ्चगुरोर्नाम, नमस्कारसुसंभवम् । (?)
 महामन्त्रं जगज्ज्येष्ठमनादिसिद्धमादिमम् ॥ ६३ ॥
- 5 ध्यायन्तु वा जपन्तुर्बैर्दक्षः सर्वार्थेसाधकम् ।
 युक्त्या कमलजाप्येन, वशीकृत्य चलं मनः ॥ ६४ ॥
 मस्तकस्थे स्फुरच्चन्द्राभेऽञ्जे पत्राष्टभूपिते ।
 स्थापयेत् कर्णिकामध्येऽर्हन्तं पूर्वादिदिक्षु च ॥ ६५ ॥
 चतुर्षु पत्रपत्रेषु, सिद्धं सूरिमनुक्रमात् ।
 10 उपाध्यायं परं साधुं, विदिकूपत्रेषु दर्शनम् ॥ ६६ ॥
 ज्ञानं वृत्तं तपो ध्यानी, स्थापयेद् ध्यानसिद्धये ।
 कर्णिकायां जपेद् ध्यायेद्, वाऽऽदौ मन्त्रं च्युतोपमम् ॥ ६७ ॥
 महापञ्चगुरूणां पञ्चत्रिंशदक्षरप्रमम् ।
 उच्छ्वासासैस्त्रिभिरैकाग्रचेतसा भवहानये ॥ ६८ ॥
 15 ततश्चतुर्दिशापत्रेषु मन्त्रैश्चतुरः स्मरेत् ।
 क्रमाद् विदिक्षु पत्रेषु, नमस्कारैश्चतुःप्रमान् ॥ ६९ ॥

अथवा रोज सर्वत्र चद्र समान प्रभावाळा ॐकारानु ज कर्मशत्रुना नाश माटेना कृत्यमा ध्यान करतु जोईए । सपुरुषोने बीजी असत् कल्पनाओनु शु प्रयोजन ? ॥ ६२ ॥ ॐ ॥

- नमस्कार महामन्त्रमां रहेला (अरिहन्-सिद्ध-आयरिय-उव-ज्ञाय-साष्ट रूप) पांच महागुरुओना
 20 नामथी निपन्न थयेल महामन्त्र के जे जगतमा श्रेष्ठ छे, अनादि-सिद्ध छे, आदिम छे अने सर्व अर्थोनी साधक छे, तेनु दक्ष पुरुषोए कमलजाप वडे युक्तिपूर्वक चचल मनने वश करीने जाप अथवा ध्यान करतुं जोईए ॥ ६३-६४ ॥

- मस्तकमा रहेला (ब्रह्मरन्ध्रचक्रमा), स्फुरायमान चन्द्र जेवा, आठ पत्रोथी शोभना कमळनी कर्णिकामा वच्चे अर्हंत भगवतने स्थापन करवा अने पूर्व आदि दिशाओमाना चार पत्रोमा अनुक्रमे सिद्ध
 25 भगवंत, सूरि भगवत, उपाध्याय भगवंत अने साधु भगवतने स्थापन करवा; तेमज विदिशाओनी पाखडी-ओमा अनुक्रमे दर्शन, ज्ञान, चारित्र अने तपने ध्यानी पुरुषे ध्याननी सिद्धि माटे स्थापन करवा । ते पूर्व प्रथमतः कर्णिकामा निरुपम एवा पांच महागुरुओना पात्रीश अक्षर प्रमाण (मन्त्र)नो त्रण श्वासोच्छ्वासासा एकाग्रचित्तथी भवनी हालि माटे जाप करवो अथवा ध्यान करतु ॥ ६५-६८ ॥

- ए पट्टी चार दिशाना पत्रोमाना चार मंत्रोनु स्मरण करतु अने ते पट्टी क्रमशः विदिशाओना
 30 पत्रोमां चार प्रकारना नमस्कारनु चितन करतु (?) ॥ ६९ ॥

अनेन विधिना भाले, मुखे कण्ठे हृदि स्फुटम् ।
 नामौ पद्मे च संस्थाप्यं, मन्त्रं नवनवोत्तमम् ॥ ७० ॥
 नमस्काराञ्जपेद् दक्षोऽवरोहाऽऽरोहणेन च ।
 द्वि-पट्पद्मेषु सर्वेऽस्मी, नमस्काराश्च पिण्डिताः ॥ ७१ ॥
 विश्वकल्याणदाः सन्ति, हाद्योत्तरशतप्रमाः । 5
 कृत्स्नकर्मारिसंतानं, धन्तो विश्वशुभावहाः ॥ ७२ ॥
 जाप्येन कमलाख्येनानेन योगी लभेत भोः ।
 भुञ्जानोऽप्युपवासस्य, कर्मणां निर्जरां पराम् ॥ ७३ ॥
 अपराजितमन्त्रोऽयं, विश्वमन्त्राग्रिमो महान् ।
 निरौपस्यो जगत्ख्यातो, जगद्वन्द्वो जगद्धितः ॥ ७४ ॥ 10
 अनेन मन्त्रवज्रेण, हता दुःकर्मपर्वताः ।
 शतखण्डं क्रमाद् यान्ति, योगिनां मुक्तिरोधकाः ॥ ७५ ॥
 महामन्त्रप्रभावेन, विघ्नजालान्यनन्तशः ।
 दुधारि-नृप-चौरादिजानि नश्यन्ति तत्क्षणम् ॥ ७६ ॥

आ विधिं भालपद्ममां, मुखपद्ममां, कण्ठपद्ममां, हृदयकमलमां अने नाभिकमलमां नवनवी रीते 15
 उत्तम (?) एवा मन्त्रे स्पष्ट स्थापन करवा (?) ॥ ७० ॥

कुशल मनुष्ये अवगोह अने आरोहपूर्वक नमस्कारानो जाप करवो । बार पद्मोमां आ बधा
 नमस्कारानो समावेश थयेलो छे ॥ ७१ ॥

एक मो ने आठ संख्या प्रमाण नमस्कारो(नो जाप) जगतनु कल्याण करनार, समस्त कर्मरूप
 शत्रुओनी परपानो नाश करनार अने सर्व शुभने लावनार थाप छे ॥ ७२ ॥ 20

आवी रीते 'कमल' जापथी आ मन्त्रनो जाप करतो योगी पुरुष उपवासी न होवा छतां
 उपवासनु फल मेळवे छे; अने कर्मनी उत्तम निर्जरा करे' छे ॥ ७३ ॥

आ 'अपराजित' मंत्र सघटा मंत्रोमा प्रथम छे, महान् छे, अनुपम छे, जगतमा प्रसिद्ध छे, जगत
 (ना पुरुषो) ने वदनीय छे अने जगतनु हिन साधनारो छे ॥ ७४ ॥

आ मन्त्ररूप वज्र वडे, योगीओने मुक्तिमार्गमा रोध करनार दुष्कर्मरूप पर्वतो भेदाई जनां क्रमशः 25
 सेंकडो टुकडाने पामे छे (अर्थात् कर्मोना चूरेचूरा थई जाय छे) ॥ ७५ ॥

आ महामन्त्रना प्रभावथी दुष्ट, शत्रु, राजा अने चोरथी उपपन्न थयेल अनन्त प्रकारना विघ्नोनी
 जाळो तत्क्षण नाश पामी जाय छे ॥ ७६ ॥

- ग्रह-व्यन्तर-शाकिन्यादयो दृष्टाश्च निर्जराः ।
 सन्मन्त्रजपनेनाहो, कर्तुं नोपद्रवं क्षमाः ॥ ७७ ॥
 सतां मन्त्रमहाशक्त्या, नागा व्याघ्रा गजादयः ।
 कीलिता इव जायन्ते, चोपसर्गा अनेकशः ॥ ७८ ॥
- 5 दुःसाध्याः सकला रोगाः, कुष्ठ-शूलादयोऽशुभाः ।
 क्षणाद् यान्ति क्षयं पुंसां, मन्त्रध्यानमहौषधात् ॥ ७९ ॥
 मन्त्रजाप्याम्बुभिः सिक्ताः, शाम्यन्ति वह्नयोऽखिलाः ।
 जल-स्थलभयाः सर्वे, विलीयन्तेऽस्य शक्तितः ॥ ८० ॥
 अनेन मन्त्रयोगेन, महापापकलङ्किताः ।
 10 शुद्धयन्ति जन्तवः क्रूरास्त्यजन्ति क्रूरतां परे ॥ ८१ ॥
 सप्तव्यसनसंसक्ता, अञ्जनाद्याश्च तस्कराः ।
 प्राप्य मित्रमिमं मृत्यौ, तत्पुण्येन दिवं गताः ॥ ८२ ॥
 जिनशासनमध्येऽयं, सारो मन्त्राधिपो महान् ।
 उद्धारः सर्वपूर्वाणां, तत्त्वानां तत्त्वमुत्तमम् ॥ ८३ ॥
- 15 किमत्र बहुभिः प्रोक्तैर्मन्त्रराजप्रसादतः ।
 ध्यानिनां जायते मुक्तिः, का वार्ता परवस्तुषु ॥ ८४ ॥

आ सन्मन्त्रनो जाप करवायी, ग्वरेखर ग्रहो, व्यंतरो, शाकिनीओ वगरे अने दृष्ट देवनाओ उपद्रव करवाने शक्तिमान यना नथी ॥ ७७ ॥

- आ मन्त्रनी महाशक्तियी मन पुरुषोने सर्पो, वाघो अने हाथीओ वगरे, तेमज अनेक प्रकारना
 20 उपसर्गो जाणे कीलित कर्या होय एवा बर्नी जाय छे ॥ ७८ ॥

मनुष्योना दृ साध्य एवा कोद, शूल वगरे सर्व अशुभ रोगो आ मंत्रना ध्यानरूप औपधयी तरतमां क्षय पायी जाय छे ॥ ७९ ॥

समप्र प्रकारना अग्निओ आ मन्त्रना जापरूप पाणीयी सिंचाता शमी जाय छे अने जल तेम ज स्थलना सघळा भयो आ मन्त्रनी शक्तियी नाश पामे छे ॥ ८० ॥

- 25 महापापयी कलंकित थयेला प्राणीओ आ मन्त्रनो योग थवाथी शुद्ध एटले पवित्र बर्नी जाय छे अने क्रूर प्राणीओ पण तेमनु घानकीपणु छोडी दे छे ॥ ८१ ॥

साते व्यसनमा डूबेला एवा अंजन वगरे चोरोए पण मृत्युकाले आ मन्त्ररूप मित्रने पापीने तेना पुण्ययी ज स्वर्गने प्राप्त करुं ॥ ८२ ॥

- जिनशासनमा आ (मंत्र) सारभूत महान् मन्त्रराज छे; समस्त पूर्वोना उद्धार स्वरूप छे अने
 30 तत्त्वोमां उत्तम तत्त्व छे ॥ ८३ ॥

अहीं बहु कहेवायी शु ? (वस्तुतः) आ मन्त्रराजनी कृपाथी ध्यानी पुरुषोने मुक्ति आवी मळे छे त्यारे बीजी वस्तुओ मळे एमां आश्चर्य ज हुं छे ? ॥ ८४ ॥

विज्ञापेति मुखे दुःखे, पथि दुर्गे रणे स्थितौ ।
 आसने शयने स्थाने, रोगक्लेशादिके सति ॥ ८५ ॥
 सर्वावस्थासु सर्वत्र, महामन्त्रः शिवार्थिभिः ।
 जपनीयोऽथवा ध्येयो, न मोक्तव्यो क्वचिद्भृदः ॥ ८६ ॥
 वाचो वा विश्वकार्याणां, सिद्धयेऽत्र परत्र च ।
 तथासंख्या विधेयास्य, सहस्र-लक्ष-कोटिभिः ॥ ८७ ॥
 “गमो अरहंताणं, गमो सिद्धाणं, गमो आइ(य)रियाणं,
 गमो उवञ्जायाणं, गमो लोए सव्वसाहूणं ॥”
 पञ्चसद्गुरुनामोन्थां षोडशाक्षरभूषिताम् ।
 महाविद्यां जगद्विद्यां, स्मर सर्वार्थसिद्धिदाम् ॥ ८८ ॥
 अस्याः शतद्वयं ध्यानी, जपेत् तल्लीनमानसः ।
 अनिच्छन्नप्यवामोऽस्युपवासपरं फलम् ॥ ८९ ॥
 “अर्हन्-सिद्धाचार्यापाध्यायसर्वसाधुभ्यो नमः ॥”

5

10

ए प्रमाणं जाणीने सुखमा, दुःखमा, मार्गमा, पर्यतमा, युद्धस्यानमा, बेसवामा, शयनस्यानमा अने
 रोग तेमज कलह आवां पडे त्यारे—सघळी अवस्थामा अने सघळे स्थळे मोक्षना अर्थीओए आ महामन्त्रो 15
 जाप करवो; अथवा आ (मन्त्र)नु ध्यान करतु पण कदापि हृदयमायी तेने दूर न करवो ॥ ८५-८६ ॥

आ लोकरु अने परलोकमा समस्त कार्यो अने वाणीनी सिद्धि माटे आ मन्त्रो हजार, लाख अने
 करोड संख्या प्रमाणनो जाप करवो ॥ ८७ ॥

ने मन्त्र आ प्रकारे छे.—

“गमो अरहंताणं, गमो सिद्धाणं, गमो आइ(य)रियाणं, गमो उवञ्जायाणं, गमो 20
 लोए सव्वसाहूणं ॥”

पाच सद्गुरुओना नामयी निष्पन्न थयेल जे सोळ अक्षरोयी शोभती ‘महाविद्या’ छे, ते सघळा
 अर्थनी सिद्धि आपनारी जगत्-विद्या छे, तेतु तु स्मरण कर ॥ ८८ ॥

आ (विद्या)मा एकाग्र मनवाळो ध्यानी पुरुष बसो वार आ विद्यानो जाप करे तो न इच्छवा
 छताये उपवासनु सुदर फळ मेळवे छे ॥ ८९ ॥ 25

ते विद्या आ प्रकारे छे :—

“अर्हन्-सिद्धाचार्यापाध्यायसर्वसाधुभ्यो नमः ॥”

- વિદ્યાં શઙ્ઘવર્ણસંયુક્તમર્હત્-સિદ્ધસુનામજામ્ ।
 તત્ત્વભૂતાં જગત્સારાં, જપન્તુ ધ્યાનિનોઽનિશમ્ ॥ ૧૦ ॥
 યે જપન્તિ ત્રિશુદ્ધયેમાં, વિદ્યાં ત્રિશતસમ્મિતામ્ ।
 સંવરેણ સમં તેષાં, ચતુર્થેતપસઃ ફલમ્ ॥ ૧૧ ॥
 5 “અરહંત-સિદ્ધ ॥”
 ચતુર્વર્ણમયં મન્ત્રં, ચતુર્વર્ગેકસાધનમ્ ।
 અર્હંન્નામભવં ત્રિધ્વજ્યેષ્ઠં જપન્તુ ધીધનાઃ ॥ ૧૨ ॥ (અરિહંત)
 આદિમં ચાર્હતો નામ્નોઽકારં પશ્ચશતપ્રમમ્ ।
 વરં જપેત્ ત્રિશુદ્ધયા યઃ, સ ચતુર્થેફલં શ્રયેત્ ॥ ૧૩ ॥
 10 ઇતત્ સ્વલ્પં ફલં પ્રોક્તં, શાસ્ત્રે રુચ્યાપ્તયે સતામ્ ।
 ક્લિન્ત્વમીપાં ફલં સમ્યક્, સંવરો નિર્જરા શિવમ્ ॥ ૧૪ ॥
 પશ્ચસદ્ગુરુનામાયશ્કરોઙ્ઘતાં જગન્નતામ્ ।
 પશ્ચવર્ણમયીં સારાં, મહાવિદ્યાં સમુદ્ઘતામ્ ॥ ૧૫ ॥
 બીજબુદ્ધયા શ્રુતસ્કન્ધામ્બુધેર્ધ્યાયન્તુ સદ્ઘ્રુધાઃ ।
 15 હાંકારાદિમહાપશ્ચત્ત્વૌકારોપલક્ષિતામ્ ॥ ૧૬ ॥

- અરિહંત અને સિદ્ધનાં સુંદર નામોમાથી ઉત્પન્ન થયેલી છ વર્ણોવાળી વિદ્યા તત્ત્વભૂત છે અને જગનમાં સારભૂત છે—તેનો ધ્યાની પુરુષો સદા જાપ કરો ॥ ૧૦ ॥
 જે પુરુષો મન, વચન અને કાયાની શુદ્ધિથી આ વિદ્યાનો ત્રણનો વાર જાપ કરે છે, તેમને સંવર થાય છે. ઇટલે આવતા કર્મો રોકાય છે અને સાથે સાથે ઉપવાસતપનું ફલ મળે છે ॥ ૧૧ ॥
 20 તે વિદ્યા આ પ્રકારે છે—“અરહંત-સિદ્ધ ॥”
 વિશ્વમાં મહાન્ ઇવો અર્હન્ નામમાથી ઉત્પન્ન થયેલો ચાર વર્ણમય (અરિહંત) મત્ર ચાર વર્ગ (ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ) ને સાધનારો છે, તેનો બુદ્ધિશાળી પુરુષો જાપ કરે ॥ ૧૨ ॥
 અર્હંત નામના આદિ અકારનો (અરિહંત) મન, વચન અને કાયાની શુદ્ધિ વડે જે સાધક પાંચસો વાર જાપ કરે છે તે એક ઉપવાસનું ફલ મેળવે છે ॥ ૧૩ ॥
 25 સજન પુરુષોને રુચિ ઉત્પન્ન કરવા માટે શાસ્ત્રમા દર્શાવેલુ આ સ્વલ્પ ફલ છે; પરન્તુ આ મંત્રોનું વાસ્તવિક ફલ તો સંવર, નિર્જરા અને મોક્ષ છે ॥ ૧૪ ॥
 જગતે જેને નમસ્કાર કર્યો છે એવી, પાંચ સદ્ગુરુઓના નામના પ્રથમ અક્ષરોમાંથી નિષ્પન્ન થયેલી અને સારભૂત એવી (અ સિ આ ડ સા) પાંચ વર્ણમયી મહાવિદ્યા, જેનો શ્રુતસ્કન્ધરૂપ સમુદ્ધમાંથી બીજ-બુદ્ધિ લન્ધિથી ઉદ્ધાર કરાયેલો છે, તેનો વિદ્વાન્ પુરુષો જાપ કરો । તે વિદ્યા હાંકાર વગેરે (હાં હ્રીં હ્રૂં હ્રૌં હ્રૃઃ) પાંચ મહાતત્ત્વો
 30 અને ઝંકારથી ઉપલક્ષિત છે ॥ ૧૫-૧૬ ॥

अनन्यशरणीभूय जपेद् यस्त्रिजगद्गुरुम् ।

इमां चतुःशतान्तं स, चतुर्थस्य फलं भजेत् ॥ ९७ ॥

अनया विद्यया पुंसां, जन्म-मृत्यु-ज[रा] द्रुतम् ।

हीयन्ते कर्मभिः सार्धं, दौर्घन्ते शिवसम्पदः ॥ ९८ ॥

“ॐ ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रः अ सि आ उ सा नमः ॥”

5

अर्हद्-सिद्ध-त्रिधासाधुधर्मान् केवलिभाषितान् ।

विश्वमाङ्गल्यकर्तृश्व, विश्वलोकोत्तमान् परान् ॥ ९९ ॥

विश्वशरण्यभूतांश्व, ध्यायन्तु तत्पदार्थिनः ।

चतुरोऽत्र चतुर्मङ्गलार्थैः पदैः परैः सदा ॥ १०० ॥

लोकोत्तमपदाः पूज्याः, शरण्याश्चाहंदादिकाः ।

10

एतद्ग्रहानवतां ध्यानान्मङ्गलानि पदै पदै ॥ १०१ ॥

संपद्यन्तेऽत्र वाऽमुत्र, सम्पदस्त्रिजगद्भवाः ।

धर्मार्थकाम-मोक्षार्थाः, प्रणश्यन्त्यापदोऽखिलाः ॥ १०२ ॥

“चत्वारि मंगलं । अरिहंता मंगलं । सिद्धा मंगलं ।

साहू मंगलं । केवलिपण्णत्तो धम्मो मंगलं ।

15

जे मनुष्य त्रण जगत्ता गुरु श्रीअहंता अनन्य शरणे जई ण विद्यानो चार सो वार जाप करे छे ते उपवासु फल मेळवे छे ॥ ९७ ॥

आ विद्यार्थी मनुष्यना कर्मोर्ना साथे ज जन्म, मृत्यु अने जरा (वृद्धावस्था) जलदीयी षटे छे अने ते शिवसंपत्तिने प्राप्त करे छे ॥ ९८ ॥

ते विद्या आ प्रकारे छे:—

20

[“ॐ ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रः अ सि आ उ सा नमः ॥”

विश्वतु मंगल करनार, जगत्ता लोकोमा सर्वोत्तम अने जगत्तने शरण्यभूत एवा अरिहत, सिद्ध त्रण प्रकारे (?) साधु अने केवली भगवतोण उपदेशल धर्म—ए चारेनु ‘चत्वारि मंगल’ आदि उत्तम पदोयी ते पदवीना अर्धो मनुष्यो हमेशा ध्यान करो ॥ ९९-१०० ॥

“ते (उपर्युक्त) अरिहत वगैरे लोकोमा उत्तम पदवाळा छे, पूज्य छे अने शरण्यभूत छे,” आ प्रकारे 25 ध्यान करनाराओने तेमना ध्यानना प्रभावयी पगले पगले मंगल प्रगट छे । त्रण जगत्तनां रहेली संपत्तिओ अने धर्म, अर्थ, काम अने मोक्षरूप पुरुषार्थो आलोक अने परलोकमा प्राप्त थाय छे, तथा सर्व आपत्तिओ नाश पामे छे ॥ १०१-१०२ ॥

ते मंत्र आ प्रकारे छे:—

“चत्वारि मंगलं । अरिहंता मंगलं । सिद्धा मंगलं । साहू मंगलं । केवलिपण्णत्तो 30 धम्मो मंगलं ।”

“चत्वारि लोगुत्तमा । अरिहंता लोगुत्तमा । सिद्धा लोगुत्तमा ।

साहू लोगुत्तमा । केवलपण्णत्तो धम्मो लोगुत्तमो ।

“चत्वारि सरणं पवज्जामि । अरिहंते सरणं पवज्जामि । सिद्धे सरणं पवज्जामि ।

साहू सरणं पवज्जामि । केवलपण्णत्तं धम्मं सरणं पवज्जामि ॥”

5

मुक्तेः सौधं द्रुतारोद्धमिमां सोपानमालिकाम् ।

अर्हत्-सिद्ध-सयोगिश्रीकेवल्यक्षरसंभवाम् ॥ १०३ ॥

आद्योकारमयीं सारां, विद्यां ध्यायन्तु योगिनः ।

त्रयोदश (पंचदश) सुवर्णाढ्यां, गुणस्थानगुणाप्तये ॥ १०४ ॥

“ॐ अरिहंत सिद्ध सयोगिकेवली स्वाहा ॥”

10

ॐकारभूषितं मन्त्रं ह्रींकाराङ्कितमुत्तमम् ।

अर्हन्नामोर्भवं दक्षाश्रित्यन्तयन्तु शिवाप्तये ॥ १०५ ॥

सकलज्ञानसाम्राज्यदानदक्षं च्युतोपमम् ।

समस्तमन्त्ररत्नानां, चूडारत्नं सुखावहम् ॥ १०६ ॥

“ॐ ह्रीं अर्हं नमः ॥”

15

चत्वारि लोगुत्तमा । अरिहंता लोगुत्तमा । सिद्धा लोगुत्तमा । साहू लोगुत्तमा । केवलि-
पण्णत्तो धम्मो लोगुत्तमो ।

चत्वारि सरणं पवज्जामि । अरिहंते सरणं पवज्जामि । सिद्धे सरणं पवज्जामि । साहू
सरणं पवज्जामि । केवलपण्णत्तं धम्मं सरणं पवज्जामि ॥”

अरिहंत, सिद्ध अने सयोगी केवलीना अक्षरोयी उत्पन्न थयेली, मुक्तिरूपी महेल्लु जलदीयी

20

आरोहण करवा माटे पगथियानी श्रेणि समान, पदर सुदर वर्णोयी शोभती अने जेनी आदिमा ॐकार छे
तेवी सारभूत विद्यानु योगिओ गुणस्थानकनी प्राप्ति माटे ध्यान करो ॥ १०३-१०४ ॥

ते विद्या आ प्रकारे छे :—“ॐ अरिहंत सिद्ध सयोगिकेवली स्वाहा ॥”

ॐकारथी भूषित अने ह्रींकारथी अंकित तेमज ‘अर्हन्’ नाममांथी उत्पन्न थयेला उत्तम एवा
मंत्रने चतुर पुरुषो मोक्षनी प्राप्ति माटे ध्यान करो ॥ १०५ ॥

25

ए मंत्र सवळा ज्ञानं सांम्राज्य आपवामां कुशळ, निरुपम, सुख लावनार अने समस्त मंत्ररत्नोमां
चूडामणि (श्रेष्ठ) छे ॥ १०६ ॥

ते मंत्र आ प्रकारे छे :—“ॐ ह्रीं अर्हं नमः ॥”

कृत्स्नकर्मकलङ्कीघतमोविध्वंसभास्करम् ।
 परं सिद्धनमस्कारजातं साक्षाच्छिवप्रदम् ॥ १०७ ॥
 पञ्चवर्णमयं मन्त्रं विश्वविघ्नौघनाशनम् ।
 दक्षाः स्मरन्तु मोक्षाय, जपन्तु वा निरन्तरम् ॥ १०८ ॥
 “णमो सिद्धार्णं ॥”

5

निर्दोषस्यार्हतो घातिघातिनः परमेष्ठिनः ।
 प्राप्तानन्तगुणस्य श्रीमतः परमयोगिनः ॥ १०९ ॥
 विदो जपन्तु मन्त्रेशं, विश्वक्लेशाधिबार्मुचम् ।
 भुक्ति-भुक्तिसुदातारं, त्रातारं भव्यदेहिनाम् ॥ ११० ॥
 अनेन मन्त्रपुण्येन, त्रिजगन्नाथसंपदः ।
 विश्वशर्मणि लभ्यन्ते, क्रमाच्छ्रीजिनभूतयः ॥ १११ ॥

10

“ॐ नमोऽर्हते केवल्लिने परमयोगिने अनन्तविशुद्धपरिणामविस्फुरच्छुक्लध्यानाधि-
 निर्दग्धकर्मबीजाय प्राप्तानन्तचतुष्टयाय सौम्याय शान्ताय मङ्गलवरदाय
 अष्टादशदोषरहिताय स्वाहा ॥”

सर्वं कर्म-कलंकानां समूहरूपं अंधकारनो नाश करवामां मूर्धं समान, श्रेष्ठ, सिद्ध-नमस्कारयी 15
 उन्पन्न ध्येय, साक्षात् शिवने आपनार अने सर्वं विघ्नसमूहना नाशक एवा पाच वर्णवाला मन्त्रनु चतुर
 पुरुषो मोक्षनी प्राप्ति माटे सदा स्मरण करो अथवा तेनो जाप करौ ॥ १०७-१०८ ॥

ते मंत्र आ प्रकारे छे:—“णमो सिद्धार्णं ॥”

घाती (चार कर्मों)नो नाश करनारा, निर्दोष, अनन्त गुण(चतुष्टय)ने प्राप्त, (केवलज्ञानरूप)
 लक्ष्मीश्री शोभता अने परमयोगी एवा श्री अरिहन्त परमेष्ठिना मन्त्रराजने सुद्ध पुरुषो जपे । ए मंत्रराज 20
 समप्रक्लेशरूप अग्निने (ज्ञान करवा) माटे मेघ समान, भुक्ति तेमत्र भुक्तिने आपनार अने भव्य जीवोनुं
 रक्षण करनार छे ॥ १०९-११० ॥

आ पवित्र मंत्र वडे त्रण जगतना नाथ श्री तीर्थकर परमात्मानां संपत्तिओ अने सर्वं सुखो
 क्रमशः प्राप्त थाय छे ॥ १११ ॥

ते मंत्र आ प्रकारे छे:—“ॐ नमोऽर्हते केवल्लिने परमयोगिने अनन्तविशुद्धपरिणाम- 25
 विस्फुरच्छुक्लध्यानाग्निनिर्दग्धकर्मबीजाय प्राप्तानन्तचतुष्टयाय सौम्याय शान्ताय मङ्गलवरदाय
 अष्टादशदोषरहिताय स्वाहा ॥”

- પૂર્ણેન્દુમળ્ડલાકારં, પુણ્ડરીકં શુભે સ્મરન્ ।
 ક્રમાત્ તદદષ્ટપત્રેષુ, વર્ણાશ્વાઘૌ પૃથક્ પૃથક્ ॥ ૧૧૨ ॥
 ઐકારાર્હેન્નમસ્કારજાતાંસ્તત્કર્ણિકોપરિ ।
 જ્યોતિર્મયમિવાત્યન્તદીપ્રં હ્રીંકારમૂર્જિતમ્ ॥ ૧૧૩ ॥
 5 વ્રજન્તં તાલુરન્ત્રેણ, તિષ્ઠન્તં શ્રુલતાન્તરે ।
 સ્ફુરન્તં ચિન્તયાડ્યથૈ, સ્વન્તમમૃતામ્બુભિઃ ॥ ૧૧૪ ॥
 અનેન મન્ત્રપોતેન, સર્વવિદ્યાગમામ્બુધેઃ ।
 ભવવ્યસનપાપાબ્ધેઃ પ્રાપ્યતે પારમ્પુત્રમૈઃ ॥ ૧૧૫ ॥
 “ૐ નમો અરહંતાણં ॥” ઇમેડઠૌ વર્ણાઃ । “હ્રીં ॥”
 10 ઇમાં વિદ્યાં મહાદેવીં, લલાટે સંસ્થિતાં સ્મૃતામ્ ।
 કલ્યાણકારિણીં પૃતાં, ઈર્વાંકારજાં શિવપ્રદામ્ ॥ ૧૧૬ ॥ “ઈર્વાં ॥”
 યદિ સાક્ષાત્ ત્વમ્બુદ્ધિમ્નો, ભવદુઃસ્વાપ્નિતાપતઃ ।
 તદા સપ્તાક્ષરં મન્ત્રં, અર્હેન્નામોદ્ભવં સ્મર ॥ ૧૧૭ ॥
 અનેનાનાદિમન્ત્રેણ, લભન્તે દૃગ્વિભૂષિતાઃ ।
 15 સર્વેઙ્ગર્થૈર્ભવં વિશ્વ-વિજયં તદ્દુગાન્ શિવમ્ ॥ ૧૧૮ ॥
 “ળમો અરહંતાણં ॥”

પૂર્ણચંદ્રમંડલાકાર અષ્ટદલ કમઠ્ઠનું મુલ્કમા સ્મરણ કરવું । તેના આઠ પત્રો પર ક્રમશઃ ‘ૐ નમો અરહંતાણં’ એ આઠ વર્ણો પૃથક્ પૃથક્ ચિતવવા । તેની કર્ણિકામાં જ્યોતિર્મય, અત્યંત દેદીપ્યમાન અને પ્રભાવશાળી હ્રીંકારને ચિતવવો । પછી તે હ્રીંકાર મુલ્કકમલમાંથી તાલુરંધ્રમા જાય છે, ત્યાંથી પસાર થઈને શ્રુમધ્યમા

20 સ્થિર થઈને પ્રકાશે છે અને અમૃતજલને સ્ત્રવે છે, એમ ચિતવવું ॥ ૧૧૨-૧૧૪ ॥

ઉત્તમ પુરુષો આ મંત્રરૂપ નૌકા વડે સર્વ વિદ્યાઓ અને આગમો રૂપ સમુદ્રના તથા સંસારના સંકટો અને પાપોરૂપ સમુદ્રના પારને પામે છે ॥ ૧૧૫ ॥

તે મત્ર આ પ્રકારે છે :—“ૐ નમો અરહંતાણં ॥” ॥ હ્રીં ॥

25 આ ઈર્વાંકારવિધારૂપ મહાદેવીનું લલાટમા સ્મરણ કરવું । તે ઈર્વાંકારમાયી નિષ્પન્ન, કલ્યાણ-કારિણી, પવિત્ર અને શિવપ્રદ છે ॥ ૧૧૬ ॥

તે વિદ્યા આ પ્રકારે છે—“ઈર્વાં ॥”

જો તું ધરેલ્લર સંસારમાં દુઃખરૂપી અગ્નિના તાપથી ઉદ્ધિગ થયો હોય તો અર્હેન્ નામમાંથી ઉત્પન્ન થયેલ સપ્તાક્ષર મંત્રનું સ્મરણ કર ॥ ૧૧૭ ॥

30 આ અનાદિમંત્ર વડે સમ્યદષ્ટિ મહામાઓ સર્વ પર વિજય, સર્વેઙ્ગનો વૈભવ, તે(સર્વેઙ્ગ)ના ગુણો અને શિવને પ્રાપ્ત કરે છે ॥ ૧૧૮ ॥

તે મંત્ર આ પ્રકારે છે :—“ળમો અરહંતાણં ॥”

प्रणवानाहतोद्भूतं, वर्णत्रयमयं परम् ।
 नासाग्रे ध्यानिनो मन्त्रं, ध्यायन्तु शिवशर्मणे ॥ ११९ ॥
 एतेनाद्भुतमन्त्रेण, ध्यानशुद्धिः परा भवेत् ।
 आत्यन्तिकसुखं स्वात्मजं च सिद्धगुणाष्टकम् ॥ १२० ॥
 “ॐ अहं ॥”

5

ततो ध्यायेन्महाबीजं स्त्री (स्त्रीं श्रीं) कारं स्वसुखोदरे ।
 विस्फुरन्तं जिनेन्द्रोक्तं, परं मन्त्रमयं शुभम् ॥ १२१ ॥ “स्त्रीं” ॥ (श्रीं ॥)
 विद्यां स्वैथार्थसदानकरां कल्पलतोपमाम् ।
 श्रीवीरवदनोद्भूतां, ध्यायन्त्वचिन्त्यविक्रमाम् ॥ १२२ ॥
 इमां विद्यां जपेद् योऽत्र, ध्यानलीनो निरन्तरम् ।
 अणिमादिगुणान् लब्ध्वा, तरेच्छास्त्रार्णवं च सः ॥ १२३ ॥
 अस्या निरन्तराभ्यासाद्, ध्यानी लभेत निश्चितम् ।
 त्रिकालविषयं ज्ञानं, विश्वतत्त्वप्रदीपकम् ॥ १२४ ॥

10

प्रणव अने अनाहत श्री उपपन्न थयेल त्रण वर्णवाळा श्रेष्ठ मन्त्रने मोक्षसुख माटे ध्यानी पुरुषो
 नासिकाया अग्रभाग पर दृष्टि X रास्तीने ध्यान करो ॥ ११९ ॥

15

आ अद्भुत मत्र वढे ध्याननी परम शुद्धि, स्वाभामा आर्यतिक सुख अने सिद्धना आठ गुणो
 प्राप्त थाय छे ॥ १२० ॥

ते मत्र आ प्रकारे छे:—“ॐ अहं ॥”

ते पठी पोताना मुखनी अदर, जिनेश्वर भगवते उपदेशेल, विशेष प्रकारे स्फुरायमान, श्रेष्ठ
 मन्त्रमय अने शुभ एया महाबीज स्त्रीं (श्रीं)कारतुं ध्यान करतुं जोईए ॥ १२१ ॥

20

पोताना इच्छित अर्थतुं टान करवामां कल्पलता समान, श्री वीर भगवतना मुखमांथी निकळेली
 अने अचिन्त्य सामर्थ्यवाळी आ विद्यातुं तमे ध्यान करो ॥ जे मनुष्य आ विद्याने अहीं सदा ध्यानमग्न बनीने
 जाप करे छे, ते अणिमा वगैरे गुणो प्राप्त करे अने शास्त्ररूप समुद्रनो पार पावें ॥ आ विद्याना निरंतर
 अभ्यासथी ध्यानी पुरुष निश्चयथी सवर्ळा तत्त्वोने प्रकाशित करवा माटे दीपक समान एतुं त्रणे काळना
 विषयतु ज्ञान प्राप्त करे छे ॥ १२२-१२४ ॥

25

X सरखावो : “द्वादशाङ्गलपर्यन्ते नासाग्रे विमलेऽधरे ।

संविद्दृशोः प्रशाम्यन्त्योः प्राणस्पन्दो निरुध्द्यते ॥”

—दृढयोगप्रदीपिका पृ. १९० ॥

नासाया नासिकाया अग्रेऽग्रणे भागे नासिकाया द्वादशाङ्गलपर्यन्ते वा दत्ते प्रहिते ईक्षणं येन सः नासाग्रदत्तेक्षणः ॥

१. शा. श्लो. ८७ । २. शा. श्लो. ९० । ३. शा. श्लो. ९१ । ४. शा. श्लो. ९२ । ५. शा. श्लो. ९३ । 30

“ॐ जोगे मग्गे तत्त्वे भूये भवे भविस्से अक्खे जिनपार्थे स्वाहा ॥

ॐ ह्रीं अहं नमो अरिहंताणं ह्रीं नमः ॥”

दिवपत्राष्टकसंपूर्णं, कमले मध्यसंस्थितम् ।

ध्यायेदात्मानमत्यन्तं, स्फुरद्ग्रीष्मार्कभास्करम् ॥ १२५ ॥

5 अकारार्हभमस्कारांश्चाष्टौ वर्णान् विचिन्तयेत् ।

क्रमात् पूर्वादिपत्रेषु, वर्णैकैकं प्रदक्षिणम् ॥ १२६ ॥

स्वीकृत्य पूर्वदिक्पत्रं, पूर्वदिक्संमुखस्थितः ।

जपेदष्टाक्षरं मन्त्रं, एकादशशतप्रमम् ॥ १२७ ॥

प्रत्यहं प्रतिपत्रेषु, पूर्वादिदिक्ष्वनुक्रमात् ।

10 अष्टरात्रं स्मरेद् ध्यानी, तं मन्त्रं निर्मलाशयम् ॥ १२८ ॥

अस्याचिन्त्यप्रभावेन, शाम्यन्ति क्रूरजन्तवः ।

सिंहसर्पादयः सर्बे, हरित्रस्ता गजा इव ॥ १२९ ॥

“ॐ नमो अरिहंताणं ॥”

ते विधा आ प्रकारे छे—“ॐ जोगे मग्गे तत्त्वे भूये भवे भविस्से अक्खे जिनपार्थे स्वाहा ॥

15 ॐ ह्रीं अहं नमो अरिहंताणं ह्रीं नमः ॥”

(आठ) दिशाओना आठ पत्रोधी परिपूर्ण एवा कमलना मध्यभागमां ग्रीष्म ऋतुना अत्यंत स्फुरायमान सूर्य जेवा आत्मातुं ध्यान करवु । ते (पत्र) नां पूर्व आदि दिशाना पत्रोमां, अकारपूर्वक अहंन नमस्कार (ॐ नमो अरिहंताण)ना आठ वर्णोमां प्रत्येक वर्णनु क्रमशः प्रदक्षिणाम् चिंतन करवुं । पूर्व दिशामां मुख करीने बेसवुं । पूर्व दिशाना पत्रमां आठ अक्षरना मंत्रनो अगिन्यारसो संख्या प्रमाण 20 जाप करवो । ध्यानी पुरुषे पूर्व आदि दिशाना प्रत्येक पत्रमां अनुक्रमे एक एक दिवस एम् आठ रात्रि सुधी ते निर्मल आशय(अर्थ)वाळा मंत्रनु ध्यान करवुं जोईए । आ (मंत्र)ना अचिन्त्य प्रभावधी, जेम सिंहधी हाथीओ भयभीत बने छे तेम सिंह, सर्प वगैरे सधळा क्रूर प्राणीओ शान्त बने छे ॥ १२५-१२९ ॥

ते मंत्र आ प्रकारे छे—“ॐ नमो अरिहंताणं ॥”

इत्येतद् ध्यानमाधाय, पूर्वं विभौघशान्तये ।
 पश्चात् सप्ताक्षरं मन्त्रं, जपेदोङ्कारवर्जितम् ॥ १३० ॥
 मन्त्र उङ्कारपूर्वोऽयं, विश्वाभीष्टार्थसिद्धिदः ।
 एकोद्घनेककार्यार्थे, मुक्त्यर्थे प्रणवोऽज्जितम् ॥ १३१ ॥
 “णमो अरिहंताणं ॥”
 चतुर्विंशतितीर्थेशनमस्कारोद्भवं परम् ।
 स्मर मन्त्रं जिनेन्द्रादिपददं जन्मघातकम् ॥ १३२ ॥
 “श्रीमद्ब्रह्मादि-वर्धमानान्तेभ्यो नमः ॥”
 मुनिष्कम्पं मनः कृत्वा, पापारातिनिकन्दिनीम् ।
 जिनेन्द्रमुखजां विद्यां, महतीं पापभक्षिणीम् ॥ १३३ ॥
 विश्वविद्यासु (?) सिद्धान्तदानदक्षां जगच्छताम् ।
 ध्यायन्तु प्रत्यहं धीरा, अर्हन्मुखाम्जवासिनीम् ॥ १३४ ॥
 मुनेरस्याः प्रभावेन, पापपङ्कः प्रलीयते ।
 चेतः प्रशान्तिमायाति, विज्ञानं जायते परम् ॥ १३५ ॥

5

10

विघ्नोना समूहनी शान्ति माटे पहेलां आ रीतनु (उपर्युक्त मंत्रनुं) ध्यान करीने, ते पळी उङ्कारधी 15
 रहित एवा सात अक्षरना मंत्रनो जाप करवो ॥ १३० ॥

सषळी इच्छित वस्तुओनी सिद्धिने आपनारो उङ्कारपूर्वकनो आ एक ज मंत्र अनेक कार्यो माटे
 थाय छे । मुक्तिने माटे उङ्कारधी रहित (एवा आ ज मंत्र) तुं ध्यान करवुं ॥ १३१ ॥

ते मत्र आ रीते छे^२ — “णमो अरिहंताणं ॥”

चोवीश तीर्थकरोना नमस्कारधी उत्पन्न थयेल श्रेष्ठ मत्र, जे तीर्थकर आदि पदवीने आपनारो छे 20
 अने जन्मनो नाश करनारो छे, तेनुं तुं स्मरण कर ॥ १३२ ॥

ते मंत्र आ प्रकारे छे—“श्रीमद्ब्रह्मादि-वर्धमानान्तेभ्यो नमः ॥”

मनने सारी रीते निश्चळ बनावीने पापरूपी शत्रुनां मूळने ऊखेडी नाखनारी अने श्रीजिनेन्द्रना
 मुखयी नीकळेळी आ महान पापभक्षिणी महाविद्या छे^३ । ते सिद्धान्तनुं दान करवामां प्रवीण, जगतना
 मनुष्यो वडे नमस्कृत अने अरिहंत भगवंतना मुखरूपी कमळमां रहनारी छे । तेनुं, हे धीर मनुष्यो ! तमे 25
 सदा ध्यान करो ॥ १३३-१३४ ॥

आ(विद्या)ना प्रभावयी मुनिनो पापरूप मळ नाश पामे छे; तेनुं चित्त शांत बने छे अने
 तेने श्रेष्ठ एतुं विज्ञान प्राप्त थाय छे ॥ १३५ ॥

“ॐ अर्हन्मुखकमलवासिनि ! पापात्मक्षयङ्करि ! श्रुतज्वालासहस्रप्रज्वलिते ! सरस्वति ! मत्पापं हन हन दह दह क्षौं क्षौं क्षौं क्षौं क्षः क्षीरवरघवले ! अमृतसंभवे ! पापभक्षिणि ! वैं वैं ह्रूं ह्रूं स्वाहा ॥”

- संजयन्तादियोगीन्द्रैः सिद्धचक्रमनेकधा ।
 5 भुक्ति-भुक्तेर्निधानं यद्, विद्यावादात् समुद्धृतम् ॥ १३६ ॥
 तद्धथान्तु बुधा मुक्त्यै, सर्वविघ्नादिनाशनम् ।
 तस्य प्रयोजकं शास्त्रं, ज्ञात्वा गुरुपदेशतः ॥ १३७ ॥ “सिद्धचक्रम्” ॥
 स्मर मन्त्रपदाधीशमर्हन्नामाक्षराभिधम् ।
 ‘अ’वर्णं नाभिपद्ये त्वं, मोक्षमार्गप्रदीपकम् ॥ १३८ ॥
 10 ‘सि’वर्णं मस्तकाम्भोजे, ‘सा’कारं च मुखाम्बुजे ।
 ‘आ’कारं कण्ठकञ्जे हि, ‘चो’कारं हृत्सरोरुहे ॥ १३९ ॥
 एष मन्त्रमहाराजोऽर्हदाद्यक्षरोद्भवः ।
 पञ्चवर्णमयोऽनेकामीष्टदोऽनिष्टशान्तिकृत् ॥ १४० ॥
 “अ सि आ उ सा ॥”

- 15 ते विद्या आ प्रकारे छेः—“ॐ अर्हन्मुखकमलवासिनि ! पापात्मक्षयङ्करि ! श्रुतज्वाला-
 सहस्रप्रज्वलिते ! सरस्वति ! मत्पापं हन हन दह दह क्षौं क्षौं क्षौं क्षौं क्षः क्षीरवरघवले !
 असृतसंभवे ! पापभक्षिणि ! वैं वैं ह्रूं ह्रूं स्वाहा ॥”

- संजयन्त आदि योगीन्द्रोऽपि विद्याप्रवाद (पूर्व) मांथी भुक्ति अने मुक्तिना निधानरूप श्री सिद्धचक्रनो
 अनेक प्रकारे उद्धार कर्यो छे, ते सर्व विघ्नोने नाश करनार छे तेथी तेना प्रयोजक शास्त्रनु ज्ञान गुरु
 20 उपदेशयी जाणीने हे बुद्धिमान पुरुषो ! तमे मुक्तिने माटे तेनुं ध्यान करौ ॥ १३६-१३७ ॥

मंत्रपदोना अधीश श्रीमद् अर्हन्ना नामना अक्षरोनो वाचक ‘अ’ वर्ण छे । ते मोक्षमार्गमा
 दीपक समान छे । तेनुं तुं नाभिपद्यमां स्मरण करै ॥ १३८ ॥

ए ज रीते मस्तक (ब्रह्मरन्ध्रना)कमलमां ‘सि’ वर्णनुं, मुखकमलमां ‘सा’ वर्णनुं, कण्ठपद्ममां
 ‘आ’ वर्णनुं अने हृदयकमलमां ‘उ’ वर्णनुं तुं ध्यान कर ॥ १३९ ॥

- 25 अरिहंत वगेरे नामना आदि अक्षरोयी उत्पन्न थयेल आ (मंत्र) मन्त्रोमां श्रेष्ठ छे । ते पंचवर्णमय
 छे । ते अनेक प्रकारनां इच्छितोने आपनार अने अनिष्ट वस्तुओने शान्त करनार छे ॥ १४० ॥

ते मंत्र आ प्रकारे छे—“अ सि आ उ सा ॥”

+ चो = च + ‘उ’ ।

१. शा. श्लो. १०६-१०७ । २. शा. श्लो. १०८ ।

साक्षात् सिद्धिपदं दातुं, क्षमं मन्त्रं स्मरान्वहम् ।
विश्वविभ्रहरं ज्येष्ठं, सर्वसिद्धनमः प्रजम् ॥ १४१ ॥
“नमः सर्वसिद्धेभ्यः ॥”

इत्यादीन्यपराभ्यत्र, सारमन्त्रपदानि च ।

उद्धृतानि श्रुतस्कन्धाज्जगद्धिताय योगिभिः ॥ १४२ ॥

5

यानि निर्वेदबीजानि, मनःशान्तिकराणि च ।

ध्येयानि तानि सर्वाणि, बुधैः पदस्थसिद्धये ॥ १४३ ॥

राग-द्वेषाक्षमोहाधरयो यान्ति क्षयं सताम् ।

साम्यं संवेगत्रोधादिगुणाः प्रादुर्भवन्ति च ॥ १४४ ॥

संवरो निर्जरा मोक्षो, मनोजयश्च जायते ।

10

यैर्मन्त्रीषुः पदैः वर्णैः सारैर्दोषापहैः परैः ॥ १४५ ॥

ते सर्वे मृनिभिर्ध्येयाश्विन्तनीया युहुर्बुहुः ।

कथनीयाः परेषां च, भावनीया निरन्तरम् ॥ १४६ ॥

जपनीयाश्च सर्वत्र, निश्चेतव्या स्वमानसे ।

श्रद्धेयाः स्वात्मसिद्धयर्थं, किं वृथा बहुजल्पनैः ॥ १४७ ॥

15

साक्षात् सिद्धिपदं देवाने समर्थ एवा मंत्रतु हंमेशा तुं स्मरण कर; ते सर्व विघ्नेने हरनालो छे, ज्येष्ठ छे, अने ‘सर्वसिद्ध-नमः’ शब्दोयी निष्पन्न थयेलो छे ॥ १४१ ॥

ते मत्र आ प्रकारे छे—“नमः सर्वसिद्धेभ्यः ॥”

आ प्रकारे अहीं आ अने बीजां पण जे साररूप मत्रपदो छे तेनो, योगीओए जगतना हितने माटे श्रुतस्कन्धमाथी उद्धार कर्यो छे ॥ १४२ ॥

20

जे निर्वेदनां जनक अने मननी शाति करनारा बीजो छे ते बधां बीजोतुं बुद्धिशाळी पुरुषोए पदस्थ ध्याननी सिद्धिने माटे ध्यान करतुं ॥ १४३ ॥

(ते मत्रबीजोना ध्यानथी) सत्पुरुषोना राग, द्वेष, इन्द्रियो अने मोहरूप शत्रुओ क्षय पामे छे अने समभाव, संवेग, बोध आदि गुणो प्रगट थाय छे ॥ १४४ ॥

बळी जे दोषहर अने सारभूत पदो, वर्णो, के मंत्रसमूह बडे संवर, निर्जरा, मोक्ष अने मननो जय 25 थाय ते बधानुं मुनिओए वारंवार ध्यान अने चितन करतुं जोईए । ते बीजाने कहेवा (आपवा) जोईए अने तेनी निरंतर भावना करवी जोईए ॥ १४५-१४६ ॥

ते (मंत्रो)नो आत्मानी मुक्ति माटे सर्वत्र जाप करता रहेतुं जोईए; पोताना मनमां तेनो निश्चय करवो जोईए; अने तेना उपर श्रद्धा राखवी जोईए । निरर्थक, बहु कहेवाथी छुं ! ॥ १४७ ॥

- एतत् पदस्थसद्ग्रथानं, स्वाधीनं जपनादिभिः ।
 सर्वत्र सुख-दुःखादिजातावस्थासु कोटिषु ॥ १४८ ॥
 कुर्वन्तु ध्यानिनो धीरा, स्वप्नेपि मा त्यजन्तु भोः ।
 शयनासनसद्ग्रतार्ताव्रजनादौ शिवाप्तये ॥ १४९ ॥
 5 सन्मन्त्रजपनेनाहो, पापारिः क्षीयतेतराम् ।
 मोहाश्वस्मरचौराद्यैः, कषायैः सह दुर्धरैः ॥ १५० ॥
 मनः परीषहादीनां, जयः कर्मनिरोधनम् ।
 निर्जरा कर्मणां मोक्षः, स्यात्सुखं स्वात्मजं सताम् ॥ १५१ ॥
 वीतरागमुनीन्द्राणां, ध्यानसिद्धिश्च केवलम् ।
 10 त्यक्तरागादिदोषाणां, जिनैः प्रोक्ता न संशयः ॥ १५२ ॥
 मत्वेति रागदुर्द्वेषाधरीन् हत्वा जिताशयाः ।
 कषायाक्षभटैः सार्धं, क्षमा-तोषादिकायुधाः ॥ १५३ ॥
 नानाभेदं प्रकुर्वन्तु, पदस्थध्यानमूर्जितम् ।
 सर्वयत्नेन सिद्धयर्थं, सर्वत्रालम्ब्य साम्प्यताम् ॥ १५४ ॥

- 15 ध्यानी एवा चीरपुरुषो ए आ सुंदर पदस्थ ध्यानेन सर्वत्र सुख-दुःख-जन्म-जरादि अनेक अवस्थाओमां जपादि बडे स्वाधीन (सुसाध्य) करतुं जोईए । तेनो स्वप्नमां पण ल्याग न करवो । शयन-आसन-वार्तालाप-गमन वगैरेमां पण मोक्षप्राप्तिनुं घ्येय सामे राखीने ते (ध्यान) करतुं जोईए । सुंदर मंत्रना जापथी मोह, इन्द्रियो, कामरूप चोर वगैरे दुर्धर कषायो सहित पापशत्रु अत्यंत क्षीण थाय छे । तेथी सत्पुरुषोने मनोजय, परीषह-जय, कर्मनिरोध, कर्मनिर्जरा, मोक्ष अने स्वात्मांमांथी उत्पन्न यतुं शाश्वत सुख प्राप्त
 20 थाय छे ॥ १४८-१५१ ॥

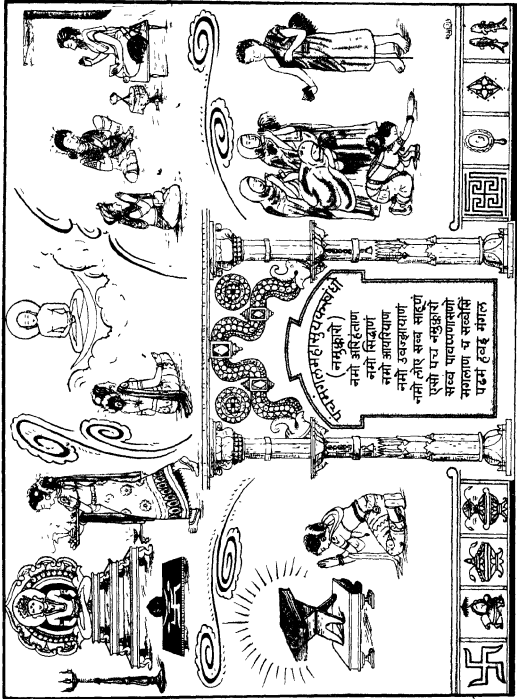
श्री जिनेश्वरो ए कबुं छे के “राग, द्वेष आदि दोषोथी रहित एवा वीतराग मुनिओने ज केवल ध्यानसिद्धि थाय छे, एमां संशय नथी ।” एम मानीने मनने जीतनारा साधकोए क्षमा, संतोष वगैरे शब्दो बडे कषायो अने इन्द्रियोरूप सुभटोने जीतीने, राग अने द्वेषरूप शत्रुओने हणीने अने सर्वत्र साम्प्यने धारण करीने सिद्धिने माटे सघळा प्रयत्नोथी समर्थ एतु विविध प्रकारतु पदस्थ ध्यान करतुं जोईए ॥ १५२-१५४ ॥

25

परिचय

- सोलपुरना श्री जीवराज जैन ग्रन्थालयमांथी ‘तत्त्वार्थसारदीपक’ नामनी एक हस्तलिखित प्रत मळी हती । प्रत षणी उपयोगी होई तेनी फोटोस्टेटिक नकल कटावीने श्री जैन साहित्य विकास मण्डलना पुस्तकालयमां राखवामां आवी छे । तेना पत्र ५५ थी ६५ एम अगियार पत्र परथी नमस्कार-विषयक संदर्भ तारवीने अहाँ अनुवाद सहित संपादित करेल छे । प्रतमां जणबुं छे तेम तेना कर्ता
 30 भट्टारक श्रीसकलकीर्ती छे । तेओ भट्टारक श्रीपद्मनन्दिनी शिष्यशाखामांना एक हता ।

प्रस्तुत संदर्भमां ‘पदस्थ ध्यान’ विशे षणी उपयोगी समज प्राप्त थाय छे; जो के तेना पर श्री शुभचन्द्राचार्यकृत ‘ज्ञानार्णव’नी षणी मोटी असर छे अने ते बनेना श्लेको सरखबतां तुरत समजाय छे ।

परमहंससिद्धिः
 (नमुकरो)
 नमो अहिंसा
 नमो सिद्धि
 नमो आयुष्या
 नमो उवज्जाया
 नमो लोए सब साहू
 एषो पच नमुकरो
 सब पावपणापणो
 मंगलाण च सब्बेसि
 पढम हवाइ मंगल

उपासनादर्शक पत्रपरमेशि विजय

२००३

२००३

२००३

२००३

२००३

[५६-११]

श्रीसिंहतिलकसूरिविरचित-
श्रीमन्त्रराजरहस्यान्तर्गताहंदादि-
पञ्चपरमेष्ठिस्वरूपसंदर्भः ॥

अहंदादेहाचार्योपाध्याय-मुनीन्द्रपूर्ववर्णोत्थः ।

5

प्रणवः सर्वत्रादौ, ज्ञेयः परमेष्ठिसंस्मृत्यै ॥ ३१४ ॥ १ ॥

अहंत्-सिद्धाचार्योपाध्याय-मुनित्वरूपमहन्तः ।

पूज्योपचार-देशक-पाठक-निर्विषयचित्तत्वात् ॥ ३१५ ॥ २ ॥

× × ×

प्रणवः प्रागुक्तार्यो, मायावर्णेहंदादिपञ्चकताम् ।

अन्तश्चतुरधिविशतिजिनस्वरूपमयो वक्ष्ये ॥ ३४२ ॥ ३ ॥

10

अनुवाद

(ॐकार--)

अरिहंत, अदेह (अशरीर-सिद्ध), आचार्य, उपाध्याय अने मुनिना प्रथम वर्णोमांथी (अ + अ + आ + उ + मू = ॐ) निष्पन्न थयेलो प्रणव पञ्चपरमेष्ठीना स्मरण अर्थे (मंगल रूपे) सर्वत्र प्रारंभमां आवे छे ॥ ३१४ ॥ १ ॥

15

अरिहतो अरिहंत-सिद्ध-आचार्य-उपाध्याय-साधु स्वरूप छे, कारण के तेमनामां पूज्यता होवाथी तेओ अरिहंत छे; उपचारथी (द्रव्यसिद्धत्व होवाथी) तेओ सिद्ध छे; उपदेशकता होवाथी तेओ आचार्य छे; पाठकता होवाथी तेओ उपाध्याय छे अने निर्विषय चित्त होवाथी तेओ साधुरूप छे ॥ ३१५ ॥ २ ॥

× × ×

(ह्रींकार -)

उपर प्रणवनो अर्थ कहेवामां आब्यो छे (एटले के ॐकार ते पंचपरमेष्ठीना प्रथम अक्षरो बडे १० केवी रीते निष्पन्न थयो छे ए कहेवामां आब्युं छे)। हवे मायावर्ण-ह्रींकारना देहमां पंचपरमेष्ठी अने चोवीश तीर्थकरो केवी रीते छे ते समजावीश ॥ ३४२ ॥ ३ ॥

१. सरखावो—“अरिहता अशरीरा व्यायरिय उवन्हाय तदा मुण्णिणे ।
पंचस्वरनिष्पन्नो ॐकारो पंचपरमिष्ठी ॥ १ ॥”

अर्हन्तो वर्णान्तः रेफः सिद्धाः शिरश्च द्वरिह ।

शुद्धकलोपाध्यायो दीर्घकला साधुरिति पञ्च ॥ ३४३ ॥ ४ ॥

अर्हन्तौ शश्वि-सुविधिजिनौ सिद्धाः(द्वौ) पञ्चाम-वासुपूज्यजिनौ ।

धर्माचार्याः षोडश मल्लिः पार्श्वोऽप्युपाध्यायः ॥ ३४४ ॥ ५ ॥

5

मुन्नत-नेमी साधुस्त(धृ त)व्रार्हन् चन्द्रप्रभः रुजां शान्त्यै ।

सिद्धाः सिन्दूराभास्त्रैलोक्यवशीकृतिं कुर्युः ॥ ३४५ ॥ ६ ॥

सिद्धाक्षररेफाकृतिर्वाग्बीजं वन्यमूर्ध्नि वदने वा ।

आज्ञाचक्रे वाऽरुणरोचि वश्यं तनोत्यथवा ॥ ३४६ ॥ ७ ॥

- (पंचपरमेष्ठीना ध्यान माटे ह्रींकारना अंशोनुं आलंबन करतं—) वर्णनी अंते रहेलो 'ह' ते
10 अरिहंत, रेफ अथवा 'र' ते सिद्ध, (देवनागरी लिपिनीं) सीधी लीटी—मस्तकनी लीटी '—'—ते मुरि, शुद्धकला
'५' ते उपाध्याय अने दीर्घकला '१' ते साधु—एम (ह्रींकारनी आकृतिना अवयवो-अशो द्वारा) पांच
(परमेष्ठीओनो ह्रींकारमां समावेश कर्यो) छे ॥ ३४३ ॥ ४ ॥

अरिहंत	सिद्ध	आचार्य	उपाध्याय	साधु
ह	३	—	५	१

- 15 श्रीचंद्रप्रभ अने श्रीसुविधिनाथ ते अरिहंत; श्रीपद्मप्रभ अने श्रीवासुपूज्य ते सिद्ध; (श्रीरूपभदेव,
श्रीअजितनाथ, श्रीसंभवनाथ, श्रीअभिनदन, श्रीसुमतिनाथ, श्रीसुपार्श्वनाथ, श्रीशीनलनाथ, श्रीश्रेयांसनाथ,
श्रीभिमलनाथ, श्रीअनन्तनाथ, श्रीधर्मनाथ, श्रीशातिनाथ, श्रीकुंथुनाथ श्रीअरनाथ, श्रीनमिनाथ, श्रीवर्धमानस्वामी
—ते)सोळ धर्माचार्य एटले सुरि, श्रीमल्लिनाथ अने श्रीपार्श्वनाथ ते उपाध्याय छे । श्रीमुनिमुन्नतस्वामी अने
20 श्रीनेमनाथ ते साधु तरीके गणाय छे^१ । तेमां चन्द्र जेवी उज्ज्वल प्रभावाला [श्रीचंद्रप्रभ (अने श्रीसुविधि-
नाथ), जेओ श्वेत वर्णना छे ते] अरिहंतो रोगनी शांति (शांतिहृदय)^२ माटे छे । सिद्धो जे सिद्ध (लाल)
वर्णना (श्रीपद्मप्रभ अने श्रीवासुपूज्य) छे ते त्रण लोकनु वशीकरण^३ (वशीकरणहृदय)
करे छे ॥ ३४४-३४५ ॥ ५-६ ॥

- सिद्धनो अक्षर जे रेफ आकृति ते 'र' ए वाग्बीज छे । जेनुं वशीकरण करतुं होय तेना मस्तकमां,
मुखमां अथवा आज्ञाचक्र (बे भ्रमरोनी वक्षेना स्थान)मा (रकारने चिंतववो) अगर तो रकारनु अरुणरोचिलाळ
25 किरणमय ध्यान धरतां ते वशीकरणहृदय करे छे ॥ ३४६ ॥ ७ ॥

१. सरखावो—“ससि-सुविही अरिहता सिद्धा पडमाम-वासुपुज्जिगा । धम्मावरिया सोल्ल पात्तो मल्ली
उवज्जाया ॥ २ ॥ सुव्य-नेमी साहू ॥”

—न. स्वा. (प्रा. वि.) घृ. २६१.

२. श्रीमानुंगारिए 'नवकारसारथवण' (गाथा ३, घृ. २६१) मा अरिहंतनुं ध्यान करुनायाओने माटे
30 अरिहंतो मोक्ष अने खेचरत्वरूप नैष्ठिक कृत्य करे छे, ज्यारे अहीं रोगनी शांति द्वारा शांतिहृदयरूप फल बतावु छे ।

३. सरखावो—“तेलकवसीयरणं मोहं सिद्धा कुण्ठ सुवणस ॥”

—न. स्वा. (प्रा. वि.) घृ. २६२.

आचार्याः स्वर्णनिभाः कुर्युर्जलवह्निरिपुमुखस्तम्भम् ।
 सूर्यक्षरशीर्षाकृतिदण्डहता न स्वरूपसर्गाः ॥ ३४७ ॥ ८ ॥
 नीलाभोपाध्यायो लाभार्थं शुक्लनीलकृद् यदि वा ।
 अध्यापकार्द्धचान्द्री कलाऽऽत्मलाभाय परगलके ॥ ३४८ ॥ ९ ॥
 कृष्णरुचः साधुजनाः क्रूरदृशोचाट-मृत्युदाः शत्रोः ।
 साध्वक्षरदीर्घकलाकृत्यङ्कुशमुद्रया हता रिपवः ॥ ३४९ ॥ १० ॥
 अर्हन्नम्भः सिद्धस्तेजः धरिः क्षितिः परे वायुः ।
 साधुव्योमित्यन्तर्मण्डलतत्त्वानुगं सदृग् ध्यानम् ॥ ३५० ॥ ११ ॥
 'नादो'ऽर्हन् 'व्योम'मुनिः 'कला'ऽथ सिद्धः 'शिरः-हरः' धरिः ।
 'ई'कार उपाध्यायो मायायां प्राग्बहुत शेषम् ॥ ३५१ ॥ १२ ॥

5

10

आचार्यो नो वर्णं सुवर्णं सरलो छे । तेओ जल (पाणीतुं पूर, अतिवृष्टि वगैरे), अग्नि (आग) अने शत्रुना मुखनु स्तंभन (स्तम्भनकृत्य) करे छे । सूरि (आचार्य)नो अक्षर जे शीर्षनी आकृति '—' (देवनागरी लिपिनी सीधी लीटीरूप संज्ञा) रूप दडयी हणाएला उपसर्गो नाश पामे छे ॥ ३४७ ॥ ८ ॥

उपाध्यायनो वर्णं नील छे ते ऐहिक लाभार्थे छे^१ अने ते शुक्ल—नीलकृत्य (तृष्टि-पुष्टिकृत्य) माटे छे, तेमज अध्यापकनी (ह्रींकार आकृतिमां रहेली) अर्धचन्द्रकला (५) तुं बीजाना गळामां (?) 15 ध्यान करता पोता लाभ थाय छे ॥ ३४८ ॥ ९ ॥

साधुओनो वर्णं श्याम छे तेथी ते (पापीओना मारण अने उच्चाटनकृत्य करवा माटे) शत्रुओने क्रूरदृष्टिनी उच्चाटन अने मृत्यु आपनार बने छे^२ । (आकृतिरूपे) दीर्घकला (दीर्घ ईकाररूप) '१' छे ते साधुनो अक्षर छे । ते (ईकार—१) अंकुशमुद्रास्वरूप छे अने तेनाथी शत्रुओ हणाय छे ॥ ३४९ ॥ १० ॥

अरिहंतनु (जलतत्त्व) बरुणमंडल रूपे, सिद्धतुं अग्निमंडल रूपे, आचार्यतुं पृथ्वीमंडल रूपे, 20 उपाध्यायतुं वायुमंडल रूपे अने साधुतुं व्योममंडल रूपे ध्यान ते देहमां रहेला जलतत्त्वादिना मण्डलोने अनुसरतु ध्यान छे ॥ ३५० ॥ ११ ॥

अरिहंत ते नाद, मुनि ते व्योम (विंदु), सिद्ध ते कला, आचार्य ते शिर (देवनागरी लिपिनी)—मस्तकनी लीटी साथे हकार अने रकार, तेमज उपाध्याय ते 'ई'कार छे—एम माथा-ह्रींकारमां पूर्वे जेम (कला, आकृति, तत्त्व वगैरे) रूपे विचार कर्यो छे तेम अहीं मंत्रनी दृष्टि नाद, कला, विंदुरूपे) विचार 25 कर्यो छे ॥ ३५१ ॥ १२ ॥

△ (नाद)	— (कला)	ह (सशिर हर)	१ (ईकार)	• (विंदु)
अरिहंत	सिद्ध	आचार्य	उपाध्याय	साधु

१. सरलावो—“जल-जल्गाई सोलस पदवध धमत्तु आचरिया ।”

—न. स्वा. (प्रा. वि.) पृ. २६२.

२. सरलावो—“इहलोहय लाभकरा उवज्जाया हुंतु भयसरणा ॥” गा. ५ ।

३. “पापुच्चाइण-ताइणनिउणा साहू सया सरइ ॥” गा. ५ ।

—न. स्वा. (प्रा. वि.) पृ. २६२.

शशि-सुविधिजिनौ नादो विन्दुर्धुनिसुत्रतो व्रती नेमी ।

उद्यच्चन्द्रकलाञ्जतः सिद्धौ पद्माम-वासुपूज्यजिनौ ॥ ३५२ ॥ १३ ॥

वर्णान्तः सशिशो रः षोडश घरीश्वरास्तथेकारः ।

पाथ्यो मल्लिर्वाचक इदमपि न विरोधि पूर्ववद्गणितम् ॥ ३५३ ॥ १४ ॥

5

एकैकोऽर्हत्प्रभृतिः शतादिवर्णानुगोऽनिशं ध्यातः ।

शान्त्यादि कर्मषट्कं तनोति किन्त्वत्र दिश्रात्रम् ॥ ३५४ ॥ १५ ॥

परमेषुपञ्चनिर्मितजिनमयमाचार्यमेरुमर्हन्तम् ।

त्रैलोक्य-श्रीबीजं सर्वं ध्यायति स सर्वज्ञः ॥ ३५५ ॥ १६ ॥

- श्रीचंद्रप्रभु अने श्रीसुविधिनाथ ते अरिहन्तस्थाने होवाथी ह्रींकारनो 'नाद' अंश छे; श्रीगुनि-
 10 सुत्रतस्वामी अने श्रीनेमिनाथ ए साधुस्थाने होवाथी ह्रींकारनो 'विद्' अंश छे; श्रीपद्मप्रभु अने श्रीवासु-
 पूज्यस्वामी ए सिद्धस्थाने होवाथी ऊगता चंद्रनी 'कला' रूपे छे; सोळ जिनेश्वरो (श्रीऋषभदेव, श्रीअजित-
 नाथ, श्रीसंभवनाथ, श्रीअभिनन्दन, श्रीसुमतिनाथ, श्रीसुपार्श्वनाथ, श्रीशीतलनाथ, श्रीश्रेयांसनाथ, श्रीविमलनाथ,
 श्रीअनंतनाथ, श्रीधर्मनाथ, श्रीशान्तिनाथ, श्रीकुशुनाथ, श्रीअरनाथ, श्रीनमिनाथ अने श्रीवर्धमानस्वामी)
 आचार्य स्थाने होवाथी शिर सहित वर्णोनी अते रहेलो ह, जे 'र' साथेनी आकृति (ह)—ह्रींकारनी
 15 अष्टकरारूप अंशवाळो छे, श्रीपार्श्वनाथ अने श्रीमल्लिनाथ ए उपाध्याय स्थाने होवाथी ह्रींकारनो 'ई'कार
 अंश छे—ए रीते (ह्रींकार)ना चिंतनमां पूर्वनी जेम विरोध नथी ॥ ३५२-३५३ ॥ १३-१४ ॥

अरिहंत वगैरे एकैकतु वर्णाक्षरोना सेंकडो (अनेक प्रकारना) आयोजनोनी साथे रोज (?) ध्यान
 धराय छे तेथी तेओ शांति आदि छये कर्मना कृत्यकारी धाय छे परंतु अहीं तो तेतु दिशामूचन मात्र
 कर्युं छे ॥ ३५४ ॥ १५ ॥

- 20 ('शान्तादिवर्णानुगः' नो 'सेंकडो स्तुतिओपूर्वक' अथवा 'सो, हजार वगैरे संख्यामां' एवो पण
 अर्थ यई शके ।)

परमेषुपंचकथी निर्माण थयेलो 'ॐ' ते जिनस्वरूप छे, तेमज आचार्यमेरु (आयरियमेरु) श्री
 अरिहंत—'अहं' स्वरूप छे, 'ह्रीं'कार ते त्रैलोक्यबीज अने 'श्री' (ज्ञानलक्ष्मी) बीजाक्षर छे, ते—'ॐ श्रीं
 ह्रीं अहं नमः' (अथवा 'ॐ ह्रीं श्रीं अहं नमः') ए सषट्कानुं ध्यान धरनार सर्वज्ञ बने छे ॥ ३५५ ॥ १६ ॥

षट्कोणाकृतिदेहे मध्ये नरमेरुद्वयविम्बस्थम् ।

यः सूरिमेरुमन्तः स्वं पश्यति सोऽपि सर्वज्ञः ॥ ३५६ ॥ १७ ॥

शङ्खिन्यन्तः शुषिरितबंधाप्रविलासिमौलिमेरुमये ।

आचार्यमेरुत्माऽहंभिन्दुविम्बस्थः ॥ ३५७ ॥ १८ ॥

चन्द्रार्कशक्रसङ्गमसमरससिक्तं स्वमौलिमेरुस्थम् ।

यः सूरिमेरुहं स्वं पश्यति सोऽत्र योगीन्द्रः ॥ ३५८ ॥ १९ ॥

5

षट्कोणाकृति मनुष्यदेहना मध्यमां नाभिकमल छे, तेमां सूर्यनु स्थान छे, ते सूर्यना विन्बमां रहेला अरिहंत छे, तेनी अंदर पोते छे, एम जे विचिंतन करे छे ते सर्वज्ञ थाय छे ॥ ३५६ ॥ १७ ॥

[अथवा (ह्रींकार जेनो) देह षट्कोणाकृतिनो छे, तेना मध्यमां पंचपरमेष्ठिरूप ज्योत जे उच्चार छे तेना मध्यमां 'अहं'नो न्यास करीने तेना गर्भमां पोतानो आत्मा छे, एम जे विचिंतन करे छे ते सर्वज्ञ 10 थाय छे. ॥ ३५६ ॥ १७ ॥]

छिद्रवाळा वांसना अग्रभाग ऊपर रहेल होय एम मस्तकनी मेरुमय शंखिनी नाडीमां चंद्रविंब छे, तेमां अरिहंत विराजे छे अने (ध्यान करनारनो) आत्मा ते आचार्यमेरु (परमात्मा अरिहंत)स्वरूप छे एम चिन्तने (अथवा तो) पोताना मस्तकमा रहेल मेरुमा चंद्रनाडी, सूर्यनाडी अने सुषुम्णानाडीना संगमथी उत्पन्न थयेल जे समरस, तेनाथी सिंचायैला सूरिमेरु स्वरूप 'अहं' अरिहंत ते स्वयं छे—एम जे चिंतने 15 छे, ते अहीं योगीन्द्र छे (?) ॥ ३५७-३५८ ॥ १८-१९ ॥

१. 'सूरिमन्त्रकल्पसदोह' पृष्ठ ४५ मा 'मेरु' शब्दनो अर्थ अने भावार्थ आ प्रकारे जणाव्यो छे—

“मेरुसदोह अरिहंतत्तणे बुद्धि । अरिहंतत्तणे अरिहता, नहा चक्रेण चक्री, रज्जेण राया । .....

अरिहंतत्तण मुकुत्तकबीजभूयं अरिहता अंकुरा । सेसा साहसहाहवा गेया । अतः कारणात् मेरुरूपे (आहंन्यरूपे) मन्त्रराजे सम्येमाणे जिनप्रभा भवति ।

20

अहंन् स्तुत्यगुणसंपूर्णो भगवान्, तेन स्तुतिपदानि भगवतामृदिस्थानीयान्युक्तानि ॥”

(अर्थ—) “जेम चक्री चक्री अने राज्यथी राजा कहेवाय छे तेम 'मेरु' शब्दथी अरिहंतपणुं कहेवाय छे अने अरिहंतपणाथी अरिहंत ओळखाय छे ।.....

अरिहंतपणुं ए मोक्षरूची वृक्षना बीजस्वरूप छे अने अरिहंतो अंकुररूपे छे, बाकीना बीजा शाला अने प्रशाखाओ कहेवाय छे । ए कारणथी अरिहंतपणारूप मन्त्रराजनु स्मरण करतां भगवाननु तेज प्राप्त थाय छे ।

25

स्तुति करवा योय गुणोथी परिपूर्ण भगवाननां स्तुतिपदो पण ऋदिना स्थान छे, एम कहेवायुं छे ।”

आ अर्थने लक्षमां लेता अहीं जे 'नरमेरु' शब्द जणाव्यो छे ते मानव देहना आत्मानो वाचक छे अने 'सूरिमेरु' ते अरिहंतपणानो वाचक छे । अर्थात् मंत्रनु अनुष्ठानपूर्वक ध्यान करनारनो आत्मा ज्यारे 'पोते अरिहंत-स्वरूप छे' एम संबेदन करे त्यारे ते सर्वज्ञ बने छे ।

अः पृथिवी पीतरुचिः उर्व्योम तडित्प्रभाभिराक्रान्तम् ।

मः स्वर्गः कला चन्द्रप्रभमिन्दुनभस्तत्परं ब्रह्म ॥ ४१६ ॥ २० ॥

अ-उ-मो विष्णु-विधीशास्त्रिगुणाः सकलास्तु कृष्ण-पीत-सिताः ।

संस्तरिताश्च निष्कलमंत्रं नादो जिनः सिद्धः ॥ ४१७ ॥ २१ ॥

5

आलोकेनोपलम्भेन मुनित्वेन च साधितः ।

रत्नत्रयमयो ध्येयः प्रणवः सर्वसिद्धये ॥ ४१८ ॥ २२ ॥

वा 'ॐ' इत्यन्तराप्राणशब्दो यः स्यात् तदुद्भवम् ।

शब्दब्रह्मेत्यसौ युक्त (उक्तः) वाचकः परमेष्ठिनाम् ॥ ४१९ ॥ २३ ॥

(ॐकार—)

- 10 ('ॐ' ना स्थूल वर्णो 'अ, उ, म्' आ प्रमाणे चित्तववा—) 'अ' ए पृथ्वीरूप (भूः) छे अने तेनी कांति पीली छे, 'उ' ए आकाश रूप (सुवः) छे अने ते वीजलीनी प्रभायी भरपूर छे, 'म्' ए स्वर्गरूप (स्वः) छे अने कला चदनी कांति जेवी छे । नभ (विंदु) ते इदु छे, तेथी पर (नाद) ते शब्दब्रह्म छे ॥ ४१६ ॥ २० ॥

15

अ	उ	म्	कला	विंदु	नाद
भूः	भुवः	स्वः	चंद्रकांति	इन्दु	शब्दब्रह्म

'अ, उ, म्' थी ॐ सकल चित्तवीए तो ते त्रिगुणात्मक छे अने तेना अंशो (अनुक्रमे) ब्रह्मा, विष्णु अने शिव छे—तेनु ध्यान धराय छे; ए त्रणे अनुक्रमे सत्त्व, रजस् अने तमस् गुणवाळा छे; सकल (देहधारी), श्वेत, पीळा तेम ज श्यामवर्णवाळा अने संसारमां रत छे । कलारहित आकाश (शून्य-विन्दु) ते नाद छे अने ते ज जिन अथवा सिद्ध छे ॥ ४१७ ॥ २१ ॥

20

सकल			निष्कल		
अ	उ	म्	विंदु	नाद	
ब्रह्मा	विष्णु	महेश	अरिहत	सिद्ध	

'आलोक'—प्रकाश अर्थात् ज्ञान; 'उपलम्भ'—प्राप्ति अर्थात् दर्शन अने 'मुनित्व' अर्थात् चारित्र—ए वडे साधित (आ + उ + म् = ॐ) त्रण रत्न (ज्ञान, दर्शन, चारित्र) स्वरूप प्रणव

- 25 (ॐकार) तुं सर्व सिद्धि माटे ध्यान करतुं जोईए ॥ ४१८ ॥ २२ ॥

आ	उ	म्
आलोक	उपलम्भ	मुनित्व
ज्ञान	दर्शन	चारित्र

अथवा देहमां 'ॐ' एयो जे प्राणात्मक (प्राणसंचारात्मक) ध्वनि थाय छे तेमांथी शब्दब्रह्म 30 (मातृका) उद्भवे छे, माटे (शब्दब्रह्म-मातृका)वाचक होवाथी अने परमेष्ठिओ वाच्य होवाथी) ते ॐकार 'परमेष्ठिओने वाचक' कहेवायो छे (?) ॥ ४१९ ॥ २३ ॥

१. सरलाबो—'ध्यानविन्दूपनिषद्'—'अकारः पीतवर्णः स्याद् रजोगुण उदीरितः ॥ १२ ॥ उकारः सत्त्विको शुद्धो मकारः कृष्ण-तामसः ।... ॥ १३ ॥"

इत्युत्तवा हृत्कमले प्रणवं मध्यस्थसुरिमेरुजिनम् ।
 स्वर-कादिवर्णयुक्तं यो ध्यायति कुम्भकेन शशिवर्णम् ॥ ४२० ॥ २४ ॥
 सिन्दूर-सुवर्णाभिं श्यामारुणवर्ण(र्णा)भिं क्रमादेशः ।
 शान्तिः क्षेमं स्तंभं द्वेषं वश्यं तनोति जन्तुताम् ॥ ४२१ ॥ २५ ॥
 यस्तु द्वादशसहस्रं सामान्यात्प्रणवे जपम् ।
 कुर्यात् तस्य परं ब्रह्म स्फुटं द्वादशमासतः ॥ ४२२ ॥ २६ ॥
 अर्हद्विम्बं द्वये सायं प्राणायामत्रयं मुनिः ।
 पदत्रिंशत्प्रणवाभ्यासात्कुर्याद् द्वादशकत्रयात् ॥ ४२३ ॥ २७ ॥
 इडायां पूरणं स्वयं रेचनं कुम्भकेऽन्तरा ।
 हृदि द्विषट्पदाम्भोजे सन्ध्याविधिरयं स्मृतः ॥ ४२४ ॥ २८ ॥
 सूर्योपस्थानमेतनु तदेतदधमर्षणम् ।
 एतदेव महासन्ध्या नैवान्यत्किञ्चिदस्त्यतः ॥ ४२५ ॥ २९ ॥
 षष्ट्या गुर्वक्षरैर्वारैः पलं षष्ट्या पलैर्घटी ।
 षष्ट्यां गुर्वक्षराङ्कोऽयं त्रिसहस्री पदशती ॥ ४२६ ॥ ३० ॥
 अहोरात्रघटीषष्टिगुणा लक्षयुगं तथा ।
 सहस्रा षोडशेत्यन्तः प्रणवादजपा मुनेः ॥ ४२७ ॥ ३१ ॥

आ प्रमाणे विवेचन कर्त्वा पट्टी (प्राते कहेवानुं के—) हृदयकमलमां स्वर अने व्यंजनोथी युक्त अने जेना मध्यमां सुरिमेह-5है रूप जिन छे एवा प्रणवतु कुम्भक वडे श्वेतवर्णनुं ध्यान करवाथी प्राणीओने शाति, सिन्दूर (कुकुम ?) वर्णनुं ध्यान करवाथी क्षेम, पीतवर्णनुं ध्यान करवाथी स्तंभन, श्यामवर्णनुं ध्यान करवाथी द्वेष अने अरुणवर्णनुं ध्यान करवाथी वश करवाना कृत्यो थाय छे ॥ ४२०-४२१ ॥ २४-२५ ॥ 20
 जे साधारण रीते (दररोज) १२००० प्रमाण प्रणव-अकारनो जाप करे छे तेने बार महिनामां परब्रह्म (सूक्त परावाक अथवा आत्मस्वरूप) स्पष्ट थाय छे ॥ ४२२ ॥ २६ ॥
 मुनिए बने संध्याकाळे बार बार संख्याथी त्रण वार—एम छत्रीश प्रणवना अभ्यासथी (पूरक, कुम्भक, रेचक स्वरूप) प्राणायाम करवापूर्वक अर्हद् विंशतुं हृदयमां (अनाहतचक्रना) बार दलना कमलमा ध्यान करतु । ते बखते इडा नाडीथी पूरक, सुषुम्णाथी कुम्भक अने सूर्या (पिंगला) नाडीथी 25 रेचक करवा । आ विधिने 'सन्ध्याविधि' कहेवामां आवे छे ॥ ४२३-४२४ ॥ २७-२८ ॥
 आ (विधि) ज (अमारु) 'सूर्योपस्थान' छे, आ ज (अमारुं) 'अधमर्षण' छे अने आ ज (अमारी) 'महासन्ध्या' छे । आनाथी भिन्न बीजुं कोई सूर्योपस्थान वगेरे तात्त्विक नथी ॥ ४२५ ॥ २९ ॥
 (पंचपरमेष्ठी स्वरूप) गुरु अक्षरो ६० वार गणाय तो एक 'पल' थाय अने ६० पलोनी एक 'घडी' थाय । आ रीते गुरु अक्षर ६० वार गणीए तो ३६०० संख्या प्रमाण थाय । दिवस अने रातनी 30 घडीओथी गुणीए (३६०० × ६०) तो २१६००० (बे लाख सोळ हजार) थाय । आ संख्याथी प्रणवने अजपा (निरंतर) जाप करवो जोईए ॥ ४२६-४२७ ॥ ३०-३१ ॥

- घट्यां गुर्वक्षरमिता उच्छ्वासाः स तु एककः ।
 दशप्रणवजास्तेन प्राणायामा घटीभवाः ॥ ४२८ ॥ ३२ ॥
 त्रिशती सह षष्टया स्याद्दशप्रणवजा मुनेः ।
 सन्ध्यातो याति नोच्छ्वासः परमेष्ठिस्मृतिं विना ॥ ४२९ ॥ ३३ ॥
- 5 परमेष्ठिमयो रत्नमयः सर्वमहोमयः ।
 प्रणवः क्षरिभन्त्रादीं गौतमस्वामिना कृतः ॥ ४३० ॥ ३४ ॥
 वृत्ताकृतिरर्हन्तास्त्रिकोणसिद्धास्तु शीर्षकं क्षरिः ।
 वाचक इन्दुकलाञ्च दीर्घकला साधुरिति पञ्च ॥ ४३१ ॥ ३५ ॥
 शीर्ष-मुख-कण्ठ-हृदय-क्रमगतमात्मानमन्यदेहिगतम् ।
 10 अर्हत्सिद्धाचार्योपाध्याय-मुनिपदं तु रक्षायै ॥ ४३२ ॥ ३६ ॥

एक घटीमां गुर्वक्षर प्रमाण एटले ३६० उच्छ्वास थाय । तेमां एकेक उच्छ्वासे दश प्रणव (नो जाप) उत्पन्न थाय । आ रीते घटीयी उत्पन्न बनारो ३६०० प्रमाणनो प्रणव कछो छे ॥ ४२८ ॥ ३२ ॥
 दश प्रणवयी उत्पन्न थतां (एक घटीमां) ३६० प्रमाण (जापसंख्या) थाय छे । आयी संध्यायी लईने परमेष्ठीना स्मरण विनानो मुनिनो एक पण उच्छ्वास जतो (होतो) नथी ॥ ४२९ ॥ ३३ ॥

- 15 आ प्रणव (अंकार) पचपरमेष्ठिमय छे; त्रण रत्नमय छे, सर्व प्रकारानी पूजास्वरूप छे, तेयी सुरिमंत्रनी आदिमां पण श्रीगौतमस्वामीए अंकारनो निर्देश कर्यो छे ॥ ४३० ॥ ३४ ॥
 (क्षीकार—)

- क्षीकारमां वृत्ताकृति '०' विंदु ते अरिहंत, त्रिकोणाकृति '△' नाद ते सिद्ध, शीर्षक 'ह' मुख्या-
 क्षर ते आचार्य, चंद्रकला '∩' ते वाचक (उपाध्याय) अने दीर्घकला 'ी' ईकार ते साधु—ए रीते
 20 पांच परमेष्ठीओ (जणाव्या) छे ॥ ४३१ ॥ ३५ ॥

बीजाना देहमा पोताने स्थापित करवो, स्यां रहेल पोताना शीर्ष, मुख कठ, हृदय अने चरण-
 स्थानोमां अनुक्रमे अरिहंत, सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय अने मुनि पदोनो न्यास करवो, एयी रक्षा थाय छे ।
 ॥ ४३२ ॥ ३६ ॥

- [अहीं एवो पण अर्थ लई शकाय के—पोतानी रक्षा माटे पोताना देहमा न्यास करवो अने
 25 अन्यनी रक्षा माटे अन्यना देहमां न्यास करवो ।]

१. सरस्वातो—'वृत्कला अरिहंता तिउथा सिद्धा य लोटकल सूरी ।

उपज्ज्ञाया सुदकला दीहकला साहुणो सुदया ॥ १० ॥' —न. स्वा. (प्रा. वि.) पृ. २६३

आ गायानो भावार्थ तो उपर्युक्त ४३१ श्लोक जेवो ब छे पण आमोनो 'लोटकल' शब्द ध्यानमां लेबा
 जेवो छे । लोट एटले आठ, कला-रेखा जेमा छे ते 'दू' समनवो । श्रीहेमचंद्राचार्य 'अभिधानचिंतामणि-वृत्ति'मा
 30 जगवे छे के—'सुवर्णे रत्नत ताम्रं रीतिः कस्यं तथा त्रयुः । सीसं च धीवरं चैव अष्टौ लोहानि चक्षते ॥' (पृ० ४१६)

२. सरस्वातो—'सीसत्या अरहंता सिद्धा बयणमि सुरियो कंठे ।

हियमिमि उवज्ज्ञाया चरणटिवा साहुणो वंदे ॥ ८ ॥' —न. स्वा. (प्रा. वि.) पृ. २६३

अर्हन् भूमिर्नभः सिद्धास्तोजः सूरिः परे पयः ।
 वायुः साधुरतो मायावीजान्तस्तत्त्वपञ्चकम् ॥ ४३३ ॥ ३७ ॥
 पृथ्वी धर्मस्य पदं वारि नमश्चापि शुक्लबीजमिह ।
 तैजसमार्चध्यानं मरुत् तथा रौद्रबीजं स्यात् ॥ ४३४ ॥ ३८ ॥
 चन्द्र-कुजावर्हन्तः सिद्धाश्च बुधो बृहस्पतिः सूरिः ।
 शुक्रो वाचक एवं मुनिरर्क-शनीग्रहास्तत्र ॥ ४३५ ॥ ३९ ॥
 नादोऽर्हन्नेतदधः शून्यं व्योमश्रिता ग्रहाः सप्त ।
 इति नादाहर्षध्यानात् सर्वग्रहभूतशान्तिरिह ॥ ४३६ ॥ ४० ॥
 अर्हत्-सिद्धाचार्योपाध्याय-मुनीन्द्रसंस्थितास्तिथयः ।
 नन्दाद्याः पञ्चामूः क्रमशः शान्तिकं प्राग्बत् ॥ ४३७ ॥ ४१ ॥

5

10

मायाबीज-द्वीकारमां तत्त्वपंचक तथा परमेष्ठिपंचकनो मेल आ प्रमाणे छे—अर्हन् भूमिरूपे, सिद्ध आकाशरूपे, आचार्य अग्निरूपे, उपाध्याय जलरूपे अने साधु वायुरूपे छे ॥ ४३३ ॥ ३७ ॥
 अर्हीं (ध्याननी दृष्टि) धर्मध्यानतुं पद पृथ्वी छे, शुक्रध्याननु बीज जल तथा आकाश छे, आर्चध्यानतुं पद अग्नि छे अने रौद्रध्याननु बीज मरुत् (पवन) छे ॥ ४३४ ॥ ३८ ॥
 चंद्र अने मंगल (ना ग्रहचार) नी शान्ति माटे अरिहंतना, बुध माटे सिद्धना, गुरु माटे 15 आचार्यना, शुक्र माटे उपाध्यायना अने रवि तेमज शनि माटे मुनिना पदोर्ना उपासना छे ॥ ४३५ ॥ ३९ ॥
 नाद ' Δ ' ए अरिहंत छे, नादनी नीचे शून्य ' △ ' ते आकाश छे, अने आकाशने आश्रयने सात ग्रहो रहेला छे । ए रीते नादरूप अरिहंतना ध्यानयी सकल ग्रहो तथा भूतो अंगेनी शान्ति थाय छे ॥ ४३६ ॥ ४० ॥

तिथिओना पांच विभागो छे :—नंदा (१, ६, ११), भद्रा (२, ७, १२), जया (३, ८, २०, १३), रिक्ता (४, ९, १४) अने पूर्णा (५, १०, १५) । शान्तिकर्म माटे अर्हत्, सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय अने मुनिपदोर्मां ते ते तिथिओनुं अनुक्रमे ध्यान करवुं ॥ ४३७ ॥ ४१ ॥

१. सरलावो :—महिमद्वलभरहंता गवणं सिद्धा य सूरिणो जल्लो ।
 वरस वरमुक्त्वाया पवणो मुणिणो हरतु दुहं ॥ ६ ॥

—न. स्वा. (प्रा. वि.) पृ. २६२ 25

२. सरलावो :—

ससिमंगल अरिहंता बुहो य सिद्धा य सुरगुरु स्री ।
 सुक्रो उवज्जाय पुणो साहू मंदो सुहं भाणू ॥ १८ ॥

—न. स्वा. (प्रा. वि.) पृ. २६५

३. सरलावो :—

नंदा तिहि अरिहंता भद्रा सिद्धा य सूरिणो य जया ।
 तिहि रिक्ता उवज्जाया पुण्णा साहू सुहं दिट्टु ॥ १७ ॥

—न. स्वा. (प्रा. वि.) पृ. २६५ 30

चन्द्रामः शशिशान्त्यै कुजस्य पञ्चप्रभो गुरोः शान्तिः ।
 सूर्यस्य नाभिभूरथ वीरो राहोश्च शान्तिःकृते ॥ ४३८ ॥ ४२ ॥
 मन्दस्य श्रीपार्श्वो बुधस्य नमिश्च शान्तये तदिह ।
 मायाबीजे तत्तत्स्थाने देवं ग्रहं च तं ध्यायेत् ॥ ४३९ ॥ ४३ ॥

5

इति शान्तिकम् ॥

कुण्डलिनी भुजगाकृति (ती) रेफाश्वित'हः' शिवः स तु प्राणः ।
 तच्छक्तिदीर्घकला माया तद्वेष्टितं जगद्वश्यम् ॥ ४४० ॥ ४४ ॥
 नाभौ हृदये कण्ठे आज्ञाचक्रेऽथ योनिमध्ये वा ।
 सिन्दूरारुणमायाबीजध्यानाद् जगद्वश्यम् ॥ ४४१ ॥ ४५ ॥
 प्राग्बद्धवर्णानुगतं मायाबीजं विशिष्टकार्यकरम् ।
 प्रायः शिरसि त्रिकोणं वश्यकरं कामबीजवत् ॥ ४४२ ॥ ४६ ॥

10

चंद्रनी शांति माटे श्रीचन्द्रप्रभ, मंगलनी शांति माटे श्रीपञ्चप्रभ, गुरुनी शांति माटे श्रीशान्तिनाथ, सूर्यनी शांति माटे श्रीरूपभदेव अने राहुनी शांति माटे श्रीवीर, शनिनी शांति माटे श्रीपार्श्वनाथ अने बुधनी शांति माटे श्रीनमिनाथ—एम् मायाबीज ह्रींकारमा ते ते तीर्थकरोना स्थाने ते ते ग्रहनु ध्यान करवुं ॥ ४३८-४३९ ॥ ४२-४३ ॥

रेफयी युक्त ह (ह) ते भुजग(सर्प)नी आकृतिवाळी कुण्डलिनी छे । केवल 'ह' ते शिव छे, ते ज प्राण छे, दीर्घकला (? दीर्घ ईकार) ए तेनी शक्ति—माया छे, मात्राथी वेष्टित (मोहित) जगन छे, जगत 'ह्रीं' ना ध्यानथी वश थाय छे (१) ॥ ४४० ॥ ४४ ॥

नाभि(मणिपुरचक्र)मां, हृदय(अनाहतचक्र)मां, कण्ठ(विशुद्धचक्र)मां, आज्ञाचक्र(भूमध्यभाग)मां 20 अथवा योनिमध्ये(स्वाधिष्ठानचक्र)मां सिंदूर समान अरुणवर्णवाळा मायाबीज(ह्रींकार)नु ध्यान करवाथी जगत वश थाय छे ॥ ४४१ ॥ ४५ ॥

मायाबीज—ह्रींकारनु ते ते वर्णने अनुसार ध्यान कराय तो ते विशिष्ट कृत्यकारी थाय छे । प्रायः मस्तकमां—त्रिकोणमां तेनु ध्यान करवाथी ते कामबीज (ह्रीं)नी माफक वशीकरण माटे थाय छे ॥ ४४२ ॥ ४६ ॥

१. सरस्वती :—

25

“अकारो भुजगाकृत्या कुण्डली विश्वजन्मयुः ।
 तत्परो हः शिवः स्वात्मा राबतेऽहं इत्यतः ॥

હઃ શમ્ભુઃ સેન્દુકલો બ્રહ્મા રસ્તુર્યકઃ સ્વરો વિષ્ણુઃ ।
 સંસ્તુતિરસ્યા વિન્દું દત્ત્વા નાદો વિભાત્યર્હન્ ॥ ૪૪૩ ॥ ૪૭ ॥
 વર્ણાન્તઃ પાર્શ્વજિનઃ કલા ફળા વિન્દુરત્ર-નાદ(મ)મહઃ ।
 નાગો ર ઈ તુ પથા તત્રાર્હન્ સૂરિમેરુમયઃ ॥ ૪૪૪ ॥ ૪૮ ॥
 વારિ-ઘટ-પત્ર-યન્ત્રે મૂર્ધનિ માલે સુપુષ્પ-નૈવૈઘૈઃ ।
 સંપૂજ્યામું જાપઃ કરપર્વભિરન્જનીજાયૈઃ ॥ ૪૪૫ ॥ ૪૯ ॥
 માયાબીજં લક્ષ્યં(ક્ષં) પરમેષ્ઠિ-જિર્નૌલિ-રત્નરૂપં યઃ ।
 ધ્યાયત્યન્તર્વીરં હૃદિ સ શ્રીગૌતમઃ સુધર્મા ચ ॥ ૪૪૬ ॥ ૫૦ ॥
 શ્ચિત્તિ માયાબીજમ્ ॥

5

દ્વુકલાયુક્ત હ અર્થાત્ ‘હૈ’ એ શંભુનો વાચક છે, ‘રૂ’ એ બ્રહ્માનો વાચક છે અને ચોથો 10 સ્વર ‘ઈ’ એ વિષ્ણુનો વાચક છે । પનાથી (?) સંસારની પ્રવૃત્તિ થાય છે, તેના ઉપર વિન્દુ—શૈન્ય દર્શન અર્થાત્ મીઠું મૂકીએ તો તે ‘નાદ’ છે અને તે સ્વયં ‘અહન્’ રૂપે શોભે છે ॥ ૪૪૩ ॥ ૪૭ ॥

હૈ	રૂ	ઈ	Δ
હર	બ્રહ્મા	વિષ્ણુ	અરિહત

વર્ણનાં અંતે રહેલ ‘હ’ એ પાર્શ્વજિન છે, કલા એ ફળા છે, વિન્દુ એ નાગના મસ્તકે રહેલ 15 મળિ છે, ‘રૂ’ એ નાગ-ધરણેન્દ્ર છે અને ‘ઈ’ એ પદ્માવતી દેવી છે, તેમા અરિહતની આકૃતિ તે સૂરિમેરુ છે ॥ ૪૪૪ ॥ ૪૮ ॥

હૈ	રૂ	ઈ
પાર્શ્વજિન	ફળા	પદ્માવતી

(જાણે) જલથી પૂર્ણ કલશ હોય અને તેના પર પવિત્ર પાંદડાં મૂકેલાં હોય એવા આકારવાળા 20 (સિદ્ધચક્ર સમાન) યંત્રના ઉપરના ભાગમાં ‘હૈ’ કારને સ્થાપન કરી તેની પૂજા કરવી, પછી આંગળીના વેદા વડે, કમલાકાર વડે અથવા રુદ્રાક્ષાદિ માલા વડે તેનો જાપ કરવો (૯) ॥ ૪૪૫ ॥ ૪૯ ॥

માયાબીજ-હૈકાર પરમેષ્ઠિમય છે, જિનાવલીમય (ચોવીશ તીર્થકરમય) છે અથવા તો ત્રણ રત્ન (જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર)મય છે, એ પ્રકારે માયાબીજ-હૈકારને લક્ષ્યમાં રાખીને હૃદયમાં જે શ્રીવીર ભગવંતનું ધ્યાન કરે છે તે શ્રીગૌતમ ગણધર અથવા શ્રીસુધર્મા ગણધર સદૃશ થાય છે ॥ ૪૪૬ ॥ ૫૦ ॥ 25

૧. સંસારને વિન્દુ (શૂન્ય-મીઠું) દર્શન અર્થાત્ સાંભારિક પ્રવૃત્તિ બંધ કરીએ તો આત્મા અહન્ થાય છે, એવો પણ અર્થ હઈ શકાય ।

आद्यं हान्तं शब्दब्रह्मोर्ध्वाधो 'र'तस्त्रिरत्नयुतम् ।
 चन्द्रकला सिद्धिपदं विन्दुनिभोज्जाहतः सोऽर्हन् ॥ ४४७ ॥ ५१ ॥
 षोडश चतुरधिर्विशतिरैष्टौ नांभौ दलानि हृदि^{३४} मूर्ध्नि ।
 आद्यं हान्तं वर्णाः शरदिन्दुकला-नभःप्रभवाः ॥ ४४८ ॥ ५२ ॥
 नादस्त्वात्मोर्ध्वाधो रेफाजिनरत्नयुक्त इत्यर्हम् ।
 दृश्योऽन्तर्ब्रह्माब्जं नाम्यन्तः शक्तिकुण्डलिनी ॥ ४४९ ॥ ५३ ॥
 इति सर्ववर्णमूर्तिं अर्हन्तं सर्वमेरुगतमन्तः ।
 ध्यायन् धरिः सकलागमार्थवक्त्रा गतभ्रान्तिः ॥ ४५० ॥ ५४ ॥

(अर्हं -)

- 10 अर्हं मां अ अने ह (अथी मांडीने ह सुवीनी मातृकारूप) शब्दब्रह्मना सूचक छे, रेफरत्नत्रितयने बतावे छे, चन्द्रकला (-) ते सिद्धिपद छे अने विन्दुसदृश जे अनाहत (नाद) छे ते अरिहंत छे ॥४४७॥५१॥
 'अ' यी 'ह' सुधीना (४९) वर्णो छे। तेमांथी 'अ' यी 'अः' सुधीना सोळ स्वरो नामिकमल (मणिपूरचक्र)नां सोळ दलोमां, 'कृ' यी 'भू' सुधीना चोवीश व्यञ्जनों हृदयकमल- (अनाहतचक्र)नां चोवीश दलोमां अने 'यू' यी 'हू' सुधीना आठ व्यञ्जनों ललाटकमल (आज्ञाचक्र)
- 15 नां आठ दलोमां—ए प्रकारे ४८ वर्णो, शरद ऋतुना चन्द्रसदृश कला (~) अने विन्दुयी युक्त चितववौ। कला (~) (वक्ररेखा) विन्दु अने नाद (सरल रेखा)नी संयोजनाथी मातृकाना वर्णो उत्पन्न थाय छे। (ते 'म्' सिवायना 'अ' यी 'हू' सुधीना ४८ वर्णो थाय; तेमना ऊपर जे कला अने विन्दुरूपे नाद छे ते 'म्' छे। 'म्' ने हृदयकमलनी वच्चे चितववो^३। आ प्रमाणे नाभिकमलनो पहिलो वर्ण 'अ', ललाटकमलनो छेळो वर्ण 'हू' अने हृदयकमलनो वचलो वर्ण 'म्' मळीने 'अर्हं' थाय।) अर्हं ते
- 20 स्वात्मा छे। उपरनो अने नीचेनो 'र'कार श्रीजिनेश्वर भगवतना रत्नत्रयनो सूचक छे। तेनाथी सहित यतां स्वात्मा-अर्हं-परमात्मा बने छे। 'अर्हं' ने ब्रह्माब्ज(ब्रह्मरन्ध्र)मां चितववो अने नाभिकमलनी मध्यमां कुंडलिनी शक्ति चितववी ॥ ४४८-४४९ ॥ ५२-५३ ॥
 ए रीते 'अर्हं' ए अरिहंतनी साक्षात् सर्ववर्णमय मूर्ति छे। ए अर्हंनु संपूर्णमेरुदंडमां (मेरुदंडगत-सुषुम्णा नाडीमां) ध्यान करनार सूरि आतिरहित थईने सर्व आगमोनो अर्थना प्रवक्त्रा बने छे ॥४५०॥५४॥

25

१. सरस्वावो :—

आद्यन्ताक्षरसंलक्ष्यमक्षर व्याप्य यत् स्थितम् ।
 अग्निज्वालसम नाद-विन्दु-रेखासमन्वितम् ॥ १ ॥
 अग्निज्वालसमाक्रान्त मनोमलविशोधकम् ।
 देदीप्यमानं हृत्पत्रे तत्पदं नौमि निर्मलम् ॥ २ ॥

30

२. सरस्वावो—योगशास्त्र, प्रकाश ८, श्लो. नं. १८-२२ नी व्याख्या ।

३. सरस्वावो— " " " श्लो. २-४ ।

४. " " " श्लो. ८ ।

— ' ऋषिमण्डलस्तोत्र '

उक्तं च—

कमलदलोदरमध्ये ध्यायन् वर्णाननादिसंसिद्धान् ।
नष्टादिविषयबोधो ध्यातुः संपद्यते कालात् ॥ ४५१ ॥ ५५ ॥

अहंजपात् क्षयमरोचकमभिमान्द्यं

कुष्ठोदरामकसन-श्वसनानि हन्ति ।

5

प्राप्नोति चाप्रतिमवाक् महती महद्भ्यः

पूजां परत्र च गतिं पुरुषोत्तमाप्ताम् ॥ ४५२ ॥ ५६ ॥

अपि च—

कनककमलगर्भे कर्णिकायां निषण्णं

विगततमसमहं सान्द्रचन्द्रांशुगौरम् ।

10

गगनमनुसरन्तं सञ्चरन्तं हरित्सु

स्मर जिनपतिकल्पं मन्त्रराजं यतीन्द्र ! ॥ ४५३ ॥ ५७ ॥

इति सर्वत्रगं ध्यायन्नर्हमित्येकमानसः ।

स्वप्नेऽपि तन्मयो योगी किञ्चिदन्यन्न पश्यति ॥ ४५४ ॥ ५८ ॥

कथं छे के—

15

अनादिसंसिद्धवर्णानु कमलपत्रनी अंदर जे ध्यान करे छे तेने नष्ट (चोरायेली) वस्तु बगरे विषयनु ज्ञान समय जता थाय छे ॥ ४५१ ॥ ५५ ॥

‘अहं’ मन्त्रराज जाप द्वारा क्षय, अरुचि, अपचो, कोढ, आमरोग, खांसी, श्वास बगरे (रोगोनो) नाश करे छे; जाप करनार अप्रतिम वाणीवाळो बने छे, महापुरुषोनी पण पूजाने प्राप्त करे छे अने परलोकमां उत्तम पुरुषोए प्राप्त करेली गतिने मेळवे छे ॥ ४५२ ॥ ५६ ॥

20

हे मुनिवर ! तुं अज्ञानरूप अंधकारथी रहित, घन एवां चन्द्रकिरणोना जेवी गौर कांतिवाळा अने साक्षात् जिनपति समान एवा मंत्रराज अहं (नाभिगत) सुवर्णकमलनी मध्यमां विराजमान छे, एम प्रथम चित्तव । ते पछी ते आकाशमां जाय छे अने सर्वदिशाओमां संचरे छे, एम चित्तव ॥ ४५३ ॥ ५७ ॥

आ प्रकारे सर्वत्र जता एवा ‘अहं’ तुं एक चित्तथी ध्यान करतो अने तेमां लीन बतो योगी स्वप्नमां पण ए (अहं) सिवाय ब्रीजुं जोतो नथी ३ ॥ ४५४ ॥ ५८ ॥

25

१. जुबो शानार्णव, पृ. ३८७, श्लो. १.

२. जुबो ‘शानार्णव’ पृ. ३८७, श्लो. २, तथा योगशास्त्र; अष्टम प्रकाश, श्लो० ५ अने व्याख्या ।

३. सरलायो—योगशास्त्र; अष्टम प्रकाश, श्लो. १४-१७ ॥

- અહ્ લક્ષ્મીકૃત્ય ધ્યાયન્ નાદાદિવિચ્યુતૌ શશિનમ્ ।
 યદ્વર્ણમાત્રમશ્વરભાવોઽજ્ઞતમીરિતું શક્યમ્ ॥ ૪૫૫ ॥ ૫૯ ॥
 પશ્યત્યનાહતાભિષદેવમસૌ શ્લક્ષ્મલક્ષ્યગતઃ ।
 તસ્માચ્ચ ગલિતલક્ષ્યો જ્યોતિર્મયમીશ્વતે વિશ્વમ્ ॥ ૪૫૬ ॥ ૬૦ ॥
 5 મન્ત્રરાજસમુદ્ગતાનાહતસ્થિતચેતસઃ ।
 સિધ્યન્તિ સિદ્ધયઃ સર્વા અણિમાયાઃ સ્વયં યતેઃ ॥ ૪૫૭ ॥ ૬૧ ॥
 ઇતિ પિષ્ઠસ્થિતિ-પદગત-રૂપાશ્રિત-રૂપવર્જિતામ્યાસાત્ ।
 અહ્ મેરુધ્યાતુસ્તત્તદ્ભવસિદ્ધિસામ્રાજ્યમ્ ॥ ૪૫૮ ॥ ૬૨ ॥
 અકારઃ શ્રીપતિઃ સાન્તઃ સેન્દુઃ શમ્શુર્વિધિશ્ચ રઃ ।
 10 ઊર્ધ્વમેતન્નમ્લોકસ્તદન્તેઽનાહતો જિનઃ ॥ ૪૫૯ ॥ ૬૩ ॥
 અહ્ ત્રૈલોક્યપૂજ્યત્વાદ્ (?) અનન્તકરુણા જિનાઃ ।
 સદ્રત્નત્રયમાજસ્તદહ્ સર્વવીજકમ્ ॥ ૪૬૦ ॥ ૬૪ ॥

- આ રીતે અહ્ના પદસ્થ ધ્યાન પછી નાદ વગેરેથી રહિત (અ, રેફ, વિન્દુ અને કલાપી રહિત) ઉઝ્જલ ‘હ’ વર્ણનું ધ્યાન કરવું । આ ‘હ’ અશ્વરમાવને પ્રાપ્ત કહેવાય । તે ‘હ’ હવે વર્ણમાત્ર (વાચાથી 15 અનુચાર્ય) રહે અને અનશ્વરતાને પામે, તે માટે તેને ચન્દ્રકલાકારે ચિતવવો । આ રીતે મૂક્ષ લક્ષ્ય (ચન્દ્રકલા)માં સ્થિર થયેલાને ચન્દ્રકલાના આકારવાળા શ્રી અનાહતદેવનાં દર્શન થાય છે । પછી તે અનાહત—ચન્દ્રકલાને સૂક્ષ્માતિમૂક્ષ—વાલાપ્રસદ્દશ—વિદુરૂપ ચિતવવી, પછી તે લક્ષ્યથી પળ મનને યજ્ઞેડી લેવું । તે પછી યોગી વિશ્વને ય્યોતિર્મય ઊંપ છે ॥ ૪૫૫-૪૫૬ ॥ ૫૯- ૬૦ ॥

- મંત્રરાજ(અહ્)થી ઉપવન્ન—ઉપસ્થિત થયેલા અનાહત દેવમાં જેને મનને સ્થિર કર્યું છે તે યતિને 20 અણિમા વગેરે બધી સિદ્ધિઓ સ્વયં સિદ્ધ થાય છે ॥ ૪૫૭ ॥ ૬૧ ॥

- આ પ્રકારે પિંડસ્થ, પદસ્થ, રૂપાશ્રિત અને રૂપાતીતના અમ્યાસથી ‘અહ્’—મેહનું પૂર્વોક્ત રીતે ધ્યાન કરનારને તે તે ભવોમાં અનેક નિદ્ધિઓ રૂપ સામ્રાજ્ય પ્રાપ્ત થાય છે ॥ ૪૫૮ ॥ ૬૨ ॥
 (‘અહ્’માં રહેલ) ‘અ’ તે વિષ્ણુસ્વરૂપ છે, ‘સ’ની અતે રહેલ અને શ્ન્દુકલા ‘વ’ સહિત 25 પૂર્વો ‘હ’ અર્થી ‘હૂ’ તે શંસુસ્વરૂપ છે અને ‘ર’ બ્રહ્માસ્વરૂપ છે, એનાથી ઉપર વિદુ તે લોકાકાશ છે અને વિન્દુ પછી જે અનાહત પ્રગટે છે, તે લોકાકાશના અતે (સિદ્ધશિલાના ઉપર) રહેલ ‘જિન’ છે ॥ ૪૫૯ ॥ ૬૩ ॥

‘અહ્’ પૂટેલે ત્રણે લોકને પૂજ્ય, અનન્તકરુણાવાળા અને રત્નત્રયને ધારણ કરનારા શ્રી જિનેશ્વર મળવંતો છે, તેથી અહ્ સર્વ સદ્વસ્તુઓની પ્રાપ્તિનું વીજ છે ॥ ૪૬૦ ॥ ૬૪ ॥

૧. સરસ્વાતો—યોગશાસ્ત્ર; અષ્ટમ પ્રકાશ, શ્લો. ૨૪-૨૫-૨૬ ।

वर्णान्तः श्रीवीरो रेफः सिंहासनं तु चन्द्रकला ।
 रुचिदण्डछत्रत्रयं मन्त्रकलशोऽस्य नादशिखा ॥ ४६१ ॥ ६५ ॥
 वर्णान्तस्तीर्थकरस्त्रिकोणकोटीरमथ सितानुशुक्ला ।
 सर्वत्र शीतलेख्या शून्यं शुक्लं ततः परं सिद्धिः ॥ ४६२ ॥ ६६ ॥
 रेफद्वयाद्यमयुतं तथोर्ध्वरेफमधःस्थरेफं वा ।
 अन्यक्तसान्तबीजं मन्त्रतनुजिनपतिः साक्षात् ॥ ४६३ ॥ ६७ ॥
 त्रिलोक्यवर्तिशाश्वतजिनदर्शन-पूजन-स्तुतिभवेन ।
 जिनपतिबीजाष्टशतं स्मरन् फलेन स्वयं त्रियते ॥ ४६४ ॥ ६८ ॥

5

अथवा, वर्णान्त-‘ह’ ए वीर भगवतनो वाचक छे, (नीचेनो) रेफ-‘र’ ते सिंहासन छे अने चन्द्रकला ‘ए’ (ऊपरना) र रूपी (त्रण) दंड ऊपर रहेल त्रण छत्र स्वरूप छे अने तेनी नादशिखा 10 (विन्दु) अहीं मन्त्रकलश स्वरूप छे ॥ ४६१ ॥ ६५ ॥

अथवा—वर्णनी अते रहेलो ‘ह’ तीर्थकर स्वरूप छे, ‘र’ त्रिकोणकोटी (?) छे, अर्धचन्द्रकला ते सर्वत्र शुकलेख्यानी मूचक छे, शून्य ते शुक्लध्याननुं प्रतीक छे, अने ते पछी सिद्धि प्राप्त थाय छे ॥ ४६२ ॥ ६६ ॥

बे रेफ, आध-अ अने म—यी युक्त अने ह बीज सहित एवो अहं ए श्रीजिनपतिनो साक्षात् 15 मंत्र छे। अथवा ऊर्ध्व रेफ सहित ह (हं) अथवा अधो रेफ सहित ह (ह) अथवा बन्ने रेफ सहित (हं):— ए त्रणे पण मन्त्रदेहधारी साक्षात् जिनपति छे ॥ ४६३ ॥ ६७ ॥

जिनपतिबीज ‘अहं’नु १०८ वार स्मरण करनार त्रणे लोकमां रहेली शाश्वत जिनप्रतिमाओनां दर्शन, पूजन अने स्तुतिथी धनारां फळो बडे स्वयं वराय छे (ए फळो तेने स्वयं वरे छे) ॥ ४६४ ॥ ६८ ॥

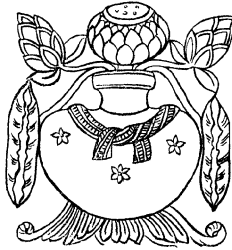
परिचय

20

मन्त्र, गणित, अतोत्पि वगैरे विषयोना पारगामी आचार्य श्रीसिंहलिकम्मुरिए मूरिमंत्र विशे ‘मंत्रराज-रहस्य’ नामनो आर्या, अनुष्टुप्-छंदमां ६३३ गाथाओ (प्रंथात्र ८००)नो मूरिमंत्र विषयनो माहितीपूर्ण एक विशिष्ट ग्रंथ वि. सं. १३२७मां रच्यो छे, जे अथावधि अप्रसिद्ध छे। तेनी एक ह. लि. प्रति बडोदरा, श्रीमुक्तिकमलज्ञानमंदिरना संग्रहमांथी मळी हती। बीजी प्रति पाटण, पं. अमृतलाल मोहनलाल भोजकना संग्रहमांथी प्राप्त थई हती। अने त्रीजी प्रति डभोइ, श्री अमरविजयजी ज्ञानभंडारमांथी 25 मळेळी; परंतु त्रणे प्रतिओ अशुद्ध हती। छेवटे चोथी प्रति जयपुर, तपगच्छ जैनभंडारनी मळी, तेना ऊपरथी मूल ग्रंथनुं संशोधन थई शक्युं छे।

આ 'મંત્રરાજરહસ્ય' પ્રંથમાં અહ્, હ્રીં, ઊં વગેરે મંત્રવીજો ઊપર વ્યાપકદષ્ટિએ વિવેચન કરેલું છે અને તેનું રહસ્ય તેમજ ઉપાસના સંબંધી હકીકતો દર્શાવી છે. આ વિષય નમસ્કાર વિષયને લગતો હોવાથી તેટલો સંદર્ભ તારવી ચારે પ્રતિઓથી શુદ્ધ કરી અનુવાદ સાથે અહીં આપીએ છીએ.

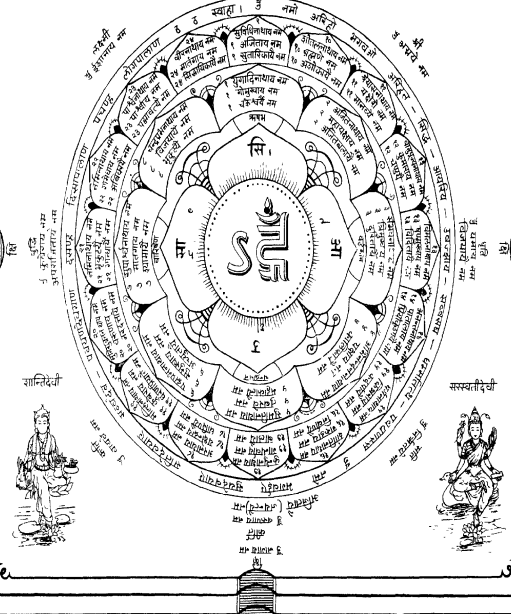
શ્રીસિંહતિલકસૂરિએ અનેક પ્રંથોની રચના કરેલી છે. પ્રત્યેક પ્રંથમાં તેમણે પોતાના ગુરુ 5 શ્રીવિબુધચંદ્રસૂરિનો માનમર્થો ઉલ્લેખ કર્યો છે, કેટલેક સ્થલે તો પોતાના પ્રગુરુ શ્રીયશોદેવસૂરિનું પણ સ્મરણ કર્યું છે. તેમણે પોતાની ધર્મીશ્રી કૃતિઓને અંતે સાહ્યાદદેવતાની કૃપાનો ઉલ્લેખ કર્યો છે.

अदुमहापिठो
 द्वि-सि-लोच्छि-बुद्धी-कतीओ ।
 विजया नया अयती
 वियरइ अपानिया वि तहि ॥

ॐ श्रुणुणे नम
 ॐ इन्द्राय नम
 ॐ जयाय नम

श्रीपरमेष्ठि-विधा-यन्त्रम्

श्रीपरमेष्ठि विद्यायन्त्रम् (श्रीमिहिरकमुनिहृत-विषायन्त्ररूपना भावारे)

श्रीसिंहतिलकसूरिसंहन्धः
परमेष्ठिविद्यायन्त्रकल्पः

श्रीवीरजिनं नत्वा वक्ष्ये श्रीविबुधचन्द्रपूज्यपदम् ।
गणिविद्यायुगपदतो यन्त्रं परमेष्ठिविद्यायाः ॥ १ ॥ 5

त्रिप्रांकारं क्रमशश्चतुरष्ट-द्रुधैष्टपत्रपद्मान्तः ।
किञ्जल्कपूज्यबीजं यन्त्रं लेख्यं सुरभिल्लैः ॥ २ ॥

मध्येऽहं ऊर्ध्वादिषु सि' आं उं सां रेखिका दलचतुष्के ।
ऋषभोऽथ वर्द्धमानश्चन्द्राननो वारिषेणको दिक्षु ॥ ३ ॥

अष्टदलेषु क्रमशो युगादिनाथाय तन्ममोऽत्रैव । 10
गोमुख-चक्रेश्वर्यौ शस्यं कान्तं जिनः सुरश्च सुरी ॥ ४ ॥

द्वयष्टदलेषु क्रमशः सुविधिजिनाय नम इत्यथ ।
त्रिदशदेवं श्रीवीरान्तमेवं तद् वच्मि नामानि ॥ ५ ॥

अनुवाद

गणधरो अने देवेन्द्रोने पण पूज्य छे चरण जेमना एवा श्री जिनेश्वर भगवंतने नमस्कार करिने 15
गणिविद्यानी सायोसाथ अहीयी जेनां पदो गुरुदेव श्री विबुधचन्द्रसूरिने अब्यन्त पूज्य हता एवा 'परमेष्ठि-
विद्या'ना यंत्र विशेषे वर्णन करीश ॥ १ ॥

(यन्त्र रचना-)

त्रण गढ(ना आकार)मां क्रमशः चार, आठ अने सोळ पत्रोवाळा कमळनी अंदर यंत्रना कमळनी
कर्णिकामां पूज्यबीज (अहं) मूकीने यंत्रने सुवासित द्रव्योपी आलेखवुं ॥ २ ॥ 20

मध्यमां 'ऽहं' अने ऊर्ध्वादि चार दलोमां ' सि, आ, उ, सा 'नां रेखाचित्रो (आलेखवां) अने
चार दिशाओमां क्रमशः ' ऋषभ, वर्द्धमान, चन्द्रानन, वारिषेण ' एवां नाम लेखवां ॥ ३ ॥

(कमळनां) आठ पत्रोमां क्रमशः—' युगादिनाथाय नमः ', ' गोमुखाय नमः ', ' चक्रेश्वर्यै
नमः ' ए प्रकारे जिनेश्वर, (शासन) देव अने (शासन) देवीनां नामो श्रीचन्द्रप्रभ जिनेश्वर सुधी
लेखवां, (कमळनां) सोळ पत्रोमां ' सुविधिजिनाय (नाथाय) नमः 'धी लईने देवाधिदेव एवा श्रीवीर 25
भगवान सुधीनां नामो देव अने देवी साथेनां आलेखवां । ते नामो आ प्रकारे जणां छुं ॥ ४-५ ॥

- युगादीशोऽजितस्वामी संभवोऽप्यभिनन्दनः ।
 सुमतिः पद्मलक्ष्मा श्रीसुपार्श्वश्चन्द्रलाञ्छनः ॥ ६ ॥
 सुविधिः शीतलः श्रेयान् वासुपूज्यप्रभुस्ततः ।
 विमलानन्त-धर्म-श्रीशान्ति-कुन्धुरो जिनः ॥ ७ ॥
 5 मंझी श्रीसुव्रत-नमी नेमिः' श्रीपार्श्वतीर्थकृत् ।
 वीरश्च जिननामान्ते नाथाय नम इत्यदः ॥ ८ ॥
 श्रीगोमुखो महायक्षस्त्रिमुखो यक्षनायकः ।
 तुम्बरुः सुमुखस्तस्माद् मातङ्गो विजयोऽजितः ॥ ९ ॥
 ब्रह्मा यक्षेद् कुमारः षण्मुख-पाताल-किन्नराः ।
 10 गरुडो गान्धर्वो यक्षेन्द्रः(द) कुबेरो वरुणस्तथा ॥ १० ॥
 भृकुटिर्गोमेधः पार्श्वो मातङ्गोऽमी जिनाश्रिताः ।
 चक्रेश्वर्यजितवला दुरितारिश्च कालिका ॥ ११ ॥
 महाकाल्यच्युता श्यामा भृकुटी च सुनारि(र)का ।
 अशोका मानवी चण्डा विदिताऽथ प्रियाङ्कुशा ॥ १२ ॥
 15 कन्दर्पी निर्वाणी बला धारिणी धरणप्रिया ।
 नरदत्ताऽथ गान्धार्यम्बिका पद्मावती तथा ॥ १३ ॥
 सिद्धायिका इमा जैन्यः क्रमाच्छासनदेवता ।
 जिन-देवै-सुरी (?) नामत्रयं प्रति दलं दलम् ॥ १४ ॥

१. युगादीश, २. अजितस्वामी, ३. संभव, ४. अभिनन्दन, ५. सुमति, ६. पद्मप्रभ,
 20 ७. सुपार्श्व, ८. चन्द्रप्रभ, ९. सुविधि, १०. शीतल, ११. श्रेयास, १२. वासुपूज्य, १३. विमल,
 १४. अनन्त, १५. धर्म, १६. शांति, १७. कुयु, १८. अर, १९. मंझी, २०. सुव्रत, २१. नेमि, २२. नेमि,
 २३. पार्श्व अने २४. वीर—आ जिनेश्वरोनां नामोनी अते 'नाथाय नम.' ए पद जोडीने लखवु ॥६--८॥
 (ते प्रत्येक जिनेश्वरनी नीचे क्रमशः—) १. गोमुख, २. महायक्ष, ३. त्रिमुख, ४. यक्षनायक,
 ५. तुम्बरु, ६. सुमुख (कुसुम), ७. मातंग, ८. विजय, ९. अजित, १०. ब्रह्मा, ११. यक्षेद् (मनुज),
 25 १२. कुमार, १३. षण्मुख, १४. पाताल, १५. किन्नर, १६. गरुड, १७. गान्धर्व, १८. यक्षेन्द्र (यक्षेद्),
 १९. कुबेर, २०. वरुण, २१. भृकुटि, २२. गोमेध, २३. पार्श्व अने २४. मातंग—आ (वधा)
 जिनेश्वरदेवोने आश्रित (शासनदेवो) छे ॥ ९-११ ॥

- (ते प्रत्येक जिनेश्वर अने देवनी नीचे क्रमशः—) १. चक्रेश्वरी, २. अजितवला, ३. दुरितारि,
 ४. कालिका, ५. महाकाली, ६. अच्युता, ७. श्यामा, ८. भृकुटी, ९. सुनारका, १०. अशोक,
 30 5 ०धर्मा श्री० झ। 6 मलिः श्री० झ। 7 नेमि श्री० झ। 8 कुसुम० इति नाम
 अभिधानचिन्तामणौ। 9 मनुजः इति नाम अभिधानचिन्तामणौ। 10 चण्डी अ। 11 ०व-सुरिना० अ।

एकोर्द्धन् सिद्धाद्याः षट् तीर्थेश्वराः क्रमादथवा ।

चन्द्रामसुविध्याद्या अर्द्ध-सिद्धादयः प्राग्बत् ॥ १५ ॥

११. मानवी, १२. चण्डी, १३. विदिता, १४. प्रियांकुशा, १५. कंदर्पा, १६. निर्वाणी, १७. बला, १८. धारिणी, १९. धरणप्रिया, २०. नरदत्ता, २१. गांधारी, २२. अबिका, २३. पद्मावती अने २४. सिद्धायिका—आ जैन शासनदेवीओ छे तेने क्रमशः आलेखवी। आ प्रकारे प्रत्येक पत्रमां जिनेश्वर, 5 (शासन) देव अने (शासन) देवी—एम त्रण नामो लखवां ॥ ११-१४ ॥

(कमळनां आठ पत्र पैकी—

पहेला पत्रमा—युगादिनाथाय नमः । गोमुखाय नमः । चक्रेश्वर्यै नमः ।

बीजा पत्रमा—अजितनाथाय नमः । महायक्षाय नमः । अजितबलायै नमः ।

त्रीजा पत्रमा—संभवनाथाय नमः । त्रिमुखाय नमः । दुरितार्थै नमः ।

10

चोथा पत्रमा—अभिनन्दननाथाय नमः । यक्षाय नमः । कालिकायै नमः ।

पांचमा पत्रमां—सुमतिनाथाय नमः । तुम्बरवे नमः । महाकाल्यै नमः ।

छट्टा पत्रमां—पद्मप्रभनाथाय नमः । सुमुखाय (कुसुमाय नमः) । अच्युतायै नमः ।

सातमा पत्रमा—सुपार्श्वनाथाय नमः । मातङ्गाय नमः । श्यामायै नमः ।

आठमा पत्रमा—चन्द्रप्रभनाथाय नमः । विजयाय नमः । भृकुट्यै नमः ।

15

ए पट्टी सोळ पत्रवाळा कमळमा—

पहेला पत्रमां—सुविधिनाथाय नमः । अजिताय नमः । सुतारकायै नमः ।

बीजा पत्रमा—शीतलनाथाय नमः । ब्रह्मणे नमः । अशोकायै नमः ।

त्रीजा पत्रमां—श्रेयासनाथाय नमः । यक्षेशे (मनुजाय) नमः । मानव्यै नमः ।

चोथा पत्रमां—वासुदेवनाथाय नमः । कुमाराय नमः । चण्ड्यै नमः ।

20

पाचमा पत्रमां—विमलनाथाय नमः । षण्मुखाय नमः । विदितायै नमः ।

छट्टा पत्रमां—अनन्तनाथाय नमः । पातालाय नमः । प्रियाङ्कुशायै नमः ।

सातमा पत्रमां—धर्मनाथाय नमः । किल्लराय नमः । कन्दर्पायै नमः ।

आठमा पत्रमां—शान्तिनाथाय नमः । गरुडाय नमः । निर्वाण्यै नमः ।

नवमा पत्रमां—कुन्थुनाथाय नमः । गान्धर्वाय नमः । बलायै नमः ।

25

दशमा पत्रमा—अरनाथाय नमः । यक्षेन्द्राय (यक्षेसे) नमः । धारिण्यै नमः ।

अगियारमा पत्रमा—मछिनाथाय नमः । कुबेराय नमः । धरणप्रियायै नमः ।

बारमा पत्रमां—सुव्रतनाथाय नमः । वरुणाय नमः । नरदत्तायै नमः ।

तेरमा पत्रमां—नमिनाथाय नमः । भृकुट्ये नमः । गान्धार्यै नमः ।

चौदमा पत्रमां—नेमिनाथाय नमः । गोमिधाय नमः । अम्बिकायै नमः ।

30

पंद्रमा पत्रमां—पार्श्वनाथाय नमः । पार्श्वाय नमः । पद्मावत्यै नमः ।

सोळमा पत्रमां—वीरनाथाय नमः । मातङ्गाय नमः । सिद्धायिकायै नमः ।

—आ प्रकारे अष्टदलकमळमां अने षोडशदलकमळमा कमशः नाम लखवां ।)

“ॐ नमोऽरिहो भगवओ अरिहंत-सिद्ध-आयरिय- ।

उवज्झाय-सव्वसंघ-धम्मतिथपवयणस्स ॥ १६ ॥

ॐ नमो भगवईए सुयदेवयाए संतिदेवयाए ।

सव्वदेव-पवयणं देवयाणं दसण्हं दिसापालाणं ।

5 पंचण्हं लोगपालाणं ठः ठः स्वाहा ॥”

विद्येयं वलयाकृत्या, लेख्या नवगर्जप्रमा ॥ १७-१८ ॥

अस्या वर्णाः श्लोकयुग्मं (ग्मेन) पञ्चविंशतिरक्षरा (पदानि) ॥

(अहीं बीजा यत्रनो अगर ए यत्रनो बीजो प्रकार बतावे छे—)

10 अथवा वच्चे एक ‘अर्हन्’ने राबीने (कमठनां चार पत्रोमा) सिद्ध बगोरे आगळ छ छ तीर्थकरो (सिद्ध जिनेश्वरोना समविभागे) स्थापवा—

(सिद्ध—ऋषभ, अजित, संभव, अभिनन्दन, सुमति, पद्मप्रभ । आचार्य—सुपार्श्व, चद्रप्रभ, सुविधि, शीतल, श्रेयास, वासुपूज्य । उपाध्याय—विमल, अनन्त, धर्म, शान्ति, कुन्ध, अर । साधु—मल्लि, (मुनि)सुवत, नमि, नेमि, पार्श्व, वीर । —आ प्रकारे स्थापना करावी ।)

अथवा वर्ण अनुसार आ कमयी स्थापवा—

15 (अर्हन्—चन्द्रप्रभ, सुविधि । सिद्ध—पद्मप्रभ, वासुपूज्य । आचार्य—ऋषभ, अजित, संभव, अभिनन्दन, सुमति, सुपार्श्व, शीतल, श्रेयास, विमल, अनन्त, धर्म, शान्ति, कुन्ध, अर, नमि, वीर । उपाध्याय—मल्लि, पार्श्व । साधु—सुवत, नेमि ।) —आ प्रकारे अगाउ (सूरिमत्र अने वर्षमानविद्या)मा जगणाव्या मुजब स्थापना करावी ॥ १५ ॥

† (परमेष्ठिविद्या—पद अने वर्णसंख्यासहित—)

20	* १-१ ॐ	२-२ नमो	३-३ अरिहो	४-४ भगवओ	५-४ अरिहत
	६-२ सिद्ध	७-४ आयरिय	८-४ उवज्झाय	९-४ सव्वसंघ	१०-४ धम्मतिथ
25	११-५ पवयणस्स	१२-१ ॐ	१३-२ नमो	१४-५ भगवईए	१५-६ सुयदेवयाए
	१६-६ सतिदेवयाए	१७-४ सव्वदेव	१८-८ पवयणदेवयाणं	१९-३ दसण्हं	२०-५ दिसापालाण
	२१-३ पंचण्ह	२२-५ लोगपालाण	२३-१ ठः	२४-१ ठः	२५-२ स्वाहा

30 —आ विद्या(परमेष्ठिविद्या)ने वलयाकृतिए लखवी अने तेतुं प्रमाण नेव्यासी वर्णोतुं (८९) धाय छे ॥ १६-१८ ॥

आ विद्याना वर्णो बे श्लोकमां (उपर गणाव्या मुजब) पञ्चीश (२५) अक्षरो अगर पदो छे ।

13 णदेवाणं अ ।

† परमेष्ठिविद्या (गणिविद्या) माटे जुओ ‘नमस्कार स्वाध्याय’ (प्रा. वि.) पृ. ४२७ ।

35 • प्रथम अंक पदसूचक अने द्वितीय अंक वर्णसूचक छे ।

मघवाऽग्निर्नैर्यमो रक्षो वरुणो वायुदिकूपतिः ।
 पूर्वादीं धनदेशानौ नागोऽधो विधिरूर्ध्वगः ॥ १९ ॥
 “अद्रुमहारिद्वीओ हिरि-सिरि-लच्छि-बुद्धि-कंतीओ ।
 विजया जया जयंती वियरइ अपराजिया वि तर्हि” ॥ २० ॥
 पूर्वादिक्रमतो दिक्षु एतद्गाथाङ्घ्रिकृतः ।
 एकतः श्रुतदेवी तु पुस्तकाम्भोजशालिनी ॥ २१ ॥
 एकतः शान्तिदेवी च करे स्वर्णकमण्डलुम् ।
 सुधारसभृतं पद्माक्षध्वनाद्यपि विभ्रती ॥ २२ ॥
 राजत-स्वर्ण-रत्नप्राकारत्रितयं दिशेत् ।
 चतुर्द्वारं स्फुरद्भ्रत्नध्वज-तोरणराजितम् ॥ २३ ॥
 भूमण्डलं ततो दिक्षु विदिक्षुं [च] लकारवान् ।
 यद् व्याप्यं (प्य) [मण्]डलं सार्द्धं वकारैः कलशाङ्कितम् ॥ २४ ॥

5

10

[इति यन्त्रलेखनम् ।]

पूर्व आदि आठ दिशाओमां (क्रमशः) दिशाओना अधिपतिओ—१. मघवा (इन्द्र), २. अग्नि, ३. यम, ४. रक्षः (नैर्ऋत), ५. वरुण, ६. वायु, ७. धनद (कुबेर), ८. ईशान—(आ आठ दिशाओमां 15 अने) नीचेना भागमां नाग तेमज ऊपरना भागमां विधि (ब्रह्मा)—ए प्रकारे नामो लखवां ॥ १९ ॥

पूर्व आदि दिशाओमा क्रमशः आठ महाऋद्धिओ लखवी—१. ह्रीं, २. श्रीं, ३. वृति, ४. मति, ५. कीर्ति, ६. कांति, ७. बुद्धि अने ८. लक्ष्मी; तेम ज त्यां (पूर्व आदि दिशाओमां) १. जया (पूर्व), २. विजया (उत्तर), ३. जयन्ती (अजिता-पश्चिम) ४. अपराजिता (दक्षिण) लखवी ॥ २० ॥

पूर्व आदि दिशाओना क्रमे ऊपरनी गाथाओनां चरणो क्रमशः मूकवां, एक तरफ पुस्तक तेम ज 20 कमळथी शोभती श्रुतदेवीनी आलेखना करवी अने बीजी तरफ जेना एक हाथमां अमृतसयी भरेल सुवर्णनु कमण्डलु छे अने बीजा हाथमां पद्मना पारानी माला छे एवी शांतिदेवीने आलेखवी ॥ २१-२२ ॥

(बलयाङ्कतिनी बहारनुं भूमण्डल) रजतमय, सुवर्णमय, अने रत्नमय त्रण गडवाळुं रचवुं अने तेमा जाज्वर्यमान रत्नवाळा ध्वजो अने तोरणोथी शोभतां एवां (प्रत्येक गडनां) चार द्वार बनाववां ॥ २३ ॥

ए पछी भूमण्डलनी चारे दिशाओ अने विदिशाओमां ‘ल’नी आकृति दोरवी । कलशथी अलंकृत 25 एवा मंडलने ‘व’कातो साथे आलेखवुं (?) ॥ २४ ॥

[आ प्रकारे यंत्रनुं आलेखन करवुं ।]

इति यन्त्रलेखनं प्रागस्याश्वत्सोऽस्ति निरसनं चैकम् ।
 आदावन्ते मध्ये एकादश जलयुता(ताः) भाति(न्ति) ॥ २५ ॥
 दुःशील-निहव-गुरुद्रोहक-विष्वस्तचैत्य-य(प्र)त्यनीकान् ।
 पातकपञ्चककृतमपि यो द्रात् त्यजति योग्य इह ॥ २६ ॥
 5 जिनभक्तिगुरुसेवी अव्यसन-विवाद-राज-भक्तकथः ।
 प्रियवाग् जितेन्द्रियमना योग्यः परमेष्ठिविद्यायाः ॥ २७ ॥
 पूर्वोत्तरे दिशवक्त्रः पद्मासन-सुखासनः ।
 सौभाग्य-योगमुद्राभृत् कृताऽऽह्वानादिकक्रिया(यः) ॥ २८ ॥
 “ॐ भूरसि भूतधात्री(त्रि!) भूमिशुद्धिं कुरु कुरु स्वाहा ।”
 10 इति कौकुमाम्भोभिध्विन्यं सद्भूमिसेचनम् ॥ २९ ॥
 “ॐ ह्रीं विमले तीर्थजला(ले आ)न्तरशुचिः शुचिः ।
 भवामि स्वाहा” इति शान्तिदेवी मधुरितेक्षणा ॥ ३० ॥
 कमण्डलुसुधाम्भोभिर्मां संस्नापयतेऽर्थावा ।
 षोडशविद्यादेव्यस्तीर्थाम्भोभिर्विचिन्त्यताम् ॥ ३१ ॥

- 15 [॥ २५ ॥ मी गाथानो अर्थ स्पष्ट थई शक्यो नयी ।]
 दुःशील, निहव, गुरुद्रोही, चैत्यनाशक अने शासनना प्रत्यनीकोने अथवा ए पाचे प्रकारना
 पातक करनारने पण जे दूर-यी तजे छे, ते आ विद्या माटे योग्य समजचो ॥ २६ ॥
 जिनेश्वरमां भक्तिवाळो, गुरुनी सेवा-शुश्रूषा करनारो, व्यसन विनानो, विवाद नहीं करनारो,
 राजकथा तेमज भक्तकथा वगरनो, प्रिय वाणी बोलनार, इन्द्रियो तेमज मनने जीतनार पुरुष ज परमेष्ठि-
 20 विद्याने योग्य छे ॥ २७ ॥
 पूर्व के उत्तर दिशामां सुख राखीने, पद्मासने अथवा सुखासने बेसीने, सौभाग्यमुद्रा अगर
 योगमुद्राने धारण करी आवाहन आदि क्रिया करवी ॥ २८ ॥
 पछी भूमिशुद्धि माटे आ मंत्र बोलवो—
 “ॐ भूरसि भूतधात्रि ! भूमिशुद्धिं कुरु कुरु स्वाहा ॥”
 25 —आ प्रकारे कुंकुम-कैसरवाळा पाणीथी भूमिने सिंचन करूं छुं एम चितववुं ॥ २९ ॥
 (मंत्र-स्नान—)
 “ॐ ह्रीं विमले तीर्थजले आन्तरशुचिः शुचिर्भवामि स्वाहा ॥”
 —एम बोलवुं अने मधुरित आखोवाळी शान्तिदेवी कमण्डलुमां भरेला अमृत-पाणी वडे मने
 नवरावे छे—अथवा सोल विद्यादेवीओ तीर्थोनां पाणीथी मने नवरावे एम चितववु ॥ ३०-३१ ॥
- 30 15 °दावेते अ प्रती ऋषपाठः । 16 °क्तिगुरु अ । 17 °चरेशदि° अ प्रतावसम्भक् पाठः ।
 18 °तेऽथ° इत्यतः पुण्डरी° यावत् पतितोऽय पाठः अ प्रती ।

यद्वा चन्द्रसुधास्नातः क्षीराब्धीं योजनप्रभ(म)म् ।
 पुण्डरीकं समारूढो द्रष्टुं तानर्हदादिमा(का)न् ॥ ३२ ॥
 पाएहिं रक्खवालो कणयमयंको हुयासणो जाणुं ।
 उर-नाहि-हिययपही दो हत्था पास-मुह-सीसं ॥ ३३ ॥
 धणवालो जयपालो अच्लुत्ता भयवई य वहरुट्टा ।
 देवो हरिणगमेसी वज्रधरो रक्खए सव्वं ॥ ३४ ॥
 “ॐ श्रीं ॐ ढ्रौं णां आं ह्रौं तुं अ सि आ उ सा क्षिप ॐ स्वाहा ॥”
 विहिताष्टाङ्गदिग्रक्षश्चन्द्रादिवर्णभानिमान् ।
 विद्याक्षरान् स्मरन् शान्तिप्रमुखं तनुतेऽचिरात् ॥ ३५ ॥
 सम्यग्दृशा महाब्रह्मचारिणा गुरुवक्त्रतः ।
 गृहीता पठिता विद्या सर्वकर्मकरी मता ॥ ३६ ॥
 व्याख्यानादौ विवादे वा विहारे जनरञ्जने ।
 सप्तकृत्वः स्मृता विद्या तत्तत्कार्यप्रसाधिका ॥ ३७ ॥

5

10

अथवा ते अरिहंत वगैरेने जोवा माटे (?) चन्द्र-सुधाथी स्नान करेलो हुं क्षीरसमुद्रमां योजन प्रमाणवाळा कमळ ऊपर आरूढ थयो ह्, एम चितववु ॥ ३२ ॥

15

(दिग्रक्षा —)

पगथी लईने जानु सुधीनी रक्षा करनार कनकमृगाङ्ग हुताशन छे (?) तेम छातीनो धनपाल, नामिनो जयपाल, हृदयपटनी रक्षापालिका अच्लुत्तादेवी, बे हाथनी भगवती, बे पडखांनी वैरोट्या देवी, मुखनो हरिणगमेसी देव अने मस्तकनो रक्षपाल इन्द्र छे (?)—ए रीते साधक सर्व अंगोनी रक्षा करे ॥ ३३-३४ ॥

20

“ॐ श्रीं ॐ ढ्रौं णां आं ह्रौं तुं अ सि आ उ सा क्षिप ॐ स्वाहा ॥”—आ प्रकारे मंत्रोच्चार करवो ॥

आ रीने आठे अंगोनी जेण दिग्रक्षा करी छे एवो अने चन्द्र वगैरे जेवा उज्ज्वळ वर्णोवाळा आ विद्याक्षरोनु स्मरण करतो एवो साधक जलदीथी शान्तिकृत्यो करे छे ॥ ३५ ॥

सम्यग्दृष्टि अने महाब्रह्मचारी पुरुष वडे गुरुमुखथी प्रहण करायेली [आ] विद्यानो पाठ ‘सर्वकर्म-कर’—वधा कार्यने करनारो (वशीकरण आदि पट्कर्मो अगर सघळं कृत्यो करनारो) छे, एम 25 कहेवाय छे ॥ ३६ ॥

व्याख्यान वगैरेमां, विवादमां, विहारमां, जनताने रंजन करवामां आ विद्यानुं सात वखत स्मरण करवामां आवे तो ए ते ते कार्यने सफळ करे छे ॥ ३७ ॥

- जातिपुष्पायुतैः शालितन्दुलैः सत्फलैरपि ।
 जप्ता दशांशहोमेन प्रीणिता कुस्ते न किम् ? ॥ ३८ ॥
 एतद्विद्यान्तरोद्भूतखण्डविद्याफलान्यथ ।
 वक्ष्यामि जैनसिद्धान्तरहांसि स्मरणाकृते ॥ ३९ ॥
 5 सत्त्वशब्दं विना विद्या गुरुपञ्चकनामभूः ।
 + द्रव्यष्टाक्षरात्महूत्पन्नगर्भे देवो निरञ्जनः ॥ ४० ॥
 [यद्वा—“ अर्हत्-सिद्धाचार्योपाध्याय-सर्वसाधुभ्यो नमः । ”] +
 हृदम्बुजे इमां विद्यां संस्कृते षोडशाक्षरैः ।
 लभते द्विशतीं ध्यायन् चतुर्थतपसः फलम् ॥ ४१ ॥
 10 “ अरिहंत-सिद्ध ” शब्दाजपन् विद्यां षडक्षरीम् ।
 शतत्रयेण लभते चतुर्थतपसः फलम् ॥ ४२ ॥
 ‘ अरिहंत ’ चतुर्वर्णं जपन् ध्यानी चतुःशतीम् ।
 लभते दृष्टजैनात्मा चतुर्थतपसः फलम् ॥ ४३ ॥
 ‘ अ ’ वर्णं च सहस्राधं नाभ्यञ्जे कुण्डलीतनुम् ।
 15 ध्यायन्नात्मौनमाप्नोति चतुर्थतपसः फलम् ॥ ४४ ॥

जूईनां दश हजार पुष्पो वडे, शालि जातना उत्तम अक्षतो वडे, सुदर फलो वडे जाप करायेली अने एक हजार होम करवा वडे प्रसन्न थयेली आ विद्या शुं शु न साधी आपे / ॥ ३८ ॥

आ विद्यामांथी उत्पन्न थयेली खड-अंशगत विद्याओनु फळ अने जैन सिद्धान्तना रहस्यो हवे ह स्मरण करवा माटे कहुं छुं ॥ ३९ ॥

- 20 पंच गुरु (अरिहंत, सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय अने साधु) ना नाममांथी उत्पन्न थयेली, सत्त्व-‘ ॐ ’ शब्द विनामनी, संस्कृत भाषाना सोळ अक्षरोवाळी ‘ अर्हत्-सिद्धाचार्योपाध्याय-सर्वसाधुभ्यो नमः । ’—आ विद्या छे । तेने हृदयकमलनी सोळ पाखडीओमां स्थापीने वच्चे कर्णिकामां निरजन (सिद्ध) देव स्थापवा, एवी रीते आ विद्यानु बसो वार ध्यान करनार एक उपवासनु फळ मेळवे छे ॥ ४०-४१ ॥

- ‘ अरिहंत-सिद्ध ’—ए छ अक्षरनी विद्यानो त्रणसो वार जाप करनार एक उपवासनु फळ 25 मेळवे छे ॥ ४२ ॥

‘ अ रि हं त ’—ए चार वर्णोनी चारसो वार जाप करनार ध्यानी सम्यग्दृष्टि आत्मा एक उपवासनु फळ मेळवे छे ॥ ४३ ॥

कुंडलिनी स्वरूप [‘ अर्ह ’ (ऽर्हृ) ना अवग्रह ‘ ऽ ’ रूप] ‘ अ ’ वर्णनु नाभिकमलमां पाचमो वार ध्यान करनार एक उपवासनु फळ मेळवे छे ॥ ४४ ॥

- 30 + + एतच्चिह्नान्तर्गतः षोडशः अ प्रती निर्गलितः ।

21 ०स्कृतेः षो० ह्य । 22 ०स्मान् प्राप्नोति ह्य ।

गुरुयञ्चकनामाद्यमेकैकमक्षरं तर्था ।

नांमौ सूँधिं मुखे कण्ठे हँदि स्मर क्रमान्मुने ! ॥ ४५ ॥

‘अ’ वर्णं नाभिपद्मान्तः ‘सि’ वर्णं तु शिरोऽम्बुजे ।

‘आँ’ मुखाब्जे ‘उ’ कण्ठे ‘सा’ कारं हृदये स्मर ॥ ४६ ॥

मन्त्राधीशः पूज्यैरुक्तोऽसौ किन्तु देहरक्षायै ।

शीर्ष-मुख-कण्ठ-हँत्-पदक्रमेण ‘अ सि आ उ साः’ स्थाप्याः ॥ ४७ ॥

प्रणवः पञ्चशून्याग्रे ‘अ सि आ उ सा नमः’ ।

अस्याभ्यासादसौ सिद्धिं प्रयाति गतवन्धनः ॥ ४८ ॥

शाम्पन्ति जन्तवः क्षुद्रा व्यन्तरा ध्यानघातिनः ।

तद् वक्ष्येऽष्टदिक्पत्रे गर्भे सूर्यमहः स्वकम् ॥ ४९ ॥

‘ॐ नमो अरिहंताणं’ क्रमात् पूर्वादिपत्रगम् ।

प्रत्याशमेकमेकाहः एकादशशर्ती जपेत् ॥ ५० ॥

ध्यानान्तरायाः शाम्पन्ति मन्त्रस्यास्य प्रभावतः ।

कार्ये सप्रणवो ध्येयः सिद्धये प्रणवं विना ॥ ५१ ॥

हे मुनि ! पांचे गुरुओना नामना प्रथम एकेक वर्ण नाभि, मस्तक, मुख, कठ अने हृदयमां 15 क्रमशः स्मरण कर ॥ ४५ ॥

(एटले) नाभिकमलमां ‘अ’ वर्ण, मस्तकमा ‘सि’ वर्ण, मुखकमलमां ‘आ’ वर्ण, कंठमा ‘उ’ वर्ण अने हृदयमा ‘सा’ वर्णतु स्मरण कर ॥ ४६ ॥

पूज्योए आ (अ सि आ उ सा)ने मंत्राधीश कह्यो छे । शरीरतु रक्षण करवा माटे मस्तकमां ‘अ’, मुखमां ‘सि’, कठमां ‘आ’, हृदयमां ‘उ’ अने चरणमां ‘सा’—ए क्रमे वर्णोने स्थापन करवा ॥ ४७ ॥ 20

प्रणव—‘ॐ’, पांच शून्य—‘हँ हँ हँ हँ हँ हूः’ नी आगळ ‘अ सि आ उ सा नमः’—आ प्रकारना (मंत्रना) बारवार जापथी साधक बधनोमांथी छूटीने मोक्षमां जाय छे । (मंत्रोद्धार—) “ॐ हँ हँ हँ हँ हँ हूः अ सि आ उ सा नमः ॥” ॥ ४८ ॥

ध्यानने विघ्न करनारा क्षुद्र जंतुओ अने व्यंतरो जेथी शांत थाय ते विधिने हू कहुं छुं—

आठ दिशारूप पत्रनी मध्य (ऊर्णिका)मा सूर्यना तेज स्वरूप पोताने स्थापन करवो अने 25 ‘ॐ नमो अरिहंताणं’ (ए मंत्र)ने क्रमशः पूर्व आदि प्रत्येक दिशामां तेम ज विदिशामा स्थापन करवो अने तेनो प्रत्येक दिशामां एकेक दिवसे अगियारसो बार जाप करवो जोईए । आ मंत्रना प्रभावथी ध्यान करती वेळा आवता अंतरायो शमी जाय छे । (इहलौकिक) कार्य माटे (सकाम ध्यान करतु होय तो) प्रणव—‘ॐ’ पूर्वक ध्यान करतुं अने सिद्धिने माटे (निष्काम ध्यान माटे) प्रणव—‘ॐ’ विना तेनुं ध्यान करतुं ॥ ४९-५१ ॥

23 ‘तथा’ इति पाठो नास्ति अ प्रती । 24 कर्णे हू अ प्रती न सम्पगाभाति । 25 ‘सा’ मुखाब्जुजे 30 ‘आ’ कण्ठे ‘उ’ कारं हृदये स्मर भां० ।

- यदिवाऽष्टदले पत्रे गर्भे स्यात् प्रथमं पदं दिक्षुं ।
 सिद्धादिचतुष्कं [च] विदिश्चन्यच्च चतुष्कम् ॥ ५२ ॥
 एतां नवपदीं विद्यां प्रणवार्दि विना स्मरेत् ।
 'नमो अरिहंताणं' [च] यदिवान्तश्चतुर्दलीम् ॥ ५३ ॥
- 5 सिद्धादिकचतुष्कं च दिग्दलेषु मुनीन्दुभिः ।
 अपराजितमन्त्रोऽप्यमुक्तः पापक्षयङ्करः ॥ ५४ ॥
 हृदि वा 'नमो सिद्धाणं' अन्तर्दलचतुःक्रमात् ।
 पञ्चवर्णमयो मन्त्रो ध्यातः कर्मक्षयङ्करः ॥ ५५ ॥
 'श्रीमदृषभादि-वर्धमानान्तेभ्यो नमो' मयः ।
- 10 मन्त्रः स्मृतः सर्वसिद्धिकरोऽत्र तीर्थशब्दतः ॥ ५६ ॥

अथवा, आठ पत्रवाळा कमलगर्भमां (कर्णिकामा) प्रथम पद (नमो अरिहंताण) छे अने चार दिशाओमा सिद्ध आदि चतुष्क (नमो सिद्धाण, नमो आयरियाण, नमो उवञ्हायागं, नमो लोण सन्वमाहूण) छे अने चार विदिशाओमा बीजु चतुष्क (एमो पचनसुक्कागे, सवपावपणासणो मंगलाण च सर्व्वेसिं, पढमं हवइ मंगल अथवा 'णमो दंसणस्स' आदि ४ पद) छे—आ प्रकारे प्रणव बगेरे विनानी आ नवपदीनुं स्मरण करतु। अथवा तो, चार दलवाळा कमलमां वच्चे—कर्णिकामां 'नमो अरिहंताणं' अने चार दिशाओना पत्रोमा सिद्ध आदि चतुष्कनु स्मरण करतु जोईण । ए रीते महामुनिओए आने 'पापक्षयकर'—पापनो क्षय करनार 'अपराजितमन्त्र' कह्यो छे ॥ ५२-५४ ॥

अथवा, हृदयमां चार दलवाळा कमलने कर्णीने क्रमशः 'नमो सिद्धाणं' एवा पांच वर्णवाळा मंत्रनु ध्यान करतां कर्मनो क्षय थाय छे—'कर्मक्षयकर' मंत्र वने छे ॥ ५५ ॥

20 तीर्थकरोना शब्दची बनेला मत्रने 'सर्व्वसिद्धिकर'—सम्प्र सिद्धिओने आपनारा मत्रो कह्या छे, ते आ प्रकारे—

१. "श्रीऋषभतीर्थङ्कराय नमः ।"

२. "श्रीऋषभनाथाय नमः । श्रीअजितनाथाय नमः । श्रीसभवननाथाय नमः । श्रीअभिनन्दननाथाय नमः । श्रीमुमतिनाथाय नमः । श्रीपद्मप्रभनाथाय नमः । श्रीसुपार्श्वनाथाय नमः । श्रीचन्द्रप्रभनाथाय नमः । श्रीसुविधिनाथाय नमः । श्रीशीतलनाथाय नमः । श्रीश्रेयासनाथाय नमः । श्रीवागुपुत्रनाथाय नमः । श्रीविमलनाथाय नमः । श्रीअनन्तनाथाय नमः । श्रीधर्मनाथाय नमः । श्रीशान्तिनाथाय नमः । श्रीकुन्धुनाथाय नमः । श्रीअरनाथाय नमः । श्रीमञ्जिनाथाय नमः । श्रीमुनिपुत्रनाथाय नमः । श्रीनमिनाथाय नमः । श्रीनेमिनाथाय नमः । श्रीपार्श्वनाथाय नमः । श्रीवीरनाथाय नमः ॥ "

३. "ॐ ह्रीं श्रीं ऋषभ-अजित-संभवाभिनन्दन-सुमति-पद्मप्रभ-सुपार्श्व-चन्द्रप्रभ-सुविधि-शीतल-श्रेयांस-वासुदेव्य-विमलानन्त-वर्ध-शान्ति-कुन्धुवरमञ्जि-मुनिपुत्रत-नमि-नेमि-पार्श्व-वर्धमानेभ्यो नमः ॥" ५६ ॥

‘श्रुतदेवता’ शब्देन सरस्ती वाच्या—

“ॐ अर्हन्मुखकमलवासिनि ! पापात्मक्षयङ्करि ! श्रुतज्ञानज्वालासहस्रज्वलिते !

मत्पापं हन हन दह दह क्षाँ क्षीँ क्षूँ क्षौँ क्षः क्षीरधवले अमृतसंभवे !

वँ वँ हूँ हूँ स्वाहा ॥”

गणभृद्धिजिनैरुक्तां तां विद्यां पापभक्षिणीम् ।

5

स्मरन्नष्टशतं नित्यं सर्वशास्त्राब्धिपारगः ॥ ५७ ॥

वाग्-माया-कमलाबीजं इवाँ श्रीं ततः स्फुर स्फुर ।

ॐ ह्रौं ह्रीं ऐं वागीश्वरीं भगवतीमस्तु नमः ॥ ५८ ॥

एनं सारस्वतं मन्त्रं विबुधश्चन्द्रपूजितम् ।

स्मरेत् सरस्वती देवी साक्षाद् ध्यातुर्वरप्रदा ॥ ५९ ॥

10

अत्र विशेषः (कुण्डलिनीवर्णनविशेषः)—

गुदमध्य-लिङ्गमूले नाभौ ह्रैदि कण्ठ-घण्टिका-भाले ।

मूर्धन्यपूर्ध्वं नवषट्कं (चक्रं ?) टान्ताः पञ्च भाले(ल ?) युताः ॥ ६० ॥

श्रुतदेवीथी अहीं सरस्वतीदेवी समजवी—(तेनो मत्र आ प्रकारे छे)—

“ॐ अर्हन्मुखकमलवासिनि ! पापात्मक्षयङ्करि ! श्रुतज्ञानज्वालासहस्रज्वलिते ! मत्पाप हन हन 15
दह दह क्षाँ क्षीँ क्षूँ क्षौँ क्षः क्षीरधवले ! अमृतसंभवे ! वँ वँ हूँ हूँ स्वाहा ॥”

जिनेश्वरो अने गणधरो ए (उपर्युक्त) विद्याने ‘पापभक्षिणी—’ पापने ग्वानारी कही छे ।
एनु हमेशां एक सो ने आठ बार स्मरण करनार सकल शास्त्रनो पारगामी बने छे ॥ ५७ ॥

वाग्-‘ऐं’ माया-‘ह्रौं’, कमलाबीजं-‘श्रीं’ ‘इवाँ श्रीं’ ते पछी ‘स्फुर स्फुर ॐ ह्रौं ह्रीं ऐं
वागीश्वरीं भगवतीमस्तु नमः ॥

20

(मन्त्रोद्धार—) “ऐं ह्रौं श्रीं इवाँ श्रीं स्फुर स्फुर ॐ ह्रौं ह्रीं ऐं वागीश्वरीं भगवतीमस्तु नमः ॥” ५८ ॥

आ प्रकारे विद्वानो अगर पोताना गुरु विबुधचद्र आचार्ये धृजेला आ ‘सारस्वत’ मन्त्रनु स्मरण
करनु जोईए । एनु ध्यान करनारने सरस्वती देवी प्रत्यक्षपणे वरदान आपे छे ॥ ५९ ॥

(अहींथी विशेषविधि-कुण्डलिनीनो आम्नाय जणावे छे—)

१. गुदाना मध्यभाग पासे आधारचक्र, २. लिंगमूल पासे स्वाधिष्ठानचक्र, ३. नाभि पासे 25
मणिपूरचक्र, ४. हृदय पासे अनाहतचक्र, ५. कठ पासे विशुद्धचक्र, ६. पडजीभ (घटिका) पासे
ललनाचक्र, ७. भाल पासे (बे अमर वच्चे) आङ्गाचक्र, ८. मूर्धा पासे ब्रह्मरन्ध्रचक्र, जेने सोमचक्र पण

- આધારાર્ણ્યં સ્વાધિષ્ઠાનં મૈળિપૂર્ણમનાહતમ્ ।
 વિશ્વૈદ્વિ-લલના-સજ્ઞાં-બ્રહ્મ-સુષુમ્નાસ્વયયા નવ ॥ ૬૧ ॥
 અમ્બુધિ-રૈસ-દર્શ-શૈર્ષ્યાઃ પોર્દેશ-વિશંતિ-ગુણાસ્તુ-પોર્દેશકમ્ ।
 દેશંશતદલમથ વાસન્ત્યં (વાચ્યં ?) પટ્કોણં મનસાસપદમ્ ॥ ૬૨ ॥
- 5 દલસંખ્યા ૬૬ સાધા હ-શ્ચાન્તા માતૃકાક્ષરોઃ પટ્સુ ।
 ચક્રેષુ વ્યસ્તમિતા દેહમિદં ભારતીયન્ત્રમ્ ॥ ૬૩ ॥
 આધારાદ્યા વિશ્વૈદ્વચન્તાઃ પશ્ચાજ્ઞાસ્તાલુશક્તિમૃત્(તઃ ?) ।
 આજ્ઞા ભ્રમધ્યતો ભાલે મનો બ્રહ્મણિ ચન્દ્રમાઃ ॥ ૬૪ ॥
 રક્તાર્ણ્યં સિતં પીતં સિતં રક્તત્રયં સિતમ્ ।
- 10 ચક્રં વર્ણાં હૃતઃ પ્રાગ્વદાદૌ પત્રાણિ પશ્ચસુ ॥ ૬૫ ॥

કહે છે, ૧. ઉર્ધ્વ ભાગમા (બ્રહ્મવિન્દુચક્ર) સુષુમ્નાચક્ર—૧મ નવ ચક્રો છે । મૂલાધારથી ઉર્ધ્વ ગણના કરીએ તો નવ ચક્રો થાય, તેમાં કંઠ (વિશુદ્ધચક્ર) સુધી પાંચ ચક્રો અને આજ્ઞાચક્ર નામે છઠ્ઠું ચક્ર ગણાય ॥ ૬૦-૬૧ ॥

- (૧ પ્રત્યેક ચક્ર-ક્રમલનાં દલ ક્રમશઃ—) ચાર (મૂલાધારનાં), છ (સ્વાધિષ્ઠાનનાં), દશ (મળિપૂર્ણનાં), 15 વાર (અનાહતનાં), સોઠ (વિશુદ્ધનાં), વીશ (લલનાનાં), ત્રણ (આજ્ઞાનાં), સોઠ (બ્રહ્મરધ્રનાં) અને છેલ્લા હજાર પત્રો (બ્રહ્મવિન્દુચક્રનાં) હોય છે । * અથવા આ સહસ્રાર તે મન અને ઇન્દ્રિય પદવાલું પટ્કોણ છે (૧) ॥ ૬૨ ॥
 અહીં દલસંખ્યામા ‘અ’ થી લઈને ‘હ’ અને ‘ક્ષ’ સુધીના માતૃકાક્ષરો છપ્પે ચક્રોમા વિભાજિત છે; તેથી આ શરીર ભારતી—સરસ્વતીના યંત્રરૂપ બર્ના જાય છે ॥ ૬૩ ॥

- આધારચક્રથી માઢીને વિશુદ્ધચક્ર સુધીના (આધાર—સ્વાધિષ્ઠાન—મળિપૂર્ણ—અનાહત—વિશુદ્ધ) ચક્રો 20 શરીરનાં પાંચ અંગો (અવયવો—ગુદા-મધ્ય, લિંગમૂલ, નાભિ, હૃદય અને કંઠ સ્થાને રહેલા) છે । તાલુ-સ્થાનીય (વેટિકાસ્થાનીય) લલનાચક્ર સરસ્વતીની વાક્શક્તિને^૧ ધારણ કરે છે । આજ્ઞાચક્ર માલપ્રદેશમા ભ્રમધ્યસ્થાને છે । ૧ સ્થાનમા મન રહેલું છે । બ્રહ્મચક્રમા ચન્દ્રમા—પરમાત્મશક્તિનુ પ્રતીક છે (૧) ॥ ૬૪ ॥

- ૧ આધારચક્રનો રંગ રક્ત, ૨ સ્વાધિષ્ઠાનચક્રનો રંગ અરુણ, ૩ મળિપૂર્ણચક્રનો રંગ શ્વેત, 25 4 અનાહતચક્રનો રંગ પીઠો, ૫ વિશુદ્ધચક્રનો રંગ શ્વેત, ૬-૭-૮ લલનાચક્ર, આજ્ઞાચક્ર અને બ્રહ્મચક્રનો

* ‘પટ્કોણરૂપ’ વગેરે ગ્રંથોમા આધારચક્ર ચાર ઢલનુ, સ્વાધિષ્ઠાનચક્ર પહ્ણલનુ, મળિપૂર્ણચક્ર દશ ઢલનુ, અનાહતચક્ર ચાર ઢલનુ, વિશુદ્ધચક્ર સોઠ ઢલનુ, આજ્ઞાચક્ર બે ઢલનુ અને સહસ્ત્રારચક્ર હજાર ઢલનુ પણ હોય છે, ૧મ જગાવેલું છે । તેમા છ ચક્રો ઉપરાત ત્રીજા ચક્રો વિગે જગાવ્યુ નથી ।

- ૧ શક્તિ શબ્દમા અનેક અર્થો છે, તેમાથી નીચેના અર્થો અહીં લઈ શકાય તેમ છે :—
 30 શક્તિદેવી—ગૌરી, શબ્દમા રહેલ અર્થબોધકતારુણ શક્તિ, તત્ત્વ પ્રસિદ્ધ પીઠાધિષ્ઠાત્રી દેવતા, મનોરસાહરૂપ શક્તિ, કવિત્વ શક્તિ વગેરે ।

31 ૧શુદ્ધાનાં પશ્ચાતસ્તાં જ્ઞ । 32 મતૌ ત્રં જ્ઞ ।

चतुष्टये क्रमात् ^{१२} ^३ ^६ ^{१६} त्रि-षट्-द्वयष्टदलावली ।
 तदन्तर्नवबीजानि त्रिष्वौर्दी त्रिपुराऽथवा ॥ ६६ ॥
 नवचक्रान्तः क्रमशो वाग्भवमुख्यानि मन्त्रबीजानि ।
 तत्राद्ये रविरोचिषि त्रिकोणमकेंदुनौडीभ्याम् ॥ ६७ ॥
 भगबीजमेतदूर्ध्वं कुण्डलिनीतन्तुमात्रमभ्रकलम् ।
 वाग्भवबीजं श्वेतं ध्यातं सरस्वतीसिद्धिः ॥ ६८ ॥
 अरुणमिदं वह्निपुरं ध्यातं मात्रां विनाऽपि वश्यकृते ।
 किन्तु समात्रं यद्वा मायान्तः कामबीजमध्ये वा ॥ ६९ ॥
 ध्यातं सा(स्वा)धिष्ठाने षट्कोणे ह्रीं स्मरबीजभू(यु)त[म्] ।
 ईकाराङ्कुशताणितशिरोऽम्बरस्त्रीक(स्त्रिकल?)मिह वश्यम् ॥ ७० ॥

10

ग रातो तेम ज ९, सहस्रार (ब्रह्मविद्) चक्रनो रंग श्वेत छे । आदिनां पाच चक्रोमा अगाऊ जणाव्या मुजव पत्रो होय छे (एटले आधार ४, स्वाधिष्ठान ६, मणिपूर १०, अनाहत १२, विशुद्ध १६) ज्यारे बाकीनां चक्रोमां क्रमशः १२, ३, ६ अने १६ (एटले ललना १२, आज्ञा ३, ब्रह्म ६ अने सहस्रारमां १६ *) होय छे । तेना अनर्भाग (कर्णिका) मां ते दरेकमा एकेक एम नव बीजो होय छे अथवा आदिना त्रण चक्रोमां 'त्रिपुरा' (देवताविशेष ?) छे ॥ ६५-६६ ॥

15

नवचक्रोमां क्रमशः वाग्भव—'ऐं' वगैरे मंत्रबीजो रहेलां छे, तेमां सूर्यकिरण जेवा मूलाधारचक्रमां नूर्य (पिंगला) अने चद्र (इडा) नाडीद्वारा त्रिकोण थाय छे, ते भगबीज—'ह्रीं' स्वरूप छे अने तेनी ऊपर कुण्डलिनीना ततु जेवी अने तेजे अभ्रकला—आकाश (नेव) जेवी श्वास्त्री कला—मात्रारूप थईने 'ऐं' बनावे छे । ते वाग्भवबीज—'ऐं' नु श्वेतवर्णा ध्यान करतां सरस्वती देवी सिद्ध थाय छे ॥ ६७-६८ ॥

20

आ वह्निपुर—अरुण वर्ण छे, तेनुं मात्रा विना पण ध्यान करवामा आवे तो ते वशीकरण माटे थाय छे, पण ज्यारे मात्रा सहित अथवा मायाबीज ह्रीं कारमां अथवा कामबीज ह्रीं कारमां एनु (ऐंकारनु) ध्यान करवामां आवे तो विशेष वशीकरण माटे थाय छे ॥ ६९ ॥

(बीजी रीते—गाथा ६९ ना अन्तिम अर्धभागनो ज्यारे गाथा ७० साथे अन्वय करीए तो आ रीते अर्थ शके छे :—)

25

पण ज्यारे स्वाधिष्ठान चक्रमां आ ऐंनुं मात्रा सहित अथवा ह्रींकारमां अथवा ह्रींकारमा अथवा षट्कोणमा ह्रीं अने ह्रीं नी अदर ध्यान करवामां आवे तो ते विशेष वशीकरण माटे थाय छे । 'ई' कार ('ी' ने अंकुरारूपे चिंतवधो । 'ई' काररूप अंकुशायी खेचायु छे मस्तकनुं वस्त्र जेनुं एतु वश्य (स्त्री अथवा पुरुष) वशीभूत थाय छे ॥ ७० ॥

* इतरमते ह्रबार दल होय छे ।

30

- मणिपूर्णे श्रीबीजं जपारुणं वर्णं(र्ण ?) दशकदिग्भ्यः ।
 ईश्वरताणितवस्तूच्छ्रयमिह वश्यं च लाभकरम् ॥ ७१ ॥
 भालान्तर्भ्रूमध्ये त्रिकोणकोदण्डखेचरीत्याख्यम् ।
 अस्योर्ध्वं मध्ये वा माया-स्मरबीजयोरेकम् ॥ ७२ ॥
- 5 आधारान्तरवाग्भवं कुण्डलिनीतन्तुवद्भवश्यशिरः ।
 कृत्वाऽधःस्थितमरुणं ध्यातं बीजान्तरुत वश्यम् ॥ ७३ ॥
 यदि वा भ्रूमध्यान्तैः द्वीं बीजनिर्घदमृतवर्षभरम् ।
 ध्यातं विपरोगहरं त्रिकोणके मूर्ध्नि पूर्ववत् स्वरम् ॥ ७४ ॥
 यदि वा—
- 10 कुण्डलिनीतन्तुद्युतिसंभृतमूर्तीनि सर्वबीजानि ।
 शान्त्यादि-संपदे स्युरित्येषो गुरुक्रमोऽस्माकम् ॥ ७५ ॥

मणिपूरचक्रमां 'श्री' बीजनुं जपा कुसुमना माफक अरुणवर्णनु ध्यान दशे दिशाओमायी 'ई' स्वर (अकुश)यी ग्वेचायो छे वस्तुसमूह जेनो एवा वश्य (क्षी के पुरुष) ने वश करे छे अने लाभ माटे थाय छे (') ॥ ७१ ॥

- 15 भालनी उक्ते भ्रूमध्यमां रहेल आज्ञाचक्रनां त्रिकोण, कोदण्ड, अथवा ग्वेचरी एवा नामो छे तेना ऊर्ध्वभागमा अथवा मध्यभागमा मायाबीज 'ही' अने स्मरबीज-ही'—ए वेमायी एकनु ध्यान कराय छे ॥ ७२ ॥

आधारचक्रमां अरुणवर्ण '०' मा कुण्डलिनीं रूप तंतु वडे वश्यनु शिर वधायेल छे, एम चितवबु अथवा वश्यने बीज नांचे अथवा बीजनां उक्ते चितवबो, एयी वशीकरण थाय छे (') ॥ ७३ ॥

- 20 अथवा नो भ्रूमध्यमां 'द्वी' बीजमाथी क्षरता अद्युतना वरसादयी भरपूर एवा ए बीजनु ध्यान विष अने रोगने हरनारु थाय छे । अथवा आज्ञाचक्रना उपरना चक्रमां पूर्ववत् स्वरानुं ध्यान करवु ॥ ७४ ॥

- अथवा (ज्योतिर्भर्या) कुण्डलिनीं तन्तुनां ज्योतीषी प्रकाशित वर्ण-देहवाळा अथवा कुण्डलिनी तंतुनी कानिमाथी प्राप्त थयो छे आकार जेमेने एवा सवळा बीजाक्षरो शान्ति आदि (तुष्टि-पुष्टि)नी 25 मंपत्ति माटे थाय छे—एवो अमारो गुरुक्रम—आन्नाय छे ॥ ७५ ॥

37 वर्णदेवाकं झ । 38 वामेयस्मं झ । 39 'भवकुं' झ । 40 'न्तः द्वी' द्वी' बीजं' झ ।
 ज्वी' क्षी' झ । 41 'वर्षभरम्' झ ।

किं बीजैरिह शक्तिः कुण्डलिनी सर्वदेववर्णजनुः ।
 रवि-चन्द्रान्तर्ध्याता भुक्त्यै मुक्त्यै च गुल्सारम् ॥ ७६ ॥
 भ्रूमध्य-कण्ठ-हृदये नामौ कोणे^१ त्रयान्तरा ध्यातम् ।
 परमेष्ठिपञ्चकमयं मायाबीजं महासिद्धयै ॥ ७७ ॥
 श्रीविबुधचन्द्रगणभृच्छिष्यः श्रीसिंहतिलकधरिरिमम् ।
 परमेष्ठियन्त्रकल्पं लिलेख साह्याददेवताभक्त्या ॥ ७८ ॥

5

इति परमेष्ठिविधायन्त्रकल्पः ॥

अथवा बीजोयी तुं ? अहीं तो एक कुण्डलिनी शक्ति ज सर्वदेवस्वरूप वर्णोने उत्पन्न करनारी छे । मूर्ये अने चन्द्र नाडीमा (सुषुम्णामां) तेनु ध्यान करवायी ते भुक्ति-भोग अने मुक्ति-मोक्ष माटे बने छे—एतुं गुरुए आपेछु रहस्य छे ॥ ७६ ॥

10

भ्रूमध्य (आज्ञाचक्र)मां, वंठ (विशुद्धचक्र)मां, हृदय (अनाहतचक्र)मां, नामि (मणिपूरचक्र)मां कोणद्वय (स्वाधिष्ठान अने मूलाधारचक्र)मां पंचपरमेष्ठिमय मायाबीज-“ही” नु ध्यान महासिद्धि माटे थाय छे ॥ ७७ ॥

श्रीविबुधचन्द्र आचार्यना शिष्य श्रीसिंहतिलकधरिण आ ‘परमेष्ठियन्त्रकल्प’ प्रसन्न थयेला देवतानी भक्तियो लख्यो छे ॥ ७८ ॥

15

चक्रनु नाम	चक्रनु स्थान	चक्रना टल	चक्रनो रंग	* चक्रटलना वर्णो	* चक्रना तत्व	* चक्रना तत्त्व बीज	* चक्रनी देवी	* चक्र-यत्रनो आकार	चक्रना मंत्रबीज
१ मूलाधार	गुदांमध्य	४	रक्त	व श प स	पृथ्वी	ल	डाकिनी	चतुकोण	ऐ
२ स्वाधिष्ठान	लिङ्गमूल	६	अरण्य	व म य र ल	जल	व	राकिनी	चन्द्राकार	ऐं ह्रीं क्लीं
३ मणिपूर	नाभि	१०	श्वेत	ड ट ण त थ द ध न प फ	अग्नि	रं	त्याकिनी	त्रिकोण	श्रीं
४ अनाहत	हृदय	१२	पीत	क ख ग घ ङ च छ ज झ ञ ट ठ	वायु	वं	काकिनी	पटकोण	
५ विशुद्ध	कंठ	१६	श्वेत	अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ ऌ ॡ ए ऐ ओ औ अं अः	आकाश	हं	शाकिनी	शून्यचक्र (गोलाकार)	
६ ललना	घटिका	२०	रक्त				हाकिनी		ह्रीं
७ आज्ञा, त्रिकोण, कोदण्ड, खेचरो	भ्रूमध्य	३	रक्त	हृक्ष (१७)	महातत्व	ॐ	याकिनी	लिङ्गाकार	ह्रीं क्लीं
८ ब्रह्मरन्ध्र, सोमकला, हसनाद	शीर्ष	१६	रक्त						
९ ब्रह्मबिन्दु, सुषुम्णा सहस्रार	१०००	श्वेत							

20

25

30

42 "जे द्वयां" ॥

* आ खानाओमा अपायेली माहिती ग्रंथातर मुजब छे ।

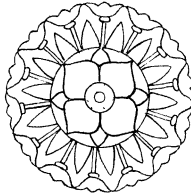
परिचय

‘मन्त्रराजरहस्य’ जे हजी सुधी प्रगट थयेल नयी तेना कर्ता श्रीसिंहतिलकमूरिए आ ‘परमेष्ठिविद्यापन्त्रकल्प’ नी रचना करेली छे । ७८ गाथाओना कल्पमां थोडाक पथो अनुष्टुप् छंदमां छे; ज्यारे मोटा भागनां पद्यो आर्यावृत्तमा छे ।

5 आ कल्पनी अमने त्रण प्रतिओ मळी हती, तेमांनी एक स्व० श्रीमोहनलाल भगवानदास झवेरीना समहनी हती, बीजी सुहारी, शेठ झवेरचंद पन्नाजीए करावेली नकलरूपे हती, अने व्रीजी प्रति पूना, भाडारकर रिसर्च इन्स्टिट्यूटनी मळी हती । आ त्रणे प्रतिओ अशुद्ध हनी छता एक-बीजी प्रतिओना पाठो जोई-सुधारीने पाठभेद आपवापुर्वक मूलपाठ संपादित कर्यो छे अने ते अनुवाद साथे अमे अहीं प्रगट कर्यो छे ।

10 श्रीसिंहतिलकमूरिए आ वृत्तिद्वारा परमेष्ठिविद्याना एक मौलिक यत्रनु विवरण कर्युं छे । ध्यान माटे कुंडलिनी विशे सरस माहिती आपी छे । जैनाचार्योमां कुंडलिनीना विषयमा आटलु स्फुट विवेचन कोईए कर्युं होय एतुं जोवामां आव्यु नथी, ए दृष्टिए आ रचनानु महत्त्व सविशेष छे ।

यत्रनां उपासना अने फळादेश विषयक सारी माहिती आ कल्पमां आपेली छे ।

पं न मंगल महासुख रत्न ध मुने

नमो अ दिहेतलं

नमो सिक्कलं

नमो अग्निसालं

नमो उव न्कगालं

नमो लोए सवसोरूणं

एसो पं न नमुकते स इयावयल सए

मंगललं न सवेसो पठमं रुवद मंगलं

प. प. आ. श्रीविजयमंगसूरिधरजी
म. हन्मलिकित पाठ.

[५८-१३]

श्रीसिंहतिलकस्मूरिविरचितं लघुनमस्कारचक्रस्तोत्रम् ॥

नत्वा विबुधचन्द्रार्च्यं यशोदेवं मुनिं गुह्यम् ।

वक्ष्ये लघुनमस्कारचक्रं साह्याददेवता ॥ १ ॥

5

द्व्यष्टरेखाभिरष्टारं सप्तभिर्दशभिः परम् ।

रेखाभिरष्टवलयं चक्रं तुम्बे जिनाक्षरः (रम् ?) ॥ २ ॥

‘ॐ नमो अरिहंताणं’ आद्यं पदचतुष्टयम् ।

अरमध्ये द्विरावर्त्य लेख्यं प्रणवपूर्वकम् ॥ ३ ॥

पाशाङ्कुशाभयैः सार्द्धं वरदोऽरान्तरे^१ क्रमात् ।

10

लिख्यतेऽमुष्योपान्तेऽथ ‘ओं क्रौं ह्रीं श्रीं’ चतुष्टयम् ॥ ४ ॥

प्राक् प्रणवो ‘नमो लोए सव्वसाहूणं’ इत्यपि ।

प्रथमे वलये लेख्यं प्राग्वत् पञ्चपदीफलम् ॥ ५ ॥

अनुवाद

गणधरो अने देवेन्द्रोने पण पूज्य एवा श्री तीर्थकर परमात्माने, श्री विबुधचन्द्र (आचार्य) ने तथा 15 पूज्य एवा गुरु श्रीयशोदेव मुनिने नमस्कार करीने प्रसन्न छे देवता जेना पर एवो हू (देवतानी प्रसन्ननाथी) ‘लघुनमस्कारचक्र’ कहू छुं ॥ १ ॥

सोळ रेखाओ वडे आठ आरा आलेखवा, ए पछी सात अने दश रेखाओथी आठ वलयनु चक्र करतुं अने वचे तुंबमां जिनाक्षर (Sहूँ) लखवो ॥ २ ॥

‘ॐ नमो अरिहंताणं’ आदि प्रथमनां चार पदो आरानी मध्ये बे वखत आवर्त करीने प्रणव- 20 ॐकारपूर्वक लखवा ॥ ३ ॥

बीजा (खाली रहेला आतरामा) आराओनी वचे ‘पाशा, अंकुश, अभय अने सायोसाय वरद’ ए पदो लखवां, तेमज आराओनी समीपे ‘ओं क्रौं ह्रीं श्रीं’ एम चारेयने लखवां ॥ ४ ॥

प्रथम वलयमां पहेलां (ॐपूर्वक) ‘ॐ नमो लोए सव्वसाहूणं’ ए पद पण लखवुं । आ पांच पदोनुं फळ अगाऊ मुजब जाणवुं ॥ ५ ॥

25

- ‘ॐ नमो चत्तारि मंगलं अरिहंता मंगलं सिद्धा ।
 जाव ‘धम्मं सरणं पवज्जामि’ एवं द्वादशपदी ॥ ६ ॥
 अर्हत्-सिद्धाः साधुर्धर्मो मङ्गलचतुष्टयं तद्वत् ।
 लोकोत्तरशरणमपि लेख्यं बलये द्वितीये तु ॥ ७ ॥
- 5 द्वादशान्तर्मनाः साधुः पञ्चदशपदीमिमाम् ।
 विद्यां सप्रणवां ध्यायन् शिवं यात्यपकल्मषः ॥ ८ ॥
 उक्तं च,
 मङ्गल-लोकोत्तम-शरण्यपदसमूहं सुसंयमी स्मरति ।
 अक्विकल्मेकाग्रतया लभते स स्वर्गमपवर्गम् ॥ ९ ॥
- 10 तृतीये बलये ॐ-मायायुता वर्णसप्ततिः ।
 बीजाक्षरचतुष्कं च जिनबीजपदीश्रयम् ॥ १० ॥
 “ॐ ह्रीं श्रीं अहं”

बली ‘ॐ नमो चत्तारि मंगलं—अरिहंता मंगल, सिद्धा मंगल’ थी लईने ‘धम्म सरण पवज्जामि ।’ सुधीनां बार पदो बडे अरिहत, सिद्ध, साधु अने धर्म—ए चार लोकोत्तम, मंगल अने 15 शरण मुचवाय छे । ते पदो बीजा बलयमां लखवा (बार पदी लखवी ।) ॥ ६-७ ॥

चार मंगल, चार लोकोत्तम अने चार शरण्य ए बारने मनमां धारण करिने प्रणवथी सहित एवी आ पंचदशपदी (पदर पदवाळी) विद्यानु ध्यान करतो साधु सर्व पापेयी रहित थईने मोक्षमा जाय छे ।

पंचदशपदी विद्या आ गीते छे :—

ॐ नमो चत्तारि मंगलं—अरिहता मंगलं, सिद्धा मंगलं, साहू मंगलं, केवलपन्नतो 20 धम्मो मंगलं ।

ॐ नमो चत्तारि लोगुत्तमा—अरिहता लोगुत्तमा, सिद्धा लोगुत्तमा, साहू लोगुत्तमा, केवलपन्नतो धम्मो लोगुत्तमो ।

ॐ नमो चत्तारि सरण पवज्जामि—अरिहते सरण पवज्जामि, सिद्धे सरणं पवज्जामि, साहू सरण पवज्जामि, केवलपन्नत धम्म सरणं पवज्जामि ॥ ८ ॥

25 काणुं छे के—

“चार मंगलो, चार लोकोत्तम अने चार शरण्यना परिपूर्ण पदसमूहने जे सुसंयमी एकाग्रतायी स्मरण करे छे ते स्वर्ग अथवा मोक्ष पामे छे ॥ ९ ॥

त्रीजा बलयमां ॐ अने माया—ह्रीं पूर्वक सितेर वर्णो अने जिनबीज ‘अहं’ पदना आश्रयभूत चार बीजाक्षरो ॐ ह्रीं श्रीं अहं लखवा ॥ १० ॥

30 १. दाश्रयः झ ।

“ॐ ह्रीं नमो भगवओ तिहुयणपुञ्जस्स वद्धमाणस्स ।

जस्सेयं खलु चकं जलंतमागच्छए पयडं ॥ ११ ॥

आयासं पायालं लोयाणं तह य चेव भूयाणं ।

जूए वांवि रणे वां विचं रायंगणे वावि ॥ १२ ॥

एवं च—‘थंभणे मोहणे तह य सव्वजीवसत्ताणं’ ।

5

अपराजिओ भवामि स्वाहा” इय मंतविन्नासो ॥ १३ ॥

चेत्रेऽष्टाह्निकायां तु त्रयोदश्यां विशेषतः ।

सहस्रैः जातिकुमुमैः सप्तभिर्वीरमर्चयेत् ॥ १४ ॥

जापैः सहस्रैरतैः स्यादखण्डैः शालितैण्डुलैः ।

दृढब्रह्मव्रतस्वयं सिद्धाऽसौ पाठि (?पाठ)तोऽथवा ॥ १५ ॥

10

सन्ध्यादये स्मरन्नेवं व्यसनग्रह-मुद्गलैः ।

द्विपदैः श्वापदैर्दुष्टैर्न पराजीयते क्वचित् ॥ १६ ॥

×

×

×

अत्र कूटाक्षराः सर्वे सस्वरा अष्टवर्गतः ।

ते स्युर्बृद्धनमस्कारचके अष्टारकक्रमात् ॥ ३४ ॥

(सितेर वणोन्नो मत्र आ प्रकारे छे—)

15

“ॐ ह्रीं णमो भगवओ वद्धमाणसामिस्स जस्स चकं जलंतं गच्छइ आयासं पायालं लोयाणं भूयाणं जूए वा रणे वा रायंगणे वा बंधणे मोहणे थंभणे सव्वसत्ताणं अपराजिओ भवामि स्वाहा ॥”

आ प्रकारे विन्यास-मंत्रना उद्धार पूर्वक स्यापना करवी ॥ ११-१३ ॥

चैत्र महिनानी अष्टाह्निका (सातमयी पूनम) मा अने खास करीने त्रयोदशी (श्रीमहावीर प्रभुना 20 जन्मकल्याणक) ना दिवसे सात हजार जाईना पुण्योथी वीर भगवानना पूजा करवापूर्वक सात हजारनो जाप करवाथी अथवा सात हजार अखंड शाली अक्षतयी जाप करतां दृढ ब्रह्मचारीने आ विद्या पाठसिद्ध थाय छे ॥ १४-१५ ॥

बने संध्याए आनु ध्यान करता आपनिओ, ग्रहो, मुद्गलादिना प्रयोगो, अथवा दृष्ट हित्त पशुओथी कयांय पण परामभव थतो नयी ॥ १६ ॥

25

×

×

×

अहीं बधा कूटाक्षरो ते स्वर सहित आठ वर्ग समजवा । ते बधा ‘बृद्धनमस्कारचक’ मां आठ आराओना क्रमयी जाणवा ॥ ३४ ॥

१. वा रयणे अ । २. वा निच झ । ३. तन्दुलैः अ ।

† इतः १६ गाथातः ३३ गाथा पर्यन्तो बन्धादिस्त्रीणां प्रयोगो नोदृतः ॥

“ॐ नमः पूर्वं थंभेइ” इति गाथा चतुर्थके ।

बलये योजनशतं यावत् स्तम्भक्रिया भवेत् ॥ ३५ ॥

“ॐ नमो थंभेइ जलं जलणं चितियमित्तो वि पंचनवकारो
अरि-मारि-चोर-राउल घोरुवसगं पणासेइ ॥ ३६ ॥

5

अत्र विधि :—

शिलापट्टेऽथ भूर्जे वा फलके क्षीरवृक्षजे ।

कुं-गो-गोमय-गोक्षीरैर्जात्यादिलेखनीकरः ॥ ३७ ॥ †

× × × ×

[शान्तिपाठः—]

“मुत्त्वा स्त्री-गज-रत्न-चक्रमहतीं राज्यश्रियं श्रेयसे

10

प्रवज्या दुरिताश्रयप्रमथनी येन श्रिताऽभूत् पुरा ।

मृत्यु-व्याधि-जरावियोगमगमत् स्थानं च योऽत्यद्भुतं

तं वन्दे मुनिमप्रमेयमृषभं सेन्द्रामराभ्यर्चितम् ॥ ५८ ॥”

“ॐ नमो थंभेइ जलं जलणं चितियमित्तो वि पंचनवकारो ।

अरि-मारि-चोर-राउल घोरुवसगं पणासेइ ॥”

15

(पंच नमस्कार चिन्तनमात्रथी पाणी अने अग्निने थभावे छे तेमज शत्रु, महामारी, चोर अने राजकुळ्येयी घता घोर उपद्रवोने नाश करे छे ॥)

आ गाथा चोथा बलयमां लखवी । एथी सो योजन सुधी स्तम्भनक्रिया थई शके छे ॥ ३५-३६ ॥

अर्हीथी विधि दर्शावे छे—

जूई वगोरेनी डाळीयी बनानेली लेखनी हाथमा लईने कुकुम, गोरोचना, गायनु छाण अने

20 गायना दूध वडे पथरनी शिला ऊपर, भूर्जपत्र ऊपर अथवा क्षीरवृक्षना पाटिया ऊपर (आ प्रकारे) लखतुं (!) ॥ ३७ ॥

× × ×
(‘मुत्त्वा०’ श्लोक शांतिपाठ छे, ते बोलवो, ते श्लोकनो अर्थ—)

जेमणे स्त्रीओ, हाथीओ, रानोना समूहथी युक्त एवी महान राजलक्ष्मीनो त्याग करीने कल्याणना अर्थे पापना आश्रयभूत मोहनीय कर्मनो नाश करनारी दीक्षाने पूर्वे अंगीकार करी हती अने मृत्यु, व्याधि 25 अने वृद्धावस्था ज्यां नथी एवा अत्यंत अद्भुत स्थानने (मोक्षने) प्राप्त कर्युं हतुं ते अप्रमेय (जेमना संपूर्ण स्वरूपने छत्रस्थ न जाणी शके एवा) अने जेमनी इद्रो सहित देवताओए पूजा करी छे एवा मुनिपति श्री ऋषभदेवस्वामीने हुं वदन कलं छुं ॥ ५८ ॥

एवं 'बृहन्नमस्कार' प्रोक्तं श्रीशान्तिमन्त्रकं यद्वा ।
 'थंभेइ जलं' इत्यादिगाथां जपन् शताधिकाम् ॥ ५९ ॥
 शुक्लवस्त्रेण संछाद्यं त्रिसन्ध्यमष्टपूजया ।
 त्रिदिनं त्रिदिनस्यान्ते महापूजापुरस्सरम् ॥ ६० ॥
 अभिषेकजलं तत्तु क्षेप्यं श्रीकलशान्तरे ।
 श्रीशान्तिप्रतिमां हस्ति-शिविका-रथमूर्धनि ॥ ६१ ॥
 शुक्लवस्त्रवृताङ्गस्य नरस्य ब्रह्मचारिणः ।
 कुलशुद्धस्य मान्यस्य मूर्ध्नि कृत्वा संचामराम् ॥ ६२ ॥
 छत्रेण सहितां चन्द्रोदये ध्वजस्रजाञ्चिताम् ।
 तूर्यत्रिकोल्लसद्वातां प्रदीपद्युतिभासुराम् ॥ ६३ ॥
 चतुर्विधेन संघेन संयुतः सूरिरुद्यमी ।
 मारि-ग्रहीतग्रामाघटदिक्षु प्रददेद् बलिम् ॥ ६४ ॥
 दिने तस्मिन्नमारिः स्यात् पटहोद्घोषपूर्वकम् ।
 चतुर्विधाय संघाय भक्त्या दानं दिशेन्मुनिः ॥ ६५ ॥

5

10

आ प्रकारे 'बृहन्नमस्कारचक्र' मा कहेला शांतिमंत्रनो अथवा 'थंभेइ जलं०' गाथानो सोथी 15 वधुवार (१०८) जाप करवो ॥ ५९ ॥

श्वेत वस्त्रो धारण करीने (१) रोज त्रणं संध्याए अष्टप्रकारी पूजा त्रण दिवस सुची करवी । त्रण दिवस पछी 'महापूजा' भणाववी ॥ ६० ॥

ते अभिषेकनुं पाणी कळशमा नाखवुं । पछी जेणे श्वेत वस्त्र धारण कर्यां होय अने जे ब्रह्मचारी, कुलीन अने मान्य होय एवा मनुष्यने हाथीपर, पालखीमा के रथमा बेसाडवो । तेना मस्तके श्री शातिनाथ 20 प्रसुर्ना प्रतिमा मूळवी । त्या चामर छत्र, चंद्रवो, धजा, माळा, प्रदीप वगैरे पण होवा जोईए । वातावरण वाजिनोना नादथी उछसित थयेलुं होवुं जोईए ।

आ बभो महोत्सव संयममां उद्यमशील एवा सूरि भगवान चतुर्विध संघनी साथे करे । पछी ते सूरि मरकीथी पीडाता गाम वगेरेमा आटे दिशाए वलि प्रक्षेप करे । ते दिवसे पडहनी उद्घोषणापूर्वक गाममां अमारि प्रवर्तीववी ।

25

ते पछी ते सूरि चतुर्विध संघने भक्तिदाननो उपदेश करे ।

ते दिवसे दीन वगेरेने घणुं दान आपवुं । पछी कळशना जलनुं सिंचन करवुं । ए रीते मरकीनो उपद्रव शांत थाय छे । गायोमां मरकी फेलायेली होय तो गाथोना वाडाओना प्रवेशमार्गमां अने

- दानं दीनादिषु प्राज्यं देयमेवंकृते सती(ति) ।
मारिर्निवर्तते किन्तु तत्कुम्भजलसेचनात् ॥ ६६ ॥
- गोमार्यादिषु गोवाटप्रवेशे श्रावकैः शुभैः ।
तत्कुम्भजलसिक्ता गौर्भूमिं गोमारिवारणम् ॥ ६७ ॥
- 5 पञ्चमे वलये लेख्या 'ॐ नमः' पूर्वमेष्वि(पि)का ।
स्वाहान्ता गाथिका क्षेत्र-स्वसैन्यत्राणकारिणी ॥ ६८ ॥
- "अट्टेव य अट्टसयं अट्टसहस्सा य अट्टकोडीओ ।
रक्खंतु मे सरिरं देवासुरपणमिया सिद्धा" ॥ ६९ ॥
- भूर्यादावेषिका गाथा लिखिता चन्दनादिभिः ।
10 रक्ष्या जिनान्तिके पूज्या वद्धा दोषज्वरापहा ॥ ७० ॥
- 'ॐ नमो अरिहंताणं' पूर्वं 'अट्टविहा'दिकाम् ।
गाथां वलये षष्ठे स्वाहान्तां विलिखेन्मुनिः ॥ ७१ ॥
- 'अट्टविहकम्ममुक्को तिलोपपुजो य संथुओ भगवं ।
अमर-नर-रायमहिओ अणाहनिहणो सिवं दिसउ' ॥ ७२ ॥
-
- 15 गायोना मस्तके श्रावकोए ते कुंभतुं जल छाटवु । एथी गायोमा फेलायेली मरकीनु निवारण थाय
छे ॥ ६१-६७ ॥
- पाचमा वलयमा पहेला 'ॐ नमः' लखवु, ते पछी नीचेनी गाथा लखवी—
"अट्टेव य अट्टसय अट्टसहस्सा य अट्टकोडीओ
रक्खंतु मे सरिर देवासुरपणमिया सिद्धा ॥"
- 20 पछी अंते 'स्वाहा' लखवु । एथी क्षेत्र अने पोताना संन्यनु रक्षण थाय छे ॥ ६८-६९ ॥
भोजपत्रमां आ गाथाने चदन वगेरेयी लखवी । ते पत्रने श्रीजिनेश्वर देवने सामे राखीने गाथानु
पूजन करवुं । आ गाथाने (हाथे) बांधवामां आवे तो कोई दोष नडतो नथी अने ताव दूर थाय छे ॥ ७० ॥
मुनिए (मंत्राचार्ये) छट्टा वलयमां 'ॐ नमो अरिहंताणं' लखीने आ गाथा लखवी—
- "अट्टविहकम्ममुक्को तिलोपपुजो य संथुओ भगवं ।
अमर-नर-रायमहिओ अणाहनिहणो सिवं दिसउ ॥"
- 25 —आठ प्रकारनां कर्मोथी रहित, त्रणे लोकथी पूजायेला अने स्ववायेला देवेदो अने
चक्रवर्तिओथी पण पूजित अने जेमने आदि अने अंत नथी एवा हे भगवन्! अमने मोक्ष आपो ।
आ गाथा लखीने अंते 'स्वाहा' लखवु ॥ ७१-७२ ॥

सप्तमे वलये ॐ प्राक् 'नमो सिद्धार्ण' इत्यतः ।
 'तव' इत्याद्यां लिखेद् गाथां 'स्वाहा'न्तां शिवगामिनीम् ॥ ७३ ॥
 'तवनियमसंयमरहो पंचनमोकारसारहिनिउत्तो ।
 नाणतुरंगमजुत्तो नेह पुरं परमनिष्वाणं' ॥ ७४ ॥
 'ॐ प्राग् धणुद्वयं तस्मान्महाधणु-महाधणु ।
 स्वाहा' इतीमां धनुर्विधामष्टमे वलये लिखेत् ॥ ७५ ॥
 कायोत्सर्गे उपोष्यैनां श्रीवीरप्रतिमाप्रतः ।
 अष्टोत्तरं सहस्रं प्राग् जपेत् सिद्धा मुनेरसौ ॥ ७६ ॥
 स्मृत्वैतां [च] पथि धूल्यन्तराऽऽल्लिख्य सशरं धनुः ।
 आक्रम्य वामपादेन मौनी गच्छेन्न दस्यवः ॥ ७७ ॥
 युद्धकाले जिनं वीरं संपूज्याष्टशतस्मृतेः ।
 प्राग्वद् धनुःक्रियां कृत्वा युद्धे गच्छेन्न शस्त्रभीः ॥ ७८ ॥
 परेषां सम्मुखीभृतां धनुर्विधां महोमयीम् ।
 इन्द्रचापसदृक्कान्तिं ध्यायेन्मन्त्रं पठेदमुम् ॥ ७९ ॥

5

10

सातमा वलयमां पहलां 'ॐ नमो सिद्धार्ण' लखीने नांचेनीं 'शिवगामिनी' गाथा लखवी— 15
 "तव-नियम-संयमरहो पंचनमोकारसारहिनिउत्तो ।
 नाणतुरंगमजुत्तो नेह पुरं परमनिष्वाणं ॥"

—पच नमस्काररूपी सारथियी नियुक्त अने ज्ञानरूपी अश्वोथी सहित एत्रो तप, नियम अने मयमरूपी रथ परमनिष्वाण—मोक्षपुरमा लई जाय छे ॥

आ गाथा लखीने अंते 'स्वाहा' लखतुं ॥ ७३-७४ ॥

आठमा वलयमां—'ॐ धणु धणु महाधणु महाधणु स्वाहा।'—आ प्रकारे 'धनुर्विधा' 20
 लखवी ॥ ७५ ॥

उपवास करीने श्रीवीर भगवाननी प्रतिमा आगळ कायोत्सर्गमां रहेला मुनि-मंत्राचार्य एनो एक हजार ने आठ वार जाप करे तो आ विधा सिद्ध थाय छे ॥ ७६ ॥

आ विधानु स्मरण करीने मार्गमां धूलनी अंदर बाण साथे धनुष्यतुं (चित्र) आलेखन करतुं । ए 25
 (चित्रलेखन) ने मौनपूर्वक डावा पगथी ओळंगतु । एथी शत्रुओ (सामे) आवता नथी ॥ ७७ ॥

युद्ध समये श्रीवीरजिनेश्वरने पूजीने आ मंत्रतुं एकतो ने आठ वार स्मरण करवाथी अने पहिलांनीं
 माफक ज धनुष्यनी क्रिया (आलेखन वगैरे) करीने युद्धमां जतां शस्त्रनो भय रहेतो नथी ॥ ७८ ॥

बीजाओनी सामे थती आ तेजस्वी 'धनुर्विधा' छे, तेनी कांति इन्द्रधनुष्य जेवी छे, ए प्रकारे
 ध्यान करतां आ (धनुर्विधा)नो पाठ करवो जोईए ॥ ७९ ॥

30

तद्ध्यानावेशतो वैरिसेना पराङ्मुखी तथा ।
सैन्यद्वयं प्रतीपं चेद् ध्यायते सैन्यसन्धिदा ॥ ८० ॥

बलयाष्टबहिर्दिक्षु पथं षोडशपत्रकम् ।
प्रतिपत्रं विलिख्यन्ते अं(अं)आद्या षोडशस्वराः ॥ ८१ ॥

- 5 आदिद्वयष्टस्वराग्रे तत् प्रत्येकं 'ह्रँ' इहाक्षरम् ।
षोडशस्वरसंबद्धं 'ह्रँ ह्रँ ह्रँ ह्रँ' मुखं लिखेत् ॥ ८२ ॥
एतदूर्ध्वं द्वयष्टदलं पथं तु प्रतिपत्रकम् ।
षोडशविधा लेख्या(ए खनीया) मन्त्रबीजयुतास्तथा ॥ ८३ ॥

१. ॐ षाँ रोहिण्यै अं नमः । २. ॐ राँ प्रज्ञप्न्यै ओं नमः ।
10 ३. ॐ लोँ वज्रशृङ्खलायै ह्रँ नमः । ४. ॐ वाँ वज्रीङ्कुस्यै ईं नमः ।
५. ॐ शाँ अप्रतिचक्रायै उँ नमः । ६. ॐ षाँ पुरुषदत्तायै ऊँ नमः ।
७. ॐ साँ काल्यै ऋँ नमः । ८. ॐ हाँ महाकाल्यै ॠँ नमः ।

एवा प्रकारना तेना ध्यानना प्रभावयी शत्रुनुं सैन्य पाखुं जाय छे । विरुद्ध एषां बे सैन्योने उदेशीने मंथिनी दृष्टिए करातुं आ विधानु ध्यान ते बेमां मंथि करावनाहं बने छे ॥ ८० ॥

- 15 आटे बलयोनी बहारा आटे दिशाओमां मोल पत्रवाळा पत्रना प्रत्येक पांढडामा 'अं आं' वगेरे सोळ स्वरो लखवा ॥ ८१ ॥

ए सोळे स्वरनी आगळ पहेला ते प्रत्येकने 'ह्रँ' ए प्रकारे सोळ स्वगोयी जोडायेला, जेवा के—
'ह्रँ ह्रँ ह्रँ ह्रँ' वगेरे लखवा ॥ ८२ ॥

- एनी ऊपर सोळ पत्रवाळा कमळना प्रत्येक पांढडामां मोल विधाओ मंत्रबीज सहित (मूळमां
20 आपी छे ते मुजब) लखवी ॥ ८३ ॥

१. (१) अ प्रती—ॐ नमो रोहिणीं ह्रँ फट् स्वाहा । (१) झ प्रती—ॐ नमो रोहिणिं ह्रँ फट् स्वाहा ।
(२) अ प्रती—ॐ नमो पञ्चि ह्रीं फट् स्वाहा । (२) झ प्रती—ॐ नमो पञ्चि ह्रीं फट् स्वाहा ।
(३) अ प्रती—ॐ नमो वज्रशृङ्खलायै ह्रँ फट् स्वाहा । (३) झ प्रती—ॐ नमो वज्रशृङ्खलायै ह्रँ फट् स्वाहा ।
(४) अ प्रती—ॐ नमो वज्रीङ्कुस्यै ह्रँ फट् स्वाहा । (४) झ प्रती—ॐ नमो वज्रीङ्कुस्यै ह्रँ फट् स्वाहा ।
25 (५) अ प्रती—ॐ नमो अप्रतिचक्रायै उँ फट् स्वाहा । (५) झ प्रती—ॐ नमो अप्रतिचक्रायै उँ फट् स्वाहा ।
(६) अ प्रती—ॐ नमो पुरुषदत्तायै ऊँ फट् स्वाहा । (६) झ प्रती—ॐ नमो पुरुषदत्तायै ऊँ फट् स्वाहा ।
(७) अ प्रती—ॐ नमो काल्यै ऋँ फट् स्वाहा । (७) झ प्रती—ॐ नमो काल्यै ऋँ फट् स्वाहा ।
(८) अ प्रती—ॐ नमो महाकाल्यै ॠँ फट् स्वाहा । (८) झ प्रती—ॐ नमो महाकाल्यै ॠँ फट् स्वाहा ।

९. ॐ वूं गौर्यै लूं नमः । १०. ॐ हूं गान्धार्यै लूं नमः ।
 ११. ॐ लूं सर्वास्त्रमहाज्वालायै एं नमः । १२. ॐ वूं मानव्यै एं नमः ।
 १३. ॐ शूं वैरोध्यायै औ नमः । १४. ॐ वूं अञ्छुप्तायै औ नमः ।
 १५. ॐ हूं मानस्यै अं नमः । १६. ॐ हूं महामानस्यै अः नमः ॥

इति मन्त्रबीजपूर्वा विद्यादेव्यो दलेषु स्युः ॥

5

देवीषोडशपत्राग्रे परमेष्टिपदाक्षराः ।

षोडशोर्ध्वं स्फुरच्चद्रविन्दवो ज्योतिरञ्चिता [ः] ॥ ८४ ॥

“अरिहंत-सिद्ध-आयरिय-उवज्झाय-साहुवन्नियं बिंदुं ।

जोयणसयप्पमाणं जालासयसहस्सदिप्पंतं ॥ ८५ ॥

सोलससुयअक्खरेहिं इक्किं अक्खरं जगुज्जोयं ।

भवसयसहस्समहणो जम्मि ठिओ पंचनवकारो” ॥ ८६ ॥

10

ए प्रकारे मंत्रबीज साथे विद्यादेवीओ दलोमां होवी जोईए ॥

सोळ देवीओना पत्रोनी आगळ (ऊपर) ज्योतिर्मय, स्फुरायमान कला अने बिंदुओवाळा परमेष्टिपदना अक्षरो ल्खवा ॥ ८४ ॥ ते आ प्रकारे—

“अरिहंत-सिद्ध-आयरिय-उवज्झाय-साहुवन्नियं बिंदुं ।

जोयणसयप्पमाणं जालासयसहस्सदिप्पंतं ॥

सोलससुयअक्खरेहिं इक्किं अक्खरं जगुज्जोयं ।

भवसयसहस्समहणो जम्मि ठिओ पंचनवकारो” ॥

15

‘अरिहंतसिद्धआयरियउवज्झायसाहु’ ए सोळ अक्षरोमांना प्रत्येक पर संकडो योजन प्रमाण अने लावो ज्वालाओशी प्रदीप्त एवो बिंदु छे, एम चित्तवतुं । आ सोळ श्रुताक्षरोमांनो प्रत्येक अक्षर 20 जगनमां उचोन करनारो छे । कारण के एमां लावो भत्रोनी नाशक पंचनमस्कार रहेलो छे ।

(अं रिं हूं तं सिं हूं औं यैं रिं यैं उं वैं उर्झां यैं मां हूं) ॥ ८५-८६ ॥

१. (९) अ ह्र प्रत्योः ॐ नमो गौरी क्षो वं फट् स्वाहा । (१०) अ ह्र प्रत्योः ॐ नमो गान्धारी क्षो फट् स्वाहा ।

(११) अ ह्र प्रत्योः ॐ नमो सर्वास्त्रमहाज्वाले हूं फट् स्वाहा । (१२) अ ह्र प्रत्योः ॐ नमो मानवी स्तुं फट् स्वाहा ।

(१३) अ प्रतौ ॐ नमो वैरोध्या वॉ फट् स्वाहा । (१३) ह्र प्रतौ ॐ नमो वैराध्या वॉ फट् स्वाहा ।

(१४) अ ह्र प्रत्योः ॐ नमो अञ्छुत्ते हूं क्षं फट् स्वाहा । (१५) अ प्रतौ ॐ नमो मानसी क्षूं ह्रीं फट् स्वाहा ।

(१५) ह्र प्रतौ ॐ नमो मानसी क्षूं ह्रीं फट् स्वाहा । (१६) अ ह्र प्रत्योः ॐ नमो महामानसी हुळु हूं

फट् स्वाहा ।

२. ° रेसु इं ह्र ।

25

- उक्तं च—' विन्दुं विनाऽपि'त्यादिचतुःश्लोकी ।
 चतुर्षु पटकोणेषु चतुरर्ध-दर्श-द्विकम् ।
 अष्टापदजिना ज्ञेयाः 'चत्वारि' इत्यादिगाथया ॥ ८७ ॥
 यदिवाऽष्टचत्वारिंशत्सहस्रा द्व्यधिकं शतम् ।
 5 जातीसुमनसां जापो होमो दशांशभागध(तः) ॥ ८८ ॥
 'श्रीइन्द्रभूतये स्वाहा' 'ॐ प्रभासाय' पूर्ववत् ।
 पटस्यैशानकोणे द्वे(द्वौ) गार्थिका पूर्वदिग्गता ॥ ८९ ॥
 'सोमे य वग्गु-वग्गु(ग्गु) सुमणे सोमणसे तह य महूमहुरे ।
 किलिकिलि अप्पडिचक्का हिलिहिलि देवीओ सच्चाओ' ॥ ९० ॥
 10 'ॐ अग्निभूतये स्वाहा' स्वाहान्ते वायुभूतये ।
 पटस्याग्नेयकोणे द्वौ मन्त्रवेकस्तयोरधः ॥ ९१ ॥
 'ॐ अ सि आ उ सा हुलु [हुलु] चुलुद्वयं ततः ।
 इच्छियं मे कुरुद्वन्द्वं स्वाहा' सर्वार्थसिद्धिदा ॥ ९२ ॥

- 'विन्दुं विनाऽपि' इत्यादि चार श्लोकोमा पण ए ज कहेवामां आल्यु छे ।
 15 पटना चार खूणामां 'चत्वारि अट्ट-दस-दोय' ए गाथा मुजब, अष्टापदपर जे प्रकारे चार, आठ, दश अने बे त्रिनेश्वरो छे तेम अहाँ पण समजवा* ॥ ८७ ॥
 अथवा अहतालीस हजार ने बसो (४८२००) प्रमाण जईना पुण्पोथी जाप करवो अने तेना दशमा भारे (पटले ४८२० वार) होम करवो ॥ ८८ ॥
 पटना ईशानखणामा—(१) ॐ इन्द्रभूतये स्वाहा । (२) ॐ प्रभासाय स्वाहा—आ बे मंत्रो
 20 अने पूर्वदिशामा नीचेनी एक गाथा लखवी—
 "सोमे य वग्गु वग्गु सुमणे सोमणसे तह य महूमहुरे ।
 किलिकिलि अप्पडिचक्का हिलिहिलि देवीओ सच्चाओ ॥" ॥ ८९-९० ॥
 पटना अग्निखणामा—(१) ॐ अग्निभूतये स्वाहा । (२) ॐ वायुभूतये स्वाहा—आ बे मंत्रो अने (नीचेनी) एक मंत्र तेनी नीचे (आ प्रकारे) लखवो—
 25 "ॐ अ सि आ उ सा हुलु हुलु चुलु चुलु इच्छियं मे कुरु कुरु स्वाहा ।"—आ विद्या सर्वसिद्धिने आपनारी छे ॥ ९१-९२ ॥

१ जातिसु० अ । २ ०रान्तवा० अ ।

* पट-यंत्रना चार खूणामा 'चत्वारि' गाथा मूकवी अने ते प्रमाणे भगवंतना नामो के भाकृतिओ (?) आलेखवी ।

दक्षिणस्यां[दिशि] 'ॐ प्राग् व्यक्तायाथ मरुत्तमः ।'

'ॐ प्राक् सुधर्मस्वामिने स्वाहा' इति [च] पदद्वयम् ॥ ९३ ॥

नैऋते 'प्रणवः पूर्वं मण्डिताय मरुत्तमः ।'

'प्रणवो मौर्यपुत्राय स्वाहा' इति गणभृद्द्वयम् ॥ ९४ ॥

पश्चिमायां 'वायव्यभ्यां स्वाहान्ते' प्रणवः पुरः ।

5

अकम्पिताऽचलभ्राता मेतार्य इति मध्यतः ॥ ९५ ॥

प्राच्यां गाथेश[ः?] काष्ठादौ चतुर्विदिक् त्रिदिक् क्रमात् ।

द्वौ द्वावैकैकः(कश्च) स्वरिराजान इति मे मतिः ॥ ९६ ॥

यद्वा,

प्राच्यां गुरुतः प्राग्बद् गौतमासनमम्बुजम् ।

10

गाथावीजयुतं ध्यानं वाच्यं प्राक्स्वरियन्त्रतः ॥ ९७ ॥

बहिश्चतुर्दलं पत्रं चतुर्विधु लिखेदिदम् ।

'ॐ नमो सव्वसिद्धाणं' पदं सर्वार्थमाधकम् ॥ ९८ ॥

दक्षिणदिशामा—(१) ॐ व्यक्ताय स्वाहा । (२) ॐ सुधर्मस्वामिने स्वाहा— एम लम्बु ॥ ९३ ॥

नैऋत्यदिशामा—(१) ॐ मण्डिताय स्वाहा । (२) ॐ मौर्यपुत्राय स्वाहा— एम बे गणधरोना 15 नाम लम्बवां ॥ ९४ ॥

पश्चिमदिशामा—ॐ अकम्पिताय स्वाहा । वायव्यदिशामा—ॐ अचलभ्रात्रे स्वाहा ।

अग्निदिशामा—ॐ मेतार्याय स्वाहा ॥ ९५ ॥

पूर्वदिशामा एक गाथा अने दिशाओ पत्रो चारे विदिशाओमां बे बे (मळीने आठ) अने वाक्कीनां त्रण दिशाओमा एकेक ए प्रमाणे स्वरिराजाओ—गणधरोने स्थापवा एम ह मानुं छुं (?) ॥ ९६ ॥ 20

अथवा—

पूर्वदिशामा गुरु छे तेथी, पहेलांनां माफक गौतमस्वामीनु आसन कमळ छे एन्ले कमळनी बंधं गौतमस्वामीनु गाथावीज साथेनु ध्यान पहेला जणावेला 'सूरियंत्र' सुजव समजवु ॥ ९७ ॥

बहारना चार पत्रवाळा कमळमां चारे दिशामां 'ॐ नमो सव्वसिद्धाणं' लम्बु । ए पद सर्व अर्थनु साधक छे ॥ ९८ ॥ 25

१ ० हान्तः प्र० ह्य ।

1 मरुत्=स्वा । 2 नमः=ह्य ।

अष्टारमौलिङ्गमेषु 'जम्भे मोहे'-चतुष्टयम् ।

द्विरावर्त्य क्रमाल्लेख्यमयं मन्त्रश्च पश्चिमे ॥ ९९ ॥

“ॐ नमो अरिहंताणं एहि एहि नन्दे महानन्दे पन्थे बन्धे दुष्पयं ।
बन्धे चउष्पयं बन्धे घोरं आसिविसं बन्धे जाव गण्ठि न मुञ्चामि ॥”

5

इमामष्टशतं स्मृत्वा कृत्वा ग्रन्थि स्ववाससि ।

पथि गम्यं न चौराद्युपद्रवः छोट्यते स्थितौ ॥ १०० ॥

मायाबीजं त्रिरेखाभिरुपयविष्टयमन्ततः ।

क्रौं भूमण्डलं यद्वा (?) वारुणं स्वस्ववर्णकम् ॥ १०१ ॥

मध्ये 'ऽह्' 'बीजमावेष्टयं केचिद् रत्नत्रयाक्षरैः ।

10

केचित् (च) बीजचक्रेण गुरुरेव प्रमा मतिः(तः) ॥ १०२ ॥

ध्यानम्—

अथ ध्यानविधिं बक्ष्ये जितेन्द्रियदृढव्रतः ।

सम्यग्दृष्टं गुरुभक्तश्च सत्यवाग् मन्त्रसाधकः ॥ १०३ ॥

एकान्ते शुचिभूमौ सः पूर्वोत्तराश(शा)दिङ्मुखः ।

15

तीर्थाम्भो-गोमय-रसैः सिक्तां भूमिं विचिन्तयेत् ॥ १०४ ॥

आठ आराना शिग्वर ऊपर रहेला कुमोमा 'जंभे मोहे' इत्यादि चतुष्टय बे वार चारे दिशामा क्रमशः लखवु अने आ मत्र पश्चिम दिशामां लखवो—

“ॐ नमो अरिहंताणं एहि एहि नंदे महानंदं पंथे बंधे दुष्पयं बंधे चउष्पयं बंधे घोरं आसीविसं बंधे जाव गण्ठि न मुञ्चामि ।”

20

आ विधानु एक सो ने आठ वार स्मरण करीने पोताना वरुमां गांठ बाळयी; आधी मागे जना चोर वगेरेनेो उपद्रव नडतो नथी । स्थाने पहोच्या पळी गांठ छोटनी ॥ ९९-१०० ॥

पळी यत्रने मायाबीज—'ह्रींकारयी नीकळती त्रण रेखाओशी वींटीने अने 'क्रौं' लखवु । पळी पोतपोताना वर्णनुं भूमंडल अथवा वारुण मडल करवु (?) ॥ १०१ ॥

25

मध्यमां 'अह्' (ऽह्) बीजनु आवेष्टन करवु । केटलाक त्रण रत्नना अक्षरोनुं(यी) अने केटलाक बीजाक्षरना चक्रनुं(यी) आवेष्टन करवानु जणावे छे, (एमां तो) गुरु ए ज प्रमाण छे (?) ॥ १०२ ॥ हवे ध्यानविधि कहे छे—

हवे हु ध्यानविधि जणावीश-जितेन्द्रिय, दृढव्रती, सम्यग्दृष्टि, गुरुभक्त, सत्यवादी एवा मंत्रसाधके एकांतस्थानमां पवित्र भूमि पर पूर्व, उत्तर के ईशान (?) दिशा तरफ मो राखीने ध्यानभूमि गोमययी लीपेली तथा तीर्थजलोयी सिंचायेली छे एम चिंतववुं ॥ १०३-१०४ ॥

सहस्रदलपद्मान्तःपर्यङ्कासनसंश्रितम् ।

प्रसन्नाभिर्जयाद्य(द्य)ष्टसुरीभिस्तीर्थवारिभिः ॥ १०५ ॥

भृतैः सुवर्णभृङ्गारैर्वक्रदत्ताम्बुजैः स्वकम् ।

स्नप्यमानं विचिन्त्याधुं मन्त्रं हृदि विचिन्तयेत् ॥ १०६ ॥

‘ॐ नमो अरिहंताणं अशुचिः शुचिरित्यतः ।

5

भवामि स्वाहा’ इति स्नातः कुर्याद् देहस्य रक्षणम् ॥ १०७ ॥

“ॐ नमो अरिहंताणं ह्रीं हृदयं रक्ष रक्ष हुं फट् स्वाहा ।

ॐ नमो सिद्धाणं हर हर शिरो रक्ष रक्ष हुं फट् स्वाहा ।

ॐ नमो आयरियाणं ह्रीं शिखां रक्ष रक्ष हुं फट् स्वाहा ।

ॐ नमो उवज्ज्ञायाणं एहि भगवति चक्रे कवचवज्रिणि हुं फट् स्वाहा ।

10

ॐ नमो लोए सव्वसाहूणं क्षिप्रं साधय साधय दुष्टं वज्रहस्ते ।

शूलिनि रक्ष रक्ष ‘आत्मरक्षा’ सर्वरक्षा हुं फट् स्वाहा ॥”

कृत्वाऽमीभिः ‘स्वाङ्गरक्षां’ ‘दिग्बन्धं’ ‘चेन्द्रभृतये ।

स्वाहा’ धैः सर्वगणभृदाह्वानं क्रियते ततः ॥ १०८ ॥

सहस्रदल पद्ममां वचे पोते पर्यकासने बेठेल छे अने जेमना मुग्ध पर कमळो मूकेला छे एया 15
सुवर्ण कलशो वडे जयादि आठ देवीओ तीर्थजलोयी पोतानो (ध्यातानो) अभिषेक करे छे, एम चितवे ।
ते वखते निम्नोक्त मंत्र हृदययां चितववो ॥ १०५—१०६ ॥

“ॐ नमो अरिहंताणं अशुचिः शुचिः भवामि स्वाहा ।”

एम मंत्र वडे स्नान करीने शरीरना रक्षण माटे (नीचेना मत्रो) बोलवा—

“ॐ नमो अरिहंताणं ह्रीं हृदयं रक्ष रक्ष हुं फट् स्वाहा ।

20

ॐ नमो सिद्धाणं हर हर शिरो रक्ष रक्ष हुं फट् स्वाहा ।

ॐ नमो आयरियाणं ह्रीं शिखां रक्ष रक्ष हुं फट् स्वाहा ।

ॐ नमो उवज्ज्ञायाणं एहि भगवति चक्रे कवचवज्रिणि ! हुं फट् स्वाहा ।

ॐ नमो लोए सव्वसाहूणं क्षिप्रं साधय साधय दुष्टं वज्रहस्ते शूलिनि ! रक्ष रक्ष
आत्मरक्षा सर्वरक्षा हुं फट् स्वाहा ॥”

25

आ (बधा) मंत्रोयी पोताना अंगनी रक्षा करवी । पछी दिग्बन्धन करीने “ॐ इन्द्रभृतये
स्वाहा ।” इत्यादि मंत्रो वडे सर्व गणधरोनुं आह्वान करवुं ॥ १०७—१०८ ॥

- त्रिप्राकार-स्फुरज्ज्योतिः-समवसृतिमध्यगम् ।
 चतुःषष्टिसुराधीशैः पूज्यमानक्रामाम्बुजम् ॥ १०९ ॥
- छत्रत्रयं पुष्पवृष्टि-मृगेन्द्रासन-चामरे (राः ?) ।
 अशोक-दुन्दुभि-दिव्यध्वनिर्भामण्डलान्यपि ॥ ११० ॥
- 5 इत्यष्टभिः प्रातिहार्यैर्भूषितं सिंहलाञ्छनम् ।
 संसदन्तःसुवर्णाभं वर्धमानं जिनं हृदि ॥ १११ ॥
- साक्षाद् विलोकयन् ध्याता तल्लीनाक्षिमना अमुम् ।
 अष्टोत्तरं शतं मन्त्रं स्मरिमन्त्रसमं जपेत् ॥ ११२ ॥
- एतद् यन्त्रं जैनधर्मचक्रमष्टारभासुगम् ।
 10 अष्टदिक्षु स्फुरद्भामिः शतयोजनदीपकम् ॥ ११३ ॥
- तच्छायाक्रान्तिधित्रस्तदुरितं सर्वपूजितम् ।
 आत्मानं च स्मरेन्नित्यं तस्य स्युग्धमिद्वयः ॥ ११४ ॥
- मोक्षाभिचार-मारेषु शान्त्याकृष्ट्यादिषु क्रमान् ।
 अङ्गुष्ठादि-कनिष्ठान्तमक्षसूत्रं करे धरेत् ॥ ११५ ॥
- 15 इति श्रीलघुनमस्कारचक्रम् ॥

ध्याताए ऋण गड्ढी स्फुरायमान-प्रकाशवाळा, समवसरणना मध्यमा रहेला, चोसठ इन्द्रोयी जेमनां चरणकमळ पूजाय छे एवा अने ऋण छत्रो, पुष्पवृष्टि, मिहासन, चामर, अशोकवृक्ष, दृढुभि, दिव्य ध्वनि अने भामंडल—एम आठ प्रातिहार्योयी अलकृत, मिहना लांछनवाळा, सुवर्ण जेवी कानिवाळा, पर्पदांमा विराजमान श्रीवर्धमान जिनेध्वरने हृदयमां साक्षात् जोवा । ध्यान करनारे एमना अदर नेत्र अने 20 मनने लीन करीने 'सूरिमंत्र' समान आ मत्रनो एकसो आठ वार जाप करवो ॥ १०९-१११ ॥

आ यत्र आठ आराओयी देदीप्यमान एतु 'जैन धर्मचक्र' छे । आटे दिशाओमा स्फुरायमान प्रभा वडे सेंकडो योजन सुधी आ चक्र प्रकाशने पाथरी रळु छे । तेनी छायाना आक्रमण वडे जेनां सर्व पाप नाश पाय्या छे अने तेथी जे सर्व वडे पूजाई रळो छे एवा स्वात्मानु जे सदा ध्यान करे छे, तेने आटे सिद्धिओ वरे छे ॥ ११२-११४ ॥

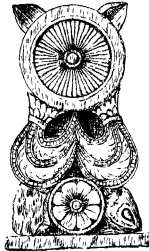
- 25 मोक्ष माटे अगुटा द्वारा, अभिचार माटे तर्जनी द्वारा, मारण माटे मध्यमा द्वारा, शांति माटे अनामिका द्वारा अने आकर्षण माटे कनिष्ठा द्वारा अक्षसूत्र-माळा वडे जाप करवा ॥ ११५ ॥

परिचय

श्रीसिंहतिलकमूर्ति 'लघुनमस्कारचक्रस्तोत्र'नी रचना करेली छे, तेनी एक प्रति स्व. श्रीमोहनलाल भगवानदासना संप्रहमंथी मळी हती । बीजी बुहारी, शेट क्षेवरचंद पन्नाजीए करावेली नकल पाठभेदो माटे उपयोगी नीवडी हती । बीजी प्रति पूना भांडारकर रिसर्च इन्स्टिट्यूटनी मळी हती—आ व्रणे प्रतिओने भाषांना दृष्टि सुधारी, तेना अनुवाद साथे मूल पाठ आप्यो छे ।

लघुनमस्कारचक्र ए वृहन्नमस्कारचक्रनो स्याल आपे छे पण हजी सुधी एवी कोई कृति उपलब्ध 5 थई नयी । आमा (लघु-)नमस्कारचक्रनी जे रचनानुं वर्णन करेलु छे ते लगभग पचनमस्कारचक्र जेहुं ज छे, पाछळना बलयोमा कईक तफावत पडे छे । एटले 'नमस्कार स्वाध्याय'ना प्राकृत विभागमां जे पचनमस्कारचक्र [चित्र नं. १ पृष्ठ : २१२ नी सामे] आपेडु छे, तेनी साथे आ स्तोत्रना यंत्रवर्णननी भरखामणी करी शक्य ।

आ स्तोत्रमां केटलाक आमनायो आपेला छे, ते पैकी गर्भाधान अने वशीकरणना आमनायोनो 10 भाग मूळमा लीथो नयी । आ कृतिमा ध्यानविधि वगैरे उपयोगी हकीकतो आपेली छे ।

[५९-१४]

श्रीसिद्धसेनहरिप्रणीतं
श्रीनमस्कारमाहात्म्यम् ॥

[प्रथमः प्रकाशः]

(अनुष्टुप्-वृत्तम्)

5

नमोऽस्तु गुरवे कल्प-तरवे जगतामपि ।
वृषभस्वामिने मुक्ति-मृगनेत्रैकामिने ॥ १ ॥
तपोज्ञान-धनेशाय, महेन्द्रप्रणतांहये ।
सिद्धसेनाधिनाथाय, श्रीशान्तिस्वामिने नमः ॥ २ ॥

10

नमोऽस्तु श्रीसुव्रताया-ऽनन्तायाऽरिष्टनेमिने^१ ।
श्रीमत्पार्श्वाय वीराय, सर्वाहृद्भ्यो नमो नमः ॥ ३ ॥
देव्योऽच्छुम्भाऽम्बिका-ब्राह्मी-पद्मावत्यङ्गिरादयः ।
मातरो मे प्रयच्छन्तु, पुरुषार्थपरम्पराम् ॥ ४ ॥
जीयात् पुण्याङ्गजननी, पालनी शोधनी च मे ।
हंस-विश्राम-कमल-श्रीः सदेष्ट-नमस्कृतिः ॥ ५ ॥

15

त्रण जगतना गुरु, जगतना कामित पूरण माटे कल्पवृक्ष समान अने मुक्तिरूपी स्त्रीना ज कामी
एवा श्रीऋषभदेवस्वामीने नमस्कार थाओ ॥ १ ॥

तप अने ज्ञानरूपी भावधनना स्वामी देवेंद्रो वडे पण नमस्कृत चरणवाळा अने योगसिद्धादि
महापुरुषोना वृंदना परम नाथ [श्री सिद्धसेन (प्रन्वक्ती)ना परम नाथ], एवा श्री शान्तिनाथस्वामीने
20 नमस्कार थाओ ॥ २ ॥

श्री मुनिसुव्रतस्वामीने, श्री अनन्तनाथस्वामीने, श्री अरिष्टनेमिप्रभुने, श्री पार्श्वनाथ-
स्वामीने, श्री महावीरस्वामीने अने त्रणे काळना सर्व अरिहंत भगवतोने वारवार नमस्कार थाओ ॥ ३ ॥
धर्मनिष्ठ आत्माओने मातानी जेम सहाय करनारी अच्छुता, अम्बिका, ब्राह्मी (सरस्वती), पद्मावती
अने अगिरा वगेरे देवीओ मने पुरुषार्थना परंपरा आपो ॥ ४ ॥

25

इष्ट पंचनमस्कृति मारा पुण्यरूप देहनु जनन, पालन अने शोधन करनारी माता छे । मारा
आत्महसना विश्राम माटे ते कमलिनी छे । ते सदा जय पावो ॥ ५ ॥

१. 'नेमये' ख० घ० । २. पद्मा-प्रत्यङ्गिरादयः ग० घ० छि० ।

कदुकोऽप्येष संसारो, जन्म-संस्थिति-दानतः ।
 मान्यो मे यन्मया लेभे, जिनाङ्गाऽस्यैव संश्रयात् ॥ ६ ॥
 भवतु नमोऽर्हत्-सिद्धाचार्योपाध्याय-सर्वसाधुभ्यः ।
 श्रीजिनशासन-मनुज-क्षेत्रान्तःपञ्चमेरुभ्यः ॥ ७ ॥
 ये “नमो अरिहंताणं, नमो सिद्धाणमित्यथ ।
 नमो आयरियाणं, चो-वज्झायाणं नमोऽग्रगाम् ॥ ८ ॥
 नमो लोए सव्व-साहूणं” भेवं पद-पञ्चकम् ।
 स्मरन्ति भावतो भव्याः, कुतस्तेषां भवभ्रमः ? ॥ ९ ॥
 वर्णाः सन्तु श्रिये पञ्च-परमेष्ठि-नमस्कृतेः ।
 पञ्चत्रिंशजिनवचोऽतिशया इव रूपिणः ॥ १० ॥
 तेषामनाद्यनन्तानां, श्लोकैस्त्रैलोक्य-पावनैः ।
 वितनोत्पात्मनः शुद्धिं, सिद्धसेन-सरस्वती ॥ ११ ॥
 नरनाथा वशे तेषां, नतास्तेभ्यः सुरेश्वराः ।
 न ते विभ्यति नागोभ्यो, येऽर्हन्तं शरणं श्रिताः ॥ १२ ॥

5

10

जन्म अने मरण आपवावाळो होवायी कडवो एवो पण आ संसार मारे मन कडवो नथी पण 15 माननीय छे, कारण के ए संसारना आश्रयथी ज मने जैन-शासननी प्राप्ति थई छे, अर्थात् जे संसारमा जैनशासननी प्राप्ति न थई होय ते ज कडवो छे पण बीजो नहि ॥ ६ ॥

श्री जैन-शासनरूपी मनुष्यक्षेत्रने विपे पाच मेरु पर्वत समान एवा अरिहंत, सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय अने सर्व साधु भगवतोने नमस्कार थाओ ॥ ७ ॥

जे मध्य जीवो भावपूर्वक “नमो अरिहंताण, नमो सिद्धाण, नमो आयरियाण, नमो उक्कञ्जायाणं, नमो 20 लोए सव्वसाहूणं” ए पाच पदनुं स्मरण करे छे तेमने भवभ्रमण क्यथी होय? अर्थात् न ज होय ॥ ८-९ ॥

श्री तीर्थंकर भगवतनी वाणीना पात्रीश मूर्तिमान अतिशयो ज जाणे न होय, एवा आ पचपरमेष्ठि नमस्कारना पात्रीश अक्षरे तमारा कल्याण माटे थाओ ॥ १० ॥

अनादि-अनंत एवा ते वर्णो त्रणे लोकने पवित्र करनारा श्लोको द्वारा (स्तुति करवा वडे) श्री 25 सिद्धसेननी (कर्तानी) वाणी पोनाना आत्माना शुद्धि करे छे ॥ ११ ॥

नरनाथो*—राजाओ पण तेओने वश धाय छे, देवेन्द्रो पण तेओने प्रणाम करे छे अने सर्पो (नागकुमारो)थी पण तेओ भय पामता नथी के जेओ श्री अरिहंत परमात्मानु शरण भावपूर्वक स्वीकारे छे ॥ १२ ॥

१. हूणमित्येव क० ।

* अहीथी शक थता फकराओनी शरूआतमा अनुक्रमे ‘नमो अरिहंताणं’ ए अक्षरो आवे, ए दृष्टि 30 विशिष्ट प्रकारे अनुवाद करेल छे ।

- मोहस्तं प्रति न द्रोही, मोदते स निरन्तरम् ।
 मोक्षङ्गमी सोऽचिरेण, भव्यो योऽर्हन्तमर्हति ॥ १३ ॥
 अर्हन्ति यं केवलिनः, प्रादक्षिण्येन कर्मणा ।
 अनन्त-गुण-रूपस्य, माहात्म्यं तस्य वेद कः ? ॥ १४ ॥
- 5 रिपवो राग-रोषाद्याः, जिनेनैकेन ते हताः ।
 लोकेश-केशवेशाद्याः, निविडं यैर्विडम्बिताः ॥ १५ ॥
 हंसवत् शिष्टयोः क्षीर-नीरयोर्जीव-कर्मणोः ।
 विवेचनं यः कुरुते, स एको भगवान् जिनः ॥ १६ ॥
 'स्मृ'- 'धै' प्रभृति-पुग्धातु-वर्णवत् सहजस्थितिः ।
 10 कर्मात्म-श्लेषो ह्यन्वेषां, दुर्लक्ष्यो महतामपि ॥ १७ ॥
 हन्तात्म-कर्मणोर्वीजाङ्कुरवत् कुर्कुटाण्डवत् ।
 मिथः संहतयोः पूर्वा-पर्यं नास्त्येव सर्वथा ॥ १८ ॥

- मोह तेना उपर रोपायमान यतो नयी, ते हमेशां आनन्दमा रते छे अने ते अल्पकालमा न
 मोक्ष पामे छे, के जे भव्य पुरुष श्री अरिहत परमात्माने भावपूर्वक पूजे छे ॥ १३ ॥
- 15 अनन्त गुणस्वरूप जे अरिहत परमात्माने केवल ज्ञानीओ पण प्रदक्षिणा करवापूर्वक पूजे छे,
 तेमना प्रभावने केवली बिना कोण जाणी शके ॥ १४ ॥
 रिपु (शत्रु) मृत एवा जे रागद्वेषादि बडे ब्रह्मा, विष्णु, महेश वगैरे पण अत्यन्त विडम्बितन करगया,
 ते रागादिने एकला (अन्यनी सहाय न लेनारा) एवा श्री जिनेश्वरे हणी नाख्या ! ॥ १५ ॥
 हंस एकमेक थंड गयेल दूध अने पाणीने जेम अलग करे छे, तेम एकमेक थंड गयेल जीव अने
 20 कर्मने पृथक करनार एक ज जिनेश्वर भगवत छे (बीजा कोई नयी, अहीं जिननो अर्थ वीतराग करयो) ॥ १६ ॥
 'स्मृ' (स्मरण करतुं), 'धै' (चिंतन करतुं) वगैरे जोडाक्षरवाळा धातुओना वर्णोनी जेम
 जीव अने कर्मनो सम्बन्ध सहज छे । ते सम्बन्ध एक जिन बिना अन्य महात्माओने (पण) -दुर्लक्ष्य-
 दुर्ज्ञेय छे ॥ १७ ॥
 बीज अने अंकुरानी जेम तथा कुकडी अने इडानी जेम आत्मा अने कर्मनो परस्पर संबन्ध
 25 अनादिकालनो छे, तेमां अमुक पहेला हनो अने अमुक पछी हनो एयो पूर्वापर संबन्ध कोई पण प्रकारे
 छे ज नहि ॥ १८ ॥

१. राग-दोषाद्याः हि० । २. एव क० । ३. कुर्कुटा० ग०, कुर्कुटा० हि० । ४. नान्यथा,
 क० ख० ग० हि० ।

तायिनः कर्मपाशेभ्यस्तारका मञ्जतां भवे ।
तात्त्विकानामर्षीशा ये, तान् जिनान् प्रणिदध्महे ॥ १९ ॥

‘णं’कारोऽयं दिशत्येवं, त्रिरेखः शून्यचूलिकः ।
तत्त्रयपवित्रात्मा, लभते पदमव्ययम् ॥ २० ॥

सशिरस्त्रिसरलरेखं, सचूलमित्यक्षरं सदा ब्रूते ।
भवति त्रिशुद्धिसरलस्त्रिभुवनमुकुटस्त्रिकालेऽपि ॥ २१ ॥

5

सप्तश्रेणीव सफला, सप्तश्रेणीव शाश्वती ।
सप्ताक्षरीयं प्रथमा, सप्त हन्तु भयानि मे ॥ २२ ॥

इति श्रीसिद्धसेनाचार्यविरचिते श्रीनमस्कारमाहात्म्ये प्रथमः प्रकाशः समाप्तः ॥

“तायिनः”—जीवोने कर्मना पाशमायी छोडावनारा, संसारसमुद्रमां डुबता प्राणीओने तारनारा 10
अने तत्त्वज्ञानाओना पण स्वामी एवा श्री जिनेश्वर भगवंतोतु अमे ध्यान करीण डीए ॥ १९ ॥

णं ए अक्षर त्रण उभी लीटीओवाळो अने माथे त्रिदुवाळो छे, ए एम सूचवे छे के—देव, गुरु
अने धर्मरूप त्रण तत्त्वनी आराधना वडे पोताना आत्माने पवित्र करनार भव्य जीव शाश्वत स्थान—मोक्षने
पामे छे (‘णं’ मां त्रण रेखाओ ते तत्त्रय अने त्रिदु ते सिद्धिपद जाणवुं ।) ॥ २० ॥

उपरनी नियग रेखारूप मस्तकसहित, त्रण सरल रेखासहित अने त्रिदुरूप चूलासहित ‘ण’ 15
अक्षर सदा कहं छे के त्रिकरण (मन, वचन अने काया) शुद्धि वडे सरल बनेल महात्मा त्रणे कालमां पण
त्रिभुवनशिरोमणि बने छे ॥ २१ ॥

सौत क्षेत्रनी जेम सफळ तथा सौत क्षेत्रनी जेम शाश्वत एवा नमस्कार महामंत्रना प्रथम ‘नमो
अरिहताण’ पदना सात अक्षरो मारा सौत प्रकारना भयोनो नाश करो ॥ २२ ॥

१. (१) जिनमूर्ति, (२) जिनमन्दिर, (३) जिनागम, (४) साधु, (५) साध्वी, (६) श्रावक अने (७) 20
आविका—ए धनव्यय माटेना अव्ययफळवाळां उत्तम क्षेत्रो गणाय छे ।

२. (१) भरत, (२) हैमवत, (३) हरिवर्ष, (४) महाविदेह, (५) रम्यक, (६) हैरप्यवत अने
(७) एरावत क्षेत्रो शाश्वत छे ।

३. (१) इहलोक, (२) परलोक, (३) अकस्मात्, (४) आजीविका, (५) आदान, (६) मरण अने
(७) अपयश संवधी भयो ।

[દ્વિતીયઃ પ્રકાશઃ]

ન જાતિર્ન મૃતિસ્તત્ર, ન મયં ન પરામવઃ ।
 ન જાતુ ક્લેશલેશોડપિ, યત્ર સિદ્ધાઃ પ્રતિષ્ઠિતાઃ ॥ ૧ ॥

મોચા-સ્તમ્ભ ઇવાસારઃ, સંસારઃ ક્વૈષ સર્વથા ?
 5 ક્વ ચ લોકાગ્રગં લોકે-સારત્વા(વ)ત્સિદ્ધૈર્વૈભવમ્ ॥ ૨ ॥

સિતધર્માઃ સિતલેશ્યાઃ, સિતધ્યાનાઃ સિતાશ્રયાઃ ।
 સિતશ્લોકાશ્ચ યે લોકે, સિદ્ધાસ્તે સન્તુ સિદ્ધયે ॥ ૩ ॥

સતાં સ્વર્માશ્ચયોર્દાને, ધાને દુર્ગતિપાતતઃ ।
 મન્યેઽહં યુગપચ્છક્તિ, સિદ્ધાનાં દ્વૈતિવર્ણતઃ ॥ ૪ ॥

10 યદિ વા—
 ‘દ્વા’ વર્ણે સિદ્ધશબ્દેઽત્ર, સંયોગો વર્ણયોર્દધોઃ ।
 સકર્ણોઽયં સકર્ણાના, ફલં વક્તીવં યોગજમ્ ॥ ૫ ॥

વીજો પ્રકાશ

*નથી ત્યાં જન્મ, નથી મરણ, નથી ભય, નથી પરામવ અને નથી વદાપિ ક્રેશનો લેશ, -- જ્યાં
 15 સિદ્ધના જીવો રહેલા છે ॥ ૧ ॥

મોચાસ્તંભ (કેલના થડ)ની જેમ લોકમાં સર્વ પ્રકારે અમાર ણવો મસાર ક્યાં ? અને લોકના
 અપ્રમાણ ઉપર રહેલ અને લોકમા સારમૂત ણવો સિદ્ધોનો વૈભવ ક્યા ॥ ૨ ॥

સિત (ઉજ્જ્વલ) ધર્મવાળા, શુકલલેશ્યાવાળા, શુકલધ્યાનવાળા, સ્ફટિક રત્ન કરતાં પણ અચ્યન્ત
 20 ઉજ્જ્વલ સિદ્ધશિલારૂપ આશ્રયવાળા અને ઉજ્જ્વલ જ્ઞાનવાળા સિદ્ધ ભગવનો મન્યોની સિદ્ધિને માટે થાઓ ॥૩॥

સજ્જનોને સ્વર્ગ અને મોક્ષ દેવાવાળો હોવાથી(દા)અને દુર્ગતિમા પડતાને ધારણ કરનારો
 હોવાથી(વા)—૫ પ્રમાણે સિદ્ધોના ‘દ્વા’ વર્ણમાં ઉપરની વસ્ત્રે શક્તિ રહેલી છે ૫મ હુ માનું છું ॥ ૪ ॥

‘દ્વા’ વર્ણ જે સિદ્ધાણ પદમા છે, તેમાં ‘દ’ અને ‘ધ’ ૫ ને વર્ણનો સયોગ છે, ૫ સંયોગ
 કાનની આકૃતિ જેવો હોવાથી ‘સકર્ણ’ છે, તે સકર્ણોને (નિપુણ જનોને) યોગથી (જીવામા અને
 25 પરમામાના એક્યરૂપ યોગથી) ઉત્પન્ન થતાં મોક્ષના ફલને જાણે કહેનો ન હોય ! ॥ ૫ ॥

૧. લોકે સાં ક. । ૨. વક્તીતિં ક. ય. ગ. હિ. ।

* ‘નમો સિદ્ધાણં ના ‘ન’ આપિ અક્ષરો ફક્ત્રાની શરુઆતમા આવે ૫ દષ્ટિ૫ વિશિષ્ટ પ્રકારે અનુવાદ
 કરેલ છે ।

परस्परं कोऽपि योगः, क्रिया-ज्ञान-विशेषयोः ।
 स्त्री-पुंसयोरिवानन्दं, प्रसूते परमात्मजम् ॥ ६ ॥
 भाग्यं पङ्कपमं पुंसां, व्यवसायोऽन्ध-सन्निभः ।
 यथा सिद्धिस्तयोयोगे, तथा ज्ञान-चरित्रयोः ॥ ७ ॥
 खड्ग-खेटकवज्ज्ञान-चारित्र-द्वितयं बहन् ।
 वीरो दर्शन-सन्नाहः, कलेः पारं प्रयाति वै ॥ ८ ॥
 नयतोऽभीप्सितं स्थानं, प्राणिनं सत्तपःश्रमी ।
 समं निश्चल-विस्तारौ, पक्षाविव विहङ्गमम् ॥ ९ ॥
 युक्तौ धुर्याविवोत्सर्गापवादौ वृषभावुभौ ।
 शीलाङ्गरथमारूढं, क्षणात् प्रापयतः शिवम् ॥ १० ॥
 निश्चय-व्यवहारौ द्वौ, सूर्याचन्द्रमसाविव ।
 इहामुत्र दिवारात्रौ, सदोद्घोताय जाग्रतः ॥ ११ ॥
 अन्तस्तत्त्वं मनःशुद्धिर्विहित्तत्त्वं च संयमः ।
 केवल्यं द्वयसंयोगे, तस्माद् द्वितयभाग् भव ॥ १२ ॥

5

10

विशिष्ट क्रिया अने विशिष्ट ज्ञाननो परस्पर योग कोई जुदी ज जाननो होय छे । ते स्त्रीपुरुषना 15 मयोगनी जेम परमात्मजन्य आनदने उत्पन्न करे छे ॥ ६ ॥

पुरुषोतुं भाग्य ए पशु (पागळा) जेवु छे अने उच्चम ए आंधळा जेवो छे । आम छतांय ए बनेनो संयोग थाय तो कार्यमिद्धि थाय छे । ए ज रीतिए एकटु ज्ञान पांगळा जेवुं छे अने एकली क्रिया अथ जेवी छे; परन्तु ज्ञान अने क्रिया बनेनो सुयोग मळे तो मोक्षप्राप्तिरूप कार्यसिद्धि अवश्य थाय छे ॥ ७ ॥

वीर लडवैयो तरवार अने ढालने हाथमां राखीने अने बस्तरथी सज्ज भईने जेम युद्धना पारने 20 पामे छे तेम ज्ञानरूपी खड्ग, चारित्ररूपी ढाल अने सम्यग्दर्शनरूपी बस्तर धारण करीने कर्मशत्रु साथे संग्राम खेलनार पराक्रमी आत्मा संसारना पारने पामे छे ॥ ८ ॥

जेम पक्षीने युगपत् संकोच अथवा विस्तारने पामती बे पांचो इष्ट स्थाने पहोंचाडे छे, तेम श्रेष्ठ तप अने शम जीवने मोक्षरूप इष्ट स्थाने पहोंचाडे छे ॥ ९ ॥

जोडेला श्रेष्ठ बे बळद ज जाणे न होय तेवा उत्सर्ग अने अपवाद, शीलांगरथ उपर आरूढ 25 थयेलाने क्षणवारमां मोक्षने प्राप्त करावे छे ॥ १० ॥

जाग्रत पुरुषने सूर्य दिबसे अने चन्द्र रात्रिए हंमेशां प्रकाश माटे थाय छे तेम निश्चय अने व्यवहार ए बे जाग्रत-विवेकी पुरुषना सदा उद्घोत-केवलज्ञानरूप प्रकाश माटे थाय छे ॥ ११ ॥

मनःशुद्धि ए आभयंतर तत्त्व छे अने संयम ए बाह्य तत्त्व छे, ए उभयनो संयोग थवाथी मोक्ष मळे छे, माटे हे चेतन ! तुं बनेनुं धारण करनारो था ॥ १२ ॥

30

- नैकचक्रो रथो याति, नैकपक्षो विहङ्गमः ।
 नवमेकान्तमार्गस्थो, नरो निर्वाणमृच्छति ॥ १३ ॥
- दशकान्तर्नवास्तित्व-न्यायादेकान्तमप्यहो ।
 अनेकान्तममुद्रेऽस्मिन्, प्रलीनं सिन्धुपूरवत् ॥ १४ ॥
- 5 एकान्ते तु न लीयन्ते, तुच्छेऽनेकान्तसम्पदः ।
 न दरिद्रगृहे मान्ति, सार्वभौम-समृद्धयः ॥ १५ ॥
- एकान्ताभासो यः स्वापि^१, सोऽनेकान्तप्रमत्तिजः ।
 वर्ति-तैलादि-सामग्री-जन्मानं पश्य दीपकम् ॥ १६ ॥
- सत्त्वासत्त्व-नित्यानित्य-धर्माधर्मादयो गुणाः ।
 10 एवं द्वये द्वये श्रिष्टाः, सतां मिद्धिप्रदर्शिनः ॥ १७ ॥
- तदेकान्त-ग्रहावेशमष्टधी-गुणमन्त्रतः ।
 मुक्त्वा यतध्वं तत्त्वाय, मिद्धये^२ यदि कामना ॥ १८ ॥
- ‘णं’-कारोऽत्र दिशत्येवं, त्रिरेखः शून्यमालितः ।
 रत्नत्रयमयो ह्यात्मा, याति शून्य-स्वभावताम् ॥ १९ ॥

- 15 जेम एक पैडावाळो रथ चाली शकतो नथी अने एक पाव्वाळु पक्षी उडी शकतु नथी, तेम एकान्त मार्गमा रहेलो माणस मोक्षने पामी शकतो नथी ॥ १३ ॥
 दशना अदर जेम एकरी नव सुधीनी संख्यानो समावेश यई जाय छे, तेम अनेकान्तवाद रूप समुद्रमा एकान्तवाद पण नदीना पूरनां जेम समाई जाय छे । परन्तु नि सार एवा एकान्तवादमा अनेकान्त-वादर्ना सपदाओ समाती नथी, कारण के दरिद्रीना घरमा चक्रवर्तीना संपदाओ समाती नथी ॥ १४-१५ ॥
- 20 जेम दीवेट, तेल, कोडियु बगोरे अनेक वस्तुना समुदायथी उत्पन्न थयेलो दीपक शोभा पामे छे, तेम अनेकान्तपक्षना संसर्गथी कोई कोई स्थले एकान्तपक्षमा पण शोभा देखाय छे, ते अनेकान्तपक्षनं ज आगारी छे, एम समजतु ॥ १६ ॥
 ए रीने (उपर मुजब) संपुरणोने सिद्धि वतावनारा सत्त्वासत्त्व, नित्यानित्य, धर्माधर्म बगोरे गुणो ते ते जोडवांओने विपे परस्पर संशयवाळा छे ॥ १७ ॥
- 25 तेथी जो मिद्धि माटे कामना होय तो एकान्तरूप ग्रह (शनि आदि ग्रह, आ ग्रह)ना आवेशने बुद्धिना आठ गुणो रूप मंत्रथी दूर करीने तत्त्व माटे प्रयत्न करो ॥ १८ ॥
 णं ए अक्षर त्रण रेखावाळो छे अने माथे शून्य (अनुस्वार) बडे शोभे छे, ए एम देखाडे छे के—ज्ञान, दर्शन अने चारित्ररूप रत्नत्रयस्वरूप बनेलो आत्मा शून्यस्वभावपणाने (मोक्षने) पामे छे । (आ स्थले शून्यनो अर्थ मोक्ष समजवानो छे, कारण के त्या सर्व विभावदर्शानी शून्यता छे ।) ॥ १९ ॥

शुभाशुभैः परिक्षीणैः, कर्मभिः केवलस्य या ।
 चिद्रूपतात्मनः सिद्धौ^१, सा हि शून्यस्वभावता ॥ २० ॥
 पञ्च-विग्रह-संहन्त्री, पञ्चमीगति-दर्शिनी ।
 रक्ष्यात् पञ्चाक्षरीयं वः, पञ्चत्वादि-प्रपञ्चतः ॥ २१ ॥
 इति द्वितीयः प्रकाशः समाप्तः ॥

5

[तृतीयः प्रकाशः]

न तमो न रजस्तेषु, न च सत्त्वं बहिर्मुखम् ।
 न मनो-वाग्बपुः-कण्ठं, यैराचार्याह्वयः श्रिताः ॥ १ ॥
 मोहपाशैर्महच्चित्रं, मोटितानपि जन्मिनः ।
 मोचयत्येव भगवानाचार्यः केशिदेववत् ॥ २ ॥
 आचारा यत्र रुचिराः, आगमाः शिवमङ्गमाः ।
 आयोपाया गतापायाः, आचार्यं तं विदुर्बुधाः ॥ ३ ॥

10

शुभाशुभ सर्व कर्मो क्षय था वडे केवल आत्मानो जे चिद्रूपता-चैतन्यस्वभावता मोक्षमां
 छे ने ज शून्यस्वभावपणु छे ॥ २० ॥

पांच (औदारिक, वैक्रिय, आहारक, तैजस अने कामण) शरीरने नाश करनारा अने मोक्षरूपी
 पाचमी गतिने आपनारा आ 'नमो मिद्वाण' पदना पांच अक्षरो मरण वगेरेना प्रपचथी तमारु रक्षण
 करो ॥ २१ ॥

× × ×

त्रीजो प्रकाश

नयी तेओमा तमो-गुण, नयी रजो-गुण, नयी बाहा मुखवालो सत्त्व-गुण अने नयी मानसिक,
 वाचिक के काथिक कष्ट तेओने, के जेओए आचार्यना चरणो सेव्या छे ॥ १ ॥
 मोहना पाशो वडे वधायेला प्राणीओने पण आचार्य भगवान् केशिगणधरनी जेम मोहथी
 छोडावे छे ए मोटु आश्चर्य छे ॥ २ ॥
 आचारो जेमनामा सुंदर छे, जेमना आगमो (शास्त्रो) मोक्ष मेळवी आपनारा छे अने जेमना
 लाभना उपायो नुकसान विनाना छे तेमने डाह्या माणसो आचार्य कहे छे ॥ ३ ॥

20

यथास्थितार्थ-प्रथको, यतमानो यमादिषु ।
यजमानः स्वात्मयज्ञं, यतीन्द्रो मे सदा गतिः ॥ ४ ॥

रिपौ मित्रे सुखे दुःखे, रिष्टे शिष्टे शिवे भवे ।
रिक्थे^१ नैःस्व्ये समः सम्यक्, स्वामी संयमिनां मतः ॥ ५ ॥

5 या काचिदनघा सिद्धिर्या काचिच्छब्धिरुज्ज्वला ।
वृणुते सा स्वयं धरिं, भ्रमरीव सरोरुहम् ॥ ६ ॥
'णं' कारोऽत्र दिशत्येवं, त्रिरेखो व्योम-चूलिकः ।
त्रिवर्ग-समता-युक्ताः, स्पुः शिरोमणयः सताम् ॥ ७ ॥

धर्मार्थ-कामा यदि वा, मित्रोदात्मीन-शत्रवः ।
10 यद्वा राग-द्वेष-मोहास्त्रिवर्गः समुदाहृतः ॥ ८ ॥

सप्त-तत्त्वाम्बुज-वनी^२-सप्तमप्ति-विभा-निभा ।
सप्ताक्षरी तृतीयैयं, सप्तावनि-तमो हियात् ॥ ९ ॥

इति तृतीयः प्रकाराः समाप्तः ॥

यथास्थित अर्थना प्ररूपणा करनारा, यम-नियमादिना पालनमा यन्त करनारा अने आ-मन्त्रप
15 यज्ञनु यजनयजन करनारा एवा आचार्य भगवान् मने सदा शरणरूप हो ॥ ४ ॥

रिपु-शत्रु के मित्र, सुख के दुःख, दुर्जन के सज्जन, मोक्ष के संसार तथा धनाढ्य के दरिद्रीने
विषे संयमीओना स्वामी आचार्य अत्यंत समदृष्टिवाळा होय छे ॥ ५ ॥

या—जे कोई पवित्र सिद्धि छे अने जे कोई उज्ज्वल लब्धि छे ते सर्व, जेम भमरी कमळने
वरे तेम, आचार्यने स्वय वरे छे ॥ ६ ॥

20 'णं' अक्षर त्रण रेखावाळ्ये अने माथे अनुस्वारवाळ्ये छे, ए एम वतावे छे के त्रिवर्गमा*
समतावाळा पुरुषो ज सज्जनोमा शिरोमणि बने छे ॥ ७ ॥

धर्म, अर्थ अने काम अथवा मित्र, शत्रु अने उदासीन अथवा राग, द्वेष अने मोहने त्रिवर्ग कहेवाय
छे ॥ ८ ॥

त्रीवादि सात तत्त्वरूप कमळना वनने विकसित करवामा सूर्यना किरण जेवा आ 'नमो
25 आयरियाण' त्रीजा पदना सात अक्षरो सात पृष्ठीना (सात नरकना) दुःखनो नाश करो ॥ ९ ॥

१. रैक्थे हि. । २. -०जननी-क. ख. घ. ।

* त्रिवर्गनो अर्थे पछीना श्लोकमा दशावेल छे ।

[चतुर्थः प्रकाशः]

न खण्ड्यते कुपाखण्डैर्न त्रिदण्ड्या विडम्ब्यते ।
न दण्ड्यते चण्डिमाद्यै-रुपाध्यायं श्रयन् सुधीः ॥ १ ॥

मोमां-श्री-ही-श्रुति-ब्राह्मयो, मोच्चलन्तु तदङ्गतः ।
उपास्ते य उपाध्यायं, सिद्धादेशो महानिति ॥ २ ॥

5

उदयो मूर्तिमान् सम्यग्-दृष्टीनाद्गुत्सवो धियाम् ।
उत्तमानां य उत्साहः, उपाध्यायः स उच्यते ॥ ३ ॥

वृचो वपुर्वयो वक्षो, वजितं वधवार्तया ।
वशगं वेदविधानां, उपाध्यायमहेशितुः ॥ ४ ॥

ज्झाकारो वाचक-श्लोक-भम्भाया व्यानशे दिशः ।
अनित्यैकान्तदृग्मित्यैकान्तदृग्जयजन्मनः ॥ ५ ॥

10

या सप्तनय-वैदग्धी, या परागम-चातुरी ।
या द्वादशाङ्गी-सूत्राप्तिः, सोपाध्यायादृते कुतः ? ॥ ६ ॥

चौथो प्रकाश

नयी खंडन करानो ते सुज्ञपुरुष कुपाखंडीओ वडे, नयी विडंबना पमाडानो मन, वचन अने 15 कायाना दड वडे, तथा नयी दडानो क्रोधादि कयायो वडे, जे उपाध्यायनो आश्रय करे छे ॥ १ ॥

मोमा ('मा' एटले लक्ष्मी अने 'उमा' एटले शान्ति, कांति, कीर्ति), श्री, ही, श्रुति अने ब्राह्मी ए देवीओ, जेओ उपाध्यायनी उपासना करे छे, तेओना शरीरमायी दूर न जाओ, ए प्रमाणे योगसिद्ध महर्षिओनो आदेश छे ॥ २ ॥

उपाध्याय ते कहेवाय छे के जे सम्यग्दृष्टि आत्माओ माटे मूर्तिमान उदयरूप छे, बुद्धिमान 20 पुरुषोने माटे साक्षात् उत्सव छे अने उत्तम जनोने माटे प्रत्यक्ष उत्साह छे ॥ ३ ॥

वचन, वपु-शरीर, वय अने वक्ष-हृदय—उपाध्यायनी ए चार वस्तुओ वधनी वार्तायी रहित तथा आगमविधाने वश छे । (आगमोक्त योगसाधनाथी उपाध्यायनी ए चार वस्तुओनो प्रभाव सर्व पर पडे छे, जे प्रभावने कोई पण खंडित करी शके तेम नयी ।) ॥ ४ ॥

'ज्झा' सूचवे छे के एकान्त-नित्य-दर्शनो अने एकान्त-अनित्य-दर्शनोने जीती लेवाथी उपन 25 थयेल उपाध्यायना यशरूपी भंभा (भेरी) नो ज्झाकार (गुजारव) दिशाओने व्याप्त करी रबो छे ॥ ५ ॥

या—जे(बीजाओने) सात नयमा निपुणता प्राप्त थाय छे, परशास्त्रोमां जे निपुणता प्राप्त थाय छे अने द्वादशांगीना सूत्रोनी जे प्राप्ति थाय छे ते उपाध्याय सिवाय क्यांथी होय ? अर्थात् न ज होय ॥ ६ ॥

१. ०प्यायम् क. । २. सोमा० ग. हि., मा+उमा=मोमा । ३. उपाध्यास्त उपा. क. । ४. वक्षो० घ. वृद्ध हि. । ५. ०प्यं महत्त्व तम् हि. ।

‘णं’-कारोऽत्र दिशत्येवं, त्रिरेखोऽम्बरशेखरः ।
 विनय-श्रुत-शीलाद्या, महानन्दाय जाप्रति ॥ ७ ॥
 समरज्जुर्ध्वलोकाध्वो-द्योत-दीप-महोज्ज्वला ।
 समाक्षरी चतुर्थी मे, हियाद् व्यसन-सप्तकम् ॥ ८ ॥

5

इति चतुर्थः प्रकाशः समाप्तः ॥

[पञ्चमः प्रकाशः]

न व्याधिर्न च दौर्बिध्यं, न वियोगः प्रियैः समम् ।
 न दुर्भगत्वं नोद्वेगः, साधूपास्तिकृतां नृणाम् ॥ १ ॥
 न चतुर्द्धा दुःखतमो, नराणामान्ध्य-हेतवे ।
 साधुध्यानाऽमृतरसाञ्जनलिप्तमनोदृशाम् ॥ २ ॥
 मोक्षारः सर्वसङ्गानां, मोष्या नान्तर-वैरिणाम् ।
 मोदन्ते मुनयः कामं, मोक्ष-लक्ष्मी-कटाक्षिताः ॥ ३ ॥
 लोभ-द्रुम-नदीवेगाः, लोकोत्तर-चरित्रिणः ।
 लोकोत्तमास्तृतीयास्ते, लोपं तन्वन्तु पाप्मनाम् ॥ ४ ॥

10

15

णं—अक्षर त्रण रेखावाळो अने माथे अनुस्वारवाळो छे, ए एम जणावे छे के विनय, श्रुत अने शीलादि गुणो महानन्द-मोक्ष प्राप्ति माटे जाप्रत छे ॥ ७ ॥

सात रज्जू प्रमाण ऊर्ध्वलोकना मार्गने प्रकाश करवासा दीपकनी जेम अत्यन्त उज्वल आ चोथा ‘नमो उवञ्सायाण’ पदना सात अक्षरो मारा सात व्यसनोनो नाश करो ॥ ८ ॥

पांचमो प्रकाश

20

नयी ते मनुष्योने व्याधि, नयी दरिद्रता, नयी इष्ट वस्तुओनो वियोग, नयी दौर्भाग्य अने नयी भय के त्रास, के जेओ साधुओनी उपासना-सेवा करनारा होय छे ॥ १ ॥

साधुपदना ध्यानरूपी अमृतरसना अजन वडे जेओनां मनरूपी नेत्रो अंजाया छे, ते मनुष्योने (चार गणिमां उपन थता ?) चार प्रकारना दुःखरूपी अंधकार अंधपणानुं कारण थनो नयी ॥ २ ॥

25

मोक्षारः—सर्वसंगनो त्याग करनारा, राग-द्वेषादि आन्तर शत्रुओयी नहि छुंठानारा अने मोक्ष-लक्ष्मी वडे कटाक्षपूर्वक जोवायेला मुनिओ अत्यन्त आनंद पावे छे ॥ ३ ॥

लोभरूपी दृक्षने उखेडी नांखवा माटे नदीना वेग जेवा, लोकोत्तर चरित्रवाळा अने लोकोत्तम (अरिहंत, सिद्ध, साधु अने धर्म) वस्तुओमां तृतीय एवा मुनि भगवंनो अमारा पायोने नाश करो ॥ ४ ॥

एकान्ते रमते स्वैरं, मृगोण मनसा समम् ।
 मूलोत्तरगुण-ग्रामाऽऽरामेषु भगवान् मुनिः ॥ ५ ॥
 एकत्वं यदिदं साधौ, संविभ्रे श्रुतपारगे ।
 तत्साक्षाद् दक्षिणावर्त्तं, शङ्के सिद्ध-सरिज्जलम् ॥ ६ ॥
 एको न क्रोध-विधुरो, नैको मानं तनोति वा ।
 एको न दम्भ-संरम्भी, तृष्णा मुष्णाति नैककम् ॥ ७ ॥
 एकत्व-तत्त्व-निर्व्यूढ-सत्त्वां राजर्षि-कुञ्जराः ।
 ययुः प्रत्येकबुद्धाः श्रीनमि-प्रभृतयः शिवम् ॥ ८ ॥
 सर्वथा ज्ञात-तत्त्वानां, सदा संविभ्र-चेतमाम् ।
 मतामेकाकिता सम्यक्, समतामृत-सारणिः ॥ ९ ॥
 ऽवर्षदैदयुगीनीं तु, द्वौ द्वौ सङ्घाटक-स्थितौ ।
 स्वार्थ-संसाधकौ स्यातां, व्रतिनीं वशिनीं यदि ॥ १० ॥
 व-संज्ञयेत्यवतर्क्यमैतिह्यं यद् द्वयोर्द्वयोः ।
 वचोवक्षोवपुर्वृत्त्या, वशिनोव्रतिनोः शिवम् ॥ ११ ॥

5

10

एकान्तमा मुनि भगवान् मूलोत्तर गुणना समूहं रूप बगीचामा मनरूपी मृगनी साथे स्वेच्छापूर्वक 15
 कीटा करे छे ॥ ५ ॥

संविभ्र अने श्रुतना पाग्यामी गीतार्थ साधुने विधे जे एकाकीपणु छे, ते साक्षात् दक्षिणावर्त्त
 शक्यमा गंगा नदीना पाणी जेवु छे । संविभ्र अने गीतार्थ एवो एकाकी साधु कोष वडे विद्धळ थनो नथी,
 मान करतो नथी, माया-कपट करतो नथी अने तृष्णा एने लट्टती नथी ॥ ६-७ ॥

राजर्षिओमां श्रेष्ठ नमिराजर्षि वगैरे प्रत्येकबुद्धो एकत्व भावना वडे पोताना पराक्रमने म्बीलवीने 20
 मोक्षने पाप्मा ॥ ८ ॥

सर्व प्रकारे जीवादि तत्त्वोने जाणनारा अने सदा वैराभ्यवाग्मिन चित्तवाळा गीतार्थ साधुओनु
 एकाकीपणु श्रेष्ठ समनारूपी अमृतनी नीक जेवुं छे ॥ ९ ॥

व्व अक्षरनी जेम मवाटक—बे बे साथे विचरनारा आ युगना साधुओ जो तेओ इन्द्रियो अने
 मनने वश करनारा होय तो ज स्वार्थने (स्वप्रयोजन मोक्षने) साधनारा थाय छे ॥ १० ॥

25

‘व्व’ संज्ञावडे ए गुरुपरंपरागत रहस्य अनुमित थाय छे के जितेन्द्रिय एवा बे बे साधुओनु
 परस्परना मन, वचन अने कायाना शुभ योगो वडे कल्याण थाय छे, परस्परना शुभयोगो परस्परने
 सहायक बने छे ॥ ११ ॥

१. सारा रा. ग. हि. । २. समम् क. । ३. सर्वदैवयुगीनी क. । ४. सर्वज्ञावित्यवितर्क्य० क.

- निःशङ्कमैक्यं जनयोर्विशित्वादुभयोरपि ।
 एकस्यापि सहस्रत्वं, दुरन्तमवशात्मनः ॥ १२ ॥
- नेत्रवत्समसङ्कोच-विस्तार-स्वप्न-जागरौ ।
 द्वौ दर्शनाय कल्पेते, नैकः सम्पूर्णकृत्यकृत् ॥ १३ ॥
- 5 एको विडम्बनापात्रं, एकः स्वार्थाय न क्षमः ।
 एकस्य नहि विश्वासो, लोके लोकोत्तरेऽपि वा ॥ १४ ॥
- भावना-ध्यान-निर्णीत-तत्त्व-लीनान्तरात्मनः ।
 ऐक्यं न लक्ष-मध्येऽपि, निर्भ्रमस्य विनश्यति ॥ १५ ॥
- 10 साम्यामृतोर्मि-तृप्तानां, सारासार-विवेचिनां ।
 साधूनां भावशुद्धानां, स्वार्थेऽपि क्वाऽथवा क्षतिः ॥ १६ ॥
- मनःस्थैर्यान्निश्चलानां, वृक्षादिवदकर्मणाम् ।
 वृन्दमृषीणामेकत्र, भावना-वल्लि-मण्डपः ॥ १७ ॥

इन्द्रियो अने मनने वश राखनारा होय ते वे साधुओमा पण एकत्र निःशकपण घट्टी शक्रे छे, कारण के—ब्रजे अितेन्द्रिय होवायी एक ज बिचारना होय छे, परन्तु इन्द्रियो अने मनने परवश वनेलो 15 एकपण होय तो पण ते दुःखदायक हजार जेयो छे ॥ १२ ॥

नेत्रनी जेम सङ्कोच अने विस्वारमा तथा निद्रा अने जाग्रतिमा सरखे सरखी स्थितिवाळा वे साधुओ सम्यग दर्शनने माटे समर्थ बने छे, परन्तु एकलो साधु मंगूर्णपण कार्य करी शकनेो नथी । कारण के— एकलो माणस विडम्बनानु स्थान बने छे, एकलो माणस स्वार्थसिद्धि माटे पण असमर्थ बने छे, अने एकला माणसनेो लोकमां तथा लोकोत्तर जैन शासनमा पण कोई विश्वास करतु नथी ॥ १३-१४ ॥

20 भावना तथा ध्यान द्वारा निर्णीत करेला तत्वमा लीन छे अन्तरात्मा जेनो एवा अने ममता विनाना साधुनुं एकाकीपणुं लाव माणसोर्ना अदर रहेवा छता पण नाश पामतु नथी ॥ १५ ॥

साम्य (समता) रूप अमृतनी ऊर्मिओयी तृप्त, सार अने असारनो विवेक करनारा अने निर्मल आशयवाळा साधुओ वणा होय तो पण तेमने पोतपोताना कार्यमां कोई पण जाननी हरकत आवनी नथी ॥ १६ ॥

25 मननी स्थिरतावडे निश्चल अने वृक्ष आदिनी जेम अकर्म (अक्रिय, अनाश्रव) एवा साधुओना समूहनेो एकत्रवास ए भावनारूपी लतानो मंडप छे ॥ १७ ॥

१. विवेकिनाम् हि० । २. सिद्धाना ख. ग. घ. हि. । ३. क्षितिः क. ।

• ज्यारे मन अव्यामवडे आत्मरमणतामा सविशेष पुष्ट थाय छे त्यारे ते भावना नामनो योग कहेवाय छे ।

+ ज्यारे चित्त शुभ विषयने ब्र अवलचीने स्थिर दीपकनी जेम प्रकाशमान थई सुक्ष्म बोधवाळुं बने छे त्यारे

30 ते ध्यान नामनो योग कहेवाय छे ।

मनसा कर्मणा वाचा, चित्रालिखित-सैन्यवत् ।
 मुनीनां निर्विकाराणां, बहुत्वेऽप्यरतिः कुतः ? ॥ १८ ॥
 निर्जीवेष्विव चैतन्यं, साहसं कातरेष्विव ।
 बहुष्वपि मुनीन्द्रेषु, कलहो न मनागपि ॥ १९ ॥
 पञ्चपैरपि यो ग्लानिं, मुग्धधीर्गणयिष्यति ।
 एकत्राज्जन्तसिद्धेभ्यः, स कथं स्पृहयिष्यति ? ॥ २० ॥
 रागाद्यपाय-विषमे, सन्मार्गे चरतां सताम् ।
 रत्नत्रयजुषामैक्यं, कुशलाय न जायते ॥ २१ ॥
 नैकस्य सुकृतोल्लासो, नैकस्यार्थोऽपि तादृशः ।
 नैकस्य कामसम्प्राप्तिर्नैको भोक्षाय कल्पते ॥ २२ ॥
 श्लेषमणे शर्करादानं, सज्वरे स्निग्ध-भोजनम् ।
 एकाकित्वमगीतार्थं, यतावञ्चति नौचितीम् ॥ २३ ॥
 एकधौरायते प्रायः, श्लक्ष्ण्यते धूर्त्तवद् द्वयम् ।
 त्रयो रक्षन्ति विश्वासं, वृन्दं नरवरायते ॥ २४ ॥

5

10

चित्रमा चित्रेला सैन्यनी जेम मन, वचन अने काया वडे विकार विनाना मुनिओ घणा होय तो 15
 पण तेमने अरनि क्यांथी होय ? ॥ १८ ॥

निर्जीव पदार्थोमां जेम चैतन्य न होय, कायरोमां जेम साहस न होय, तेम मुनिवरो घणा होय
 तो पण तेओमा अल्प पण कलह होतो नथी ॥ १९ ॥

जे मूढबुद्धि पांच छ साधुओनी साथे रहेवामा पण ग्लानि (खेद) पामे छे, ते एक ज स्थानमा
 रहेला अनंत सिद्धोनी साथे रहेवानी स्पृहा शी रीते करी शके ? ॥ २० ॥ 20

रत्नत्रय धारण करनार मुनिओने रागादि शत्रुओना अपायोधी विषम एवा सन्मार्गमा एकला
 चालवु ए कल्याणने माटे थनु नथी (विषम मार्गमां एकाकी जतां रत्नो लुटाई जवानो संभव छे) ॥ २१ ॥

एकलाने धर्ममा उल्लास थतो नथी, एकलाने अर्थ पण तेओ प्राप्त थतो नथी, एकलाने कामनी
 संप्राप्ति थती नथी अने एकलो भोक्ष-मार्गनी आराधना माटे समर्थ बनतो नथी (एकलाथी चार प्रकारना
 पुरुषार्थोनी साधना दुःशक्य छे) ॥ २२ ॥ 25

जेम कफना रोगमां साकर आपवी अने तावमा स्निग्ध भोजन आपवु उचित नथी, तेम
 अगीतार्थ साधुमां एकाकिता औचित्यने पामती नथी ॥ २३ ॥

एकलाने विषे प्रायः चोरनी कल्पना थाय छे, बे माणस साथे होय तो तेमना उपर 'ठग'नी
 शंका कराय छे, त्रण माणस साथे होय तो ते विश्वासतुं पात्र बने छे अने घणानो समुदाय होय तो ते
 राजानी जेम शोमे छे ॥ २४ ॥ 30

- जिन-प्रत्येकबुद्धादि-दृष्टान्तात्मेकतां श्रेयेत् ।
 न चर्म-चक्षुषां युक्तं, स्पष्टितुं ज्ञानदृष्टिभिः ॥ २५ ॥
- चातुर्गतिक-संमारे, भ्राम्यतां सर्वजन्मिनाम् ।
 पुण्य-पाप-सहायत्वात्मेकत्वं घटतेऽथवा ॥ २६ ॥
- 5 मंज्ञा-कृलेऽस्या-विकथाश्चर्चिका इव चापलम् ।
 यस्याऽन्तर्धाम कुर्वन्ति, स एकाकी कथं भवेत् ? ॥ २७ ॥
- शाकिनीवदविगति-मंज्ञां नाट्यप्रिया सदा ।
 ग्रासाय यतते यस्य, स एकाकी कथं भवेत् ? ॥ २८ ॥
- पञ्चाशिवदसन्तुष्टं, यस्येन्द्रियकुटुम्बकम् ।
 10 देहं दहत्यसन्देहं, स एकाकी कथं भवेत् ? ॥ २९ ॥
- दायादा इव दुर्दान्ताः, कषायाः क्षणमप्यहो ।
 यद्विग्रहं न मुञ्चन्ति, कथं तस्यैकतासुखम् ? ॥ ३० ॥
- स्वमनोवाक्कन्तूथानाः, कुव्यापाराः कुपुत्रवत् ।
 भ्रंशाय यस्य यस्यन्ति, कथं तस्यैकतासुखम् ? ॥ ३१ ॥

- 15 'जिन, प्रत्येकबुद्ध वगैरे एकला विचरे छे,' एवा दृष्टानथी बीजा मुनिओण एकाकीपणानो आशय न करयो जोइए; कारण के ज्ञानचक्षुवाळाओमां साथ चर्मचक्षुवाळाओण स्पथो करवी ए योग्य नथी ॥ २५ ॥
 अथवा ते चार गतिरूप समारमा परिश्रमण करनारा सब प्राणीओने पुण्य अने पाप साथे होवाथी तेओमां एकलापणु घटतुं नथी ॥ २६ ॥

- चोचट करनारी बीओमां जेम आहागदि मंज्ञाओ, कृष्णलेऽस्या वगैरे दृष्ट लेऽस्याओ अनं बीकथा
 20 वगैरे विकथाओ जेमना अतःकरणरूप गृहमा चपलताने उत्पन्न करे छे ते एकाकी कई रीतिण थई शके / ॥ २७ ॥

चाकरणनी जेम अविरति नामनी नटडी जेने कोळिओ करी जवा सदा मथती होय, ते एकाकी केम थई शके / ॥ २८ ॥

- पचाश्रिनी जेम असन्तुष्ट एतु पाच इन्द्रियोरूपी कुटुम्ब जेना शरीरने बाळ्या करे छे, ते एकलो
 25 सदेहरहितपणं केम र्ही शके / ॥ २९ ॥

सर्पानमा भाग मागनारा सर्गावहालाओ दुर्दान्त (दुःखे करीने दबावी शकाय तेवा) कषायो क्षण वार पण जेना शरीरने डोडना नथी, तेने एकाकीपणानु सुख शी रीते होय ? ॥ ३० ॥
 पोताना मन, वचन अने कायाथी उत्पन्न थयेला अशुभ व्यापारो स्वेच्छाचारी पुत्रनी जेम जेना नाश साथे प्रयत्न करी रखा छे तेने एकाकीपणानु सुख शी रीते होय ? ॥ ३१ ॥

- 30 १. ०मञ्जानार्थं प्रिया ख., ०स्थानार्थं प्रिया हि. ।

यस्य प्रमाद-मिथ्यात्व-रागाद्याश्छलवीक्षणः ।
 कुप्रातिवंमिकायन्ते, कथं तस्यैकतासुखम् ? ॥ ३२ ॥
 य एभिर्हृद्भिः सम्यक्, सजनेऽपि स एककः ।
 जनाऽऽपूर्णेऽपि नगरे, यथा वैदेशिकः पुमान् ॥ ३३ ॥
 एभिस्तु सहितो योगी, शुद्धैकाकिंत्वमश्नुते ।
 वण्टः शठश्चरञ्चरः, किमु भ्राम्यति नैककः ? ॥ ३४ ॥
 क्षीरं क्षीरं नीरं नीरं, दीपो दीपं सुधा सुधाम् ।
 यथा सङ्गत्य लभते, तथैकत्वं मुनिर्मुनिम् ॥ ३५ ॥
 पुण्य-पाप-क्षयान्मुक्ते, केवले परमात्मनि ।
 अनाहारंतया नित्यं, सत्यमैक्यं प्रतिष्ठितम् ॥ ३६ ॥
 यद्वा श्रुतेऽत्र नाऽनुज्ञा, निषेधो वाऽस्ति सर्वथा ।
 मम्यगाय-व्ययीं ज्ञात्वा, यतन्ते यति-सत्तमाः ॥ ३७ ॥
 हृतं न दीयते न, न तप्यते न जप्यते ।
 निष्क्रियः साधुभिरहो साध्यते परमं पदम् ॥ ३८ ॥

5

10

छलनं ज जोनारा प्रमाद, मिथ्यात्व अनं रागादिक आन्तर शत्रुओ जेनं दृष्ट पाडोशी जेवा 15 धाय छे, तेने एकाकीपणानु सुख शी रीते होय ? ॥ ३२ ॥

जेम मनुष्यधी भरपूर एवा नगरमां पण परदेशी माणस (कोईनी साथे संबधवाळो नही होवाधी) एकलो ज कहेवाय छे, तेम जे पुरुष उपर कहेला दोषधी रहित होय तो, ते जनसमूहमां रह्यो होय तो पण एकाकी ज छे । परतु आ सर्व-संज्ञा, दुष्ट लेश्या, विकथा, इन्द्रिय, कृपाय, दृष्टयोग, मिथ्यात्व अने रागादिशी सहित एवा योगीतुं एकाकीपण्य फोगट छे । बट, धूर्त, गुप्तचर के चोर ए शु एकलो नधी 20 भमतो ? ॥ ३३-३४ ॥

दूध-दूध, पाणी-पाणी, दीप-दीप अने अमृत-अमृतनी जेम मुनि-मुनि पण साथे मळीने एकताने पामे छे ॥ ३५ ॥

पुण्य पापनो क्षय थवाधी मुक्त अने केवल एवा परमात्माने विषे अनाहारपणा वडे सदा साधुं एकाकीपण्य प्रतिष्ठित छे ॥ ३६ ॥

25

अथवा तो अहीं श्री जिनवचनने विषे एकांते विधि के निषेध नधी, तेनी श्रेष्ठ मुनिओ सारी रीते लामालाभने जाणीने प्रवर्ते छे ॥ ३७ ॥

शैलेशीगत निष्क्रिय साधुओ वडे होम करातो नधी, दान देवातु नधी, तप तपातो नधी अने जप जपातो नधी, छतां पण परमपद सधाय छे ते आश्चर्य छे ॥ ३८ ॥

- दृह-गीतैरपि सुधा-रसैर्मन्दार-सौरभैः ।
दिव्यतल्प-सुखस्पशैः, सुरीरूपैर्न ये हताः ॥ ३९ ॥
तत् किं ते तरवो यद्वा, शिशवो यदि वा मृगाः ?
न ते न ते न ते किन्तु, म्रुनयस्ते निरञ्जनाः ॥ ४० ॥
- 5 'णं'-कारोऽयं भणत्येवं, त्रिरेखो विन्दु-शेखरः ।
गुप्तित्रये लब्धरेखाः सद्बृत्ताः स्युर्महर्षयः ॥ ४१ ॥
नवभेद-जीवरक्षा-सुधाकुण्ड-समाकृतिः ।
दत्तां नवाक्षरीयं मे, धर्मे भावं नवं नवम् ॥ ४२ ॥
इति पञ्चमः प्रकाशः समानः ।

10

[षष्ठः प्रकाशः]

- एष पञ्च-नमस्कारः, सर्व-पाप-प्रणाशनः ।
मङ्गलानां च सर्वेषां, मुख्यं भवति मङ्गलम् ॥ १ ॥
ममिति-प्रयतः सम्यग्, गुप्तित्रय-पवित्रितः ।
अमुं पञ्च-नमस्कारं, यः स्मरत्युपवैणवम्* ॥ २ ॥
- 15 दृह नामना गन्धर्वीना मनोहर गायनो, अमृतरस, कल्पवृक्षना पुष्पोनी सुगन्ध, दिव्यशय्यानो
सुखकारक स्पर्शी अने देवांगनाओना रूपो बडे पण जेओ आकारता नथी, तेओ शु वृक्षो छे / बाळको
छे / के शु हरणीया छे / ना! ना! ना! तेओ वृक्ष, बाळक के मृगला नथी; परन्तु तेओ तो निरजन
मुनिओ छे ॥ ३९-४० ॥
पांकार त्रण रेखावाळो अने माथे अनुस्वारवाळो छे, ते अर्ही एम जणावे छे के त्रण गुप्तिना
20 पालनमा रेखाने (पराकाष्ठाने) पामेला महामुनिओ संपूर्ण सदाचारी होय छे ॥ ४१ ॥
नव प्रकारनी जीवरक्षारूप सुधाकुंड समान आकृतिवाळी 'नमो लोए सन्नसादृण ।' ए नवाक्षरी
मने धर्मने विपे नवो भाव आपो ॥ ४२ ॥

छट्टो प्रकाश

- आ पंचपरमेष्ठी नमस्कार सर्व पापानो नाश करनार छे अने सर्व मंगलोमां श्रेष्ठ मंगल छे ॥ १ ॥
25 सम्यक् प्रकारे पाच समितिने विपे प्रयःनवाळो अने त्रण गुप्तिथी पवित्र थयेलो जे आत्मा आ
पंच-परमेष्ठि-नमस्कारनु त्रिकाल ध्यान करे छे, तेने शत्रु मित्ररूप थाय छे, विष पण अमृतरूप बने छे,

* उपवैणव—त्रिसन्ध्यमित्यर्थः ।

शत्रुर्मित्रायते चित्रं, विषमप्यमृतायते ।
 अशरण्याऽप्यरण्यानी, तस्य वासगृहायते ॥ ३ ॥
 प्रहाः सानुग्रहास्तस्य, तस्कराश्च यशस्कराः ।
 समस्तं दुर्निमित्ताद्यमपि स्वस्ति फलेग्रहिः ॥ ४ ॥
 न मन्त्र-तन्त्र-यन्त्राद्यास्तं प्रति प्रभविष्णवः ।
 सर्वापि शाकिनी द्रोह-जननी जननी इव ॥ ५ ॥
 व्यालास्तस्य मृणालन्ति, गुञ्जापुञ्जन्ति बह्वयः ।
 मृगेन्द्रा मृगधूर्त्वन्ति, मृगन्ति च मतङ्गजाः ॥ ६ ॥
 तस्य रक्षोऽपि रक्षार्थं, भूतवर्गोऽपि भूतये ।
 प्रेतोऽपि प्रीतये प्रायश्चेटत्वायैव चेटकः ॥ ७ ॥
 धनाय तस्य प्रधनं, रोगो भोगाय जायते ।
 विपत्तिरपि सम्पत्त्यै, सर्वं दुःखं सुखायते ॥ ८ ॥
 बन्धनैर्मुच्यते सर्वैः सर्पैश्चन्दनवजनः ।
 श्रुत्वा धीरं ध्वनिं पञ्च-नमस्कार-गरुत्मतः ॥ ९ ॥
 जल-स्थल-श्मशानाद्रि-दुर्गेष्वन्येष्वपि ध्रुवम् ।
 नमस्कारैर्कचित्तानामपायाः प्रोत्सवा इव ॥ १० ॥

5

10

15

शरणरहित मोट्टं जगल पण रहेवा लायक धर जेवु बर्ना जाय छे, सर्वे प्रहो तेने अनुकूल थई जाय छे, चोरो यश आपनारा थाय छे, अनिष्टमूचक सर्व अपराकुनादि पण शुभ फळने आपनारा थाय छे, बीजाप प्रयोग करेला मत्र, तत्र अने यंत्रादिक तेनो परामव करी शकता नथी, सर्व प्रकारनी शाकिनीओ पण मातानी जेम रक्षण करनारी थाय छे, सर्पो तेनी पासे कमळना नाळ जेवा थई जाय छे, अग्नि चणोठीना दगलारूप थाय छे, सिंहो शियाळ जेवा थाय छे, हाथीओ हरण जेवा थाय छे, राक्षस पण तेनुं रक्षण करे छे, भूतोनो समूह पण तेनी भूति (आवादी) ने माटे थाय छे, प्रेत पण प्राय करीने तेने प्रीति करनारो थाय छे, चेटक (व्यतर) पण तेनो चेट (दास) बनी जाय छे, युद्ध तेने लाभ आपनारुं थाय छे, रोगो तेने भोग अपनारा थाय छे, विपत्ति पण तेने संपत्तिने माटे थाय छे अने सर्व प्रकारतु दुःख तेने सुख आपनारु थाय छे ॥ २ थी ८ ॥

25

पंचनमस्काररूप गरुडनो गंभीर ध्वनि सांभळतां ज सर्पोधी चन्दनवृक्षनी जेम पुरुष सर्व बन्धनोधी मुक्त थाय छे ॥ ९ ॥

जेओतुं चित्त नमस्कारमां एकाग्र छे, तेओने जल, स्थल, श्मशान, पर्वत, दुर्ग अने तेवा बीजा पण स्थानोमां प्राप्त थतां कष्टो अवश्यमेव महोत्सवरूप बनी जाय छे ॥ १० ॥

- पुण्यानुबन्धिपुण्यो यः, परमेष्ठि-नमस्कृतिम् ।
 यथाविधि ध्यायति सः, स्यान्न तिर्यङ् न नारकः ॥ ११ ॥
- चक्रि-विष्णु-प्रतिविष्णु-बलाद्यैश्वर्य-सम्पदः ।
 नमस्काग-प्रभावाब्धेस्तट-मुक्तादि-सन्निभाः ॥ १२ ॥
- 5 वश्य-विद्वेषण-श्लोभ-स्तम्भ-मोहादि-कर्मसु ।
 यथाविधि प्रयुक्तोऽयं, मन्त्रः सिद्धिं प्रयच्छति ॥ १३ ॥
- उच्छेदं पविद्यानां, निमेषाद्वात् करोत्यसां ।
 क्षुद्रात्मनां परावृत्ति-वेधं च विधिना स्मृतः ॥ १४ ॥
- भूर्भुवःस्वस्त्रयीरङ्गे, यः कोप्यतिशयः क्लिप्तः ।
 10 द्रव्य-क्षेत्र-काल-भावाऽपेक्षया चित्रकारकः ॥ १५ ॥
- कच्चित् कथञ्चित् कस्यापि, श्रूयते दृश्यतेऽङ्गिनः ।
 स सर्वोऽपि नमस्कागऽऽराध-माहान्म्यसम्भवः ॥ १६ ॥
- तिर्यग्लोकं चन्द्रमुख्याः, पाताले चमरादयः ।
 सौधमार्दिषु शक्राद्यास्तदग्रेऽपि च ये सुराः ॥ १७ ॥
- 15 तेषां सर्वाः श्रियः पञ्च-परमेष्ठि-मरुत्तराः ।
 अङ्कुरा वा पल्लवा वा, कलिका वा मुमानि वा ॥ १८ ॥

पुण्यानुबन्धि पुण्यवाळो जे पुरुष विधिपूर्वक पंचपरमेष्ठी-नमस्कारानु ध्यान वगे हे, ते तिर्यन् के नारक यतो नथी ॥ ११ ॥

चक्रवर्ती, वासुदेव, प्रनिवासुदेव अने बळदेव वगेरेना ऐश्वर्यना मपदाओ नमस्कारना प्रभावरूपी 20 समुद्रना किनारे रहेला मुक्ताफल (मोती) वगेरे समान छे ॥ १२ ॥

विधिपूर्वक प्रयोग करायेल आ मत्र वशीकरण, विद्वेषण, श्लोभ, स्तम्भ अने मोहन वगेरे कार्यामा मिद्धिने आपनारो याय छे ॥ १३ ॥

विधिपूर्वक स्मरण करेलो आ मत्र अर्धनिमेषमात्रमा ज परप्रयुक्त मलिन विद्याओनु उच्छेदन करे छे अने क्षुद्र जीवोए करेल रूपादिकना परावर्तनने (?) विधी-बिलेरी नाखे छे ॥ १४ ॥

स्वर्ग, मृत्यु अने पाताळ ए त्रण भुवनरूपी रगमण्डपने विषे द्रव्य, क्षेत्र, काल अने भावने आश्रयिनी 25 जे कोई पण आश्रयकारक अतिशय कोई पण स्थले, कोई पण प्रकारे, कोई पण प्राणीने थयेलो जोवामा के साभळवामा आवे छे, ते सर्व नमस्कारमंत्रनी आराधनाना प्रभावशी ज उत्पन्न थयो छे, एम जाणवु ॥१५-१६॥

तिर्यग्लोकमा जे चन्द्रप्रमुख ज्योतिष देवताओ छे, पाताळ लोकमा चमर वगेरे इन्द्रो छे, ऊर्ध्वलोकमा सौधमार्दिदेवलोकेने विषे जे शक्र वगेरे इन्द्रो छे अने तेनी उपर पण जे अहमिन्द्र वगेरे देवताओ 30 छे, तेओनी सर्वसमुद्धिओ पंचपरमेष्ठिरूप कल्पवृक्षना अंकुरा, पल्लवो, कळीओ के पुष्प समान छे ॥१७-१८॥

ते गतास्ते गमिष्यन्ति, ते गच्छन्ति परम्पदम् ।
 आरूढा निरपायं ये, नमस्कार-महारथम् ॥ १९ ॥
 यदि तावदसौ मन्त्रः, शिवं दत्ते सुदुर्लभम् ।
 ततस्तदनुषङ्गोत्थे, गणना का फलान्तरे ॥ २० ॥
 जपन्ति ये नमस्कार-लक्षं पूर्णं त्रिशुद्धितः ।
 जिनसंघ-पूजिभिस्तैस्तीर्थकृत्कर्म बध्यते ॥ २१ ॥
 किं तपःश्रुत-चारित्र्यैः, चिरमाचरितैरपि ।
 सखे ! यदि नमस्कारे, मनो लेलीयते न ते ? ॥ २२ ॥
 योऽसंख्य-दुःखक्षय-कारण-स्मृति-
 र्यं ऐहिकामुष्मिक-सौख्य-कामधुक् ।
 यो दुष्पमायामपि कल्पपादपो,
 मन्त्राधिराजः स कथं न जप्यते ? ॥ २३ ॥
 न यद्दीपेन ह्यर्येण, चन्द्रेणाप्यपरेण वा ।
 तमस्तदपि निर्नाम, स्यान्नमस्कार-तेजसा ॥ २४ ॥

5

10

जेओ अपायरहित एवा नमस्काररूप महारथमां आरूढ थया, तेओ परमपदने पाम्या छे, पामे 15
 छे अने पामशे ॥ १९ ॥

जो आ मत्र अत्यन्त दुर्लभ एवा परमपदने पण आपे छे, तो तेनी पूर्वमां प्राप्त थतां आनुषंगिक
 एवा बीजा फळोनी गणत्री शी ? ॥ २० ॥

श्री जिनेश्वर देव अने श्री संघने पूजनारा जे भव्यात्माओ त्रिकरण शुद्धि वडे एक लाख नवकारनो
 जाप करे छे तेओ तीर्थकरनामकर्म उपार्जन करे छे ॥ २१ ॥

20

हे मित्र ! जो तारुं मन नमस्कारतुं ध्यान करवामां लयलीन नथी थतुं, तो चिरकाल सुधी
 आचरण करेला तप, श्रुत अने चारित्रनी कियाओनुं शु फळ ? ॥ २२ ॥

जेनी स्मृति असंख्य दुःखोना क्षयनु कारण गणाय छे, जे आ लोक अने परलोकनां सुख
 आपवामां कामधेनु समान छे अने जे दुःपम कालमां पण कल्पवृक्ष समान छे ते मन्त्राधिराज केम न
 जपाय ? ॥ २३ ॥

25

जे अंधकार दीवायी, सूर्ययी, चन्द्रयी के बीजा कोई पण तेजयी नाश नथी पामनो, ते (मोहरूप)
 अंधकार पण नमस्कारना तेज वडे नामशेष थई जाय छे ॥ २४ ॥

- कृष्ण-शाम्बादिवद् भाव-नमस्कार-परो भव ।
 मा वीर-पालक-न्यायात्, सुधाऽऽत्मानं विडम्ब्य ॥ २५ ॥
 यथा नक्षत्रमालायां, स्वामी पीयूषदीधितिः ।
 तथा भाव-नमस्कारः, सर्वस्यां पुण्यसंहतौ ॥ २६ ॥
- 5 जीवेनाकृतकृत्यानि, विना भावनमस्कृतिम् ।
 गृहीतानि विमुक्तानि, द्रव्यलिङ्गान्यनन्तशः ॥ २७ ॥
 अष्टावष्टौ शतान्यष्टसहस्राण्यष्टकोटयः ।
 विधिध्याता नमस्काराः, सिद्धयेऽन्तर्भवत्रयम् ॥ २८ ॥
 धर्मवान्धव ! निश्चन्न पुनरुक्तं त्वमर्थ्यमे ।
 10 संसारार्णव-बोहिन्ये माऽत्र मन्त्रे श्रुथो भव ॥ २९ ॥
 अवश्यं यदसौ भाव-नमस्कारः परं महः ।
 स्वर्गापवर्ग-सन्मार्गो, दुर्गति-प्रलयानिलः ॥ ३० ॥
 शिवतातिः सदा सम्यक्, पठितो गुणितः श्रुतः ।
 समनुप्रेक्षितो भव्यैर्विदिष्याऽऽराधना-क्षणे ॥ ३१ ॥

- 15 हे आत्मन ! तु कृष्ण अने शाम्ब वगैरेनी जेम भावनमस्कार करवामा तत्पर था, पण कृष्णना सेवक वीर साळवी अने कृष्णना अभव्य पुत्र पालक वगैरेनी जेम द्रव्यनमस्कार करी फोगत आत्माने विडंबना न पमाड ॥ २५ ॥
 जेम नक्षत्रोना समुदायाने स्वामी चन्द्र छे, तेम सर्व पुण्यसमूहाने स्वामी भावनमस्कार छे ॥ २६ ॥
 आ जीवे अनन्तवार द्रव्यलिंगो (साधुवेप) ग्रहण कर्या छे अने टोड्या छे पण भावनमस्कारनी
 20 प्राप्ति विना ते सर्व मोक्षरूपी कार्य साधवामा निष्फल निवड्या छे ॥ २७ ॥
 शास्त्रोक्त विधिपूर्वक नमस्कारमन्त्रनो आठ करोड, आठ हजार, आठ सो अने आठ वार जाप कर्यो होय तो ते मात्र त्रण ज भवनी अदर मोक्ष आपे छे ॥ २८ ॥
 हे धर्मवन्धु ! सरळ भावे फरीधी तने प्रार्थना कर छुं के ससार-समुद्रमां जहाज समान आ नमस्कार मंत्र गणवामा तु प्रमाद्री न था ॥ २९ ॥
 25 नक्की आ भावनमस्कार उल्कृत-सर्वोत्तम तेज छे, स्वर्ग अने मोक्षनो साचो मार्ग छे, तथा दुर्गतिनो नाश करवामां प्रलयकाळना पवन समान छे ॥ ३० ॥
 मोक्षनी मोपानपक्ति समान आ भावनमस्कार भव्यो वडे सदा पठन करायो छे, गणायो छे, संभळाथो अने विचिन्तित करायो छे; तेमा पण अतिम भरणकालीन आराधनानी क्षणे ते विशेषे करीने पठन, गुणन, श्रवण अने चिंतन करायो छे ॥ ३१ ॥

- 30 १. ०न्यावत् फ. हि. । २. ०यानलः ख. ग. हि. ।

प्रदीप्ते भवने यद्रच्छेपं युक्त्वा गृही सुधीः ।
 गृह्णात्येकं महारत्नमापन्निस्तारण-क्षमम् ॥ ३२ ॥
 आकालिक-रणोत्पाते, यथा कोऽपि महाभटः ।
 अमोघमस्त्रमादत्ते, सारं दम्भोलि-दण्डवत् ॥ ३३ ॥
 एवं नाशक्षणे सर्व-श्रुतस्कन्धस्य चिन्तने ।
 प्रायेण न क्षमो जीवस्तस्मात्तद्रत-मानसः ॥ ३४ ॥
 द्वादशाङ्गोपनिषदं, परमेष्ठि-नमस्कृतिम् ।
 धीरधीः सल्लसल्लेश्यः, कोऽपि स्मरति सात्त्विकः ॥ ३५ ॥
 समुद्रादिव पीयूषं, चन्दनं मलयादिव ।
 नवनीतं यथा दध्नी, वज्रं वा रोहणादिव ॥ ३६ ॥
 आगमादुद्धृतं सर्व-सारं कल्याणसेवधिम् ।
 परमेष्ठि-नमस्कारं, धन्याः केचिदुपासते ॥ ३७ ॥
 संविग्र-मानसाः स्पष्ट-गम्भीर-मधुर-स्वराः ।
 योगमुद्राधर-कराः, शुचयः कमलासनाः ॥ ३८ ॥
 उच्येयुः स्वयं सम्यक्, पूर्णा पञ्च-नमस्कृतिम् ।
 उन्सर्गतो विधिरयं, ग्लान्याऽर्जते न चेत्क्षमाः ॥ ३९ ॥

5

10

15

जेम घरमा आग लागे त्यारे बुद्धिशाळी घरनो मालीक वीजी बधी वस्तु म्की दईने आपत्ति-
 समये रक्षण करवामा समर्थ एवा एक सारभूत महाकिमती रत्नने ज ग्रहण करे छे, अथवा कोई मोटो
 सुभट अकाळे प्राप्त थयेला रणसंग्राममां वज्रदंड समान सारभूत अमोघ शस्त्रने ज धारण करे छे, ए ज प्रमाणे
 मरणसमये के ज्यारे प्रायः सर्व श्रुतस्कन्धनु (सर्व शास्त्रानु) चिंतवन करी शक्तातुं नथी, त्यारे धीर बुद्धिवाळो 20
 अने विशुध्यमान शुभ लेश्यात्राळो कोईक सात्त्विक जीव द्वादशांगीना सारभूत आ पंचपरमेष्ठि नमस्कारतु
 ज एकाग्रचित्ते स्मरण करे छे ॥ ३२-३३-३४-३५ ॥

समुद्रमांधी अमृतनी जेम, मलयाचल पर्वतमांधी चंदननी जेम, दहीमांधी मारुणनी जेम अने
 रोहणाचल पर्वतमांधी वज्ररत्ननी जेम, आगममांधी उद्धरेला सर्वश्रुतना सारभूत अने कल्याणना खजाना
 समान आ पंचपरमेष्ठि नमस्कारतुं कोईक धन्य पुरुषो ज मनन-चितवन करे छे ॥ ३६-३७ ॥ 25
 शरीरधी पवित्र बनीने, प्रसासने बेसीने, हाथ बडे योगमुद्रा धारण करीने अने संवेग (मोक्षनी
 अभिलाषा) युक्त मनवाळा भव्य प्राणीए स्पष्ट, गंभीर अने मधुर स्वरे संवृणी पंचनमस्कारने उच्चार
 करवो । आ विधि उत्सर्गधी जाणवो ॥ ३८-३९ ॥

- ‘असिआउसे’ति मन्त्रं, तन्नामार्धक्षराङ्कितम् ।
स्मरन्तो जन्तवोऽजन्ताः, मुच्यन्तेऽन्तक-बन्धनात् ॥ ४० ॥
अर्हदरूपाचार्योपाध्याय-मुन्यादिमाक्षरैः ।
सन्धि-प्रयोग-संश्लिष्टैरोङ्कारं वा विदुर्जिनाः ॥ ४१ ॥
- 5 व्यक्ता युक्तात्मनां युक्तिर्भोह-स्तम्बेरमाङ्कुशः ।
प्रणीतः प्रणवः प्राज्ञैर्भवात्सि-च्छेद-कर्त्तरी ॥ ४२ ॥
ओमिति ध्यायतां तच्चं, स्वर्गार्गलक-कुञ्चिकाम् ।
जीविते मरणे वापि, युक्तिर्मुक्तिर्महात्मनाम् ॥ ४३ ॥
सर्वथाऽप्यक्षमो दैवाद्, यद्वाऽन्ते धर्म-वान्धवात् ।
10 शृण्वन् मन्त्रममुं चित्ते, धर्मात्मा भावयेदिति ॥ ४४ ॥
अमृतैः किमहं सिक्तः, सर्वाङ्गं यदि वा कृतः ।
सर्वानन्दमयोऽकाण्डे, केनाऽप्यनघ-बन्धुना ॥ ४५ ॥
परं पुण्यं परं श्रेयः, परं मङ्गलकारणम् ।
यदिदानीं श्रावितोऽहं, पञ्चनाथ-नमस्कृतिम् ॥ ४६ ॥

- 15 (हवे अपवाद-विधि कहे छे:—) जो शारीरिक मादगीना कारणे पोते सम्पूर्ण नमस्कारनो उच्चार करवा समर्थ न होय तो ए ज पच परमेशीना पहेला पहेला अक्षरपी उपपन्न थयेला ‘असिआउसा’ ए मंत्रनु स्मरण करे, कारण के आ पाच अक्षरना स्मरणपी पण जीवो अनंत एवा मरणना बधनपी मुक्त थया छे ॥४०॥
जेमने कोई प्राणान्त मादगीमां उपर कहेला पांच अक्षररूप मंत्रनु स्मरण पण शक्य न होय तेमना माटे श्री त्रिनेत्रोए अर्हत (अरिहत), अरूपी (सिद्ध), आचार्य, उपाध्याय अने मुनि ए पांच परमेशिनां
20 प्रथम अक्षरने व्याकरणना सवि-नियमो लगाडीने सिद्ध थयेल (अ+अ=आ, आ+आ=आ, आ+उ=ओ, ओ+म=) ‘अ’कार कहेल छे, तेनु स्मरण करबु। कारण के तेमां पण पाच परमेशिओ आवी जाय छे ॥४१॥
प्राज्ञ पुरुषोए कबु छे के आ ‘अ’कार मुक्तामाओनी साक्षात् मुक्ति, मोहरूपी हाथीने वश करनार अकुश अने संसारनी पीडाने छेदनारी कारर छे ॥ ४२ ॥
स्वर्गना दरवाजा उपाडवा माटे कुंची समान आ ‘अ’काररूपी तत्त्वनु ध्यान करनार महात्माओने
25 जीवे त्यासुपी भोगो मळे छे अने मयां पडी मुक्ति मळे छे ॥ ४३ ॥
अथवा तो भाग्यवशात् मृत्यु समये सर्व प्रकारे आ ‘अ’कारनु स्मरण करवामां पण पोते अशक्त होय तो ते साधर्मिक बंधु पासेपी आ मंत्रनु श्रवण करे अने ते बखते चित्तमा आ प्रमाणे भावना भावे ॥ ४४ ॥
शु कोईक पुण्यशाळी बधुए अवाळे मारा समग्र शरीरे अमृत छांटबुं ? अथवा तो शुं हुं तेना बडे सम्पूर्ण आनन्द-स्वरूप करायो ? कारण के हमणां मने तेणे श्रेष्ठ पुण्यरूप, श्रेष्ठ कल्याणरूप अने मगळना
30 श्रेष्ठ कारणरूप पचपरमेशि-नमस्कार मंत्र संभळायो ॥ ४५-४६ ॥

अहो! दुर्लभ लाभो मे, ममाऽहो! प्रियसङ्गमः ।
 अहो! तत्त्व-प्रकाशो मे, सारमुष्टिरहो! मम ॥ ४७ ॥

अद्य कष्टानि नष्टानि, दुरितं दूरतो ययौ ।
 प्राप्तं पारं भवाम्भोधेः, श्रुत्वा पञ्च-नमस्कृतिम् ॥ ४८ ॥

प्रशमो देव-गुर्वाज्ञा-पालनं नियमस्तपः ।
 अद्य मे सफलं जज्ञे, श्रुत-पञ्च-नमस्कृतेः ॥ ४९ ॥

स्वर्णस्येवाग्नि-सम्पातो, दिष्टया मे विपदप्यभूत् ।
 यल्लेभेऽद्य मयाऽनर्घ्यं परमेष्ठिमयं महः ॥ ५० ॥

एवं शम-रसोल्लास-पूर्वं श्रुत्वा नमस्कृतिम् ।
 निहत्य क्लिष्टकर्माणि, सुधीः श्रयति सद्गतिम् ॥ ५१ ॥

उत्पद्योत्तमदैवेषु, विपुलेषु कुलेष्वपि ।
 अन्तर्भवाष्टकं सिद्धः, स्यान्नमस्कार-भक्तिभाक् ॥ ५२ ॥

5

10

इति षष्ठः प्रकाशः समाप्तः ॥

अहो! आ पंचपरमेष्ठि-नमस्कारानुं श्रवण करवाथी मने दुर्लभ वस्तुनो लाभ थयो! अहो! मने प्रिय वस्तुनो समागम थयो! अहो! मने तत्त्वनो प्रकाश थयो अने अहो! मने सारभूत उत्तम वस्तुनुं 15 सम्पूर्ण रहस्य प्राप्त थयुं छे ॥ ४७ ॥

आ पंचपरमेष्ठि-नमस्कारना श्रवणथी आजे मारां कष्टो नाश पाम्यां, मारं पाप दूरथी चाल्युं गयु अने आजे हुं संसारसागरना पारने पाम्यो ॥ ४८ ॥

पंचपरमेष्ठि-नमस्कार मंत्रनु श्रवण करवाथी आजे मारो प्रशम, देव तथा गुरुनी आज्ञानुं पालन, नियम अने तप ए सबळुं व सफल थयुं ॥ ४९ ॥

20

अग्निनो संशोध जेम सुवर्णने निर्मळ करे छे, ते ज रीति ए आ मादगीनी विपत्ति पण मारे कल्याणने माटे थई, कारण के आजे परमेष्ठि-स्वरूप अमूल्य तेज में प्राप्त कर्युं ॥ ५० ॥

आ प्रमाणे प्रशम-रसना उल्लासपूर्वक पंचपरमेष्ठि-नमस्कारानुं श्रवण करी अने श्लिष्ट कर्मने नाश करी बुद्धिमान पुरुष सद्गतिने पामे छे ॥ ५१ ॥

नमस्कार मंत्रनी भावपूर्वक भक्ति करनार ते प्राणी त्यां (सद्गतिमां) उत्तम देवलोकामां उत्पन्न 25 थई त्यांथी च्यवी, श्रेष्ठ मनुष्यबुल्लोमां जन्म पाभीने, आठ भवनी अदर सिद्ध थाय छे ॥ ५२ ॥

[सप्तमः प्रकाशः]

- सदा नामाकृतिद्रव्य-भावैस्त्रैलोक्य-पावनाः ।
 क्षेत्रे काले च सर्वत्र, शरणं मे जिनेश्वराः ॥ १ ॥
- तेऽतीताः केवलज्ञानि-प्रमुखा ऋषभादयः ।
 5 वर्त्तमाना भविष्यन्तः, पद्मनाभादयो जिनाः ॥ २ ॥
- सीमान्धराद्या अर्हन्तो, विहरन्तोऽथ शाश्वताः ।
 चन्द्रानन-वारिषेण-वर्द्धमानर्षभाश्च ते ॥ ३ ॥
- संख्यातास्ते वर्त्तमानाः, अनन्तातीतभाविनः ।
 सर्वेष्वपि विदेहेषु, भरतैरावतेषु च ॥ ४ ॥
- 10 ते केवलज्ञान-विक्रान्त-भासुराः, निराकृताष्टादश-दोष-विपुत्राः ।
 असंख्य-वास्तोष्पति-वन्दितांहयः, सत्प्रातिहार्यातिशयैः समाश्रिताः ॥ ५ ॥
- जगत्त्रयी-बोधिद-पञ्च-संयुत-त्रिंशद्गुणालङ्कृत-देशना-गिरः ।
 अनुत्तर-स्वर्गिगणैः सदा स्मृताः, अनन्यदेयाक्षर-मागदायिनः ॥ ६ ॥

सातमो प्रकाश

- 15 सर्वे काले अने सर्वे क्षेत्रमां नाम, स्थापना, द्रव्य अने भाव वडे त्रण लोकने सदा पवित्र करनारा
 श्री जिनेश्वर भगवतो मने शरण हो ॥ १ ॥
- ते जिनेश्वरो अतीतकाले श्री केवलज्ञानी स्वामी वगरे थया हता, वर्त्तमानकाले श्री ऋषभभदेवस्वामी
 वगरे थया छे अने आगामिकाले श्री पद्मनाभ स्वामी वगरे थवाना छे ॥ २ ॥
- श्री सीमन्धरस्वामी वगरे वीस विहरमान तीर्थवगरे छे । श्री चन्द्रानन, श्री वारिषेण, श्री वर्द्धमान
 20 अने श्री ऋषभ ण नामना चार शाश्वत तीर्थवगरे छे ॥ ३ ॥
- सर्वे विदेह, मध्व भरत अने सर्व ऐरावतने त्रिषे वर्त्तमानकाले संख्याता जिनेश्वरो होय छे, अने
 अतीत तथा अनागत कालने आश्रयिने अनन्ता जिनेश्वरो होय छे ॥ ४ ॥
- ते सर्व तीर्थकर भगवतो केवलज्ञानना प्रकाशधी देदीप्यमान, अटार दोषोना उपद्रवोधी रहित,
 असंख्य इन्द्रोधी वदित चरणकमळवाळा, उत्तम प्रकारना आठ प्रातिहार्ये अने चौत्रीश अतिशयो वडे
 25 शोभता, त्रण जगतना प्राणीओने समकित आपनार, पात्रीश गुणोधी शोभता देशनाना वचनवाळा,
 अनुत्तरविमानमां रहेला देवो वडे सदा स्मरण करायेला अने बीजाओ न आपी शक्ते तेवा मोक्षमार्गने
 आपनारा होय छे ॥ ५-६ ॥

दुरितं दूरतो याति, साधिविधाधिः प्रणश्यति ।
 दारिद्र्यमुद्रा विद्राति, सम्यग्दृष्टे जिनेश्वरे ॥ ७ ॥
 निन्देन मांसखण्डेन, किं तथा जिह्वया नृणाम् ।
 माहात्म्यं या जिनेन्द्राणां, न स्तवीति क्षणे क्षणे ॥ ८ ॥
 अर्हच्चरित्र-माधुर्य-सुधास्वादानभिज्ञयोः ।
 कर्णयोश्छिद्रयोर्वाऽपि, स्वल्पमप्यस्ति नान्तरम् ॥ ९ ॥
 सर्वातिशय-सम्पन्नां, ये जिनार्चां न पश्यतः ।
 न ते विलोचने किन्तु, वदनालय-जालके ॥ १० ॥
 अनार्येऽपि वसन् देशे, श्रीमानार्द्रकुमारकः ।
 अर्हतः प्रतिमां दृष्ट्वा, जज्ञे संसार-पारगः ॥ ११ ॥
 जिन-विम्बेक्षणाज्ज्ञात-तच्चः शय्यम्भव-द्विजः ।
 निषेच्य सुगुरोः पादानुत्तमार्थमसाधयत् ॥ १२ ॥
 अहो! सात्त्विक-मूर्द्धन्यो, वन्नकर्णो महीपतिः ।
 सर्वनाशेऽपि योऽन्यस्मै, न ननाम जिनं विना ॥ १३ ॥

5

10

श्री जिनेश्वरतुं नमस्कृत्य प्रकारे दर्शनं यथा ज प्राणीशोना पापो अन्यन्त दूरं चाल्या जाय छे, 15
 आधि (मननी पीडा) अने व्याधि (शरीरनी पीडा) नाश पामे छे; तथा दरिद्रनानी मुद्रा जती रहे
 छे ॥ ७ ॥

जे जीभ श्री जिनेश्वरना माहात्म्यनी क्षणे क्षणे स्तुति न करे, ते निदवा लायक मांसना टुकडा
 जेवी जिह्वा शा कामनी ? ॥ ८ ॥

जे कान श्री अरिहंतना चरित्रनी मधुरता रूप अमृतना आस्वादयी अजाण होय, ते कान 20
 अथवा छिद्रमां कई पण तकावल नयी ॥ ९ ॥

सर्व अनिशयोधी संनत्र एकी श्री जिनप्रतिमाने जे नेत्रो जोता नयी ते नेत्र नयी, परंतु मुखरूपी
 घरना जाळीयां छे ॥ १० ॥

अनार्य देशमा वसना एवा पण श्रीमान् आर्द्रकुमार श्रीअरिहंत भगवंतनी प्रतिमाने निहाळीने
 संसार-सागरना पारगामी थया हता ॥ ११ ॥

25

श्री जिनप्रतिमाना दर्शनयी श्रीशय्यम्भव नामना ब्राह्मणे तत्त्वने जाण्यु अने ते पळी श्री सुगुरुना
 चरण-कमळनी सेवा करीने तेओ उत्तमार्थ-मोक्षने पांम्या ॥ १२ ॥

अहो! सात्त्विक-शिरोमणि श्रीवन्नकर्ण नामना राजाए राज्य वगैरे सर्व वस्तुनो नाश उपस्थित
 थया छतां पण एक जिनेश्वर देव विना बीजाने नमस्कार न कर्यो ते न ज कर्यो ॥ १३ ॥

- देवतत्त्वे गुरुतत्त्वे, धर्मतत्त्वे स्थिरात्मनः ।
 वालिनो वानरेन्द्रस्य, महनीयमहो! महः ॥ १४ ॥
 सुलसाया महासत्या भूयासमवतारणम् ।
 सम्भावयति कल्याण-वार्त्ताया त्रिजगद्गुरुः ॥ १५ ॥
- 5 श्रीवीरं वन्दितुं भावाच्चलितौ दर्दुरावपि ।
 मृत्वा सौधर्मकल्पान्तर्जातौ शक्रसमौ सुरौ ॥ १६ ॥
 हासा-प्रहासा-पतिराभियोग्य-दुष्कर्म-निर्विण्णमनाः सुरोऽपि ।
 देवाधिदेव-प्रतिमां क्षमायां, प्राकाशयत् स्वात्मविमोचनाय ॥ १७ ॥
 जिनांहिसेवाहृत-पापतापः, त्रैलोक्य-कुक्षिम्भरि-सत्प्रतापः ।
- 10 श्रीचेटको नाम महाक्षमापः, सुरेन्द्र-चित्तेष्वपि वासमाप ॥ १८ ॥
 अष्टाहिका-पर्व सुपर्वनाथाः, कुर्वन्ति सर्वे जिनमन्दिरेषु ।
 नित्येषु नन्दीश्वर-मुख्यतीर्था-लङ्कारभूतेषु भवाभिभूत्यै ॥ १९ ॥

देव तत्त्व, गुरु तत्त्व अने धर्म तत्त्वमा स्थिर आशयवाळा वानर द्वीपना स्वामी वाली राजानु तेज-पराक्रम ग्वरेत्वर धूजवा लायक हनु ॥ १४ ॥

- 15 त्रण जगतना गुरु श्री महावीर परमात्मा पण सुख-शाताना समाचार कहेवराववामा जेणीने याद करी हती, ते महासनी श्री सुलसानां हु ओवारणां लऊ छुं ॥ १५ ॥
 श्री वीरप्रभुने भावथी वदन करवा आवता वे देडकाओ पण रस्तामां ज मरीने सौधर्मदेवलोकमा इद्रसमान देवताओ थया [सेड्डुक नामना ब्राह्मणनो जीव अने नंदमणियारनो जीव देडकाना भवमा श्री महावीर परमात्माने भावथी वदन करवा जतां मार्गमां ज (श्रेणिक राजाना घोडाना पग तळे दवाईने)
- 20 मरण पामी प्रभु वदननु ध्यान होवाथी सौधर्मदेवलोकमा शंकेन्द्रनो सामाजिक देव थयो] ॥ १६ ॥
 कुमारनंदी सोनीनो जीव मरीने देवलोकमां हासा अने प्रहासा नामनी देवीओनो पति थवा छता पण आभियोगिक देवने थोभय हलकां कार्यो करवाथी मनमा अयन्त खेद पाम्यो हतो, तेथी तेणे पोताना आत्माने ते दुष्कर्मथी मुक्त करवा माटे देवाधिदेवनी प्रतिमा पृथ्वी ऊपर प्रगट करी हती ॥ १७ ॥
 श्री चेटक (चेडा) नामना महाराजाण श्रीजिनेश्वरना चरणकमळनी सेवा कडे पोताना सर्व 25 पापना तापनो नाश कर्यो हनो, तेथी तेमनो सुदर प्रताप त्रणे भुवनमां प्रसरी गथो हनो अने तेओ इन्द्रोना हृदयोमा पण स्थान पाम्या हता ॥ १८ ॥
 सर्व देवेन्द्रो संसारनो ह्रास करवा माटे नंदीश्वरादिक तीर्थोना अलङ्कारसमा शाश्वता जिनमंदिरोमां अट्टाई-महोत्सव करे छे ॥ १९ ॥

श्रूयते चरमाम्भोधौ, जिन-विम्बाकृतेस्तिमेः ।
 नमस्कृति-परो भीनो, जातस्मृतिर्दिवं ययौ ॥ २० ॥
 नृ-सुरासुर-साम्राज्यं, भ्रज्यते यदशङ्कितम् ।
 जिन-पाद-प्रसादानां लीलापित-लम्बो हि सः ॥ २१ ॥
 नृलोके चक्रवर्षाद्याः, शक्राद्याः सुरसम्पनि ।
 पाताले धरणेन्द्राद्या जयन्ति जिन-भक्तितः ॥ २२ ॥
 मुकुटीकृत-जैनाज्ञा, रुद्रा एकादशाऽप्यहो ! ।
 केचिच्चीर्णास्तर्गिष्यन्ति, परे' संसार-सागरम् ॥ २३ ॥
 वह्नि-ज्वाला इव जले, विषोर्मय इवाऽमृते ।
 जिनसाम्ये विलीयन्ते, हरादीनां कथा-प्रथाः ॥ २४ ॥
 तानि जैनेन्द्र-वृत्तानि, सम्यग् विमृशतां मताम् ।
 अत्राप्यानन्दमग्नानां, युक्तं मोक्षेऽपि न सृष्ट्वा ॥ २५ ॥
 यथा तायेन शाम्यन्ति, तृषोऽञ्जेन क्षुधो यथा ।
 जिन-दर्शनमात्रेण, तथैकेन भवार्चयः ॥ २६ ॥

5

10

बली शालोमा संभलाय छे के स्वयम्भूरमण नामना छेछा समुद्रमा जिनविंभना आकारवाळा 15
 मस्त्यने जोई बीजा मस्त्यने जाति-स्मरण ज्ञान ययु अने नमस्कार मंत्रनुं ध्यान करी त्यांथी मरीने
 देवलोकमा गयो ॥ २० ॥

मनुष्य, देव अने असुरोनुं स्वामीपणुं जे निःशकपणे भोगवाय छे ते श्री जिनेश्वरभगवंतना
 चरणोनी कृपानी लीलानो एक लेश मात्र छे ॥ २१ ॥

मनु यलोकमां चक्रवर्ती वगरे राजाओ, स्वर्गलोकमा इन्द्रादिदेवो अने पाताळ लोकमां धरणेन्द्र 20
 वगरे भुवनपतिना इन्द्रो जिनेश्वरनी भक्तियी ज जयवंता वर्ते छे ॥ २२ ॥

श्री जिनेश्वरनी आज्ञाने मुकुटनी जेम मस्तके धारण करीने अहो ! अगियारे रुद्रोमाथी केटलाक
 ए ज भवमां मोक्षे गया छे अने वाकीना आगामी भयोमां मोक्षे जयाना छे ॥ २३ ॥

जेम पाणीमां अग्निनी ज्वाला नाश पागी जाय छे अने जेम अमृतने विषे विषनो प्रभाव
 नष्ट थई जाय छे, तेम श्री जिनेश्वरभगवंतनी समता-चरित्रनी वर्णनामां शकर वगरे देशोनी कथाओनो 25
 विस्तार विलय पामे छे ॥ २४ ॥

श्री जिनेश्वरोना ते चरित्रोनुं सम्यक् प्रकारे चिंतन करनारा सत्पुरुषो आ संसारमां पण
 आनंदमग्न रहे छे अने तेथी खरेखर ! तेओने मोक्षमां पण सृष्ट्वा रहेती नथी ॥ २५ ॥

जेम जल वडे तृषा शान्त थाय छे, तथा वडे क्षुधा शान्त थाय छे, तेम श्री जिनेश्वरना
 एक दर्शनमात्रथी ज संसारनी सर्व पीडाओ शान्त थई जाय छे—नाश पामे छे ॥ २६ ॥

30

- अतिक्रोडिः समाः सम्यक्, समाधीन् ममुपासताम् ।
 नार्हदाज्ञां विना यान्ति, तथापि शमिनः शिवम् ॥ २७ ॥
- न दानेनाऽनिदानेन, न शीलैः परिशीलितैः ।
 न शस्याभिस्तपस्याभिरजैनानां परं पदम् ॥ २८ ॥
- 5 भास्वता वासर इव, पूर्णिमेवाऽमृतांशुना ।
 सुभिक्षमिव मेघेन, जिनेनैवाव्ययं महः ॥ २९ ॥
- अक्षायत्तं यथा दृतं, मेघाधीना यथा कृषिः ।
 तथा शिवपुरे वासो, जिन-ध्यान-वर्शवदः ॥ ३० ॥
- सुलभास्त्रिजगल्लक्ष्म्यः, सुलभाः सिद्धयोऽष्ट ताः ।
 10 जिनांहि-नीरज-रजःकणिकास्त्वतिदुर्लभाः ॥ ३१ ॥
- अहो ! कष्टमहो ! कष्टं, जिनं प्राप्पापि यज्जनाः ।
 केचिन्मिथ्यादृशो वाढं, दिनेशमिव कौशिकाः ॥ ३२ ॥
- जिन एव महादेवः, स्वयम्भूः पुरुषोत्तमः ।
 परात्मा सुगतोऽलक्ष्यो, भूर्भुवःस्वस्त्रये(यी)श्वरः ॥ ३३ ॥
- 15 जितेन्द्रिय एवा अन्यदर्शनीओ भले करोडो वर्षोथी पण अधिक काळ सुधी समाधिओनी
 उपासना करे, परन्तु श्री जिनाज्ञा विना तेओ कदापि मोक्षे जना नथी ॥ २७ ॥
- रगादि शत्रुओना जेना श्री जिनेश्वर परमात्मा जेओना देव नथी, तेओ भले नियाणारहित
 दान करे, निर्मळ शील पाळे, तथा प्रशसा करवा योग्य तप करे, तो पण तेमने परमपदनी प्राप्ति
 नथी ॥ २८ ॥
- 20 जेम सूर्य वडे दिवस थाय छे, चन्द्र वडे पूर्णिमा थाय छे अने वृष्टि वडे सुभिक्ष (सुकाळ) थाय छे,
 तेम श्री जिनेश्वर वडे ज अविनाशी तेजनी-केवलज्ञाननी प्राप्ति थाय छे ॥ २९ ॥
- जेम जगार पासाने आधीन छे अने खेती वृष्टिने आधीन छे, तेम शिवपुरमां वसवुं ते श्री
 जिनेश्वरना ध्यानने ज आधीन छे ॥ ३० ॥
- वण जगतनी लक्ष्मी प्राप्त थवी सुलभ छे, तथा अणिमादिक आठ सिद्धिओनी प्राप्ति थवी सुलभ
 25 छे, परन्तु जिनेश्वरना चरणकमळना रजकणो प्राप्त थवा अत्यन्त दुर्लभ छे ॥ ३१ ॥
- अहो ! सेदनी थात छे के जिनेश्वरने पानीने पण केउलाक जीवो सूर्यता प्रकाशमां वृवडनी
 जेम गाढ मिथ्यादृष्टि रहे छे ॥ ३२ ॥
- जिनेश्वर ज महादेव छे, ब्रह्मा छे, विष्णु छे, परमात्मा छे, सुगत (बुद्ध) छे, अलक्ष्य छे तथा
 स्वर्ग, मृत्यु अने पानाळने विषे ईश्वर छे ॥ ३३ ॥
- 30 १. स्वःसुरेश्वरः ग. - हि., स्वःशिवेश्वरः ख. घ. ।

त्रैगुण्य-गोचरा संज्ञा, बुद्धेशानादिषु स्थिता ।

या लोकोत्तर-सत्त्वोत्था, सा सर्वाऽपि परं जिने ॥ ३४ ॥

रोहणाद्रेरिवाऽऽदाय, जिनेन्द्रात्परमात्मनः ।

नानाभिधान-रत्नानि, विदग्धैर्व्यवहारिभिः ॥ ३५ ॥

सुवर्णभूषणान्याशु, कृत्वा स्व-स्व-मतेष्वथ ।

तच्चदेवेष्वहितानि, कालात् तन्नामतामगुः ॥ ३६ ॥ युग्मम् ॥

यद्वा—

अमृतानि यथाऽब्दस्य, तडागादिषु पाततः ।

तजन्मानि जनाः प्राहुर्नामान्येवं तथाऽर्हतः ॥ ३७ ॥

लोकाग्रमधिरूढस्य, निलीनानि हरादिषु ।

तेषां सत्त्वानि गीयन्ते, लोकैः प्रायो बहिर्मुखैः ॥ ३८ ॥ युग्मम् ॥

किञ्च तान्येव नामानि, विद्धि योगीन्द्र-बल्लभम् ।

यानि लोकोत्तरं सत्त्वं, रूपापयन्ति प्रमाणतः ॥ ३९ ॥

संज्ञा रजस्तमःसत्त्वाभासोत्था अतिकोटयः ।

अनन्ते भववासेऽस्मिन्, मादृशामपि जज्ञिरे ॥ ४० ॥

बुद्ध अने महादेव वगैरे लौकिक देशेने सत्त्व, रजस् अने तमम् ए त्रण गुणना विषयवाळुं ज ज्ञान छे परन्तु लोकोत्तर सत्त्वयी उत्पन्न थवावाळुं सर्वज्ञान तो मात्र जिनेश्वरोने विषे ज रहेळुं छे ॥ ३४ ॥

रोहणाचल पर्वतना जेवा जिनेश्वर परमात्मा पासेथी विविध नामरूपी रत्नो लईने पडितोरूपी वेपारीओण शीघ्र सारा वर्णवाळा नामरूपी आभूषणो बनावी पोतपोताना मानेला हरिहरादिक देवोने 20 विषे स्थापन कर्था तेथी ते सारा वर्णवाळा नामो कालान्तरे ते ते देवोना नामयी प्रसिद्ध थया छे ॥ ३५-३६ ॥

जेम वरसादनु जळ ज तळाव वगैरेमां पडवु होय छे, तो पण लोको कहे छे के 'आ पाणी तळावमा उत्पन्न थयुं छे' ते ज प्रमाणे लोकाग्र उपर आरूढ थयेला अरिहंतना ज पर्यायवाची नामो हरिहरादिकने विषे छे, छतां ते नामो हरिहरादिकनां छे एम अज्ञानी लोको बोले छे ॥ ३७-३८ ॥ 25

बळी, जे नामो प्रमाणयी लोकोत्तर सत्त्वने कहेनारां छे, ते ज नामो योगीन्द्रोने प्रिय एवा अरिहंतने जणावे छे, एम तुं जाण ॥ ३९ ॥

सत्त्व, रजस् अने तमोगुणना आभासयी उत्पन्न थयेलां करोडोथी पण वधारे नामो तो मारा जेवाने पण आ अनंत संसारमां प्राप्त थयां छे ॥ ४० ॥

- અપિ નામ સહસ્રેણ, મૂઢો હૃષ્ટઃ સ્વદૈવતે ।
 વદરેણાપિ હિ ભવેત્, શૃગાલસ્ય મહો મહાન્ ॥ ૪૧ ॥
 સિદ્ધાનન્ત-ગુણત્વેનાનન્તનામ્નો જિનેશિતુઃ ।
 નિર્ગુણત્વાદનામ્નો વા, નામ-સંખ્યાં કરોતુ કઃ ? ॥ ૪૨ ॥
- 5 રજસ્તમોવહિઃસચ્ચાતીતસ્ય પરમેષ્ઠિનઃ ।
 પ્રભાવેણ તમઃપઙ્કે, વિશ્વમેતન્ન મજ્જતિ ॥ ૪૩ ॥
 મન્યેઽત્ર લોકનાથેન, લોકાગ્રં ગચ્છતાઽર્હતા ।
 મુક્તં પાપાઙ્ગત્ત્રાતું, પુણ્ય(ખ્યં)વલ્લભમપ્યહો ! ॥ ૪૪ ॥
 પાપં નટં ભવારણ્યે, સમિતિ-પ્રયતાત્ પ્રભોઃ ।
- 10 તદ્ધ્વંસાય તતઃ પુણ્યં, સર્વં સૈન્યમિવાન્વયાત્ ॥ ૪૫ ॥
 પુણ્ય-પાપવિનિર્મુક્તસ્તેનાસૌ ભગવાન્ જિનઃ ।
 લોકાગ્રં સૌધમારુઢો, રમતે મુક્તિ-કાન્તયા ॥ ૪૬ ॥
 જિનો દાતા જિનો ભોક્તા, જિનઃ સર્વમિદં જગત્ ।
 જિનો જયતિ સર્વત્ર, યો જિનઃ સોઽહમેવ ચ ॥ ૪૭ ॥
- 15 ઇતિ ધ્યાન-રસાવેશાત્, તન્મયીભાવમીયુષઃ ।
 પરત્રેહ ચ નિર્વિઘ્નં, વૃણુતે સકલાઃ શ્રિયઃ ॥ ૪૮ ॥
 ઇતિ સતમઃ પ્રકાશઃ સમાતઃ ॥

પોતાના દેવનાં હજાર નામ સામઙ્ગીને મૂઢ માણસ હર્ષિત થાય છે, કેમકે શિયાળને તો ઘોર મઠવાથી પળ મોટો ઉત્સવ થાય છે ॥ ૪૧ ॥

- 20 શ્રી જિનેશ્વરમાં અનંત ગુણો સિદ્ધ હોવાથી તેમનાં અનંત નામો છે, અથવા તો નિર્ગુણ (સત્વાદિ ગુણ રહિત) હોવાથી તેમને નામ જ નથી, તો નામની સંખ્યા કોણ કરે ? ॥ ૪૨ ॥
 રજોગુણ, તમોગુણ અને વાહ્ય-સત્ત્વગુણથી રહિત ણ્વા પરમેશ્ઠીના પ્રભાવથી જ આ જગત્ અજ્ઞાનરૂપી કાદવમાં ઢૂલી જનું નથી ॥ ૪૩ ॥
 મને એમ લાગે છે કે લોકના અપ્રમાણે જતા ત્રણ લોકના નાથ શ્રી અરિહંત પરમાત્મા જગતના
- 25 જીવોને પાપથી વચાવવા માટે વલ્લભ ણ્વા પુણ્યને પળ અહીં જ મૂકી ગયા ॥ ૪૪ ॥
 સમિતિમા પ્રયત્ ણ્વા પ્રમુ પાસેથી પાપ ભવરૂપી અરણ્યમાં નાસી ગયું! તેથી તેનો નાશ કરવા માટે સમગ્ર પુણ્ય પળ સૈન્યની જેમ તેની પાછળ પડ્યું! એ રીતે પુણ્ય-પાપ બંનેથી વિનિર્મુક્ત જિનેશ્વર દેવ લોકાગ્રરૂપી મહેલમાં આરુઢ થઈ મુક્તિ રૂપી કાન્તા સાથે ક્રીડા કરે છે ॥ ૪૫-૪૬ ॥
 જિન દાતા છે, જિન ભોક્તા છે, આ સર્વ જગત્ જિન છે, જિન સર્વત્ર જય પામે છે અને જે
- 30 જિન છે, તે જ ઢું ઢું । એ પ્રમાણે ધ્યાનરસના આવેશથી પંચપરમેષ્ઠિમાં તન્મયપણાને પામેલા મન્ય પ્રાણીઓ આ લોક અને પરલોકમાં નિર્વિઘ્નપણે સકલ લક્ષ્મીને પામે છે ॥ ૪૭-૪૮ ॥

[अष्टमः प्रकाशः]

अर्हतामपि मान्यानां, परिक्षिणाष्ट-कर्मणाम् ।
 सन्तः पञ्चदशभिदां, सिद्धानां न स्मरन्ति के ? ॥ १ ॥
 निरञ्जनाश्विदानन्दरूपा रूपादि-वर्जिताः ।
 स्वभाव-प्राप्त-लोकाग्राः, सिद्धानन्त-चतुष्टयाः ॥ २ ॥ 5
 साद्यनन्त-स्थितिजुषो, गुणैकत्रिंशताऽन्विताः ।
 परमेशाः परात्मानः, सिद्धा मे शरणं सदा ॥ ३ ॥
 शरणं मे गणधराः, षट्त्रिंशद्गुण-भूषिताः ।
 सर्व-सूत्रोपदेष्टारो, वाचकाः शरणं मम ॥ ४ ॥
 लीना दशविधे धर्मे, सदा सामायिके स्थिराः । 10
 रत्नत्रय-धरा धीराः, शरणं मे सुसाधवः ॥ ५ ॥
 भव-स्थिति-ध्वंसकृतां, शम्भूनामिव नान्तरम् ।
 सूरि-वाचक-साधूनां, तत्त्वतो दृष्टमागमे ॥ ६ ॥
 धर्मो मे केवलज्ञानि-प्रणीतः शरणं परम् ।
 चराचरस्य जगतो, य आधारः प्रकीर्तितः ॥ ७ ॥ 15

आठमो प्रकाश

अरिहतोने पण माननीय तथा जेमना आठे कर्मो क्षीण थई गयां छे, एवा पंदर प्रकारना सिद्धोनु कया सत्पुरुषो स्मरण नथी करता ? ॥ १ ॥

कर्मना लेप विनाना, चिदानंद स्वरूप, रूपादिथी रहित, स्वभावथी ज लोकना अप्रभागने पामेला, सिद्ध थयेल छे अनन्त चतुष्टय जेमने एवा, सादि-अनन्त स्थितिवाळा, एकत्रीश गुणोवाळा, 20 परमेश्वररूप अने परमात्मस्वरूप श्री सिद्ध भगवंतोनु नित्तर मने शरण हो ॥ २-३ ॥

छत्रीश गुणो वडे शोभता श्री गणधर(आचार्य)भगवंतोनु मने शरण हो । सर्व सूत्रोना उपदेशक श्री उपाध्याय भगवंतोनु मने शरण हो ॥ ४ ॥

क्षमादि दश प्रकारना धर्ममां लीन थयेला, सामायिकमां सदा स्थिर, ज्ञानादिक त्रण रत्नने धारण करनारा तथा धीर एवा श्री साधु भगवंतोनु मने शरण हो ॥ ५ ॥ 25

आगमोमां जेम भवस्थितिने ध्वंस करनारा श्री सिद्ध-भगवंतोमां परस्पर भेद जोवायो नथी, तेम भवस्थितिना ध्वंसमां उद्यमशील एवा आचार्य, उपाध्याय अने साधु वच्चे पण परमार्थथी भेद नथी ॥ ६ ॥

जे चराचर जगतने आधारभूत कहेलो छे एवो केवल-भाषित धर्म मने परम शरण हो ॥ ७ ॥

- ज्ञान-दर्शन-चारित्र-त्रयी-त्रिपथगोर्मिभिः ।
 भुवन-त्रय-पावित्र्य-करो धर्मो हिमालयः ॥ ८ ॥
 नानादृष्टान्त-हेतुक्ति-विचार-भर-बन्धुरे ।
 स्याद्वाद-तत्त्वे लीनोऽहं, भग्नैकान्तमत-स्थितौ ॥ ९ ॥
 5 नवतत्त्व-सुधा-कुण्डगर्भो गाम्भीर्य-मन्दिरम् ।
 अयं सर्वज्ञ-सिद्धान्तः, पातालं प्रतिभाति मे ॥ १० ॥
 सर्व-ज्योतिष्मतां मान्यो, मध्यस्थ-पदमाश्रितः ।
 रत्नाकरावृतोऽनन्तालोकः श्रीमान् जिनागमः ॥ ११ ॥
 स्थानं सुमनसामेकं स्थास्तुलोकद्वयोरपि ।
 10 विनिद्र-शाश्वत-ज्योतिर्भाति गौः परमेष्ठिनः ॥ १२ ॥
 श्रीधर्मभूमीश्वर-राजधानी, दुष्कर्म-पाथोज-वनी-हिमानी ।
 सन्देह-सन्दोह-लता-कृपाणी, श्रेयांसि पुष्पातु जिनेन्द्र-वाणी ॥ १३ ॥
 एवं नमस्कृति-ध्यान-सिन्धु-मग्नान्तरात्मनः ।
 आममृतकुम्भवत्सर्व-कर्मग्रन्थिर्विलीयते ॥ १४ ॥
- 15 धर्मरूपी हिमालय पर्वत ज्ञान, दर्शन अने चारित्र ए रत्नत्रयीरूप गंगा नदीना तरणो बडे
 त्रण भुवनने पवित्र करनारो छे ॥ ८ ॥
 विविध प्रकारना दृष्टान्तो, हेतुओ, सुवचनो अने सुंदर विचारणाओना समूहथी मनोहर
 अने भग्न कराडं छे एकान्त मनोनी स्थिति जेना बडे एवा स्याद्वाद तत्त्वमा हु लीन थयो छु ॥ ९ ॥
 नवतत्त्वरूपी अमृतनो कुंड जेना गर्भमां छे एवो अने गाम्भीर्यना मन्दिर समान आ सर्वज्ञ
 20 सिद्धान्त मने पाताल जेवो ऊडो प्रतिभासे छे ॥ १० ॥
 मध्यस्थ (रागद्वेषरहित) भावने आश्रित होवाथी, सुवचनरूप रत्नोनी खाणोथी व्याप्त होवाथी
 अने अनंत प्रकाशवाळो होवाथी श्री जिनागम सर्व बुद्धिमान पुरुषोने मान्य छे ॥ ॥ ११ ॥
 पवित्र मनवाळा पुरुषोने एकमेव आधार, बने लोकमा स्थायी अने विकस्वर शाश्वत ज्योतिरूप
 श्री जिनवाणी शोभे छे ॥ १२ ॥
- 25 श्री धर्मरूपी राजानी राजधानीरूप, दुष्कर्मरूपी कमलना वनने वाळी नाखवामा हिमना
 समूहरूप अने सन्देहना समूहरूप लताने छेदवामा कुहाडी समान जिनेश्वरनी वाणी अमारा कल्याणनु
 पोषण करो ॥ १३ ॥
 आ प्रमाणे नमस्कारना ध्यानरूप समुद्रमा जेनो अंतरात्मा मग्न थयेलो छे, तेनी बधी कर्मरूपी
 गाटो काचा माटीना घडानी जेम विलय पामे छे ॥ १४ ॥

श्री-ह्री-धृति-कीर्ति-बुद्धि-लक्ष्मी-लीला-प्रकाशकः ।

जीयात् पञ्च-नमस्कारः, स्वःसाम्राज्य-शिवप्रदः ॥ १५ ॥

‘सिद्धसेन’-सरस्वत्या, सरस्वत्यापगाते ।

‘श्रीसिद्धचक्र(नमस्कार) माहात्म्यं,’ गीतं श्रीसिद्धपत्तने ॥ १६ ॥

इति श्रीसिद्धसेनाचार्यविरचिते श्रीनमस्कारमाहात्म्ये अष्टमः प्रकाशः समाप्तः ॥

5

श्री, ह्री, धृति, कीर्ति, बुद्धि अने लक्ष्मीनी लीलाने प्रकाश करनार (आपनार) तथा स्वर्गंतु साम्राज्य अने मोक्षने आपनार पंच-नमस्कार मत्र निरतर जयवत रहो ॥ १५ ॥

श्री सरस्वती नदीने काठे आवेल श्री सिद्धपुर नगरमां श्री सिद्धसेनसूरिनी वाणीए आ श्री सिद्धचक्रंतुं (नमस्कारनु) माहात्म्य गायु छे ॥ १६ ॥

परिचय

10

श्री ‘नमस्कार माहात्म्य’नी एक पुस्तिका श्री केसरबाई ज्ञानमंदिर, पाटण, तरफथी प्रकाशित ययेली छे । तेमा मूल अने भावार्थ बने छे । तेनु संपादन प. पू. पं. श्री कान्तिविजयजी गणिवरे करेल छे । ए पुस्तिकाने सामे राखीने प्रस्तुत संदर्भ तैयार करेल छे ।

आ कृतिना रचयिता श्री सिद्धसेनसूरि छे । तेओ अंतिम श्लोकमा कहे छे के “सरस्वती नदीना तीरे सिद्धपत्तन (सिद्धपुर-पाटण) नगरमां आ ‘नमस्कार माहात्म्य’ श्री सिद्धसेनसूरिनी वाणीए गायुं हंतुं ।” 15

आ प्रथनी रचना स्वय कही आपे छे के तेना निर्माता कोई महान व्योतिर्धर महापुरुष होवा जोईए, ते बिना आवी श्रद्धारसनी महानदी समी आ कृतिनो प्रभव अशक्य छे । साहित्य, अध्यात्म, योग कगरेनी दृष्टिए आ रचना स्वय परिपूर्ण भासे छे ।

आ प्रथना कर्ता विपे अधिक जाणवामां आव्यु नथी । संभव छे के आ सिद्धसेनसूरि ते सिद्धसेन दिवाकर अथवा श्री तत्त्वार्थाधिगमपूत्रनी ‘सिद्धसेनी’ टीकाना कर्ता श्री सिद्धसेनाचार्य होवा जोईए । 20

जाणे अष्टकर्मने छेदवा माटे ज न बनलया होय एवा आठ प्रकाशोमा आ कृति रचायेली छे । प्रथम प्रकाशमां प्रथंतुं मगल अने नवकारनु प्रथम पद, द्वितीय प्रकाशमां द्वितीयपद, तृतीयमां तृतीय, चतुर्थमां चतुर्थ अने पंचममा पंचमपद गवायु छे । अतिम चार प्रकाशोमां नवकारने लगता अन्य सर्व विषयोने संक्षेपवामां आव्या छे ।

आ कृतिनी अनेक विशेषताओ छे । तेमानी एक विशेषता ए छे के नवकारना प्रथम ३५ 25 अक्षरोमां प्रत्येक अक्षर पर ए कृतिमां स्वतंत्र चिंतन छे ।

नमस्कार-मंत्रने संक्षेपमा जाणवा इच्छनाराओ माटे आ कृति अत्यंत उपयोगी छे ।

[६०-१५]

श्रीजिनप्रभञ्जरिरचिता

पञ्चनमस्कृतिस्तुतिः

[अनुष्टुप् छन्दः]

- 5 प्रतिष्ठितं तमःपारे, पारेवाग्वर्त्तिवैभवम् ।
प्रपञ्चं वेधसः 'पञ्च-नमस्कार'मभिष्टुमः ॥ १ ॥
अहो ! पञ्चनमस्कारः, कोऽप्युदारो जगत्सु यः ।
सम्पदोऽष्टौ स्वयं धत्ते, दत्तेऽनन्ताः स्तुतः सताम् ॥ २ ॥
दत्तेऽनुकूल एवान्यो, भुक्तिमात्रमपि प्रभुः ।
10 एष पञ्चनमस्कारः, प्रतिलोम्येऽपि मुक्तिर्दः ॥ ३ ॥
नमस्कारनरेन्द्रस्य, किमपि प्राभवं स्तुमः ।
यदीयफूत्कृतेनाऽपि, विद्रवन्ति द्विषः क्षणात् ॥ ४ ॥
सिद्धयोऽप्यणिमाद्यास्ता, नमस्कारमधिष्ठिताः ।
सप्तपट्यक्षरात्माऽपि, यदसौ प्रणवेऽविशत् ॥ ५ ॥

15

अनुवाद

- अंधकारानी पेले पार रहेला (प्रकाशरूप), वाणीमां रहेली शक्तिथी पर (एटले—जेनुं वर्णन करवामां वाणी असमर्थे छे) अने ब्रह्म(ज्ञान)ना विस्ताररूप (१) पंच-नमस्कारानी अमे स्तुति करीए छीए ॥ १ ॥
अहो ! (आ) पंचनमस्कार त्रण जगतमां कोई अद्वितीय उदार छे, जे स्वयं आठ संपदाओ (विश्राम-स्थानो) ने धारण करे छे, (पण) स्तुति करायेलो ते (पंच-नमस्कार) सज्जनोने अनन्त संपदाओ आपे छे ॥ २ ॥
20 बीजो स्वामी अनुकूल (प्रसन्न) थाय तो ज केवल भुक्ति-भोग मात्रने आपे छे । (ज्यारे) आ पंच-नमस्कार प्रतिलोमे (व्युत्क्रमथी—पश्चानुपूर्वथी गणवा छता) पण मुक्तिने आपनार छे ॥ ३ ॥
नमस्काररूपी महाराजाना महिमातुं अमे केटलु वर्णन करीए के (नमस्कार नरेन्द्रना ते अनिर्वचनीय महिमाने अमे स्तवीए छीए के) जेना फुकारमात्रथी शत्रुओ एक क्षणमां नाश पामे छे ॥ ४ ॥
ते (अत्यन्त विख्यात) अणिमादि (आठ) सिद्धिओ पण नमस्कार(मंत्र)मां अधिष्ठित छे । तेथी
25 सड(अड)सठ अक्षरवालो होवा छतां पण आ मंत्र प्रणव-ओंकारमां समाई गयो छे ॥ ५ ॥

१. 'नन्तास्तु ताः सताम्' J । २. 'ओम्योऽपि H । ३. बह्वमोक्षमित्याज्ञायः । ४. माहात्म्यम् । ५. अष्टपट्यं J ।

शिरस्त्रादिधिपा धीरैः, स्वाङ्गदेशनिवेशिता ।

नमस्कृतेर्नवपदी, कटरे(?) वज्रपञ्जरः ॥ ६ ॥

वर्ष्यतां श्रीनमस्कारात्, कार्मणं किमतोऽधिकम् ? ।

यत्सम्प्रयोगतः पांशुरपि मंवनयेज्जात ॥ ७ ॥

नमस्कारं स्तुर्मः सिद्धं, यत्पदस्पर्शपूतया ।

5

प्रत्याच्छादितसर्वाङ्गः, शान्तिमासादयेज्ज्वरी ॥ ८ ॥

नववर्णी नमस्कृत्य, कृती प्रतिपदं जपेत् ।

विधत्ते विविधाऽनिमविधाऽविग्रहनिग्रहम् ॥ ९ ॥

कर्णिकाष्टदलाख्यं हृत्पुण्डरीकं निवेश्य यः ।

ध्यायेत् पञ्चनमस्कारं, संसारं मन्तरेत्तराम् ॥ १० ॥

10

धीर-पुरुषोप नमस्कारना नव पदो (वज्रपजर-स्तोत्रमा ब्रताध्या मुजब) शिरस्त्राण वगोरेना बुद्धिधी पोताना शरीरना जुदा जुदा भागोमा स्यापेला छे । आनी आगळ वज्रनुं पाजचं पण शुं (शा कामनु) ८

(आ रीते पण न्यास करी शकायः—प्रथम पद ‘नमो अरिहताण’ बोलतां मस्तक परनी चोटलीना भाग उपर हाथ फेरववो, ए ज प्रमाणे—त्रीजु पद बोलतां कपाळ उपर, त्रीजुं पद बोलना जमणा काने, चोथु पद बोलना खाडो-आख उपर, पाचमु पद बोलना जमणा कानने, छट्टु पद बोलना जमणा 15 शखे—ललाटना जमणा खुणामां अने बाकीना पदो वखते श्रेय विदिशाओमा हाथ फेरववो) ॥ ६ ॥

कहो, श्रीनमस्कार (मत्र) धी वधीने त्रीजु क्यु मोटुं कामण छे / जेना विविध्वैक सयोगथी धूळ पण जगतने वश करी शके छे (अर्थात् नमस्कार-मंत्रना मयोगथी मिद्ध करेली धूलमा पण विश्वने वशी-करण करवानु सामर्थ्य छे) ॥ ७ ॥

ते सिद्धनमस्कारनी अमे स्तुति करीए छीए (मत्रोद्धार—“नम. मिद्धम ।”) के जे मत्रना पद- 20 म्पर्शधी पवित्र थयेली कामळवडे (पोताना) सर्व-शरीरने ढाकी देनार नाववाळो (माणस) शानिने पामे छे । (अर्थात् मिद्ध नमस्कार गणीने ओढेला वखथी गमे तेवो नाव शान् थाय छे) ॥ ८ ॥

नववर्णी—‘नमो लोए सव्व साहूण’ पदने नमस्कार करीने ए पदरूप मत्रने पगले पगले (प्रतिक्षण) जपतो एवो धर्मा (पुण्यवान) पुरुष आवनाग विप्रोने विग्रह (लडाई) विना सहैलाईथी गेकी शके छे (९) ॥ ९ ॥

25

कर्णिका सहित आठ पत्रवाळा हृदय-कमलमा पचनमस्कार (ना नवपद) ने स्थापन करीने जे ध्यान करे ते संसारने शीघ्रतः तरी जाय छे ॥ १० ॥

६. प्रथमं पदं शिखाधाम्, द्वितीयं भाले, तृतीयं दक्षिणकर्णोपरि, चतुर्थमवधौ, पञ्चमं सम्प्राथम्ये षष्ठं दक्षिणकान्धे—इत्यादिदिक्षु ।

७. मयोगतः बालुकाऽपि वशीकुर्वते । ८. नमः । ९. सुधीः । १०. स तरेत्तराम् । 30

- सप्तर्षि-पदैर्दृश्ये, वर्णमालिरूपते च यत् ।
 क्रमादावर्चयन् सम्यगेति शान्तैः शान्तेः)निशान्तताम् ॥ ११ ॥
 आद्याक्षराण्यपीष्टार्थसिद्धयै स्युः परमेष्ठिनाम् ।
 विन्दुरप्यमृत(तं) किं न, नाशयेद् विपविक्रियाम् ॥ १२ ॥
 5 कराङ्गुलीषु विन्यस्यैर्हिंदादीन् ध्यानमानयन् ।
 प्रैत्यहृष्यगव्यूहव्यपोहे गरुडायते ॥ १३ ॥
 गुरुन् पञ्च क्रमाद् ध्यायन्, मुद्रया परमेष्ठिनाम् ।
 गूढप्ररूढमचिरात् कर्मप्रान्धि विमोचयेत् ॥ १४ ॥
 षोडशाक्षरमानैः(?) श्रद्धापरमः परमेष्ठिनाम् ।
 10 प्राणी प्रणिदधानोऽप्युपवासफलमेधते ॥ १५ ॥

- नमस्कार महामन्त्र—सट(अड)सठ अक्षरो अथवा पदो वश्यादिने उदरेऽग्निने जे (रक्तादि) वर्णमां
 आलेखवामां आवे ते वर्णं मुजब वश्यादि कृत्य धाय छे । वशीकरण द्वारा वश बर्नने ते पग वगोरेने
 पूजतो आवे छे (आवीने पगे पडे छे) अने शान्तिनु धाम बनी जाय छे—शान्त बनी जाय छे ॥ ११ ॥
 परमेष्ठिओना प्रारभना अक्षरो (एटले अरिहंतनो अ, सिद्धनो सि, आचार्यनो आ, उपाध्यायनो
 15 उ अने साधुनो सा—असिआउसा) पण इच्छित वस्तुनां प्राप्ति माटे धाय छे । शु विन्दु (जेटणुं) पण अमृत
 क्षेरनी विक्रियानो नाश नथी करतु ? अर्थात् करे ज छे ॥ १२ ॥
 पांचे पदो बोलतां क्रमशः बने अंगूठा वगोरेना संयोगथी अरिहंतादिनुं करागुलीओमा न्याम
 करीने अरिहंतादिनु ध्यान करतो पुण्यात्मा विघ्नरूप सर्गममूहने विषे गरुडरूप धाय छे ॥ १३ ॥
 परमेष्ठिमुद्रावडे अनुक्रमे पाच (अरिहंतादि) गुरुओनु ध्यान करतो (आत्मा) गूढ अने वषेली (दृढ
 20 मूलवाळी) कर्मप्रान्थिने शीघ्र छोडी नाखे छे । (मंत्रशास्त्री दृष्टि १०८ जापथी बीजाण करेल कामणरूप
 प्रथि—बन्धनने छोडी नाखे छे) ॥ १४ ॥
 अत्यन्त श्रद्धावाळो आत्मा परमेष्ठिओना सोळ अक्षरवाळा (अ—रि—ह—न्त—सि—द्ध—आ—य—रि—
 य—उ—व—ञ्सा—य—सा—हु) मंत्रनुं ध्यान करवाथी एक उपवासना फळने पामे छे* ॥ १५ ॥

११. 'पद्यो पदे' ज । १२. कोष्ठकेषु ।

- 25 १३. पञ्चस्वपि पदेषु क्रमेणाङ्गुलद्वयादिसंयोगः । १४. विघ्नं । १५. ० नैव तीर्थेते । १६. १०८ जापेन
 परकृतदुष्टकार्मणप्रन्थिभेदः । १७. 'अरिहंत-सिद्ध-आचार्य-उपजाय-साहु' ह्यक्षरान्यष्टदलकमले सकणिके नवपदीं
 जपन् वा चतुर्थफलमश्नुते । शतानि त्रीणि वद्वर्णं (अरिहंत सिद्ध) चत्वारि चतुरक्षरं (अरिहंत)पञ्च(ञ्सा)वर्णं जपन्
 योगी चतुर्थफलमश्नुते । १८. "नोऽप्योपवत्सफलं" ज ।

- * अर्थात् बसो वार ए सोळ अक्षरोने कर्णिकासहित एवा कलममा अरिहंतादि नवपदोने स्थापिने अथवा त्रणसो
 30 वार छ वर्णवाळो 'अरिहंत सिद्ध' एवो मंत्र, अथवा चारसो वार चार वर्णवाळो 'अरिहंत' एवो मंत्र, अथवा पाचसो
 वार 'अ(ऽ)' वर्णने जपतो योगी एक उपवासनु फळ मेळवे छे । आ तो स्थूल फळ छे, खरी रीते तो ते स्वर्ग के
 अपवर्गेने पण पामे छे ।

विद्युंजलाग्निभूपाल-व्याल-चौरारि-मारिजम् ।
 भयं वञ्चयते पञ्चनमस्कारं च संस्मरन् ॥ १६ ॥
 आराध्य विधिवत् पञ्चनमस्कारमुदारधीः ।
 लक्षजापेन पापेन, मुक्तं आर्हन्त्यमश्रुते ॥ १७ ॥
 ऐहिकं फलमीप्सुनामष्टकर्मप्रसौधिनी ।
 मुक्तयथिनां च स्यादेषैवाष्टकैर्मनिषेधिनी ॥ १८ ॥

5

पञ्च-नमस्कारने सारी रीते स्मरण करानगे वीजली, पाणी, आग्नि, राजा, हिंसक पशु, भोर, शत्रु
 अने मरुकीथी उत्पन्न थना भयने दूर करे छे (अर्थात्—

‘थमेऽ जल जलण चित्ति य मित्तो वि पचनवकारो ।

अरि-मारि-चोर-राउल-बोहवसग्ग [अमुगस्स मम वा] पणासेह ॥ स्वाहा ॥’ 10

आ मंत्रने चदनकर्पूरवडे लीपिली भूमि पर मूकेली (१) एक बह्नी उपर लखवो । तेनां नांच अरिहत
 वगेरे पाच टिकिका-चिहो करीने पट्टी प्रथम नवकागनु स्मरण करवु अने ते पट्टी ‘थमेऽ०’ गाथानो
 प्रतिदिन १०८ बारनो अक्षतवडे जाप २१ दिवस करना ए प्रकारना भयो नडना नथी । ॥ १६

उदार बुद्धिवालो पुरुष विधिवर्धक एक लाम्ब जापथी पञ्च-नमस्कारनां आराधना करे तो पापथी
 मुक्त वनी तीर्थकरपणाने पामे छे ॥ १७ ॥ 15

आ (पञ्च नमस्कृति) मांसारिक फळोने चाहनाराओना आठ *कर्मोने मिद्व करनामी अने गोक्षामि-
 लायीओना (ज्ञानावरणादि) आठ कर्मोने नाश करनारी छे ज ॥ १८ ॥

सगखावो — गुलंपंचकनामोत्था विद्या स्यात् षोडशाक्षरी ।

जपन् शतद्वयं तस्याश्चतुर्थस्यामुयाफलम् ॥ २९ ॥

शतानि त्रीणि द्वादशं चत्वारि चतुरक्षर ।

पञ्चवर्णं जपन् योगी चतुर्थफलमश्नते ॥ ४० ॥

प्रवृत्तिहेतुरेवैतदमीषां कथित फलम् ।

फलं स्वर्गापवर्गां तु वदन्ति परमार्थतः ॥ ४१ ॥

—श्रीमद् हेमचन्द्राचार्यविरचित योगशास्त्रे अष्टमः प्रकाशः ।

१९. ॐ थमेह य (जलं) जलण चित्ति यमिन्नोवि पचनवकारो । अरि-मारि-चोर-राउल-बोहवसग्गं 25

[अमुगस्स मम वा] पणासेह । स्वाहा ॥ एतत्कर्पूरचन्दनैकस्या मौल्यां वह्निकापट्टे लिखित्वा अष्टटिकिकापञ्च-
 कर्महेदादीनां कृत्वाऽऽसौ नमस्कारं स्पृश्या, तत “ ॐ थमेह ” इत्यादि १०८ तन्दुकैर्जपः कर्त्तव्यः दिनानि २१ यावत् ।
 २०. १कारस्य स J ।

२१. मुक्तमार्ह J । २२. प्रसाधनी H । २३. शान्तिक-पौष्टिक-विद्वेषण-मोहनोच्चाटन-

मारण-वश्य-स्तम्भनाकथानि ।

४ स्तम्भं विद्वेषमाकृष्टिं, पुष्टिं शान्तिप्रचालनम् ।

वश्य वचं च तं कुर्यात्. पूर्वोष्वाभिमुख. क्रमात् ॥ २ ॥

30

—विद्यानुशासन (इस्तलिखित) पृष्ठ २०.

१ स्तम्भन, २ विद्वेषण, ३ आकर्षण, ४ पुष्टि, ५ शान्ति, ६ उच्चाटन, ७ वश्य अने ८ मारण आ आठ कर्मो छे ।

- विपदामभिचारस्योपादानस्याखिलश्रियाम् ।
 स्मर्ता नमस्कृतेः स्वर्गिष्वर्गेण बरिवस्यते ॥ १९ ॥
 चतुर्दशानां पूर्वाणामेवैर्ऽस्त्युपनिषत् परा ।
 आद्या सकलविद्यानां, बीजानां प्रकृतिः परा ॥ २० ॥
 5 ह्येदं पथ्येदं न पथ्यं, परलोकाध्वयायिनाम् ।
 परमाऽस्त्रं नृणां मोहराजयुद्धाय सज्जताम् ॥ २१ ॥
 प्राणीं प्राणप्रयाणस्य, क्षणे ध्यायन् नमस्क्रियाम् ।
 लभते सुगैतीर्तिकाः, पाप्मा न स्तुतपूर्व्यपि ॥ २२ ॥
 नमस्कृतिं कृपाविचैः, श्रोत्रयोः प्राभृतीकृताः ।
 10 स्वीकृत्य पुण्येसन्ध्यां च, तिर्यञ्चोऽपि ययुर्दिवम् ॥ २३ ॥
 त्रिदण्डिनं निगृह्णाऽसियष्टिना 'श्रेष्ठिनन्दनः' ।
 नमस्कारस्य महसैऽसाधयत् स्वर्णपुरुषम् ॥ २४ ॥

विपत्तिओने दूर करवा माटे अभिचारमन्त्रप्रयोगरूप अने समग्र संपत्तिओना उपादान-मूलकारणरूप नमस्कारनुं स्मरण करतार देव-समूहवडे पूजाय छे ॥ १९ ॥

- 15 आ (नमस्कार) चौद धूर्तानां परम साररूप छे, समस्त विद्याओनु आदि कारण छे अने बीज-मंत्रोनी परा-उच्छ्रष्ट प्रकृति (जन्मभूमि) छे ॥ २० ॥

परलोकना मार्गे प्रयाण करनाराओने आ नमस्कार मार्गमा हितकारी एवु उत्तम भातु छे अने मोहराज साथे युद्ध करवाने सज्ज यथा मनुष्योनु अमोघ अस्त्र छे ॥ २१ ॥

- 20 पहेलां जेणे स्मरण नथी कर्तुं एवो पापी प्राणीं पण मरण समये नमस्कार-मंत्रनु ध्यान करतो अनेक प्रकारनी सुगतिओने प्राप्त करे छे* ॥ २२ ॥

कृपालु चित्तवाळा (सज्जनो) बडे कानमां नमस्कारनी भेट करायेला एवा तिर्यैचो पण पवित्र छे सन्ध्या (ध्यान) जेनी एवी नमस्कृतिने स्वीकारिने स्वर्गे गया ॥ २३ ॥

(शिवनामे) श्रेष्ठि-पुत्रे तलवारवडे त्रिदंडीनो निग्रह करिने नमस्कारना प्रभावथी सुवर्णपुरुषने सिद्ध कर्तो ॥ २४ ॥

- 25 २४. °मेवैवोप° J । २५. इय H । २६. पथ्योदन H ।

२७. सुगति नैकान् पाप्मनः कृतपूर्व्यपि J । २८. कृपाविचैः J । २९. पुण्यसन्ध्यां च H । ३०. °सा साधयन् स्वर्णपौरुषम् J ।

* (पाठांतर मुजब-पूर्वे जेणे अनेक पापो कर्तो होय एवो प्राणीं पण मरणसमये नमस्कारनु ध्यान करे तो सुगतिने पामे छे ।)

स्मृत्वा पञ्चनमस्कारं, प्रविष्टायास्तमोगृहम् ।
घटन्यस्तो 'महासत्याः', पन्नगः पुंयमालवत् ॥ २५ ॥
नमस्कारेण सम्बोध्य, मातुलिङ्गचनान्तरम् ।
प्राणत्राणं स्वपरयोर्व्यधत् 'श्राद्धपुङ्गवः' ॥ २६ ॥
यक्षतां 'हुण्डिकः' प्रापत्, सुकुलं 'चण्डपिङ्गलः' ।
इतस्तादृग्गुणस्फाति, 'सुदर्शनः' सुदर्शने ॥ २७ ॥
एष माता पिता स्वामी, गुरुनेत्रं भिषैकं सखा ।
प्राणस्त्रीणं मतिर्दीपः, शान्तिः पुष्टिर्महन्महः ॥ २८ ॥
निधयः सन्निधौ कामधेनुरप्यनुगौमिका ।
भ्रुभृतो भृतकास्तस्य, यस्य नैष हृदा हिरूक् ॥ २९ ॥
नास्येयत्ता प्रभाव्याणां, क्रमवर्षितया गिरा ।
मितायुष्ट्वाच्च सर्वोऽपि, न्यक्षेण भणितुं क्षमः ॥ ३० ॥
सर्वाऽवस्थोचितं सर्वश्रुतसारं सनातनम् ।
परमेष्ठिमहामन्त्रं, भक्तितन्त्रमुपास्महे ॥ ३१ ॥

5

10

पञ्चनमस्कारमन्त्रं स्मरण करीने अंधारा धरमा गयेली (श्रीमती नामनी) महासतीने घडामां 15 ग्हेलो सर्प फलनी माळा बनी गयो ॥ २५ ॥

(जिनदास नामना) उत्तम श्रावके बीजोराना वनमा व्यन्तरदेवने नमस्कारमन्त्रवडे प्रतिबोध करीने पोताना अने परना प्राणोनी रक्षा करी ॥ २६ ॥

नमस्कार-मंत्रना प्रभावयी हुंडिक नामनो चोर महर्धिक यक्षपणाने पाम्यो, चण्डपिङ्गल नामनो चोर उत्तमकुलने पाम्यो अने सुदर्शन नामना शेट जिनमनने विषे उत्तम गुणोनी वृद्धिने पाम्या ॥ २७ ॥ 20

आ नमस्कार-मंत्र माता, पिता, स्वामी, गुरु, नेत्र, वैद्य, मित्र, प्राण, रक्षण, बुद्धि, दीपक, शान्ति, पुष्टि अने महाज्योति छे ॥ २८ ॥

जेता हृदययी आ (नमस्कार-मंत्र) दूर नथी, तेनी पासे (नव) निधिओ रहे छे, कामधेनु पण तेनी अनुगामिनी बने छे अने राजाओ तेना नोकर यईने रहे छे ॥ २९ ॥

आ नमस्कारना प्रभावो आटला ज छे एवुं नथी । वाणी तो क्रमवती छे अने आयुष्य पण 25 परिमित छे, तेथी आनो प्रभाव विस्तारथी कहेवा माटे कोई पण समर्थ नथी ॥ ३० ॥

वधी अवस्थाने योग्य, बधा शास्त्रोनां सारभूत, सनातन-शास्त्र अने भक्तिसां तंत्ररूप परमेष्ठि महामन्त्रनी अमे उपासना करीए छीए ॥ ३१ ॥

३१. पुष्पमास्यभूत् J । ३२. सत्कुलं J ।

३३. पुषक् J प्रती पाठान्तरम् । ३४. णं गतिर्दीपः J । ३५. गामुका J ।

(शाबुलविक्रीडित-वृत्तम्)

उच्चैर्योजनलक्षमानविदितो विभ्रत् सुवर्णात्मतां,
भक्ष्यानन्दनभद्रशालमहिमा, रोचिष्णुचूलाञ्चितः ।

5 अस्तु श्रीजिनैर्गंहभास्वररुचिस्थानं लसभिर्जरः,
मोऽयं वः परमंष्टिपञ्चकनमस्कारः सुमेरुः श्रिये ॥ ३२ ॥

मान्नायावयवां जिनप्रभगुरुर्यां सूत्रयामासिवान्,
दिव्यां 'पञ्च-नमस्कृति-स्तुतिमिमामानन्द-नन्दन्मनाः ।

यस्यैषाञ्चति कण्ठसीमनि मदा मुक्तालताविभ्रंमं,
तं मुञ्चन्त्यचिरेण विघ्ननिचयाः क्लिष्यन्ति च श्रीभराः ॥ ३३ ॥

10 जे लावो माणसोमा अत्यन्त प्रसिद्ध छे, सुंदर वर्ण(अक्षर)मयताने धारण करनागे छे. भक्ष्य पुरुषोने-मोक्षामिकापीओने आनंद आपनागे तथा भद्रपुरुषोना शाळागृह समान छे, देदीप्यमान चूलिकापी सुशोभित छे, जे श्रीचिनेश्वर भगवानने विषे मनवाळा पुरुषोना अतिशयवाळी रूचिनुं स्थान छे अनं जेमा देवताओनु अपिष्टान छे ते आ पञ्च-परमोष्ठि-नमस्काररूपी सुमेरु तमारा कल्याणने माटे थाओ ।

(आ श्लोकमा मेरु पर्वतना *रूपकथी नमस्कारमंत्रने वर्णव्यो छे) ॥ ३२ ॥

15 आनन्दथी उल्लसित मनवाळा 'श्रीजिनप्रभमूर्ति' आम्नायना अशोवाळी दिव्य आ 'पञ्च-नमस्कृति' नामनी स्तुतिनी रचना करी छे; मोनीना हारनी समान शोभावाळी आ पञ्चनमस्कृति जेना कठ-प्रदेशमां मदा गोभे छे तेने विघ्नोनी परपग शीघ्र छोडी दे छे अने लक्ष्मीना ममहो भेदे छे ॥ ३३ ॥

परिचय

आ स्तुतिनी त्रय प्रतिओ मळी हती; जेमांनी एक प्रति वडोदरा, श्रीहसविजयजी शास्त्रमग्रह -
20 जेनज्ञानमदिरनी प्रति न. '१-६-३' हती; बीजी मुवई, गैयल एशियाटिक मोसायटी प्रति न. '१-६-३' हती;
जीजी प्रति 'नमस्काररुचास्यानटीका' ना पूर्वभागमा मग्रहरूपे आपेली हती, जेना फोटोस्टेटिक कोपी अमारा सग्रहमां छे । ए. त्रणे प्रतिओ ऊपरथी पाठ सुधारीने अही आपेल छे, छेवटे मुनि श्रीजिनविजयजीए. छपावेलो फार्मस ऊपरथी पाठमेदो लई, तेमा छपावेली शब्दस्थलटिप्पणीनो पण अहीं समावेश कर्यो छे । आ गीते मूल, शब्द-टिप्पणी, पाठानरो अने अनुवाद साथे आ स्तोत्रने अहीं प्रगट कर्यो छे ।

25 आ स्तोत्रना कर्ता खरतरगच्छीय श्रीजिनप्रभमूर्ति, चौदमी सदीमां एक प्रतिभाशाळी विद्वान तरीक जेन साहित्यमां प्रसिद्धि पामेला छे । तेमणे स्तोत्रसाहित्यमा अनेक कृतिओ रची छे, तेमनी मात्रिक, तरीकेनी स्थानि पण तेमना चरितवर्णनो अने कृतिओ नोषे छे । श्रीजिनप्रभमूर्ति नमस्कार विशेष आ कृतिमा विशिष्ट माहिती आपी छे अने तेना आम्नायनु मूचन पण कर्यो छे । बचीश अनुष्टुप् छंदमां आ कृति छे ।

३६. भद्राणां शालागृह भद्रवाला । ३७. जिनगा जिनविषया ईहा येषां ते, भास्वरतिनायिनी

30 खर्चिण्या तस्या. स्थान विषय. ।

* नेरुना पक्षमा अर्थ. —

जे ऊचार्थमा एक लाख योजन प्रमाण प्रसिद्ध छे, सुवर्णमय शरीरने धारण करना, उत्तम पुरुषोने आनंददारां एवा भद्रवाल वनथी युक्त छे, सुशोभित शिखरवाळो छे, देदीप्यमान कान्तिवाळा श्रीजिनालयोना सुंदर स्थानरूप छे. जेमां देवताओ क्रीडा करे छे, एवो ते सुमेरु पर्वत तमारा कल्याणने माटे थाओ ॥ ३२ ॥

35 ३८. 'विभ्रमा H ।

पंचमंगलमहासुयबन्धस्तुते

नमो अरिहंताणं
नमो सिद्धाणं
नमो आयरियाणं
नमो उवझायाणं
नमो लोए सबसादूणं ।
एसो पंजनमुक्कारो, सबपानप्यणसाणे ।
मंगवाणं च सध्वेत्तिं पटमं ह्वइ मंगलं ॥

५. मुनिश्री पुण्यविजयजीमिहाराज
हस्तलिखित पाठ.

[६१-१६]

श्रीजिनप्रभसूरिरचितः

पञ्चपरमेष्ठिनमस्कारस्तवः ॥

(अनुष्टुप्-वृत्तम्)

स्वःश्रियं श्रीमदहन्तः, सिद्धाः सिद्धपुरीपदम् । 5
आचार्याः पञ्चधाचारं, वाचका वाचनां वराम् ॥ १ ॥
साधवः सिद्धि-साहाय्यं, वितन्वन्तु विवेकिनाम् ।
मङ्गलानां च सर्वेषां, प्रथमं भवति मङ्गलम् ॥ २ ॥
अहमित्यक्षरं माया-बीजं च प्रणवाक्षरम् ।
एवं ज्ञानस्वरूपेण, ध्येयं ध्यायन्ति योगिनः ॥ ३ ॥ 10
हृत्पद्मं षोडशदलं, स्थापितं षोडशाक्षरम् ।
परमेष्ठिस्थितं बीजं, ध्यायेदक्षरदं मुदा ॥ ४ ॥
मन्त्राणामादिमं मन्त्रं, तन्त्रं विमोघनिग्रहम् ।
ये स्मरन्ति सदैवैनं, ते भवन्ति 'जिनप्रभाः' ॥ ५ ॥

अनुवाद

15

विवेकी पुरुषोने श्री अरिहंतो स्वर्गनी लक्ष्मी, सिद्धो सिद्धपद, आचार्यो पांच प्रकारनो आचार उपाध्यायो श्रेष्ठ शास्त्रज्ञान अने साधुओ सिद्धिमां (मोक्षमार्गमां) मदद आपो । ए पांच परमेष्ठिओने करायेल नमस्कार सर्वं मगलोमां प्रथम मंगल छे ॥ १-२ ॥

'ॐ ह्रीं अहं' रूप ध्येयनुं योगीओ ज्ञानरूपे (?) ध्यान करे छे ॥ ३ ॥

षोडशदल हृदयकमळनी सोळ पांखडीओमां सोळ स्वरो अथवा 'अ-रि-हं-त-सि-द्ध-आ-य-रि-य-उ-20 व-ज्ज्ञा-य-सा-हु' ए षोडशाक्षर अनुक्रमे स्थापवा । तेनी मध्यमां मोक्षदायक श्री परमेष्ठिबीज (ॐ अथवा S३) नुं प्रसन्ननापूर्वक ध्यान करवुं । ए बीज सर्व मंत्रोमां प्रथम मंत्र छे अने विघ्नसमूहोनो नाश करनार महान तंत्र पण ए ज छे । जेओ एनु सदैव ध्यान करे छे तेओ श्री जिनेश्वरनी कान्ति समान कान्तिवाळा थाय छे (अही 'जिनप्रभाः' पद बडे कर्ताए पोतानुं नाम पण श्लेषित कयुं छे) ॥ ४-५ ॥

परिचय

25

आ स्तोत्रमां खरतरगच्छीय आचार्य श्रीजिनप्रभसूरिए पांच अनुष्टुप् श्लोकोमां पांच परमेष्ठी भग-वंतोनी स्तुति करी छे । ए स्तोत्र पूना, मांडारकर रिसर्च इन्स्टिट्यूटनी आदिनाथ महाप्रभावक स्तोत्र नामनी हस्तलिखित प्रति नं. $\frac{1}{9} \frac{2}{2} \frac{3}{4} = 20$ मांथी प्राप्त थयुं छे । ए स्तोत्रने अही अनुवाद साथे प्रकाशित कयुं छे ॥

[६२-१७]

श्रीकमलप्रभसूरिविरचितं
जिनपञ्जरस्तोत्रम्

- ॐ ह्रीं श्रीं अहं अर्हद्भ्यो नमो नमः ।
5 ॐ ह्रीं श्रीं अहं मिद्धेभ्यो नमो नमः ।
ॐ ह्रीं श्रीं अहं आचार्येभ्यो नमो नमः ।
ॐ ह्रीं श्रीं अहं उपाध्यायेभ्यो नमो नमः ।
ॐ ह्रीं श्रीं अहं गौतम-प्रमुख-सर्वमाधुभ्यो नमो नमः ॥ १ ॥
एषः पञ्च-नमस्कारः, सर्व-पाप-क्षयङ्करः ।
10 मङ्गलानां च सर्वेषां, प्रथमं भवति मङ्गलम् ॥ २ ॥
ॐ ह्रीं श्रीं जये विजये, अहं परमात्माने नमः ।
कमलप्रभसूरीन्द्रो, भाषते जिनपञ्जरम् ॥ ३ ॥
एकभक्तोपवामेन, त्रिकालं यः पठेदिदम् ।
मनोऽभिलषितं सर्वं, फलं स लभते ध्रुवम् ॥ ४ ॥
15 भृशय्या-ब्रह्मचर्येण, क्रोध-लोभविवर्जितः ।
देवताग्रे पवित्रात्मा, यन्मार्मैर्लभते फलम् ॥ ५ ॥

अनुवाद

- आ पंच-नमस्कार सर्व पापानो नाश करनार छे अने सर्व मगलोमा प्रथम-उत्कृष्ट मगल छे ॥ २ ॥
“ॐ ह्रीं श्रीं जये! विजये! अहं परमात्माने नमः” ए मंत्र वडे परमात्माने नमस्कार करीने
20 श्रीकमलप्रभसूरी श्रीजिनपञ्जर नामना स्तोत्रने कहे छे ॥ ३ ॥
जे (मनुष्य) एकास्य अथवा उपवाम करीने त्रिकाल आ (स्तोत्र) ने भणे छे, ते निश्चय-पूर्वक
सर्व मनोवांछित फलने प्राप्त करे छे ॥ ४ ॥
क्रोध अने लोभयी रहित एवो जे पवित्र पुरुष भृशय्या अने ब्रह्मचर्य वडे आ स्तोत्रनी रोज
नियमित साधना करे छे ते छ महिनामां फलने पावे छे ॥ ५ ॥

अर्हन्तं स्थापयेन्मूर्तिं, सिद्धं चक्षुर्ललाटके ।
आचार्यं श्रोत्रयोर्मध्ये, उपाध्यायं तु नासिके ॥ ६ ॥

साधुवृन्दं मूखस्याग्रे, मनःशुद्धिं विधाय च ।
सूर्य-चन्द्रनिरोधेन, सुधीः सर्वार्थसिद्धये ॥ ७ ॥

दक्षिणे मदनद्वेषी, वामपार्श्वे स्थितो जिनः । 5
अङ्गसन्धिषु मर्वज्ञः परमेष्ठी शिवङ्करः ॥ ८ ॥

पूर्वांशां च जिनो रक्षेदाग्नेर्यां विजितेन्द्रियः ।
दक्षिणांशां परं ब्रह्म, नैर्ऋतीं च त्रिकालवित् ॥ ९ ॥

पश्चिमांशां जगन्नाथो, वायव्यां परमेश्वरः ।
उत्तरां तीर्थकृत्सर्वामी(त्सार्वर्ई)शानेऽपि निरञ्जनः ॥ १० ॥ 10

पाताल भगवानर्हन्नाकाशं पुरुषोत्तमः ।
रोहिणीप्रमुखा देव्यो, रक्षन्तु सकलं कुलम् ॥ ११ ॥

बुद्धिमान् पुरुष, सभार्यनी सिद्धि माटे मयनाडी अने चन्द्रनाडीने रोकाने अने मननी पवित्रता करीने अरिहंतने मस्तकमा, सिद्धने ललाट पर भूमध्यमा, आचार्यने बजे कानोनी मध्यमा, उपाध्यायने नासिका उपर अने साधुसमुदायने मुखना अग्र भाग उपर स्थापित करे ॥ ६-७ ॥ 15

श्री अरिहत परमात्मा कामनाशकरूपे दक्षिण पार्श्वे, जिनरूपे वामपार्श्वे अने मर्वज्ञ, परमेष्ठी अने शिवकर रूपे अंगोना सन्धि स्थानोने रक्षण करो ॥ ८ ॥

श्री अरिहत परमात्मा जिनेश्वररूपे पूर्व दिशांना रक्षा करो, विजितेन्द्रिय (इन्द्रियोने जीतनार) रूपे आग्नेयी विदिशानी रक्षा करो, परब्रह्मरूपे दक्षिण-दिशानी रक्षा करो अने त्रणे कालने जाणनार रूपे नैर्ऋती विदिशानी रक्षा करो । जगन्नाथरूपे पश्चिम दिशानी रक्षा करो, परमेश्वररूपे वायव्य विदिशानी 20 रक्षा करो, तीर्थकर अने सार्वरूपे उत्तरदिशानी रक्षा करो अने निरञ्जनरूपे ईशान विदिशानी रक्षा करो, भगवान अरिहंतरूपे पातालीनी रक्षा करो अने पुरुषोत्तमरूपे आकाशानी रक्षा करो । रोहिणी वगेरे देवीओ सम्म कुलनु रक्षण करो ॥ ९-१०-११ ॥

- ऋभो मस्तकं रक्षेदजितोऽपि विलोचने ।
 मम्भवः कर्णयुगलेऽभिनन्दनस्तु नासिके ॥ १२ ॥
 औष्ठौ श्रीसुमती रक्षेद्, दन्तान् पद्मप्रभो विष्टुः ।
 जिह्वां मुपार्धदेवोऽयं, तालुं चन्द्रप्रभाभिधः ॥ १३ ॥
 5 कण्ठं श्रीसुविधी रक्षेद्, हृदयं श्रीसुशीतलः ।
 श्रेयांसो वाहुयुगलं, वासुपूज्यः करद्वयम् ॥ १४ ॥
 अङ्गुलीर्विमलो रक्षेदनन्तोऽसौ नखानपि ।
 श्रीधर्मोऽयुद्धं रास्थीनि, श्रीशान्तिर्नाभिमण्डलम् ॥ १५ ॥
 श्रीकुन्धुर्गुण्यकं रक्षेदरो लोमकटीतटम् ।
 10 मल्लिरुपृष्टं मंसं, जङ्घे च मुनिसुव्रतः ॥ १६ ॥
 पांदाङ्गुलीर्नमी रक्षेच्छ्रीनेमिश्रणद्वयम् ।
 श्रीपार्श्वनाथः सर्वाङ्गं, वर्धमानश्चिदात्मकम् ॥ १७ ॥
 पृथिवी-जल-तेजस्क-वाय्वाकाशमयं जगत् ।
 रक्षेदशेष-पापेभ्यो, वीतरागो निरञ्जनः ॥ १८ ॥

- 15 श्रीरूपभदेव भगवान् मस्तकनी रक्षा करो, श्री अजितनाथ भगवान् आखोनी रक्षा करो, श्रीसभवाथ भगवान् बने कानोनी रक्षा करो, श्री अभिनदन स्वामी बने नासिकानी रक्षा करो, श्रीसुमति-नाथ भगवान् बने ओष्ठनी रक्षा करो, श्री पद्मप्रभ स्वामी दानोनी रक्षा करो, तथा श्रीसुपार्श्वनाथ भगवान् जीभनी रक्षा करो, श्री चन्द्रप्रभस्वामी तालुनी रक्षा करो, श्री सुविधिनाथ भगवान् कटनी रक्षा करो, श्री शीतलनाथ भगवान् हृदयनी रक्षा करो, श्री श्रेयासनाथ भगवान् बने वाहुनी रक्षा करो, श्री वासुपूज्य
 20 स्वामी बने हाथनी रक्षा करो, श्री विमलनाथ भगवान् आंगुलीओनी रक्षा करो, श्री अनन्तनाथ भगवान् नखोनी रक्षा करो, श्री धर्मनाथ भगवान् उदर अने अस्थिओनी रक्षा करो, श्री शान्तिनाथ भगवान् नाभिमण्डलनी रक्षा करो, श्री कुयुनाथ भगवान् गुह्य-प्रदेशनी रक्षा करो, श्री अरनाथ भगवान् रोमराजी अने केडनी रक्षा करो, श्री मणिनाथ भगवान् छाती, पीठ अने खभानी रक्षा करो, श्रीमुनिसुव्रतस्वामी बने जंघाओनी रक्षा करो, श्रीनेमिनाथ भगवान् पगनी आंगुलीओनी रक्षा, करो, श्री नेमिनाथ भगवान् बने
 25 चरणनी रक्षा करो, श्रीपार्श्वनाथ भगवान् सर्वांगनी—शरीरना सर्व अवयवोनी रक्षा करो अने श्री महावीर-स्वामी ज्ञान-स्वरूप आत्मानो रक्षा करो ॥ १२-१३-१४-१५-१६-१७ ॥

श्री अरिहंत परमात्मा पृथ्वी, जल, अग्नि, वायु अने आकाशात्मक जगत्तुं वीतराग अने निरञ्जनरूपे सर्व पापथी रक्षण करो ॥ १८ ॥

राजद्वारे श्मशाने च, संग्रामे शत्रु-सङ्घटे ।
व्याघ्र-चौराग्नि-सर्पादि-भूत-प्रेत-भयाश्रिते ॥ १९ ॥

अकाले मरणे प्राप्ते, दारिद्र्यापत्समाश्रिते ।
अपुत्रत्वे महादुःखे, मूर्खत्वे रोगपीडिते ॥ २० ॥

डाकिनी-शाकिनीग्रस्ते, महाप्रहङ्गणादिते ।
नद्युत्तारेऽध्ववैषम्ये, व्यसने चापदि स्मरेत् ॥ २१ ॥

प्रातरेव समुत्थाय, यः स्मरोजिनपञ्जरम् ।
तस्य किञ्चिद् भयं नास्ति, लभते सुखसम्पदः ॥ २२ ॥

जिन-पञ्जरनामदं, यः स्मरेदनुवासरम् ।
कमलप्रभंराजेन्द्र-श्रियं स लभते नरः ॥ २३ ॥

(इन्द्रवज्रा-वृत्तम्)

प्रातः समुत्थाय पठेत् कृतज्ञो यः स्तोत्रमेतजिनपञ्जरस्य ।
आसादयेच्छ्रीकमलप्रभाख्यां लक्ष्मीं मनोवाञ्छितपूरणाय ॥ २४ ॥

श्रीरुद्रपल्लीयवरेण्यगच्छे, देवप्रभाचार्यपदाब्जहंसः ।
वादीन्द्रचूडामणिरेष जैनो, जियाँद् गुरुः श्रीकमलप्रभाख्यः ॥ २५ ॥

राजद्वारमा, श्मशानमा, संग्राममा, शत्रुओथी आवेली आपत्तिमा, वाघ, चोर, अग्नि, सर्प प्रमुख
हिंसक प्राणीओ तथा भूत प्रेतना भय वखते, अकाळ मृत्यु वखते, दारिद्र्यरूप आपत्तिना समयमां, पुत्र
प्राप्ति माटे, महान् दुःख वखते, मूर्खपणामा, गोगनी पीडामां डाकिनी अने शाकिनीना वळगाड वखते, मोटा
प्रहोना समुदायथी यना दृखमा, नदीने उतरती वखते, मार्गनी विषमनामां, कष्टमा अने आफतमा आ
(जिनपञ्जर स्तोत्र) तुं स्मरण करतु जोईए ॥ १९-२०-२१ ॥

प्रातःकाळमा ऊठीने जे 'जिन पञ्जर-स्तोत्र'नु स्मरण करे, तेने कोई जानतो भय यतो नथी
अने सुख-संपत्तिओ प्राप्त थाय छे ॥ २२ ॥

'जिनपंजर' नामना आ स्तोत्रनुं जे प्रतिदिन स्मरण करे छे, ते मनुष्य कमळ समान कान्तिवाळा
चक्रवर्तीना समृद्धिने (१) प्राप्त करे छे । (आ श्लोकमा आ स्तोत्रना कर्ता श्रीकमलप्रभमूर्तिर्ण पोतातुं नाम
पण सूच्यु छे ।) ॥ २३ ॥

प्रातःकाळमा ऊठीने जे कृतज्ञ पुरुष आ 'जिनपञ्जर' नामना स्तोत्रने भणे ते मनना अभिलाषोने
पूर्ण कनारी श्रीकमलप्रभा नामे प्रसिद्ध (१) एवी लक्ष्मीने प्राप्त करे ॥ २४ ॥

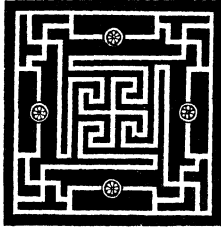
श्रीरुद्रपल्लीय नामना श्रेष्ठ गच्छमां श्री देवप्रभाचार्यनां चरण-कमळने विषे हस-समान अने
अनवादीन्द्रचूडामणि श्रीकमलप्रभ नामना मूर्ति जय पामो ॥ २५ ॥

६. कालम्. S । ७. दारिद्र्येऽपि स° S । ८. ° म्ये विषमे वा यदि स्मरन् S । ९. °संपदम् S । ३०
१०. °मूर्तिन्द्रः भेषाति ल० S । ११. जीषादली श्री० S ।

પરિચય

શ્રીકમલપ્રભસૂરિચિત્રિ જિનપદ્મરસ્તોત્ર અનેક સ્થલે પ્રસિદ્ધ થયું છે, છતાં મુંબઈ શ્રીશાન્તિનાથજી જૈન મંદિરના હસ્તલિખિત સંગ્રહની પ્રતિ ન. ૨૬૭ ની એક શુદ્ધ પ્રતિ અમને મળી હતી તેના આધારે પાઠમેટો લઈને, અને મૂલપાઠ મંશોધીને, અનુવાદ સાથે અહીં પ્રગટ કરેલ છે ।

- 5 પદ્મપરમેષ્ઠી તેમ જ ચોવીશ તીર્થકોનો શરીરમા કયે કયે સ્થલે ન્યાસ કરવો અને એ પ્રકારના ન્યાસનુ શુ ફલ મળે, તે આ મ્નોત્રમાં જણાવ્યુ છે ।

पृ. ५. श्रीयुंथरिकावती गणितये
हस्तलिखित पाठ.

श्रीमन्मार्गः परामन्त्र

नमो अक्षरिणां नमो सिद्धिणां

नमो आमरिणां

नमो उषस्त्राक्षणां नमो लोहसल्लभाहूणां

एवोपचनमुक्ताये सल्लभावपपासणे ।

संगलाणं च सत्वेति पद्यमह्वर भगले ॥५॥

[६३-१८]

महामहोपाध्यायश्रीयशोविजयगणिविरचिता परमात्मपञ्चविंशतिका ।

परमात्मा परंज्योतिः, परमेष्ठी निरञ्जनः ।	
अजः सनातनः शम्भुः, स्वयम्भूर्जयताञ्जिनः ॥ १ ॥	5
नित्यं विज्ञानमानन्दं, ब्रह्म यत्र प्रतिष्ठितम् ।	
शुद्धबुद्धस्वभावाय, नमस्तस्मै परात्मने ॥ २ ॥	
अविद्याजनितैः, सर्वैर्विकारैरनुपद्रुतः ।	
व्यक्त्या शिवपदस्थोऽसौ, शक्त्या जयति सर्वगः ॥ ३ ॥	
यतो वाचो निवर्तन्ते, न यत्र मनसो गतिः ।	10
शुद्धानुभवसंबेधं, तद्रूपं परमात्मनः ॥ ४ ॥	
न स्पर्शो यस्य नो वर्णो, न गन्धो न रस-श्रुती ।	
शुद्धचिन्मात्रगुणवान्, परमात्मा स गीयते ॥ ५ ॥	
माधुर्यातिशयो यद्वा, गुणौघः परमात्मनः ।	
तथाऽऽख्यातुं न शक्योऽपि, प्रत्याख्यातुं न शक्यते ॥ ६ ॥	15

अनुवाद

परमात्मा, परंज्योति, परमेष्ठी, निरञ्जन, अज, सनातन, शम्भु अने स्वयम्भू एवा श्री जिनेश्वर भगवान् जयवंता वर्ते ॥ १ ॥

जेनामा नित्य विज्ञान (केवल ज्ञान), आनन्द अने ब्रह्म प्रतिष्ठित छे अने जेओ शुद्ध अने बुद्ध स्वभाववाळा छे ते परमात्माने हु नमस्कार करुं छुं ॥ २ ॥

अविद्यायी उत्पन्न थयेला सर्व विकारोयी अक्षुब्ध, व्यक्तिरूपे मोक्षमां रहेला किन्तु शक्तिरूपे सर्वव्यापी एवा परमात्मा जयवंता वर्ते छे ॥ ३ ॥

अ्यांथी (जे स्वरूपनु वर्णन न करी शकवायी) वाणीओ पाछी फरे छे अने ज्या मननी गति नथी किन्तु केवल शुद्ध अनुभव ज्ञानवडे जे संवेद्य छे ते परमात्मरूप छे ॥ ४ ॥

जेने स्पर्श नथी, वर्ण नथी, गन्ध नथी, रस नथी, तथा श्रुति नथी किन्तु जे शुद्ध चिन्मात्र गुणवाळा छे ते परमात्मा कहेवाय छे ॥ ५ ॥

अथवा परमात्माना गुणोनी समूह माधुर्यातिशयरूप छे । ते गुणसमूह यथार्थरीते कही शकालो नथी, छत्तां ते तेवी रीते नथी एम पण कही शकारुं नथी ॥ ६ ॥

- बुद्धो जिनो हृषीकेशः, शम्भुर्वैष्णाऽऽदिपुरुषः ।
 इत्यादि नामभेदेऽपि, नार्थतः म विभिद्यते ॥ ७ ॥
 धावन्तोऽपि नयाः नैके (सर्वे), तत्स्वरूपं स्पृशन्ति न ।
 समुद्रा इव कल्लोलैः, कृतप्रतिनिवृत्तयः ॥ ८ ॥
- 5 शब्दोपरक्तद्रूपबोधकृत्प्रयपद्धतिः ।
 निर्विकल्पं तु तद्रूपं, गम्यं नानुभवं विना ॥ ९ ॥
 केषां न कल्पनादवीं, शास्त्रक्षीरान्नगाहिनी ।
 स्तोकास्तत्त्वरसास्वादविदोऽनुभवजिह्वया ॥ १० ॥
 जितेन्द्रिया जितक्रोधा, दान्तात्मानः शुभाश्रयाः ।
 10 परमात्मगतिं यान्ति, विभिन्नैरपि वर्त्मभिः ॥ ११ ॥
 नूनं मुमुक्षुवः सर्वे, परमेश्वरसेवकाः ।
 दूरासन्नादिभेदस्तु, तद्भ्रुव्यत्वं निहन्ति न ॥ १२ ॥
 नाममात्रेण ये दृष्टा, ज्ञानमार्गविवर्जिताः ।
 न पश्यन्ति परात्मानं, ते घृका इव भास्करम् ॥ १३ ॥
- 15 तेना बुद्ध, जिन, हृषीकेश, शम्भु, ब्रह्मा, आदिपुरुष वगैरे भिन्न भिन्न नामो दोषा छना पण
 अपेयी ते परमात्माना भेद करी शकानो नथी ॥ ७ ॥
 जेम समुद्रो पोताना तणोवडे मयांटा बहारांनो भूमिने स्पर्श करवा जाय छे छना किनारा साथे
 अथडाईने पोताना तणो साथे पाछा फरे छे, तेम नथो पोतानां विकल्प जाळ वडे परमात्म-स्वरूपने स्पर्शथा
 दोडे छे - प्रयत्न करे छे, छतां ते स्वरूपने पामी शकता नथी किन्तु पाछा फरे छे (तापयेण छे के
 20 परमात्मानु रूप सर्व नयपद्धतिओथी पर छे, तेथी ते नथोनी पकडमां शी रीते आवी शके ?) ॥ ८ ॥
 नय पद्धति तो शब्दथी उपरक्त एवा परमात्मरूपनो बोध करावनारी छे, ज्यारे तेनुं निविकल्प
 रूप तो अनुभव विना समजाय तेनुं नथी ॥ ९ ॥
 क्या पुरुषनी कल्पनारूप कडछी शास्त्ररूप क्षीराक्षमा प्रवेश करती नथी / परन्तु अनुभवरूप
 जीभवडे तत्त्वना रसास्वादाने जाणनारा पुरुषो तो थोडा ज होय छे ॥ १० ॥
- 25 जितेन्द्रिय, जितक्रोध, दान्त अने शुभ आशयवाळा महात्माओ भिन्न भिन्न मार्गोथी पण
 परमात्मगतिने प्राप्त करे छे ॥ ११ ॥
 खरेखर सर्व मुमुक्षुओ परमेश्वरना सेवक छे, दूरपणानो के नजीकपणानो भेद परमात्माना
 सेवकपणामां व्याघात करी शकतो नथी । (कोई नजीकमा मोक्षे जनारा होय, तो कोई लावा काळ पछी,
 पण तेथी परमात्मसेवकतामां भेद पडतो नथी) ॥ १२ ॥
- 30 'बुद्ध ज परमात्मा' छे', 'शम्भु ज परमात्मा छे' इत्यादि रीते जेओ नाममात्रथी गवित छे तेओ
 ज्ञानमार्गीथी दूर छे । जेम घुवडो मर्यने जोई शकता नथी तेम तेओ परमात्माने जोई शकता नथी ॥ १३ ॥

श्रमः शास्त्राभयः सर्वो, यज्जानेन फलेग्रहिः ।
 ध्यातव्योऽयमुपास्योऽयं, परमात्मा निरञ्जनः ॥ १४ ॥
 नान्तराया न मिथ्यात्वं, हासो रत्यरती च न ।
 न भीर्यस्य जुगुप्सा नो, परमात्मा स मे गतिः ॥ १५ ॥
 न शोको यस्य नो कामो, नाज्ञानाविरती तथा ।
 नावकाशश्च निद्रायाः, परमात्मा स मे गतिः ॥ १६ ॥
 रागद्वेषौ हतौ येन, जगत्त्रयभयङ्करौ ।
 स प्राणं परमात्मा मे, स्वप्ने वा जागरेऽपि वा ॥ १७ ॥
 उपाधिजनिता भावा, ये ये जन्मजरादिकाः ।
 तेषां तेषां निषेधेन, सिद्धं रूपं परात्मनः ॥ १८ ॥
 अतद्व्यावृत्तितो भिन्नं, सिद्धान्ताः कथयन्ति तम् ।
 वस्तुतस्तु न निर्वाच्यं, तस्य रूपं कथञ्चन ॥ १९ ॥
 जानन्नपि यथा म्लेच्छो, न शक्नोति पुरिगुणान् ।
 प्रवक्तुमुपमाभावात्, तथा सिद्धसुखं जिनः ॥ २० ॥

5

10

शास्त्रने आश्रयिने करेले परिश्रम जेना ज्ञानथी फळवाळो (सफळ) थाय छे, ते आ निरञ्जन 15 पवा परमात्मा ध्यान करवा योग्य छे अने उपासना करवा योग्य छे ॥ १४ ॥

जेमने अंतरायो (पाच प्रकारना अंतरायकर्म) नथी, मिथ्यात्व नथी, हास्य नथी, रति नथी, अरति नथी, भय नथी, ते परमात्मा मने शरण हो ॥ १५ ॥

जेमने शोक नथी, काम नथी, अज्ञान नथी, अविरति नथी अने निद्रा नथी, ते परमात्मा मने शरण हो ॥ १६ ॥

20

त्रणे जगतने भयभीत करनार एवा राग अने द्वेषने जेमणे हण्णा छे ते परमात्मा जागृत अवस्थामां अने स्वप्न अवस्थामां पण मने शरण हो ॥ १७ ॥

कर्मरूप उपाधिथी जमित एवा जन्म जरा वगेरे जे जे भावो छे ते ते वधा भावोना निषेधवडे परमात्मानु स्वरूप सिद्ध थाय छे ॥ १८ ॥

सिद्धान्तो 'अ-तद्' रूप व्यावृत्तिकडे ('आ नहि, आ नहि' एम परमात्माथी भिन्न वस्तुओनी 25 व्यावृत्ति द्वारा) परमात्माने इतर वस्तुओथी भिन्न कहे छे, परन्तु परमार्थथी तो ते परमात्मानुं स्वरूप कोई पण प्रकारे निर्वाच्य (संपूर्ण रीते कही शकाय तेहुं) नथी ॥ १९ ॥

जेम गामडिओ माणस नगरीना गुणोने जाणवा छर्ता पण उपमाना अभावमा कहेवाने शक्तिमान थतो नथी तेम सर्वज्ञ भगवान पण सिद्धना सुखनु वर्णन उपमा न होवाथी करी शकता नथी ॥ २० ॥

- सुरासुराणां सर्वेषां, यत् सुखं पिण्डितं भवेत् ।
 एकत्रापि हि सिद्धस्य, तदनन्ततमांशगम् ॥ २१ ॥
 अदेहा दर्शनज्ञानोपयोगमयमूर्चयः ।
 आकालं परमात्मानः, सिद्धाः सन्ति निरामयाः ॥ २२ ॥
 5 लोकाग्रशिखरारूढाः, स्वभावसमवस्थिताः ।
 भवप्रपञ्चनिर्मुक्ताः, युक्तानन्तावगाहनाः ॥ २३ ॥
 इलिका भ्रमरीध्यानात्, भ्रमरीत्वं यथाश्रुते ।
 तथा ध्यायन् परमात्मानं, परमात्मत्वमामुयात् ॥ २४ ॥
 परमात्मगुणानेवं, ये ध्यायन्ति समाहिताः ।
 10 लभन्ते निभृतानन्दास्ते यशोविजयश्रियम् ॥ २५ ॥

॥ इति परमात्मपञ्चविंशतिका ॥

- समग्र देवताओ अने असुगेनु सुख एकज स्थळे पिण्डित करवामा आवे तो पण ते सिद्धना सुखनो अनन्ततम भाग ज थाय ॥ २१ ॥
 देह रहित, केवळ दर्शनोपयोग अने केवळ ज्ञानोपयोगमय रूपवाळा अने निरामय एवा सिद्ध
 15 परमात्माओ सर्वदा विद्यमान होय छे ॥ २२ ॥
 ते सिद्ध भगवतो लोकाग्र (सिद्धशिला) रूप शिखर पर आरूढ, स्वभावमा समवस्थित अने भवप्रपञ्चयी विनिर्मुक्त छे । एक सिद्धनी अवगाहनावाळा आकाश प्रदेशोमा अनन्त सिद्धो रहेला छे ॥ २३ ॥
 जेम इयळ भ्रमरीना ध्यानयी भ्रमरीपणाने पामे छे, तेम परमात्मानु ध्यान करतो जीवात्मा परमात्मपणाने पामे छे, ॥ २४ ॥
 20 ए रीते परमात्मगुणोनु जेओ समाहित मनवडे ध्यान करे छे तेओ परमानटयी परिपूर्ण वर्तीने (परिपूर्ण) यश अने (परिपूर्ण) विजयरूप मोक्षलभतीने पामे छे ॥ २५ ॥

परिचय

- उपा० श्रीयशोविजयजीए रचेली आ पचीशी उपनिषद् छे । अनेक संप्रहंप्रयोमा ए प्रकाशित थयेल छे । नेमाना एक प्रकाशन उपरयी आ पचीशीनो, संप्रह करीने, तेने अनुवाद साथे अही प्रगत करी छे ।
 25 परमेश्री एवा जिनेश्वरनु शुद्ध स्वरूप आ पचीशीमा उपाध्यायजी महाराजे सुंदर रीते प्रदर्शित कर्युं छे ।
 सत्तरमा सैकामां थयेल आ सर्वांगीण विद्वाननो परिचय 'यशोविजयस्मृतिप्रथ' मांथी जाणी शकय एम छे ।

॥ श्रीपञ्चापरमेष्ठिनस्कारमहामन्त्रः ॥

नमो अरिहंताणं
नमो सिद्धाणं
नमो आयरियाणं
नमो उवज्जुयाणं
नमो लोए सव्वसाहूणं
एसो पंचनमुक्करो सव्व पावपणास्सणो ।
मंगलाणं च सव्वेसिं पढमं हवइ मंगलं ॥

पु. सुनिश्री जम्बुविजयकी महाराज
हस्तलिखित पाठ.

श्रीसिंहनन्दिभट्टारकविरचित-
पञ्चनमस्कृतिदीपकसंदर्भः ॥

- नमाम्यहं तं देवेशं, लक्ष्मीरात्यन्तिकी स्वयम् ।
यस्य निर्द्वैतकर्मैन्धधूमस्यापि विराजते ॥ १ ॥ 5
- यस्य प्रभावो देवेशैरपि वक्तुं न शक्यते ।
तत्र मानुषव्यापारः, केवलं हास्यतास्पदम् ॥ २ ॥
विघ्न-चौरारि-मार्याघाः, शाकिन्यादिगणा अपि ।
यस्य स्मरणमात्रेण, प्रलयं यान्ति तेऽखिलाः ॥ ३ ॥
यस्य प्रभावतो बुद्धिर्जायते जीवसंनिभा । 10
तं नमस्कृत्य पञ्चाङ्गमन्त्रं तत्कल्पयुच्यते ॥ ४ ॥
तत्राधिकाराः पञ्चैव, साधनं ध्यान-कर्मणी ।
स्तवनं फलमित्येतद्, यदुक्तं पूर्वस्वरिभिः ॥ ५ ॥
तदेव संक्षिप्यारम्य, प्रक्रियाद्वारतः खलु ।
करोमि देयं नान्यस्य, दुष्टमिथ्यादृशः खलु ॥ ६ ॥ 15
तदेव गायत्रीमन्त्रं, तदेवाष्टकमुच्यते ।
तदेव पञ्चकं प्रोक्तं, षट्द(दा)र्शनिकसम्मतम् ॥ ७ ॥

अनुवाद *

- ते देवाधिदेवने हूं नमस्कार करूं छुं के कर्मरूपी इन्धननो धूमाडो दूर थवाथी (?) जेमनी संपूर्ण
लक्ष्मी स्वयं अत्यंत शोभे छे ॥ १ ॥ 20
- जेमनो प्रभाव देवैत्रो पण कहेवाने शक्तिमान नथी, त्यां मनुष्यनी प्रवृत्ति केवल हांसीने पात्र
गणाय ॥ २ ॥
- जेमना स्मरणमात्रथी विघ्न, चोर, शत्रु अने मरकी वगैरे तेमज शाकिनी आदिना समूहो
नाश पामे छे जेना प्रभावथी बुद्धि जीवसदृश असंमूढ बने छे (?) ते पंचांग (पंचमंगल) मंत्रने
नमस्कार करीने हूं तेनो कल्प कहुं छुं ॥ ३-४ ॥ 25
- ते (कल्प) मां १ साधन, २ ध्यान, ३ कर्म-क्रिया, ४ स्तवन अने ५ फळ—ए पांच अधिकारो
छे. (आ विषयमां) जे पूर्वाचार्योए कहूं छे तेने ज संक्षेपीने अने प्रक्रिया द्वारथी शरु करीने हूं कहुं छुं ।
आ कल्प (अयोम्य एवा) अन्यने न आपवो अने दुष्ट एवा मिथ्यादृष्टिने तो न ज आपवो ॥ ५-६ ॥
- ते (पंच मंगल) ज गायत्री मंत्र छे, ते ज अष्टक छे, अने ते ज छये दर्शनीओने मान्य एवुं
पंचक छे ॥ ७ ॥ 30

* मूल रचना भाषानी दृष्टि विचित्र होवाथी केटलक स्थळोमां मात्र भाषानुवाद आपेल छे ।

- यन्त्रं चिन्तामणिर्नाम, कलिकुण्डाख्ययन्त्रकम् ।
 पञ्चाराध्यपदं यन्त्रं, गणभृद्वलयामिधम् ॥ ८ ॥
 पार्श्वचक्रं वीरचक्रं, सिद्धचक्रं त्रिलोकयुक् ।
 कर्मचक्रं योगचक्रं, ध्यानचक्रपिच्छेद(विच्छेद)कम् ॥ ९ ॥
 5 भूतयन्त्रं(चक्रं) तीर्थचक्रं, जिनचक्रं वशीकम् ।
 ध्यानचक्रं मोक्षचक्रं, श्रेयश्चक्रं सुशान्तिहृत् ॥ १० ॥
 सर्वरक्षाकरं बृहस्पत्युज्जयसुनामकम् ।
 लघुस्पृत्युज्जयं नाम, मोक्षदं वाञ्छितप्रदम् ॥ ११ ॥
 फलदं ज्वालिनीचक्रं, शुभं चैवाम्बिकाचक्रम् ।
 10 वरं चक्रेश्वरीचक्रं, बृहच्छान्तिकचक्रकम् ॥ १२ ॥
 यागमण्डलसचक्रं, यज्ञचक्रं मनोहरम् ।
 भैरवं चक्रमिन्द्राख्यामित्यादि सकलं बहु ॥ १३ ॥
 यन्त्रराजागमोक्तं यत्, तदेतेन विना न च ।
 सिद्धेन सिद्धयत्येव, जिनामोऽस्मि जिनागमे ॥ १४ ॥
 15 यस्य स्मरणमात्रेण, वराङ्गम्य भयं गतम् ।
 द्वीपिनोऽथ तथा श्रेष्ठी, सुदर्शन अवि स्वयम् ॥ १५ ॥
 मयमुक्तो वभूवाख्य, प्रभावेन महाजनाः ।
 द्वात्रिंशदभिधानास्ते, गता द्वीपान्तरं मुदा ॥ १६ ॥
 क्रिमस्य वर्ण्यं माहात्म्यं, जिह्या चैकया खलु ।
 20 कोटिजिह्वादिभिर्नृपाद्, गणेशोऽत्र क्रिष्यते ॥ १७ ॥

(यत्रोमां) चिन्तामणि नामनु, कलिकुण्ड नामनु, पञ्चाराध्यपद नामनु, अने गणधरवलय नामनु
 यंत्र छे, (ए सिवाय) पार्श्वचक्र, वीरचक्र, सिद्धचक्र, त्रिलोकयुक् (त्रिलोकचक्र), कर्मचक्र, योगचक्र, बीजाना
 हानिसर ध्यानने छेदनार चक्र, भूतचक्र, तीर्थचक्र, जिनचक्र, वशीकरचक्र, ध्यानचक्र, मोक्षचक्र,
 शातिने करनारं श्रेयश्चक्र, सर्वनी रक्षा करनार बृहस्पत्युज्जय नामक चक्र, मोक्ष अने वांछित आपनारं लघु-
 25 स्पृत्युजय नामक चक्र, सकल एव ज्वालिनीचक्र, शुभ एव अंबिकाचक्र, श्रेष्ठ एव चक्रेश्वरीचक्र, बृहत्
 शातिचक्र, सुंदर एव यागमण्डलचक्र, मनोहर, यज्ञचक्र, भैरवचक्र अने इन्द्रचक्र वगैरे जे अनेक चक्रो 'यत्रराज
 आगम' मां कहेला छे ते बधा आ नमस्कार भ्रत्र (यत्र) ने साध्या विना सिद्ध शर्ता नथी अने ए सिद्ध
 पतांज बर्था सिद्ध थाय छे, एवो जिनागममा नियम छे ॥ ८-९-१०-११-१२-१३-१४ ॥

एना स्मरणमात्रधी वरांगनो हाथीनो भय गयो अने श्रेष्ठी सुदर्शन पण स्वयं भयमुक्त
 30 थया, आ (नमस्कार) ना प्रभावधी बनीश नामवाळा (?) महाजनो पण आनंदपूर्वक बीजा द्वीपमां
 गया ॥ १५-१६ ॥

खरेवर, आनुं माहात्म्य एक जीमे कई रीते वर्णवी शक्या ? अहीं श्रीगणधर भगवान कतोबो
 जिह्वाओ बडे कहे तो पण न कही शके, तो पडी अमे शी रीते कही शक्यै ? ॥ १७ ॥

अपवित्रे पवित्रेऽपि, सुस्थिते दुःस्थितेऽपि वा ।
 यत् सर्वकृत् परं मन्त्रं, न त्याज्यं विबुधैरिह ॥ १८ ॥
 इदं चित्रं महत् स्याच्च, मोक्षदं यद् वशीकृति—
 प्रमुखानि च कर्माणि, चेप्सितानि ददाति नु ॥ १९ ॥
 यमो मुनिर्महामूर्खो, मन्त्रपादैकजल्पनात् ।
 भूयो भूयः पदध्यानात्, सातद्भिः प्राप्तवान् किमु ॥ २० ॥

5

अथ साधनमाह—

पूर्वा ककुप् पुष्पमाला, शुक्ला पद्मासनं वरम् ।
 बोधमुद्रा मोक्षमुद्रा, कालः प्रभात इष्यते ॥ २१ ॥
 क्षेत्रं शुद्धं तटाकादितीरं द्रव्यं मनोहरम् ।
 भावो मन्त्रलयो ज्ञेयः, स्वेटपल्लवयोजनम् ॥ २२ ॥
 कर्म मोक्षप्रधानं स्याद्, गुणः श्वेतस्य चिन्तनम् ।
 सामान्यं मूलमन्त्रं स्याद्, विशेषस्तत्परो मतः ॥ २३ ॥
 पूजाद्रव्यं कुङ्कुमं च, सदकं चरुसंचयम् ।
 रत्नदीपकं वामे च, धूपकुण्डं च दक्षिणे ॥ २४ ॥

10

15

अपवित्र के पवित्र, सुस्थित के दुःस्थित व्यक्ति विपे पण जे सर्व कार्यकर श्रेष्ठ मंत्र छे, तेनो
 ढाढ्या माणसोण त्याग न करीजे जोईए ॥ १८ ॥

ए भारे आश्वर्य छे के जे (मन्त्र) मोक्ष आपनार छे ते ज वशीकरण वगैरे कर्मो (करी आपे छे)
 अने कळी वांछिनो ने पण आपे छे ॥ १९ ॥

यम नामना मुनि (आ) मन्त्रना एक पदना जरूयथी, अने बारवार ए पदनु ध्यान करवापी 20
 साचे ज शाता अने ऋद्धिओ पाव्या हता (?) ॥ २० ॥

साधनप्रकार—

१ पूर्ब दिशा, श्वेत पुष्पनी माला, श्रेष्ठ पद्मासन, बोध(ज्ञान)मुद्रा अथवा मोक्षमुद्रा अने समय
 प्रभातनो होनो जोईए ॥ २१ ॥

क्षेत्र-स्थान शुद्ध-स्वच्छ एवु तट्ठाव वगैरेना काठालुं, (नैवेद्य आदि) द्रव्यो सुंदर, भाव मंत्रलयनो 25
 अने पोताने इष्ट एवा पल्लवनी योजना करवी ॥ २२ ॥

कर्म मोक्ष-प्रधान होनुं जोईए, श्वेतवर्णनुं चिंतन (श्वेत वर्णमां ध्यान) ते गुण छे, मूलमंत्र ते
 सामान्य छे अने तत्परता से विशेष कहैवाय छे ॥ २३ ॥

पूजा द्रव्य, कुंकुम, सदक-एक जातनु फळ (?) चरुसंचय-एक प्रकारनुं पात्र (?) ढाबी बाहुए
 रत्नदीपक अने जमणी बाहुए धूपकुंड करनो ॥ २४ ॥

30

१ अर्हाथी अनुक्रमे दिग्-आसन-मुद्रा-काल-क्षेत्र-द्रव्य-भाव-पल्लव-कर्म-गुण-सामान्य-विशेष वगैरेनुं वर्णन छे ।

- ફલં દેયં જિનેશ્વસ્ય, પુરતો વીજપૂરકમ્ ।
 તુ (તૂ)તં ચોચામ્ર-કદલીમુર્લં ષટ્કર્તુષુ ક્રમાત્ ॥ ૨૫ ॥
 કઙ્કોલૈલા-લવઙ્ગાદિ-સર્વૌષધ્યાભિષેચનમ્ ।
 દધિ-દુગ્ધેશ્ચુ-સર્પિંભિરભિષેકો જિનસ્ય ચ ॥ ૨૬ ॥
- 5 પશ્ચાદુદ્ધૃત્ય તત્પીઠાન્માતૃકાયન્ત્રપૂજનમ્ ।
 કૃત્વા પીઠે પ્રતિસ્થા(ઘ્)પ્ય, સ્થિરાં તાં ચિન્તયેદત્તુ ॥ ૨૭ ॥
 ચૂર્ણાદિવાસના પશ્ચાદ્, વાર્યધોવાસના તથા ।
 ધાન્યાદિવાસના ચૈવ, ફલવર્તિકવાસના ॥ ૨૮ ॥
 પશ્ચાદ્ દિનત્રયં વસ્ત્રપરિધાનં તથા તતઃ ।
 મુહોદ્ઘાટનમેતસ્થાનન્તરં સ્યાચ્ચિરાહ્વના (નીરાજના) ॥ ૨૯ ॥
- 10 પશ્ચાદાકરશુદ્ધિં ચ, કૃત્વા મન્ત્રં જપેદત્તુ ।
 મૂલમન્ત્રમુપન્યસ્તપ્રતિજ્ઞો વ્રતસંયુતઃ ॥ ૩૦ ॥
 સઃ પૌષધી નિરાહારી, નિયતો વિજિતેન્દ્રિયઃ ।
 મનોવાકકાયસંશુદ્ધઃ, પશ્ચમન્ત્રં જપેદત્તુ ॥ ૩૧ ॥
-
- 15 જિનેશ્વર પ્રતિમા સમક્ષ ફલમાં—ત્રીજોરં, આઘ, નારિયેલ, કેરી અને કેળાં વગેરે તેમ જ સોપારી, ઇલાયચી, લવંગ વગેરે છ ઋતુમાં યનારાં ફલો ક્રમશઃ મૂકવાં જોઈએ અને બધા પ્રકારની ઔષધિઓથી અભિષેક કરવો જોઈએ, (ઉપરાંત) દહીં, દૂધ, શેરડી અને ધીપી શ્રી જિનેશ્વરની પ્રતિમાનો અભિષેક કરવો ॥ ૨૫-૨૬ ॥
 એ પછી તે પીઠથી ઉપાડીને માતૃકાયન્ત્રનું પૂજન કરી, પીઠમાં ફરીથી સ્થાપના (પ્રતિષ્ઠા) કરવી, પછી તે પ્રતિષ્ઠા સ્થિર છે એમ ચિંતન કરવું ॥ ૨૭ ॥
 પછી ચૂર્ણ—વાસકેષ વગેરેની વાસના આપ્યા પછી પાણીની અધોવાસના (?) આપવી, (તે પછી) ધાન્ય વગેરેની વાસના તથા ફલ અને દીવાની વાસના આપવી ॥ ૨૮ ॥
 એ પછી માતૃકાયન્ત્ર ત્રણ દિવસ સુધી વલ્લથી ઢાંકી દેવું, વળી તે પછી તેનાં મુહલું ઉદ્ઘાટન કરવું અને પછી આરતી કરવી ॥ ૨૯ ॥
- 25 પછી કુંડની શુદ્ધિ કરીને મંત્રજાપ કરવો । પછી વ્રત કરીને મૂળમંત્રના અમુક જપાદિ વિશે પ્રતિજ્ઞાવદ્ધ થવું ॥ ૩૦ ॥
 તે પછી પૌષધવાન, નિયમવાન, સંયત, જિતેન્દ્રિય અને મન-વચન-કાયાપી સંશુદ્ધ એવા તેણે પચનમસ્વારમંત્રનો જાપ કરવો ॥ ૩૧ ॥

तद्विधाने पूर्वदिने (?), गत्वा तु जिनमन्दिरे ।	
प्रतिमां श्रुतमभ्यर्च्य, कृत्वाऽस्तु गुरुभजनम् ॥ ३२ ॥	
गुरोराज्ञां समादाय, गुरुहस्तं समुद्धरेत् (?) ।	
मस्तके न्यस्य (?) सद्भाग्यं, मत्वा गत्वान्तरे गृहे ॥ ३३ ॥	
तत्र मन्त्र(न्त्रं) जपेद् यावत्, कार्यसिद्धिर्न संभवेत् ।	5
तावत् तत्र नियन्ता वा, याथातथ्येन योजयेत् ॥ ३४ ॥	
मन्त्रस्याख्या तु पञ्चाङ्गं, नमस्कारस्तु पञ्चकम् ।	
अनादिसिद्धमन्त्रोऽयं, न हि केनापि तत् कृतम् (स कृतः) ॥ ३५ ॥	
पूर्वं येऽपि जिना यातास्ते वै यास्यन्ति यान्ति च ।	
इत्यनेनैव हि मुक्त्यङ्गं, मूलमन्त्रमनादितः ॥ ३६ ॥	10
जानुदध्ने जले बाऽपि, पर्वते बाऽऽतपस्थिती ।	
केनापि योगकार्येण, कार्यं साध्यं सुधीमता ॥ ३७ ॥	
एतन्मन्त्रं च शोध्यं नाऽऋडमादिकचक्रतः ।	
स्वयंभूततया शुद्धः, शोधनेन किञ्च स्फुटम् ॥ ३८ ॥	
विमौघाः प्रलयं यान्ति, शाकिनी-भूत-पन्नगाः ।	15
विषं निर्विषतां याति, घ्यायमाने सुपञ्चके ॥ ३९ ॥	

पट्टीना (?) दिवसे जिनमंदिरमां जई जिनप्रतिमा अने श्रुतज्ञानने पूजने पट्टी गुरुनी पूजा करवी । पट्टी गुरुनी आज्ञा लईने गुरुने हाथ लेई पोताना मस्तक उपर मूकतो (?) । ते बरुते पोते भाग्यशाळी छे एम मानीने गृहना एकान्त भागमां जई त्यां कार्यनी सिद्धि न थाय त्यांबुधी मंत्रने जाय करवो । ते समये त्यां यथायं रीतिए निपंता—उत्तरसाधकनी (?) पण योजना करवी ॥ ३२-३३-३४ ॥ 20

‘पंचांग’ ए मंत्रनुं नाम छे, तेमां पांच नमस्कार छे । आ मन्त्र अनादिसिद्ध छे, ते कोईए रचेल नथी ॥ ३५ ॥

पूर्वे जे कोई जिने मुक्तिमां गया, भविष्यमा जसे अने वर्तमानमां जाय छे, ते बधा आ पंचनमस्कार बडे ज । तेथी आ मूलमंत्र अनादि काळधी मुक्तिनुं अंग छे (?) ॥ ३६ ॥

दीचण सुधीना पाणीमां, पर्वत पर, तडकामां अथवा कोई पण योगकार्य (आसनादि) द्वारा आ 25 (मंत्र) ने बुद्धिशाळी पुरुषे साधवो जोइए ॥ ३७ ॥

आ मंत्रने ‘अऋडम’* आदि चक्रधी शोधवो नहीं । केमके ए स्वयंभूत-आप मेळे उत्पन्न थयेलो होवाची शुद्ध छे, तेथी स्पष्ट छे के शोधवानुं कोई प्रयोजन नथी ॥ ३८ ॥

पंच परमेष्ठिनुं ध्यान करतां विघ्नना समूहो, तेम ज शाकिनी, भूत अने पन्नग-सर्प बगेरेना उपसर्गो नाश पामे छे अने विष निर्विष बनी जाय छे ॥ ३९ ॥

* ‘अऋडम’ चक्र द्वारा पोताना माटे योग्य पचो मंत्र घोषी शक्य छे ।

- ‘ॐ नमः सिद्धमित्याख्या, यथा कार्यस्य साध(धि)का ।
 तथा सादृश्यतो ज्ञेयं, मन्त्रं पारमगौरवकम् ॥ ४० ॥
 ‘ॐ नमोऽर्हद्भ्य’ इत्याख्या, प्रथमा जायते पदी ।
 ‘ॐ नमः सिद्धेभ्य’ इति, जायते द्वितीया पदी ॥ ४१ ॥
 5 ‘ॐ नमो(म) आचार्येभ्य’श्च, जायते तृतीया पदी ।
 ‘ॐ नमः(म) उपाध्यायेभ्यो’, जायते तुर्या सत्पदी ॥ ४२ ॥
 ‘ॐ नमः सर्वसाधुभ्यो’, जायते पञ्चमी पदी ।
 [इति संस्कृतमन्त्रेण, सर्वसिद्धिर्भविष्यति ॥ ४३ ॥]

‘ॐ नमः सिद्धम्’ ए नामनो मत्र जेम बधा कार्यो सिद्ध करे छे तेम परमगुरुओ (पंचपरमेष्ठे)
 10 संबंधि आ मत्र पण सर्व कार्योनी सिद्धि करे छे ॥ ४० ॥

‘ॐ नमो अर्हद्भ्यः’ ए नामनी प्रथमपदी (पद ?) छे, तेम ‘ॐ नमः सिद्धेभ्यः’ ए द्वितीय
 पदी छे, ‘ॐ नमो आचार्येभ्यः’ ए तृतीय पदी छे, ‘ॐ नम उपाध्यायेभ्यः’ ए चोथी सत्पदी छे,
 ‘ॐ नमः सर्वसाधुभ्यः’ ए पांचमी पदी छे। आ प्रमाणे (आ) संस्कृत मन्त्रथी सर्व कार्योनी सिद्धि
 पशे ॥ ४१-४२-४३ ॥

15

परिचय

दिगंबर सम्प्रदायना, भट्टारक श्रीमिहिरादिण रनेली ‘पंचनमस्तुतिदीपक’ नामनी कृति अमने
 कलकत्ता, रोपल एशियाटिक सोसायटीना संग्रहनाथी मळी आनी छे। नमस्कारमंत्र विषयक आ प्रथमा पांच
 अधिकारो आपेला छे—१ माधनअधिकार, २ ध्यानअधिकार, ३ कर्मअधिकार, ४ स्तवअधिकार, अने
 ५ फलअधिकार। प्रथेक अधिकारमा मन्त्रविषयक अनेक हकीकतो गद्य अने पद्यमा आपेली छे।

20 आ प्रथमा भगलाचरणना ४३ श्लोकनो नमस्कार विधे सारी माहिती आपे छे अने काईक व्यापक
 दृष्टिए नमस्कार विधे विचार दर्शावे छे। ते अली अनुवाद साथे प्रगट करेल छे।

श्लोक १-७ भगलाचरण अने प्रश्ननु अभिषेय जणावे छे। श्लोक ८-१३ अनेक यत्रोनो नामो
 नोधे छे। श्लो० १४-१७ यत्रनु माहात्म्य जणावे छे। श्लो० १८-२० मंत्रनो महिमा दर्शावे छे। श्लो०
 २१-३४ मंत्रनां मानवोनो विचार आधो छे अने श्लो० ३५-४३ नमस्कार मंत्रनो महिमा, न्यास,
 25 संस्कृत भाषामय मंत्र विधे प्रश्न अने समाधान तेन ज अरिहतना अर्थ विधे माहिती आपे छे।

आ ४३ श्लोकनो जेवी माहिती आपी छे तेनी ज माहितीथी भरेलो समग्र ग्रन्थ छे।

लगभग अठारमा संकामा ध्येला भट्टारक श्रीसिहनंदिए आ रचना करी छे, अंतनी प्रशस्तियां
 तेमणे पोनानी गुरुपरंपरा नगरे माहिती आपी छे।

अरिहंत अरिहंत
 अरिहंत अरिहंत
 अरिहंत अरिहंत
 अरिहंत अरिहंत

१. अरिहंत अरिहंत अरिहंत अरिहंत

सिरि पद्ममंगलमहासुखमन्त्रं-सूत्र
 नमो अरिहंताय
 नमो सिद्धाय
 नमो अरिभयानाय
 नमो सुखदायानाय
 नमो लोके सन्वराहणे
 एसो पंचमसुक्कारो सवपावपेणासणो ।
 मंगलाय न सव्वेसि पठम हवइ मंगलं ॥

१. ५ श्री भद्रविजयती वरिणयं चमरिणयं पत्र

श्रीसिंहनन्दिविरचित-पञ्चनमस्कृतिदीपकान्तर्गत-
नमस्कारमन्त्राः ॥

[१-३] केवलिविद्या—

- (१) 'ॐ ह्रीं अहं णमो अरिहंताणं ह्रीं नमः ॥' अथवा— 5
 (२) 'ॐ णमो अरिहंताणं श्रीमद्ब्रुषभादिवर्धमानान्तेभ्यो नमः ॥' अथवा—
 (३) 'श्रीमद्ब्रुषभादिवर्धमानान्तेभ्यो नमः ॥'

[४-६] विविधपिशाचीविद्याः—

- (१) 'ॐ णमो अरिहंताणं ॐ।' इति कर्णपिशाची।
 (२) 'ॐ णमो आह(य)रियाणं।' इति शकुनपिशाची। 10
 (३) 'ॐ णमो सिद्धाणं।' इति सर्वकर्मपिशाची।

फलम्—'इति भेदोऽङ्गपठनोद्युक्तमानसो(सञ्च) मुनेः।
 सिद्धान्तविषयि ज्ञानं, जायते गणितादिषु ॥'

[७] अङ्गन्यासः—

- 'ॐ णमो अरिहंताणं' शिरोरक्षा। 'ॐ णमो सिद्धाणं' मुखरक्षा। 15
 'ॐ णमो आयरियाणं' दक्षिणहस्तरक्षा। 'ॐ णमो उवज्जायाणं' वामहस्तरक्षा।
 'ॐ णमो लोए सञ्चसाहणं' इति कवचम् ॥

फलम्—'एषः पञ्चनमस्कारः, सर्वपापक्षयद्वारः।
 मङ्गलानां च सर्वेषां, प्रथमं मङ्गलं मतः ॥'

[८] वज्रपञ्जरम्—

- 'ॐ' हृदि। 'ह्रीं' मुखे। 'णमो' नामौ। 'अरि' वामे। 'हंता' वामे। 'ताहं' शिरसि। 20
 'ॐ' दक्षिणे बाहौ। 'ह्रीं' वामे बाहौ। 'णमो' कवचम्। 'सिद्धाणं' अन्नाय फट् स्वाहा।

फलम्—विपरीतकार्येऽङ्गन्यासः, शोभनकार्ये वज्रपञ्जरं स्मरेत्, तेन रक्षा।

[९] अपराजिताविद्या—

- 'ॐ णमो अरिहंताणं, णमो सिद्धाणं, णमो आयरियाणं, णमो उवज्जायाणं, णमो लोए सञ्च- 25
 साहणं ह्रीं फट् स्वाहा ॥'

फलम्—'इत्येषोऽनादिसिद्धोऽयं, मन्त्रः स्याच्चित्तचिब्रकृत्।
 इत्येषा पञ्चाङ्गी विद्या, ध्याता कर्मक्षयं कुरुते ॥'

[१०] परमेष्ठिवीजमन्त्रः—

‘ॐ ।’ तत् कथमिति चेत्—

‘अरिहंता असरीरा, आयरिया तह उचझाया मुणिणो ।

पढमम्ब(र)गिण्यणो(णो)ॐकारो पंचपरमेष्ठो ॥’

- 5 ‘अकः सेदीः [ ] इति जैनेन्द्रस्त्रेण अ+अ इत्यस्य दीर्घः । आ+आ पुनरपि दीर्घः ।
‘उ’ तस्य पररूपगुणे कृते ओमिति जाते पुनरपि ‘मोर्ध्वचन्द्रः’ [ ] इति सूत्रेणानुस्वारे
सति सिद्धपञ्चाङ्गमन्त्रं निष्पद्यते ।

[११] षोडशाक्षरी विद्या—

‘अर्हत्-सिद्धाचार्योपाध्याय-सर्वसाधुभ्यो नमः ॥”

- 10 माहात्म्यम्—‘स्मर मन्त्रपदोद्भूतां, महाविद्यां जगद्गुताम् ।

गुरुपञ्चकनामोत्थपोडशाक्षरराजिताम् ॥’

फलम्—‘अस्याः शतद्वयं ध्यानी, जपत्रेकाग्रमानसः ।

अनिच्छन्नप्यवाप्नोति, चतुर्थतपसः फलम् ॥

[१२] सप्तदशाक्षरी विद्या—

- 15 ‘ॐ ह्रीं अर्हत्-सिद्धाचार्योपाध्याय-साधुभ्यो ह्रीं नमः ॥

फलम्—‘अनया वागवादकत्वं, समान्जोति च मानवः ॥’

[१३] देवत्रयीविद्या—

‘ॐ ह्रीं अर्हत्-सिद्ध-साधुभ्यो ह्रीं नमः ॥’

[१४] षडक्षरीविद्या—

- 20 ‘ॐ ह्रीं अर्हं नमः ।’

फलम्—‘इति षडक्षरी विद्या, कथिता दीक्षितापणे ॥”

[१५] षड्वर्णसंभूता विद्या—

‘अरिहंत सिद्ध ।’ अथवा—‘अरिहंत साहु ।’ अथवा—‘जिनसिद्धसाहु ।’

फलम्—‘त्रिधां षड्वर्णसंभूतामजय्यां पुण्यशालिनीम् ।

- 25 जपन् चतुर्थमभ्येति, फलं ध्यानी शतत्रयम् ॥”

[१६] चतुर्वर्णमयो मन्त्रः—

‘अरिहंत ।’ अथवा—‘जिनसिद्ध ।’ अथवा—‘अर्हत्सिद्ध ।’

फलम्—‘चतुर्वर्णमयं(यो) मन्त्रं(मन्त्रः), चतुर्वर्णफलप्रदम् (दः) ।

चतुःशतीं जपन् योगी, चतुर्थस्य फलं भजेत् ॥’

- 30 [१७] द्विवर्णो मन्त्रः—

‘सिद्ध ।’ अथवा—‘जिन ।’ अथवा—‘अर्हं ।’

[१८] एकाक्षरी मन्त्रः—‘ॐ ।’

फलम्—‘ॐकारं बिन्दुसंयुक्तं, नित्यं व्यायन्ति योगिनः ।

कामदे मोक्षदे चैव, प्रणवाय नमो नमः ॥’

[१९] अकारध्यानं, तत्फलं च—‘अ ।’

‘आदिमन्त्रार्हतो नाम्नोऽकारं पञ्चरातप्रमान् ।

5

वारान् जपन् त्रिशुद्धया यः स चतुर्थफलं श्रयेत् ॥’

[२०] पञ्चवर्णमयी विद्या—

‘ह्रौं ह्रौं ह्रौं ह्रौं ह्रः ।’ अथवा— ‘अ सि आ उ सा ।’

संपुटे तु—‘ॐ ह्रौं ह्रौं ह्रौं ह्रौं ह्रः अ सि आ उ सा नमः ।’ अथवा—

‘ॐ अ सि आ उ सा नमः ।’ अथवा— ‘ॐ ह्रौं ह्रौं ह्रौं ह्रौं ह्रः नमः ।’ इति भेदः ।

10

माहात्म्यम्—‘पञ्चवर्णमयी विद्यां, पञ्चतत्त्वोपलक्षिताम् ।

मुनिवी(व)रैः श्रुतस्कन्धाद्, बीजबुद्ध्या समुद्भूताम् ॥’

फलम्—‘बन्दिमोक्षे च प्रथमो, द्वितीयः शान्तये स्मृतः ।

तृतीयो जनमोहार्यं, चतुर्थः कर्मनाशने ॥

पञ्चमः कर्मषट्केषु, पञ्चैवं मुक्तिदाः स्मृताः ।

15

तृतीयनियताभ्यासाद्, वशीकृतनिजाशयः ॥

प्रोच्छिन्नस्याशु निःशङ्को, निगूढं जन्मबन्धनम् ।’

[२१] मुक्तिदा विद्या—

‘चत्वारि मंगलं । अरिहंत(ता)मंगलं । सिद्ध(द्धा)मंगलं । साहु(ह्) मंगलं । केवलिपण्णत्तो धम्मो मंगलं ।

20

चत्वारि लोगो(गु)त्तमा । अरिहंत(ता) लोगो(गु)त्तमा । सिद्ध(द्धा) लोगो(गु)त्तमा । साहु लोगो(गु)त्तमा । केवलिपण्णत्तो धम्मो लोगो(गु)त्तमो ।

चत्वारि श(स)रणं पवज्जामि । अरिहंत(ते) श(स)रणं पवज्जामि । सिद्ध(द्धे) श(स)रणं पवज्जामि । साहु(ह्) श(स)रणं पवज्जामि । केवलिपण्णतो(त्तं) धम्मो(म्मं) श(स)रणं पवज्जामि ॥ इति मुक्तिदा विद्या ।

25

फलम्—‘मङ्गल-शरणोत्तमनिकुरम्बं, यस्तु संयमी स्मरति ।

अविकलमेकाप्रधिया, स चापवर्गीभियं श्रयति ॥’

[२२] विश्वातिशायिनी विद्या—

‘ॐ अर्हत्सिद्धसयोगिकेवली स्वाहा ।’

माहात्म्यम्—‘सिद्धेः सौधं समारोद्भुमिधं सोपानमालिका ।

30

अबोदशास्त्रोत्पन्ना, विद्या विश्वातिशायिनी ॥’

नवाक्षरमिदं बीजमनाहृतं समाशातम् । एतस्य ध्यानेन सिद्धचक्रं मुक्तिस्थितमपि परं ब्रह्म त(य)द्गम्यम-
वाच्यमत्रिन्यं तदपि ध्येयविषयं भवति । तदुक्तं जाप्यं यथारुचितो नानाविधमपि तदेव, सदृशत्वात् ।

तदुक्तं नेमिचन्द्रसिद्धान्तिकैर्द्रव्यसंग्रहे—

[अत ऊर्ध्वं पदस्थं ध्यानं मन्त्रवाक्यस्थं यदुक्तं तस्य विवरणं कथयति—]

‘पणतीस सोल छपण चतु दुगमेकं च जवह शाणह ।

परमेष्टिवाचयाणं अण्णं च गुरुवपसेणं ॥ ४९ ॥

[व्याख्या—‘पणतीस’ ‘णमो अरिहंताणं; णमो सिद्धाणं, णमो आयरियाणं, णमो उवज्जायाणं, णमो लोए सव्वसाहणं’ एतानि पञ्चत्रिंशदक्षराणि सर्वपा(प)दानि भण्यन्ते । ‘सोलड’ ‘अरिहंत सिद्ध आचापं(परिय) उवज्जाय साह’ एतानि षोडशाक्षराणि नामपदानि भण्यन्ते । ‘छ’ ‘अरिहंतसिद्ध’ एतानि षडक्षराणि अर्हन्-सिद्धयोर्नामपदे द्वे भण्येते । ‘पण’ ‘असिआउसा’ एतानि पञ्चाक्षराणि 10 आदिपदानि भण्यन्ते । ‘चतु’ ‘अरिहंत’ इदमक्षरचतुष्टयं नामपदम् । ‘दुर्ग’ ‘सिद्ध’ इत्यक्षरद्वयं सिद्धस्य नामपदम् । ‘एणं च’ ‘अ’ इत्येकाक्षरमर्हंत आदिपदम् । अथवा ‘ॐ’ एकाक्षरं पञ्चपरमेष्टिनामादिपदम् । तत कथमिति चेत् ?—

‘अरिहंता असरीरा, आयरिया तह उवज्जाया मुणिणो ।

पढमक्खरनिण्णो, अँकारो पंचपरमेष्टी ॥

15

इति गाथाकथितप्रथमाक्षराणां ‘समानः सर्वेणं दीर्घां भवति’ ‘परश्चलोपम्’ ‘ऊर्ध्वेणं ऊ’ इति स्वरसन्धिविधानेन अंशद्वो निष्पद्यते । कस्मादिति—‘जवह शाणह’ एतेषां पदानां सर्वमन्त्रवादपदेषु मध्ये सारभूतानां इहलोकपरलोकेशफलप्रदानसमर्थं ज्ञात्वा पञ्चादनन्तज्ञानादिगुणस्मरणरूपेण वचनो-
द्याग्नेन च जापं कुरुत । तथैव शुभोपयोगरूपत्रिगुनावस्थायां मौनेन ध्यायत । पुनरपि कथंभूता [ना]म्
‘परमेष्टिवाचयाणं’ । ‘अरिहंत’ इति षडवाचकमनन्तज्ञानादिगुणयुक्तोऽर्हद्वाच्योऽभिधेय इत्यादिरूपेण 20 पञ्चपरमेष्टि(ष्टि)वाचकानाम् । ‘अण्णं च गुरुवपसेणं’ अन्यदपि षोडशाक्षरमित्तपञ्चनमस्कारग्रन्थ-
कथितक्रमेण लघुसिद्धचक्रं, दृष्टसिद्धचक्रमित्यादिदेवाद्यन्तविधानं भेदाभेदरत्नत्रयाराधकगुणप्रसादेन ज्ञात्वा ध्यातव्यम् । इति पदस्थध्यानस्वरूपं व्याख्यातम् ॥ ४९ ॥—इत्येतद् द्रव्यसंग्रहस्य ब्रह्मदेवविरचि-
तव्याख्यात उद्धृतम्]

[२८] अथाङ्गन्यासः—

25

तत्सिद्धयर्थम्—अ सि आ उ सा । ‘अ’ वर्णं नामिकमले, सि मस्तककमले, आ कण्ठकञ्जे, उ हृदये, सा मुखकमले । वा—अ नामौ, सि शिरसि, आ कण्ठे, उ हृदये, सा मुखे ।

[२९] ॐ कारादीनां ध्यानप्रक्रिया—

अत्र ॐ नमः सिद्धेभ्यः । ॐ कारः, ह्रींकारः, अकारः, अह्रूं इत्यादिकमुक्तं तत् क स्मरणीयम् ? तदेव [कथमपि]—

30

[३६] बन्दिबिमोचनमन्त्रः—

‘ णं ह्र सा ङ्व स ए लो मो ण, णं या ज्हा व उ मो ण, णं या रि य आ मो ण, णं द्रा सि मो ण, णं ता हं रि अ मो ण । ’

इति विपर्ययजपनाद् बन्दिमोक्षः । कार्यव्यतिरेकेण न जपनीयम् । कार्यव्यतिरेके कारणविशेषो बलवान् इति न्यायात् । कार्यं बन्दिमोक्षादिसाध्यं । कारणं प्रति कार्यस्य शान्तिकर्मादेर्मोचनादेर्व्यति- 5 रेकोऽपि यथा स्यात् मोचकबन्धवद् वा द्वितीयो बन्धमोचकवत् ॥

[३७] सर्वकर्मसमूहदायकमन्त्रः—

‘ ॐ नमो अरिहंताणं, ॐ नमो सिद्धाणं, ॐ नमो आयरियाणं, ॐ नमो उवज्ज्ञायाणं, ॐ नमो लोप सव्वसाहणं ॐ ह्रौं ह्रौं ह्रूं ह्रौं ह्रूं ह्रः स्वाहा । ’ सर्वकर्मसमूहं कलौ पञ्चम-युगेऽपि 10 ददाति ।

[३८] चतुःषष्टिक्रद्धिजननमन्त्रः—

‘ ॐ णमो आयरियाणं ह्रीं स्वाहा । ’ इत्यनेन चतुःषष्टय क्रद्धयः संभवन्ति ।

[३९] कर्मक्षयार्थो मन्त्रः

‘ ॐ णमो ह्रूं (ह्रूं) नमः । ’ इत्यनेन कर्मक्षयो भवति ।

[४०] एकादशीविद्या—

‘ ॐ अरिहंतसिद्धसाह नमः । ’ इत्येकादशी विद्या । 15

[४१-४२] त्रयोदशाक्षरीविद्ये—

(१) ‘ ॐ अह्रूं अरिहंतसिद्धसाह नमः । ’ इति त्रयोदशाक्षरी विद्या ।

(२) ॐ ह्रौं ह्रौं ह्रूं ह्रौं ह्रूं ह्रः अ सि आ उ सा स्वाहा । ’ इत्यपि ।

[४३] सर्वकामदौ मन्त्रौ—

(१) ‘ ॐ ह्रौं ह्रौं ह्रूं ह्रौं ह्रूं ह्रः अ सि आ उ सा नमः । ’

(२) ‘ ॐ ह्रौं ह्रौं अह्रूं अ सि आ उ सा नमः । ’ द्वावपि मन्त्रौ सर्वकामदौ । 20

[४४] बन्दिमोचनमन्त्रः—

‘ ॐ नमो अरिहंताणं जम्ब्यूं नमः, ॐ नमो सिद्धाणं कम्ब्यूं नमः, ॐ नमो आयरियाणं स्फ्यूं नमः, ॐ नमो उवज्ज्ञायाणं ह्रम्ब्यूं नमः, ॐ नमो लोप सव्वसाहणं धम्ब्यूं नमः अमुकस्य 25 बन्दिमोक्षं कुरु कुरु स्वाहा । ’

पार्श्वनाथस्य प्रतिमां, संस्थाप्य पुरतस्ततः ।

पह्णं प्रसार्य संलेख्य, मन्त्रं पञ्चशतप्रमम् ॥

नामसंपुटसंयुक्तं, बन्दिमोक्षह(क)रं परम् ॥ ’

[४५] स्वप्नविद्या—

‘ॐ ह्रीं णमो अरिहंताणं स्वप्ने शुभाशुभं वद कू(कु)ष्माण्डिनी स्वाहा ।’ (स्वप्नविद्या ।)

‘मन्त्रोऽयं शतसंज्ञो. वक्ति स्वप्ने शुभाशुभम् ।

चारुकारे श्वेतपुष्पैर्वर्णपुष्पफलाद्वितैः ॥’

5 [४६] धर्मद्रुह उच्चारनमन्त्रः—

‘ॐ ह्रीं अ सि आ उ सा सर्वद्रुष्टान् स्तम्भय स्तम्भय मोहय मोहय मु(मू)कवत् कारय कारय अन्धय अन्धय ह्रीं वुष्टान् ठः ठः ।’

इदं मन्त्रं मुष्टिब्रह्मो, वैरिणं प्रति संज्ञपन् ।

धर्मद्रुहो नाशनं च, करोत्युच्चारनं तथा ॥

10 [४७] भूतप्रेतादिनाशनमन्त्रः—

ॐ ह्रीं ज नि आ उ सा प्रेतादिकान् नाशय नाशय ठः ठः ।’

इदं मन्त्रं ह्येकविंशत्यारजं करोति च ।

भूत-प्रेतादिकवधे, संशयो न हि सांप्रतम् ॥

[४८] जाले मन्त्र्यानां निर्गन्धनमन्त्रः—

15 ‘ॐ नमो अरिहंताणं’ इत्यादिह्यन्य ‘ॐ नमो लोण सच्चराहणं हुलु हुलु चुलु चुलु मुलु मुलु स्वाहा ।’

२१ जायतेो दत्तं जाले मन्त्र्याः नायान्ति ॥

[४९] त्रिभुवनस्वामिनीविद्या—

20 ‘ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं ह्रीं अ सि आ उ सा चुलु चुलु हुलु हुलु चुलु चुलु इच्छियं मे कुरु कुरु स्वाहा ।’

त्रिभुवनस्वामिनीविद्येयं चतुर्विंशतिसहस्रजापान् सवेसंपत [करी] स्यात् ।

[५०] वादजयार्थो मन्त्रः—

‘ॐ ह्रीं अ सि आ उ सा नमोऽहं वद वद वाग्वादिनी सत्यवादिनी वद वद मम वक्ष्रे व्यक्तवाचा

ह्रीं सत्यं ब्रूहि सत्यं वदास्त्रलितप्रचारं सदेव-मनुजानुसदसि ह्रीं अहं अ सि आ उ सा नमः ।

25 लक्षं जयमिदं मन्त्रं वादे संतनुते जयम् ।

[५१] सर्वसिद्धिप्रदमहामन्त्रः—

‘ॐ अ सि आ उ सा नमः ।’

इदं मन्त्रं महामन्त्रं, सर्वसिद्धिप्रदं ध्रुवम् ॥

[५२] त्रिभुवनस्वामिनी विद्या—

30 ‘ॐ अहंते उत्पत् उत्पत् स्वाहा ।’ इति द्वितीया त्रिभुवनस्वामिनी विद्या ।

[५३] वादजयकरीविद्या—

‘ॐ अग्निय मग्गिय अरिहं जिण आत्थ पंचमायघरा ।

उद्गुट्टकम्मदद्धा (द्ध) सिद्धाण णमो अरिहणणेभ्यः ।’

इति वादे जयं करोति ।

[५४] संघरक्षार्थको मन्त्रः—

5

‘ॐ नमो अरिहंताणं धणु धणु महाधणु महाधणु स्वाहा ।’

इदं मन्त्रं ललाटे च, ध्येयं सत् चोरनाशनम् ।

करोति चैतदुक्तं वा, कम्पनैर्मुनिनायकैः ।

संघस्य रक्षार्थमिदं, ध्येयं नान्यत्र हेतुके ॥

[५५] स्वप्ने शुभाशुभकथनमन्त्रः—

10

‘ॐ ह्रीं अहं क्ष्वीं स्वाहा ।’

चन्दनेन च तिलकं कृत्वा जापमष्टोत्तरशतं कृत्वा सुप्येत रात्रौ शुभाशुभं वक्ति ।

[५६] निर्विषीकरणमन्त्रः—

‘ॐ ह्रीं अहं अ सि आ उ सा वलीं नमः ।’ इत्यनेन निर्विषीकरणत्वम् ।

[५७] पञ्चाक्षरीविद्या—

15

‘ॐ नमो जूं सः ।’

इति पञ्चाक्षरीविद्या-मन्त्रयन्त्रे करोति च ।

भद्रस्य शुभकल्पार्णं, त्वेवमेव मतं बुधैः ॥

कर्णिकायां त्वेक[त]त्त्वं, तत्त्वतुर्यं चतुर्दिशि ।

साष्टपत्रेषु सिद्धस्य, बीजं ज्ञेयं मुनीश्वरैः ॥

20

तेजो-मायायुत तत्त्वं, कामबीजेन संयुतम् ।

हुतिप्रियामूलमन्त्रं, त्वेकमेव वशादिषु ॥

वाऽन्यत्प्रकारमुक्तं च, कर्णिकायां च देवके- ।

ति पदं साष्टपत्रेषु, णमोऽरिहंताणमेव च ॥

भूपुरं वारिसुपुरं, यन्त्रकर्मरिनाशनम् ।

25

कर्मचक्रमिदं ज्ञेयं, ध्यानचक्रं परं गतम् ॥

कर्मचक्रम्

ध्यानचक्रम्

ॐ नमः

ॐ नमः

ॐ जूं सः

ॐ जूं सः

ॐ अहं

घारकस्य

30

शुभं भवतु

[५८] तस्करादर्शनमन्त्रः—

‘ॐ णमो अरिहंताणं आभिणि मोहिणि मोहय मोहय स्वाहा ।’
मार्गे गच्छद्भिरियं विद्या स्मरणीया, तस्करदर्शनमपि न भवति ।

[५९] वशीकरणमन्त्रः दुष्टव्यन्तरादिशान्तिश्च—

- 5 ‘ॐ णमो अरिहंताणं अरे अरिणे अमुकं मोहय मोहय स्वाहा ।’ खटिकया धीखण्डेन वा इदं यन्त्रं लिखित्वाऽमुना मन्त्रेण श्वेतपुष्पैः श्वेताक्षतैर्वा जपेत् । यमाश्रित्य जपः क्रियते स वशीभवति । एतद्-यन्त्रमध्ये चात्मानमात्मना दीयते । ततः संध्यायेत् । पूर्वाशाभिमुखं पूर्वं पूर्वदलादारभ्याष्टाक्षरं मन्त्रं जपेत् ११०० । ततः आग्नेयदलादारभ्यामुमेव मन्त्रं जपेत् ११०० । पृथग्यदलेष्वपि यावदीशानदलम् । पृथग्दलात्रं जपे कृते दुष्टव्यन्तरादिसर्वप्रत्युद्देशान्तिः ।

10 [६०] धर्मद्रुहो व्यन्तरस्योच्चाटनमन्त्रः—

‘ॐ णमो आयरियाणं आरियाणं फद् ।’ इत्यनेन धर्मद्रुहो व्यन्तरस्योच्चाटनम् ।

[६१] वादजयार्थको मन्त्रः—

‘ॐ हं सः ॐ ह्रीं अहँ ऐँ श्रीं असिआउसा नमः ।’
पतनमन्त्रं विवादविषये जयं करोति ।

15 [६२] दाहशान्तिमन्त्रः—

‘ॐ नमो ॐ अहँ अ सि आ उ सा नमो अरिहंताणं नमः ।’
हृदयकमले १०८ जपादुपवासफलम् । पत्तेन जलेन पानीयं मन्त्रितं कृत्वाऽग्नेर्वा दावानलस्याग्ने रेखां दद्याद् दाहशान्तिर्भवति ॥

[६३] सर्वत्र जयार्थको मन्त्रः—

- 20 ‘ॐ ह्रीं अहँ असिआउसा अनाहतविज्जा(घा)यै अहँ नमः ।’
प्रतिदिनं त्रिकालमष्टोत्तर[शत]जपः, सर्वत्र जयो भवति ।

[६४] सर्पभयनाशनमन्त्रः—

‘ॐ नमो सिद्धाणं पंचेणं पंचेणं ।’ एतेन दीपरात्रिदिने गुणिते यावज्जीवं सर्पभयं (यो) नो भवेत् ।

25 [६५] सर्वकार्यसिद्धिमन्त्रः—

‘ॐ ह्रीं ओं क्लीं क्रौं ब्लुं अहँ नमः ।’ इदं मन्त्रं जपतः सर्वकार्याणि साधयति ।

[६६] शत्रुवशीकरणमन्त्रः—

‘ॐ ह्रीं श्रीं अमुकं दुष्टं साधय साधय असिआउसा नमः ।’
दिनानामेकविंशत्या, जपन्नष्टोत्तरं शतम् ।

- 30 यं शत्रुं च समुद्दिश्य, करोति पक्षं...तरेः (१) ॥

[६७] सर्वसिद्धिकारकमन्त्रः—

‘ॐ अरिहंताणं सिद्धाणं आयरियाणं उवज्जायाणं साह्वणं नमः सर्वसमीहितसिद्धिं कुरु कुरु स्वाहा ।’

जपनाद्युत्सवैव सर्वसिद्धिर्भवेन्ननु ॥

[६८] कर्मक्षयार्थको मन्त्रः—

5

‘ॐ ह्रीं अहं अनाहतविधायै नमः ।’ अथवा—‘असिञ्जाउसा अनाहतविधायै नमः ।’ इति कर्मक्षयः ।

[६९] शुभाशुभादेशको मन्त्रः—

‘ॐ नमो अरिहो भगवथो बाहुबलिस्स पण्हसव(म)णस्स अमले विमले निम्मलनाणपया-सणि, ॐ नमो सव्वं भासई अरिहा सव्वं भासई केवली पपणं सव्ववयणेण सव्वं सव्वं होउ मे स्वाहा ।’ 10

इत्यात्मानं शुचिं कृत्वा, बाहुयुग्मेन संजपन् ।

संपूज्य कायोत्सर्गेण, जिनं वक्ति शुभाशुभम् ॥

[७०] सर्वसिद्धिप्रदो मन्त्रः—

‘ॐ ह्रीं णमो अरहंताणं मम ऋद्धिं वृद्धिं समीहितं कुरु कुरु स्वाहा ।’

अयं मन्त्रो बुधेन शुचिना प्रातः सन्ध्यायां द्वात्रिंशद्वाचं स्मरणीयः, सर्वसिद्धिप्रदः । 15

[७१] प्रणवचक्रध्यानं, तत्फलं च—

कर्णिकायामोमिति मूर्ध्नि ह्रीं णमो अरिहंताणं इति सर्वतो भू-जलपुरयुतं चक्रं, प्रणवाख्यं च कथ्यते ।

ध्यानात् कर्मक्षयं चाऽऽशु, कुरुते वश्यवश्यकम् ॥

[७२] ज्वराद्युत्तारणमन्त्रः—

20

‘ॐ दे ह्रीं नमो लोप सव्वसाह्वणं ।’ इत्यनेनाभिमन्त्रितपत्र्यमा(पटा)च्छादनादेकाहिकं द्रवाहिकं त्र्याहिकं चानुर्थ(हि)कं दुष्टवेला-ज्वरादिकं नाशयति ।

[७३] ग्रहाणां शान्तिकरमन्त्राः—

‘ॐ णमो अरिहंताणं’, जापस्त्वयुतसम्प्रमः ।

चन्द्रदोषं हरेदेतद्, लघौ होमो दशांशकः ॥ १ ॥

25

‘ॐ णमो सिद्धाणं’ इत्येतज्जतं त्वयुतप्रमम् ।

सूर्यपीडां हरेदेतद्, कूरे होमो दशांशकः ॥ २ ॥

‘ॐ ह्रीं णमो आयरियाणं’ जतं त्वयुतसंप्रमम् ।

गुरुपीडां हरेदेतद्, दुःस्थिते तद्दशांशकम् ॥ ३ ॥

‘ॐ ह्रीं णमो उवज्जायाणं’ जतं त्वयुतसंमितम् ।

30

बुधपीडां हरेदेतद्, कूरे होमो दशांशकः ॥ ४ ॥

- ‘ॐ ह्रीं णमो लोप सञ्चसाह्वणं’ जतं त्वयुतसंभ्रमम् ।
 शनिपीडां हरेदेतत्, कृरे होमो दशांशकः ॥ ५ ॥
 ‘ॐ ह्रीं णमो अरहंताणं’ जतं दशासहस्रकम् ।
 शुक्रपीडां हरेदेतत्, कृरे होमो दशांशकः ॥ ६ ॥
 5 ‘ॐ ह्रीं णमो सिद्धाणं’, जतं दशासहस्रकम् ।
 मङ्गलव्याधिहरणे, कृरे स्याच्च दशांशकः ॥ ७ ॥
 ‘ॐ ह्रीं णमो लोप सञ्चसाह्वणं’ जापं दशासहस्रकम् ।
 राहु-केतुद्वये ज्ञेयं, कृरे होमो दशांशकः ॥ ८ ॥

[७४] रक्षामन्त्रः—

- 10 ‘ॐ ह्रीं नमो अरिहंताणं पादौ रक्ष रक्ष ।’
 ‘ॐ ह्रीं नमो सिद्धाणं कर्ति रक्ष रक्ष ।’
 ‘ॐ ह्रीं नमो आयरियाणं नाभि रक्ष रक्ष ।’
 ‘ॐ ह्रीं नमो उचज्झायाणं हृदयं रक्ष रक्ष ।’
 ‘ॐ ह्रीं नमो लोप सञ्चसाह्वणं कण्ठं रक्ष रक्ष ।’
 15 ‘ॐ ह्रीं एसो पंच नमस्कारो (णमोकारो) शिखां रक्ष रक्ष ।’
 ‘ॐ ह्रीं सञ्चपावणणसणो आसनं रक्ष रक्ष ।’
 ‘ॐ ह्रीं मंगलाणं च सञ्चेत्सि पदमं होश्च † मंगलं आत्मवक्षः
 परवक्षः रक्ष रक्ष ।’ इति रक्षामन्त्रः ॥

[७५] सकलीकरणमन्त्राः

- 20 ‘ॐ नमो अरिहंताणं नाभी ।’ ‘ॐ नमो सिद्धाणं हृदये ।’ ‘ॐ नमो आयरियाणं कण्ठे ।’ ‘ॐ नमो उचज्झायाणं मुखे ।’ ‘ॐ नमो लोप सञ्चसाह्वणं मस्तके । सर्वाङ्गेषु मां रक्ष रक्ष हिलि हिलि मातङ्गिनी स्वाहा ।’ इति सकलीकरणमन्त्राः ।

- [७६] ‘ॐ णमो अरिहंताणं स्वाहा’—इति शान्ता ।
 [७७] ‘ॐ णमो अरिहंताणं स्वधा’—पुष्टौ ।
 25 [७८] ‘ॐ णमो अरिहंताणं वषट्’—वश्ये ।
 [७९] ‘ॐ णमो अरिहंताणं वौषट्’—आकृष्टौ ।
 [८०] ‘ॐ णमो अरिहंताणं ठः ठः’—स्तम्भने ।
 [८१] ‘ॐ णमो अरिहंताणं ह्रूं’—विद्वेषे ।
 [८२] ‘ॐ णमो अरिहंताणं फट् स्वाहा’—उच्चाटने ।
 30 † ‘हवह’ पाठान्तरम् ।

[८३] 'ॐ गमो अरिहंताणं घेषे'—मारणे ।

इत्यष्टौ मन्त्रास्तेजोऽग्निप्रियायुतसंपुटरीत्या वृथगभूत्य जप्याः । एवमेव—ॐ गमो सिद्धाणं स्वाहा-
स्वधादियोज्यम् । एवमेव सूत्राधुपाध्याये साधौ योज्याः । एवं (८×५) चत्वारिंशन्मन्त्रा यथेच्छं जप्याः ।

[८४] तर्पणमन्त्राः—

"ॐ नमोऽर्हद्भ्यः स्वाहा । ॐ नमः सिद्धेभ्यः स्वाहा । ॐ नमः आचार्येभ्यः स्वाहा । ॐ [नमः] 5
उपाध्यायेभ्यो स्वाहा । ॐ [नमः] सर्वसाधुभ्यः स्वाहा ।"—इति तर्पणमन्त्राः ।

[८५] होममन्त्राः—

"ॐ ह्रूं अर्हद्भ्यः स्वाहा, ॐ ह्रूं सिद्धेभ्यः स्वाहा, ॐ ह्रूं आचार्येभ्यः स्वाहा, ॐ ह्रूं उपाध्या-
येभ्यः स्वाहा, ॐ ह्रूं सर्वसाधुभ्यः स्वाहा ।"—इति होममन्त्राः ।

[८६] शाकिनी निवारणमन्त्रः—

'ॐ गमो अरिहंताणं भूत-पिशाच-शाकिन्यादिगणान् नाशय हुं फद् स्वाहा ।'
१०८ जतोऽयं मन्त्रः शाकिन्यादीन् विनाशयति । अथवा चैकं साष्टपत्रं पद्यं चिन्तयेत् । तत्र
कर्णिकायामाद्यं तत्त्वं शेषाणि चत्वारि शङ्कावर्तविधिना संस्थाप्य ध्यानात् शाकिन्यादयो न प्रभवन्ति ।

[८७] बुद्धिबर्धनमन्त्रः—

'ॐ गमो अरिहंताणं वद् वद् वाग्वादिनी स्वाहा ।'
इत्यनेन मासं प्रति कङ्कुवस्तु (मालकाङ्गणीति प्रसिद्धं) चाभिमन्त्र्य मासं प्रति देयं चैवं
पष्टिदिनप्रयोगे कृते बालस्य बुद्धिवृद्धिर्भवति ।

[८८] सर्वकर्मकरमन्त्रः

'ॐ नमो अरिहंताणं, ॐ नमो सिद्धाणं, ॐ नमो आयरियाणं, ॐ नमो उबज्हायाणं, ॐ नमो
लोणं सब्वसाङ्गणं, ॐ नमो वंसणाय(णस्त), ॐ नमो णाणाय(णस्त), ॐ नमो चरिस्ताय (त्तस्त), 20
ॐ ह्रूं त्रैलोक्यवशांकरी ह्रूं स्वाहा ।'

चैकविंशतिवारं यद्, जप्त्वा प्रणियञ्च यस्य च ।

दत्ते स हि घरी तस्य, भवति न च संशयः ॥

पानीयं चाभिमन्त्र्यैवमुज्जने नेत्ररोगिणः ।

रोगपीडाहारं दत्तं, वा शिरोऽर्द्धशिरोऽर्तिषु ॥

25

[आ पहेला विषय न. ६५—२० मां 'पंचनमस्कृतिदीपक' नामना प्रथमांथी नमस्कार—मन्त्रो उद्धत
करवामा आन्या छे । तेमां २९ मन्त्रो नीचे जे फलादेश आदि कर्मां छे तेनो अहीं अनुवाद आपवामा आवे छे.]

अनुवाद

आगमनां प्रयोगे भगवामां उद्यमशील मुनिने त्रण प्रकारनी केवली विद्याओ अने त्रण प्रकारनी
पिशाची विद्याओयी गणित वगैरे विषयोर्मां सिद्धान्त संबंधि ज्ञान थाय छे ॥ १-६ ॥

30

- आ अंगन्यास माटेनो मंत्र छे ।—आ पांचने करेलो नमस्कार सर्व पापोनो नाश करनारो छे । सर्व प्रकारनां मंगलोमां आ नमस्कार प्रथम मंगल छे ॥ ७ ॥
- आ वज्रपंजर मंत्र छे—विपरीत कार्योमां अंगन्यास करवो अने शोभन कार्योमां वज्रपंजरतुं स्मरण करवुं । ते बनेथी रक्षा थाय छे ॥ ८ ॥
- 5 आ अपराजितविद्या छे । आ अनादिसिद्ध मंत्र चित्तने चमत्कार पमाडनारो छे । आ प्रकारे पंचांगी विद्यातुं ध्यान करनार कर्मनो क्षय करे छे ॥ ९ ॥
- आ परमेष्ठिओनो बीज-मंत्र छे ।—अरिहंतनो अ, सिद्ध-अशरीरीनो अ, आचार्यनो आ, उपाध्यायनो उ अने मुनिनो म्, ए प्रकारे परमेष्ठीना पांच अक्षरोनी संधि करतां—अ+अ=आ+आ=आ+उ=ओ+म्=ॐकार निष्पन्न थाय छे । जैनैन्द्रव्याकरणनां सूत्रोथी तेनी सिद्धि थई छे ॥ १० ॥
- 10 आ पोडशाक्षरी विद्या छे—मन्त्रपदोमांथी निपजेली अने पांचे गुरुओना नाममांथी उत्पन्न सोळ अक्षरोथी शोभती महाविद्याने जगतना मनुष्योए नमस्कार करेल छे, तेतुं तुं स्मरण कर । बसो बार आ विद्यानु एकाग्र मनथी जाप करनार ध्यानी पुरुष इच्छा न करे तो पण उपवासना तपतुं फळ मेळवे छे ॥ ११ ॥
- आ सत्तर अक्षरनी विद्या छे—आ विद्याथी मानवी वाणीमां वाद कुशळता मेळवे छे ॥ १२ ॥
- 15 आ त्रण देवोनी विद्या छे ॥ १३ ॥
- आ छ अक्षरनी विद्या छे—ते वीक्षा आपना कहेवामा आवे छे ॥ १४ ॥
- आ छ वर्णोथी उत्पन्न थयेली विद्या छे—आ अजेय अने पवित्र विद्यानो त्रणसो वार जाप करनार ध्यानी पुरुष एक उपवासतुं फळ मेळवे छे ॥ १५ ॥
- आ चार वर्णात्मक मंत्र छे—आ मंत्र चार वर्ग—१ धर्म, २ अर्थ, ३ काम अने ४ मोक्षने
- 20 आपनारो छे । आ मंत्रनो चारसो वार जाप करनार योगी एक उपवासतुं फळ मेळवे छे ॥ १६ ॥
- आ बे वर्णनो मंत्र छे ॥ १७ ॥
- आ एकाक्षरी मंत्र छे—योगीओ सदा बिन्दु सहित ॐ कारनु ध्यान करे छे । ते कामनाओने पूर्ण करनारो छे अने मोक्षने पण आपे छे, ते प्रणव-ॐ कारने नमस्कार थाओ ॥ १८ ॥
- अकारनु ध्यान अने तेतुं फळ—आदि मंत्रना अरिहंत नामना अकारनो एकाग्रताथी पांचसो
- 25 वार जाप करनार एक उपवासतुं फळ मेळवे छे ॥ १९ ॥
- आ पांच वर्णमथी विद्या छे । ते विद्या पंच तत्त्वथी उपलक्षित छे । श्रेष्ठ मुनिवरोए ध्रुतस्वन्ध-मांथी ए विद्यानो वीजबुद्धिथी उद्धार करेलो छे । ब्रदीवानने ढोडाववा माटे प्रथम मंत्र हूँ अने शान्तिने माटे बीजो मंत्र हूँ दशवेलो छे । त्रीजो मंत्र हूँ लोकानुं मोहन करवा उपयोगमा लेवाय छे । चोथो मंत्र हूँ कर्म नाश माटे छे । ज्यारे पांचमो मंत्र हूँ छये कर्मो माटे छे । ए पांचे मंत्रो मुक्तिने आपनारो
- 30 जगावेलो छे । पोताना मनने वश करीने त्रिसन्ध्य नियत-अभ्यास-जाप करवाथी साधक निःशंक थईने निगूढ एवा जन्मबंधनने जलदीथी छेदी नाखे छे ॥ २० ॥
- आ विद्या मुक्तिने आपनारी छे—जे संयमी पुरुष एकाग्र बुद्धिथी निरंतरपणे मंगल, शरण अने उत्तम एवा अरिहंत, सिद्ध, साधु अने धर्म ए चार वर्णोतुं स्मरण करे छे ते मोक्षलक्ष्मीनो आश्रय करे छे ॥ २१ ॥

आ विद्यातिशायिनी विद्या छे—सिद्धिना महेलमां चडवा माटे आ तेर अक्षरोवाळी विद्या-
तिशायिनी विद्या छे, ते ए (महेल)ना पगयियां स्वरूप छे ॥ २२ ॥

ऋषिमंडलमंत्रराजानो आ मंत्र छे—जे भव्य पुरुष सत्तावीश वर्णोवाळो आ 'ऋषिमंडल-
मन्त्रराज'नुं ध्यान करे छे अने आठ हजार बार जाप करे छे ते पोतानां वांछितोने प्राप्त करे छे अने
सर्व मनुष्योने अमीष्ट एवां इहपरलोकनां सुखोने मेळवे छे ॥ २३ ॥

5

आ मूलत्रयी विद्या कहेवाय छे—ते वशीकरण, मोहन अने पुष्टि करनारी छे ॥ २४ ॥

'ॐ नमो अरिहंताणं' ए मंत्र माटेनी ध्यान प्रक्रिया बतावे छे—आठ दळमां आठ वर्णोथी
शोभता अने चन्द्रमण्डलना आकारवाळा कमळनुं तुं मुखरूपी गुह्यामां स्मरण-ध्यान कर । "ॐ नमो
अरिहंताणं" ए वर्णोने क्रमशः प्रत्येक पांढडी उपर ते (कमल)मां मूकता जोईए । ते पछी (अकारादि)
स्वरोवाळी अने सुवर्णना जेवी गौर वर्णवाळी कर्णिकानी केसरालीनुं स्मरण करवुं जोईए । जगतमां 10
शोभायमान एवी आ कर्णिका सुधाबीजपणाने पावो ॥ २५ ॥

ह्रींकार मंत्रनी ध्यान प्रक्रिया बतावे छे—चन्द्रविषमांथी उगता पूर्ण चन्द्र समान अमृतबीज
सदृश मायावर्ण ह्रींकार धीमे धीमे नीचे आवी रह्यो छे एम ध्यान करवुं । पछी अत्यन्त विकसित, अति
विस्तृत अने प्रभामण्डलनी मध्यमां रहेलो ह्रींकार मुखकमलमां प्रवेशे छे अने मुखकमलनी कर्णिका उपर
विराजमान छे, एवु चिंतन करवु । वळी ते वर्ण जाणे मुखकमलना प्रत्येक पत्रमां भमनो होय, क्षणमां 15
(मुखमांन) आकाशमां विचरतो होय, मनना अंधकारने छेदतो होय, अमृतरसने झरतो होय, ताळजाना
छिद्रमां पैसतो होय, भ्रूमध्यमा चमकतो होय अने जाणे उपोत्तिर्मय होय, एवा अचित्य प्रभाववाळा
ह्रींकारतु मुनिए ध्यान करवु ।

ॐ नमो अरिहंताणं अने ह्रींकार ए बे मंत्रोनुं फळः—

ॐ नमो अरिहंताणं ए आठ वर्णो अथवा ह्रींनुं स्मरण करनार योगी विषनो नाश करे छे । एनो 20
जाप करता करना सकल शाखनो पारगामी थाय छे । एनो निरंतर अभ्यास करतां छ मासमां सुखमां रहेली
धुमाडानी दीवेट जूए छे । पछी एक वर्ष यता मुखमांथी महाज्वाळा नीकळती जूए छे । ते पछी सर्वज्ञनुं
मुख जूए छे । ते पछी प्रत्यक्षरूपे सर्वज्ञने जूए छे ॥ २६ ॥

सात बीजवाळा मंत्रनुं ध्यानः—

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ए प्रकारे सात बीज मंत्रोनुं ध्यान करनार सात प्रकारनी ऋद्धि 25
पावे छे । प्राचीन समयनी जेम आजे पण आपणा माटे ए जाप करवा योग्य छे । तेनुं मूळ एक ज छे । ते
त्रण कुण्डलाकार वेष्टनयी युक्त छे । तेनी नीचे माया—ह्रींकार पण (त्रण कुण्डलाकारथी वेष्टित (?),
ईकार अने विंदुथी युक्त छे । आ नव अक्षरवाळुं बीज अनाहत कहेवाय छे । एनां ध्यानथी जे पर-
ब्रह्मरूप छे, अगम्य छे, अवाच्य छे एवुं सिद्धचक्र मुक्तिमां रहेळुं होवा छतां ते ध्येय विषय बने छे ।

ए रीते 'ॐ' आदि जाप्यनुं वर्णन कर्युं । दरेकनी रुचि मुजब जाप्य (अरिहंतादि पदो) नाना 30
प्रकारना होवा छतां बंधां एक ज छे कारण के परस्पर सदृश छे ।

श्री नेमिचन्द्र सैद्धांतिके रचेलो द्रव्यसंप्रहमां जणाव्युं छे के—

[अर्थाथी आगळ (द्रव्यसंप्रहमां) मंत्रवाक्यमां रहेल जे पदस्थ ध्यान, तेनुं विवरण करे छे—]

परमेष्ठीना वाचक—पांत्रीश, सोल, छ, पांच, चार, बे अने एक वर्णवाळा मंत्रोने तमे जपो अने तेनुं ध्यान कर्तो । व्रीजुं गुरूपदेशयी समजो । (४९)

व्याख्या—गणो अरि०—०सञ्जसाहृणं सुधीना आ पांत्रीश वर्णो (सर्वप्रद) (सर्वपापनाशक) कहेवाय छे । अरि०—साहू सुवीना सोळ अक्षरो 'नामपद' कहेवाय छे । अरिहंत सिद्ध—ए छ अक्षरो अरि-
5 हत अने सिद्धनां 'नामपद' कहेवाय छे । अ सि आ उ सा ए पांच अक्षरो 'आदिपद' कहेवाय छे । अरिहंत ए चार अक्षरो 'नामपद' छे । सिद्ध—ए बे अक्षरो सिद्धनां 'नामपद' छे । एक वर्णवाळो अ ए अक्षर अरिहतनु अथवा अहेनु 'आदिपद' छे । अथवा ॐ ए एक अक्षर पाच परमेष्ठीनु 'आदिपद' छे । ते केवी रीते, तो कहे छे के :—

अरिहत, अशरीरी—सिद्ध, आयरिय—आचार्य, उवज्जाय—उपाध्याय अने मुनिना प्रथम अक्षरोयी
10 निष्पन्न थयेलो ॐकार ए पांच परमेष्ठीनो वाचक छे ।

उपर्युक्त गाथा प्रमाणे पांच परमेष्ठीओना आदि अक्षरो अ+अ+आ+उ+म् नी व्याकरण-
मूत्रोमा कहेल स्वरसंधि विधान मुजब संधि कर्तां ॐ शब्द निष्पन्न थाय छे । शा माटे आनो जाप करो
अने ध्यान करो एम कहेवामा आवे छे? तो कहे छे के—प्रथम समग्र मन्त्रवादाना पदोनी अंदर सारभूत
एवां आ पदो आ लोक अने परलोकना इच्छिनो पूरवामां समर्थ छे एम जाणवुं । ते पछी अनन्तज्ञान
15 आदि गुणोना स्मरणरूपे अने वचनथी उच्चारवडे जाप करवो ।

बळी, शुभ उपयोगरूप ऋण गुप्तिवाळी अवस्थामां मौनपणे ध्यान करवु । 'अरिहत' वगैरे
पदो वाचक छे अने अनन्तज्ञान आदि गुणोयी युक्त अरिहंत वाच्य—अभिधेय छे एम कहेवाय छे । पांच
परमेष्ठीओनु वाच्य-वाचक रूपे ध्यान करवुं ।

बीजा पण बार हजार श्लोक प्रमाणवाळा 'पांच नमस्कार' प्रथमां बतावेल क्रम मुजब लघु
30 सिद्धचक्र, बृहत् सिद्धचक्र आदि देवपूजाना प्रकारो छे । तेने रत्नत्रयनी मेदामेदथी आराधना करनार
एवा सदगुरुनी कृपाथी जाणीने तेनु ध्यान करवुं ।

आ प्रकारे पदस्थ ध्यानना स्वरूपनु वर्णन कर्युं छे । 'द्रव्यसंग्रह' मळ ग्रन्थ उपर 'ब्रह्मदेवे'
रचेली व्याख्यामांथी आ विवरण अहीं आयुं छे ॥ २० ॥

अगन्यास मन्त्र :—

25 तेनी सिद्धि माटे 'अ सि आ उ सा' ए वर्णो छे । अ नो नाभिकमलमा, सि नो मस्तकमा,
आ नो कंठकमलमां, स्व नो हृदयमां, सा नो मुख-कमलमा न्यास करवो । अथवा अ नो नाभिमां, सि नो
मस्तकमा, आ नो कंठमा, उ नो हृदयमां अने सा नो मुखमां न्यास करवो ॥ २८ ॥

ॐकार वगैरेनी ध्यानप्रक्रिया—

ॐ नमः सिद्धेभ्यः—एमां जे ॐकार छे तेतुं, तेमज हौं, अ, अहं वगैरे जे मन्त्रबीजो उपर
30 कहेवामा आवेलां छे तेमनु क्या—क्या स्थले स्मरण करवु जोईए? तो ते माटे आ रीते जणावे छे :—

बे आंलोमां, बे कानमां, नासिकाना अग्रभागमां, ललाट—भालस्थलमां, मुखमां, नाभिमां,
मस्तकमा, हृदयमां, नाळवामां, अने बे भवांना अत भागमां (भ्रूमध्यमां)—(आ मंत्रबीजोतुं ध्यान करवु
जोईए ।)

ए प्रकारे निर्मळ बुद्धिवाळाओए शरीरमां ध्यानमां स्थानो कहेलां छे, ते पैकीना एक स्थानमां
35 नियत विषयमां चिन्ते जोडवु जोईए ॥ २९ ॥

તાવ ઉતારવાનો મંત્ર—‘ૐ નમો લોએ સ્વસાહ્ણ’ વગેરે પાંચે પદોને ઊલટા ક્રમે ૐકાર તેમ જ હ્રીકારપૂર્વક બોલવા । એ પ્રકારે મંત્રનો જાપ કરીને વજ્રને ગાંઠ દેવી અને તે વજ્ર જેને તાવ આવતો હોય તે માણસને ઓઢાઢી દેવાથી તાવ ઉતરી જાય છે, પરંતુ વજ્ર ખાસ કરીને નવું હોવું જોઈએ; એમ કહેલું છે ॥ ૩૦ ॥

પિસ્તાલીશ અક્ષરની વિદ્યા—‘ૐ હ્રીં નમો અરિં’ થી ‘૦સાહ્ણ’ સુધીની પિસ્તાલીશ અક્ષરોની 5 આ વિદ્યા છે । ન સંભળાય એ રીતે એનો જાપ કરવો । દુષ્ટ મનુષ્યો અને ચોર વગેરેનું સંકટ આવી પડતાં, મહા આપત્તિના સ્થાનમાં શાન્તિને માટે અથવા વરસાદ લાવવા માટે આ મંત્રનો ઉપાંશુ જાપ કરવો જોઈએ । પાંચે નામો (અરિહંતાદિ)ના આદિ પદોનો (‘અ સિ આ ઉ સા’ નો) પંચપરમેથી મુદ્રાવડે જાપ કરતાં સમગ્ર ક્ષુદ્ર ઉપદ્રવોનો નાશ થાય છે અને કર્મનો ક્ષય થાય છે ॥ ૩૧ ॥

દેવગણિ વિદ્યા (ગણિ વિદ્યા)—ૐ અરિહંતથી નમઃ સુધીનો મંત્ર એ દેવગણિ (ગણિવિદ્યા) 10 નામથી કહેવાય છે । તેનો સરસ્વતીદેવીના મદિરમાં ૧૦૮ વાર જાપ કરવો । જાપ કર્યા પછી સર્વ કાર્યોમાં સિદ્ધિ અને વિજય આપે છે ॥ ૩૨ ॥

ચોરનો મય દૂર કરવાનો મંત્ર—આ મંત્રથી મંતરેલા વજ્રમાં ગાંઠ બાધવી । પછી ગમે તેવા મોટા જંગલમાં પળ ચોરનો મય લાગતો નથી ॥ ૩૩ ॥

સર્પ વગેરેનાં ક્ષેર દૂર કરવાનો મંત્ર—આ મંત્રથી સર્પ વગેરેના વિષ નાશ પામે છે ॥ ૩૪ ॥ 15
સાપ, વીંછી, ઉદર વગેરેને દૂર કરવાનો મંત્ર—આ મંત્રથી સાપ, વીંછી, ડંદર વગેરે દૂરથી નાસી જાય છે ॥ ૩૫ ॥

વદીવાનને મુક્ત બનાવવાનો મંત્ર—પાંચે પદોના વર્ણોને ઊલટા ક્રમે બોલવાથી—જાપ કરવાથી વદીવાન છૂટી જાય છે । બીજા કાર્યોમાં આ મંત્રનો જાપ ન કરવો । બીજાં કાર્યોમાં કારણ વિશેષ બલવાન હોય છે, એનો ન્યાય છે । શાન્તિકર્મ વગેરે કાર્યો, બંદીને છોડાવવા રૂપ કાર્યથી જુદા સ્વરૂપનાં છે । 20 તેથી છૂટો માણસ બંધાઈ જાય અને બધાયેલો છૂટે એવું આ મંત્રનું ફલ છે (?) ॥ ૩૬ ॥

સર્વકર્મસમૂહદાયક મંત્ર—આ કઠિયુગમાં—પંચમ કાલમાં પળ આ મંત્ર સમગ્ર કૃત્યકારી કર્મોનો સમૂહ આપે છે । (અર્થાત્ એનાથી શાંતિક, પૌષ્ટિક, વચીકરણ ઇત્યાદિ કાર્યો થાય છે) ॥ ૩૭ ॥

પરિચય

૬૪-૧૯ વિભાગમા જે પરિચય આપેલ છે તે જ પ્રમાણે સમજવો ।

आत्मरक्षानमस्कारस्तोत्रम्

(अनुष्टुप्-वृत्तम्)

- 5 ॐ परमेष्ठिनमस्कारं, सारं नवपदात्मकम् ।
आत्मरक्षाकरं वज्रपञ्जरामं स्मराम्यहम् ॥ १ ॥
- ‘ॐ नमो अरिहंताणं’, शिरस्कं शिरसि स्थितम् ।
‘ॐ नमो सव्वसिद्धाणं’, मुखे मुखपटं वरम् ॥ २ ॥
- ‘ॐ नमो आयरियाणं’, अङ्गरक्षाऽतिशायिनी ।
‘ॐ नमो उवज्जायाणं’, आयुधं हस्तयोर्दृढम् ॥ ३ ॥
- 10 ‘ॐ नमो लोए सव्वसाहूणं’, मोचके पादयोः शुभे ।
‘एसो पंचनमुक्कारो’, शिला वज्रमयी तले ॥ ४ ॥
- ‘सव्व-पाव-प्पणासणो’, वज्रो वज्रमयो बहिः ।
‘मंगलाणं च सव्वेसि’, खादिराङ्गार-खातिका ॥ ५ ॥
- 15 ‘स्वाहा’न्तं च पदं ज्ञेयं, ‘पढमं हवइ मंगलं’ ।
वज्रोपरि वज्रमयं, पिधानं देह-रक्षणे ॥ ६ ॥

अनुवाद

- सारभूत, नवपदमय, वज्रना पाजरानी माफक आत्मरक्षा करनार एवा परमेष्ठि-नमस्कारानु हु
ॐकारपूर्वक स्मरण करु छुं ॥ १ ॥
- 20 ‘ॐ नमो अरिहंताणं’ ए पद मस्तक पर रहेल शिरखाण छे । ‘ॐ नमो (सव्व) सिद्धाणं’ ए
पद मुख पर श्रेष्ठ मुखपट (मुख-रक्षक-वस्त्र) छे ॥ २ ॥
- ‘ॐ नमो आयरियाणं’ ए पद उत्तम अंग-रक्षा (कवच-वस्त्र) छे, ‘ॐ नमो उवज्जायाणं’ ए
पद बने हाथोमां रहेलु मजबूत हथियार छे ॥ ३ ॥
- ‘ॐ नमो लोए सव्व-साहूणं’ ए पद बने पगोनी पवित्र मोचक-पगनी रक्षा माटेनी गोठण
सुधीनी मोजडीओ छे । ‘एसो पंच-नमुक्कारो’ ए पद तळीयामा रहेली वज्रमय शिला छे ॥ ४ ॥
- 25 ‘सव्व-पाव-प्पणासणो’ ए पद बहारनो वज्रमय किछो छे, अने ‘मंगलाणं च सव्वेसि’ ए पद
(किछाने फरती) खेरना अंगारावाळी खाई छे ॥ ५ ॥
- ‘स्वाहा’ अंतवाळुं एटले ‘पढमं हवइ मंगलं’ (पढमं हवइ मंगलं स्वाहा)। स्वाहा’ ए पद
शरीरनी रक्षा माटे किछा उपर रहेलुं वज्रमय ढांकण छे ॥ ६ ॥

महाप्रभावा रक्षेयं, क्षुद्रोपद्रव-नाशिनी ।
 परमेष्ठि-पदोद्भूता, कविता पूर्वस्मरिभिः ॥ ७ ॥
 यश्चैवं कुरुते रक्षां, परमेष्ठि-पदैः सदा ।
 तस्य न स्याद् भयं व्याधिराधिश्चापि कदाचन ॥ ८ ॥

परमेष्ठिपदोयी बनेली आ रक्षा महाप्रभाववाली छे, क्षुद्र उपद्रवोनी नाशक छे अने 5
 पूर्वाचार्योण कही छे ॥ ७ ॥

जे (जीव) परमेष्ठि-पदोवडे आ प्रमाणे सदा रक्षा करे छे, तेने क्यारेय भय, रोग अने मानसिक
 चिन्ताओ धनी नयी ॥ ८ ॥

परिचय

आ स्तोत्र केटलाक प्रकाशनामां प्रसिद्धि पाम्युं छे अने जैन समाजमां तेनो पाठ करवानो ठीक 10
 ठीक प्रचार छे । आ स्तोत्र 'बृहन्नमस्कारस्तोत्र' अथवा 'वज्रपञ्जर' नामे ओळखाय छे । आ स्तोत्रम-
 आठ पद्ये छे ।

आ स्तोत्रनी बे हस्तलिखित प्रतिओ अमने मळी हती । एक प्रति, पूना-भांडारकर रिसर्च
 इन्स्टिट्यूटना संग्रहनी प्रति नं० १६२-१६६ नी हती, ज्यारे बीजी प्रति लींबडी, शेठ आणंदजी कल्याण
 जीना हस्तलिखित मंडारनी प्रति नं. ७६५ नी हती । आ बने प्रतिओने सामे राखी स्तोत्रनो मूल पाठ 15
 लेवामां आब्यो छे, ते स्तोत्र अमे अहीं अनुवाद साथे प्रगट कर्युं छे ।

आ स्तोत्रना कर्ता विशेषे माहिती मळी नयी ।

[६७-२२]

पञ्चपरमेष्ठिस्तवनम्

(वसन्ततिलका-वृत्तम्)

- 5 नम्राऽमरेश्वरकिरीटनिविष्टशोणा-
रत्नप्रभापटलपाटलिताङ्घ्रिर्पाठाः ।
'तीर्थेश्वराः' शिवपुरीपथसार्थवाहा,
निःशेषवस्तुपरमार्थविदो जयन्ति ॥ १ ॥
- लोकप्रभागभ्रुवना भवभीतिमुक्ताः,
ज्ञानावलोकितसमस्तपदार्थसार्थाः ।
10 स्वाभाविकस्थिरविशिष्टसुखैः समृद्धाः,
'सिद्धा' विलीनघनकर्ममला जयन्ति ॥ २ ॥
- आचारपञ्चकसमाचरणप्रवीणाः,
सर्वज्ञशासनधुरैर्कधुरन्धरा ये ।
ते 'स्वरयो' दमितदुर्दमवादिवृन्दा,
15 विश्वोपकारकरणप्रवणा जयन्ति ॥ ३ ॥

अनुवाद

- विनय सहित नमेलो इन्द्रोना मुकुटमा जडेला अरुण रत्नोनी कान्तिना समृद्धी अरुण वर्णधालुं
थयु छे पादपीठ जेमनु एवा, मोक्षपुरीना मार्गमा सार्थवाह समान तथा सम्पूर्ण वस्तुओना परम अर्थने
जाणनारा 'तीर्थकरो' जय पामे छे ॥ १ ॥
- 20 लोकना अप्रभाग पर छे निवास जेमनु एवा, संसारना भयोयी मुक्त, केवलज्ञानद्वारा समस्त
पदार्थोना समृद्धने जाणनारा, स्वाभाविक, स्थिर तथा विशिष्ट प्रकारना सुखोयी समृद्ध अने विलीन थयो छे
घनकर्मरूप मल जेमनो एवा 'सिद्धो' जय पामे छे ॥ २ ॥
- ज्ञानादि पांच आचारोना परिपालनमां निपुण, जिन-शासननी धुराने बहन करवामा समर्थ,
दुर्जेय एवा वादि-समृद्धनुं दमन करनारा अने विश्वपर उपकार करवामां कुशल एवा 'आचार्यो' जय
25 पामे छे ॥ ३ ॥

वृत्रं यतीनतिपदस्फुटयुक्तियुक्तं,
युक्ति-प्रमाण-नय-भङ्गगमैर्गभीरम् ।
ये पाठयन्ति वरसूरिपदस्य योग्या-
स्ते 'वाचका'श्चतुरचारुगिरो जयन्ति ॥ ४ ॥

सिद्धयङ्गनासुखसमागमबद्धवाञ्छाः,
संसारसागरसमुत्तरणैकचिन्ताः ।

5

ज्ञानादिभूषणविभूषितदेहभागा,
रागादिघातरतयो 'यतयो' जयन्ति ॥ ५ ॥

अर्हतस्त्रिजगद्वन्द्यान्, त्रिलोकेश्वरपूजितान् ।
त्रिकालभावसर्व(सर्वभाव)ज्ञान्, त्रिविधेन नमाम्यहम् ॥ ६ ॥

10

सर्वजगदर्चनीयान्, सिद्धान् लोकाग्रसंस्थितान् ।
अष्टविधकर्ममुक्तान्, नित्यं वन्दे शिवालयान् ॥ ७ ॥

पञ्चविधाचाररतान्, व्रत-संयमनायकान् ।
आचार्यान् सततं वन्दे, शरण्यान् भवदेहिनाम् ॥ ८ ॥

द्वादशाङ्गोरूपूर्वाख्य-श्रुतसागरपारगान् ।
उपदेष्टुनापध्यायानुभयोः सन्ध्ययोः स्तुमः ॥ ९ ॥

15

जेओ साधुओने प्रमाण, नय, भंग अने गमो वडे गंभीर एवा सूत्र (श्रुत) ने अत्यन्त कुशळता-
पूर्वक तथा स्पष्ट युक्तिओ वडे भणाने छे, अने जेओ उत्तम एवा सूरिपदने योग्य छे, ते चतुर अने मधुर
वाणीवाळा 'उपाध्यायो' जय पामे छे ॥ ४ ॥

सिद्धि-वधूना सुखकारक समागमनी दृढ अभिलाषावाळा, संसार-समुद्रने सारी रीते तरी 20
जवामां निपुण चित्तवाळा, ज्ञान-दर्शन-चारित्ररूप आभूषणीयी सुशोभित देहवाळा अने रागादि (दोषो)
ने नाश करवानी प्रबल कामनावाळा 'साधुओ' जय पामे छे ॥ ५ ॥

त्रणे लोकने वंदन करवा योग्य, त्रणे लोकना अधिपति (इन्द्रो) वडे पूजित अने त्रणे कालना
सर्व भावोने जाणनारा अरिहंतोने हुं मन-वचन-कायायी नमस्कार करुं छुं ॥ ६ ॥

समग्र विश्वने पूजनीय, लोकना अप्रमाणे रहेला, आठ प्रकारना कर्मोधी रहित अने कल्याणना 25
निकेतन रूप सिद्धोने हुं हमेशा वंदन करुं छुं ॥ ७ ॥

पांच प्रकारना आचार (नि पाळवा) मां तत्पर, व्रत अने संयमना नायक अने संसारी प्राणीओने
शरणरूप आचार्योने हुं निरंतर वंदन करुं छुं ॥ ८ ॥

बार अंग अने (चौद) महदूर्वरूपी श्रुतसमुद्रना पारगामी तथा उपदेश करनारा उपाध्यायोनी
अमे बने संभ्याए स्तुति करीए छीए ॥ ९ ॥

30

निर्वाणसाधकान् साधून्, सर्वजीवदयापरान् ।
 व्रत-शील-तपोयुक्तान्, वन्दे सद्गतिकाङ्क्षिणः ॥ १० ॥
 एवं पञ्चनमस्कारः, सर्व पापप्रणाशनः ।
 मङ्गलानां च सर्वेषां, प्रथमं भवतु मङ्गलम् ॥ ११ ॥

- 5 मोक्षमार्गना साधनारा, सर्व जीवोनी दयामां तत्पर, व्रत, शील अने तपयी युक्त तथा सद्गतिये चाहनारा साधुओने हु वंदन करुं छु ॥ १० ॥
 आ पंचनमस्कार सर्व पापोने नाश करनार अने बधा मंगलोमां प्रथम-उत्कृष्ट मंगल थाओ ॥११॥

परिचय

- आ स्तवन 'श्री श्रुतज्ञान अमीधारा' नामक पुस्तकमांथी लेवामा आव्युं छे, जेना संग्राहक प० पू० 10 पंन्यास श्रीक्षमाविजयजी गणिवर छे, अने जे निर्णयसागर प्रेसमां सन् १९३६ मां छपाईने प्रकाशित थयेल छे । प्रारंभना पांच पद्यो वसन्ततिलकावृत्तमां छे अने अन्तिम छ पद्यो अनुष्टुप्मां छे । आ स्तवनना कर्ता विशे जाणवामां आवेल नथी ।

[६८-२३]

नमस्कारस्तवनम्

- 15 अर्हतः सकलान् वन्दे, वन्दे सिद्धांश्च शाश्वतान् ।
 आचार्यानादराद् वन्दे, वन्दे श्रीवाचकानपि ॥ १ ॥
 सर्वसाधूनहं वन्दे, नास्ति वन्द्यमतः परम् ।
 परमा पात्रता मेऽभूत्, वन्द्यसर्वस्ववन्दनात् ॥ २ ॥
 तदेषां कीर्तनादस्तु, कीर्तिः कल्याणमेव च ।
 20 वचनातिक्र(तीत)लाभं हि, नामाऽपि श्रीमहात्मनाम् ॥ ३ ॥

अनुवाद

- हु सर्व अरिहतोने वदन करु छु, शाश्वत एवा सिद्धोने हु वंदन करु छुं, आचार्योने आदरथी वंदन करु छुं, वाचक उपाध्यायोने वंदन करुं छुं. सर्व साधुओने वदन करुं छुं—आनाथी (पंच परमेश्रीथी) उत्कृष्ट कोई वदनीय नथी । वंदन करवा योग्यने पोतानी सर्व शक्तिथी वंदन करवाथी 25 मारामां उत्कृष्ट पात्रता आथी छे । एमना कीर्तनथी (सोने) कीर्ति अने कल्याण प्राप्त थाओ । महात्माओनुं नाम पण वचनातीत लाभ ने आपनार होय छे ॥ १-३ ॥

परिचय

- आ स्तवननी एक प्रति मुंबई श्री शान्तिनाथ जैन मंदिर स्थित ज्ञानभंडारमांथी मळी हती । जण अनुष्टुप् श्लोकामक आ कृतिना कर्ता कोण हरो ते जाणवामां आव्युं नथी । आ स्तोत्र अहाँ अनुवाद साथे 30 अमे प्रगट करुं छे ॥

श्रीसिद्धचक्रम् (द्विगम्भीय नवदेवता-चित्रना भाषाये)

[६९-२४]

लक्षनमस्कारगुणनविधिः ॥

(१)

मूलनायकस्य स्नात्रं कृत्वा पूजा क्रियते । ततः पञ्चशक्रस्तवैर्देवा बन्धन्ते । ततः पञ्चपरमेष्ठरा-
राधनार्थं २४ लोगस्स-कायोत्सर्गं कृत्वा पञ्चपरमेष्ठिप्रतिमा मण्ड्यन्ते । ततो वासकपूरादिभिः पूजा विधीयते 5
ततो नमस्कारान् गणयद्भिः पञ्चपरमेष्ठिपञ्चवर्णांश्चित्ते चिन्त्यन्ते । यथा—

‘ससिधवला अरहंता, रत्ता सिद्धा य सूरिणो कणगं ।
मरगयमा उवज्झाया, सामा साहू सुहं विंतु ॥’

ततो नमस्कार नमस्कारं प्रतिदेवस्य तिलकपुष्पारोपणवासक्षेपधूपोद्गाहनप्रदीपाखण्डकाक्षतो-
पदौकनबन्दनानि क्रियन्ते । सहस्रे संपूर्णे सति पूगीफलोपदौकनपूर्वं च तिसृभिः स्तुतिभिर्देवा बन्धन्ते, 10
सन्ध्याया च यदा गुणनमुच्यते तदा पञ्चशक्रस्तवैर्देवा बन्दनीयाः पञ्चपरमेष्ठयाराधनार्थं २४ लोगस्स-
कायोत्सर्गश्च कर्तव्यः । मोचने चापि । आसातना इह ते सवि हूं मन-वचन-काया करी मिच्छा० (मिच्छामि
दुक्कडं) । निर्विकृतिकाचाम्लोपवासादितपः क्रियते । क्षीसंघटादिकं वर्जनीयम् ।

इति लक्षनमस्कारगुणनविधिः ॥

यो लक्षं जिनबद्धलक्षसुमनाः सुव्यक्तवर्णक्रमः,
श्रद्धावान् विजितेन्द्रियो भवहरं मन्त्रं जपेच्छ्रावकः ।

15

पुष्यैः श्वेतसुगन्धिभिश्च विधिना लक्षप्रमाणैर्जिनं,
यः संपूजयति स्म विश्वमहितः धीतीर्थराजो भवेत् ॥

[इति] लक्षनमस्कारगणनफलम् ॥

लक्ष नउकार जापविधिः ॥

20

प्रभाति मूलनायकरहई स्नात्र करी पूजा करी पंच शक्रस्तव देव वादीह । पछइ पंचपरमेष्ठि-
आराधनार्थं चउवीस लोगस्स काउस्सग कीजइ । पछइ पंचपरमेष्ठि पांच प्रतिमा माडी, पूजा वास
कपूरई करी कीजइ । नउकार गुणतां पंच परमेष्ठिना पांच वर्णं चीतवीई । यथा—अरिहंत धवलवर्णं, सिद्ध
रक्तवर्णं, आचार्य सुवर्णवर्णं, उपाध्याय नीलवर्णं, महात्मा श्यामवर्णं । ए पांचे वर्णे हीआमाहि चीतवीई ।
नउकार गुणतां नउकारि नउकारि देव रहिईं टीली कीजइ, झल चडावीह, वासक्षेप कीजइ, धूप उगाहीईं, 25
दीवउ कीजइ, चोखउ दोईईं । जेती कीजइ सहस्र पूइ इह । सोपारी दोईईं, देव वादीईं । सांझईं
गुणवउं । मूकतां पंचशक्रस्तवे देव वादीईं । पंचपरमेष्ठि आराधनार्थं चउवीस लोगस्स काउस्सग कीजइ,
मूकतां ‘अविधि आशातना इह ते सवि हूं मनि वचनि काय करी मिच्छामि दुक्कडं ।’ यथाशक्ति निवी,
आबिल, उपवास तप करिवउ । पुरषईं क्षीसंघट वजिबउ । ए नउकार लस्र गुणइ जिको विधिपूर्वक

तेहनउ जीव एकाप्रभाव छतइ तीर्यकर कर्म ऊपार्जइ । मध्यमभाव छतइ विद्याधर, चक्रवर्ति, वासुदेव, प्रतिवासुदेव कर्म ऊपार्जइ । थोडइ भाव छतइ एकातपत्र राज्य पामइ ॥

इति लक्ष नउकार जापविधिः ॥

शुभं भवतु श्रीचतुर्विधसंघस्य ॥

5

नवकार इक अक्षर, पायं फेडेइ सत्सभ्यराणं ।

पञ्चासं च पयणं, सागर पणसय समन्नेर्ण ॥

धीरस्तु श्रमणसंघस्य ॥

परिचय

आ विधिनी एक प्रति पालीताणा, श्रीआगम जैन मंदिरना ज्ञानभडारनी प्रति न. १९९९ नी 10 त्रण पानानी मळी हती, तेमा 'नवकारसारधवण' स्तोत्र हतु, तेनी अते आ प्रकारे विधि लखी हती ते विधि अमे अहीं संग्रहीत करी छे । आ नानी विधि लाख नमस्कारनी आराधना माटे अत्यंत उपयोगी छे ।

लाख नवकार जापनी बीजी विधिनी एक प्रति डभोर्ड, मुक्तावार्द जैन ज्ञानमंदिर प्रति न. ४३२७ नी मळी हती, जेमां प्रथम 'संक्षिप्त नमस्कार अर्थ' जणाव्यो हतो ने ते पडी आ विधि दर्शावी 15 हती । आ विधि जूनी गुजराती भाषामां छे, उपर्युक्त संस्कृत विधिनी अनुवाद छे तेथी तेने गुजराती विभागमां न मुक्ततां अहीं आपी छे ।

आ संस्कृत अने गुजराती विधि उपरथी स्पष्ट थाय छे के लाख नवकार जापनी आ विधि कोई काळे खूब प्रचलित हशे ।

बीजी विधि अमने एक हस्तलिखित छूटा पाना परथी मळी आवी छे । ते विधि ते ते 20 हल्यकारित्व माटे होंय एम जणाय छे ॥

[७०-२५]

श्रीमन्नागसेनाचार्य-विरचित- 'तत्त्वानुशासन' संदर्भः

स्वाध्यायः परमस्तावज्जपः पञ्चनमस्कृतः ।

पठनं वा जिनेन्द्रोक्तशास्त्रस्यैकाग्रचेतसा ॥ ८० ॥

स्वाध्यायाद्धानमध्यास्तां, ध्यानात्स्वाध्यायमामनेत् ।

ध्यानस्वाध्यायसंपत्त्या, परमात्मा प्रकाशते ॥ ८१ ॥

× × × ×

नाम च स्थापनं द्रव्यं, भावश्चेति चतुर्विधम् ।

समस्तं व्यस्तमप्येतद्, ध्येयमध्यात्मवेदिभिः ॥ ९९ ॥

वाच्यस्य वाचकं नाम, प्रतिमा स्थापना मता ।

गुण-पर्यायवद् द्रव्यं, भावः स्याद् गुणपर्यायौ ॥ १०० ॥

आदौ मध्येऽवसाने यद्, वाङ्मयं व्याप्य तिष्ठति ।

हृदि ज्योतिष्मदुद्गच्छन्नामध्येयं तदर्हताम् ॥ १०१ ॥

अनुवाद

एकाम्र मनधी पञ्चपरमेष्ठि नमस्कार महामन्त्रनो जाप अथवा श्रीजिनेश्वरदेवे वहेलां शास्त्रोनु 15
अध्ययन ए सर्वोत्कृष्ट स्वाध्याय छे. ८०.

स्वाध्यायधी ध्यानमां चडे अने ध्यानधी स्वाध्यायने सविशेष चितवे, एम ध्यान अने स्वाध्याय
रूप संपत्तिधी परमात्मनस्त्वनो (शुद्धात्मस्वरूपनो) प्रकाश थाय छे. (ध्यानमां ज्यारे न रही शके त्यारे
स्वाध्यायनो आश्रय ले, एवो पण बीजा चरणनो अर्थ यई शके छे.) ८१.

चतुर्विध-ध्येय—

नामध्येय, स्थापनाध्येय, द्रव्यध्येय अने भावध्येय एम ध्येय चार प्रकारनुं छे. अध्यात्मना
जाणकार महात्माओए एनुं (चतुर्विध-ध्येयनुं) भेगुं अथवा प्रत्येकनुं जुहुं जुहुं ध्यान करनुं जोईए. ९९.

वाच्य-अभिधेय पदार्थना वाचक शब्दने नाम अने प्रतिमाने स्थापना कहेवाय छे. गुण अने
पर्यायवाहुं ते द्रव्य छे; अने गुण अने पर्याय ते भाव छे. १००.

नामध्येय—

जे (वाङ्मय-सर्वशास्त्रनी) आदिमां, मध्यमां अने अंतमां एम सकल वाङ्मयने व्यापीने रहेहुं
छे ते, ज्योतिर्मय अने ऊर्ध्वगामी एवा श्री अरिहंत भगवंतोनो नामनुं हृदयमां ध्यान करनुं जोईए
(नामध्येय—' अरिहंत-अहं' वगैरे). १०१.

5

10

20

25

- हृत्पङ्कजे चतुःपत्रे, ज्योतिष्मन्ति प्रदक्षिणम् ।
 'अ-सि-आ-उ-सा'क्षराणि, ध्येयानि परमेष्ठिनाम् ॥ १०२ ॥
- ध्यायेद् 'अ-इ-उ-ए-ओ' च, तद्वन्मन्त्रानुदर्चिषः ।
 मत्यादि-ज्ञान-नामानि, मत्यादि-ज्ञानसिद्धये ॥ १०३ ॥
- 5 सप्ताक्षरं महामन्त्रं, मुखरन्ध्रेषु सप्तसु ।
 गुरुपदेशतो ध्यायेदिच्छन् दूरश्रवादिकम् ॥ १०४ ॥
- हृदयेऽष्टदलं पञ्च, वर्गैः पूरितमष्टभिः ।
 दलेषु कर्णिकायाञ्च, नाम्नाऽधिष्ठितमर्हताम् ॥ १०५ ॥
- गणभृद्बलयोपेतं, त्रिःपरीतं च मायया ।
 10 क्षोणीमण्डलमध्यस्थं, ध्यायेदभ्यर्चयेच्च तत् ॥ १०६ ॥
- अकारादि-हकारान्ता मन्त्राः परमशक्तयः ।
 स्वमण्डलगता ध्येया लोकद्वयफलप्रदाः ॥ १०७ ॥

चार दलवाळा हृदयकमळमा ज्योतिर्मय एवा 'अ-सि-आ-उ-सा' ए परमेष्ठिओना आच अक्षरोनु

15 प्रदक्षिणामां ध्यान करवु जोईए. सा। आ। उ। सि। आ। १०२.

ते ज रीते 'अ-इ-उ-ए-ओ' ए उज्ज्वल मन्त्रोनुं ध्यान करे, तथा मत्यादि ज्ञानोनी सिद्धिमाटे मत्यादि ज्ञानोना नामोनुं ध्यान करे. १०३.

दूरश्रवणादि लब्धिओने इच्छता साधके 'नमो अरिहताणं' ए सप्ताक्षर मन्त्रनु (वे कानना, वे 20 नाकना वे आंखनां अने एक मुखनुं एम) सात मुखच्छिद्रोमां श्रीसद्गुरुना उपदेशी ध्यान करवुं जोईए (चक्षुः आदिनां सीमापी बहार रहेला रूपादिनुं प्रत्यक्ष वगरे पण आ मंत्रना ध्यानपी बाय छे). १०४.

कर्णिकामां श्रीअरिहत भगवंतोना नाम ('अहँ') थी अधिष्ठित अने आठ-दलोमां अष्ट-वर्ग ('अ-क-च-ट-त-प-य-श') थी पूरित एवा अष्टदल कमलनुं हृदयमां ध्यान करवु. ते पञ्च, गणधर-बलय (अडतालीश लब्धिपदो) थी सहित अने माया- 'हँ' कारथी त्रण बखत वेष्टित छे, एम चित्तवहुं. 25 आ ध्यान पूर्वे ए बधाने भूमिमण्डलपर आलेखीने एनी पूजा पण करी शकाय. (अहीं 'मूलाधारचक्र ज्या पृथ्वी तस्वनुं प्राधान्य छे, तेमां ध्यान करे, ए अर्थ पण लई शकाय.) ॥ १०५-१०६ ॥

'अ' थी 'ह' सुवीना अक्षरो इहलोक अने परलोकना फळने अपनारा परमशक्तिवाळा मंत्रो छे. तेमनुं आधारादि *स्वचक्रोमां ध्यान करवुं. १०७.

* विशेष माटे जुओ—श्रीसिंहतिलकस्वरिक्त 'परमेष्ठिविधायन्त्रकल्प' न. स्वा० पृ. १११ थी १२६.

इत्यादीन् मन्त्रिणो मन्त्रानर्हन्मन्त्रपुरस्सरान् ।
 ध्यायन्ति यदिह स्पष्टं, नामध्येयमवैहि तत् ॥ १०८ ॥
 जिनेन्द्रप्रतिबिम्बानि, कृत्रिमाप्यकृतानि च ।
 यथोक्तान्यागमे तानि, तथा ध्यायेदशङ्कितम् ॥ १०९ ॥
 यथैकमेकदा द्रव्यश्रुतिपत्सु स्थास्तु नश्वरम् ।
 तथैव सर्वदा सर्वमिति तत्त्वं विचिन्तयेत् ॥ ११० ॥
 चेतनोऽचेतनो वाऽर्थो यो यथैव व्यवस्थितः ।
 तथैव तस्य यो भावो याथात्म्यं तत्त्वमुच्यते ॥ १११ ॥
 अनादि-निघने द्रव्ये, स्वपर्यायाः प्रतिक्षणम् ।
 उन्मज्जन्ति निमज्जन्ति, जलकल्लोलवज्जले ॥ ११२ ॥
 यद्विद्वत्त्वं यथा पूर्वं, यच्च पश्चाद् विवत्स्यति ।
 विवर्तते यदत्राद्य, तदेवेदमिदं च तत् ॥ ११३ ॥
 सहस्रता गुणास्तत्र, पर्यायाः क्रमवर्तिनः ।
 स्यादेतदात्मकं द्रव्यमेते च स्युस्तदात्मकाः ॥ ११४ ॥

5

10

‘अहं’ मन्त्री पुरस्कृत एवा पूर्वोक्त अने बीजा मंत्रो, जेमनुं मात्रिको ध्यान करे छे, ते बधाने 15
 तमे अहीं नामध्येय नरीके स्पष्टरीते जाणो ॥ १०८ ॥

शाश्वत अने अशाश्वत एवी जिनप्रतिमाओनु आगममां जेवी रीते वर्णन कर्युं छे, तेवी रीते शंका
 बिना ध्यान करो (अहीं स्थापनाध्येयनु वर्णन छे) ॥ १०९ ॥

द्रव्यध्येय—

जेम एक द्रव्य एकदा उत्पादशील, ध्रुव अने नश्वर छे, तेवी ज रीते सर्व द्रव्यो सर्वदा 20
 (उत्पाद-व्यय-ध्रौव्ययुक्त) छे, ए तत्त्वने चित्तवतुं ॥ ११० ॥

चेतन के अचेतन पदार्थ, जेवी रीते व्यवस्थित छे, तेनो ते प्रकारनो जे भाव (स्वरूप) ते
 ‘याथात्म्य’ तत्त्व कहैवाय छे ॥ १११ ॥

जलमां जलनरंगोनी जेम अनादि-अनंत द्रव्यमां पोताना पर्यायो प्रतिक्षण उत्पन्न पाय छे अने
 लय पामे छे ॥ ११२ ॥ 25

जेवी रीते जे (द्रव्य) पूर्वे विवर्त्युं (उत्पाद-व्यय-ध्रौव्यने पाम्युं) हतुं, जे (द्रव्य) पछी विवर्त
 (उत्पाद-व्यय-ध्रौव्य) ने पामशे अने जे (द्रव्य) आजै-वर्तमानमां-विवर्ते (उत्पाद-व्यय-ध्रौव्यने पामे) छे,
 ते ज आ छे अने आ ज ते छे. तात्पर्य के प्रत्येक द्रव्य द्रव्यरूपे सर्वकाळ एक सरलुं ज रहे छे ॥ ११३ ॥

तेमां सहभावी ते गुणो छे अने क्रमभावी ते पर्यायो छे. द्रव्य गुणपर्यायात्मक छे अने गुणपर्यायो
 द्रव्यात्मक छे ॥ ११४ ॥

30

- एवंविधमिदं वस्तु, स्थित्युत्पत्तिव्ययात्मकम् ।
 प्रतिक्षणमनाघर्न्तं, सर्वं ध्येयं यथास्थितम् ॥ ११५ ॥
 अर्थव्यञ्जनपर्याया, मूर्त्तामूर्त्ता गुणाश्च ये ।
 यत्र द्रव्ये यथावस्थास्तांश्च तत्र तथा स्मरेत् ॥ ११६ ॥
- 5 पुरुषः पुद्गलः कालो, धर्माधर्मौ तथाऽम्बरम् ।
 पद्विधं द्रव्यमाज्ञातं, तत्र ध्येयतमः पुमान् ॥ ११७ ॥
 सति हि ज्ञातरि ज्ञेयं, ध्येयतां प्रतिपद्यते ।
 ततो ज्ञानस्वरूपोऽयमात्मा ध्येयतमः स्मृतः ॥ ११८ ॥
 तत्राऽपि तत्त्वतः पञ्च, ध्यातव्याः परमेष्ठिनः ।
- 10 चत्वारः सकलास्तेषु, सिद्धः स्वामीति निष्कलः ॥ ११९ ॥
 अनन्तदर्शन-ज्ञानसम्पत्त्वादिगुणात्मकम् ।
 स्वोपाचानन्तरत्यक्तशरीराकारधारिणम् ॥ १२० ॥
 साकारश्च, निराकारममूर्त्तमजरामरम् ।
 जिनविम्बमिव स्वच्छस्फटिकप्रतिबिम्बितम् ॥ १२१ ॥

- 15 एवी जातनी आ वस्तु प्रतिक्षण स्थिति-उत्पत्ति-व्ययात्मक अने अनादि-अनंत छे । सर्व ध्येयं यथास्थितिरूपे (जे जेवुं होय, तेनुं ते प्रकारे) ध्यान करवुं जोईए ॥ ११५ ॥
 जे द्रव्यमां अर्थपर्यायो, व्यंजनपर्यायो अने मूर्त्त के अमूर्त्त गुणो जेवी रीते रहेला होय, तेवी रीते तेमनुं स्मरण करवुं ॥ ११६ ॥
 आत्मा, पुद्गल, काल, धर्म, अधर्म अने आकाश, ए छ प्रकारनुं द्रव्य मानवामा आच्यु छे । तेमां
- 20 आत्मा ते ध्येयतम (श्रेष्ठ ध्येय) छे ॥ ११७ ॥

भावध्वेय—

- ज्ञाता होय तो ज ज्ञेय ध्येयताने पामे छे तेयी ज्ञानस्वरूप आ आत्माने ध्येयतम कहा छे ॥ ११८ ॥
 जीव द्रव्योभा पण तत्त्वयी पांच परमेष्ठिओ ध्येय छे । तेमा अरिहत, आचार्यादि सकल (कर्मादि उपाधि सहित) छे अने सिद्ध स्वामी (?) होवायी निष्कल (निरुपाधि) छे ॥ ११९ ॥
- 25 अनंत एवा दर्शन, ज्ञान, सम्पत्कृत्य बगैरे गुणोवाळा, चरम भवमां जे देह पोताने प्राप्त थयो हतो अने जे पोते तजी दीयो तेना आकार (चरम देहाकार) ने धारण करनारा, (ए अपेक्षाए) साकार, निराकार, अमूर्त्त, जरारहित, मृत्युरहित, निर्मल स्फटिक रत्नमा प्रतिबिंबित ययेल जिनविंबसदृश, लोकना

- १ 'षट्' शब्दना पर्यायवाची शब्दो—कलश, कुम, बगैरे 'व्यंजन (शब्द) पर्यायो' कहेबाय छे अने 'षट् परार्थना रक्तल, मृपमक्य, बगैरे 'अर्थपर्यायो' कहेबाय छे । अथवा त्रिकालवर्ती पर्याय ते स्वप्न पर्याय अने
- 30 वर्तमान कालवर्ती सूक्ष्म पर्याय ते अर्थ पर्याय । जेम आत्माना विषयमा केवलज्ञान ते शुद्ध व्यंजनपर्याय अने तत्कालवर्ती केवलज्ञानोपयोग ते अर्थपर्याय ।

लोकाग्रशिखरारूढमुद्गसुखसम्पदम् ।
 सिद्धात्मानं निरावाचं, ध्यायेन्निर्धृतकल्मषम् ॥ १२२ ॥
 तथाद्यमाप्तमानानां, देवानामधिदैवतम् ।
 प्रक्षीणघातिकर्माणं, प्राप्तानन्तचतुष्टयम् ॥ १२३ ॥
 दूरमुत्सृज्यभूभागं, नभस्तलमधिष्ठितम् ।
 परमौदारिकस्वाङ्गप्रभाभर्त्सितभास्करम् ॥ १२४ ॥
 चतुस्त्रिंशन्महाश्रयैः, प्रातिहार्यैश्च भूषितम् ।
 मुनि-तिर्यङ्-नर-स्वर्गि-सभाभिः सन्निषेवितम् ॥ १२५ ॥
 जन्माभिषेकप्रमुखप्राप्तपूजातिशायिनम् ।
 केवलज्ञाननिर्णीतविश्वतत्त्वोपदेशिनम् ॥ १२६ ॥
 प्रभास्वल्लक्षणाकीर्णसम्पूर्णोदग्रविग्रहम् ।
 आकाशस्फटिकान्तःस्थज्वलज्वालानलोज्ज्वलम् ॥ १२७ ॥
 तेजसामुत्तमं तेजो, ज्योतिषां ज्योतिरुत्तमम् ।
 परमात्मानमर्हन्तं, ध्यायेन्निःश्रेयसाप्तये ॥ १२८ ॥
 वीतरागोऽप्ययं देवो, ध्येयमानो मुमुक्षुभिः ।
 स्वगापवर्गफलदः, शक्तिस्तस्य हि तादृशी ॥ १२९ ॥

5

10

15

अप्रभारूप शिखरपर आरूढ, सुखसंपत्तिने वरेला, पीडारहित अने निष्कर्म एवा श्री सिद्धात्मानं ध्यान करतुं ॥ १२०-१२२ ॥

तथा आतोमां आद्य आत, देवोना पण अधिदैवत, घातिकर्मरहित, अनंत चतुष्टयने पामेला, पृथ्वीतलने दूर छोडीने (जंचे) आकाश प्रदेशमां रहेला, पोताना परम औदारिक शरीरनी प्रभायी सूर्य करतां 20 पण अधिक तेजस्वी, महाआश्चर्यभूत चोत्रीश अतिशयो अने आठ प्रातिहार्योयी शोभता, मुनिवरो, तिर्यचो, मनुष्यो अने देवताओनी पर्यदाओथी घेरायेला, जन्माभिषेक वगैरेमां प्राप्त थयेल पूजाना कारणे सौयी चट्टियाता, केवलज्ञानवडे निर्णीत विश्वतत्त्वोना उपदेशक, उज्ज्वल एवा अनेक लक्षणोयी न्यास, सर्वोग परिपूर्ण अने उन्नत देहवाळा, निर्मल (महान) स्फटिक रत्नमां प्रतिबिंबित प्रदीप्त ज्वालाओवाळा अग्नि समान उज्ज्वल, सर्व तेजोमां उत्तम तेज अने सर्व ज्योतिओमां उत्तम ज्योति स्वरूप एवा श्री अरिहंत 25 परमात्मानुं मोक्षनी प्राप्ति माटे ध्यान करतुं ॥ १२३-१२८ ॥

मुमुक्षुओवडे ध्यान कराता एवा आ देवाधिदेव वीतराग होवा छतां स्वर्ग के मोक्ष फळने आपनारा छे, कारण के तेमनी शक्ति ज ते प्रकारनी अक्षित्य छे ॥ १२९ ॥

- सम्यग्ज्ञानादिसम्पन्नाः, प्राप्तसप्तमदूर्ध्वयः ।
 तथोक्तलक्षणा ध्येयाः, सूर्युपाध्यायसाधवः ॥ १३० ॥
 एवं नामादिभेदेन, ध्येयमुक्तं चतुर्विधम् ।
 अथवा द्रव्यभावाभ्यां, द्विधैव तदवस्थितम् ॥ १३१ ॥
- 5 द्रव्यध्येयं बहिर्-र्वस्तु, चेतनाऽचेतनात्मकम् ।
 भावध्येयं पुनर्ध्येयसन्निभध्यानपर्ययः ॥ १३२ ॥
 ध्याने हि विभ्रति स्थैर्यं, ध्येयरूपं परिस्फुटम् ।
 आलेखितमिवाभाति, ध्येयस्याऽसन्निधावपि ॥ १३३ ॥
 धातुपिण्डे स्थितश्चैवं, ध्येयोऽर्थो ध्यायते यतः ।
 10 ध्येयं पिण्डस्थमित्याहुरत एव च केवलम् ॥ १३४ ॥
 यदा ध्यानबलाद्ब्रथाता, शून्यीकृत्य स्वविग्रहम् ।
 ध्येयस्वरूपविष्टत्वात्, तादृक् सम्पद्यते स्वयम् ॥ १३५ ॥
 तदा तथाविधध्यानसंवित्तिध्वस्तकल्पनः ।
 स एव परमात्मा स्याद्, वैनतेयश्च मन्मथः ॥ १३६ ॥

- 15 सम्यग्ज्ञानादिथी संग्रह, सान महाऋद्धिओवाळा (?) अने शास्त्रोक्त लक्षणोवाळा आचार्य,
 उपाध्याय अने साधु भगवंतोनु ध्यान करवुं ॥ १३० ॥
 एवी रीते नामादिभेदोथी चार प्रकारतुं ध्येय कहं, अथवा ते (ध्येय) द्रव्य अने भावभेदे
 बे प्रकारतु ज छे ॥ १३१ ॥
 चैनन के जडरूप बाह्य वस्तु ते द्रव्य-ध्येय छे अने ध्येय (अरिहंतादि) सदृश जे ध्याननो
 20 पर्याय ते भाव-ध्येय छे ॥ १३२ ॥
 ध्यान उपारे स्थिरताने धारण करे छे, त्यारे ध्येय नजीक न होवा छतां पण जाणे (सामे)
 आलेखित होय एवु अत्यंत स्पष्ट भासे छे ॥ १३३ ॥
 ए ज प्रकारे उपारे सप्त धातुना पिंडमां (देहमा) ध्येय वस्तुतुं ध्यान कराय छे त्यारे ते ध्येयने
 (ध्यानने) पिंडस्थ कहेवाय छे एथी ज केवल (केवल्य, केवलज्ञान ?) प्राप्त थाय छे ॥ १३४ ॥
- 25 उपारे ध्याता ध्यानना बळे स्वदेहने (स्वआकृतिने) शून्य करीने ध्येयस्वरूपे विष्ट होवाथी
 स्वयं तेना जेगो बनी जाय छे, त्यारे तेजा प्रकारना ध्यानना संवेदनशी नाश पाय्या छे सर्व विकल्पनो
 जेना एवो ते पोते ज परमात्मा, गरुड अथवा कामदेव बनी जाय छे ॥ १३५-१३६ ॥

सोऽयं समरसीभावस्तदेकीकरणं स्मृतम् ।
 एतदेव समाधिः स्याल्लोकद्वयफलप्रदः ॥ १३७ ॥
 किमत्र बहुनोक्तेन, ज्ञात्वा श्रद्धाय तत्त्वतः ।
 ध्येयं समस्तमप्येतन्माध्यस्थ्यं तत्र भिन्नता ॥ १३८ ॥
 माध्यस्थ्यं समतोपेक्षा, वैराग्यं साम्यमस्पृहा ।
 वैतृष्यं परमा शान्तिरित्येकोऽर्थोऽभिधीयते ॥ १३९ ॥
 संक्षेपेण यदत्रोक्तं, विस्तरात्परमागमे ।
 तत्सर्वं ध्यातमेव स्याद्द्वयातेषु परमेष्ठिषु ॥ १४० ॥

5

× × × ×

‘अ’कारं मरुताऽऽपूर्य, कुम्भित्वा ‘रेफ’वह्निना ।
 दग्ध्वा स्ववपुषा कर्म, स्वतो भस्म विरेच्य च ॥ १८३ ॥
 ‘ह’ मन्त्रो नभसि ध्येयः, क्षरन्नमृतमात्मनि ।
 तेनाऽन्यत्तद्विनिर्माय, पीयूषमयमुज्ज्वलम् ॥ १८४ ॥
 तत्रादीं पिण्डसिद्धयर्थं, निर्मलीकरणाय च ।
 मारुतीं तैजसीमाप्यां, विदध्याद्धारणां क्रमात् ॥ १८५ ॥

10

15

(आवी रीते परमात्मा साधेनो ध्यातानो अभेद) ते आ ‘समरसीभाव’ छे । ते ज ‘एकीकरण’ कहेवायुं छे । ए ज उभय लोकनां फळोने आपनारी ‘समाधि’ छे ॥ १३७ ॥

अहीं बहु कहेवाथी शुं ? तात्त्विक रीते जाणीने, तेवी ज रीते तेना पर श्रद्धा करीने अने ए विषयमां *माध्यस्थ्य धारण करीने आ बधुं ध्यान करुं जोइए ॥ १३८ ॥

माध्यस्थ्य, समता, उपेक्षा, वैराग्य, साम्य, निःस्पृहता, वैतृष्य, परमशान्ति—अे बधा शब्दो 20 वडे एक ज अर्थ कहेवाय छे ॥ १३९ ॥

पंच परमेष्ठिओतुं ध्यान थतां ज, अहीं (पूर्वे) जे संक्षेपमां कहुं छे अने परम आगमेमां जे विस्तारथी कहेवामां आयुं छे, ते बधुं ध्यान थई ज जाय छे (अर्थात्—परमेष्ठिध्यानमा बीजुं बधुं सद्बचान आवी ज जाय छे) ॥ १४० ॥

‘अहँतुं ध्यान

25

(पूरकना) वायुवडे ‘अ’कारने पूरित करीने अने (कुंभकवडे) कुंभित करीने रेफमांथी नीकळता अग्निवडे पोताना शरीरनी साथे (शरीरने अने) कर्मोने बाळवां. पछी शरीर अने कर्मोना दहनथी थयेल भस्मनुं पोतामांथी विरेचन करुं (ते भस्मने पोतामांथी दूर करथी). पछी जे आत्मा उपर अमृत झरावी रहुं छे एवा ‘ह’कार मन्त्रनुं आकाशमां ध्यान करुं. पछी ते अमृतथी एक नवा अमृतमय उज्ज्वल

- ततः पञ्चनमस्कारैः, पञ्चपिण्डाक्षरान्वितैः ।
 पञ्चस्थानेषु विन्यस्तैर्विधाय सकलीक्रियाम् ॥ १८६ ॥
 पश्चादात्मानमर्हन्तं, ध्यायेन्निर्दिष्टलक्षणम् ।
 सिद्धं वा ध्वस्तकर्माणममूर्च्छं ज्ञानभास्वरम् ॥ १८७ ॥
 5 नन्वनर्हन्तमात्मानमर्हन्तं ध्यायतां सताम् ।
 अतस्मिस्तद्ग्रहो भ्रान्तिर्भवतां भवतीति चेत् ॥ १८८ ॥
 तत्र चोद्यं यतोऽस्माभिर्भावार्हन्नयमर्पितः ।
 स चार्हद्ग्रहाननिष्ठात्मा, ततस्त्रैव तद्ग्रहः ॥ १८९ ॥
 परिणमते येनात्मा भावेन स तेन तन्मयो भवति ।
 10 अर्हद्ध्यानाविष्टो भावार्हन् स्यात्स्वयं तस्मात् ॥ १९० ॥
 येन भावेन यदूर्ध्वं, ध्यायत्यात्मानमात्मवित् ।
 तेन तन्मयतां याति, सोपाधिः स्फटिको यथा ॥ १९१ ॥

- शरीरनुं निर्माणं करतु। तेमां प्रथम देह (पिंड) नी रचना माटे मारुती (वायवीय) धारणा करवी अने पछी देहने निर्मल बनाववा माटे तेजस्वी अने जलीय धारणा क्रमशः करवी, ते पछी पाच * पिंडाक्षरोपी 15 युक्त अने शरीरना पांच स्थानोमां न्यास करायेला एवा पच नमस्कारो वडे सकलीकरणं करतु। ते पछी जेमुं स्वरूप पूर्वे कहेवामां आव्यु छे एवा श्री अरिहंत परमात्मारूपे अथवा कर्मरहित, अमूर्त्त अने ज्ञानवडे प्रकाशमान एवा श्री सिद्ध भगवंतरूपे पोताना आत्मानुं ध्यानं करतु ॥ १८३-१८७ ॥

शंका—

- जे तमारो आत्मा अरिहत नथी तो पछी तेनुं अरिहतरूपे ध्यानं करता एवा तमने अन्तमां 20 (जे जेवो नथी तेमां) तत्नी (तेवानी) मान्यतारूपं भ्रान्ति तो नथी यती ने? ॥ १८८ ॥

समाधान—

- एवी शंका न करवी, कारण के अमे अमारा आत्मानां भाव-अरिहंतरूपे अर्पणा (चिंतवना) करीए छीए। अरिहंतना ध्यानमा निष्ठ एवो आत्मा ते भाव-अरिहंत छे। तेथी अतत्मां तद्ग्रहरूपं भ्रान्ति नथी किन्तु तत्मां (तेमां) ज तत्नी (तेमां) यथार्थ मान्यता छे ॥ १८९ ॥
 25 जे (अरिहंतादि) भाववडे आत्मा परिणमे छे, ते (अरिहंतादि) भाववडे ते (आत्मा) तन्मय (अरिहंतादिमय) बने छे; तेथी अरिहंतना ध्यानमां निष्ठ एवो आत्मा ते (अरिहंतभाव) यकी पोते ज भाव अरिहंत थाय छे। उपाधि सहित एवा स्फटिक रत्ननी जेम आत्मज्ञ पुरुष जे (अरिहंतादि) भाववडे जे (अरिहंतादि) रूपे आत्मानुं ध्यान करे छे, ते (अरिहंतादि) भाववडे तन्मयता (तद्भावरूपता) जे पामे छे (अर्थात् जेम स्फटिक-माणि सामे रहेली वस्तुनुं रूप धारण करे छे, तेम आत्मा पण ध्यानवडे ध्येयमय 30 बने छे) ॥ १९०-१९१ ॥

* आ पाच पिंडाक्षरो भायः हौं ह्रीं ह्रूं ह्रः होवा जोरिए।

अथवा भाविनो भूता; स्वपर्यायास्तदात्मकाः ।
 आसते द्रव्यरूपेण, सर्वद्रव्येषु सर्वदा ॥ १९२ ॥
 ततोऽयमर्हत्पर्यायो, भावी द्रव्यात्मना सदा ।
 भव्येष्व्वास्ते सतश्चास्य, ध्याने को नाम विभ्रमः ॥ १९३ ॥
 किञ्च भ्रान्तं यदीदं स्यात्, तदा नातः फलोदयः । 5
 न हि मिथ्याजलाजातु, विच्छित्तिर्जायते तृषः ॥ १९४ ॥
 प्रादुर्भवन्ति चाग्रुष्मात्, फलानि ध्यानवर्तिनाम् ।
 धारणावशतः शान्तकूररूपाप्यनेकधा ॥ १९५ ॥
 गुरुपदेशमासाद्य, ध्यायमानः समाहितैः ।
 अनन्तशक्तिरात्मयं, मुक्तिं मुक्तिं च यच्छति ॥ १९६ ॥ 10
 ध्यातोऽर्हत्सिद्धरूपेण, चरमाङ्गस्य मुक्तये ।
 तद्दधानोपात्त-पुण्यस्य, स एवान्यस्य मुक्तये ॥ १९७ ॥
 ज्ञानं श्रीरायुरोग्यं, तुष्टिः पुष्टिर्वपुष्टितिः ।
 यत्प्रशस्तमिहान्यच्च, तत्तद्दधातुः प्रजायते ॥ १९८ ॥

बीजा रीति समाधान—

अथवा सर्व द्रव्योमां द्रव्यात्मक एवा भूत अने भविष्यना स्वपर्यायो द्रव्यरूपे सदा रहे छे—
 (अर्थात् प्रत्येक द्रव्यमां तेना भूत-भावि सर्व पर्यायो वर्तमानमां द्रव्यरूपे रहेला छे), तेथी सर्व भव्योमां
 भविष्यमा थनारा एवा आ 'अर्हत्पर्याय' द्रव्यरूपे सदा रहेला छे । तो पछी विद्यमान एवा ए पर्यायनुं
 ध्यान करवामां भ्रांति शी ? ॥ १९२-१९३ ॥

वळी बीजा प्रकारे समाधान—

जो आ ध्यानने भ्रान्त मानवामां आवे तो, जेम कल्पित जलथी तृषानो नाश कदापि न ज थय,
 तेरी रीते ए ध्यानथी फल प्राप्ति न थवी जोईए । किन्तु एथी ध्यानीओने धारणना श्छे शान्त अने कूररूप
 अनेक प्रकारना फलोनी प्राप्ति थती देखाय छे । एथी आत्मानुं अर्हद्रूपे ध्यान करवुं ते भ्रान्ति नथी
 ॥ १९४-१९५ ॥

ध्याननुं फळ—

श्री सद्गुरुना उपदेशने प्राप्त करीने समाहित योगीओ वडे ध्यायमान आ अनंत शक्तिशाली
 आत्मा मुक्ति अने मुक्तिने आपे छे ॥ १९६ ॥

अर्हन्त अथवा सिद्धरूपे जेतुं ध्यान करायुं छे एवो आ आत्मा चरम शरीरीनी मुक्ति माटे थाय
 छे, अथवा ते ध्यानवडे प्राप्त कर्युं छे पुण्य जेगे एवा अन्य(अचरमशरीरी)नी मुक्ति माटे थाय छे ॥ १९७ ॥
 (मुक्तिने बतावे छे—) ते ते प्रकारनु ध्यान करनारने आ लोकमां अने परलोकमां जे जे प्रशंसनीय 30
 छे ते बंधुं—ज्ञान, लक्ष्मी, दीर्घायु, आरोग्य, तुष्टि, पुष्टि, सुंदर शरीर, धैर्य, बगरे प्राप्त थाय छे ॥ १९८ ॥

- તદ્ધ્યાનાવિષ્ટમાલોક્ષ્ય, પ્રકમ્પન્તે મહાગ્રહાઃ ।
 નશ્યન્તિ ભૂતશાક્તિન્યઃ, કૂરાઃ શામ્યન્તિ ચ ક્ષણાત્ ॥ ૧૯૯ ॥
 યો યત્કર્મપ્રશુદ્ધેવસ્તદ્ધ્યાનાવિષ્ટમાત્મનઃ ।
 ધ્યાતા તદાત્મકો ભૂત્વા, સાધયત્પાત્મવાચ્છિતમ્ ॥ ૨૦૦ ॥
- 5 પાર્શ્વનાથો ભવન્મત્રી, સર્કલીકૃતવિગ્રહઃ ।
 મહામુદ્રાં મહામન્ત્રં, મહામણ્ડલમાશ્રિતઃ ॥ ૨૦૧ ॥
 તૈજસીપ્રભૃતીર્બિંદ્રદ્વારણાશ્ચ યથોચિતમ્ ।
 નિગ્રહાદીનુદગ્રાણાં, ગ્રહાણાં કુરુતે દ્રુતમ્ ॥ ૨૦૨ ॥
 સ્વયમાણ્ડલો ભૂત્વા, મહામણ્ડલમધ્યગઃ ।
- 10 કિરીટકુણ્ડલી વર્જી, પીતભૂષામ્બરાદિકઃ ॥ ૨૦૩ ॥
 કુમ્ભકી સ્તમ્ભમુદ્રાદ્યઃ(૧), સ્તમ્ભનં(ન)મન્ત્રમુચ્ચરન્ ।
 સ્તમ્ભકાર્યાણિ સર્વાણિ, કરોત્યેકાગ્રમાનસઃ ॥ ૨૦૪ ॥
 સ સ્વયં ગરુડીભૂય, ક્ષેદં ક્ષપયતિ ક્ષણાત્ ।
 કન્દર્પશ્ચ સ્વય ભૂત્વા, જગન્નપતિ વશ્યતામ્ ॥ ૨૦૫ ॥
- 15 એવં વૈશ્વાનરો ભૂત્વા, જ્વલજ્વાલાશ્તાકુલઃ ।
 શીતજ્વરં હરત્યાશુ, વ્યાપ્ય જ્વાલાભિરાતુરમ્ ॥ ૨૦૬ ॥

અરિહંત અથવા સિદ્ધના ધ્યાનમા લયલીન એવા મહાત્માને જોઈને મોટા મોટા પ્રહો પળ કંપે છે. ભૂત, પ્રેત, શાકિની, ઢાકિની, વગેરે દૂરથી भागी जाय છે અને અલ્પત કૂર એવા જંતુઓ પણ ક્ષણવારમાં શાંત બની જાય છે ॥ ૧૯૯ ॥

- 20 જે દેવતા જે (શાન્ત્યાદિ) કર્મને સાધવામાં સમર્થ હોય તેના ધ્યાનથી આચિટ્ એવો ધ્યાતા તદ્દરૂપ (તે દેવતારૂપ) થઈને મનોવાહિતને સાધે છે ॥ ૨૦૦ ॥
 યથોચિત રીતે સકલીકરણ વિધાનદ્વારા શરીરને સુરક્ષિત કરનાર, મહામુદ્રા, મહામત્ર અને મહામંડલનો આશ્રય કરનાર અને તૈજસી વગેરે ધારણાઓ ધારણ કરતો એવો માંત્રિક (સ્વયં) પાર્શ્વનાથ થઈને (શ્રી પાર્શ્વનાથનું અમેદ ધ્યાન કરીને) મોટા મોટા પ્રહોનો પણ તરત જ નિગ્રહ કરે છે ॥ ૨૦૧-૨૦૨ ॥
- 25 મુકુટ, કુંડલ વગેરે પહેરેલા, હાથમાં વજ્ર ધારણ કરેલા અને પીત વસ્ત્ર તથા અલંકારોથી શોભતા એવા ઇન્દ્ર જેવો તે બને છે અને મહામંડલના મધ્યભાગમાં રહીને તથા કુંભક પ્રાણાયામ, સ્તંભનમુદ્રા વગેરે કરીને સ્તંભન-મંત્રને એકાગ્ર મનથી ઉચ્ચારતો તે સર્વ સ્તંભન કાર્યો કરે છે ॥ ૨૦૩-૨૦૪ ॥
 તે સ્વયં ગરુડ થઈને ક્ષણમાત્રમાં વિષને હરે છે, તથા સ્વયં કામદેવ બનીને જગતને વશ કરે છે ॥ ૨૦૫ ॥
 એવી જ રીતે જેમાંથી સેંકડો જાંજલ્યમાન જ્વાળાઓ નીકળી રહી છે એવા અભિરૂપ બનીને
- 30 પોતાની જ્વાળાઓથી શીતજ્વરથી પીડાતી વ્યક્તિને વ્યાપી ને શીતજ્વરને તરત જ હરે છે ॥ ૨૦૬ ॥

૧ પાઠાન્તરમ્— સફલીકૃતવિગ્રહઃ ।

स्वयं सुधामयो भूत्वा, वर्षभ्रमृतमातुरे ।
 अर्थेनमात्मसात्कृत्य, दाहज्वरमपास्यति ॥ २०७ ॥
 क्षीरोदधिमयो भूत्वा, प्लावयन्मखिलं जगत् ।
 शान्तिकं पौष्टिकं योगी विदधाति शरीरिणाम् ॥ २०८ ॥
 किमत्र बहुनोक्तेन, यद्यत्कर्म चिकीर्षति ।
 तद्देवतामयो भूत्वा, तच्चभिर्वर्तयत्ययम् ॥ २०९ ॥
 शान्ते कर्मणि शान्तात्मा, क्रूरे क्रूरो भवन्नयम् ।
 शान्तक्रूराणि कर्माणि, साध्यत्येव साधकः ॥ २१० ॥
 आकर्षणं वशीकारः, स्तम्भनं मोहनं द्रुतिः ।
 निर्विषीकरणं शान्तिर्विद्वेषोच्चाट-निग्रहाः ॥ २११ ॥
 एवमादीनि कार्याणि, दृश्यन्ते ध्यानवर्तिनाम् ।
 ततः समरसीभावसफलत्वाच्च विभ्रमः ॥ २१२ ॥
 यत्पुनः पूरणं कुम्भो, रेचनं दहनं प्लवः ।
 सकलीकरणं मुद्रामन्त्रमण्डलधारणाः ॥ २१३ ॥
 कर्माधिष्ठातृदेवानां, संस्थानं लिङ्गभासनम् ।
 प्रमाणं वाहनं वीर्यं, जातिर्नाम द्युतिर्दिशा ॥ २१४ ॥

5

10

15

स्वयं अमृतमयं यईने पीडित उपर अमृतने वरसावतो योगी, एने (पीडितने) आत्मसात् (स्वाचीन अथवा अमृतमय) करीने एना दाहज्वरने दूर करे छे ॥ २०७ ॥

स्वयं क्षीरसागरमयं यईने सकल जगतने प्लावित (तृप्त) करतो योगी प्राणीओना शांतिकृत्य अने पुष्टिकृत्यने करे छे ॥ २०८ ॥

20

आ विषयमां बहु कहेवाची शुं / योगी जे जे कर्मने करवाना इच्छा करे छे ते ते कर्मना देवतारूपे स्वयं यईने ते ते कर्मन्तु संपादन करे छे ॥ २०९ ॥

शांत कर्मोमां शांत यईने अने क्रूर कर्मोमां क्रूर यईने आ साधक शांत अने क्रूर कर्मोने साधे छे ॥ २१० ॥

ध्यान करनाराओमां आकर्षण, वशीकरण, स्तम्भन, मोहन, द्रुति, निर्विषीकरण, शांति, विद्वेष, उच्चाटन, निग्रह, वगेरे अनेक कार्यो जोवामां आवे छे, तेथी ए रीते समरसीभाव (ध्याननी एकाग्रता) नी 25 सफलता घती होवाची ध्यान भ्रान्तिरूप नथी ॥ २११-२१२ ॥

ध्याननी सामग्री—

पूरक, कुम्भक, रेचक, दहन, प्लावन, सकलीकरण, मुद्रा, मंत्र, मंडल, धारणा, ते ते कर्मना अधिष्ठायक देवताओनां संस्थान, चिह्न, आसन, प्रमाण, वाहन, वीर्य, जाति, नाम, क्रांति, दिशा,

- भुजवक्त्रनेत्रसंख्या, भावः क्रूरस्तथेतरः ।
 वर्णः स्पर्शः स्वरोऽवस्था, वस्त्रं भूषणमायुधम् ॥ २१५ ॥
 एवमादि यदन्यच्च, शान्तकृराय कर्मणे ।
 मन्त्रवादादिषु प्रोक्तं, तद्ध्यानस्य परिच्छदः ॥ २१६ ॥
 5 यदात्रिकं फलं किञ्चित्, फलमायुत्रिकं च यत् ।
 एतस्य द्वितयस्यापि, ध्यानमेवाग्रकारणम् ॥ २१७ ॥
 ध्यानस्य च पुनर्युक्त्यो, हेतुरेतच्चतुष्टयम् ।
 गुरुपदेशः भ्रद्धानं, सदाभ्यासः स्थिरं मनः ॥ २१८ ॥
 × × × ×
- 10 रत्नत्रयमुपादाय, त्यक्त्वा बन्धनिबन्धनम् ।
 ध्यानमभ्यस्यतां नित्यं, यदि योगिन् युमुक्षसे ॥ २२३ ॥
 ध्यानाभ्यासप्रकर्षेण, वृट्थनमोहस्य योगिनः ।
 चरमाङ्गस्य मुक्तिः स्यात्, तदाऽन्यस्य च क्रमात् ॥ २२४ ॥

भुजा-मुख-नेत्रोनी संख्या, क्रूर तथा शांतभाव, वर्ण, स्पर्श, स्वर, अवस्था, वस्त्र, आयुषण, आयुध
 15 वर्णोरे अने बीजुं जे काई मंत्रशास्त्रादिमां शांत तथा क्रूर कर्ममाटे कायुं छे ते बहु ध्याननुं साधन
 समजवु ॥ २१३-२१६ ॥

जे काई इहलौकिक फळ छे अने जे काई पारलौकिक फळ छे, ते धनेनुं मुख्य कारण ध्यान
 ज छे ॥ २१७ ॥

ध्यानना मुख्य चार हेतुओ—

- 20 ध्यानना आ चार मुख्य हेतुओ छे—गुरुको उपदेश, श्रद्धा, सदा अभ्यास अने स्थिर
 मन ॥ २१८ ॥

× × × ×

ध्यानाभ्यास माटे प्रेरणा—

हे योगिन् ! जो तने मुक्त धवानी इच्छा होय तो कर्मबंधना (परिग्रहादि) कारणोको त्याग करीने
 25 अने रत्नत्रयको अगीकार करीने तुं सदा ध्यानको अभ्यास कर ॥ २२३ ॥

ध्यानमां फळो—

ध्यानाभ्यासनी उत्तरोत्तर वृद्धि थवाथी नाश पामी रह्यो छे मोह जेको एवो योमी जो ते
 चरमशरीरी होय तो ते ज भवमां तेनो मोक्ष थाय छे, बीजानी क्रमशः (योडाक भवोमां) मुक्ति
 थाय छे ॥ २२४ ॥

तथा ह्यचरमाङ्गस्य, ध्यानमभ्यस्यतः सदा ।
 निर्जरा संवरश्च स्यात्, सकलाऽऽशुभकर्मणाम् ॥ २२५ ॥
 आश्रवन्ति च पुण्यानि, प्रचुराणि प्रतिक्षणम् ।
 यैर्महर्द्धिर्मवत्येष, त्रिदशः कल्पवासिषु ॥ २२६ ॥
 तत्र सर्वेन्द्रियामोदि, मनसः प्रीणनं परम् ।
 सुखामृतं पिबन्नास्ते, सुचिरं सुरसेवितः ॥ २२७ ॥
 ततोऽत्रतीर्थं मर्त्येऽपि, चक्रवर्त्यादिसम्पदः ।
 चिरं श्रुत्वा स्वयं श्रुत्वा, दीक्षां दैगम्बरीं श्रितः ॥ २२८ ॥
 वज्रकायः स हि ध्यात्वा, शुक्लध्यानं चतुर्विधम् ।
 विधूयाद्यापि कर्माणि, श्रयते मोक्षमक्षयम् ॥ २२९ ॥
 × × × ×
 सारश्चतुष्टयेऽप्यस्मिन्, मोक्षः सद्ध्यानपूर्वकः ।
 इति मत्वा मया किञ्चिद्ध्यानमेव प्रपञ्चितम् ॥ २५२ ॥
 यद्यप्यत्यन्तगम्भीरमभूमिर्मादृशामिदम् ।
 प्रावर्तिषि तथाप्यत्र, ध्यानभक्तिप्रचोदितः ॥ २५३ ॥

5

10

15

अचरमशरीरीने प्राप्त यथां ध्यानां फलो—

अचरमशरीरीनी मुक्ति आ रीते धाय छेः—सदा ध्याननो अभ्यास करता अचरमशरीरी योगीने सर्व अशुभ कर्मोनी निर्जरा अने संवर धाय छे; अने प्रतिक्षण तेवा प्रचुरपुण्यकर्मोनी आश्रव धाय छे के जेमना उदयथी ते भवांतरमां कल्पवासी देवोमां महर्द्धिक देव धाय छे। त्यां (स्वर्गमां) सर्व इन्द्रियोने आरुहादक तथा मनने प्रसन्नना आपनार एवा श्रेष्ठ सुखरूप अमृतनुं पान करतो अने चिरकाल सुची 20 देवोथी सेवानो ते सुखेथी रहे छे। ते पछी त्यांथी च्यवीने मर्त्य लोकमां पण चक्रवर्ति आदि पदोनी संपत्तिओने लांबा काळ सुची भोगवीने पोते ज (वैराग्यथी) छोडी दे छे अने दीक्षाने अगीकार करे छे। ते काळे वज्ररूपभनाराच संकयणवाळो ते चार प्रकारनां शुक्लध्यानने आराधीने अने तेथी आठे प्रकारनां कर्मोनी नाश करीने अने अक्षय एवा मोक्षने पामे छे ॥ २२५-२२९ ॥

× × × ×

25

‘आ ग्रंथमां चार सारभूत तत्त्वो कक्षां छे—बंध, बंधना हेतुओ, मोक्ष अने मोक्षना हेतुओ। ए बंधामा पण सारभूत मोक्ष छे। ते प्रशस्त ध्यानपूर्वक ज होय छे,’ एम समजीने आ ग्रंथमां मे ध्याननुं ज कर्दक वर्णन कर्युं छे ॥ २५२ ॥

जो के आ ध्यानविषय अत्यंत गंभीर छे, मारा जेवानी तेमां पहोच नथी, छतां पण केवळ ध्यानपरनी भक्तिथी प्रेरायेला में अहीं प्रयत्न कर्मो छे ॥ २५३ ॥

30

યદત્ર સ્થલિતં, ક્ષિત્તિચ્છાયાસ્થ્યાદર્શશબ્દયોઃ ।
 તન્મે ભક્તિપ્રધાનસ્ય ક્ષમતાં શ્રુતદેવતા ॥ ૨૫૪ ॥
 વસ્તુયાયાત્મ્યવિજ્ઞાનશ્રદ્ધાનધ્યાનસમ્પદઃ ।
 ભવન્તુ ભવ્યસત્ત્વાનાં, સ્વસ્વરૂપોપલભ્યયે ॥ ૨૫૫ ॥

5

× × × ×

જિનેન્દ્રાઃ સદ્ધ્યાનજ્વલનહુતઘાતિપ્રકૃતયઃ,
 પ્રસિદ્ધાઃ સિદ્ધાશ્ચ પ્રહતતમસઃ સિદ્ધિનિલયાઃ ।
 સદાચાર્યા વર્યાઃ સફલસદુપાધ્યાયમુનયઃ,
 પુનન્તુ સ્વાન્તં નસ્તિજગદધિક્ષાઃ પશ્ચ ગુરવઃ ॥ ૨૫૮ ॥

10

દેહજ્યોતિષિ યસ્ય મજ્જતિ જગદ્ગ્ધામ્બુરાશાવિવ,
 જ્ઞાનજ્યોતિષિ ચ સ્ફુરત્યતિતરો અંભૂર્ભુવઃ-સ્વસ્ત્રયી ।
 શબ્દજ્યોતિષિ યસ્ય દર્પણ ઇવ સ્વાર્થાશ્ચકાસત્યમી,
 સ શ્રીમાનમરાર્ચિતો જિનપતિ-જ્યોતિસ્ત્રયાયાસ્તુ નઃ ॥ ૨૫૯ ॥

છપસ્થતાના કારણે અહીં શબ્દોમાં કે અર્થમાં જે વાઈ સ્થલન થયું હોય તેની ભક્તિપ્રધાન
 15 ઇવા મને શ્રુતદેવતા ક્ષમા આપે ॥ ૨૫૪ ॥

ભવ્ય જીવને સ્વસ્વરૂપની પ્રાપ્તિ માટે યયાર્થ વિજ્ઞાન, યયાર્થ શ્રદ્ધાન અને યયાર્થ ધ્યાનરૂપ
 સંપત્તિઓ પ્રાપ્ત થાઓ ॥ ૨૫૫ ॥

× × ×

જેઓએ શુક્લધ્યાનરૂપ દાવાનલમાં ચાર ઘાતિકર્મની પ્રકૃતિઓને હોમી દીધી છે ઇવા અરિહંત
 20 ભગવંતો; જેઓએ અજ્ઞાનાંધકારનો નાશ કર્યો છે તથા જેમનું નિવાસસ્થાન સિદ્ધિગતિ છે, ઇવા પ્રસિદ્ધ સિદ્ધ
 ભગવંતો; શ્રેષ્ઠ ઇવા આચાર્ય ભગવંતો; પૂજ્ય ઇવા ઉપાધ્યાય ભગવંતો અને સાધુ ભગવંતો રૂપ પાંચ
 ગુરુઓ ત્રણે લોકમાં શ્રેષ્ઠ છે । તેઓ સૌના હૃદયને પવિત્ર કરો ॥ ૨૫૮ ॥

જેમની 'દેહજ્યોતિમાં' જગત્ જાણે ક્ષીરસમુદ્રમાં મજ્જન કરતું હોય તેવું દેખાય છે, જેમની 'જ્ઞાન-
 જ્યોતિમાં' પૃથ્વી, પાતાલ અને સ્વર્ગરૂપ ત્રયી અત્યંત સ્પષ્ટ રીતે પ્રકાશે છે અને જેમની 'શબ્દજ્યોતિમાં'
 25 (પાંત્રીશ ગુણયુક્ત વાણીમાં) આ સર્વે અર્થો દર્પણમા ચમકે તેમ ચટકે છે તે અંતરગ-અનંત જ્ઞાનાદિ
 અને બહિર્ગસમગ્રસરળાદિલક્ષ્મીથી યુક્ત અને દેવેન્દ્રોથી પળ પૂજાપાલા ઇવા શ્રીજિનપતિ અમારા
 જ્યોતિત્રય—(દેહ-જ્ઞાન-શબ્દ-જ્યોતિ) માટે યાઓ ॥ ૨૫૯ ॥

પરિચય

શ્રીમાન્ નાગસેનાચાર્યપ્રણીત 'તત્વાનુશાસન' એ ધ્યાનવિષયનો અદ્ભુત પ્રય છે । પ્રત્યેક ધ્યાનના
 અમ્યાસી માટે તેનું અવલોકન અત્યંત આવશ્યક છે । અમારા તરફથી (જૈનસાહિત્યવિકાસ મંદલ તરફથી)
 30 એ પ્રંથ અનુવાદ સાથે પૂર્વે પ્રગટ થયેલ છે । એ પ્રંથમાંથી અમે અહીં પ્રસ્તુત પ્રંથને યોગ્ય 'સંદર્ભ'
 તારખ્યો છે । આ બંધુ વર્ણન સામાન્યતઃ વ્યવહાર-ધ્યાનનું છે । એ પ્રંથમાં નિશ્ચય-આત્માલંબન ધ્યાનનું પણ
 સુંદર વર્ણન છે । પ્રંથકારની અદ્ભુત પ્રતિભાશક્તિને પ્રંથ સ્વયં કહી આપે છે । એ પ્રંથની શૈલી ઉત્તમ છે ।

[७१-२६]

श्रीचन्द्रतिलकोपाध्यायरचितः
श्रीअभयकुमारचरित-संदर्भः

(क)

परमेष्ठिन एतेऽब्राह्मन्तः सिद्धाश्च खरयः ।	5
उपाध्याया मुनिश्रेष्ठा इति पञ्च भवन्त्यहो ! ॥ ३६ ॥	
अहन्तः प्रातिहार्याद्यां, पूजामहन्ति तामिति ।	
विख्याता अरिहन्तारः, कर्मारिहननात् पुनः ॥ ३७ ॥	
तथा भवन्त्यरुहन्तः, कर्मवीजौघदाहतः ।	
सर्वकर्मक्षयात् सिद्धाः, पञ्चदशभिदा इति ॥ ३८ ॥	10
स्त्रीस्वान्यगृहिलिङ्गैकतीर्थतीर्थकरेतर—	
पुंषण्डानेकप्रत्येकस्वर्यंबुद्धान्यबोधिताः ॥ ३९ ॥	
ज्ञान-दर्शन-चारित्र-तपो-वीर्यस्वरूपकैः ।	
आचारैः पञ्चभिर्युक्ता, आचार्या अनुयोगिनः ॥ ४० ॥	
उपाध्यायाः सदा शिष्यस्वाध्यायाध्ययनोद्यताः ।	15
क्रियासमुदयैर्मोक्षं, साधयन्तश्च साधवः ॥ ४१ ॥	

अनुवाद

अहीं अरिहंतो, सिद्धो, आचार्यो, उपाध्यायो अने मुनिवरो ए पांच परमेष्ठीओ छे ॥ ३६ ॥
प्रातिहार्य वगैरे पूजाने योग्य होबायी 'अहन्त' कहेवाय छे अथवा कर्मरूप शत्रुने हणनारा
होबायी 'अरिहंत' नामे विख्यात छे तथा कर्मबीजोना समूहने बाळी नाखेल होबायी तेओ 'अरुहन्त' पण 20
कहेवाय छे । सकल कर्मोनो क्षय करबायी 'सिद्धो' कहेवाय छे । तेओ पंदर प्रकारे छे ॥ ३७-३८ ॥

ते पंदर भेद आ प्रकारे छे:—

१ स्वर्लिंगसिद्ध, २ अन्यलिंगसिद्ध, ३ गृहिलिंगसिद्ध, ४ तीर्थसिद्ध, ५ अतीर्थसिद्ध,
६ एकसिद्ध, ७ अने ऋसिद्ध, ८ तीर्थकरसिद्ध, ९ अतीर्थकरसिद्ध, १० पुंलिंगसिद्ध, ११ क्लीलिंगसिद्ध,
१२ नपुंसकलिंगसिद्ध, १३ स्वयंबुद्धसिद्ध, १४ बुद्धबोधितसिद्ध अने १५ प्रत्येकबुद्धसिद्ध ॥ ३९ ॥ 25

आचार्यो ज्ञान, दर्शन, चारित्र, तप अने वीर्यरूप पांच आचारोयी युक्त अने आगम ग्रंथोनो
अनुयोग (व्याख्यानादि) करनारा होय छे ॥ ४० ॥

शिष्योने स्वाध्याय करवावामां अने पोताना अध्ययनमां सदा उद्यमशील होबायी 'उपाध्यायो'
कहेवाय छे, अने क्रिया समूहो (विबिध प्रकारनी क्रियाओ) बढे मोक्षने साधनारा 'साधुओ' कहेवाय छे ॥ ४१ ॥

दिवा रात्रौ सुखे दुःखे, शोके हर्षे गृहे बहिः ।
 क्षुधि तृप्ती गमे स्थाने, ध्यातव्याः परमेष्ठिनः ॥ ४२ ॥
 परमेष्ठिनमस्कारः, सारः सद्धर्मकर्मसु ।
 नवनीतं यथा दग्धि, कवित्वे च यथा ध्वनिः ॥ ४३ ॥
 5 भावसारं स्मृतादस्माज्ज्वलनोऽपि जलायते ।
 मालायते ह्यज्ज्वलोऽपि, विषमप्यस्मृतायते ॥ ४४ ॥
 हारायते कृपाणोऽपि, सिंहोऽपि हरिणायते ।
 मित्रायते सपत्नोऽपि, दुर्जनः सज्जनायते ॥ ४५ ॥
 अरण्यानि गृहाणीव, स्वधौरा अपि रक्षकाः ।
 10 क्रूरा अपि ग्रहाः सानुग्रहाः क्षिप्रं भवन्ति च ॥ ४६ ॥
 जनयन्ति सुशकुनफलं कुशकुना अपि ।
 दुःस्वप्ना अपि सुस्वप्ना, इव स्युरचिरादपि ॥ ४७ ॥
 जनन्य इव शाकिन्यो, वात्सल्यं दधतेतराम् ।
 कराला अपि वेताला, जायन्ते जनका इव ॥ ४८ ॥
 15 दुर्मन्त्र-तन्त्र-यन्त्रादिप्रयोगः प्रभवेन्न च ।
 कियद् धूका विजृम्भते, महस्रक्तिरणोदये ॥ ४९ ॥

दिवसे के रात्रे, सुखमा के दुःखमां, शोकमां के हर्षमा, घरमा के बहार, भूखमा के तृप्तिमां,
 गमनमां के स्थानमां (स्थिरतामां) परमेष्टीजोन् ध्यान करवुं जोईए ॥ ४२ ॥

20 जेम दहीमां माखण अने कबितामां ध्वनि सारभूत छे तेम जिनोक्त धर्मानुष्ठानोमा परमेष्ठिनमस्कार
 सारभूत छे ॥ ४३ ॥

श्रेष्ठ भावपूर्वक पंचपरमेष्ठि नमस्कार महामंत्रनु स्मरण करवायी अग्नि जल बनी जाय छे, साप
 पण पुष्पनी माळा बनी जाय छे अने विष पण अमृत बनी जाय छे, कृपाण पण हाररूप बनी जाय छे,
 सिंह पण हरण बनी जाय छे, शत्रु पण मित्र बनी जाय छे, दुर्जन पण सज्जन बनी जाय छे, अरण्या
 पण गृहो बनी जाय छे, चोरो पण रक्षक बनी जाय छे, क्रूर एवा प्रहो पण शीघ्रतः अनुग्रह वरनारा
 25 बनी जाय छे, खराब शकुनो पण सारां शकुनो जेवुं फळ आपे छे, दुष्ट स्वप्नो पण सारां स्वप्नो जेवा
 तःक्षण बनी जाय छे, शाकिनीओ पण अत्यंत वात्सल्यभाव बतावनारी माता जेवी बनी जाय छे,
 बिकराळ वेतालो पण पिता जेवा (प्रेमाळ) बनी जाय छे अने दुष्ट मंत्रो, तंत्रो अने यंत्रो बगोरेना प्रयोगो
 पण असमर्थ बनी जाय छे । सूर्यनो उदय घया पछी धूवडो क्यां सुधी क्रीडा करी शके ! ॥ ४९-४९ ॥

અત એવ મહામન્ત્ર, એષઃ સ્મર્યેત કોવિદૈઃ ।
 જાગરે શ્યપને સ્થાને, ગમને સ્થલને ક્ષુતે ॥ ૫૦ ॥
 હિ લોકેઽર્થ-કામાદ્યા, નમસ્કારપ્રભાવતઃ ।
 પરત્ર સત્કુલોત્પત્તિઃ, સ્વર્ગઃ સિદ્ધિશ્ચ જાયતે ॥ ૫૧ ॥

એથી જ પંડિત પુરુષો જાગૃત સ્થિતિમાં અને શયનકાલે, સ્થિરતામાં અને ગમનમાં, સ્થલનમાં 5
 અને છીંક પછી આ મહામંત્રનું સ્મરણ કરે છે ॥ ૫૦ ॥
 નમસ્કારના પ્રભાવથી આ લોકમાં અર્થ, કામ વગેરેની પ્રાપ્તિ અને પરલોકમાં ઉચ્ચબુલમાં જન્મ
 વગેરે તથા સ્વર્ગ અથવા મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય છે ॥ ૫૧ ॥

પરિચય

શ્રીચન્દ્રનિલક ઉપાધ્યાયે રચેલા ‘શ્રીઅમયકુમારચરિત’ ના સર્ગ ૧૧, પૃ૦ ૬૪૪-૬૪૬ 10
 માંથી પચ્ચપરમેષ્ટી સંબંધી આ સંદર્ભ તારવીને તેને અનુવાદ સાથે અહીં પ્રગટ કર્યો છે ।
 શ્રીચન્દ્રનિલક ઉપા૦ શ્રીજિનેશ્વરસૂરિના શિષ્ય હતા, તેમણે ૯૦૩૬ શ્લોક પ્રમાણનો ‘શ્રી અમય-
 કુમારચરિત’ ગ્રંથ વિ સં૦ ૧૩૧૨ માં રચ્યો હતો ।
 આ સંદર્ભમા પાચ પરમેષ્ટીઓનો મહિમા અને તેમની આરાધનાનું ફલ દર્શાવ્યું છે ।

શ્રીરત્નમણ્ડનગણિવિરચિતઃ સુકૃતસાગરસંદર્ભઃ

15

(સ)

મન્ત્રઃ પંચનમસ્કારઃ, કલ્પકારસ્કરાધિકઃ ।
 અસ્તિ પ્રત્યક્ષરાષ્ટ્રાપ્રોત્કૃષ્ટવિદ્યાસહસ્રકઃ ॥ ૭૬ ॥
 ચૌરો મિત્રમાહિર્માલા, વહ્નિર્વારિ જલં સ્થલમ્ ।
 કાન્તારં નગરં સિંહઃ, શૃગાલો યત્રભાવતઃ ॥ ૭૭ ॥

20

અનુવાદ

પંચનમસ્કાર-મંત્ર કલ્પવૃક્ષથી અધિક (પ્રભાવવાળો) છે । તેના પ્રત્યેક અક્ષર ઉપર એક હજાર
 ને આઠ મહા-વિદ્યાઓ રહેલી છે, તેના પ્રભાવથી ચોર મિત્ર બને છે, સર્પ માલા બને છે, અગ્નિ જલ બને છે,
 જલ સ્પલ બને છે, અટવી નગર બને છે અને સિંહ શિયાળ બને છે ॥ ૭૬-૭૭ ॥

25

લોકહિટપ્રિયાવચ્ચાતક્રાદેઃ સ્મૃતોઽપિ યઃ ।
 મોહનોઞ્ચાટનાકૃષ્ટિકાર્મણસ્તમ્મનાદિકૃત્ ॥ ૭૮ ॥
 દૂરયત્યાપદઃ સર્વાઃ, પૂરયત્યત્ર કામનાઃ ।
 રાજ્ય-સ્વર્ગાપવર્ગાસ્તુ, ધ્યાતો યોઽમુત્ર યચ્છતિ ॥ ૭૯ ॥
 5 શ્રીપાર્શ્વપ્રતિમાપૂજાધૂપોત્ક્ષેપાદિપૂર્વકમ્ ।
 તમેકાગ્રમનાઃ પૂતવપુર્વેન્નોઽનિશ્નં જપેત્ ॥ ૮૦ ॥

તે (પંચ-નમસ્કાર-મંત્ર) સ્મરણમાત્રથી પણ લોક, દેવી, પ્રિયા (છી), વશમાં કરવા યોગ્ય અને ઘાતક મારનાર વગેરેવિશે અતુકમે મોહન (મોહ પમાહતું), ઉઞ્ચાટન (ઉછેડી નાખતું), આકર્ષણ (ખેંચતું), કામળ (વશ કરતું), અને સ્તબન (ધમાવી દેતું) વગેરે કરનાર ગાય છે ॥ ૭૮ ॥

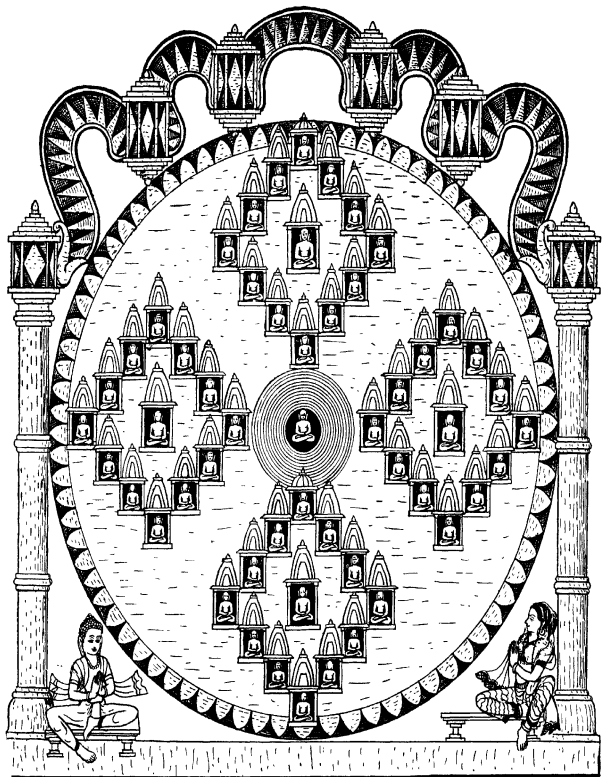
- 10 (સારી રીતે) ધ્યાન કરાયેલો (પંચ—નમસ્કાર મંત્ર) આ લોકમાં સર્વ આપદાઓને દૂર કરે છે તથા સર્વ કામનાઓને પૂર્ણ કરે છે, તથા જે પરલોકમાં રાજ્ય, સ્વર્ગ અને મોક્ષ આપે છે ॥ ૭૯ ॥

તે મંત્રનો શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમાની પૂજા તથા ધૂપોત્ક્ષેપાદિપૂર્વક, પવિત્ર શરીર અને વક્ત્ર વડે તથા મનની એકાગ્રતા વડે તું નિરતર જાપ કર ॥ ૮૦ ॥

પરિચય

- 15 આ સંદર્ભ 'સુકૃત-સાગર' અપર નામ 'પેયઢચરિત્ર'ના પશ્ચમ તરફ પૃષ્ઠ ૩૧ પરથી લેવામાં આવ્યો છે. આ પ્રનથ શ્રી આત્માનંદ જૈન સમા, ભાવનગરથી વિ. સં. ૧૯૭૧ માં પ્રકાશિત થયો છે. તેના પ્રનથના કર્તા શ્રીસોમસુન્દરસૂરિના શિષ્ય શ્રીરત્નમળ્લનગણિ છે. તેઓ વિક્રમની પદરમી શતાબ્દિમાં થયેલ છે. 'જલ્પ-રૂપલતા' નામનો તેમનો કવિત્વપૂર્ણ પ્રનથ સુપ્રસિદ્ધ છે. આ સંદર્ભમાં નવકારનો મહિમા વર્ણવ્યો છે અને વિવિધ પ્રકારના ઉપદ્રવો આ નવકારના સ્મરણથી શામી જાય છે તેમ જણાવ્યું છે.

श्रीवर्धमानसूरिविरचितः आचारदिनकरसंदर्भः

(ग)

(उपजाति-वृत्तम्)

अर्हन्त ईशाः सकलाश्च सिद्धा, आचार्यवर्या अपि पाठकेन्द्राः ।
शुनीश्वराः सर्व-समीहितानि, कुर्वन्तु रत्नत्रय-युक्तिभाजः ॥ १ ॥

(शाईलविक्रीडित-वृत्तम्)

विश्वप्र-स्थितिशालिनः समुदयासंयुक्त-सन्मानमा-
नानारूप-विचित्र-चित्र-चरिताः सन्त्रासितान्तर्द्विषः ।
सर्वाध्व-प्रतिभासनैक-कुशलाः सर्वैर्नताः सर्वदा,
श्रीमतीर्थकरा भवन्तु भविनां व्यामोह-विच्छिन्नये ॥ २ ॥

(बसन्ततिलका-वृत्तम्)

यदीर्घकाल-मुनिकाचित-बन्धवद्-
मष्टात्मकं विषम-चारमभेद्य-कर्म ।
तत्सन्निहत्य परमं पदमापि यैस्ते,
सिद्धा दिशन्तु महतीमिह कार्यसिद्धिम् ॥ ३ ॥

अनुवाद

रत्नत्रयनी सम्यक्ताने धारण करनारा ऐश्वर्यशाली अरिहतो, सर्व सिद्धो, आचार्यवर्यो, उपा-
ध्यायो अने मुनीश्वरो सौनी बधी अमिलापाओ (पूर्ण) करो ॥ १ ॥

(विशिष्ट प्रकारना तथाभव्यत्वना कारणे आ) विश्वमां सर्वदा उत्तम स्थितिथी शोभता, सर्व जीवनेना 20
परम हितने विषे पोताना सुंदर मानसने जोडनारा, नाना प्रकारना चित्रविचित्र चरित्रवाळा, आन्तरशत्रुओने
सारी रीते त्रास पमाडनारा, (मोक्षना) वधा मार्गने (योगेने) प्रकाशित करवामा अद्वितीय कुशल, सर्व
जीवो वडे नमन करायेला अने सर्व इच्छितने आपनारा एवा तीर्थकरो भव्य-प्राणीओना मोहनो विच्छेद
करनारा थाओ ॥ २ ॥

लांबी स्थितिवाळा, अत्यन्त निकाचित (गाढ) बन्धथी बंधायेला, विषम विपाकवाळा अने दुर्भेष 25
एवा आटे प्रकारना कर्मोनी सारी रीते नाश करीने जेमणे परम-पद(मुक्ति)ने प्राप्त कर्युं ते सिद्धो अर्ही
महान् कार्यसिद्धि आपो ॥ ३ ॥

(शार्दूलधिक्रीडित-वृत्तम्)

विश्वस्मिन्नपि विष्टपे दिनकरीभूतं महातेजसा,
 यैरर्हङ्गिरितेषु तेषु नियतं मोहान्धकारं महत् ।
 जातं तत्र च दीपतामविकलां प्रापुः प्रकाशोद्गमा-
 दाचार्याः प्रथयन्तु ते तनुश्रुतामाम्-प्रबोधोदयम् ॥ ४ ॥

5

(उपजाति-वृत्तम्)

पाषाण-तुल्योऽपि नरो यदीयप्रसाद-लेशाष्टभते सपर्याम् ।
 जगद्धितः पाठक-संचयः स कल्याणमालां वितनोत्वभीक्ष्णाम् ॥ ५ ॥

(वसन्ततिलका-वृत्तम्)

10

संसारनीरधिभवेत्य दुरन्तमेव,
 यैः संयमाख्य-वहनं प्रतिपन्नमाशु ।
 ते साधकाः शिवपदस्य जिनाभिपेके (?),
 साधुव्रता विरचयन्तु महाप्रबोधम् ॥ ६ ॥

समग्र विश्वमा महान् तेजवडे सूर्यरूपे थईने रहेला एवा तीर्थत्रोना निर्वाण पट्टी महान्
 15 मोहान्धकार फेलाई गयो, ते वखते जेओ प्रकाशना उद्गमथी अखड दीपकपणाने पाष्या, ते आचार्या
 प्राणीओना आमज्ञानना विकासनो विस्तार करो ॥ ४ ॥

जेमनी कृपाना लेशथी पत्थर समान पुरुष पण पूजाने प्राप्त करे छे, ते जगतनु हित जनार
 उपाध्याय-वर्ग निरतर कल्याणनी परंपरानो विस्तार करो ॥ ५ ॥

‘संसार समुद्र दुःखे करीने पार पामी शकाय एवो छे’, एम जाणीने जेमणे चारित्ररूपी बद्धाने
 20 शीघ्र अर्गागर कर्यै, ते शिवपदना साधक मुनिवरो (?) महाप्रबोधना रचना करो ॥ ६ ॥

परिचय

आचार्य श्री वर्धमानमूरिविरचित ‘आचार-दिनकर’ (प्रका० : खरतरगच्छ ग्रन्थमाला पुष्प २,
 पाजरापोल, लालबाग, मुंबई-४; मुद्रक : निर्णयसागर प्रेस, मुंबई-२) नामक ग्रथना द्वितीय विभागना
 पृष्ठ १५९ पृथी आ श्लोको तारववामा आव्या छे ।

श्रीरत्नमंदिरगणिविरचितः उपदेशतरङ्गिण्यान्तर्गतः संदर्भः

(घ)

विदुष्य निद्रां चरमे त्रियामा-यामार्धभागे शुचिमानसेन ।
दुष्कर्मरक्षोदमनैकदक्षो ध्येयस्त्रिधा श्रीपरमेष्ठिमन्त्रः ॥ १ ॥

5

किमत्र मन्त्रौषधि-मूलिकाभिः, किं गारुड-स्वर्ग-मणीन्द्रजालः ।
स्फुगन्ति चित्ते यदि मन्त्रराज-पदानि कल्याण-पद-प्रदानि ॥ २ ॥

श्रीमन्मस्कार-पदानि सर्व-सिद्धान्तसाराणि नवापि नृतम् ।
आद्यानि पञ्चातिमहान्ति तेषु, मुख्यं महाध्येयमिहामनन्ति ॥ ३ ॥

पञ्चतायाः क्षणे पञ्च, रत्नानि परमेष्ठिनाम् ।

10

आस्ये ददा(धा)ति यस्तस्य, सद्गतिः स्याद् भवान्तर्ग ॥ ४ ॥

अनुवाद

रात्रिना छेला प्रहरनो अर्धभाग बाकी रहे त्यारे निद्राने छोडीने दृष्ट-कर्मरूपी राक्षसनु दमन करवामा अत्यन्त चतुर एवा श्री परमेष्ठिमन्त्रनु पवित्र मनवाळा धईने मन-वचन-कायाथी ध्यान करहुं जोईए ॥ १ ॥

15

जो चित्तने विषे कल्याणना पदने आपनाग पच-परमेष्ठि-नमस्कार रूपी मन्त्रराजना पदो स्फुराय-
॥न छे, तो पठी मंत्र अने औषधियोंना मूळो वडे के गारुड (मरकत) मणि, चिनामणि के इन्द्रजालोनुं
शुं काम छे ? ॥ २ ॥

श्री नमस्कारना नवे पदो खरेखर सर्व सिद्धान्तमां सारभूत छे । तेमां पहेलां पांच पदो अति-
महान् छे अने तेमा पण मुख्य पहेला पदने सत्पुरुषो महाध्येय तरीके स्वीकारे छे ॥ ३ ॥

20

मरणना क्षणे पांच परमेष्ठिरूपी पांच रत्नोने जे मुखने विषे धारण करे छे, तेनी भवान्तरने
विषे सद्गति याय छे ॥ ४ ॥

१ छेला ने चरणना बीजो अर्थ—तेमां पण प्रथम पांच पदो अति महान् छे । कारण के विद्वानो तेमने
प्रधान ध्येय तरीके माने छे ।

पञ्चादौ यत्पदानि त्रिभुवनपतिभिर्व्याहृता पञ्चतीर्थी,
 तीर्थान्वेवाष्टपट्टिर्जिनसमय-रहस्यानि यस्याक्षराणि ।
 यस्याष्टौ सम्पदश्चानुपममतमहासिद्धयोऽद्वैत शक्ति-
 र्जीपाष्टोक्छयस्याभिलषित-फलदः 'श्रीनमस्कारमन्त्रः' ॥ ५ ॥
 5 भोजनसमये सयणे, विबोहणे पवेसणे भए वसणे ।
 पंच-नमस्कारं खलु, समरिजा मव्वकालं पि ॥ ६ ॥
 याताः प्रयान्ति यास्यन्ति, पारं संसार-वारिधेः ।
 परमेष्ठि-नमस्कारं, स्मारं स्मारं घना जनाः ॥ ७ ॥
 स्वस्यैकच्छत्रतां विश्वे, पापानि विमृशन्तु मा ।
 10 अधमर्षण-मन्त्रेऽस्मिन्, सति श्रीजिन-शामने ॥ ८ ॥
 सिंहेनेव मदान्ध-गन्धकरिणो मित्रांशुनेव क्षपा-
 ध्वान्तौघो विधुनेव तापततयः कल्पद्रुणवाधयः ।
 ताक्ष्येणेव फणाभृतो घनकदम्बेनेव दावाग्रयः,
 सत्त्वानां परमेष्ठिमन्त्रमहसा बल्गन्ति नोपद्रवाः ॥ ९ ॥

- 15 जेना पहेलां पांच पदोने त्रैलोक्यपति श्रीतीर्थंकर देवोए पंचतीर्थीः तरीके कव्या छे, जेना जिनसिद्धान्तना रहस्य-सारभूत एवा अडसठ अक्षरोने अडसठ तीर्थी तरीके कवाण्य्या छे, जेना आठ संपदाओने अत्यन्त अनुपम एवी आठ सिद्धिओ तरीके वर्णवेली छे, जेना शक्तिना जगतमा जोड नथी अने जे बने लोकेने विषे इच्छित फल आपनार छे ते श्री नमस्कारमन्त्र जय पामो ॥ ५ ॥
 भोजन समय, शयन समय, जागवानो समय, प्रवेश समय, भय समय, संकट समय, वगैरे
 20 सर्वे समये पंच-नमस्कारनुं अवश्य स्मरण करो ॥ ६ ॥
 परमेष्ठि-नमस्कारने बारवार स्मरण करीने घणा लोको सत्सार-सागरना पारने पाम्या छे, पामे छे अने पामशे ॥ ७ ॥
 श्री जिनशासनने विषे पापनो नाश करनार आ मत्र विद्यमान छने “विश्वमा पोतानी एक एत्रता छे” एम पापो—दृक्कर्मा कदी पण न विचारे—(न माने) ॥ ८ ॥
 25 सिंहाथी जेम मदोन्मत्त गन्धहस्तिओ, मृग्यथी जेम रात्रिसंघवी अचकारना समूहो, चन्द्रथी जेम ताप-संतापनी परपराओ, कल्पवृक्षथी जेम मनना चिन्ताओ, गरुडथी जेम फणीधर-विषधरो अने मेघ-समुदायथी जेम दावानलो शान्त थाय छे, तेम श्री-पंच-परमेष्ठि-मंत्रनां तेजथी प्राणिओना उपद्रवो नाश पामे छे ॥ ९ ॥

- ॐ अरिहता आद्य अक्षर 'अ' यी अष्टापदनीधे, सिद्धना आद्य अक्षर 'सि' यी सिद्धाचल, आचार्यना
 30 आद्य अक्षर 'आ' यी आभुजी, उपाध्यायना आद्य अक्षर 'उ' यी उज्जयन्त (गिरनारजी) अने साधुना आद्य अक्षर 'म' यी सम्मेतशिवर, ए रीते पाच तीर्थो लई शक्याय ।

સહગ્રામ-સાગર-કરીન્દ્ર-હુજઙ્ગ-સિંહ-
દુર્વ્યાધિ-વહ્નિ-રિપુ-વન્ધન-સમ્ભવાનિ ।
ચૌર-ગ્રહ-ઋમ-નિશાચર-શાકિનીનાં,
નશ્યન્તિ પશ્ચ-પરમેષ્ટિ-પદૈર્મયાનિ ॥ ૧૦ ॥

ધ્યાતોઽપિ પાપશ્મનઃ પરમેષ્ટિ-મન્ત્રઃ,
કિં સ્યાત્તપઃપ્રવલિતો વિધિનાચિતશ્ચ ।
દુર્ગં સ્વયં હિ મધુરં ક્વથિતં તુ યુક્ત્યા,
સમ્મિશ્રિતં ચ સિતયા વસુધા-સુધેવ ॥ ૧૧ ॥

5

આકૃષ્ટિ સુર-સમ્પદાં વિદધતી યુક્તિ-શ્રિયો વશ્યતા-
મુચ્ચાટં વિપદાં ચતુર્ગતિશ્ચવાં વિદ્રેપમાત્મૈનસામ્ ।
સ્તમ્ભં દુર્ગમનં પ્રતિ પ્રયતતાં મોહસ્ય સમ્મોહનમ્ ,
પાયાત્ પશ્ચ-નમસ્ક્રિયાક્ષરમયી સારાધના દેવતા ॥ ૧૨ ॥

10

યો લક્ષં જિનવદ્વ-લક્ષ્ય-સુમનાઃ સુવ્યક્ત-વર્ણક્રમઃ,
શ્રદ્ધાવાન્ વિજિતેન્દ્રિયો ભવહરં મન્ત્રં જપેચ્છ્રાવકઃ ।
પુર્વઃ શ્વેત-સુગન્ધિભિશ્ચ વિધિના લક્ષ-પ્રમાર્ણૈર્જિનં,
યઃ સમ્પૂજયતે સ વિશ્વમહિતઃ શ્રીતીર્થરાજો ભવેત્ ॥ ૧૩ ॥

15

પંચ-પરમેષ્ટિના પદોવડે રણ-સંગ્રામ, સાગર, હાથી, સર્પ, સિંહ, દુષ્ટવ્યાધિ, અગ્નિ, શત્રુ અને વધનથી ઉત્પન્ન તથા ચોર, ગ્રહ, ઋમ, રાક્ષસ અને શાકિનીથી ઘનારાં મયો નાશ પામે છે ॥ ૧૦ ॥

પરમેષ્ટિ-મંત્ર સ્મરણ કરવા માત્રથી પાપને શામાવનારો થાય છે, તો પછી તપથી પ્રબલ કારાયેલો અને વિધિથી ધૂજાયેલો (આ મંત્ર) શું ન કરે? દૂધ પોતાની મેલે જ મધુર છે, પણ યુક્તિથી ડાકાલેણું અને 20 સાકરથી મિશ્રિત કરેલું હોય તો તે ધૃત્વીના અમૃત-તુલ્ય બને છે ॥ ૧૧ ॥

તે પંચ-પરમેષ્ટિ-નમસ્ક્રિયાના અક્ષર સ્વરૂપ આરાધના દેવતા (તમારું) રક્ષણ કરો કે જે સુર-સંપદાઓનું આકર્ષણ છે, મુક્તિરૂપી લક્ષ્મીનું વશીકરણ કરે છે, સંસારની ચાર ગતિઓમાં રહેલી વિપદાઓનું ઉચ્ચાટન કરે છે, આત્માના પાપોનું વિદ્રેપણ કરે છે, દુર્ગતિમાં જવા માટે પ્રયત્ન કરતા જીવોનું સ્તમ્ભન કરે છે અને મોહનું સંમોહન કરે છે ॥ ૧૨ ॥

25

શ્રી જિનેશ્વરમાં દૃઢ થયું છે લક્ષ્ય (ધ્યાન) જેનું ઈવો અને ઈથી પવિત્ર મનવાલો, સુસ્પષ્ટ વર્ણક્રમ- (વર્ગોચ્ચાર)વાલો, શ્રદ્ધાવાન્ અને જિતેન્દ્રિય ઈવો જે શ્રાવક સંસારનો નાશ કરનાર આ (પંચ-પરમેષ્ટી) મંત્રનો જાપ કરે છે અને શ્વેત સુગન્ધી એક લાલ પુષ્પોવડે શ્રી જિનેશ્વરની વિધિદૂર્વક સમ્યક્ પ્રકારે ધૂજા કરે છે, તે વિશ્વધૂજ્ય તીર્થકર બને છે ॥ ૧૩ ॥

स्वस्थाने पूर्णमुच्चारं, मार्गे चार्धं समाचरेत् ।
पादमाकस्मिकातङ्के, स्मृतिमात्रं मरणान्तिके ॥ १४ ॥

पोतानां स्थाने होय त्यारे पूर्ण-उच्चार पूर्वक, मार्गिमां होय त्यारे अर्ध-उच्चारपूर्वक, अकस्मात् आतक एटले तीव्र गेग अथवा वेदना थई आवे त्यारे चोया भागना उच्चारपूर्वक अने मरण नजीक होय ५ न्यारे केवल मानसिक स्मरण बडे नवकार गणनो जोईए ॥ १४ ॥

परिचय

आ संदंर्भ 'उपदेशतर्गिणी' नामक ग्रन्थमाथी लेवामा आब्यो छे । आ ग्रन्थ श्रीयशोविजय ग्रन्थमाला, बनारसथी वीर स० २४३७ मां प्रकट थयेल छे । तेमा पृष्ठ १४६-१४७ पर आ संदंर्भ 'नमस्कार स्मरणा' रूपे आपेल छे ।

- 10 आ ग्रन्थना कर्ता श्रीसोमसुदरमूरिना शिष्य श्रीनन्दिरनगणिना शिष्य श्रीरत्नमदिरगणि छे । भोजप्रबन्ध नामनो तेमनो प्रथ प्रसिद्ध छे अने तेमा तेमनो जीवन ममय सोळमी शताब्दि होवानो उल्लेख छे ।

श्रीविजयवर्णिविरचित-

'मन्त्रसारसमुच्चयापरनाम-ब्रह्मविद्याविधि'

15

ग्रन्थादर्हदादिबीजस्वरूपसंदंर्भः ॥ *

(च)

ह्रींकारस्वरूपम्—

- सान्नातं रेफमारूढं, चतुर्थस्वरयोजितम् ।
नाद-बिन्दु-कलोपेतं, धर्म-कामार्थसाधनम् ॥ १ ॥
20 नादो विश्वान्मकः प्रोक्तो, बिन्दुः स्यादुत्तमं पदम् ।
कलापीयूषनिःप्यन्दीत्याहुरेवं जिनोत्तमाः ॥ २ ॥
नाद-बिन्दु-कलायुक्तं, पूर्णचन्द्रकलाधरम् ।
त्वनुस्वारं भवेद् बिन्दुः, त्वर्धमात्रं विशेषतः ॥ ३ ॥

हृल्लेखा । लोकराजः । जगदधिपः । लोकपतिः । भुवनेश्वरी । माया । विदेहम् । तन्त्रम् ।
25 शक्तिः । शक्तिप्रणवमित्यादि ॥ ह्रीं ॥

* आ संदंर्भनो अनुवाद आपेल नथी ।

ॐकारस्वरूपम्—

त्रयोदशस्वरं तच्च, सर्वतत्त्वप्रकाशकम् ।
पूर्णचन्द्रेण संयुक्तं, प्रणवं सर्वसाधनम् ॥ ४ ॥

अन्यच्च—

स्मरदुःखानलज्वालाप्रशान्त्यै नवनीरदम् ।
प्रणवं वाङ्मयज्ञानप्रदीपं पुण्यशासनम् ॥ ५ ॥

5

नारः । तेजः । वामः । विनयः । सर्वात्मबीजम् ॥ प्रणवमित्यादि ॥ ॐ ॥

× × ×

अर्हस्वरूपम्—

अथ मन्त्रपदाधीशं, सर्वतत्त्वैकनायकम् ।
आदि-मध्यान्तमेदेन, स्वर-व्यञ्जनसम्भवम् ॥ ६ ॥

10

अकारादि-हकारान्तं, रेफमध्यं सविन्दुकम् ।
तदेव परमं तत्त्वं, यो जानाति स तत्त्ववित् ॥ ७ ॥

बुद्धः कैश्चिद्भजः कैश्चिद्भरिः कैश्चिन्महेश्वरः ।
शिवः सार्वस्तथेशानः, सोऽयं वर्णः प्रकीर्तितः ॥ ८ ॥

15

× × ×

सर्वान्मकं महातारं, सर्वज्ञं सर्वशक्तिकम् ।
सर्वमन्त्रमुखं ध्यायेत्, समर्थे सर्वशक्तिकम् (दम्) ॥ ९ ॥

× × ×

अर्हद्वीजं महापिण्डं, संजडा (? शाना)क्षरमुत्तमम् ।
बीजाक्षरं तन् सर्वं, सिद्धारिणैव शोधयेत् ॥ १० ॥

20

× × ×

आत्मनः विगुञ्जिपरिणामार्थं पूज्यपूजार्थं वा । यथापूर्वं वारपञ्चोपचाराणि कार्याणि । प्रणवध्यानं
सर्वान्मकमित्यादि ॥

कोमलकदलीपत्रं, स्फटिकं बालार्कहेमनीलाभम् ।
पञ्चपरमेष्ठिवर्णं, क्रमेण भव्यभवनाशनम् ॥ ११ ॥

25

इति प्रणवभक्तिः ॥

परिचय

आ मदर्थं श्री जैनसिद्धान्त भवन, आरा नी प्रति 'मन्त्रसारसमुच्चयापरनाम ब्रह्मनिद्याविधि' मां श्री
लेखामां आब्यो छे ।

30

श्रीरत्नचन्द्रगणिविरचितः मातृकाप्रकरणसंदर्भः ।

(छ)

- 5 अर्हन्तोऽजा अथाचार्या उपाध्याया मुनीश्वराः ।
मिलित्वा यत्र राजन्ते, तद् 'ॐ'कारपदे मुदा (दं मतम्)
अ अ आ उ म् ॥ (२७२) ॥ १ ॥
- वीजं-मूलं-शिखांकात्स्नैर्यमेकत्रि-त्रि-पञ्चभिः ।
अक्षरैः 'ॐ नमः सिद्धम्', जपानन्तफलैः(लं) क्रमात् ॥
ॐ १ । ॐ नमः २ । ॐ सिद्धम् ३ । ॐ नमः सिद्धम् ४
10 ॐ इत्यनुवर्तते ॥ २ ॥
- नन्ता हन्त ! भवत्येको भवत्येकश्च शंसिता ।
शंसिता लभते कामान्, नन्ता लभति वा न वा ॥ ३ ॥

अनुवाद

अरिहत, अज, आचार्य, उपाध्याय अने मुनि ए पांचे ज्या सम्मिलित रीते शोभे छे, तेने
15 विद्वानो ॐकार पद कहे छे । (पांचे नामोना प्रथम अक्षरोर्ना संधि यी ॐकार निष्पन्न थाय छे) ॥ १ ॥

'ॐ नमः सिद्धम्' ए मंत्रमा त्रण पद छे । पहिले पद जे एकाक्षर ॐ ते प्रणव छे
अने ते मंत्रनु 'बीज' छे । पहिले अने बीजुं पद 'ॐ नमः' त्रण अक्षरवाळु छे ते मंत्रनु 'मूल' छे
अने बीजु पद 'ॐ सिद्धम्' पण त्रण अक्षरवाळु छे ते मंत्रनी 'शिखा' छे; आखी सळंग अथवा
संपूर्ण मंत्र 'ॐ नमः सिद्धम्' पांच अक्षरनो छे । ए प्रमाणे अक्षरना विभागी अने अनुक्रमे चार प्रकारे जो
20 मंत्रनो जाप थाय तो ते अनन्त फल आपनार थाय छे ॥ २ ॥

एक नमे छे अने बीजो प्रशसा (अनुमोदना) करे छे, प्रशस्तक इच्छित वस्तुने अवश्य पामे छे;
नमनार पामे अथवा न पामे ! ॥ ३ ॥

१ धारो के मंत्रनो १२५०० संख्या प्रमाण जाप करवानो होय तो पहेलां 'बीज' एटले केवल
ॐकारनो १२५०० संख्या प्रमाण जाप करवो; पछी 'मूल' एटले 'ॐ नमः' नो १२५०० संख्या प्रमाण जाप
25 करवो पछी 'शिखा' एटले 'ॐ सिद्धम्' नो १२५०० संख्या प्रमाण जाप करवो अने अंत संपूर्ण मंत्र 'ॐ नमः
सिद्धम्' नो पण १२५०० संख्या प्रमाण जाप करवो । आ प्रमाणे जाप करवायी प्रयास अने परिश्रम बडे पण फल
अनंतगुणु थाय छे ॥ २ ॥

‘ह्रँ’ अर्हद् - धरणाचार्योपाध्याय-मुनिगोचरम् । ह्रं उ उ म् ।
 स्रुथुपाध्याय-मुनयः, स्पृशन्ति ‘अँ’ कारमादरात् ॥ ऊ उ म् ॥ ४ ॥
 ‘आँ’ जिनाऽजनुराचार्य - मुनितः प्रादुरस्तीह ॥ अ अ आ म् ।
 अर्हद् - धरण - वाग्देव्यो ‘ह्रीं’ कारस्य निबन्धनम् ॥ ह्रं ई ॥ ५ ॥
 आद्युपान्त्यान्तिमार्हन्तो गीश्व ‘अर्ह’ पदमास्थिताः
 (गीश्व ‘अर्ह’ पद - मास्थिताः) ।
 ज्ञान - दर्शन - चारित्र्यमुक्तयो भान्ति तत्र वा ॥ अ र ह्रँ ॥ ६ ॥

5

बीजाक्षर ‘ह्रँ’कारमां पांच वर्णों आ प्रमाणे छे—ह्रं + र् + ऊ + उ + म्— आ पांच अंशमांथी पहेला अंश ‘ह्रं’ कारथी अर्हत् (अरिहंत), बीजा अंश ‘र’ कारथी धरण (धरणेन्द्र ?) त्रीजा अंश ‘ऊ’कारथी सूरि, चोथा अंश ‘उ’कारथी उपाध्याय अने पांचमा अंश ‘म’कारथी मुनिना अर्थने बतावे छे ॥¹⁰
 बीजाक्षर ‘अँ’कारमां सूरि आदिना त्रण वर्णों आ प्रमाणे छे—ऊ + उ + म्—आ त्रण अंशमांथी पहेला अंश ‘ऊ’कारथी सूरि, बीजा अंश ‘उ’कारथी उपाध्याय अने त्रीजा अंश ‘म’थी मुनि अँकारने आदर पूर्वक स्पशें छे ॥ ४ ॥

बीजाक्षर ‘अँ’कारमा चार वर्णों आ प्रमाणे छे—अ + अ + आ + म् आ चार अंशमांथी पहेलो अंश ‘अ’ अरिहंतथी, बीजा अंश ‘अ’ अजनु अर्थात् मिद्वथी, त्रीजा अंश ‘आ’ आचार्यथी अने चोथो¹⁵ अंश ‘म्’ मुनि शब्दथी उपपन्न थयेल छे ।

बीजाक्षर ‘ह्रीं’कारमा त्रण वर्णों आ प्रमाणे छे—ह्रं + र् + ई—आ त्रण अंशमांथी पहेलो अंश ‘ह्रं’ अरिहंतथी, बीजा अंश ‘र्’ धरण(धरणेन्द्र ‘)थी अने त्रीजा अंश ‘ई’ वाग्देवी एटले सरस्वतीथी निष्पन्न थाय छे ॥ ५ ॥

अर्हँ पदमा त्रण वर्णों आ प्रमाणे छे—अ + र् + ह्रँ—आ त्रण अंशमां आदि अंश ‘अ’,²⁰ उपान्त्य अंश ‘र्’ अने अन्तिम अंश ‘ह्रँ’—ए त्रण अंशो मञ्जीने वनेलो ‘अर्हँ’ अक्षर अरिहंतनो वाचक छे; अने वाणी एटले वाक्य वर्णमाला (‘अ’ थि ‘ह्रं’ सुधीना वर्णों)नो वाचक छे । अथवा ते पदमां प्रथम अंश ‘अ’ थि ज्ञान, ‘र्’ थि दर्शन अने ‘ह्रं’ थि चारित्र—ए त्रण रत्नो अने तेमनुं फल ‘मुक्ति’ शोमे छे, एम थाय छे ॥ ६ ॥

१ सिद्धहेमचन्द्रशब्दानुशासनमां श्रीहेमचन्द्रसूरिए प्रथम मंगलाचरणरुपे जे ‘अर्हँ’ सूत्र रच्यु छे तेनी²⁵ व्याख्या करता जे ‘अर्हँ इत्येतदक्षरं परमेश्वरस्य परमेष्ठिनो वाचकम्’ एम कथु छे । ‘अर्हँ’ ऊपर तेमणे पोते रचेल बृहस्पतिमां सविस्तर निरूपण कयुं छे, ते आ ग्रन्थमां ज अन्यत्र आपेलुं छे ।

२ सरस्वातो :—“अक्षरं भाह्रं अयां ह्यारमंतकक्षरं च माह्रं प् ।

मञ्जो वणसमुच्चयवणस्यभूसियं अरहं ॥”— नवकारसारध्वज न. स्वा. प्राकृतविभाग.

अर्हँनो आद्य अक्षर ‘अ’ बाराखडीना प्रथमाक्षरने, ‘ह्रं’ बाराखडीना अंतिम अक्षरने अने ‘र्’ बाकीना वर्णोंना³⁰ समुच्चयने सूचवे छे । ‘अर्हँ’ थि संपूर्ण मातृका सूचवाय छे; अथवा संपूर्ण ‘अर्हँ’ रत्नत्रयथी शोभता अरिहंतने सूचवे छे । अहम् एटले आत्मा, ए च्यारे रेफ—रत्नत्रयीथी युक्त बने छे, त्यारे ‘अर्हँ’ कहेवाय छे ।

‘श्री’ कारे श्रुत-धरणी पद्माव्युषयः परम् । श्रृं ईम् ।

‘ह्री’ अर्हद्-घा(ध)रणाऽदेह-वाचकर्षिजमीरितम् ह्र् अ उम् ॥ ७ ॥

अर्हन्त-धरणाऽदेहैस्तपसा ‘ह्रः’ समाश्रितम् । ह्र् अस् ।

‘ह्रसः’ जिनाऽजनुयोगी, श्रद्धा-श्रुत-तपांसि च ॥ ह्र् अम् अ

5

‘अत्यल्पमेतद् याक्षीयम्’ ॥ १ ॥ ८ ॥

बीजाक्षर ‘श्री’ कारमा चार वर्णो आ प्रमाणे छे—श+र+ई+म्—आ चार अशोमांथी पहेलो अंश ‘श’ श्रुतज्ञाननो, बीजो अंश ‘र’ धरणेन्द्रनो, त्रीजो अंश ‘ई’ पद्मावतीनो अने चौथो अंश ‘म्’ मुनिनो वाचक छे ।

बीजाक्षर ‘ह्री’ कारमा पांच वर्णो आ प्रमाणे छे—ह+र+अ+उ+म्—आ पांच अशोमांथी प्रथम 10 अंश ‘ह’ अरिहतनो, बीजो अंश ‘र’ धरणेन्द्रनो (१), त्रीजो अंश ‘अ’ अदेह एटले सिद्धनो, चौथो अंश ‘उ’ उपाध्यायनो अने पाचमो अंश ‘म्’ मुनिनो वाचक छे, एम (विद्वानोए) कहेल्ले छे ॥ ७ ॥

बीजाक्षर ‘ह्रः’ मा चार वर्णो आ प्रमाणे छे—ह+र+अ+म्—आ चार अंशोमांथी प्रथम अंश ‘ह’ अरिहतवडे, बीजो अंश ‘र’ धरणेन्द्रवडे (१), त्रीजो अंश ‘अ’ अदेह एटले सिद्धवडे अने चौथो अंश ‘म्’ (विसर्ग) तपवडे समाश्रित छे ।

15 ‘ह्रसः’ पदमा छ वर्णो आ प्रमाणे छे—ह+अ+म+म्+अ+म्—आ छ अशोमांथी प्रथम अंश ‘ह’ अरिहतनो, बीजो अंश ‘अ’ सिद्धनो, त्रीजो अंश ‘म्’ मुनिनो, चौथो अंश ‘म’ श्रद्धानो, पाचमो अंश ‘अ’ श्रुतज्ञाननो अने छट्टो अंश ‘म्’ (विसर्ग) तपमूनो वाचक छे ॥

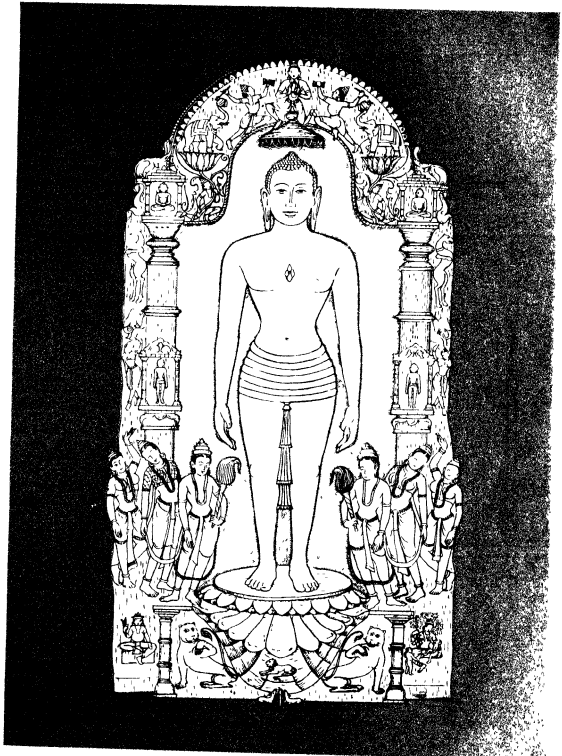
‘आ अल्पाक्षरी यक्षोनी (संकेत) वाणी (१) छे’ ॥ ८ ॥

परिचय

20 ‘मातृकाप्रकरण’ ना एक ह० लि० प्रति ५० मु० श्रीयशोविजयजी म० पासेथी मळी हती, तेमां भाषाना संधिनियमो, छद्म, वर्णप्रस्तार, उच्चारविधि वगैरे अनेक विषयोनो संग्रह करेलो छे. ते प्रथमा ज यक्षोनी अल्पाक्षरी संकेतविधि (१) आठ श्लोकमा दर्शावी छे, जे नमस्कार अने तेना मन्त्रबीजो उपर सुदर प्रकाश पावरे छे ।

ए आठ श्लोकोनो मंत्रम अर्ही अनुवाद साथे आयो छे ।

25 आ मातृकाप्रकरणना कर्ता पायचदगच्छीय श्रीरत्नचन्द्रगणि छे, तेओ प्रायः मन्तरमा सैकामा थया हशे एव अनुमान छे ।

श्रीमहावीरप्रभुः (कायोन्मगसुद्धामां)

श्रीहेमचन्द्राचार्य-विरचितः
अहंनामसहस्रसमुच्चयः

अहं नामापि कर्णाभ्यां, शृण्वन् वाचा समुच्चरन् ।	
जीवः पीवरपुण्यश्रीलेभते फलमुत्तमम् ॥ १ ॥	5
अत एव प्रतिप्रातः, समुत्थाय मनीषिभिः ।	
भक्त्याऽथाप्रसहस्राहंशामोच्चारो विधीयते ॥ २ ॥	
श्रीमानहंन् जिनः स्वामी, स्वयम्भूः शम्भुरात्मभूः ।	
स्वयंप्रभुः प्रभुमोक्ता, विश्वभूरपुनर्भयः ॥ ३ ॥	
विश्वात्मा विश्वलोकेशो, विश्वतश्चक्षुरक्षरः ।	10
विश्वविद् विश्वविद्ये(श्वे)शो, विश्वयोनिरनीश्वरः ॥ ४ ॥	
विश्वहृद्वा विभुधोता, विश्वेशो विश्वलोचनः ।	
विश्वव्यापी विशुर्वेधाः, शाश्वतो विश्वनोमुखः ॥ ५ ॥	
विश्वपो विश्वतः पादो, विश्वदीर्घः शुचिश्रवाः ।	
विश्वहृद् विश्वभूतेशो, विश्वज्योतिरनश्वरः ॥ ६ ॥	15
विश्वसृद् विश्वसृष्टिश्चेद्, विश्वभुग् विश्वनायकः ।	
विश्वशी विश्वभूतात्मा, विश्वजिद् विश्वपालकः ॥ ७ ॥	
विश्वकर्मा जगद्विश्वो, विश्वमूर्त्तिर्जिनेश्वरः ।	
भूतभाविभवङ्गर्त्ता, विश्ववैद्यो यतीश्वरः ॥ ८ ॥	
सर्वादिः सर्वहृक् सार्यः, सर्वज्ञः सर्वदर्शनः ।	20
सर्वात्मा सर्वलोकेशः, सर्ववित् सर्वलोकजित् ॥ ९ ॥	
सर्वगः सुश्रुतः सुश्रुः, सुवाक् सुरिर्बहुश्रुतः ।	
सहस्रदीर्घः श्रेष्ठः, सहस्राक्षः सहस्रपात् ॥ १० ॥	
युगादिपुरुषो ब्रह्मा, पञ्चब्रह्ममयः शिवः ।	
ब्रह्मविद् ब्रह्मनत्वज्ञो, ब्रह्मयोनिरयोनियः ॥ ११ ॥	25
ब्रह्मनिष्ठः परं ब्रह्म, ब्रह्मात्मा ब्रह्मसम्भवः ।	
ब्रह्मेड् ब्रह्मपतिर्ब्रह्मचारी ब्रह्मपदेश्वरः ॥ १२ ॥	
विष्णुर्जिष्णुर्जयी जेता, जिनेन्द्रो जिनपुङ्गवः ।	
परः परतरः सूक्ष्मः, परमेष्ठी सनातनः ॥ १३ ॥ इति श्री प्रथमशतप्रकाशः ॥ १०० ॥	
जिननाथो जगन्नाथो, जगत्स्वामी जगत्प्रभुः ।	30
जगत्पूज्यो जगद्वन्द्यो, जगदीशो जगत्पतिः ॥ १ ॥	
जगन्नेता जगज्जेता, जगन्मान्यो जगद्विभुः ।	
जगज्ज्येष्ठो जगच्छ्रेष्ठो, जगद्व्येद्यो जगद्वित्तः ॥ २ ॥	
जगद्व्यो जगद्गन्धुर्जगच्छस्ता जगत्पिता ।	
जगन्नेत्रो जगन्मीत्रो, जगदीपो जगद्गुरुः ॥ ३ ॥	35

- स्वयंज्योतिरजोऽजन्मा, परंतेजः परंमहः ।
 परमात्मा शमी शान्तः, परंज्योतिस्तमोऽपहः ॥ ४ ॥
 प्रशान्तारिरनन्तात्मा, योगी योगीश्वरो गुरुः ।
 अनन्तजिदनन्तात्मा, भव्यवन्धुरवन्धनः ॥ ५ ॥
 5 शुद्धबुद्धिः प्रबुद्धात्मा, सिद्धार्थः सिद्धशासनः ।
 सिद्धः सिद्धान्तविद् ध्येयः, सिद्धः साध्यः सुधीः सुगीः ॥ ६ ॥
 सहिष्णुरच्युतोऽनन्तः, प्रभविष्णुर्भवोद्भवः ।
 स्वयम्भूणुरसम्भूणुः, प्रभूणुरभयोऽव्ययः ॥ ७ ॥
 दिव्यभाषापतिर्दिव्यः, पूतधाक् पूतशासनः ।
 10 पूतात्मा परमज्योतिर्धर्माध्यक्षो दमीश्वरः ॥ ८ ॥
 निर्माहो निर्मदो निःस्वो, निर्दम्भो निरुपद्रवः ।
 निराधारो निराहारो, निर्लोभो निश्चलोऽचलः ॥ ९ ॥
 निष्कामी निर्ममो निष्पक्, निष्कलङ्को निरञ्जनः ।
 निर्गुणो नीरसो निर्भीर्निर्व्यापारो निरामयः ॥ १० ॥
 15 निर्निमेषो निराबाधो, निर्द्वन्द्वो निष्क्रियोऽनघः ।
 निःशङ्कश्च निरानेको, निष्कलो निर्मलोऽमलः ॥ ११ ॥ इति द्वितीयशतप्रकाशः ॥ २०० ॥
- तीर्थकृत् तीर्थसृष्टृ तीर्थद्वरस्तीर्थकरः सुदृक् ।
 तीर्थकर्त्ता तीर्थभर्त्ता, तीर्थेशस्तीर्थनायकः ॥ १ ॥
 सुतीर्थोऽधिपतिस्तीर्थसेव्यस्तीर्थिकनायकः ।
 20 धर्मतीर्थकरस्तीर्थप्रणेता तीर्थकारकः ॥ २ ॥
 तीर्थाधीशो महातीर्थस्तीर्थस्तीर्थविधायकः ।
 सत्यतीर्थकरस्तीर्थसेव्यस्तीर्थिकनायकः ॥ ३ ॥
 तीर्थनाथस्तीर्थराजस्तीर्थेष्टृ तीर्थप्रकाशकः ।
 तीर्थवन्द्यस्तीर्थमुख्यस्तीर्थाराध्यः सुतीर्थिकः ॥ ४ ॥
 25 स्थविष्टोः स्थविरो ज्येष्ठः, प्रेष्टः प्रष्टो वरिष्ठधीः ।
 स्थेष्टो गरिष्टो बहिष्टो, श्रेष्टोऽणिष्टो गरिष्ठधीः ॥ ५ ॥
 विमघो विमयो वीरो, विशोको विरजोऽजरन् ।
 विरागो विमदोऽव्यक्तो, विविक्तो वीतमन्सरः ॥ ६ ॥
 वीतरागो गतद्वेषो, वीतमोहो विमन्मथः ।
 30 विद्योगो योगविद् विद्वान्, विधाता विनयी नथी ॥ ७ ॥
 क्षान्तिमान् पृथिवीमूर्तिः, शान्तिभाक् सलिलात्मकः ।
 वायुमूर्तिरसंगात्मा, वह्निमूर्तिरधर्मघक ॥ ८ ॥
 सुयज्वा यजमानात्मा, सुचामस्तोमपूजितः ।
 ऋत्विग् यज्ञपतिर्याज्यो, यज्ञाङ्गममृतं हविः ॥ ९ ॥
 35 नोममूर्तिः सुसौम्यात्मा, सूर्यमूर्तिर्महाप्रभः ।
 व्योममूर्तिरमूर्त्तात्मा, नीरजा वीरजाः शुचिः ॥ १० ॥
 मन्त्रधिमन्त्रकृन्मन्त्री, मन्त्रमूर्त्तिरनन्तरः ।
 स्वतन्त्रः स्वकृत् स्वत्रः, कृतान्तश्च कृतान्तकृत् ॥ ११ ॥ इति तृतीयशतप्रकाशः ॥ ३०० ॥

कृती कृतार्थः संस्कृत्यः, कृतकृत्यः कृतकतुः । नित्यो मृत्युञ्जयोऽमृत्युरमृतात्माऽमृतोद्भवः ॥ १ ॥ हिरण्यगर्भः श्रीगर्भः, प्रभूतविभवोऽभवः । स्वयंप्रभः प्रभूतात्मा, भवो भाषो भवान्तकः ॥ २ ॥ महाशोकध्वजोऽशोकः, कः स्रष्टा पद्मविष्टरः । पद्मेशः पद्मसम्भूतिः, पद्मनाभिरनुत्तरः ॥ ३ ॥ पद्मयोनिर्जगद्योनिरित्यः स्तुत्यः स्तुतीश्वरः । स्तवनाहो हृषीकेशोऽजितो जेयः कृतक्रियः ॥ ४ ॥ विशालो विपुलो घोरितरतुलोऽचिन्त्यवभवः । सुसंवृत्तः सुगुप्तात्मा, शुभंयुः शुभकर्मकृत् ॥ ५ ॥ एकविधो महाविधो, मुनिः परिवृद्धो दृढः । यतिर्विधानिधिः साक्षी, विनेता विहतान्तकः ॥ ६ ॥ पिता पितामहः पाता, पवित्रः पावनो गतिः । त्राता भिषग्वरो वर्यो, वरदः पारदः पुमान् ॥ ७ ॥ कविः पुराणपुरुषो, वर्षीयान् ऋषभः पुरुः । प्रतिष्ठाप्रसवो हेतुर्भुवनैकपितामहः ॥ ८ ॥ धीवत्सलक्षणः शृङ्गणो लक्षण्यः शुभलक्षणः । निरक्षः पुण्डरीकाक्षः, पुष्कलः पुष्कलेक्षणः ॥ ९ ॥ सिद्धिदः सिद्धसङ्कल्पः, सिद्धात्मा सिद्धशासनः । बुद्धबोध्यो महाबुद्धिर्वर्धमानो महर्दिकः ॥ १० ॥ वेदाङ्गो वेदविद् वेद्यो, जातरूपो विदांबरः । वेदवैद्यः स्वस्वेद्यो, विवेद्यो वदतांबरः ॥ ११ ॥	5 10 15 20	इति चतुर्थशतप्रकाशः ॥ ४०० ॥
सुधर्मा धर्मधीर्धर्मो, धर्मात्मा धर्मदेशकः । धर्मवक्त्री दयाधर्मः शुद्धधर्मो वृषध्वजः ॥ १ ॥ वृषकेतुर्वृषाधीशो, वृषाङ्गश्च वृषोद्भवः । हिरण्यनाभिर्भूतात्मा, भूतभृद् भूतभावनः ॥ २ ॥ प्रभवो विभवो भास्वान्, मुक्तः शक्तोऽक्षयोऽक्षतः । कूटस्थः स्थाणुरक्षोभ्यः, शास्ता नेताऽचलस्थितिः ॥ ३ ॥ अग्रणीप्रामणीगण्यो, गण्यगण्यो गणाप्रणीः । गणाधिपो गणाधीशो, गणज्येष्ठो गणाचिंतः ॥ ४ ॥ गुणाकरो गुणाम्भोधिर्गुणज्ञो गुणवान् गुणी । गुणादरो गुणोच्छेदी, सुगुणोऽगुणवर्जितः ॥ ५ ॥ शरण्यः पुण्यवाक् पूतो, वरेण्यः पुण्यगीर्गुणः । अगण्यपुण्यधीः पुण्यः, पुण्यहृत् पुण्यशासनः ॥ ६ ॥ अतीन्द्रोऽतीन्द्रियोऽधीन्द्रो, महेन्द्रोऽतीन्द्रियार्थहृत् । अतीन्द्रियो महेन्द्राच्यो [अनिन्द्रोऽहमिन्द्राच्यो (पाठांतर)],-महेन्द्रमहितो महान् ॥ ७ ॥	25 30 35	

उद्भवः कारणं कर्ता, पारगो भवतारकः ।
 अग्राह्यो गहनं गुह्यः, परद्धिः परमेश्वरः ॥ ८ ॥
 अनन्तक्षिरमेयक्षिरचिन्त्यर्द्धिः समप्रधीः ।
 प्राण्यः प्राण्यहरोऽत्यग्रः, प्रत्यग्रोऽग्रोऽग्रिमोऽग्रजः ॥ ९ ॥

5

प्राणकः प्रणवः प्राणः, प्राणदः प्राणितेश्वरः ।
 प्रधानमात्मा प्रकृतिः परमः परमोदयः ॥ १० ॥ इति पंचमशतप्रकाशः ॥ ५०० ॥

महाजिनो महाबुद्धो, महाब्रह्मा महाशिवः ।
 महाविष्णुर्महाजिष्णुर्महानाथो महेश्वरः ॥ १ ॥
 महादेवो महास्वामी, महाराजो महाप्रभुः ।
 महाचन्द्रो महादित्यो, महाशूरो महागुरुः ॥ २ ॥
 महातपा महातेजा, महोदको महोमयः ।
 महाशयो(यशा) महाधामा(म), महासत्त्वो महाबलः ॥ ३ ॥
 महाधैर्यो महावीर्यो, महाकान्तिर्महाद्युतिः ।

10

महाशक्तिर्महाज्योतिर्महाभूतिर्महाद्युतिः ॥ ४ ॥

15

महामतिर्महानीतिर्महाक्षान्तिर्महाकृतिः ।

महाकीर्तिर्महारूपार्तिर्महाप्रज्ञो महोदयः ॥ ५ ॥

महाभागो महाभोगो, महारूपो महावपुः ।

महादानो महाज्ञानो, महाशास्ता महामहाः ॥ ६ ॥

महामुनिर्महामौनी, महाध्यानो महादमः ।

20

महाक्षमो महाशीलो, महायोगो महालयः ॥ ७ ॥

महाव्रता महायज्ञो, महाश्रेष्ठो महाकविः ।

महामन्त्री महान्त्रो, महोपायो महानयः ॥ ८ ॥

महाकारुणिको मन्ता, महानादो महायतिः ।

महामोदो महाघोषो, महज्यो महन्तां पतिः ॥ ९ ॥

25

महावीरो महाधीरो, महाधुर्यो महेष्टवाक् ।

महात्मा महसां धाम, महर्षिर्महितोदयः ॥ १० ॥

महामुक्तिर्महागुनिर्महासत्यो महाजैवः ।

महाबुद्धिर्महासिद्धिर्महाशीलो महावर्षा ॥ ११ ॥

महाधर्मो महाशर्मा, महात्मज्ञो महाशयः ।

30

महामोक्षो महासौख्यो, महानन्दो महोदयः ॥ १२ ॥

महाभवाब्धिसन्तारी, महामोहारिस्मृदः ।

महायोगीश्वराराध्यो, महामुक्तिपदेश्वरः ॥ १३ ॥ इति षष्ठशतप्रकाशः ॥ ६०० ॥

आनन्दो नन्दो नन्दो, वन्द्यो नन्द्योऽभिनन्दनः ।

कामहा कामदः काम्यः, कामधेनुपरिप्लवः ॥ १ ॥

35

मनःफ्लेशापहः साधुरुत्तमोऽघहनो हम् ।

असंख्येयः प्रमेयात्मा, शमात्मा प्रशमाकरः ॥ २ ॥

सर्वयोगीश्वरश्चि(रोऽचि)न्त्यः, धृतात्मा विष्टरश्चवाः ।

दान्तात्मा दमतीर्थेशो, योगात्मा योगसाधकः ॥ ३ ॥

प्रमाणपरिधिर्दक्षो, दक्षिणोऽध्वर्युरध्वरः । प्रक्षीणबन्धः कर्मारिः, क्षेमकृत् क्षेमशासनः ॥ ४ ॥ क्षेमी क्षेमहूरोऽक्षय्यः, क्षेमघ(क)र्मा क्षमापतिः । अप्राप्तो ज्ञानिविज्ञेयो, ज्ञानिगम्यो जिनोत्तमः ॥ ५ ॥ जिनेन्दुर्जिनितानन्दो, मुनीन्दुर्दुन्दुभिस्वनः । मुनीन्द्रबन्धो योगीन्द्रो, यतीन्द्रो यतिनायकः ॥ ६ ॥ असंस्कृतः सुसंस्कारः, प्राकृतो वै कृतान्तवित् । अन्तकृत् कान्तगुः कान्तश्चिन्तामणिरभीष्टदः ॥ ७ ॥ अजितो जितकामारिरमितोऽमितशासनः । जितक्रोधो जितामित्रो, जितक्लेशो जिनान्तकः ॥ ८ ॥ सत्यात्मा सत्यविज्ञानः, सत्यवाक् सत्यशासनः । सत्याशीः सत्यसन्धानः, सत्यः सत्यपरायणः ॥ ९ ॥ सदायोगः सदाभोगः, सदातृप्तः सदाशिवः । सदागतिः सदासौख्यः, सदाविद्यः सदादयः ॥ १० ॥ सुघोषः सुमुखः सौम्यः, सुखदः सुहितः सुहृत् । सुगुप्तो गुप्तिभृद् गोप्तः, गुप्ताधो गुप्तमानसः ॥ ११ ॥ इति सप्तमशतप्रकाशः ॥ ७०० ॥	5
वृहद् वृहस्पतिर्वाग्मी, वाचस्पतिरुदारधीः । मनीषी क्षिपणो धीमान्, गोमुषीशो गीरांपतिः ॥ १ ॥ नैकरूपो नयोत्तुङ्गो, नैकात्मा नैकधर्मकृत् । अविज्ञेयोऽप्रतर्क्यात्मा, कृतज्ञः कृतलक्षणः ॥ २ ॥ ज्ञानगर्भो दयागर्भो, रत्नगर्भः प्रभास्वरः । पद्मगर्भो जगद्गर्भो, हेमगर्भः सुदर्शनः ॥ ३ ॥ लक्ष्मीशः सद्योऽध्यक्षो, हृद्योनिर्नयीशाना । मनोहरो मनोज्ञोऽर्हो, धीरो गम्भीरशासनः ॥ ४ ॥ धर्मयूपो दयायागो, धर्मनेमिर्मुनीश्वरः । धर्मचक्रायुधो देवः, कर्महा धर्मघोषणः ॥ ५ ॥ स्थेयान् स्थवीयान् नेदीयान्, दवीयान् दूरदर्शनः । सुस्थितः स्वास्थ्यभाक् सुस्थो, नीरजस्को गतस्पृहः ॥ ६ ॥ वदयेन्द्रियो विमुक्तात्मा, निःसपत्नो जितेन्द्रियः । श्रीनिवासश्चतुर्वेकत्रश्चतुरास्यश्चतुर्मुखः ॥ ७ ॥ अध्यात्मगम्योऽगम्यात्मा, योगात्मा योगिबन्धितः । सर्वत्रगः सदाभावी, त्रिकालविषयाधेहक् ॥ ८ ॥ शङ्करः सुखदो दान्तो, दमी क्षान्तिपरायणः । स्वानन्दः परमानन्दः, सूक्ष्मवर्चाः परापरः ॥ ९ ॥ अमोघोऽमोघवाक् स्वाहो दिव्यदृष्टिरगोचरः । सुरूपः सुभगस्त्यागी, मूर्त्तोऽमूर्त्तः समाहितः ॥ १० ॥ एकोऽनेको निरालम्बोऽनीहृत् नाथो निरन्तरः । प्रार्थ्योऽभ्यर्थ्यः समभ्यर्च्योऽक्षिजगन्मङ्गलोदयः ॥ ११ ॥ इति अष्टमशतप्रकाशः ॥ ८०० ॥	10 15 20 25 30 35

- ईशोऽधीशोऽधिपोऽधीन्द्रो, ध्येयोऽमेयो दयामयः ।
 शिवः शूरः शुभः सारः, शिष्टः स्पष्टः स्फुटोऽस्फुटः ॥ १ ॥
- इष्टः पुष्टः क्षमोऽक्षामोऽकायोऽमायोऽस्योऽमयः ।
 दृश्योऽदृश्योऽणुः स्थूलो, जीर्णो नव्यो गुरुर्लघुः ॥ २ ॥
- 5 स्वभूः स्वात्मा स्वयंबुद्धः, स्वेशः स्वैरीश्वरः स्वरः ।
 आद्योऽलक्ष्योऽपरोऽरूपोऽस्पर्शोऽशब्दोऽरिहाऽरुहः ॥ ३ ॥
 दीप्तोऽलक्ष्योऽरसोऽगन्धोऽच्छेद्योऽमेद्योऽजरोऽमरः ।
 प्राज्ञो धन्यो यतिः पूज्यो, मह्योऽन्यः प्रशामी यमी ॥ ४ ॥
- 10 श्रीशः श्रीन्द्रः शुभः सुधीरुत्तमधीः श्रियः पतिः ।
 श्रीपतिः श्रीपरः श्रीपः, सच्छ्रीः श्रीयुक् श्रिया श्रितः ॥ ५ ॥
 ज्ञानी तपस्वी तेजस्वी, यशस्वी बलवान् बली ।
 दानी ध्यानी मुनिर्मौनी, लयी लक्ष्यः क्षयी क्षमी ॥ ६ ॥
 लक्ष्मीवान् भगवान् श्रेयान्, सुगतः सुतनुर्बुधः ।
 बुद्धो बृद्धः स्वयंसिद्धः, प्रोचः प्रांशुः प्रभामयः ॥ ७ ॥ इति नवमशतप्रकाशः ॥ १०० ॥
- 15 आदिदेवो देवदेवः, पुरुदेवोऽधिदेवता ।
 युगादीशो युगाधीशो, युगमुख्यो युगोत्तमः ॥ १ ॥
 दीप्तः प्रदीप्तः सूर्याभोऽरिज्जोऽविज्जोऽघ्नो घ्नः ।
 शत्रुघ्नः प्रतिघस्तुङ्गोऽसङ्गः स्वङ्गोऽभ्रगः सुगः ॥ २ ॥
- 20 स्याद्वादी दिव्यगीर्दिव्यध्वनिरुहामगीः प्रगीः ।
 पुण्यवागर्हवागर्धमागधीयोक्तिरिद्धगीः ॥ ३ ॥
 पुराणपुरुषोऽपूर्वोऽपूर्वधीः पूर्वदेशकः ।
 जिनदेवो जिनाधीशो, जिननाथो जिनाग्रणीः ॥ ४ ॥
 शान्तिनिष्ठो मुनिज्येष्ठः, शिवतातिः शिवप्रदः ।
 शान्तिहृन् शान्तिदः शान्तिः, कान्तिमान् कामितप्रदः ॥ ५ ॥
- 25 श्रियां निधिरधिष्ठानमप्रतिष्ठः प्रतिष्ठितः ।
 सुस्थिरः स्थावरः स्थास्तुः वृ(प्र)धीयान् प्रथितः वृधुः ॥ ६ ॥
 पुण्यराशिः श्रियोराशिस्तेजोराशिरसंशयी ।
 ज्ञानोदधिरनन्तौजा, ज्योतिर्मूर्त्तिरनन्तधीः ॥ ७ ॥
 विज्ञानोऽप्रतिमो भिःसुसुमुसुसुनिपुङ्गवः ।
 अनिद्रालुरतन्द्रालुर्जागरूकः प्रभामयः ॥ ८ ॥
- 30 कर्मण्यः कर्मठोऽकुण्ठो, रुद्रो भद्रोऽभयङ्करः ।
 लोकोत्तरो लोकपतिलोकेशो लोकवत्सलः ॥ ९ ॥
 त्रिलोकीरात्रिकालहस्त्रिनेत्रत्रिपुरान्तकः ।
 त्र्यम्बकः केवललोकः, केवली केवलेक्षणः ॥ १० ॥
- 35 समन्तभद्रः शान्तादिर्धर्माचार्यो दयानिधिः ।
 सूक्ष्मदर्शी सुमार्गज्ञः, कृपालुर्मार्गदर्शकः ॥ ११ ॥

प्रातिहार्योऽञ्ज्वलस्फीतातिशयो विमलाशयः ।

सिद्धानन्तचतुष्कश्रीर्जीयाच्छ्रीजिनपुङ्गवः ॥ १२ ॥

इति अष्टोत्तरशतनामयुक्तो दशमप्रकाशः ॥ (१००८) ॥

उपसंहारः

पतदष्टोत्तरं नामसहस्रं श्रीमदहृतः ।

5

भव्याः पठन्तु सानन्दं, महानन्दैककारणम् ॥ १११ ॥

इत्येतज्जिनदेवस्य जिननामसहस्रकम् ।

सर्वापराधशमनं, परं भक्तिविवर्धनम् ॥ ११२ ॥

अक्षयं त्रिषु लोकेषु, सर्वस्वर्गैकसाधनम् ।

स्वर्गलोकैकस्तोपानं, सर्वदुःखैकनाशनम् ॥ ११३ ॥

10

समस्तदुःखहं सद्यः, परं निर्वाणदायकम् ।

कामक्रोधादिनिःशेषमनोमलविशोधनम् ॥ ११४ ॥

शान्तिर्दं पावनं नृणां, महापातकनाशनम् ।

सर्वेषां प्राणिनामाशु, सर्वाभीष्टफलप्रदम् ॥ ११५ ॥

जगज्जाड्यप्रशमनं, सर्वविधाप्रवर्त्तकम् ।

राज्यदं राज्यभ्रष्टानां, रोगिणां सर्वरोगहृत् ॥ ११६ ॥

15

वन्ध्यानां सुतदं चाशु, क्षीणानां जीवितप्रदम् ।

भूत-ग्रह विषध्वंसि, ध्रुवणात् पठनाज्जपान् ॥ ११७ ॥

श्रीहेमचन्द्राचार्यविरचितः श्रीअर्हन्नामसहस्रसमुच्चयः समाप्तः ।

परिचय

20

कलिकालसर्वज्ञ श्रीहेमचन्द्राचार्यकृत 'अर्हन्नामसहस्रसमुच्चय' 'श्री जैनधर्म प्रसारक सभा,' भावनगरधी वीर सं. २७६५ मां प्रकाशित घयेली पुस्तिका ना आधारे लेखामां आन्युं छे, अने ते अनि सरल होवायी मूल मात्र आप्यु छे ।

महामहोपाध्यायश्रीविनयविजयगणिविरचितम् श्रीजिनसहस्रनामस्तोत्रम्

- नमस्ते समस्तेप्सितार्थप्रदाय, नमस्ते महाहृत्यलक्ष्मीप्रदाय ।
 5 नमस्ते चिदानन्दतेजोमयाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १ ॥
 नमस्ते जगन्नाथ ! विश्वैकनेतः !, नमस्ते महामोहमल्लैकजेतः ! ।
 नमस्ते सतां मोक्षशिक्षाविनेतः !, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ २ ॥
 नमस्ते जिनेन्द्र ! प्रभो ! वीतराग !, नमस्ते स्वयम्भो ! जगद्गन्धनाग ! ।
 नमस्ते स्फुरज्ज्वानजाग्रद्विराग !, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ३ ॥
 10 नमस्ते जगज्जन्तुजीवातुजन्म !, नमस्ते प्रभो ! भाग्यलभ्याङ्घ्रिप्रपन्न ! ।
 नमस्ते लसत्सत्यसन्तोषसम्भ !, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ४ ॥

अनुवाद

सर्वं कामित अर्थोने आपनार आपने नमस्कार थाओ । महान् आहृत्यलक्ष्मी—अरिहंत पदने आपनार आपने नमस्कार थाओ । अनंत ज्ञान, अनंत सुख अने अनंत वीर्यमय एवा आपने नमस्कार 15 थाओ । *आपने नमस्कार थाओ ! आपने नमस्कार थाओ ! आपने नमस्कार थाओ ! आपने नमस्कार थाओ ! ॥ १ ॥

जगत्तना नाथ ! विश्वना परम नेता ! आपने नमस्कार थाओ । महामोहरूप मल्लना श्रेष्ठ विजेता ! आपने नमस्कार थाओ । सज्जनोने मोक्षनी शिक्षा (मोक्षमार्ग) आपनार ! आपने नमस्कार थाओ ॥ २ ॥
 जिनेन्द्र ! प्रभो (सर्व प्रकारे समर्थ) ! वीतराग (रागद्वेष रहित) ! आपने नमस्कार थाओ ।
 20 हे स्वयंभू (विशिष्ट प्रकारना तथाभव्यत्वयी स्वयं तीर्थंकर थयेला) ! हे जगद्गन्धनाग (जगतमा गंधहस्तीसमान, अन्य वादिओरूप हाथीओना मदनो नाश करनारा) ! आपने नमस्कार थाओ ! निर्मल ज्ञान अने निश्चल वैराग्यवाळा आपने नमस्कार थाओ ॥ ३ ॥

जगतना जंतुओने (षट्कायना प्राणीओने) जीवाडवा माटे (अभयदान आपनार अने अपावनार) जन्म लेनारा, हे प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ । परम भाग्योदययी ज प्राप्य छे चरणकमल जेमना एवा 25 हे प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ । सुंदर सत्य अने संतोषना निकेतन हे प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ ॥ ४ ॥

नमस्तेऽत्र धर्माधिनां धर्मबन्धो !, नमस्ते सतां पुण्यकारुण्यसिन्धो ! ।
 नमस्ते निरुद्धातिदुष्टाश्रवान्धो !, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ५ ॥
 नमस्ते महस्विन् ! नमस्ते यशस्विन् !, नमस्ते वचस्विन् नमस्ते तपस्विन् ! ।
 नमस्ते गुणैरङ्गुतैरङ्गुताय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ६ ॥
 नमस्ते महात्मन् ! नमस्ते चिदात्मन् !, नमस्ते शिवात्मन् ! नमस्ते परात्मन् ! । 5
 नमस्ते स्थिरात्मन् ! नमस्तेऽन्तरात्मन् !, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ७ ॥
 नमस्ते गुणानन्त्यमाहात्म्यधाम्ने, नमस्ते मुनिग्रामणे ध्येयनाम्ने ।
 नमस्ते विशुद्धावबोधोधात्मकाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ८ ॥
 नमस्ते भवप्रान्तरस्वर्द्धुमाय, नमस्ते कृतास्मन्मनोविश्रमाय ।
 नमस्ते गलज्जन्ममृत्युश्रमाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ९ ॥ 10
 नमस्ते सुधाधोरणीवल्गुभाय, नमस्ते भवेऽस्मिन् भृशं दुर्लभाय ।
 नमस्तेऽत्र लब्धाय पुण्यैः(प्य) प्रकर्षैः, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १० ॥

आ लोकमा रहेला धर्मार्थी जीवोना धर्मबन्धु ! आपने नमस्कार थाओ । सत्पुरुषोने माटे पुण्य
 अने कष्टाणा सिधु हे प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ । अतिदुष्ट एवा आश्रवोऽह्नी अंधकूपमा
 पडना प्राणीओने रोकनार (पडवा नहीं देनार) हे प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ ॥ ५ ॥ 15

महस्विन् ! (महातेजवाळा) ! आपने नमस्कार थाओ । यशस्विन् ! आपने नमस्कार थाओ ।
 वचस्विन् (पात्रीश गुणोथी युक्त वचनवाळा) ! आपने नमस्कार थाओ । तपस्विन् ! आपने नमस्कार थाओ ।
 अद्भुत गुणोबडे अद्भुत (सर्वोत्तम गुणवान) एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ६ ॥

महात्मन् ! आपने नमस्कार थाओ । चिदात्मन् ! आपने नमस्कार थाओ । शिवात्मन् ! आपने
 नमस्कार थाओ । परमात्मन् ! आपने नमस्कार थाओ । स्थिरात्मन् ! आपने नमस्कार थाओ । अन्तरात्मन् ! 20
 आपने नमस्कार थाओ ॥ ७ ॥

अनन्त गुण अने अनन्त माहात्म्यना धाम ! आपने नमस्कार थाओ । मुनि समूहना
 अधिपति ! ध्यान करवा लायक नामवाळा हे प्रभो आपने नमस्कार थाओ । विशुद्ध ज्ञानमय आपने
 नमस्कार थाओ ॥ ८ ॥

भवरूप अरुण्यमां आश्रय लेवा माटे कल्पवृक्ष समान आपने नमस्कार थाओ । अमारा मनने 25
 विश्राम आपनार आपने नमस्कार थाओ । जन्म अने मरणना श्रमथी रहित आपने नमस्कार थाओ ॥ ९ ॥

अद्भुत तुल्य गोष्टी करनारा भव्य जीवोना वल्गु एवा आपने नमस्कार थाओ । आ भवमां
 अत्यन्त दुर्लभ छे दर्शन जेमनुं एवा आपने नमस्कार थाओ । पुण्यना प्रकर्षबडे प्राप्त वयेला एवा आपने
 नमस्कार थाओ ॥ १० ॥

- नमस्ते सुधासारनेत्राञ्जनाय, नमस्ते सदाऽस्मन्मनोरञ्जनाय ।
 नमस्ते भवभ्रान्तिभीभञ्जनाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ११ ॥
- नमस्ते शुचिज्ञानरत्नाकराय, नमस्ते सतां कल्पकारस्कराय ।
 नमस्ते जगज्जीवभद्रङ्कराय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १२ ॥
- 5 नमो मण्डिताखण्डभूमण्डलाय, नमो भक्तिनम्राखिलाखण्डलाय ।
 नमो युक्तयोगाय योगीश्वराय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १३ ॥
- नमस्ते सदा सुप्रसन्नाननाय, नमः सिद्धिसम्प्लुताकाननाय ।
 नमो दत्तविद्वन्मनस्सम्मदाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १४ ॥
- नमस्तेऽवतीर्णाय विश्वोपकृत्यै, नमस्ते कृतार्थाय सद्दर्मकृत्यैः ।
 10 नमस्ते प्रकृत्या जगद्धत्सलाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १५ ॥
- नमस्तीर्थकृन्नामकर्माजिताय, नमोऽचिन्त्यसामर्थ्यविस्फूर्जिताय ।
 नमो योगिने योगमुद्रान्विताय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १६ ॥

अधुतना सार सादृश सम्यग्ज्ञानयी अमारा नेत्रोनु अंजन' करनारा ! आपने नमस्कार थाओ ।
 अमारा मननु सदा रजन करनारा आपने नमस्कार थाओ । भव भ्रमणना भयनो नाश करनारा आपने
 15 नमस्कार थाओ ॥ ११ ॥

पवित्र ज्ञानना रत्नाकर एवा आपने नमस्कार थाओ । सज्जनोना वांछित पूरवाने कल्पवृक्ष
 समान आपने नमस्कार थाओ । जगतना जीवोनु कल्याण करनारा आपने नमस्कार थाओ ॥ १२ ॥

सकल भूमण्डलना आभूषण समान आपने नमस्कार थाओ । भक्तिवडे नम्या छे सर्व इंद्रो
 जेमने एवा आपने नमस्कार थाओ । योगवडे युक्त अने योगीश्वर एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ १३ ॥

20 निरंतर सुप्रसन्न मुखवाळा आपने नमस्कार थाओ । सिद्धिसंपत्तिरूपकल्पलताना उद्यान समान
 आपने नमस्कार थाओ । विद्वानोना मनने अनुपम आनंद आपनारा आपने नमस्कार थाओ ॥ १४ ॥

विश्वना उपकार माटे अवतरेला आपने नमस्कार थाओ । सद्दर्मानुष्ठान वडे कृतार्थ थयेला
 आपने नमस्कार थाओ । स्वभावयी ज विश्ववत्सल एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ १५ ॥

श्रीतीर्थकर मामर्म्म उपाजित करनार आपने नमस्कार थाओ । अचिन्त्य सामर्थ्यवडे ओजस्वी
 25 एवा आपने नमस्कार थाओ । योगमुद्रा युक्त एवा योगीश्वर आपने नमस्कार थाओ ॥ १६ ॥

१ 'उपमिति'कार भगवान श्री सिद्धर्षिण्वा अंजन माटे 'विमलालोक' शब्दो प्रयोग कर्वाँ छे ।

नमोऽनुत्तरस्वर्गिभिः पूजिताय, नमस्तन्मनःसंशयच्छेदकाय ।
 नमोऽनुत्तरज्ञानलक्ष्मीश्वराय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १७ ॥
 नमस्ते धरित्रीव(श्रेव) सर्वसहाय, नमस्तेऽन्तरङ्गारिभिर्दुस्सहाय ।
 नमस्ते तपस्तथघूर्धूर्ध्वहाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १८ ॥
 नमस्ते शुभोपार्जिताहृतपदाय, नमस्ते तृतीये भवे निश्चिताय । 5
 नमो धर्मसम्य फलावञ्चिताय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १९ ॥
 नमो नव्यदिव्योपभोगाभिधाय, नमस्तेषु तत्रापि वैरङ्गिकाय ।
 नमो योगसात्म्यैकतासङ्गताय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ २० ॥
 नमस्ते भुवि स्वर्गलोकच्युताय, नमस्ते सतीकुक्षिकोशङ्गताय ।
 नमस्ते त्रिलोकोपकारोद्गताय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ २१ ॥ 10
 नमस्ते शुभस्वप्नसंघचिताय, नमस्ते जनन्याप्तसद्बोहदाय ।
 नमस्ते भवत्तद्रपुः सौष्टवाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ २२ ॥

अनुत्तरविमानना देवो बडे पूजित एवा आपने नमस्कार थाओ । अनुत्तर विमानमां रहेला
 देशेना मनमा उपन्न थनारा संशयने छेदनारा आपने नमस्कार थाओ । अनुत्तर एवी ज्ञानलक्ष्मीना
 (केवळज्ञानना) स्वामी एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ १७ ॥ 15

पृथ्वीनी जेम सर्वपह (सर्व परिपह—उपसर्गोने सहन करनार) आपने नमस्कार थाओ । अंतरंग
 शत्रुओने दुस्सह एवा आपने नमस्कार थाओ । तप अने सत्यरूपी धुराने बहन करवामां वृषभ समान
 आपने नमस्कार थाओ ॥ १८ ॥

पुण्यप्रकर्षी अरिहंत पदने उपार्जन करनारा आपने नमस्कार थाओ । त्रीजे भवे तीर्थकरपदने
 निश्चित (निकाचित) करनारा आपने नमस्कार थाओ । धर्मेना सम्यक् फळधी अर्चिन एवा आपने 20
 नमस्कार थाओ ॥ १९ ॥

नव्य (सुदर) दिव्योपभोगने पामेला (?) एवा आपने नमस्कार थाओ (आ विशेषण त्रीजे भवे
 तीर्थकर नामकर्म निकाचित कर्मा पठी प्राप्त थयेल देवपणाने अंगे छे) । देवभवमा पण भोगोधी विरक्त
 एवा आपने नमस्कार थाओ । योगीनी साम्यरूप एकताने पामेला आपने नमस्कार थाओ ॥ २० ॥

स्वर्गमांथी च्यवीने पृथ्वीपर अवतरेला आपने नमस्कार थाओ । मनुष्यपणामां सती स्त्रीना 25
 गर्भमां रहेला आपने नमस्कार थाओ । त्रिलोकना उपकार माटे उद्यत थयेल आपने नमस्कार
 थाओ ॥ २१ ॥

शुभ स्वप्नबडे सूचित अवतारवाळा आपने नमस्कार थाओ । जेमनी माताने शुभ दोहला
 उत्पन्न थया छे एवा आपने नमस्कार थाओ । माताना शरीरने सुखकारक एवा आपने नमस्कार
 थाओ ॥ २२ ॥ 30

- नमस्ते जलुर्भूषिताढ्यान्वयाय, नमो रत्नरैवृष्टिपूर्णांलयाय ।
 नमो बद्धमानद्विधावैभवाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ २३ ॥
- नमो दिक्मारीकृतस्वोचिताय, नमस्ताभिरर्चाविधिस्वञ्चिताय ।
 नमो ज्ञानरत्नत्रयोदञ्चिताय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ २४ ॥
- 5 नमो धातिताशेषविश्वत्रयाय, नमः सर्वलोकैकसौख्यावहाय ।
 नमः प्रोह्लसज्जङ्गमस्थावराय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ २५ ॥
- नमः सुप्रसन्नीकृताशामुखाय, नमस्ते समुज्जृम्भितोर्वीसुखाय ।
 नमो नारकेभ्योऽपि दत्तोत्सवाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ २६ ॥
- 10 नमस्तेऽद्भुतक्लृप्पितेन्द्रासनाय, नमस्ते मुदा तैः कृतोपासनाय ।
 नमः कल्पितध्वान्तनिर्वासनाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ २७ ॥
- नमस्ते सुराद्रौ सुरैः प्रापिताय, नमस्ते कृतस्नात्रपूजोत्सवाय ।
 नमस्ते विनीताप्सरःपूजिताय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ २८ ॥

जन्म वडे वंशने शोभित अने समृद्ध करनारा आपने नमस्कार थाओ । (देवोए करेली) रत्न ने सुवर्णनी वृष्टिथी धरने पूर्ण करनारा आपने नमस्कार थाओ । बने प्रकारना (द्रव्य ने भाव) वैभवयी 15 वधता एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ २३ ॥

दिव्यकुमारीओए जेमनुं स्वोचित (प्रमृति) कर्णव्य कर्तुं छे एवा आपने नमस्कार थाओ । तेओ वडे अर्चा विधिथी पूजित एवा आपने नमस्कार थाओ । जन्मथी ज त्रण ज्ञान वडे युक्त एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ २४ ॥

जन्मकल्याणक वखते समस्त विश्वत्रयने द्योतित करनारा आपने नमस्कार थाओ । जन्मकल्याणक 20 वखते सर्व लोकने अनुपम सुखने आपनारा आपने नमस्कार थाओ । (तीर्थकरना जन्म वखते जगतना सर्व जीवो क्षणमात्र सुखी थाय छे) ते वखते जंगम ने स्थावर सर्व वस्तुने उह्यसायमान करनारा आपने नमस्कार थाओ ॥ २५ ॥

सर्व दिशाओना मुखने सुप्रसन्न करनारा आपने नमस्कार थाओ । पृथ्वीना सुखमा वृद्धि करनारा एवा आपने नमस्कार थाओ । नारकोने पण आनद आपनारा आपने नमस्कार थाओ ॥ २६ ॥

25 अद्भुत रीते इन्द्रना आसनने कंपावनारा आपने नमस्कार थाओ । हर्ष वडे इन्द्रोथी स्तवायेला आपने नमस्कार थाओ; (अर्ही शकस्तव वडे इन्द्रे करेली स्तवना सूचवी छे) अर्थात् नमस्कारानो नाश करनारा आपने नमस्कार थाओ ॥ २७ ॥

देवताओ वडे मेरु पर्वत उपर लावायेला एवा आपने नमस्कार थाओ । त्यां जेमनो स्नात्रपूजानो उत्सव करवामां आब्यो एवा आपने नमस्कार थाओ । विनीत अप्सराओथी पूजित एवा आपने नमस्कार 30 थाओ ॥ २८ ॥

नमोऽङ्गुष्ठपीयूषपानोच्छ्रिताय, नमस्ते वपुःसर्वनष्टामयाय ।
 नमस्ते यथापुक्तसर्वाङ्गकाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ २९ ॥
 नमस्ते मलस्वेदखेदोज्जिताय, नमस्ते श्लुचिक्षीररुक्शोणिताय ।
 नमस्ते मुखश्वासहीणाम्बुजाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ३० ॥
 नमस्ते मणिस्वर्णजिद्गौरभाय, नमस्ते प्रसर्पद्गुःसौरभाय ।
 नमोऽपनीक्षिताहारनीहारकाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ३१ ॥
 नमस्ते सुरीधैरनुक्रीडिताय, नमस्ते शिशुक्रीडया व्रीडिताय ।
 नमस्ते सुराधीश्वरैरीडिताय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ३२ ॥
 नमो राजहंसेभगोवद्रताय, नमश्चातुरीमाधुरीसङ्गताय ।
 नमः सर्वशास्त्राब्धिपारंगताय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ३३ ॥
 नमः क्रोमलालापपीयूषवर्ष !, नमो बाललीलाकृतज्ञातिहर्ष ।
 नमस्ते प्रभो ! प्राज्यपुण्यप्रकर्ष !, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ३४ ॥

5

10

अंगुठामां इन्द्रे संचारेला अमृतना पान वडे उछरता एवा आपने नमस्कार थाओ । जेमना शरीरना सर्व रोगो नाश पाम्या छे एवा आपने नमस्कार थाओ । सर्व अंगनी यथोचित रचनायी शोभता एवा आपने नमस्कार थाओ (अर्ही प्रमुजुं उच्छ्रुत समचतुरस्र संस्थान सूचव्युं छे) ॥ २९ ॥ 15
 मल, प्रस्वेद अने खेदयी रहित शरीरवाळा आपने नमस्कार थाओ । पवित्र एवा दुग्ध समान श्वेतवर्णी रुधिरवाळा आपने नमस्कार थाओ । मुखना आसनी सुगंधवडे कमळने पण शरमावनारा (कमळ जेवा सुगंधी आसोच्छ्वासवाळा) आपने नमस्कार थाओ ॥ ३० ॥
 मणि अने सुवर्णने जीतनारी गौर (उज्ज्वल) कतिवाळा आपने नमस्कार थाओ । जेमना शरीरनी सुगंध चारे बाजु प्रसरी रही छे एवा आपने नमस्कार थाओ । जेमनो आहार-नीहार छद्मस्थ 20 मनुष्यो जोई शकता नथी एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ३१ ॥
 (२९ श्लो. थी अर्ही सुधी जन्मथी यनारा चार अतिशय सूचव्या छे ।)
 बाळपणामां देवोना समूहो वडे रमाडाता एवा आपने नमस्कार थाओ । बाळपणानी क्रीडाथी लज्जा पामेला एवा आपने नमस्कार थाओ । (बाळपणामां पण) इन्द्रे वडे प्रशंसित एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ३२ ॥ 25
 राजहंस, हस्ती अने वृषभ जेवी गतिवाला आपने नमस्कार थाओ । चतुरता अने मधुरताथी युक्त एवा आपने नमस्कार थाओ । सर्व शास्त्ररूप समुद्रना पारने पामेला एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ३३ ॥
 क्रोमळ आलापरूप अमृतने वरसावनारा हे प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ । बाळक्रीडा वडे ज्ञातिजनने हर्ष पमाडनारा हे प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ । अतिशय पुण्यना प्रकर्षवाळा हे प्रभो ! 30 आपने नमस्कार थाओ ॥ ३४ ॥

नमः स्फारकौमारलीलालसाय, नमस्ते स्वतस्त्यक्तदुर्लालसाय ।
नमस्ते शुचिर्वेऽपि (?) निःसाध्वसाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ३५ ॥

नमस्ते कृतान्वर्थयुक्ताभिधाय, नमस्ते स्वतःसिद्धविद्याविधाय ।
नमस्ते स्वतो लब्धशिक्षोपधाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ३६ ॥

5 नमोऽष्टाद्वयसाहस्रसलक्षणाय, नमस्ते कृतप्राणिसंरक्षणाय ।
नमोऽक्षीणदाक्षिण्यधीदक्षिणाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ३७ ॥

नमोऽनङ्कुराक्रेन्दुजैत्राननाय, नमो दक्षहृल्लक्षसन्दानकाय ।
नमस्ते कपोलान्तशान्तस्मिताय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ३८ ॥

10 नमोऽनन्तगाम्भीयवर्षाशयाय, नमः संवृतानन्तशक्त्याश्रयाय ।
नमो धैर्यनिस्तर्जितेन्द्राचलाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ३९ ॥

नमो यौवनेऽप्युद्गतस्थावराय, नमः प्रातिभोत्थव्यवस्थावराय ।
नमो त्रिष्वगुद्यत्प्रभापीवराय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ४० ॥

कुमारावस्थानी विपुल क्रीडाओमां मंद (विस्त) एवा आपने नमस्कार थाओ। जेमनो दुष्ट
लालमाओए स्वयं त्याग कर्तो छे एवा आपने नमस्कार थाओ। (शरीर) पवित्र अने निर्भय (?) एवा आपने
15 नमस्कार थाओ ॥ ३५ ॥

जेमनुं सार्थक अने युक्त एवु वर्द्धमानादि नाम पाडवामां आल्युं एवा आपने नमस्कार थाओ।
जेमने नानाविध विद्याओ स्वतः मिद्ध हती एवा आपने नमस्कार थाओ। पोतानी मेळे ज शिक्षणना
उपायो मेळवनारा एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ३६ ॥

उत्तम एवा एक हजार ने आठ लक्षगोवाळा आपने नमस्कार थाओ। सर्व प्राणिओना रक्षणहार
20 आपने नमस्कार थाओ। अक्षीण एवी दक्षिणता अने बुद्धिना कारणे दक्ष एवा आपने नमस्कार
थाओ ॥ ३७ ॥

शूर्णिमाना निर्मल चन्द्रने जीतनार मुखवाळा आपने नमस्कार थाओ। निपुण पुरुषोना हृदयना
लक्ष्यने पोतामां बांवी लेनारा आपने नमस्कार थाओ। जेना कपोळमां शान्त स्मित रमी रक्षु छे एवा
आपने नमस्कार थाओ ॥ ३८ ॥

25 अनन्त गांभीर्यरूप (अथवा अनन्त गांभीर्यना कारणे) श्रेष्ठ आशयवाळा एवा आपने नमस्कार
थाओ। संवृत एवी अनन्त शक्तिओना आश्रयरूप आपने नमस्कार थाओ। धैर्य बडे मेरुपर्वतने पण
अधरित करनार [मेरु कर्तां पण अधिक धैर्यवान (स्थिर)] एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ३९ ॥

यौवनावस्थाया पण अत्यंत स्थिरतावाळा (विषयोमा चंचलतारहित) आपने नमस्कार थाओ।
उच्च प्रकारनी प्रतिभाथी प्राप्त थयेल श्रेष्ठ औचित्यवाळा आपने नमस्कार थाओ। देहमाथी चोतरफ प्रसरती
30 प्रभा बडे शोभता एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ४० ॥

नमो जन्मतोऽप्यार्यमार्गाध्वगाय, नमो रुद्रदुर्नीतिचर्याऽपगाय ।
 नमस्ते विनाऽध्यापकं शिक्षिताय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ४१ ॥
 नमो यौवने प्राप्तपाणिप्रहाय, नमो भुक्तभोगोपभोगाग्रहाय ।
 नमस्ते कृतप्राच्यकर्माधिधाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ४२ ॥
 नमस्ते त्रिवर्गक्रियासाधकाय, नमस्ते यथार्हं तदाराधकाय ।
 नमस्तुर्यवर्गोऽप्यनिर्वाधकाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ४३ ॥
 नमो दान्तपञ्चेन्द्रियान्तःस्थलाय, नमःकीलिताजस्रकम्प्रोर्ध्वलाय ।
 नमो ज्ञानधाराधुतान्तर्मलाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ४४ ॥
 नमो विभ्रते सात्त्विकाश्वित्तवृत्ति, नमो विभ्रते मानसैर्नोनिवृत्ति ।
 नमः पश्यते सर्वतस्तच्चदृष्ट्या, नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ४५ ॥
 नमो भोगभङ्गीप्रसङ्गानुगाय, नमो नोपलिप्ताय तच्चद्रजोभिः ।
 नमः प्रोष्ठसत्पुण्डरीकोपमाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ४६ ॥

5

10

15

जन्मशी ज आर्य (नीति) मार्गना पथिक एवा आपने नमस्कार थाओ । दुर्नीतिनी चर्यारूप नदीना प्रवाहने रोकनारा आपने नमस्कार थाओ । अध्यापक विना पण शिक्षणने प्राप्त धयेला एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ४१ ॥

यौवनावस्थामा पाणिग्रहणने (लग्नने) पामेला एवा आपने नमस्कार थाओ । भोगोपभोगमा आसक्ति रहित एवा आपने नमस्कार थाओ । भोगोपभोगमा पण पूर्वार्जित कर्म्मोनु औषध (क्षपण) करनारा एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ४२ ॥

यथायोग्यपणे प्रथम त्रण पुरुषार्थोनी क्रियाने साधता एवा आपने नमस्कार थाओ । तेने उचित गीते आराधनारा एवा आपने नमस्कार थाओ । ते वग्वते चोथा मोक्ष पुरुषार्थने पण बाधा नहीं पमाडनारा 20 एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ४३ ॥

पञ्चे इन्द्रियोना मर्मने दमनारा एवा आपने नमस्कार थाओ । निरतर चचल एवा मनने ध्येयरूप खीले बाधता एवा आपने नमस्कार थाओ । ज्ञानधारावडे अंतरमळने धोनारा एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ४४ ॥

सात्त्विक चित्तवृत्तिने धारण करनारा आपने नमस्कार थाओ । मानसिक पापोनी निवृत्तिने धारण 25 करनारा आपने नमस्कार थाओ । सर्व तरफ तत्त्वदृष्टियी जोता एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ४५ ॥

अनेक भोगोना प्रसंगेने अनुसरतां (भोगोने भोगवतां) छतां पण ते वखते ते ते भोगोनी रज (कर्माश्रव) थी अलित एवा आपने नमस्कार थाओ । विकस्वर पुंडरीक कमळनी उपमावाळा आपने नमस्कार थाओ ॥ ४६ ॥

- नमः सम्पत्तद्द्वैलोकान्तिकाय, नमस्तैः स्तुताङ्घ्रिद्वयोपान्तिकाय ।
 नमो ज्ञाततीर्थप्रवृत्त्यर्थनाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ४७ ॥
- नमो निश्चितात्मीयदीक्षाक्षणाय, नमो ज्ञानशुद्धोपयोगेक्षणाय ।
 नमस्ते निरीहाय वीतस्पृहाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ४८ ॥
- 5 नमस्तं कृतज्ञातिवर्गाह्णाय, नमः प्रीणितैतत्कृतोद्बुद्धणाय ।
 नमस्तेऽर्पितस्वापतेयाय तेभ्यो, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ४९ ॥
- नमो दत्तमांस्सरोत्सर्जनाय, नमो विश्वदारिद्र्यनिस्तर्जनाय ।
 नमस्ते कृतार्थी-कृतार्थिव्रजाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ५० ॥
- नमः प्रत्यहं कारितोद्घोषणाय, नमो भो वृणीतिति लोकम्पृणाय ।
 10 नमो दानवीराधिवीरोद्धराय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ५१ ॥
- नमस्तेऽर्पितानेकगर्जद्गजाय, नमस्तेर्पितानेकबाह्वज्राय ।
 नमस्ते समुत्तानदानध्वजाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ५२ ॥

जेमनी पासे लोकान्तिक देवो मेगा यद्दने आख्या छे एवा आपने नमस्कार थाओ । तेओए चरणद्वय पासे आवीने जेमनी स्तुति करी छे एवा आपने नमस्कार थाओ । तीर्थप्रवर्तननी प्रार्थनानि 15 जाणनारा एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ४७ ॥

पोताना दीक्षा समयने निश्चित करनारा आपने नमस्कार थाओ । ज्ञानरूप शुद्ध उपयोग बडे जोता एवा आपने नमस्कार थाओ; निरीह अने नि.स्पृह एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ४८ ॥

ज्ञातिवर्गनो धनदानादि बडे स्कार करता एवा आपने नमस्कार थाओ । प्रसन्न थयेला ज्ञातिवर्गे प्रशंसा करी छे एवा आपने नमस्कार थाओ; स्वजनोने संपत्तिनो योग्य भाग आपता एवा 20 आपने नमस्कार थाओ ॥ ४९ ॥

मावत्सरिक दानने आपनारा एवा आपने नमस्कार थाओ । विश्वना दारिद्र्यनी निस्तर्जना (दारिद्र्यने दूर) करनारा आपने नमस्कार थाओ । अर्थिवर्गने कृतार्थ (सन्तुष्ट) करनारा आपने नमस्कार थाओ ॥ ५० ॥

दररोज दाननी उद्घोषणा करावनार आपने नमस्कार थाओ । 'हे लोको ! मागो ! मागो' बगैरे 25 कहेवा बडे जगतने आनद आपनार आपने नमस्कार थाओ; दानवीरोमां श्रेष्ठमां श्रेष्ठ एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ५१ ॥

गर्जना करता अनेक हाथीओ दानमा आपनार आपने नमस्कार थाओ । अश्वोना अनेक समूहो दानमा आपनार आपने नमस्कार थाओ । जेमना दाननो ध्वज सर्वत्र ऊचे फरकी रह्यो छे एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ५२ ॥

नमस्ते प्रभो ! दक्षदिव्याम्बराय, नमस्तेऽर्पितस्वर्णरत्नोत्कराय ।
 नमो दीनदीनारधाराधराय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ५३ ॥
 नमः प्रत्यहं यच्छते हेमकोटिं, नमो यच्छतेऽट्टौ च लक्षाणि तेषाम् ।
 नमो यच्छतेऽन्यद्यथेच्छं जनानाम्, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ५४ ॥
 नमस्ते वदान्यीभवन्मार्गणाय, नमस्ते धनापूर्णगोहाङ्गणाय ।
 नमस्ते कृतानेककोटिध्वजाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ५५ ॥
 नमस्ते मनःकामकल्पद्रुमाय, नमस्ते प्रभो ! कामधेनूपमाय ।
 नमस्ते निरस्तार्थिनामाश्रमा(या)य, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ५६ ॥
 नमस्त्यक्तसप्ताङ्गराजपेन्द्रिराय, नमस्त्यक्तसत्सुन्दरीमन्दिराय ।
 नमस्त्यक्तमाणिक्ययुक्ताफलाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ५७ ॥
 नमस्तत्क्षणोपागतस्वर्धवाय, नमस्तत्कृतप्रौढदीक्षोत्सवाय ।
 नमस्तत्र तत्तत्स्फुरद्वैभवाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ५८ ॥

दिव्य वक्रो दानमां आपनार एवा हे प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ । रत्न ने सुवर्णना ढगळाओ
 दानमा आपनार आपने नमस्कार थाओ । दीन जनोने दीनाररूप^१ जलनु दान देवामां मेघ समान एवा
 आपने नमस्कार थाओ ॥ ५३ ॥

दररोज दानमां एक करोड ने आठ लाख सोनैया आपनार आपने नमस्कार थाओ ।
 अर्थां जनोने इच्छा मुजब बीजुं पण आपनार आपने नमस्कार थाओ ॥ ५४ ॥

याचकोने माटे उदार दाताररूप थता एवा आपने नमस्कार थाओ । जेमनु गृहाङ्गण धन बडे
 पूर्ण छे एवा आपने नमस्कार थाओ । अनेक जनोने कोटिध्वज करनार आपने वारवार नमस्कार
 थाओ ॥ ५५ ॥

मनोवाञ्छित आपवाने कल्पवृक्ष सरखा आपने नमस्कार थाओ । मनोवाञ्छित आपवाने कामधेनु
 समान आपने नमस्कार थाओ । 'अर्थां' एवा नामना आश्रयनो निरास करनार आपने नमस्कार थाओ ।
 (प्रमुण एतलु बहु दान आप्यु के जगतमां कोई अर्थां ज रहो नहीं ! तेथी 'अर्थां' एतुं नाम पण न
 रखु !) ॥ ५६ ॥

सानाग^२ राज्यलक्ष्मीनो त्याग करनाग आपने नमस्कार थाओ । सुदर स्त्रीओथी युक्त एवा अन्तः- 25
 पुत्रो त्याग करनार आपने नमस्कार थाओ । मणिओ अने मोतीओनो त्याग करनार आपने नमस्कार
 थाओ ॥ ५७ ॥

दीक्षाना महोत्सव माटे जेमनी पासे तत्काळ इद्रो आव्या एवा आपने नमस्कार थाओ । तेओण
 जेमनो प्रौढ दीक्षा महोत्सव कर्यो एवा आपने नमस्कार थाओ । त्यां (दीक्षा महोत्सवमां) ते ते प्रकारना
 दिव्य वैभवथी शोभता एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ५८ ॥

१ सिद्धो ।

२ स्वामी, अमात्य, सुदत्, कोष, राष्ट्र, दुर्ग (किल्ला) अने सैन्य ।

- નમસ્તે પ્રભો ! યાપ્યયાનસ્થિતાય, નમસ્તેઽવનાય પ્રભો ! પ્રસ્થિતાય ।
 નમસ્તે શમસ્પૃગ્મનઃસુસ્થિતાય, નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે ॥ ૫૯ ॥
- નમો યાનધુર્યાંભવદ્વાસવાય, નમો દૂરવિક્ષિપ્તગર્વાસવાય ।
 નમઃ શુદ્ધભાવાવરુદ્ધાશ્રવાય, નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે ॥ ૬૦ ॥
- 5 નમસ્તેઽગ્રગચ્છન્મહેન્દ્રધ્વજાય, નમસ્તેઽગ્રગચ્છદ્રજાશ્વજ્રાય ।
 નમસ્તેઽમિતઃસશ્ચરદ્રાજકાય, નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે ॥ ૬૧ ॥
- નમોઽમર્ત્યસક્કીર્ણિતોર્વાતિલાય, નમો દેવદીપ્યન્નમોમળલાય ।
 નમસ્તે નદદિવ્યતૂર્યત્રિકાય, નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે ॥ ૬૨ ॥
- નમો દીપ્રરત્નપ્રભાડમ્બરાય, નમો બન્દિશ્ચન્દોર્જિતાશામ્બરાય ।
 10 નમો નાગરીનાગરેર્વીક્ષિતાય, નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે ॥ ૬૩ ॥
- નમસ્ત્યક્તસર્વાક્ષિકાભૂષણાય, નમો નિર્ગતત્રિવિધાદૂષણાય ।
 નમઃ પશ્ચદ્દુષ્ટયાડલકોલુશ્ચકાય, નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે ॥ ૬૪ ॥

દીક્ષાપોય વાહન(શિક્ષિકા)માં રહેલા આપને હે પ્રભો ! નમસ્કાર થાઓ । જગતના જીવોનું રક્ષણ કરવા માટે પ્રત્યાન કરના (દીક્ષા માટે વન તરફ જતા ઇવા) હે પ્રભો ! આપને નમસ્કાર થાઓ ।

15 શાન્તિમા મન મનના કારણે સુસ્થિત ઇવા આપને નમસ્કાર થાઓ ॥ ૫૯ ॥

જેમના દીક્ષાશિક્ષિકાને ઇન્દ્રોએ વહન કરી છે ઇવા આપને નમસ્કાર થાઓ । ગર્ભરૂપી મદિરાને દૂર ફેંકનાર ઇવા આપને નમસ્કાર થાઓ । શુદ્ધ ભાવવડે આશ્રવોને રોકનારા આપને નમસ્કાર થાઓ ॥ ૬૦ ॥

દીક્ષાના વરઘોડામાં જેમની આગળ મહેન્દ્રધ્વજ ચાલે છે ઇવા અપાને નમસ્કાર થાઓ । ત્યારપછી

20 હાથીઓ અને અધોના સમૂહો જેમના વરઘોડામાં ચાલે છે ઇવા આપને નમસ્કાર થાઓ । જેમની ચારે બાજુએ રાજાઓનો સમૂહ ચાલે છે ઇવા આપને નમસ્કાર થાઓ ॥ ૬૧ ॥

જેમના દર્શનાદિ માટે ઉતરના દેવો વડે પૃથ્વીતલ સંતીર્ણ થયું છે ઇવા આપને નમસ્કાર થાઓ । જેમનાં દર્શનાદિ માટે ઉતરતા દેવો વડે આકાશમંડલ દીપી રહ્યું છે ઇવા આપને નમસ્કાર થાઓ । જેમની આગળ ત્રણ પ્રકારના દિવ્યવાજિત્રો વાગી રહ્યા છે ઇવા આપને નમસ્કાર થાઓ ॥ ૬૨ ॥

25 દેદીપ્યમાન રત્ન સદૃશ પ્રભા વડે શોભતા આપને નમસ્કાર થાઓ । જેમના બદીન્દ્રોએ કરેલ 'જય જય' આદિ શબ્દોથી દિશાઓ અને આકાશ નિનાદિત થયા ઇવા આપને નમસ્કાર થાઓ । નગરના પુરુષો અને સ્ત્રીઓથી દર્શન કરાતા આપને નમસ્કાર થાઓ ॥ ૬૩ ॥

સર્વે અગોનાં સર્વે આમૂષણોનો ત્યાગ કરતા આપને નમસ્કાર થાઓ । જેમના ત્રિવિધ ત્રિવિધ દૂષણો નાશ પામ્યા છે ઇવા આપને નમસ્કાર થાઓ । પાંચ મુઠિવડે કેશનું લુચન કરનારા આપને નમસ્કાર

30 થાઓ ॥ ૬૪ ॥

नमस्ते समुद्रीर्णसामाधिकाय, नमः सर्वदैव त्रिधाऽसामाधिकाय ।
 नमस्सर्वसावद्ययोगोज्झिताय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ६५ ॥
 नमस्ते मनःपर्यवज्ञानशालिन् !, नमश्चारुचारित्रपाविश्र्यमालिन् ॥
 नमो नाथ ! षड्जीवकायावकाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ६६ ॥
 नमस्ते समुद्युद्धिहारक्रमाय, नमःकर्मवैरिस्फुरद्विक्रमाय ।
 नमः स्वीयदेहेऽपि ते निर्ममाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ६७ ॥
 नमो ग्राम एकैकरात्रोपिताय, नमः पत्तने पञ्चरात्रोपिताय ।
 नमो भावशुद्धैषणापोषिताय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ६८ ॥
 नमस्तुल्यरूपाय रात्रौ दिवा वा, नमस्तुल्यरूपाय तेऽन्तर्बहिश्च ।
 (नमस्तुल्यचित्ताय दुःखे सुखे वा), नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ६९ ॥
 नमस्तुल्यचित्ताय मित्रे रिपौ वा, नमस्तुल्यचित्ताय लोष्ट्रे मणौ वा ।
 नमस्तुल्यचित्ताय गालौ स्तुतौ वा, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ७० ॥

5

10

सामाधिक्रतनो उच्चार करता आपने नमस्कार थाओ। सर्वदा त्रिविधे अमाथी एवा आपने नमस्कार थाओ। सर्व सावद्ययोगोथी रहित एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ६५ ॥

दीक्षासमये प्रातः थयेल मनःपर्यवज्ञान वडे शोभता हे प्रभो ? आपने नमस्कार थाओ। मनोहर 15 चारित्रना पवित्रताथी शोभता हे प्रभो ? आपने नमस्कार थाओ। षट्जीवनिकायनुं रक्षण करनार हे नाथ ! आपने नमस्कार थाओ ॥ ६६ ॥

उच्चत विहारना परपरावाळा आपने नमस्कार थाओ। कर्मवैरीनो नाश करवामां प्रखर पराक्रम-वाळा आपने नमस्कार थाओ। पोताना देह उपर पण ममता विनाना आपने वात्वार नमस्कार थाओ ॥ ६७ ॥

20

गाममां एक एक रात्रि रहेता आपने नमस्कार थाओ। नगरमा पांच पांच रात्रि रहेता आपने नमस्कार थाओ। भावशुद्ध एषणा वडे पोषित एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ६८ ॥

रात्रिमां के दिवसमा समभाववाळा आपने नमस्कार थाओ। आंतरिक अने बाह्य वस्तुओमां समान भाववाळा आपने नमस्कार थाओ। (सुखमां के दुःखमां समान चित्तवाळा आपने नमस्कार थाओ) ॥ ६९ ॥

शत्रु के मित्रमां, लोष्ट्र (डेकुं) के मणिमां समान चित्तवाळा आपने नमस्कार थाओ। निंदा के 25 स्तुतिमां सम चित्तवाळा आपने नमस्कार थाओ ॥ ७० ॥

नमस्तुल्यचित्ताय मोक्षं भवे वा, नमस्तुल्यचित्ताय जीर्णे नवे वा ।
नमस्तुल्यचित्ताय मेघ्येऽशुचौ वा, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ७१ ॥

नमस्ते प्रभो ! मृत्युतो निर्भयाय, नमस्ते प्रभो ! जीविते निःस्पृहाय ।
नमस्ते प्रभो ! ते स्वरूपे स्थिताय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ७२ ॥

5 नमस्ते प्रभोऽनुत्तरखान्तिकर्त्रे, नमस्ते प्रभो ! युक्तिसम्भुक्तिकर्त्रे ।
नमस्ते प्रभो ! मार्दवाढ्यार्जवाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ७३ ॥

नमस्ते प्रभो ! सत्तपस्संयमाय, नमस्ते स्फुरद्ब्रह्मणेऽकिञ्चनाय ।
(नमस्ते प्रभो ! सत्यशीचान्विताय), नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ७४ ॥

नमस्ते प्रभो ! युक्तिमभिर्णयाय, नमो गुप्तवाकायचेतस्त्रयाय ।
10 नमो धर्मसद्ग्रथानतानैकताय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ७५ ॥

नमः श्रेणिमारोहते निष्प्रपातं, नमस्तन्वते सप्तदृग्मोहघातम् ।
नमस्ते प्रभो ! निर्गतायुस्त्रयाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ७६ ॥

मोक्ष के संसारमा समान चित्तवाळा आपने नमस्कार थाओ। जीर्ण के नवीनमा समान
चित्तवाळा आपने नमस्कार थाओ। पवित्र के अशुचिर्मा सम चित्तवाळा एवा आपने नमस्कार
15 थाओ ॥ ७१ ॥

मृत्युयी निर्भय एवा हे प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ। जीवितमा पण स्पृहा विनाना एवा
हे प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ। स्वरूपमा स्थित एवा हे प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ ॥ ७२ ॥

अनुत्तर क्षांति (क्षमा) ने करनारा (धरनारा) एवा हे प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ। निर्लोभिता
सुखने करनारा (अनुभवनारा) एवा हे प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ। मृदृतायी सहित ऋजुतावाळा
20 एवा हे प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ ॥ ७३ ॥

श्रेष्ठ तप अने संयमवाळा हे प्रभु ! आपने नमस्कार थाओ। श्रेष्ठ ब्रह्मचर्यवाळा तथा अकिञ्चनता
वाळा एवा आपने नमस्कार थाओ। (सत्य अने शौचयी युक्त एवा हे प्रभो ! आपने नमस्कार
थाओ) ॥ ७४ ॥

युक्तिसंगत निर्णयवाळा हे प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ। मन वचन ने कायार्थी गुप्त एवा
25 आपने नमस्कार थाओ। श्रेष्ठ प्रकारना धर्मध्यानमा एकतान एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ७५ ॥

अप्रतिपातिनी (क्षपक) श्रेणि पर आरोहण करता आपने नमस्कार थाओ। सात प्रकारना
दशानमोहनीयनो घात करता आपने नमस्कार थाओ। त्रण प्रकारना आयुःकर्म (देवायु, तिर्यचायु अने
नारकायु) नी सत्तायी रहित एवा हे प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ ॥ ७६ ॥

नमस्ते क्रमोद्यद्गुणस्थानकाय, नमस्ते परिक्षीणनिद्रामयाय ।
नमस्तेऽजुगुप्साय वेदोज्जिताय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ७७ ॥

नमो विप्रमुक्ताय हास्येन रत्या, नमो विप्रमुक्ताय शोकारतिभ्याम् ।
नमस्ते क्षरन्नोक्त्वायाय मूलात्, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ७८ ॥

नमश्छिन्दते क्रोधमानौ दुरन्तौ, नमो निघ्नते दम्भलोभौ समूलम् ।
नमस्ते यथाख्यातचारित्रराज्ञे, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ७९ ॥

5

नमः क्षीणमोहाय सुस्नातकाय, नमो धातिकर्मद्विषद्घातकाय ।
नमो जातकर्मत्रिषष्टिक्षयाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ८० ॥

नमः प्रज्वलद्ध्यानदावानलाय नमोदग्धनिःशेषकर्मोपलाय (कर्मन्धनाय) ।
नमस्ते चतुःकर्मशेषोदयाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ८१ ॥

10

नमस्तेऽत्र कर्मद्वयोदीरकाय, नमस्सत्तयाऽशीतियुकपञ्चकाय ।
नमो बभ्रते त्रिद्विषणस्थायिसातं, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ८२ ॥

क्रमथी गुणठाणे चढता एवा आपने नमस्कार थाओ । त्रण निद्रा, भय, जुगुप्सा, अने त्रण वेदनो क्षय करनारा आपने नमस्कार थाओ ॥ ७७ ॥

हास्य ने रति थी रहित एवा आपने नमस्कार थाओ । शोक ने अरतिथी विमुक्त एवा आपने 15 नमस्कार थाओ । नवे नोकषायनो मूलथी क्षय करनारा आपने नमस्कार थाओ ॥ ७८ ॥

दुरंत एवा क्रोध अने माननो छेद करनारा आपने नमस्कार थाओ । दंभ (माया) तथा लोभनो समूल नाश करनारा आपने नमस्कार थाओ । यथाख्यात चारित्रना राजा (स्वामी) एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ७९ ॥

क्षीणमोह गुणठाणे पहेचेला ने सुस्नातक (वीतराग) एवा आपने नमस्कार थाओ । चार 20 धातीकर्मरूपी शत्रुनो घात करनारा आपने नमस्कार थाओ । जेमनी त्रेसट कर्मप्रकृतिओनो क्षय थयो छे एवा आपने नमस्कार थाओ (आठ कर्मनी १४८ प्रकृतिनी गणनाए ६३ प्रकृति जता ८५ प्रकृति रहे छे । तेनो क्षय चौदमे गुणठाणे ज थाय छे ।) ॥ ८० ॥

जेमनो ध्यानरूपी दावानल प्रज्वलित छे एवा आपने नमस्कार थाओ । सकल धातिकर्मरूप इन्धनने भस्मसात करनारा आपने नमस्कार थाओ । जेमने शेष चार अघातिकर्मो उदयमां छे एवा आपने 25 नमस्कार थाओ ॥ ८१ ॥

नाम अने गोत्र कर्मनी उदीरणा करनारा आपने नमस्कार थाओ । जेमने सत्तामां ८५ प्रकृतिओ रहेछी छे एवा आपने नमस्कार थाओ । त्रिद्विषणी स्थितिवाळा सातावेदनीयने बांधनारा आपने नमस्कार थाओ । (पहेले समये बंधाय, बीजे समये वेदाय ने त्रीजे समये क्षय थाय ॥ ८२ ॥

नमो ध्यातशुक्लाद्यभेदद्रव्याय, नमस्ते तृतीयान्तरालस्थिताय ।

नमः शुक्ललेख्यास्थितौ निश्चलाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ८३ ॥

नमः केवलज्ञानसदृशनाय, नमस्ते कृताहृत्यदस्पर्शनाय ।

नमस्ते हताष्टादशाऽऽदीनवाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ८४ ॥

5 नमो जानते पश्यते सर्वलोकमलोकं तथैवाशु विद्वन्नमस्ते ।

नमो द्रव्यभावावबोधोधात्मकाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ८५ ॥

नमस्तत्क्षणायातदेवासुराय, नमोऽनुचरद्विप्रभाभासुराय ।

नमो रत्नरैरूपवप्रत्रयाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ८६ ॥

नमस्ते चतुर्दिग्विराजन्मुखाय, नमस्तेऽभितः संसदां सत्सुखाय ।

10 नमो योजनच्छायचैत्यद्रुमाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ८७ ॥

नमो योजनासीनतावज्जनाय, नमश्चैकवाग्बुद्धनानाजनाय ।

नमो भानुजैत्रप्रभामण्डलाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ८८ ॥

शुक्लध्यानना प्रथमना बे पायाओतु ध्यान करता आपने नमस्कार थाओ । ध्यानानरिकामा (बीजा त्रीजा पायाना आतरामा—१३ मे गुणठाणे) वर्तना आपने नमस्कार थाओ । शुक्ललेखयाना 15 स्थितिमां निश्चल एवा आपने नमस्कार थाओ ॥८३॥

केवलज्ञान अने केवलदर्शनवाळा आपने नमस्कार थाओ । अरिहत पदनां स्पर्शना करनारा (तीर्थकर नामकर्मने धर्मोपदेश वडे वेदता) आपने नमस्कार थाओ । अदार दोपथी रहित एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ८४ ॥

सर्व लोकने जोता अने जाणता आपने नमस्कार थाओ । तेवा ज रीते शीघ्रतः अलोकने 20 जाणता आपने नमस्कार थाओ । सकल द्रव्यो अने तेमना सकल भावोना अवबोधरूप आपने नमस्कार थाओ ॥ ८५ ॥

जेमना पासे तत्क्षण (केवलज्ञान यतां ज) सुरो अने असुरो आन्या छे एवा आपने नमस्कार थाओ । अनुत्तर एवी ऋद्धि अने प्रभाथी देदीप्यमान एवा आपने नमस्कार थाओ । जेमना समवसरणमा रत्न, सुवर्ण अने रूपाना त्रण गढ छे एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ८६ ॥

जेमनुं मुख चारे दिशाओमा शोमी रक्षुं छे (चतुर्मुख) एवा आपने नमस्कार थाओ । चारे 25 दिशाओमां बेठेळी पर्वदाने श्रेष्ठ सुख आपनारा आपने नमस्कार थाओ । समवसरण पर एक योजनप्रमाण छाया करनार अशोकवृक्षनी नीचे शोभता एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ८७ ॥

जेमना समवसरणनी योजनप्रमाण भूमिमा करोडो जना समाईने बेसी गया छे एवा आपने नमस्कार थाओ । एक ज वाणीथी अनेक जनोने जुदी जुदी रीते समजावनारा (वाणीना ३५ गुणोवाळा)

30 आपने नमस्कार थाओ । सूर्यना तेजने जीतनार भामंडलवाळा आपने नमस्कार थाओ ॥ ८८ ॥

नमो दूरनष्टेतिवैरज्वराय, नमो नष्टदुर्गुष्टिरुन्विह्वराय ।
 नमो नष्टसर्वप्रजोपद्रवाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ८९ ॥
 नमो धर्मचक्रत्रसचामसाय, नमः केतुहृष्यत्सुहृग्मानसाय ।
 नमो व्योमसञ्चारिसिंहासनाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ९० ॥
 नमश्चारैरष्टभिर्बीजिताय, नमः स्वर्णपद्माहिताङ्घ्रिद्वयाय । 5
 (नमो नाथ ! छत्रत्रयेणान्विताय), नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ९१ ॥
 नमोऽधोमुखलाग्रीभवत्कण्टकाय, नमो ध्वस्तकर्मारिनिष्कण्टकाय ।
 नमस्तेऽभितो नम्रमार्गद्रुमाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ९२ ॥
 नमस्तेऽनुकूलीभवन्मारुताय, नमस्ते सुखाकृद्धिहायोस्ताय ।
 नमस्तेऽम्बुसिक्ताभितो योजनाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ९३ ॥ 10
 नमो योजनाजानुपुष्पोन्मयाय, नमोऽवस्थितश्मश्रुकेशादिकाय ।
 नमस्ते सुपञ्चेन्द्रियार्थोदयाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ९४ ॥

जेमनां संनिधानना कारणे इति, जातिवैर अने अरो दूर नासी गया छे एवा आपने नमस्कार थाओ । जेमनां संनिधानथी भयकर वृद्धि, व्याधि अने अपशब्दो नाश पाम्या छे एवा आपने नमस्कार थाओ । जेमना संनिधानथी प्रजाना सर्व उपद्रवो नाश पाम्या छे एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ८९ ॥ 15

जेमनां धर्मचक्र (ना प्रकाश) वडे अंधकार त्रास पाम्यो छे एवा आपने नमस्कार थाओ । जेमना धर्मध्वजने जोवाथी सुदृष्टि जीवोनां मन हर्ष पाम्या छे एवा आपने नमस्कार थाओ । जेमनी साथे सिंहासन पण आकाशमां चाले छे एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ९० ॥

आठ चामर वडे वीक्षता आपने नमस्कार थाओ । स्वर्णकमळ उपर चरणद्वयने मूकनारा आपने नमस्कार थाओ । (हे नाथ ! छत्रत्रयथी सहित एवा आपने नमस्कार थाओ) ॥ ९१ ॥ 20

जेमना मार्गमाना कांटाओ अधोमुख थई जाय छे एवा आपने नमस्कार थाओ । कर्मशत्रुनो नाश करवाथी निष्कण्टक थयेला आपने नमस्कार थाओ । जेमनी आलुबालुना मार्गवृक्षो नमी रक्षा छे एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ९२ ॥

जेमनां संनिधानमा पवन अनुकूल वाय छे एवा आपने नमस्कार थाओ । जेमनां संनिधानमां पक्षिओ मधुर ध्वनि करी रक्षा छे एवा आपने नमस्कार थाओ । जेमनी आलुबालु एक योजनमां सुगंधी 25 जलनो छटकाव थाय छे एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ९३ ॥

जेमना एक योजन प्रमाण समवसरणमां जानु पर्यंत पुष्पोनो समुन्मय (दगलो) थाय छे एवा आपने नमस्कार थाओ; जेमना मस्तकना अने दाढी मूछना केश वगेरे अवस्थित रहे छे (दीक्षा लीधा पछी बधता नथी) एवा आपने नमस्कार थाओ । पांचे इन्द्रियोने अनुकूल विषयोनी प्रातिवाळा आपने नमस्कार थाओ ॥ ९४ ॥

- नमो नाकिकोट्याऽविविक्तान्तिकाय, नमो दुन्दुभिप्रष्टभूमित्रिकाय ।
 नमोऽर्भलिहाप्रोदितेन्द्रध्वजाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ९५ ॥
- नमः प्रातिहार्याष्टकालङ्कृताय, नमो योजनव्याप्तवाक्यामृताय ।
 नमस्ते विनालङ्कृतिं सुन्दराय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ९६ ॥
- 5 नमस्तेऽन्वहं द्विर्भवैशनाय, नमस्सप्ततच्चाश्रितोद्देशनाय ।
 नमः प्रोक्तषट्द्रव्यरूपत्रयाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ९७ ॥
- नमस्ते मतोत्पत्तिसत्त्वव्ययाय, नमस्ते त्रिपद्यात्तविश्वत्रयाय ।
 नमस्त्रासितैकान्तवादिद्विपाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ९८ ॥
- नमः क्लृप्ततीर्थस्थितिस्थापनाय, नमः सञ्चतुःसङ्घसत्यापनाय ।
 10 नमस्ते चतुर्भेदधर्मार्थिकाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ९९ ॥
- नमः प्रोक्तनिःश्रेयसश्रीपथाय, नमो नाशितश्रावकान्तर्व्यथाय ।
 नमस्तेऽस्तु रत्नत्रयीदीपकाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १०० ॥

- जेमनी सेवामां जघन्ययी एक करोड देवताओ सदा रहे छे एवा आपने नमस्कार थाओ ।
 जेमनी पासे वागती दुंदुभिना नाद त्रण गठनी अन्तर्गत भूमिमां प्रसरी रहे छे एवा आपने नमस्कार थाओ ।
 15 जेमनी आगल चालतो इन्द्रध्वज ऊँचे आकाशने स्पशें छे एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ९५ ॥
- उपर प्रमाणेना आठ प्रातिहार्यथी अलंकृत एवा आपने नमस्कार थाओ । जेमनुं वचनामृत योजन
 सुधी प्रसरे छे एवा आपने नमस्कार थाओ । अलंकार विना पण अत्यन्त सुंदर एवा आपने नमस्कार
 थाओ ॥ ९६ ॥
- दररोज बे वखत देशना आपता एवा आपने नमस्कार थाओ । सात तत्त्वने आश्रथीने देशना
 20 देनारा आपने नमस्कार थाओ । पट्टद्वयना त्रण प्रकारनां स्वरूपने कहेनारा आपने नमस्कार थाओ ॥ ९७ ॥
- वस्तुमात्र उत्पाद, व्यय अने धीव्य स्वरूप छे, एवु जेमने अभिमत छे, एवा आपने नमस्कार
 थाओ । त्रिपदीवडे विश्वत्रयने प्रहण करनार (जाणनार अने जणावनार) एवा आपने नमस्कार थाओ ।
 एकान्तवादीरूप हस्तिओने त्रास पमाडनारा आपने नमस्कार थाओ ॥ ९८ ॥
- केवलज्ञानवडे तीर्थनी मर्यादाने जाणीने तेने स्थापनारा एवा आपने नमस्कार थाओ । चतुर्विध
 25 संघनी सत्यापना (स्थापना) करनारा आपने नमस्कार थाओ । चतुर्विध धर्मने आपनारा आपने नमस्कार
 थाओ ॥ ९९ ॥
- मोक्षलक्ष्मीने प्राप्त करवानो मार्ग कहेनारा आपने नमस्कार थाओ । श्रावकोनी अन्तर्व्यथानो
 नाश करनार आपने नमस्कार थाओ, रत्नत्रयीना दीपक-प्रकाशक एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ १०० ॥

१ उत्पाद, व्यय अने श्रौण्य ।

२ शान-शील-तप-भावरूप ।

नृतिर्यक्सुराप्तस्वसामायिकाय, नमस्ते नमोऽमोघवाक्जयायुक्ताय ।
नमो द्वादशप्रौढपर्यत्प्रियाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १०१ ॥

नमः स्वार्थवाहाय मुक्त्यध्वगानाम्, नमोऽञ्जारपाराय क्षत्त्यापगानाम् ।
विहारैर्नमः पावितीर्वीतलाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १०२ ॥

नमो द्वादशाङ्गीनदीभूधराय, नमः सप्तभङ्गीचमृदुर्धराय । 5
नमस्ते प्रमाणोपपन्नागमाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १०३ ॥

नमो बुद्धतचाय तद्बोधकाय, नमः कर्मशुक्ताय तन्मोचकाय ।
नमस्तीर्णजन्माब्धये तारकाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १०४ ॥

नमो लोकनाथाय लोकोत्तमाय, नमस्ते त्रिलोक्प्रदीपोपमाय ।
नमो निर्निदानं जनेभ्यो हिताय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १०५ ॥ 10

नमः पावनेभ्योऽपि ते पावनाय, नमः सिद्धियोगैः(गे) कृतोद्भावनाय ।
नमो दत्तनिःशेषजीवाभयाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १०६ ॥

जेमनी पासेयी मनुष्य, तिर्यैच अने देवोए स्वयोग्य सामायिक स्वीकार्युं छे एवा आपने नमस्कार थाओ । अमोघ वाणीवडे (भव्य जीवोनां हृदयने) जीतनारा आपने नमस्कार थाओ । प्रौढ बार पर्पदाओने प्रिय एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ १०१ ॥ 15

मुक्तिमार्गे गमन करनाराओना सार्धवाह (मुक्तिमार्गना पथिकोना स्वार्ध-योगक्षेमेने वहन करनारा) एवा आपने नमस्कार थाओ । मूर्तिरूपी नदीओना समुद्र एवा आपने नमस्कार थाओ (जेम नदीओनो स्वामी समुद्र छे तेम मुक्तिओना स्वामी परमात्मा छे) । विहारो वडे पृथ्वीतलने पवित्र करनार एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ १०२ ॥

द्वादशाङ्गी-नदीना पर्वत-उद्गमस्थानभूत आपने नमस्कार थाओ । सप्तभगीरूप सेनार्थी दुर्धर एवा 20 आपने नमस्कार थाओ । जेमना आगमो प्रमाणोवडे उपपन्न-शुक्तिसंगत छे एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ १०३ ॥

स्वयं तत्त्वने जाणनारा अने बीजाओने ते जणावणारा एवा आपने नमस्कार थाओ । स्वयं कर्मोधी मुक्त थयेला अने बीजा जीवोने कर्मोधी मुक्त करनारा एवा आपने नमस्कार थाओ । स्वयं संसार समुद्रने तरेला अने बीजाओने तारनारा एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ १०४ ॥ 25

लोकना नाथ अने लोकमां उत्तम एवा आपने नमस्कार थाओ । त्रणे लोकने प्रकाशवामां प्रदीप तुल्य एवा आपने नमस्कार थाओ । जीवोनुं निष्कारण (स्वभावथी ज) हित करनारा आपने नमस्कार थाओ ॥ १०५ ॥

पवित्रोषी पण पवित्र एवा आपने नमस्कार थाओ । मोक्षना योगोवडे (योगीनी) प्रभावना करनारा [सिद्धिना योग माटे तैयार थयेला (?)] आपने नमस्कार थाओ । सर्व जीवोने अमय आपनारा आपने 30 नमस्कार थाओ ॥ १०६ ॥

નમોઽન્તર્મુહૂર્ત્વાવિશિષ્ટે યતાય, નમઃ સારશૈલેશ્યવસ્થોચિતાય ।
નમસ્તે ચતુઃકર્મતુલ્યાંશતાય, નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે ॥ ૧૦૭ ॥

નમસ્તે ક્રમાદ્રુદ્ધયોગત્રયાય, નમો લેશ્યયા શુક્લયાઽપ્યુજ્જિતાય ।
નમઃ પૂર્ણશુક્લાન્ત્યમેદદ્રયાય, નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે ॥ ૧૦૮ ॥

5 નમસ્તે વિશુદ્ધયા મહાનિર્જરાય, નમોઽશીતિયુક્ષ્મકર્મોત્કિરાય ।
નમસ્તે ત્રિભાગોનદેહોચ્છ્રયાય, નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે ॥ ૧૦૯ ॥

નમસ્તે પતત્કાર્મણૌદારિકાય, નમોઽજ્ઞાદિસમ્બન્ધયુક્તાણુકાય ।
નમસ્તલ્ષણાત્પથિરસ્યાનકાય, નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે ॥ ૧૧૦ ॥

10 નમસ્તત્ર ગત્યાઽસ્ત્યશન્ત્યા ગતાય, નમઃ સિદ્ધબુદ્ધાય પારજ્ઞતાય ।
નમઃ સાધનન્તસ્થિતિસ્થાયુકાય, નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે ॥ ૧૧૧ ॥

નમો વીતસંસારસત્ક(તા)કથાય, નમો નિર્જરાજન્મમૃત્યુવ્યથાય ।
નમઃ શાશ્વતાયામલાયાચલાય, નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે નમસ્તે ॥ ૧૧૨ ॥

આયુષ્ય અંતર્મુહૂર્ત્વા બાકી રહે ત્યારે યોગ નિરોધ માટે તૈયાર થયેલા આપને નમસ્કાર થાઓ । સારમૂત
૧૫ શૈલેશી અવસ્થાને યોગ્ય એવા આપને નમસ્કાર થાઓ । ચાર અઘાતિ કર્મોના ઈશોને કેવલિસમુદ્ધાતવડે
15 સરલા કરનારા આપને નમસ્કાર થાઓ ॥ ૧૦૭ ॥

અનુક્રમે ત્રણ યોગોને રોકનારા આપને નમસ્કાર થાઓ । શુક્લલેશ્યાયી પળ રહિત એવા આપને
નમસ્કાર થાઓ । શુક્લ ધ્યાનના અંત્ય બે મેદને પૂર્ણ કરતા આપને નમસ્કાર થાઓ ॥ ૧૦૮ ॥

આત્મ વિશુદ્ધિવડે મહાનિર્જરા કરનારા આપને નમસ્કાર થાઓ । સત્તામા રહેલી ૮૫ કર્મપ્રકૃતિને
૨૦ ઉલ્લેખી નાહનારા આપને નમસ્કાર થાઓ । જેમના દેહની ડુંગાઈ ત્રિભાગોન થયેલ છે એવા આપને
20 નમસ્કાર થાઓ ॥ ૧૦૯ ॥

જેમનાં કાર્મણ અને ઔદારિક શરીર ધરી રહ્યાં છે એવા આપને નમસ્કાર થાઓ । અનાદિ
સંબંધવાળા પરમાણુઓથી રહિત બનેલા આપને નમસ્કાર થાઓ । તે જ ક્ષણમા (એક જ સમયમાં) મોક્ષસ્થાન
ને પ્રાપ્ત કરનારા એવા આપને નમસ્કાર થાઓ ॥ ૧૧૦ ॥

અસ્ત્યશદ્ ગતિવડે સિદ્ધસ્થાનમાં ગયેલ આપને નમસ્કાર થાઓ । સિદ્ધ, બુદ્ધ અને પારંગત
25 એવા આપને નમસ્કાર થાઓ । સાદિ-અનન્ત સ્થિતિવડે (સિદ્ધસ્થાનમાં) સ્થિત થયેલા આપને નમસ્કાર
થાઓ ॥ ૧૧૧ ॥

સંસાર સંબંધી કથાયી રહિત એવા આપને નમસ્કાર થાઓ । જરા, જન્મ ને મરણની વ્યથાયી
રહિત એવા આપને નમસ્કાર થાઓ । શાશ્વત, અમલ અને અચલ એવા આપને નમસ્કાર થાઓ ॥ ૧૧૨ ॥

नमः केवलज्ञानदृग्लक्षणाय, नमोऽनुक्रमैकैकबोधप्रणाय ।

नमो ज्ञातदृष्टाखिलार्थप्रणाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ११३ ॥

नमस्तेऽनुपाख्येयसौख्याह्वयाय, नमः स्वोत्थितानन्तवीर्योदयाय ।

नमोऽर्वागृदृशां बाध्नोऽजोचराय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ११४ ॥

नमो देहभृद्देहदेवालयाय, नमस्तेऽत्र चैत्याय चैतन्यमूर्त्या ।

5

नमः स्वाविभेदेन दक्षेक्षिताय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ११५ ॥

नमो निर्विकाराय नीरञ्जनाय, नमो योगिलक्ष्याय निर्व्यञ्जिताय ।

नमस्तेऽनुमानोपमानातिगाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ११६ ॥

नमः स्थापनाद्रव्यनामात्मकाय, नमस्ते पुनानाय कालत्रयेऽस्मान् ।

नमो भागधेयाय भव्याङ्गभार्जा, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ११७ ॥

10

नमस्ते प्रभो ! श्रीयुगादीश्वराय, नमस्तेऽजिताय प्रभो ! शम्भवाय ।

नमो नाथ ! सैद्धार्थतीर्थेश्वराय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ११८ ॥

केवलज्ञान ने केवलदर्शन स्वरूप आपने नमस्कार थाओ । क्रमसर (समयांतरे) ज्ञानदर्शनना बोध (उपयोग) वाळा आपने नमस्कार थाओ । सर्व पदार्थोना विस्तार (सर्व पर्यायो) ने जाणनारा अने जोनारा एवा आपने वारंवार नमस्कार थांओ ॥ ११३ ॥

15

जेमनुं सुख वाणीद्वारा कही शकाय तेंवुं नथी एवा आपने नमस्कार थाओ । आत्मांमंथी ज उत्पन्न थयेला अनन्तवीर्यना उदयवाळा आपने नमस्कार थाओ । छत्रस्थोनी वाणीने अने मनने अगोचर एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ ११४ ॥

प्राणीओनो देह छे मंदिर जेमनुं एवा आपने नमस्कार थाओ । ते मंदिरमां चैतन्यमूर्तिवडे चैत्यरूप आपने नमस्कार थाओ । दक्ष जनो वडे अविभेदपणे (अभेद ध्यानवडे) जोवाता एवा आपने नमस्कार २० थाओ ॥ ११५ ॥

निर्विकार अने निरजन एवा आपने नमस्कार थाओ । योगी जनोने लक्ष्य, तथा जेमनु खरूप व्यंजना वृत्तिथी जाणी शकाय तेंवुं नथी एवा आपने नमस्कार थाओ । अनुमान अने उपमान प्रमाणथी पण पर स्वरूपवाळा आपने नमस्कार थाओ ॥ ११६ ॥

स्थापना, द्रव्य अने नामात्मक एवा आपने नमस्कार थाओ । अमने (संसारी जीवोने) त्रणे काळमां २५ पवित्र करता एवा आपने नमस्कार थाओ । भव्य प्राणिओना भाग्यरूप आपने नमस्कार थाओ ॥ ११७ ॥

श्रीयुगादीश्वर रूप हे प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ । श्रीअजितनाथ तथा श्रीसंभवनाथरूप हे प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ । हे नाथ ! श्रीसिद्धार्थी माताना पुत्र श्रीअभिनंदन, आपने नमस्कार थाओ ॥ ११८ ॥

- नमो माङ्गलीयस्फुरन्मङ्गलाय, नमस्ते महःसद्यपन्नप्रभाय ।
 नमस्ते सुपार्श्वाय चन्द्रप्रभाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ ११९ ॥
- नमः पुष्पदन्ताय ते शीतलाय, नमः श्रीजितेन्द्राय ते वैष्णवाय ।
 नमो वासुपूज्याय पूज्याय सद्भिः, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १२० ॥
- 5 नमः श्यामया सुप्रसूताय नेतः, नमोऽनन्तनाथाय धर्मेश्वराय ।
 नमः शान्तये कुन्धुनाथाय तुभ्यं, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १२१ ॥
- नमस्तेऽप्यराख्येश ! नम्रामराय, नमो मल्लिदेवाय ते सुव्रताय ।
 नमस्ते नमिस्वामिने नेमयेऽईन् !, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १२२ ॥
- नमस्ते प्रभो ! पार्श्वविश्वेश्वराय, नमस्ते विभो ! वर्द्धमानामिधाय ।
 10 नमोऽचिन्त्यमाहात्म्यचिद्वैभवाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १२३ ॥
- नमस्तेऽवसर्पिष्यभिरख्येऽत्र काले, नमस्ते चतुर्विंशतावञ्जिताङ्घ्रिणे ।
 नमः केवलज्ञानियुख्याह्वयाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १२४ ॥

मंगला मानाना पुत्र परम मंगलरूप श्रीसुमतिनाथरूप आपने नमस्कार थाओ । तेजना धामरूप श्रीपद्मप्रभसु रूप आपने नमस्कार थाओ । श्रीसुपार्श्वनाथ अने श्रीचन्द्रप्रभ रूप आपने नमस्कार थाओ ॥ ११९ ॥

श्रीपुष्पदंत (सुबिधिनाथ) तथा शीतलनाथ रूप आपने नमस्कार थाओ । श्रीविष्णुमाताना पुत्र श्रीश्रेयासनाथ रूप आपने नमस्कार थाओ । सजनोने पूज्य एवा श्रीवासुपूज्यस्वामी रूप आपने नमस्कार थाओ ॥ १२० ॥

श्यामा माताना सुपुत्र श्रीविमलनाथरूप हे परमनेता ! आपने नमस्कार थाओ । श्रीअनंतनाथ 20 तथा श्रीधर्मनाथरूप आपने नमस्कार थाओ । श्रीशान्तिनाथ तथा श्रीकुन्धुनाथरूप आपने नमस्कार थाओ ॥ १२१ ॥

देवोष्ठी वंदित श्री अरनाथ नामक प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ । श्रीमल्लिदेव अने श्रीमुनिसुव्रत- रूप आपने नमस्कार थाओ । श्रीनमिनाथ अने श्रीनेमिनाथरूप हे अरिहंत ! आपने नमस्कार थाओ ॥ १२२ ॥

विश्वेश्वर श्रीपार्श्वनाथरूप हे प्रभो आपने नमस्कार थाओ । श्रीवर्द्धमान नामक हे विभो ! 25 आपने नमस्कार थाओ । अचिन्त्य माहात्म्य अने अचिन्त्य ज्ञानरूप वैभवथी शोभता आपने नमस्कार थाओ ॥ १२३ ॥

अवसर्पिणी नामना आ काळमा थयेला चोवीशीमां पूजायेला चरणकमळवाळा आपने नमस्कार थाओ । (अतीतकाळे थयेला) श्री केवलज्ञानी वगैरे नामवाळा चोवीश तीर्थकतोने नमस्कार थाओ ॥ १२४ ॥

नमोऽनागतोत्सर्पिणीकालमोगे, चतुर्विंशतावेष्यदाह्न्यशक्त्यै ।
 नमः स्वामिने पथनाभादिनाम्ने, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १२५ ॥
 दशस्वप्यथैवं नमः कर्मभूषु, चतुर्विंशतीं ते नमोऽजन्तमूर्त्यै ।
 नमोऽध्यक्षमूर्त्यै विदेहावनीषु, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १२६ ॥
 नमस्ते प्रभो ! स्वामिसीमन्धराय, नमस्तेऽधुनाह्न्यलक्ष्मीवराय ।
 नमः प्राग्विदेहावनीमण्डनाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १२७ ॥
 नमस्तेऽधुना दृग्विदेहोद्गताय, नमस्ते दशद्वैतदेवाङ्गुताय ।
 नमः सन्ततप्रातिहार्याष्टकाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १२८ ॥
 नमो भूर्भुवः स्वस्वपीशाश्वताय, नमस्ते त्रिलोकीस्थिरस्थापनाय ।
 नमो देवमर्त्यासुराम्यर्चिताय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १२९ ॥
 नमः स्वर्चिमानेषु देवार्चिताय, नमो ज्योतिष्केष्विन्दुसूर्यैर्नताय ।
 नमोऽथापि नम्रासुरव्यन्तराय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १३० ॥

5

10

अनागत (आवत) उत्सर्पिणी काळ संबंधी चोवीशीमां आह्न्य (अरिहंतपणं) रूप शक्तिने धारण करनारा श्रीपद्मनाभादि नामवाळा श्री जिनेश्वरोने नमस्कार थाओ ॥ १२५ ॥

ए ज प्रमाणे दशे कर्मभूमि (पांच भरत अने पांच ऐरवत) मां नी चोवीशीओमां अनत मूर्तिरूप 15 आपने नमस्कार थाओ । महाविदेहनी भूमिओमां अध्यक्ष (प्रत्यक्ष) मूर्तिवाळा विहरमान तीर्थकरोने नमस्कार थाओ ॥ १२६ ॥

विरहमान तीर्थकर श्रीसीमंधरस्वामिरूप हे प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ । अत्यारे अहंतपणानी लक्ष्मीना स्वामी एवा हे श्रीसीमंधर प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ । पूर्व महाविदेहनी भूमिना मंडन हे सीमंधर प्रभो ! आपने नमस्कार थाओ ॥ १२७ ॥

20

अत्यारे प्रत्यक्षपणे बने बाजुना विदेहोमां रहेला वीश अद्भुत तीर्थकररूप आपने नमस्कार थाओ । सदा (सुंदर) अष्ट महाप्रातिहार्य सहित एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ १२८ ॥

स्वर्ग, मर्त्य ने पाताळ रूप त्रणे लोकमां शाश्वत एवा आपने नमस्कार थाओ । त्रणे लोकमां स्थिर छे स्थापना जेमनी एवा आपने (शाश्वत स्थापना जिनोने) नमस्कार थाओ । मनुष्यो, देवो अने असुरोयी अर्चित एवा आपने नमस्कार थाओ ॥ १२९ ॥

25

स्वर्गलोकना विमानोमां देवोयी पूजित एवा आपने नमस्कार थाओ । ज्योतिष्क विमानोमां सूर्येद्रो अने चन्द्रेन्द्रोखडे नमस्कार कराता आपने नमस्कार थाओ । असुरो (भवनपति देवो) अने व्यंतरो बडे नमस्कार कराता आपने नमस्कार थाओ ॥ १३० ॥

- नमोऽलङ्कृतस्वेष्टभूमृद्धराय, नमो व्याप्तनिश्शेषशस्यास्पदाय ।
 नमः सर्वविश्वस्थितिस्थापकाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १३१ ॥
- नमस्तीर्थराजाय तेऽष्टापदाय, नमः स्वर्णरत्नार्हदत्तस्पदाय ।
 नमस्ते नतश्राद्धविधाधराय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १३२ ॥
- 5 नमस्तीर्थसम्मेतशैलाह्वयाय, नमो विंशतिप्रासनिःश्रेयसाय ।
 नमःश्रव्यदिव्यप्रभावाश्रयाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १३३ ॥
- नमश्चोऽजयन्ताद्रितीर्थोत्तमाय, नमो जातनेमित्रिकल्प्याणकाय ।
 नमः शोभितोद्धारसौराष्ट्रकाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १३४ ॥
- 10 नमस्तेऽर्बुदायाप्तचैत्यार्बुदाय, नमो भव्यहृत्केकिलोकाम्बुदाय ।
 नमः प्राच्यवंशेभ्यकीर्तिध्वजाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १३५ ॥
- नमस्ते प्रमो ! पार्श्वशङ्खेश्वराय, नमस्ते यशोगौरगोडीधराय ।
 नमस्ते वरकाणतीर्थेश्वराय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १३६ ॥

जेणे (आर्हन्यशक्ति) पोतानी स्थापनाओ वडे श्रेष्ठ पर्वतो अलङ्कृत कर्त्या छे एवा आपने नमस्कार थाओ । सर्व प्रशस्त स्थानोमां व्याप्त एवा आपने नमस्कार थाओ । सर्व विश्वस्थितिना स्थापक एवा आपने
 15 नमस्कार थाओ ॥ १३१ ॥

तीर्थाधिराज अष्टापदने नमस्कार थाओ । स्वर्ण अने रत्ननी जिन प्रतिमाओयी शोभता ते तीर्थने नमस्कार थाओ । श्रद्धावान विधाधरो वडे नमस्कृत ते तीर्थने नमस्कार थाओ ॥ १३२ ॥

सम्मेतशैल नामना तीर्थने नमस्कार थाओ । ज्या वर्तमान चोवीशीना २० तीर्थकरो मोक्ष पाण्या एवा ते तीर्थने नमस्कार थाओ । सांभळवा योग्य दिव्य प्रभावना आश्रयभूत ते तीर्थने नमस्कार
 20 थाओ ॥ १३३ ॥

श्री उज्जयन्ताद्रि (गिरनार) नामना उत्तम तीर्थने नमस्कार थाओ । ज्यां श्री नेमिनाथ प्रभुना प्रण कल्याणक घया छे एवा ते तीर्थने नमस्कार थाओ । मुद्गर उद्धारोवडे जे सौराष्ट्रदेशने शोभावी रह्यु छे एवा श्री शत्रुंजय तीर्थाधिराजने नमस्कार थाओ ॥ १३४ ॥

परम-आप्त श्री जिनेश्वर भगवंतना चैत्यो वडे अर्बुद (शोभित) एवा अर्बुदाचलने नमस्कार
 25 थाओ । भव्यजनोना हृदयरूप मयूरोने आह्लादित करनार मेघसमान ए तीर्थने नमस्कार थाओ । प्राच्य (प्राग्वाट) वंशना धनाढ्योनी कीर्तिना ध्वजरूप ए तीर्थने वारवार नमस्कार थाओ ॥ १३५ ॥

श्रीशङ्खेश्वर पार्श्वनाथ नामना हे प्रभु ! आपने नमस्कार थाओ । यशवडे उज्ज्वल एवा श्री गोडी पार्श्वनाथने नमस्कार थाओ । वरकाणा तीर्थना स्वामी श्री वरकाणा पार्श्वनाथने नमस्कार थाओ ॥ १३६ ॥

नमस्तेऽन्तरिक्षाय वामाऽङ्गजाय, नमः सुरतस्थाय ते दिग्गजाय ।

नमो नाथ ! जीराउलीमण्डनाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १३७ ॥

नमो देशपूर्वादिनानाह्वयाय, नमो ध्येयनाम्ने महिम्नाऽव्ययाय ।

नमस्ते कृत्तरिष्टदुष्टक्षयाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १३८ ॥

नमो वर्द्धमानप्रभोः श्वासनाय, नमस्ते चतुर्वर्णसङ्घाय नित्यम् ।

5

नमो मन्त्रराजाय ते ध्येयपञ्च !, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १३९ ॥

नमो जैनसिद्धान्तदुग्धार्णवाय, नमोऽनेकतत्त्वार्थरत्नाश्रयाय ।

नमो ह्य (हृ)द्यविद्येन्द्रासुन्दराय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १४० ॥

नमो दर्शनज्ञानचारित्रशुद्धये, नमो भव्यसर्वोपधा(पाप) शुद्धये ।

नमो भावनिर्ग्रन्थतथ्यक्रियार्ये, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १४१ ॥

10

नमः श्राद्धधर्माय दानोत्तमाय, नमस्ते चतुर्वर्गसिद्धिक्षमाय ।

नमस्ते चतुःशालकल्पद्रुमाय, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १४२ ॥

वामा माताना पुत्र अतरिक्ष पार्श्वनाथने नमस्कार थाओ । सुरतमां रहेला दिग्गज पार्श्वनाथने नमस्कार थाओ । श्री जीराउली मडन पार्श्वनाथने नमस्कार थाओ ॥ १३७ ॥

देश, नगर बगैरेने अनुस्मरता अनेक नामोवाळा आपने नमस्कार थाओ । जेमुनु नाम ध्येय 15 छे अने महिमा वडे अव्यय एवा आपने नमस्कार थाओ । दुष्ट अरिछोनो क्षय करनारा आपने वारवार नमस्कार थाओ ॥ १३८ ॥

श्रीवर्द्धमान प्रभुना शासनने नमस्कार थाओ । श्रीचतुर्विध संघने सदा नमस्कार थाओ । पांच ध्येयवाळा मन्त्रराज (नवकार) ने नमस्कार थाओ ॥ १३९ ॥

जैन सिद्धान्तरूपी क्षीरसमुद्रने नमस्कार थाओ । अनेक तत्त्वार्थरूप रत्नना आश्रयभूत ते 20 जैनसिद्धान्तरूप क्षीरसमुद्रने नमस्कार थाओ । मनोहर विद्यालक्ष्मीवडे शोभना ते जैनसिद्धान्तरूप क्षीरसमुद्रने नमस्कार थाओ ॥ १४० ॥

दर्शन ज्ञान अने चारित्रनी शुद्धिने नमस्कार थाओ । भव्य एवा सर्व साधनो वडे यती पापशुद्धिने नमस्कार थाओ । भावनिर्ग्रन्थनी तथ्य (यथार्थ) क्रियाने नमस्कार थाओ । (अथवा दर्शन ज्ञान चारित्रनी शुद्धिने करनारी अने भव्य एवा सर्व साधनोवडे पापशुद्धिने करनारी अथवा भावनिर्ग्रन्थनी तथ्य क्रियाने नमस्कार 25 हो) ॥ १४१ ॥

दानवडे उत्तम एवा श्राद्धधर्मने नमस्कार थाओ । चारे वर्गनां (पुरुषार्थनी) सिद्धि करवामां समर्थ एवा श्राद्धधर्मने नमस्कार थाओ । दानादि चार प्रकारना धर्मरूप शाखाओवाळा कल्पवृक्ष समान श्रावकधर्मने नमस्कार थाओ ॥ १४२ ॥

नमो जैनवागीश्वरीदेवतायै, नमो वैनयिक्या सुधीसेवितायै ।
 नमो बाह्मयामोघपीयूषष्टयै, नमस्ते नमस्ते नमस्ते नमस्ते ॥ १४३ ॥
 नमस्कार एकोऽपि चेत्तीर्थनेतुर्जनांस्तारयत्येव संसारबाह्यैः ।
 तदेतत्सहस्रं पुनः किं न हन्याच्छृणाङ्गिखिपम्भूरिजन्मान्तरोत्थम् ॥ १४४ ॥

5 तथा चाहुः—

इको वि नमुकारो, जिणवरवसहस्स वद्धमाणस्स ।
 संसारसागराओ, तारेइ नरं व नारिं वा ॥ १४५ ॥
 स्तवोऽयं प्रातरुदित-स्तमस्स्तोमच्छिदरुहताम् ।
 नमस्कारसहस्रेण, सहस्रकिरणायताम् ॥ १४६ ॥

10 सहस्रकिरणस्येव, स्तवस्यास्य प्रभावतः ।
 दूरे दोषाः पलायन्ते, पुण्याहः प्रकटो भवेत् ॥ १४७ ॥
 स्थित्वा वर्षारान्त्रं, गन्धारे, क्षमाधिसंयममितेऽब्दे (१७३१)
 श्रीविजयप्रभसूरिः, प्रसादतः स्तोत्रमिदमुदितम् ॥ १४८ ॥

जिनवाणीनी अधिष्ठात्री श्रीवागीश्वरीदेवीने नमस्कार थाओ । विनय वडे बुद्धिमानोए सेवेली एवी
 15 ते देवीने नमस्कार थाओ । वाणीमय अमोघ अमृतने वरसावनारी ते देवीने नमस्कार थाओ अथवा
 वैनयिकी बुद्धि वडे (विनय वडे) बुद्धिमान पुरुषो वडे सेवित अने सुवचनरूप अमोघ अमृतने वरसावनारी
 अेली श्री जिनवाणी-रूप देवताने नमस्कार थाओ ॥ १४३ ॥

(उपर प्रमाणेना १४३ काव्योमा दरेकमा सात सात वार 'नमः' शब्द आवतो होवाथी एकंदर
 एक हजारने एक वार नमस्कार थयेल छे ।)

20 तीर्थंकर भगवंतने एक वार करेलो नमस्कार पण मनुष्योने संसार-समुद्रथी तारे छे तो पट्टी
 आ हजार वार करेल नमस्कार मनुष्योनां अनेक जन्मोना करेलां पापोने नाश शुं न करे ? अर्थात् जरूर
 करे ॥ १४४ ॥

कह्युं छे के—

जिनेश्वरोमां वृषभ समान श्रीवर्द्धमान स्वामीने कागयेलो एक पण नमस्कार संसार-सागरथी
 25 पुरुष अथवा लीने तारे छे ॥ १४५ ॥

सवारमां गवायेलु आ अरिहंतोनु स्तवन हजार नमस्कार वडे सहस्र (हजार) किरणवाळा सूर्य
 सदृश अज्ञानांधकारनु नाशक थाओ ॥ १४६ ॥

सहस्र किरणवाळा सूर्यनी जेम आ स्तवना प्रभावथी सर्व दोष रूप दोषा (रात्रि) दूर धाय छे
 अने पुण्यरूप दिवस प्रगट थाय छे ॥ १४७ ॥

30 गंधार नगरमा वर्षारान्त्र (चातुर्मास) रहीने संवत् १७३१ वर्षे गच्छाधिपति श्रीविजयप्रभसूरिनी
 कृपाथी आ स्तोत्र रचवामां आब्युं छे ॥ १४८ ॥

श्रीहीरहीरविजयाह्वयस्वरिशिष्य-
श्रीकीर्तिकीर्तिविजयाभिधवाचकानाम् ।
शिष्येण दौक्षितमिदं भगवत्पदाग्रे,
स्तोत्रं सुवर्णरचितं विनयाभिधेन ॥ १४९ ॥

॥ इति महामहोपाध्यायश्रीविनयविजयवाचकपुङ्गवविरचितं श्रीजिनसहस्रनाम स्तोत्रं सम्पूर्णम् । 5

हीरला श्रीहीरविजयसूरि'ना शिष्य सुदर कीर्तिवाळा श्रीकीर्तिविजय उपाध्यायना श्रीविनयविजय नामना शिष्ये सुवर्ण (सारा अक्षरो) वडे रचेलुं आ स्तोत्र भगवंतना चरणकमलोमां धर्युं छे ॥ १४९ ॥

इति श्रीजिनसहस्रनामस्तोत्र सार्थ सम्पूर्ण ।

परिचय

श्री 'जिनसहस्रनामस्तोत्र' (गुजराती अर्थयुक्त) श्रीजैनधर्मप्रसारक सभा, भावनगर तरफथी 10 वि. म. १९९४ मां प्रकाशित थयेलु छे ।

आ स्तोत्रना कर्ना महामहोपाध्याय श्रीविनयविजयजी महाराज छे । तेओ कान्य, व्याकरण, न्याय, आगम वगैरे अनेक शास्त्रोमां निपुण हता । तेमना लोकप्रकाश, कल्पमूत्रसुबोधिका, शान्त-सुधारस, विनयविलास वगैरे अनेक ग्रंथो प्रसिद्ध छे । तेओश्रीए आ स्तोत्र वि. सं. १७३१ मा गांधार नगरमा चातुमांसमा रचेलुं छे । आहुं स्तोत्र मुजङ्गवृत्तमां होवाथी गेय छे अने तेथी ज कर्णप्रिय, मनोहर अने 15 शुभभात्रवर्धक छे ।

तेना मुख्य श्लोक १४३ छे । ते दरेकमा सात वार 'नमः' पद आवे छे । ए रीते एकन्दर १००१ वार परमात्माने नमस्कार थाय छे । तेथी 'जिनसहस्रनामस्तोत्र' ए नाम सार्थक छे । वली 'नम्' धातु उपर भाववाचक नाम 'नाम' पण थई शके छे । ए अपेक्षाए प्रस्तुत ग्रन्थनुं नाम अधिक सार्थक लागे छे ।

20

श्लोक २१ थी ११७ मां श्रीतीर्थकर भगवंतोनुं स्वर्ग-च्यवनथी मांडीने मोक्षगमन सुधीनु सामान्य चरित्र क्रमशः अत्यन्त सुन्दर रीते रजु कर्युं छे । त्यार पडी सर्व नमस्करणीय तत्त्वोने सुंदर रीते स्तव्यां छे । आ स्तोत्रमांना केटलांका विशेषणो तो अर्थनी दृष्टिए बहुज गमीर छे । उच्च प्रकारना आराधक-भाव विना ए विशेषणोनुं सर्वज शक्य नथी ।

श्रीतीर्थकर परमात्मानी भक्ति जेमने अत्यन्त प्रिय छे, एवा मुमुक्षुओ माटे आ स्तोत्र कठस्थ 25 करवा योग्य छे । कठस्थ कर्मा पडी प्रभु सन्मुख प्रशान्त वातावरणमां ज्यारे एने गावामां आवे छे, त्यारे एनाथी जे चित्तनी प्रसन्नता प्राप्त थाय छे, तेनुं वर्गन अहीं शी रीते करी काय ?

'नमस्कार महामन्त्र'ना प्रथम-पदना अर्थने आ स्तोत्र सुंदर रीते व्यक्त करानां होवाथी प्रस्तुत ग्रन्थमां अमे एनो संप्रह करेल छे.

१ श्री अने ही देवताओ जेमने सुप्रसन्न छे एवा श्री हीरविजयसूरि अने श्री अने कीर्ति जेमने सुप्रसन्न छे 30 एवा श्री कीर्तिविजय उपाध्याय००० एओ अर्थ पण कदाच ग्रंथकृतानि अभिप्रेत होय ।

[७४-२९]

पण्डित-आशाधरविरचितं
जिनसहस्रनामस्तवनम् ॥

- प्रभो भवाङ्गभोगेषु, निर्विण्णो दुःखभीरुकः ।
5 एष विज्ञापयामि त्वां, शरण्यं करुणार्णवम् ॥ १ ॥
सुखलालसया मोहाद्, आम्यन् वहिरितस्ततः ।
सुखैकहेतोर्नामापि, तव न ज्ञातवान् पुरा ॥ २ ॥
अथ मोहप्रहावेशशैथिल्यात् किञ्चिदुन्मुखः ।
अनन्तगुणमाप्तेभ्यस्त्वां ध्रुत्वा स्तोतुमुद्यतः ॥ ३ ॥
10 भक्त्या प्रोत्साह्यमानोऽपि, दूरं शक्त्या तिरस्कृतः ।
त्वां नामाष्ट(ष्टाप्र)सहस्रेण, स्तुत्वाऽऽत्मानं पुनाम्यहम् ॥ ४ ॥
जिन-सर्वज्ञ-यज्ञार्ह-तीर्थकृन्नाद्य-योगिनाम् ।
निर्वाण-ब्रह्म-बुद्धान्तकृतां चाष्टोत्तरैः शतैः ॥ ५ ॥

नथया—

- 15 १ अथ जिनशतम्
जिनो जिनेन्द्रो जिनराड्, जिनपृष्ठो जिमोत्तमः ।
जिनाधिपो जिनाधीशो, जिनस्वामी जिनेश्वरः ॥ ६ ॥
जिननाथो जिनपतिर्जिनराजो जिनाधिराड् ।
जिनप्रभुर्जिनविभुर्जिनभर्ता जिनाधिभूः ॥ ७ ॥
20 जिननेता जिनेशानो, जिनेनो जिननायकः ।
जिनेड् जिनपरिवृद्धो, जिनदेवो जिनेशिता ॥ ८ ॥
जिनाधिराजो जिनपो, जिनेशी जिनशासिता ।
जिनाधिनाथोऽपि जिनाधिपतिर्जिनपालकः ॥ ९ ॥
जिनचन्द्रो जिनादित्यो, जिनाको जिनकुञ्जरः ।
25 जिनेन्दुर्जिनधौरेयो, जिनधुर्यो जिनोत्तरः ॥ १० ॥
जिनवर्यो जिनवरो, जिनासिंहो जिनोद्भवः ।
जिनरथमो जिनवृषो, जिनरत्नं जिनोरसम् ॥ ११ ॥
जिनेशो जिनशार्दूलो, जिनाष्टयो जिनपुङ्गवः ।
जिनहंसो जिनोत्सो, जिननागो जिनाग्रणीः ॥ १२ ॥
30 जिनप्रवेकञ्च जिनग्रामणीर्जिनसत्तमः ।
जिनप्रवहैः परमजिनो, जिनपुरोगामः ॥ १३ ॥
जिनश्रेष्ठो जिनज्येष्ठो, जिनमुख्यो जिनाग्रिमः ।
धीजिनश्चोत्तमजिनो, जिनवृन्दारकोऽस्तिजित् ॥ १४ ॥

निर्विघ्नो विरजाः शुद्धो, निस्तमस्को निरङ्गनः ।
 धातिकर्मान्तकः कर्ममर्मावित्, कर्महाऽनघः ॥ १५ ॥
 धीतरागोऽधुव(व)द्वेषो, निर्मोहो निर्मदोऽगदः ।
 वि(वि)तुष्णो निर्ममोऽसंगो, निर्मयो धीतविस्मयः ॥ १६ ॥
 अस्वप्नो निःश्रमोऽजन्मा, निःस्वेदो निर्जरोऽमरः ।
 भरत्यतीतो निश्चिन्तो, निर्विषादस्त्रियष्टिजित् ॥ १७ ॥

5

२ अथ सर्वज्ञशतम्

सर्वज्ञः सर्ववित्सर्वदर्शी सर्वावलोकनः ।
 अनन्तविक्रमोऽनन्तवीर्योऽनन्तसुखात्मकः ॥ १८ ॥
 अनन्तसौख्यो विश्वबो, विश्वदृष्ट्याऽखिलार्थदृक् ।
 न्यक्षदृग्विभ्रतश्चधुर्विश्वचक्षुरशेषवित् ॥ १९ ॥
 आनन्दः परमानन्दः, सदानन्दः सदादयः ।
 नित्यानन्दो महानन्दः, परानन्दः परोदयः ॥ २० ॥
 परभोजः परंतेजः, परंघाम परंमहः ।
 प्रत्यग्ज्योतिः परंज्योतिः, परंब्रह्म परंरहः ॥ २१ ॥
 प्रत्यगात्मा प्रबुद्धात्मा, महात्माऽऽत्ममहोदयः ।
 परमात्मा प्रशान्तात्मा, परात्माऽऽत्मनिकेतनः ॥ २२ ॥
 परमेष्ठी महेश्चात्मा, श्रेष्ठात्मा स्वात्मनिष्ठितः ।
 ब्रह्मनिष्ठो महानिष्ठो, निकृढात्मा दृढात्मदृक् ॥ २३ ॥
 एकविद्यो महाविद्यो, महाब्रह्मपदेश्वरः ।
 पञ्चब्रह्ममयः सार्वः, सर्वविद्येश्वरः स्वभूः ॥ २४ ॥
 अनन्तधीरनन्तात्माऽनन्तशक्तिरनन्तदृक् ।
 अनन्तानन्तधीशक्तिरनन्तचिद्विद्वान्तमुत् ॥ २५ ॥
 सदाप्रकाशः सर्वार्थसाक्षात्कारी समग्रधीः ।
 कर्मसाक्षी जगच्चक्षुरलक्ष्यात्माऽचलस्थितिः ॥ २६ ॥
 निराबाधोऽप्रतर्क्यात्मा, धर्मचक्री विदांबरः ।
 भूतात्मा सहजज्योतिर्विश्वज्योतिरतीन्द्रियः ॥ २७ ॥
 केवली केवलालोको, लोफालोकविलोकनः ।
 विविकः केवलोऽन्यकः, शरण्याऽचिन्त्यवैभ्रमः ॥ २८ ॥
 विश्वसृष्टिश्वरूपात्मा, विश्वात्मा विश्वतोमुखः ।
 विश्वव्यापी स्वयंज्योतिरचिन्त्यात्माऽमित(मल)प्रभः ॥ २९ ॥
 महौदायी महाबोधिर्महालाभो महोदयः ।
 महोपभोगः सुगतिर्महाभोगो महाबलः ॥ ३० ॥

10

15

20

25

30

३ अथ यज्ञार्हशतम्

यज्ञार्हो भगवानर्हन्महार्हो मन्वाचितः ।
 भूतार्थपक्षपुरुषो, भूतार्थकलुपूरुषः ॥ ३१ ॥

35

- पूज्यो भट्टारकस्तत्रमवानत्रमवान् महान् ।
 महामहा(होऽ)र्हस्तत्रायुस्ततो दीर्घायुरर्ष्यवाक् ॥ ३२ ॥
 आराध्यः परमाराध्यः, पञ्चकल्याणपूजितः ।
 5 दम्बिशुद्धिगणोद्गमो, वसुधाराचितास्पदः ॥ ३३ ॥
 सुस्वप्नदर्शी दिव्योजाः, शचीसेवितमातृकः ।
 *स्याद्रत्नगर्भः धीपूतगर्भो गभोत्सवोच्छ्रतः ॥ ३४ ॥
 दिव्योपचागोपचितः, पद्मभूर्निष्कलः स्वजः ।
 सर्वीयजन्मा पुण्याङ्गो, भास्वानुद्भूतदैवतः ॥ ३५ ॥
 विश्वविज्ञातसंभूतिर्विश्वदेवागमाद्भुतः ।
 10 शचीसृष्टप्रतिच्छन्दः सहस्राक्षो दगुत्सवः ॥ ३६ ॥
 नृत्यदैरावतासीनसर्वशक्रनमस्कृतः ।
 हर्षाकुलामरखगचारणार्थिमनोत्सवः ॥ ३७ ॥
 व्योमविष्णुपदा(द)रक्षा, -स्नानपीठायिताद्रिराद् ।
 तीर्थेशमन्यदुग्धाग्धि, -स्नानाम्बुस्नानवासवः ॥ ३८ ॥
 15 गन्धाम्बुपूतत्रैलोक्यो, वज्रसूचीशुचिध्रवाः ।
 कृतार्थितशचीहस्नः, -शकोद्बुष्टेष्टनामकः ॥ ३९ ॥
 शक्रार्धानन्दनृत्यः, शचीविस्मापिताम्बिकः ।
 इन्द्रनृत्यन्तपितृको, रैदपूर्णमनोरथः ॥ ४० ॥
 आश्नार्थीन्द्रकृतासेवो, देवर्षीष्टिशिवोद्यमः ।
 20 दीक्षाक्षणशुद्धजगद् भूर्भुवःस्वःपतीडितः ॥ ४१ ॥
 कुबेरनिर्मितास्थानः, श्रीयुग्योगीश्वरार्चितः ।
 ब्रह्मेडयो *ब्रह्मविद् वेद्यो, याज्यो यज्ञपतिः क्रतुः ॥ ४२ ॥
 यज्ञाङ्गममृतं यज्ञो, हविः स्तुत्यः स्तुतीश्वरः ।
 भावो महामहपतिर्महायज्ञोऽप्रयाजकः ॥ ४३ ॥
 25 दयायागो जगत्पूज्यः, पूजार्हो जगद्वर्षितः ।
 देवाधिदेवः शक्राख्यो, देवदेवो जगद्गुरुः ॥ ४४ ॥
 संहृतदेवसंघार्च्यः, पद्मयानो जयध्वजी ।
 भामण्डली चतुःषष्टिचामरो देवदुन्दुभिः ॥ ४५ ॥
 वागस्पृष्टासनः छत्रत्रयराद् पुष्पवृष्टिष्ठाक् ।
 30 दिव्याशोको मानमदी, सङ्गीताहोऽष्टमङ्गलः ॥ ४६ ॥

४ अथ तीर्थकृच्छ्रतम्

- तीर्थकृत्तीर्थसूद् तीर्थकरस्तीर्थङ्करः सुदृक् ।
 तीर्थकर्ता तीर्थमर्ता, तीर्थेशस्तीर्थनायकः ॥ ४७ ॥
 धर्मतीर्थकरस्तीर्थप्रणेता तीर्थकारकः ।
 35 तीर्थप्रवर्त्तकस्तीर्थवेद्यास्तीर्थविधायकः ॥ ४८ ॥
 सत्यतीर्थकरस्तीर्थसेव्यस्तीर्थिकतारकः ।
 सत्यवाक्याधिपः सत्यशासनोऽप्रतिशासनः ॥ ४९ ॥

स्याद्वादी दिव्यगीर्विज्यन्विनव्याहृतार्थवाक् ।	
पुण्यवागर्थ्यवागर्थमागधीयोक्तिरिद्धवाक् ॥ ५० ॥	
अनेकान्तदिगेकान्तध्वान्तभिद् दुर्णयान्तकृत् ।	
सार्धवागप्रयत्नोक्तिः प्रतितीर्थमद्रवाक् ॥ ५१ ॥	
स्यात्कारञ्जवागीहापेतवागञ्जलौष्ठवाक् ।	5
अपौरुषेयवाकच्छास्ता, रुद्धवाक् सतमङ्गिवाक् ॥ ५२ ॥	
अवर्णगीः सर्वभाषामयगीर्व्यक्तवर्णगीः ।	
अमोघवागक्रमवागवाच्यानन्तवागवाक् ॥ ५३ ॥	
अद्वैतगीः सूनुतगीः, सत्यानुभयगीः सुगीः ।	
योजनव्यापिगीः क्षीरगौरगीस्तीर्थकृत्वगीः ॥ ५४ ॥	10
अन्यैकध्वयगुः सद्बुध्विषगुः परमार्थगुः ।	
प्रदान्तगुः प्राञ्जिकगुः, सुगुर्नियतकालगुः ॥ ५५ ॥	
सुश्रुतिः सुश्रुतो याज्यश्रुतिः सुश्रुन्महाश्रुतिः ।	
धर्मश्रुतिः श्रुतिपतिः, श्रुत्युद्धर्ता ध्रुवश्रुतिः ॥ ५६ ॥	
निर्वाणमार्गदिम्भार्गदेशकः सर्वमार्गदिक् ।	15
सारस्वतपथस्तीर्थपरमोत्तमतीर्थकृत् ॥ ५७ ॥	
देष्टा वाग्मीश्वरो धर्मशासको धर्मदेशकः ।	
वागीश्वरस्त्रयीनाथस्त्रिभङ्गीशो गिरांपतिः ॥ ५८ ॥	
सिद्धाङ्गः सिद्धवागाङ्गासिद्धः सिद्धैकशासनः ।	
जगत्प्रसिद्धसिद्धान्तः, सिद्धमन्त्रः सुसिद्धवाक् ॥ ५९ ॥	20
शुचिधवा निरुक्तोक्तिस्तन्त्रकृन्त्यायशास्त्रकृत् ।	
महिष्ठवागमहानादः, कवीन्द्रो दुन्दुभिस्वनः ॥ ६० ॥	

५ अथ नाथशतकम्

नाथः पतिः परिवृढः, स्वामी भर्ता विभुः प्रभुः ।	
ईश्वरोऽधीश्वरोऽधीशोऽधीशानोऽधीशतेशिता ॥ ६१ ॥	25
ईशोऽधिपतिरीशान इन इन्द्रोऽधिपोऽधिभूः ।	
महेश्वरो महेशानो महेशः परमेशिता ॥ ६२ ॥	
अधिदेवो महादेवो, देवस्त्रिभुवनेश्वरः ।	
विश्वेशो विश्वभूतेशो विश्वेङ् विश्वेश्वरोऽधिराट् ॥ ६३ ॥	
लोकेश्वरो लोकपतिर्लोकनाथो जगत्पतिः ।	30
त्रैलोक्यनाथो लोकेशो जगन्नाथो जगत्प्रभुः ॥ ६४ ॥	
पिताः परः परतरो, जेता जिष्णुरनीश्वरः ।	
कर्ता प्रभूष्णुर्भाजिष्णुः, प्रभविष्णुः स्वयंप्रभः ॥ ६५ ॥	
लोकजिद्धिश्चजिद्धिश्चविजेता विश्वजित्स्वरः ।	
जगज्जेता जगज्जैत्रो, जगज्जिष्णुर्जगज्जयी ॥ ६६ ॥	35
अग्रणीग्रामणीनेता, भूर्भुवःस्वरचीश्वरः ।	
धर्मनायक ऋद्धीशो, भूतनाथश्च भूतशृत् ॥ ६७ ॥	

गतिः पाता वृषो बर्षो, मन्त्रहृच्छुभलक्षणः ।
 लोकाध्यक्षो दुराधर्षो, भव्यबन्धुर्निरक्तसुकः ॥ ६८ ॥
 शीरो जगद्धितोऽज्यस्त्रिजगत्परमेश्वरः ।
 विश्वासी सर्वलोकेशो, विभवो भुवनेश्वरः ॥ ६९ ॥
 त्रिजगद्ब्रह्मस्तुक्कृत्त्रिजगन्मङ्गलोदयः ।
 धर्मचक्रायुधः सद्योजातस्त्रैलोक्यमङ्गलः ॥ ७० ॥
 वरदोऽप्रतिघोऽच्छेद्यो, दृढीयानभयङ्करः ।
 महाभागो निरौपम्यो, धर्मसाम्राज्यनायकः ॥ ७१ ॥

६ अथ योगिशतम्

- 10 योगी प्रव्यक्तनिर्वेदः, साम्यारोहणतत्परः ।
 सामायिकी सामयिको, निःप्रमादोऽप्रतिक्रमः ॥ ७२ ॥
 यमः(मी)प्रधाननियमः, स्वभ्यस्तपरमात्मनः ।
 प्राणायामचणः सिद्धप्रत्याहारो जितेन्द्रियः ॥ ७३ ॥
 धारणाधीश्वरो धर्मध्याननिष्ठः समाधिराट् ।
 15 स्फुरत्समरसीभाव, एकीकरणनायकः ॥ ७४ ॥
 निर्भ्रन्थनाथो योगीन्द्रः, ऋषिः साधुर्यतिर्मुनिः ।
 महर्षिः साधुधौरेयो, यतिनाथो मुनीश्वरः ॥ ७५ ॥
 महामुनिर्महामौनी, महाध्यानी महाव्रती ।
 महाक्षयो महाशीलो, महाराशान्तो महादमः ॥ ७६ ॥
 20 निर्लेपो निर्भ्रमस्वान्तो, धर्माध्यक्षो दयाध्वजः ।
 ब्रह्मयोनिः स्वयंबुद्धो, ब्रह्मज्ञो ब्रह्मतत्त्वविन् ॥ ७७ ॥
 पूतात्मा स्नातको दान्तो, भदन्तो वीतमत्सरः ।
 धर्मवृक्षायुधोऽक्षोभ्यः, प्रपूतात्माऽमृतोद्भवः ॥ ७८ ॥
 मन्त्रमूर्तिः स्व(सु)सौम्यात्मा, स्वतन्त्रो ब्रह्मसंभवः ।
 25 सुप्रसन्नो गुणाम्नोधिः, पुण्यापुण्यनिरोधकः ॥ ७९ ॥
 सुसंवृत्तः सुगुप्तात्मा, सिद्धात्मा निरुपप्लवः ।
 महोदकं महोपायो, जगदेकपितामहः ॥ ८० ॥
 महाकारुणिको गुण्यो, महाफ्लेशाद्गुहः शुचिः ।
 अरिञ्जयः सदायोगः, सदाभोगः सदाधृतिः ॥ ८१ ॥
 30 परमौदासिताऽनाश्वान्, सत्याशीः शान्तनायकः ।
 अपूर्वबंधो योगज्ञो, धर्ममूर्त्तिरधर्मध(सु)क् ॥ ८२ ॥
 ब्रह्मेड महाब्रह्मपतिः, कृतकृत्यः कृतकनुः ।
 गुणाकरो गुणोच्छेदी, निर्निमेषो निराधयः ॥ ८३ ॥
 सूरिः सुलयतत्वज्ञो, महामैत्रीमयः शमी ।
 35 प्रक्षीणबन्धो निर्द्वन्द्वः, परमर्षिरनन्तगः ॥ ८४ ॥

७ अथ निर्वाणशतम्

निर्वाणः सागरः प्राज्ञैर्महासाधुरुदाहृतः । विमलामोऽथ शुद्धाभः, धीधरो वच इत्यपि ॥ ८५ ॥	
अमलामोऽप्युद्धरोऽग्निः, संयमश्च शिवस्तथा । पुण्याञ्जलिः शिवगुण, उत्साहो ज्ञानसंज्ञकः ॥ ८६ ॥	5
परमेश्वर इत्युक्तो, विमलेशो यशोधरः । कृष्णो ज्ञानमतिः शुद्धमतिः धीमद्रशान्तयुक् ॥ ८७ ॥	
वृषभस्तद्वदजितः, संभवश्चाभिनन्दनः । मुनिभिः सुमतिः पद्मप्रभः प्रोक्तः सुपाश्वकः ॥ ८८ ॥	
चन्द्रप्रभः पुष्पदन्तः, शीतलः श्रेयसाह्वयः । वासुपूज्यश्च विमलोऽनन्तजिद्धर्म इत्यपि ॥ ८९ ॥	10
शान्तिः कुन्धुररो महिः सुवतो नमिरप्यतः । नेमिः पाश्वो वर्षमानो, महावीरः सुवीरकः ॥ ९० ॥	
सन्मतिश्चाकथि महति महावीर इत्यथ । महापद्मः सूरदेवः, सुप्रभश्च स्वयंप्रभः ॥ ९१ ॥	15
सर्वायुधो जयदेवो, भवेदुदयदेवकः । प्रभादेव उदङ्कश्च, प्रज्ञकीर्तिर्जयामिधः ॥ ९२ ॥	
पूर्णबुद्धिर्निष्कषायो, विज्ञेयो विमलप्रभः । बहलो निर्मलश्चित्रगुप्तः समाधिगुप्तकः ॥ ९३ ॥	
स्वयम्भूश्चापि कन्दर्पो, जयनाथ इतीरितः । श्रीविमलो दिव्यवादोऽनन्तवीरोऽप्युदीरितः ॥ ९४ ॥	20
पुरुदेवोऽथ सुविधिः, प्रज्ञापारमितोऽव्ययः । पुराणपुरुषो धर्मसारथिः शिवकीर्त्तनः ॥ ९५ ॥	
विश्वकर्माऽक्षरोऽच्छन्ना, विश्वभूर्विश्वनायकः । दिगम्बरो निरातङ्को, निरारेको भवान्तकः ॥ ९६ ॥	25
दृढमतो नयोत्तुङ्को, निःकलङ्कोऽकलाधरः । सर्वज्ञशापहोऽक्षय्यः, क्षान्तः श्रीवृक्षलक्षणः ॥ ९७ ॥	

८ अथ ब्रह्मशतम्

ब्रह्मा चतुर्मुखो धाता, विधाता कमलासनः । अब्जभूरात्मभूः स्रष्टा, सुरज्येष्ठः प्रजापतिः ॥ ९८ ॥	30
हिरण्यगर्भो वेदज्ञो, वेदाज्ञो वेदपारगः । अजो मनुः शतानन्दो, हंसयानस्त्रयीमयः ॥ ९९ ॥	
विष्णुस्त्रिविक्रमः शौरिः, धीपतिः पुरुषोत्तमः । वैकुण्ठः पुण्डरीकाक्षो, हृषीकेशो हरिः स्वभूः ॥ १०० ॥	
विश्वम्भरोऽसुरध्वंसी, माधवो बलिबन्धनः । अधोक्षजो मधुमेधी, केशवो विष्टरम्भाः ॥ १०१ ॥	35

- श्रीवत्सलाञ्छनः श्रीमानच्युनो नरकान्तकः ।
 विष्वक्सेनश्चक्रपाणिः, पद्मानभो जनार्दनः ॥ १०२ ॥
 श्रीकण्ठः शङ्करः शम्भुः, कपाली वृषकेतनः ।
 मृत्युञ्जयो विरूपाक्षो, वामदेवखिलोचनः ॥ १०३ ॥
 5 उमापतिः पशुपतिः, स्मरारिखिपुरान्तकः ।
 अधंनारीश्वरो रुद्रो, भवो भर्गः सदाशिवः ॥ १०४ ॥
 जगत्कर्ताऽन्धकारातिरनादिनिधनो हरः ।
 महासेनस्तारकजिद्गणनाथो विनायकः ॥ १०५ ॥
 विरोचनो वियद्रत्नं, ब्राह्मशात्मा विभावसुः ।
 10 द्विजाराध्यो बृहद्भानुश्चिबभानुस्तनूनपात् ॥ १०६ ॥
 द्विजराजः सुधाराचिरौषधीशः कलानिधिः ।
 नक्षत्रनाथः शुभ्रांशुः, सोमः कुमुदबान्धवः ॥ १०७ ॥
 लेख्यर्षभोऽनिलः पुण्यजनः पुण्यजनेश्वरः ।
 धर्मराजो भोगिराजः, प्रचेता भूमिनन्दनः ॥ १०८ ॥
 15 सिंहाकातनयश्छायानन्दनो बृहतीपतिः ।
 पूर्वदेवोपदिष्टा च, द्विजराजसमुद्भवः ॥ १०९ ॥

९ अथ बुद्धशतम्

- बुद्धो दशबलः शाक्यः, पडभिन्नस्तथागतः ।
 समन्तभद्रः सुगतः, श्रीधनो भूतकोटिदिक् ॥ ११० ॥
 20 सिद्धार्थो मारजिच्छास्ता, क्षणिकैकसुलक्षणः ।
 बोधिसत्त्वो निर्विकल्पदर्शनोऽद्वयवाचापि ॥ १११ ॥
 महाहृपालुर्नैरात्म्यवादी सन्तानशासकः ।
 सामान्यलक्षणचणः, पंचस्कन्धमयात्मदृक् ॥ ११२ ॥
 भूतार्थभावनसिद्धः, श्वतुर्भूमिकशासनः ।
 25 चतुरार्यसत्यवक्ता निराश्रयचिदन्वयः ॥ ११३ ॥
 योगो वैशेषिकस्तुच्छाभावभित् पट्टपदार्थदृक् ।
 नैयायिकः पौडशार्थवादी पञ्चार्थवर्णकः ॥ ११४ ॥
 ज्ञानान्तराध्यक्षबोधः, समवायवशार्थभित् ।
 भुक्तैकसाध्यकर्मान्तो, निर्विशेषगुणामृतः ॥ ११५ ॥
 30 सांख्यः समीक्ष्यः कपिलः, पञ्चविंशतितत्त्ववित् ।
 व्यक्तव्यक्तज्ञविज्ञानी, ज्ञानचैतन्यमेददृक् ॥ ११६ ॥
 अस्वसंविदितज्ञानवादी सत्कार्यवाद्सात् ।
 त्रिःप्रमाणोऽक्षप्रमाणः, स्याद्वाहंकारिकाक्षदिक् ॥ ११७ ॥
 क्षेत्रज्ञ आत्मा पुरुषो, नरो ना चेतनः पुमान् ।
 35 अकर्त्ता निर्गुणोऽमूर्त्तो, भोक्ता सर्वगतोऽक्रियः ॥ ११८ ॥
 दृष्टा तदस्थः कूटस्थो, ज्ञाता निर्बन्धनोऽभवः ।
 बहिर्विकारो निर्मोक्षः, प्रधानं बहुधानकम् ॥ ११९ ॥

प्रकृतिः ख्यातिराकृष्टप्रकृतिः प्रकृतिप्रियः ।
 प्रधानभोज्योऽप्रकृतिर्वैरज्यो विकृतिः कृती ॥ १२० ॥
 मीमांसकोऽस्तसर्वज्ञः क्षुतिपूतः सदोस्तसवः ।
 परोक्षज्ञानवादीष्टपावकः सिद्धकर्मकः ॥ १२१ ॥
 चार्वाको भौतिकज्ञानो, भूताभिव्यक्तचेतनः ।
 प्रत्यक्षकप्रमाणोऽस्तपरलोको गुरुक्षुतिः ॥ १२२ ॥
 पुरन्दरविद्धकर्णो, वेदान्ती संविद्व्रयो ।
 शब्दाद्वैती स्फोटवादी, पाखण्डच्चो नयौघयुक् ॥ १२३ ॥

5

१० अथ अन्तकृच्छतम्

अन्तकृत्पारकृत्तीरप्रातः पारेतमःस्थितः ।
 त्रिदण्डी दण्डितारातिर्ज्ञानकर्मसमुच्चयी ॥ १२४ ॥
 संह(ङ्)तध्वनिरुच्छन्नयोगः सुसाणवोपमः ।
 योगस्नेहापहो योगकिट्टिर्निर्लेपनोद्यतः ॥ १२५ ॥
 स्थितस्थूलवपुर्योगो, गीर्म्मणयोगकार्यकः ।
 सूक्ष्मवाक्चित्तयोगस्थः सूक्ष्मीकृतवपुःक्रियः ॥ १२६ ॥
 सूक्ष्मकायक्रियास्थायी, सूक्ष्मवाक्चित्तयोगहा ।
 एकदण्डी च परमहंसः परमसंवरः ॥ १२७ ॥
 नैःकर्म्यसिद्धः परमनिर्जरः प्रज्वलत्प्रभः ।
 मोक्षकर्मा भुट्कर्मपाशः शैलेक्ष्यलंकृतः ॥ १२८ ॥
 एकाकाररसास्वादो, विश्वाकाररसाकुलः ।
 अजीवक्षमृतोऽजाग्रदसुप्तः शून्यतामयः ॥ १२९ ॥
 प्रेयानयोगी चतुरशीतिलक्षगुणोगुणः ।
 निःपीतानन्तपर्यायो विद्यासंस्कारनाशकः ॥ १३० ॥
 बुद्धोऽनिर्वचनीयोऽणुरणीयाननणुप्रियः ।
 प्रेष्ठः स्थेयान् स्थिरो निष्ठः, श्रेष्ठो ज्येष्ठः सुनिष्ठितः ॥ १३१ ॥
 भूतार्थशूरो भूतार्थदूरः परमनिर्गुणः ।
 व्यवहारसुखतोऽतिजागरूकोऽतिसुस्थितः ॥ १३२ ॥
 उदितोदितमाहात्म्यो, निरुपाधिरकृत्रिमः ।
 अभेयमहिमात्यन्तशुद्धः सिद्धिस्वयंवरः ॥ १३३ ॥
 सिद्धानुजः सिद्धपुरीपान्थः सिद्धगणातिथिः ।
 सिद्धसङ्गोमुखः सिद्धालिङ्ग्यः सिद्धोपगृहकः ॥ १३४ ॥
 पुष्टोऽष्टादशसहस्रशीलाङ्गपुण्यशम्बलः ।
 वृत्ताग्रयुग्मः परमशुक्लेश्वरोऽपचारकृत् ॥ १३५ ॥
 क्षेपिष्ठोऽस्यक्षणसखा पञ्चलध्वक्षरस्थितिः ।
 द्वाप्तततिप्रकृत्यासी त्रयोदशकलिप्रणुत् ॥ १३६ ॥
 अबेदोऽयाजकोऽयज्योऽथाज्योऽनाग्निपरिग्रहः ।
 अनग्निहोत्री परमनिःस्पृहोऽत्यन्तनिर्दयः ॥ १३७ ॥

10

15

20

25

30

35

अशिष्योऽशासकोऽदीक्ष्योऽदीक्षकोऽदीक्षितोऽक्षयः ।
 अगम्योऽगमकोऽरम्योऽरमको ज्ञाननिर्भरः ॥ १३८ ॥
 महायोगीश्वरो द्रव्यसिद्धोऽवेहोऽपुनर्भयः ।
 ज्ञानैकविज्जीवधनः, सिद्धो लोकाग्रगामुकः ॥ १३९ ॥

5

जिनसहस्रनामस्तवनफलम्

इदमद्योत्तरं नाम्नां, सहस्रं भक्तितोऽर्हताम् ।
 योऽनन्तानामधीतेऽस्ती, मुक्तयन्तां भक्तिमश्रुते ॥ १४० ॥
 इदं लोकोत्तमं पुंसामिदं शरणमुल्बणम् ॥
 इदं मङ्गलमधीयमिदं परमपावनम् ॥ १४१ ॥
 इदमेव परतीर्थमिदमेवेष्टसाधनम् ।
 इदमेवाखिलक्लेशसङ्ग्लेशक्षयकारणम् ॥ १४२ ॥
 एतेषामेकमप्यर्हन्नास्मानुच्चारयन्मयैः ।
 मुच्यते किं पुनः सर्वाण्यर्थं हस्तु जिनायते ॥ १४३ ॥
 ॥ इति जिनसहस्रनामस्तवनं समाप्तम् ॥

15

परिचय

दिगम्बर सम्प्रदायना श्रेष्ठ विद्वान् पं. आशाधर कृत प्रस्तुत 'जिनसहस्रनाम स्तवन' भारतीय ज्ञानपीठ काशी तरफ्ती बि० सं० २०१० मां प्रकाशित थयेल छे । जेना आधारे अमोए अहीं मूलमात्र उद्धृत कर्तुं छे ।

पं. आशाधर विक्रमनी तेरमी शताब्दिमां थया छे । पं. नाथुराम प्रेमी 'जैन साहित्य और इतिहास'

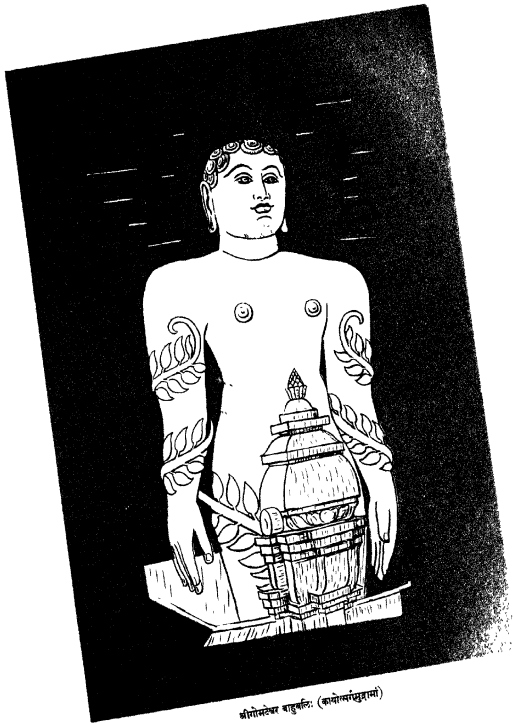
20 नामक पोताना पुस्तकमां लखे छे के "शायद दिगम्बर सम्प्रदाय में उनके बाद उन जैसा प्रतिभाशाली, प्रौढ ग्रन्थकर्ता और जैन धर्म का उद्योतक दूसरा नहीं हुआ ।...वे अपने समय के अद्वितीय विद्वान् थे ।" तेमणे 'प्रमेय रत्नाकर', 'धर्माभूत' आदि अनेक ग्रन्थोनी रचना करी छे । अनेक विद्वानो तेमनी पासे अध्ययन करता हता ।

उपरनी वातनी साक्षि प्ररुतं तेमनुं आ जिनसहस्रनाम स्तवन छे, जे तेमणे जिन, सर्वज्ञ, यज्ञार्ह,

25 तीर्थङ्गत्, नाथ, योगि, निर्वाण, ब्रह्म, बुद्ध, अन्तकृत् शब्दोपी शरु थता दस शतकोमां विभक्त कर्तुं छे । तेमां श्री जिनेश्वरनां १००८ नामो १४३ छोकोमां आव्या छे ।

आचार्य श्री जिनसेने महापुराणना २५ मा पर्वना ९९, छोकमां कह्युं छे के अरिहंत भगवान् १००८ लक्षणोपी युक्त होय छे, तेथी तेमनी एक हजार ने आठ नामोथी स्तुति करवामां आवे छे ।

श्रीगोमदेवत बाहुकलिः (कायोव्यंभुद्राम्)

[७५-३०]

याकिनीमहत्तरासूनु-भवविरहाङ्क-भगवत्-श्रीहरिभद्रसूरिकृत-
'षोडशकप्रकरण' संदर्भः

अस्मिन् हृदयस्थे सति, हृदयस्थस्तत्त्वतो मुनीन्द्र इति ।

हृदयस्थिते च तस्मिन्, नियमात्सर्वार्थसंसिद्धिः ॥ २ ॥ १४ ॥

5

चिन्तामणिः परोऽसौ, तेनैव भवति समरसापत्तिः ।

सैषेह योगिमाता, निर्वाणफलप्रदा प्रोक्ता ॥ २ ॥ १५ ॥

× × × ×

एतदिह भावयज्ञः, सद्गृहिणो जन्मफलमिदं परमम् ।

अभ्युदयाव्युच्छित्या, नियमादपवर्गवीजमिति ॥ ६ ॥ १४ ॥

10

× × × ×

अनुवाद

आ जिन प्रवचन ज्यारे हृदयमं स्वाध्यायादि द्वारा प्रतिष्ठित थाय छे त्यारे परमार्थयी श्रीजिनेश्वर परमात्मा ज हृदयमं प्रतिष्ठित थाय छे अने ज्यारे श्रीजिनेश्वर भगवंत हृदयमं प्रतिष्ठित थाय छे त्यारे अवश्यमेव सर्वप्रयोजनोनी सिद्धि थाय छे ॥ २-१४ ॥

15

सर्व प्रयोजनोनी सिद्धि यवानुं कारण ए छे के आ श्रीजिनेश्वर भगवंत परम चिन्तामणि छे, तेओ हृदयमं प्रतिष्ठित यतां तेमनी साथे ध्यातानी समरसापत्ति थाय छे । आ समरसापत्ति योगीओनी माता छे अने निर्वाणफलनी प्रसाधक छे । [आत्मा ज्यारे सर्वज्ञना स्वरूपमां उपयोगवाळो बने छे त्यारे तेनो अन्यत्र उपयोग न होवायी ते स्वयं सर्वज्ञरूप थाय छे । नयविशेष एम माने छे के जे जे वस्तुना उपयोगमां आत्मा बर्ते छे ते ते वस्तुना स्वरूपने ते धारण करे छे. जेम निर्मल स्फटिकमणिमां उपाधि (जितुं मणिमां 20 प्रतिबिम्ब पडे ते वस्तु) प्रतिबिम्बित देखाय छे अने ते मणि उपाधिना वर्णादिने धारण करे छे, तेम निर्मल आत्मा पण ध्यान वडे परमात्मरूपताने धारण करे छे । ए ज समापत्ति । अथवा ध्याता, ध्यान अने ध्येयनी एकता पण समापत्ति कहवाय छे.] ॥ २-१५ ॥

× × × ×

आ जिनभवननुं करावहुं ते सद्गृहस्थनी भावपूजा छे, आ जन्मनुं परमफल छे । अने अनुक्रमे 25 अविच्छिन्न रीते स्वर्गादि सुखोने आपीने अति मोक्षने आपनारहं छे ॥ ६-१४ ॥

× × × ×

- मुक्त्यादाँ तच्चेन, प्रतिष्ठिताया न देवतायास्तु ।
 स्थाप्ये न च मुख्येयं, तदधिष्ठानाद्यभावेन ॥ ८ ॥ ६ ॥
- भवति च खलु प्रतिष्ठा, निजभावस्यैव देवतोदेशात् ।
 स्वात्मन्येव परं यत्, स्थापनमिह वचननीत्योर्ध्वैः ॥ ८ ॥ ४ ॥
- 5 न्याससमये तु सम्यक्, सिद्धानुस्मरणपूर्वकमसंगम् ।
 सिद्धौ तत् स्थापनमिव, कर्तव्यं स्थापनं मनसा ॥ ८ ॥ १२ ॥
- बीजमिदं परमं यत्, परमाया एव समरसापत्तेः ।
 स्थाप्येन तदपि मुख्या, हन्तैषैवेति विज्ञेया ॥ ८ ॥ ५ ॥

मुक्तिमां रहेला एवा श्रीऋषभादि परमात्मानो मुख्य प्रतिष्ठा जिनबिबमां थवी शक्य नथी,
 10 कारण के ते बहु दूर छे अने मंत्रादि संस्कारोथी तेमनुं मूर्तिमां अधिष्ठान के संनिधान संभवित नथी । एवी ज रीते सांसारिक इन्द्रादि देवताओनी पण प्रतिष्ठा मुख्य नथी कारण के मत्रादिवडे ते देवता मूर्तिमां आवे ज एवो नियम नथी (आवे अथवा न पण आवे) ॥ ८-६ ॥

तेथी अहीं ते प्रतिष्ठा मुख्य देवताने उद्देशीने करेला प्रतिष्ठा करावनारना पोताना भावनी ज समजवी । अहीं (प्रतिष्ठाना विषयमां) 'मुक्तिमां रहेला श्रीऋषभादि परमात्मा ते ज हु छुं,' एवो भाव आत्मा
 15 उत्पन्न थवो जोईए । आ तात्त्विक प्रतिष्ठा थई । पछी ए भावने (बाह्य) जिनविवादिमां उपचार करवामां आवे छे । आ बाह्य प्रतिष्ठा थई । अहीं बाह्य प्रतिष्ठा बखते 'ते (परमात्म विषयक भाव) ज आ (बिब) छे,' एवो भावोपचार होय छे ॥ ८-४ ॥

बिबमां 'ॐ नमः ऋषभाय' वगैरे मत्रोने न्यास करवानो होय छे । ते पूर्वे परमपदे रहेला एवा श्रीसिद्ध परमात्मानुं सारी रीते स्मरण करनुं जोईए । ए बखते शारीरिक अने मानसिक संगनो त्याग
 20 करीने केवलज्ञानादि गुणो वडे सहित श्रीसिद्ध परमात्मा सिद्धशिला पर जेथी रीते रहेला छे, तेथी ज रीते पोताना मनमां लावीने मनना शुभव्यापार वडे भावरूपे बिबमां स्थापवा जोईए । ए रीते श्रीसिद्धस्मरणरूप जे पोतानो भाव तेनी ज अहीं प्रतिष्ठा छे । तात्पर्य के बिबमां पोताना भाव द्वारा श्रीसिद्धपरमात्माना गुणोने आरोप करवामां आवे छे, तेथी ते बिबने जोतां ज जोनारने 'आ मूर्ति प्रतिष्ठित छे' एवो ह्याल आवतां सर्व गुणो वडे 'ते (सिद्ध ज) हु छुं' ए प्रकारे पोताना आत्मां परमात्मानुं स्थापन थाय छे ॥ ८-१२ ॥

25 आवी जे निजभावनी प्रतिष्ठा ते स्थाप्य-श्री सर्वज्ञ परमात्मा साथेनी परम समरसापत्तिनुं बीज छे । ए ज प्रधान प्रतिष्ठा छे ॥ ८-५ ॥

* सूक्ष्म दृष्टिए विचारता एवु लागे छे के-आ भावोपचारना प्रभावथी ज दर्शन करवा भावनार बुद्धिमान पुरुषना भावने प्रतिष्ठापकना ए भावनी साथे अभेद उत्पन्न थाय छे, तेथी तेना (दर्शन करनारना) हृदयमां पण बिबने जोतां "ते (परमात्मा) ज आ (बिब) छे" एवो भाव जागे छे अने अंते ए भावना प्रभावे "ते (परमात्मा) ज हुं छुं" एवो भाव तेना आत्मांमां उत्पन्न थाय छे । ए रीते ते पण परमात्मानो साथे समरसापत्ति अनुभवे छे अने भवित्य लाभ ते मेळवे छे । प्रतिष्ठापकने प्रथम बाह्यालंबन विना सिद्धभावने आत्मांमां स्थापवो पडे छे, ज्यारे दर्शन करनारने प्रतिष्ठित जिनबिबना आलंबनथी ए भाव उत्पन्न थाय छे, ए अहीं विरोध समजवो ।

भावरसेन्द्रात्तु ततो, महोदयाजीवतास्व(अ)रूपस्य ।
कालेन भवति परमाऽप्रतिबद्धा सिद्धकाञ्चनता ॥ ८ ॥ ८ ॥

× × × ×

स्नानविलेपनसुगन्धिपुष्पधूपादिभिः शुभैः कान्तम् ।
विभवानुसारतो यत्, काले नियतं विधानेन ॥ ९ ॥ १ ॥

5

अनुपकृतपरहितरतः, शिवदस्त्रिदशेशपूजितो भगवान् ।
पूज्यो हितकामानामिति भक्त्या पूजनं पूजा ॥ ९ ॥ २ ॥

इति जिनपूजां धन्यः, शृष्वन् कुर्वन्स्तदोचितानि नियमात् ।
भवविरहकारणं खलु, सदनुष्ठानं द्रुतं लभते ॥ ९ ॥ १६ ॥

× × × ×

10

सालम्बनो निरालम्बनश्च, योगः परो द्विधा ज्ञेयः ।
जिनरूपध्यानं खल्वाद्यस्तत्तच्चगस्त्वपरः ॥ १४ ॥ १ ॥

अष्टपृथग्जनचित्तत्यागाद्योगिकुलचित्तयोगेन ।

जिनरूपं ध्यातव्यं, योगविधाधन्यथा दोषः ॥ १४-२ ॥

× × × ×

15

आत्रो भाव ('सर्वे गुणैः स एवाम्' वगैरे भाव) ते परम रसेन्द्र (पापो-पारसमणि) छे । एना वडे अनुक्रमे जीवरूप ताम्र श्रेष्ठ एवी सिद्धरूपी काचनताने पामे छे. ॥ ८-८ ॥

× × × ×

मुमुक्षुओए, स्नात्र, विलेपन, सुगन्धिपुष्प, धूप वगैरे वडे करीने पोताना वैभव, नियतकाळे, आगमोक्तरीते, भक्तिभावपूर्वक-निष्कारण वत्सल, मोक्षने आपनार कल्याणना अभिलाषीओने पूज्य अने 20 देवेन्द्रोयी पूजाएला श्रीतीर्थकर परमात्माना विंबनी पूजा करवी जोईए. ॥ ९-१/२ ॥

अहीं कहेली जिनपूजाने सांभळीने जे धन्य पुरुष शाश्वत रीते सर्व औचित्य सहित श्रीजिनेश्वर भगवंतनी पूजा करे छे ते संसारना उच्छेदक एवा सदनुष्ठानने शीघ्रतः नियमा पामे छे ॥ ९-१६ ॥

× × × ×

योग सालम्बन अने निरालम्बन एम बे प्रकारनी छे । समवसरणमां विराजमान एवा श्रीजिनश्वर 25 परमात्मानुं ध्यान ते सालंबन योग छे, सुक्तिगत परमात्माना स्वरूपतुं ध्यान ते निरालंबन योग छे । आ सुक्तिगत रूप ते सिद्धात्माना जीवप्रदेशोना संघातरूप छे अने केवलज्ञान वगैरे तेनी स्वभाव छे ॥ १४-१ ॥

सामान्य माणसोतुं चित्त खेदादि* आठ दोषोपी सहित होय छे । एवा चित्तनो त्याग करीने योगी सदृश निर्मल चित्तवडे योग क्रिया समये श्रीजिनरूपतुं ध्यान करतुं । एथी बीजी रीते (चित्तना दोषो सहित) करतुं ध्यान ते दोषरूप छे ॥ १४-२ ॥

× × × ×

30

દત્તદોષવિમુક્તં, શાન્તોદાતાદિભાવસંયુક્તમ્ ।
 સતતં પરાર્થનિયતં, સંક્લેશવિવર્જિતં ચૈવ ॥ ૧૪-૧૨ ॥
 સુસ્વપ્નદર્શનપરં, સમુદ્ભવસદ્ગુણગૌઘમત્યન્તમ્ ।
 કલ્પતરુવીજકલ્પં, શુભોદયં યોગિનાં ચિત્તમ્ ॥ ૧૪-૧૩ ॥

5

x x x x

શુદ્ધે વિવિક્તે દેશે, સમ્યક્-સંયમિતકાપયોગસ્ય ।
 કાપોત્સર્ગેણ દટં, યદ્વા પર્યક્લ્બન્ધેન ॥ ૧૪-૧૫ ॥
 સાધ્વાગમાનુસારાચ્છેતો વિન્યસ્ય ભગવતિ વિશુદ્ધમ્ ।
 સ્પર્શવિધાત્તિસદ્ધયોગિસંસ્મરણયોગેન ॥ ૧૪-૧૬ ॥

10

x x x x

સર્વજગદ્વિતમનુપમતિશયસન્દોહમૃદ્ધિસંયુક્તમ્ ।
 ધ્યેયં જિનેન્દ્રરૂપં, સદસિ ગદત્તત્પરં ચૈવ ॥ ૧૫-૧ ॥
 સિંહાસનોપવિટ્ઠં, છત્રત્રયકલ્પપાદપસ્પાઘઃ ।
 સત્ચાર્થસંપ્રવૃત્તં, દેશનયા કાન્તમત્યન્તમ્ ॥ ૧૫-૨ ॥

15

યોગીઓનું ચિત્ત હેદાદિ આઠ દોષોથી રહિત, શાન્ત, ઉદાત્ત (ઉદાર, ગંભીર, ધીર) વગેરે
 માવવાળું, સતત પરોપકારમાં નિરત, સંકેશથી રહિત, શ્વેત તથા સુગન્ધિ પુષ્પ, વલ્લ, છત્ર, ચામર વગેરેના
 શુભ સ્વપ્ન જેને આવે છે એનું, પ્રવર્ધમાન અનેક ગુણોવાળું, કલ્પવૃક્ષના વીજ સદૃશ અને શુભ ઉદયવાળું
 હોય છે ॥ ૧૪-૧૨/૧૩ ॥

x x x x

20

પવિત્ર એકાન્ત પ્રદેશમાં પ્રથમ કાયાની જેઠાઓને સારી રીતે નિયન્ત્રિત કરવી । પછી
 કાપોત્સર્ગમુદ્રા અથવા પર્યક્લ્બનમાં તિથર થવું । પછી તત્ત્વજ્ઞાનના સંસ્કાર વહે જેઓએ ધ્યાનમાં રહીને
 આત્મસ્વરૂપને પ્રાપ્ત કર્યું છે, એવા સિદ્ધયોગી પુરુષોનું સ્મરણ કરવું । પછી આગમોક્ત રીતે સમ્યક્ પ્રકારે
 પરમાત્મામાં વિશુદ્ધ ચિત્તને સ્થાપવું । પછી શ્રીજિનરૂપનું ધ્યાન કરવું । એ રીતે ધ્યાન શીઘ્રતઃ સિદ્ધ
 થાય છે ॥ ૧૪-૧૫/૧૬ ॥

25

x x x x

તે સાલંબન ધ્યાન આ રીતે કરવું :—

સર્વ પ્રાણીઓને હિતકર, જેના શરીરાદિના સૌન્દર્યને કોઈ ઉપમા નથી એવા અનુપમ, અનેક
 અતિશયોથી સમ્પન્ન, આમર્ષીપથિ વગેરે નાના પ્રકારની લબ્ધિઓથી સહિત, સમવસરણમાં સાતિશય
 વાળીવહે દેશના આપતા, દેવનિર્મિત સિંહાસન પર વિરાજમાન, છત્રત્રય અને કલ્પવૃક્ષ નીચે રહેલા,
 30 દેશના દ્વારા સર્વ સત્ત્વોના પરમ અર્થ-મોક્ષ માટે પ્રવૃત્ત, અત્યન્ત મનોહર, શારીરિક અને માનસિક

आधीनां परमौषधमव्याहृतमखिलसम्पदां बीजम् ।
चक्रादिलक्षणयुतं, सर्वोत्तमपुण्यनिर्माणम् ॥ १५-३ ॥

निर्वाणसाधनं ध्रुवि, भव्यानामव्यमतुलमाहात्म्यम् ।
सुरसिद्धयोगिवन्द्यं, वरेण्यशब्दाभिधेयं च ॥ १५-४ ॥

तनुकरणादिविरहितं, तच्चाचिन्त्यगुणसमुदयं ध्रुवम् ।
त्रैलोक्यमस्तकस्थं, निवृत्तजन्मादिसङ्कलेशम् ॥ १५-१३ ॥

5

ज्योतिः परं परस्तात्तमसो यद्गीयते महामुनिभिः ।
आदित्यवर्णममलं, ब्रह्माद्यैरक्षरं ब्रह्म ॥ १५-१४ ॥

नित्यं प्रकृतिवियुक्तं, लोकालोकावलोकनाभोगम् ।
स्तिमिततरङ्गोदधिसमवर्णमस्पृशमगुरुलघु ॥ १५-१५ ॥

10

सर्वावाधरहितं, परमानन्दसुखसङ्गतमसङ्गम् ।
निःशेषकलातीतं, सदाशिवाद्यादिपदवाच्यम् ॥ १५-१६ ॥

× × × ×

पीडाओतुं परम औषध, सर्वं संपत्तिओतुं अनुपहत-अवन्ध्य बीज, चक्रादि लक्षणोथी युक्त, सर्वोत्तम पुण्यना परमाणुओथी बनेला, पृथ्वी पर भव्योने माटे निर्वाणतुं परम साधन, असाधारण माहात्म्यवाळा, 15 देवो अने सिद्धयोगिओ (विद्यामंत्रादिसिद्धो) ने पण वंदनीय अने 'वरेण्य' शब्द वडे वाच्य एवा श्रीजिनेन्द्र-रूपतुं ध्यान करतुं (ए सालंबन योग छे) ॥ १५-१/४ ॥

श्रीसिद्धरूपतुं निरालंबन ध्यान आ रीते छे :—ते सिद्धरूप-शरीर, इन्द्रियो अने मन विनातुं, अचिन्त्य एवा केवलज्ञानादि गुणोवाळुं, केवलज्ञान विना सम्पूर्ण रीते न जाणी शक्याय एतुं, त्रणे लोकना मस्तकरूप सिद्धशिला पर विराजमान, जन्म-जरादि संश्लेशोथी रहित, ज्ञानसंपन्न एवा ब्रह्मादि महामुनिओ 20 जेने परंज्योति, अन्धकारथी पर-अस्पृष्ट, आदित्यवर्ण कहे छे एतुं अत्यन्त निर्मल, अक्षर, ब्रह्म, नित्य, ज्ञानावरणीयादि कर्मप्रकृतिथी रहित, लोकालोकना अवलोकनना उपयोगवाळुं, निस्तरङ्ग-प्रशान्त महासागर सदृश, अवर्ण, अस्पर्श, अगुरुलघु, अमूर्त, सर्वं बाधाओथी रहित, परमानंदवाळा सुखथी युक्त, असंग, सर्वकलाओ (तथाभव्यव्य, असिद्धत्व, वगैरे संसारि-जीव-स्वभावो) थी रहित अने 'सदाशिव' वगैरे पदोवडे वाच्य छे ॥ १५-१३/१६ ॥

25

× × × ×

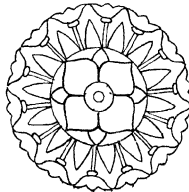
१ टीका :—परम आनन्दो यस्मिन् सुखे, तेन संगतम् ।

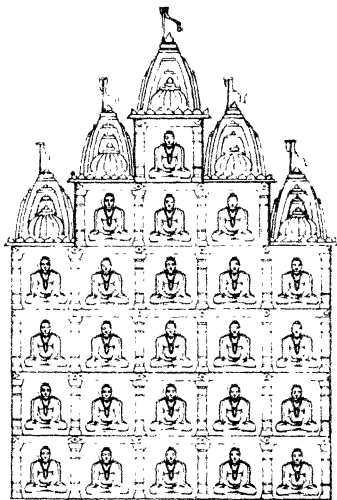
- एतद् दृष्ट्वा तत्त्वं, परममनेनैव समरसापत्तिः ।
 सञ्जायतेऽस्य परमा, परमानन्द इति यामाहुः ॥ १६-१ ॥
 सैषाऽविधारहिताऽवस्था परमात्मशब्दवाच्येति ।
 एषैव च विज्ञेया, रागादिविर्जिता तथता ॥ १६-२ ॥
 5 वैशेषिकगुणरहितः, पुरुषोऽस्यामेव भवति तत्त्वेन ।
 विध्यातदीपकल्पस्य, हन्त जात्यन्तरप्राप्तेः ॥ १६-३ ॥
 एवं पशुत्वविगमो, दुःखान्तो भूतविगम इत्यादि ।
 अन्यदपि तन्त्रसिद्धं, सर्वमवस्थान्तरेऽत्रैव ॥ १६-४ ॥

- एवा (उपर कहेल) परम तत्त्वे जोईने अयोगी केवलीने ए परम तत्त्व (सिद्धरूप) नी साथे
 10 परम समरसापत्ति थाय छे । आ समरसापत्तिने वेदान्तिओ 'परमानन्द' कहे छे । परमात्म शब्दथी
 वाच्य ए पर तत्त्वेने केटलाक 'अविधारहित अवस्था' कहे छे । केटलाक एने रागादिरहित तथता
 (तथ्य-सत्यरूप) कहे छे । वैशेषिक दर्शनवाळाओ एने वैशेषिक गुण रहित पुरुष कहे छे । बौद्धो एने
 विध्यातदीप-निर्वाण कहे छे । पशुत्वविगम, दुःखान्त, भूतविगम वगैरे अनेक शब्दो वडे ते ते तन्त्रोमा
 ते कहेवाय छे । आ वधा नामोने परमार्थ आत्माने परिणामि नित्य मान्या विना घटनो नथी, तेयी
 15 एकान्त मतोमां ते नामो नाममात्र ज रहे छे ॥ १६-१/४ ॥

परिचय

- श्री 'पोडशक प्रकरण' ना कर्ता श्रीहरिभद्रमूर्तिनो सक्षित परिचय प्रस्तुत ग्रथना प्राकृत विभागना
 'संशोध प्रकरण संदर्भ' (पि. न. ३२) मां आपेल छे । 'पोडशक प्रकरण' मां जुदा जुदा सोळ
 विषयो पर गंभीर विचारणा छे । तेमायी श्रीअरिहंत परमात्मा विषयक समरसापत्ति, भावप्रतिष्ठा,
 20 पूजा, सालंबन-निरालंबन योग, योगिचित्त, ध्येयतु स्वरूप, वगैरेने दर्शानता श्रोकोने तारकीने
 अनुवाद सहित अही रज्ज करेले छे ।

श्रीचक्रविद्वानिजिनरम्पटः

[७६-३१ (अ)]

श्रीजयतिलकसूरिविरचित-
श्रीहरिविक्रमचरितान्तर्गतसंदर्भः

श्रीतीर्थीय नमस्तस्मै, पंचशाखश्रिये सदा ।	
पंचैते वितता यस्य, शाखाः श्रीपरमेष्ठिनः ॥ १ ॥	5
अर्हत्स्ते जयन्त्यत्र, निःस्नेहाः रत्नदीपकाः ।	
स्पर्धां करोत्यलोकैः, येषां ज्ञानमयं महः ॥ २ ॥	
सिद्धेभ्योऽपि नमस्तेभ्यो, मुक्तेभ्यो कर्मकर्मलैः ।	
मूर्ध्नि चूडामणीयन्ते, लोकपुंसः सदैव हि ॥ ३ ॥	
शिवंगतेषु सार्वेषु, शासनं धारयन्ति ये ।	10
पंचधाचारधारिभ्य, आचार्येभ्यो नमः सदा ॥ ४ ॥	
उपाध्याया जयन्त्यत्र, क्षत्रार्थजलराशयः ।	
गृहीत्वा (च) जलं येभ्यो, घना वर्षन्ति साधवः ॥ ५ ॥	
मूलोत्तरगुणैः शुद्धं, चारित्रं पालयन्ति ये ।	
सर्वेभ्योऽपि त्रिधा तेभ्यः, साधुभ्यो भुवने नमः ॥ ६ ॥	15

अनुवाद

जेनीं आ पाच परमेष्ठि भगवंतो पांच विशाल शाखाओ छे एवा ते जगप्रसिद्ध श्रीतीर्थने हुं मनिज्ञानादि पाच शाखाओवाली ज्ञानलक्ष्मीनी प्राप्ति माटे सदा नमस्कार करुं ॥ १ ॥

तेल विनाना रत्नदीप जेवा ते (वीतराग) अरिहंनो आ विश्वमां सदा जय पामे छे के जेमनो ज्ञानमय प्रकाश अलोकप्रकाश साथे स्पर्धा करे छे (तात्पर्य के ते ज्ञानप्रकाश अलोकप्रकाशने पण प्रतिक्षण 20 पोतानो विषय बनावे छे) ॥ २ ॥

ते सिद्धोने पण सर्वदा नमस्कार हो के जेओ कर्ममलयी मुक्त छे अने जेओ लोकरूप महापुरुषना मस्तक उपर सर्वदा चूडामणिनी जेम शोभी रहवा छे ॥ ३ ॥

श्रीतीर्थेकर भगवतोना निर्वाण पछी जेओ श्री जिनशासनने धारण^१ करे छे, ते पाच प्रकारना आचारने धारण करनारा श्री आचार्य भगवंतोने सर्वदा नमस्कार हो ॥ ४ ॥

सुत्रार्थरूपजलना महासागर एवा ते उपाध्याय भगवंतो पण आ लोकमां जय पामे छे के जेमनी पासेयी साधुरूप बादळांओ जल ग्रहण करीने वरसे छे—लोकमां श्री जिनवाणीरूप जलनी सदा वर्षा करे छे ॥ ५ ॥

जेओ मूल अने उत्तर गुणीयी शुद्ध चारित्रने पाळे छे, लोकमां रहेला ते सर्व साधु भगवंतोने हुं त्रिकरणशुद्ध नमस्कार करुं ॥ ६ ॥

परिचय

ग्रन्थकर्ता श्री जयतिलकसूरिजीना विषयमां खास माहिती उपलब्ध नथी। तेओ आगमिक गच्छना हता। श्रीचारित्रप्रसूरिजीना शिष्य हता। श्री अमरकीर्ति गणीना बन्नु हता। मुनिश्री जिनेन्द्र प्रमुख तेमना शिष्यो हता। ग्रन्थकर्ता व्याकरण, काव्य, कोश, साहित्य, अलंकार, तर्क, आगम वगैरे अनेक विषयोना पारगामी हता, ए हकीकत तो स्वयं ग्रन्थ ज कही आपे छे। तेओए रचेलो 'मलयसुंदरीचरित्र' ग्रन्थ पण चरित्रनी दृष्टि सुंदर अने मनोहर छे।

'श्री हरिविक्रमचरित्र'नी प्रथम आवृत्ति सं. १९७२ मां जामनगरना पं. श्री हीरालाल हंसराजे बह्म पाडी हती। ते पछी सं. १९९१ मां शा. मणिलाल देवचद, महेसाणा तरफयी प्रस्तुत प्रथ प्रकाशित करवामां आव्यो हतो। ए ग्रन्थमांयी प्रस्तुत संदर्भ अहीं अनुवाद सहित आपेल छे।

10

[७६-३१ (ब)]

श्री नवतत्त्वसंवेदनान्तर्गतसंदर्भः

अहं यत्प्राणिभिः पुण्यैरुपायैरुपयाच्यते ।

तस्मै कल्याणकन्दाय, स्वानन्दाय नमो नमः ॥ १ ॥

व्याख्या — अहंमिति अहं योग्यं यद्वा पूज्यं अथवा परममन्त्राक्षरबीजं नादविन्दुकलाव्योतिःकलिन, यदि वा (यद्वा) अकारादिहकारपर्यन्त वाक्य आहोस्विद् अहमित्यक्षरस्य पञ्चपरमेष्ठिवाचकत्वेन अहंदादिरूप यन्परमतत्त्वं प्राणिभिः पुण्यैः पवित्रैः पुण्यहेतुत्वेन वा पुण्यैरुपायैर्गुरुपासना[दि]भिः कारणैरुपयाच्यते तस्मै परमतत्त्वाय कल्याणकन्दाय श्रेयःप्रभवाय स्वानन्दाय नमो नम इति सम्बन्धः ॥ १ ॥

अनुवाद

प्राणिओवडे (श्री जिनबिंवादि) पवित्र उपायोवडे जे नी उपासना कताय छे ते मोक्षना उद्गम स्थानभूत अने परमानंदमय एवा अहं ने पुनः पुनः नमस्कार कलं छुं ॥ १ ॥

परिचय

नवतत्त्वसंवेदन प्रकरणमांयी 'नमस्कार स्वाध्याय' ने उपयोगी प्रस्तुत श्लोक, टीका अने अनुवाद सहित अहीं प्रगट करेल छे।

श्रीसिद्धसेनदिवाकरविरचितः
शक्रस्तवः

ॐ नमोऽर्हते भगवते परमात्मने परमज्योतिषे परमपरमेष्ठिने परमबेधसे परमयोगिने परमेश्वराय तमसःपरस्तात् सदोदितादित्यवर्णाय समूलोन्मूलितानादिसकलक्लेशाय ॥ १ ॥ 5

ॐ नमोऽर्हते भूर्भुवःस्वस्वामीनाथमौलिमन्दारमालार्चितक्रमाय सकलपुरुषार्थयोनि-
निरवद्यविद्याप्रवर्तनैकवीराय नमःस्वस्तिस्वधास्वाहावषडर्षैकान्तशान्तमूर्चये भवद्भाविभूतभावाव-
भासिने कालपाशनाशिने सत्त्वरजस्तमोगुणातीताय अनन्तगुणाय बाङ्मनोज्ञोच्चरित्राय पवित्राय
करणकारणाय तरणतारणाय सात्त्विकदैवताय तात्त्विकजीविताय निर्ग्रन्थपरमब्रह्महृदयाय
योगीन्द्रप्राणनाथाय त्रिभुवनभव्यकुलनित्योत्सवाय विज्ञानानन्दपरब्रह्मैकात्म्यसात्म्यसमाधये 10
हरिहरहिरण्यगर्भादिदेवतापरिकलितस्वरूपाय सम्यक्श्रद्धेयाय सम्यग्ध्येयाय सम्यक्शरण्याय
सुसमाहितसम्यक्स्पृहणीयाय ॥ २ ॥

ॐ नमोऽर्हते भगवते आदिकराय तीर्थङ्कराय स्वयंस्म्बुद्धाय पुरुषोत्तमाय पुरुषसिंहाय
पुरुषवरपुण्डरीकाय पुरुषवरगन्धहस्तिने लोकोत्तमाय लोकनाथाय लोकहिताय लोकप्रदीपाय
लोकप्रद्योतकारिणे अभयदाय दृष्टिदाय मुक्तिदाय मार्गदाय बोधिदाय जीवदाय शरणदाय धर्मदाय 15
धर्मदेशकाय धर्मनायकाय धर्मसारथये धर्मवरचातुरन्तचक्रवर्तिने व्यावृत्तच्छन्ने अप्रतिहत-
सम्यग्ज्ञानदर्शनसन्ने ॥ ३ ॥

ॐ नमोऽर्हते जिनाय जापकाय तीर्णाय तारकाय बुद्धाय बोधकाय मुक्ताय मोचकाय
त्रिकालविदे पारङ्गताय कर्माष्टकनिषुदनाय अधीश्वराय शम्भवे जगत्प्रभवे स्वयम्भुवे जिनेश्वराय
स्याद्वादवादिने सार्वाय सर्वज्ञाय सर्वदर्शिने सर्वतीर्थोपनिषदे सर्वपापण्डमोचिने सर्वयज्ञफलात्मने 20
सर्वज्ञकलात्मने सर्वयोगरहस्याय केवलिने देवाधिदेवाय वीतरागाय ॥ ४ ॥

ॐ नमोऽर्हते परमात्मने परमाप्ताय परमकारुणिकाय सुगताय तथागताय महाहंसाय
हंसराजाय महासत्त्वाय महाशिवाय महाबोधाय महामैत्राय सुनिश्चिताय विगतद्वन्दाय गुणाब्धये
लोकनाथाय जितमारबलाय ॥ ५ ॥

ॐ नमोऽर्हते सनातनाय उत्तमश्लोकाय मुकुन्दाय गोविन्दाय विष्णवे जिष्णवे अनन्ताय 25
अच्युताय श्रीपतये विश्वरूपाय हृषीकेशाय जगन्नाथाय भूर्भुवःस्वःसमुत्ताराय मानंजराय
कालंजराय ध्रुवाय अजाय अजेयाय अजराय अचलाय अव्ययाय विभवे अचिन्त्याय
असंख्येयाय आदिसंख्याय आदिकेशवाय आदिशिवाय महाब्रह्मणे परमशिवाय एकानेकानन्त-

स्वरूपिणे भावाभावविवर्जिताय अस्तित्वास्तित्वातीताय पुण्यपापविरहिताय सुखदुःखविविक्ताय व्यक्ताव्यक्तस्वरूपाय अनादिमध्यनिधनाय नमोऽस्तु मुक्तीश्वराय मुक्तिस्वरूपाय ॥ ६ ॥

ॐ नमोऽर्हते निरातङ्काय निःसङ्काय निःशङ्काय निर्मलाय निर्द्वन्द्वाय निस्तरङ्गाय निरूर्मये निरामयाय निष्कलङ्काय परमदैवताय सदाशिवाय महादेवाय शङ्कराय महेश्वराय महाव्रतिने महायोगिने महात्मने पञ्चमुखाय मृत्युञ्जयाय अष्टमूर्चये भूतनाथाय जगदानन्दाय जगत्पितामहाय जगद्देवाधिदेवाय जगदीश्वराय जगदादिकन्दाय जगद्भास्वते जगत्कर्मसाक्षिणे जगच्चक्षुषे त्रयीतनवे अमृतकराय शीतकराय ज्योतिश्चक्रचक्रिणे महाज्योतिर्वीतिताय महातमःपारं-
मुप्रतिष्ठिताय स्वयंकरे स्वयंहरे स्वयंपालकाय आत्मेश्वराय नमो विश्वात्मने ॥ ७ ॥

ॐ नमोऽर्हते सर्वदेवमयाय सर्वध्यानमयाय सर्वज्ञानमयाय सर्वतेजोमयाय सर्वमंत्रमयाय सर्वरहस्यमयाय सर्वभावाभावाजीवाजीवेश्वराय अरहस्यरहस्याय अस्पृहस्पृहणीयाय अचिन्त्यचिन्तनीयाय अकामकामधेनवे असङ्कल्पितकल्पद्रुमाय अचिन्त्यचिन्तामणये चतुर्दशरज्ज्वात्मकजीव-
लोकचूडामणये चतुरशीतिलक्षजीवयोनिप्राणिनाथाय पुरुषार्थनाथाय परमार्थनाथाय अनाथनाथाय जीवनाथाय देवदानवमानवसिद्धसेनाधिनाथाय ॥ ८ ॥

ॐ नमोऽर्हते निरञ्जनाय अनन्तकल्याणनिकेतनकीर्तनाय सुगृहीतनामधेयाय (महिमामयाय) धारोदात्तधारीद्वतधीरशान्तधीरललितपुरुषोत्तमपुण्यश्लोकशतसहस्रलक्षकोटिवन्दित-
पादारविन्दाय सर्वगताय ॥ ९ ॥

ॐ नमोऽर्हते सर्वसमर्थाय सर्वप्रदाय सर्वहिताय सर्वाधिनाथाय कस्मैचन क्षेत्राय पात्राय तीर्थाय पावनाय पवित्राय अनुत्तराय उत्तराय योगाचार्याय संप्रक्षालनाय प्रवराय आग्नेयाय वाचस्पतये माङ्गल्याय सर्वात्मनीनाय सर्वार्थाय अमृताय सदोदिताय ब्रह्मचारिणे तामिने दक्षिणीयाय निर्विकाराय वज्रपभनाराचमूर्चये तच्चदर्शिने पारदर्शिने परमदर्शिने निरुपमज्ञानबलवीर्यतेजः-
शक्त्यैश्वर्यमयाय आदिपुरुषाय आदिपरमेष्ठिने आदिमहेशाय महाज्योतिःस(स्त)त्चाय महाचि-
धनेश्वराय महामोहसंहारिणे महासत्चाय महाज्ञानहेन्द्राय महालयाय महाशान्ताय महायोगीन्द्राय अयोगिने महामहीयसे महाहंसाय हंसराजाय महासिद्धाय शिवमचलमरुजमनन्तमक्षयमव्याबाध-
मपुनराश्रित महानन्दं महोदयं सर्वदुःखक्षयं कैवल्यं अमृतं निर्वाणमक्षरं परब्रह्म निःश्रेयसमपुनर्भवं
सिद्धिगतिनामधेयं स्थानं संप्राप्तवते चराचरं अवते नमोऽस्तु श्रीमहावीराय त्रिजगत्स्वामिने श्रीवर्धमानाय ॥ १० ॥

ॐ नमोऽर्हते केवल्लिने परमयोगिने (भक्तिमार्गयोगिने) विशालशासनाय सर्वलब्धि-
सम्पन्नाय निर्विकल्पाय कल्पनातीताय कलाकलापकलिताय विस्फुरदुरुक्षुध्यानाभिनिर्दग्धकर्म-
बीजाय प्राप्तानन्तचतुष्टयाय सौम्याय शान्ताय मङ्गलवरदाय अष्टादशदोषरहिताय संसृतविश्व-
समीहिताय स्वाहा ॐ ह्रीं श्रीं अहूं नमः ॥ ११ ॥

लोकोचमो निष्प्रतिमस्त्वमेव, त्वं शश्वतं मङ्गलमप्यधीश ! ।

त्वामेकमर्हन् ! शरणं प्रपद्ये, सिद्धिर्षिसिद्धर्ममयस्त्वमेव ॥ १ ॥

त्वं मे माता पिता नेता, देवो धर्मो गुरुः परः ।

प्राणाः स्वर्गोऽपवर्गश्च, सत्त्वं तत्त्वं गतिर्मतिः ॥ २ ॥

जिनो दाता जिनो भोक्ता, जिनः सर्वमिदं जगत् ।

जिनो जयति सर्वत्र, यो जिनः सोऽहमेव च ॥ ३ ॥

यत्किञ्चित् कुर्महे देव !, सदा सुकृतदुष्कृतम् ।

तन्मे निजपदस्थस्य, हुं क्षः' क्षपय त्वं जिन ? ॥ ४ ॥

गुह्यातिगुह्यगोप्ता त्वं, गृहाणास्मत्कृतं जपम् ।

सिद्धिः श्रयति मां येन, त्वत्प्रसादाच्चयि स्थितम् ॥ ५ ॥

इति श्रीवर्धमानजिननाममन्त्रस्तोत्रम् । प्रतिप्रायां शान्तिकविधौ पठितं महासुखाय स्यात् ।

इति शक्रस्तवः ।

१ इतीमं पूर्वोक्तमिन्द्रस्तवैकादशमन्त्रराजोपनिषद्गर्भे अष्टमहासिद्धिप्रदं सर्वपाप-
निवारणं सर्वपुण्यकारणं सर्वदोषहरं सर्वगुणाकरं महाप्रभावं अनेकसम्यग्दृष्टिभद्रकदेवताशतसहस्र-
शुश्रूषितं भवान्तरकृतासंख्यपुण्यप्राप्यं सम्यग् जपतां पठतां गुणयतां शृण्वतां समनुप्रेक्षमाणानां, 15
भव्यजीवानां चराचरेऽपि (जीवलोके) सद्रस्तु तन्नास्ति यत् करतलप्रणयि न भवतीति । किं च—

२ इतीमं० पूर्वोक्तमिन्द्रस्तवैकादशमन्त्रराजोपनिषद्गर्भे इत्यादि यावत्सम्यग्समनु-
प्रेक्षमाणानां भव्यजीवानां भवनपतिव्यन्तर-ज्योतिष्क-वैमानिकवासिनो देवाः सदा प्रसीदन्ति ।
व्याधयो विलीयन्ते ।

३ इतीमं० भव्यजीवानां पृथिव्यपृतेजोवायुगगनानि भवन्त्यनुकूलानि ।

४ इतीमं० भव्यजीवानां सर्वसंपदां मूलं जायते जिनानुरागः ।

५ इतीमं० भव्यजीवानां साधवः सौमनस्येनानुग्रहपरा जायन्ते ।

६ इतीमं० भव्यजीवानां खलाः क्षीयन्ते ।

७ इतीमं० भव्यजीवानां जल-स्थल-गगनचराः क्रूरजन्तवोऽपि मैत्रीमया जायन्ते ।

८ इतीमं० भव्यजीवानां अधमवस्तून्यपि उत्तमवस्तुभावं प्रपद्यन्ते ।

९ इतीमं० भव्यजीवानां धर्मार्थकामा गुणाभिरामा जायन्ते ।

૧૦. ઇતીમં० મન્યજીવાનાં દૈહિક્યઃ સર્વા અપિ શુદ્ધગોત્રકલ્ત્ર-પુત્ર-મિત્ર-ધન-ધાન્ય-જીવિત-યૌવન-રૂપાડ્ડરોગ્ય-યશઃપુરસ્સરાઃ સર્વજનાનાં સંપદઃ પરમાગજીવિતશાલિન્યઃ સદુદર્કાઃ સુસંમુખીભવન્તિ । કિં બહુના ?

૧૧. ઇતીમં० મન્યજીવાનાં આમૃષ્ઠિક્યઃ સર્વમહિમાસ્વર્ગાપવર્ગાશ્રિયોડપિ ક્રમેણ 5 યથેષ્ટં(ચ્છં) સ્વયં સ્વર્પવરણોત્સવસમુત્સુકા ભવન્તીતિ । સિદ્ધિઃ(દ્ઙઃ) શ્રેયઃ સમૃદ્ધયઃ ।

યથેન્દ્રેણ પ્રસન્નેન, સમાદિદ્યોડર્હતાં સ્તવઃ ।

તથાડયં સિદ્ધસેનેન, પ્રપેદે સંપદાં પદમ્ ॥ ૧ ॥

इति शक्रस्तवः ॥

પરિચય

10. શ્રી જૈનધર્મપ્રસારક સમા, માવનગર તરફથી પ્રકાશિત 'શ્રી જિનસહસ્રનામ સ્તોત્ર' નામક પુસ્તકમા અતે શ્રી સિદ્ધસેન દિવાકર કૃત 'શક્રસ્તવ' આપવામાં આવ્યું છે, ૧ પુસ્તકમાથી પ્રસ્તુત સંદર્ભ અહીં આપેલ છે ।

આ રચના અર્થની દૃષ્ટિ પરમ ગંભીર હોવાથી ૧નો અનુવાદ વિશેષ પ્રયત્ન માને છે, અત્યારે કેવલ મૂલ જ અહીં પ્રગટ કરીએ છીએ, મવિષ્યમા તેને અર્થ સહિત અલગ પુસ્તક તરીકે પ્રગટ કરવાની 15 માવના રાક્ષીએ છીએ ।

શ્રી અરિહંત પરમાત્માનું સ્વરૂપ શબ્દોથી પર છે । શબ્દો તે રૂપને સંપૂર્ણરીતે વ્યક્ત કરી શકે તેમ નથી । પૂર્વના મહર્ષિઓએ તે રૂપને શબ્દોવડે સમજાવવા માટે સ્તોત્રાદિરૂપે અનેક પ્રયાનો કર્યા છે । ૧ શબ્દોના આલંબન વડે ૧ મહાન્ રૂપની કાંઈક સ્ત્રાંક્ષી યાય છે । પછીનું સ્વરૂપ તો કેવલ અનુભવ વડે ગમ્ય છે । શબ્દરૂપે અરિહંતના સ્વરૂપને વ્યક્ત કરનારાં મક્તિ પ્રધાન સ્તોત્રોમાં 'શક્રસ્તવ' નું સ્થાન 20 મોઝરે છે । પ્રથકારે તે દિવ્યરૂપને શબ્દોમાં લાવવાનો સર્વશ્રેષ્ઠ પ્રયત્ન કર્યો છે ।

આ સ્તોત્ર મંત્રરાજમર્મિત છે । ૧ના અગિઆર આલાવા ૧ અગિઆર મંત્રો છે । ૧ સ્તોત્રના જપન, પઠન, ગુણન અને અનુપ્રેક્ષણનુ ફલ પળ પ્રન્યકારે બહુ જ સુંદર રીતે બતાવ્યું છે ।

આ સ્તોત્ર અદ્ભુત છે, પ્રત્યેક મુમુક્ષુમાટે તે અત્યંત ઉપયોગી છે । ૧નું રહસ્ય અને ૧નાથી પ્રાત યતા લામો ૧ની આરાધનાથી વધુ સ્પષ્ટ ધાય તેમ છે ।

25. અંતિમ શ્લોક ઉપરથી ૧મ લાગે છે કે ઇન્દ્રે પ્રસન્ન થઈને શ્રીસિદ્ધસેનસૂરિને આ સ્તોત્ર આપ્યું હશે । શ્રીસિદ્ધસેન દિવાકર પછીના સ્તોત્રકારોએ આ સ્તોત્રનું ઓછા વક્તા અંશે અનુકરણ કર્યું છે ।

કલિકાલસર્વજ્ઞકૃત યોગશાસ્ત્રના વીજા શ્લોકની ટીકામાં આ સ્તોત્રના કેટલાંક વિશેષણો અનુષ્ટુપ્ છંદમાં ગૂંથવામાં આવેલા છે ।

आचार्यश्रीपूज्यपादविरचितः सिद्धभक्त्यादिसंग्रहः

(संग्रहः)

सिद्धानुद्गतकर्मप्रकृतिसमुदयान् साधितात्मस्वभावान्,
वन्दे सिद्धप्रसिद्धयै तदनुपमगुणप्रग्रहाकृष्टितुष्टः ।

5

सिद्धिः स्वात्मोपलब्धिः प्रगुणगुणगणो(णा)च्छादि दोषापहारा-
द्योग्योपादानयुक्त्या दृषद इह यथा हेमभावोपलब्धिः ॥ १ ॥

नाभावः सिद्धिरिष्टा न निजगुणहतिस्तत्तपोभिर्न युक्ते-
रस्त्यात्मानादिबद्धः सुकृतजफलशुक्लं तत्क्षयान्मोक्षभागी ।

अनुवाद

10

जेम भट्टी, धमण वगेरे योग्य कारणोनी युक्तिपूर्वक योजना करवाथी सुवर्णपाषाणमाथी मेल दूर थई जाय छे अने शुद्ध सुवर्णनी प्राप्ति थाय छे, तेम आत्माना ज्ञानादिक सर्वोच्छ्रेष्ठ गुणोना समुदायने आच्छादन करनारा ज्ञानावर्णनीयादि दोषोने ध्यानरूपी अग्निवदे दूर करवाथी शुद्ध आत्मज्ञाननी प्राप्ति थाय छे, ते सिद्धि कहेवाय छे । ते आत्म-सिद्धि जेमणे प्राप्त करी छे— अथवा जेओने ते शुद्ध आत्म-स्वरूपनी प्राप्ति थई छे अने जेओ कर्मोनी प्रकृतिना समुदायथी रहित छे एवा सिद्ध भगवंतोने तेमना 15 अनुपम गुणरूप सङ्कलना आकर्षणथी तुष्ट थयेलो हुं शुद्ध आत्मस्वरूपनी सिद्धि माटे वंदन करूं छूं ॥ १ ॥

बौद्धो मोक्षतुं स्वरूप अभावरूप माने छे । आ श्लोकमां एतुं निरसन करतां आचार्य कहे छे के—मोक्षतुं स्वरूप अभावरूप नथी । कारण के एवो कोण बुद्धिमान पुरुष होय के जे पोतानो नाश करवा प्रयत्न करे ?

20

वैशेषिक दर्शनकार कहे छे के—बुद्धि, सुख, दुःख, इच्छा, द्वेष, प्रयत्न, धर्म, अधर्म अने संस्कार आ आत्माना विशेष गुणो छे । ए गुणोना नाश थई जबो तेतुं नाम मोक्ष छे । तेतुं निरसन करतां आचार्य कहे छे के—मोक्षतुं स्वरूप आत्माना गुणोना नाश थवा रूप नथी । कारण के जो एम मानवामां आवे तो तेओतुं तप अने व्रतपालन पण नहीं घटी शके । कारण के आत्मगुणोना नाश माटे कोई तप के व्रत पालन करतुं नथी ।

25

चार्वकौ कहे छे के आत्मा जेवी कोई चीज ज नथी । केटलाक आत्माने माने छे परन्तु भूत अने भविष्यत्काल साथे तेनो संबन्ध मानता नथी । ते बनेतुं निरसन करतां आचार्य कहे छे के आत्मा छे अने ते अनादिकालथी चास्यो आवे छे । अर्थात् अनादि कालथी आत्मा कर्मोथी बंधायेलो चास्यो आवे छे ।

જ્ઞાતા દ્રશ્ય સ્વદેહપ્રમિતિરુપસમાહારવિસ્તારધર્મ્યા,
ધ્રૌઘ્યોત્પત્તિવ્યયાત્મા સ્વગુણયુત ઇતો નાન્યથા સાધ્યસિદ્ધિઃ ॥ ૨ ॥

સ ત્વન્તર્બાહ્યેતુપ્રમથવિમલસર્દર્શનજ્ઞાનચર્ય્યા,
સંપદ્વેતિપ્રઘાતક્ષતદુરિતતયા, વ્યજ્જિતાચિન્ત્ય સૌરઃ (હરઃ) ।

5 સાંહ્ય દર્શનકાર માને છે કે આત્મા કર્મોનો કર્તા નથી । તેતું નિરસન કરતાં આચાર્ય કહે છે કે આત્મા સ્વયં જ પોતાના કર્મ કરે છે અને તેતું શુભાશુભ ફલ ભોગવે છે અને કર્મોનો સર્વથા નાશ કરી મોક્ષમાં જાય છે । તથા આ આત્મા જ્ઞાતા અને દ્રશ્ય છે—જ્ઞાનોપયોગ અને દર્શનોપયોગથી યુક્ત છે ।

10 સાંહ્ય, મીમાંસા, વેદાન્ત અને યોગ મતવાઝાઓ આત્માને સર્વેવ્યાપક માને છે । તેનાં નિરસનમાં આચાર્ય કહે છે કે—આત્માનું પરિમાણ પોતાના શરીર પ્રમાણ જ હોય છે ।

સાંહ્ય, મીમાંસક, વેદાન્તી અને વૈશેષિક આત્માને સર્વથા નિલ્લ માને છે । બૌદ્ધો આત્માને ઉત્પાદ અને વિનાશમય માને છે । તેના નિરસનમાં આચાર્ય કહે છે કે આત્મા ઉત્પાદ, વ્યય અને ધ્રૌઘ્ય સ્વરૂપ છે ।

આત્મા પોતાના જ્ઞાનાદિ ગુણોથી યુક્ત છે । પોતાના ગુણોથી સુશોભિત હોવાના ક્ષીઘે જ તેને પોતાના સ્વરૂપની પ્રાપ્તિ અર્થાત્ મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય છે । એ રીતે પૂર્વોક્ત ગુણોવાઝો આત્મા માનવામાં 15 આવે તો જ મોક્ષરૂપ સાધ્યની સિદ્ધિ થાય, અન્યથા નહિ ॥ ૨ ॥

દર્શનમોહનીય કર્મનો ઉપશમ, ક્ષય અને ક્ષયોપશમ થવો એ સમ્યગ્દર્શન ઉત્પન્ન કરવા માટે અંતરજ્ઞ કારણ છે, તથા ગુરુનો ઉપદેશ, જિનચિંત્ર દર્શન, જાતિસ્મરણ વગેરે બાહ્ય કારણ છે । આ અંતરજ્ઞ અને બાહ્ય કારણ મલલાથી સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ થાય છે । સમ્યગ્જ્ઞાન ઉત્પન્ન થવા માટે દર્શનમોહનીય અને જ્ઞાના- 20 છે । સમ્યક્ચારિત્ર ઉત્પન્ન થવા માટે મોહનીય કર્મનો ક્ષયોપશમાદિક થવો અંતરજ્ઞ કારણ છે અને ગુરુનો ઉપદેશ, સ્વાધ્યાય, વગેરે બાહ્ય કારણ છે । આ અંતરંગ અને બહિરંગ કારણોના મલલાથી સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન અને સમ્યક્ચારિત્ર પ્રગટ થાય છે । અને કર્મોનો વિશેષ ક્ષય કે ક્ષયોપશમ થવાથી આ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન અને ચારિત્ર અત્યન્ત નિર્મલ થાય છે । નિર્મલ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન અને ચારિત્ર આત્માની સંપત્તિ છે । કર્મોને નાશ કરવા માટે આ જ રત્નત્રયરૂપ સંપત્તિ આત્માનું શક્ષ* છે । આ રત્નત્રયરૂપ 25 શક્ષના પ્રવલ પ્રહારથી ઘાતિ કર્મરૂપી પાપ અતિશીઘ્ર નષ્ટ થઈ જાય છે ।

* ઘીઝો અર્થ—

રત્નત્રયરૂપ સંપત્તિ તે (આત્મસૂર્યા) કિરણોનો સમૂહ છે । તે વધે દુરિતાંધકારનો નાશ કરેલ હોવાથી આત્મા દેરીપ્પમાન અચિન્ત્ય સ્વર્ગ (સદશ) છે । તે કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન, શ્રેષ્ઠ ભુલ, મહાવીર્ય, શાધિક સન્મશ્ચલચિન્ધ, શાધિક દાન, શાધિક કામ, શાધિક ભોગ, શાધિક ઉપમોગ (જ્યોતિર્વાતાયનાદિ ?) આદિ સિધર (શાધિક) અને અદ્ભુત ઘવા 30 પરમ ગુણોવધે (સદા) પ્રકાશે છે ।

કેવલજ્ઞાનદષ્ટિપ્રવરસુખમહાવીર્યસમ્યક્ત્વલઙ્ઘિ-
જ્યોતિર્વાતાયનાદિસ્થિરપરમચુરેરજ્ઞુતૈર્ભાસમાનઃ ॥ ૩ ॥

જાનન્ પથ્યન્ સમસ્તં સંમમનુપરતં સંપ્રતૃપ્યન્વિતન્વન્ ,
ધૂન્વન્ ધ્વાન્તં નિતાન્તં નિચિતમનુસમં પ્રીણયશીશ્નમાર્વં ।
કુર્બન્ સર્વપ્રજાનામપરમભિમર્વં જ્યોતિરાત્માનમાત્મા,
આતમન્યેવાત્મનાસૌ ક્ષણમુપજનયન્ સ સ્વયમ્ભૂઃ પ્રવૃત્તઃ ॥ ૪ ॥

5

છિદન્ શેષાનશેષાભિગલબલકર્તૈસ્તૈરનન્તસ્વમાર્વૈઃ,
દ્વક્ષ્માત્વામ્યાવગાહાગુરુલ્લુકુગુર્ણૈઃ ક્ષાયિકૈઃ શોભમાનઃ ।
અન્યૈશ્ચાન્યવ્યપોદ્ધવવળવિષયસંપ્રાપ્તિલબ્ધપ્ર(સ્વ)માર્વૈ-
રુદ્ધૌ વ્રજ્યા સ્વભાવાત્ સમયમુપગતો ધાન્નિ સંતિષ્ઠેત્સ્યે ॥ ૫ ॥

10

૧ આત્મા પોતાના રત્નત્રયરૂપ શક્તિના પ્રબલ પ્રહારથી જે વચ્ચે ઘાતિકર્મોને નષ્ટ કરી દે છે તે જ વચ્ચે ૧ આત્માને કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન, અનન્તસુખ, અનન્તવીર્ય, અલ્પન્ત નિર્મલ સમ્યક્ત્વ, ક્ષાયિક દાન, ક્ષાયિક લાભ, ક્ષાયિક મોગ, ક્ષાયિક ઉપમોગ, યથાહ્યાત ચારિત્ર, મામળદલ, ચામર, છત્રત્રય વગેરે અનેક અનુપમ વિભૂતિઓ પ્રાપ્ત થાય છે । આ વિભૂતિઓમાંથી જ્ઞાન, દર્શન, સુખ, વીર્ય, સમ્યક્ત્વ વગેરે વિભૂતિઓ તો આત્મ-સ્વભાવરૂપ હોવાથી શાશ્વત છે અને મામળદલ, ચામર, છત્ર, સિંહાસન, 15 વગેરે વિભૂતિઓ દેવોપનીત છે અને તે શરીરના સંબંધ સુધી રહે છે । આ બધી વિભૂતિઓ અદ્ભુત છે અને એમનું અચિન્ત્ય માહાત્મ્ય સ્પષ્ટ દેખાય છે ।

અરે આ આત્મા ઘાતિકર્મોનો નાશ કરવાથી ઉપર લલ્લેલા અચિન્ત્ય અને પરમ ગુણોથી બેદીપ્યમાન બને છે ત્યારે એ આત્મા સ્વયમ્ભૂ અથવા અરિહંત કહેવાય છે ।

૧ આત્મા સમસ્ત લોકાલોકને પત્ની સાથે નિરંતર જાણે છે અને જૂં છે, કૃતકૃત્ય બનેલો હોવાથી 20 નિરંતરપણે પૂર્ણ તૃપ્તિને અનુભવે છે, જ્ઞાન-પ્રકાશને વિસ્તારે છે, મોહરૂપી ઘોર નિબિડ અંધકારનો નાશ કરે છે, સમવસણરૂપ સમાર્મ અમૃત સમાન દિવ્ય ધ્વનિરૂપ વચનોથી કસ્યાગમય ઉપદેશ આપીને મન્ય જીવોને અલ્પન્ત સંતુષ્ટ કરે છે, તેમને અલ્પન્ત આનંદિત કરે છે, સર્વ પ્રજાઓના ઈશભાવ (શાસન)ને કરે છે, સૂર્યોદિ અન્ય જ્યોતિઓ કરતાં અધિક તેજસ્વી છે, તથા સ્વયં પોતામાં જ પોતાવડે પોતાને ક્ષણવાર ઉત્પન્ન કરતો ૧ સ્વયમ્ભૂ પ્રવર્તે છે ॥ ૩-૪ ॥

25

અંતે બેદીઓની સમાન અલ્પન્ત કઠીન ૧વા વેદનીય, નામ, ગોત્ર અને આયુઃ આ ચાર અવશેષ અઘાતી કર્મોની મૂલ અને ઉચ્ચ સમસ્ત કર્મપ્રકૃતિઓને છેદીને અનન્ત સ્વભાવવાળા સૂક્ષ્મત્વ, લોકાપ્રાવગાહ, અગુરુલ્લુકુ વગેરે પરમ ગુણોથી પળ તે મ્હવાન્ સુક્તિમાં શોભે છે । એ સિવાય સમસ્ત કર્મ પ્રકૃતિઓનો નાશ થવાથી (!) પ્રાપ્ત થયેલા (અથવા અન્ય વ્યપોદ્ધનિતિ નેતિ ! વડે વર્ણવાતા) અનેક અન્ય ગુણોથી પળ તે સિદ્ધ ભગવંત શોભે છે । શુદ્ધ આત્માનો સ્વભાવ કુર્ષ્વગમન કરવાનો હોવાથી સમસ્ત કર્મોનો 30 નાશ થયા પછી તે જ સમ્યક્માં મ્હવાન્ લોકાકાશના અપ્રમાગ ઉપર જઈને વિરાજિત થાય છે ॥ ૫ ॥

અન્યાકારાસિદ્ધેર્તુર્ન ચ ભવતિ પરો યેન તેનાલ્પહીનઃ,
પ્રાગાત્મોપાત્તદેહપ્રતિકૃતિરુચિરાકાર ઇવ દ્વમૂર્ચઃ ।

શુભૃષ્ણાશ્વાસકાસજ્વરમરણજરાનિષ્ટયોગપ્રમોહ-
વ્યાપ્ત્યાણુપ્રદુઃખપ્રભવભવહતેઃ ક્ષોડ્સ્ય સૌખ્યસ્ય માતા ॥ ૬ ॥

5

આત્મોપાદાનસિદ્ધં સ્વયમતિશયવદ્વીતવાર્ધં વિશાલં,
વૃદ્ધિહાસવ્યપેતં વિષયવિરહિતં નિઃપ્રતિદ્વન્દ્ભાવં ।

અન્યદ્રવ્યાનપેર્શં નિરુપમમમિતં શાશ્વતં સર્વકાલં,

ઉત્કૃષ્ટાનન્તસારં પરમસુખમતસ્તસ્ય સિદ્ધસ્ય જાતમ્ ॥ ૭ ॥

સિદ્ધ અવસ્થામાં આત્માનું પરિમાણ કેટલું રહે છે, અંતિમ શરીરથી ઓછું રહે છે કે અધિક ? તે 10 બતાવે છે :—

- જે મનુષ્યશરીરથી આ જીવ મુક્ત થાય છે, તેને જ ચરમ શરીર કહે છે । મુક્ત થયા પછી આ જીવનો આકાર ચરમ શરીરના આકારથી મિત્ર આકારનો ન હોઈ શકે, અથવા ન તો તે સમસ્ત લોકમા વ્યાપક હોઈ શકે છે, અથવા ન તો વટવૃક્ષના બીજની માફક અણુમાત્ર હોઈ શકે છે, કારણ કે ત્યાં આકાર બદલવાનું કોઈ કારણ નથી । પરન્તુ અંતિમ શરીરના પરિમાણથી કંઠક ઓછો આકાર હોવામાં કારણ છે અને તે ૧ કે સંસાર 15 પરિભ્રમણમાં આ જીવનો આકાર કર્મોને કારણે બદલતો રહેતો હતો । હવે કર્મોના નષ્ટ થવાથી આકાર ફેરવવાનું કોઈ કારણ નથી । તેથી મુક્ત અવસ્થામાં જીવનો આકાર અંતિમ શરીરના આકારે જ રહે છે । તેનું પરિમાણ અંતિમ શરીરથી કંઠક ઓછું જ રહે છે, કારણ કે શરીરના જે જે ભાગોમાં આત્માના પ્રદેશો નથી તેટલું પરિમાણ ઘટી જાય છે । શરીરની અંદર પેટ, નાક, કાન વગેરે પોલા ભાગોમાં જીવ પ્રદેશો હોતા નથી । તેથી ૧ સિદ્ધ થાય છે કે મુક્ત જીવોનું પરિમાણ અંતિમ શરીરના પરિમાણથી કંઠક ઓછું છે । 20 આ ઓછાપણું આકારની અપેક્ષા ૧ નથી પરન્તુ ઘનફલની અપેક્ષા છે । તથા મુક્ત અવસ્થામાં જીવનો આકાર અંતિમ શરીરના આકાર સમાન અત્યન્ત દેદીપ્યમાન રહે છે । તથા મુક્ત અવસ્થામાં આત્મા અમૂર્ત હોય છે । સિદ્ધોમાં સ્પર્શારૂપ મૂર્તત્વ નથી, તેથી તે અમૂર્તસ્વરૂપ કહેવાય છે ।

- તથા શુધા, ત્ષા, શ્વાસ, કાસ (દમ), તાવ, મરણ, વૃદ્ધાવસ્થા, અનિષ્ટયોગ, મોહ, અનેક પ્રકારની આપત્તિઓ અને વીજા પળ દારુણ દુઃખો જેથી ઉત્પન્ન થાય છે એવા ભવ (રાગ-દ્વેષ)નો ભગવાને નાશ કર્યો 25 છે । આ ભવ નષ્ટ થવાથી સિદ્ધ ભગવતોને જે અનન્ત સુખની પ્રાપ્તિ થઈ છે, તે સુખના પરિમાણને કોણ માપી શકે ! અર્થાત્ કોઈ ન માપી શકે ॥ ૬ ॥

સિદ્ધોનું સુખ કેવું હોય છે તે બતાવે છે :—

- સિદ્ધ પરમાત્માને જે સુખ હોય છે તે કેવલ આત્માથી જ ઉત્પન્ન થયેલું હોય છે; અન્ય કોઈ પ્રકૃતિ આદિથી ઉત્પન્ન થયેલું નથી, તેથી તે અનિત્ય નથી । તે સુખ સ્વયં અતિશય યુક્ત હોય છે, 30 સમસ્ત બાધાઓથી રહિત હોય છે, અત્યન્ત વિશાલ—અનન્ત હોય છે અને આત્માના સમસ્ત પ્રદેશોમાં વ્યાપ્ત થઈને રહે છે । તે સુખ ન ક્યારેય ઓછું થાય છે કે ન તો વધે છે । સાંસારિક સુખ વિષયોથી ઉત્પન્ન થાય છે, સિદ્ધોનું સુખ વિષયોથી ઉત્પન્ન થતું નથી, પરન્તુ સ્વાભાવિક હોય છે । સુખનું પ્રતિદ્વન્દ્ નિઃશ છે । તે દુઃખથી તેઓ સર્વથા રહિત છે । સંસારી જીવોનું સુખ દુઃખોથી મિશ્રિત છે, પરન્તુ

નાર્યઃ ક્ષુણ્ણુવિનાશાદ્ વિવિધરસપુરૈરજ્ઞપાનૈરશુચ્યાઃ,
 ન સ્પૃષ્ટેર્ગન્ધમાલ્યૈર્નહિ મૃદુશ્યનૈર્ગ્લાનિનિદ્રાઘભાવાત્ ।
 આતંકાર્ચૈરભાવે તદુપશ્મનસન્નૈષજાનર્થતાવદ્,
 દીપાનર્થૈક્યવદ્ભા વ્યપગતતિમિરે દૃશ્યમાને સમસ્તે ॥ ૮ ॥
 તાદૃક્સમ્પત્સમેતા વિવિધનયતપઃસંયમજ્ઞાનદૃષ્ટિ-
 ચર્યાઃ સિદ્ધાઃ સમન્તાત્પ્રવિતતયશ્સો વિશ્વદેવાધિદેવાઃ ।
 ભૂતા ભવ્યા ભવન્તઃ સકલજગતિ યે સ્તૂયમાના વિશિષ્ટૈઃ,
 તાન્ સર્વાન્ નૌમ્યનન્તાન્ નિજિગમિપુરહં તત્સ્વરૂપં ત્રિસન્ધ્યમ્ ॥ ૯ ॥

5

સિદ્ધોનું સુખ હંમેશા સુખરૂપ જ હોય છે । સંસારિક સુખ વેદનીય કર્મના ઉદયથી થાય છે । તથા પુષ્પમાલા, ચન્દન, મોજન વગેરે બાહ્ય સામગ્રીની અપેક્ષાવાલું છે । પરન્તુ સિદ્ધોનું સુખ બીજા કોઈ દ્રવ્યની અપેક્ષા વિનાનું 10 હોય છે । તે સિદ્ધોનું સુખ ઉપમા રહિત છે, અપરિમિત છે, શાશ્વત છે અને સર્વ સમય રહેનારું છે । તે સુખનું સામર્થ્ય પરમોચ્છ છે અને અનન્ત છે । તે સુખ પરમસુખ કહેવાય છે । આનું સુખ સિદ્ધોને હોય છે ॥ ૭ ॥

જેમ કોઈ જીવને પ્રાણાતિ વ્યાધિની કોઈ પીડા અથવા દુઃખ ન હોય તો તેને માટે પીડાને શાન્ત કરવા માટે કોઈ ઔષધિની જરૂર નથી, અથવા જે વલ્લે અંધકારનો સર્વ્યા અભાવ હોય અને બધી વસ્તુઓ સ્પર્શ દેખાતી હોય તો તે વલ્લે દીપકની કોઈ જરૂર નથી, તે જ પ્રમાણે તે સિદ્ધ ભગવંતોની 15 મૂલ અને તરસ ચાલી ગઈ છે તેથી તેમને અનેક પ્રકારના રસોથી પરિવૃર્ણા એવા અન્નજલનું કોઈ પ્રયોજન નથી । તથા સિદ્ધોને કોઈ પળ જાતની અપવિત્રતાનો સ્પર્શ નથી હોતો તેથી તેમને કેસર, ચન્દન અથવા પુષ્પમાલા વગેરેનું પળ પ્રયોજન નથી । તેવી જ રીતે તે સિદ્ધ ભગવંતોને ગ્લાનિ, નિદ્રા, વગેરેનો સર્વ્યા અભાવ હોય છે, તેથી તેમને કોમલ શય્યાનું પળ કોઈ પ્રયોજન નથી ॥ ૮ ॥

તે સિદ્ધ ભગવંતો અનન્તજ્ઞાન વગેરે અનેક ઉત્તમ સંપત્તિઓથી સહિત છે અને સર્વ નયોની 20 દૃષ્ટિ વિશુદ્ધ એવા તપ, સંયમ, જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રથી યુક્ત છે । તેમનો યશ્ ચારે તરફ ફેલાયેલો છે । તેઓ વિશ્વના દેવાધિદેવ છે । ત્રણે લોકના સમસ્ત મળ્ય જનો તેઓની સદા સ્તુતિ કરે છે । તે મૂતકાલમાં થયેલા, મલિન્યત્ કાલમાં થનારા અને વર્તમાન કાલમાં થતા સમસ્ત અનન્ત સિદ્ધોને હું સિદ્ધ સ્વરૂપને બહુ અલ્લી જ પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છાથી ત્રિસન્ધ્ય નમસ્કાર કરું છું ॥ ૯ ॥

આચાર્યભક્તિ:

- સિદ્ધગુણસ્તુતિનિરતાનુદ્ધૂતરુષામિજાલ્બહુલવિશેષાન્ ।
 ગુપ્તિભિરભિસમ્પૂર્ણાન્ , સુ(યુ)ક્તિચુતસત્યવચનલક્ષિતભાવાન્ ॥ ૧ ॥
- મુનિમાહાત્મ્યવિશેષાન્ , જિનશાસનસત્પદીપમાસુરમૂર્તાન્ ।
 સિદ્ધિ પ્રપિત્સુમનસો, વદ્ધરજોવિપુલમૂલધાતનકુશલાન્ ॥ ૨ ॥
- ગુણમણિવિરચિતવપુષઃ, ષડ્દ્રવ્યનિશ્ચિતસ્ય ધાતૂન્ સતર્તા ।
 રહિતપ્રમાદચર્યાન્ , દર્શનશુદ્ધાન્ ગણસ્ય સંતુષ્ટિકરાન્ ॥ ૩ ॥
- મોહછિદુદ્ગતપસઃ પ્રશસ્તપરિશુદ્ધહૃદયસુવ્યવહારાન્ ।
 પ્રાસુક્યનિલયાનનધાનાશાવિર્ધ્વસિચેતસો હતકુપથાન્ ॥ ૪ ॥

10

અનુવાદ

- જે આચાર્યો સિદ્ધોના ક્ષાપિક સમ્યક્ત્વ આદિ ગુણોની સ્તુતિ કરવામાં સદા લીન રહે છે । ક્રોધ, માન, માયા, લોભરૂપી અગ્નિના સમૂહના જે અનન્તાનુબંધિ વગેરે અનેક મેદો છે અર્થાત્ કષાયોના મેદો છે તે વધા જેઓ નષ્ટ કરી નાહ્યા છે, જે મનોગુપ્તિ, વચનગુપ્તિ અને કાયગુપ્તિનું પાલન કરે છે, અને જેઓ નિસ્પૃહતા (યુક્તિ) થી યુક્ત એવા સત્ય વચનવડે જગતના પદાર્થોને ઓઢાલાવે છે, એવા આચાર્યોને હું 15 નમસ્કાર* કરું છું ॥ ૧ ॥
- મુનિઓમાં જેમનું માહાત્મ્ય વિશેષ છે, જેમની મૂર્તિ જિનશાસનને પ્રકાશિત કરવા માટે દીપક સમાન દેદીપ્યમાન છે, જેમના મનમાં સિદ્ધિપદ પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છા છે અને જેઓ જ્ઞાનાવરણીય આદિ કર્મોને બંધાવવાના કારણરૂપ તપ્પદોષ, નિહવ, માત્સર્ય આદિ કારણોને નાશ કરવામાં અવ્યન્ત કુશલ છે, એવા આચાર્યોને હું નમસ્કાર કરું છું ॥ ૨ ॥
- 20 જેઓનું શરીર સમ્યગ્દર્શન વગેરે ગુણરૂપી મણિઓથી સુશોભિત છે, જેઓ જીવાદિક છપ્ દ્રવ્યના નિશ્ચયને જન્મ આપનારા છે અર્થાત્ જેઓ સ્વયં ષડ્દ્રવ્ય વિષયક નિશ્ચયવાઢા છે અને બીજાઓને નિશ્ચય કરાવનારા છે, જેમનું ચારિત્ર વિક્રયા આદિ પ્રમાદથી રહિત છે, જેમનું સમ્યક્દર્શન શંકાદિક દોષોથી રહિત છે અને જેઓ ગચ્છન્તી સંતુષ્ટિને કરનારા છે, એવા આચાર્યોને હું સદા નમસ્કાર કરું છું ॥ ૩ ॥
- જેમનું ઉપ તપશ્ચરણ મોહ અને અજ્ઞાનનો નાશ કરનારું છે, જેમનું હૃદય પ્રશસ્ત અને પરિશુદ્ધ છે, 25 તથા વ્યવહાર સુંદર-સ્વપરવલ્યાણકર છે, જેમનું રહેવાનું સ્થાન સમૂર્ચ્છિમાદિ જીવોથી રહિત હોય છે, જેઓ પાપ રહિત હોય છે, જેમનું હૃદય આશા-સ્પૃહાથી સર્વથા રહિત હોય છે અને મિથ્યાદર્શનરૂપી કુમાર્ગનો સદા નાશ કરનારા હોય છે, એવા આચાર્યોને હું સદા નમસ્કાર કરું છું ॥ ૪ ॥

* આ શ્લોકમાં તથા આગળના શ્લોકના નમસ્કારશ્લોક કોઈ વાક્ય નથી । તે વાક્ય દસમા શ્લોકમાં છે । અને ત્યાં દુષી વધા શ્લોકોનો સમ્બન્ધ છે । તેથી 'નમસ્કાર કરું છું' આ વાક્ય ત્યાંથી લેવામાં આવ્યું છે । ભાગલ પળ 30 પમ ન સમસ્તું ।

धारितविलसन्मुष्णान् , वर्जितबहुदण्डपिण्डमण्डलनिकरान् ।
सकलपरिषहजयिनः क्रियाभिरनिशं प्रमादतः परिरहितान् ॥ ५ ॥

अचलान् व्यपेतनिद्रान्, स्थानयुतान्कष्टदुष्टलेण्याहीनान् ।
विधिनानाश्रितवासानलिप्तदेहान् विनिर्जितेन्द्रियकारिणः ॥ ६ ॥

अतुलानुत्कृष्टिकासान् , विविक्तचित्तानखण्डितस्वाध्यायान् ।
दक्षिणभावसमग्रान् व्यपगतमदरागलोभशठमात्सर्यान् ॥ ७ ॥

भिन्नार्चरौद्रपशान् संभावितषर्म्मसुनिर्मलहृदयान् ।
नित्यं पिनद्धकुगतीन् पुण्यान् गण्योदयान् विलिनगारवचर्यान् ॥ ८ ॥

5

जेमनां मन, वचन अने काया, पांचे इन्द्रियो, अने ह्याय-पग वगेरेनो व्यापार बधा पापोधी रहित होय छे अने तेधी जेओ अत्यन्त शोभे छे । जे मुनिओनो समुदाय अधिक दंडनो भागीदार बहुदोषबाळो 10 आहार प्रहण करे छे एवा मुनि-समुदायधी जेओ सर्वथा अलग रहे छे (?) । जे तपश्चर्यादि विशेष-अनुष्ठानोधी अनेक प्रकारना परीषहोने सदा जीतना रहे छे अने जेओ प्रमादधी सर्वथा रहित होय छे, एवा आचार्योने हुं सदा नमस्कार करूं ॥ ५ ॥

जेओ अनेक परीषहो आववा छतां पोतानां अनुष्ठानो अने व्रतोधी क्यारेय चलायमान थता नधी, जेओ विशेषे करीने निद्राधी रहित होय छे, जेओ प्रायः कायोत्सर्गमां रहे छे, जेओ अनेक प्रकारनां दुःख 15 अने दुर्गतिने आपनारी दुष्ट लेण्याओधी सदा रहित होय छे, जेओए विधियुर्वक घरनो त्याग कर्यो छे, अपवा जेओना आगमानुसार कंदरा, वसतिक्रा वगेरे अनेक प्रकारनां रहेवानां स्थान छे, जेओ तेल वगेरेधी मालीश करावता नधी अने जेओ इन्द्रियरूपी हाथीओने हंमेशा पोताना बशमां राखे छे, एवा आचार्योने हुं सदा नमस्कार करूं ॥ ६ ॥

संसारमां जेमनी कोई उपमा नधी, जेओ उत्कटिकासन वगेरे कठण आसनोधी तपश्चरण 20 करे छे, जेमनुं हृदय हंमेशा परभावोधी रहित छे, जेमनो स्वाध्याय सदा अखंडित रहे छे, जेमनुं दाक्षिण्य परिपूर्ण छे अने जेमना मद, राग, लोभ, अज्ञान अने भस्तरता चाल्या गषा छे, एवा आचार्योने हुं सदा नमस्कार करूं ॥ ७ ॥

जेओए आर्त्तध्यान अने रौद्रध्यान रूपी पक्षोने सर्वथा नाश कर्यो छे, धर्मध्याननी शुभ भावनाधी जेमनुं हृदय निर्मल बन्युं छे, जेओए नरकादिक दुर्गतिओने सदाने माटे रोक्री छे, जेओ अत्यन्त 25 पबित्र छे, जेमनी ऋद्धिओ अने तपश्चरणनुं माहात्म्य अत्यन्त प्रशंसनीय छे अने जेओ गार्व युक्त प्रवृत्तिओधी सर्वथा रहित होय छे, एवा आचार्योने हुं सदा नमस्कार करूं ॥ ८ ॥

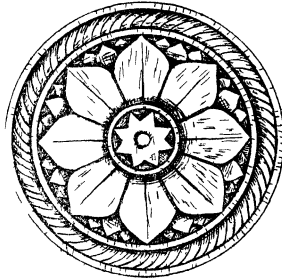
તરુમૂલયોગયુક્તાનવકાશાતાપયોગરાગસનાથાન્ ।
 મહુજનાહિતકરચર્ચાનિભયાનનઘાન્ મહાનુભાવવિધાનાન્ ॥ ૯ ॥

ઈદશગુણસંપન્નાન્ યુષ્માન્ મક્ત્યા વિશાલયા સ્થિરયોગાન્ ।
 વિધિનાનારતમધ્યાન્ મુક્તલીકૃતહસ્તકમલશોભિતશિરસા ॥ ૧૦ ॥

5 અભિર્નામિ સકલકલુષપ્રમથોદયજન્મજરામરણવંધનમુક્તાન્ ।
 શિવમચલમનઘમલ્લયવ્યાહતમુક્તિસોહ્યમસ્તિવતિ સતતમ્ ॥ ૧૧ ॥

જે આચાર્યો વર્ષાઋતુમાઋતુ વૃક્ષ આદિની નીચે યોગસાધનામાં રહે છે, પ્રીત્મકાલમાં આતાપના યાગ ધારણ કરે છે અને શીતકાલમાં અભાવજ્ઞાનયોગ (લુહી જમ્યામાં રહેવું) ધારણ કરે છે, જેમની મન, વચન અને કાયાની પ્રવૃત્તિ હમેશા અનેક જીવોના હિતને કરનારી હોય છે, જેઓ સાત પ્રકારના ભયથી સર્વથા 10 રહિત હોય છે, જેઓ પાપથી રહિત છે, જેમના અનુભવ (પ્રમાન) અને વિગ્ન (કાર્યો) મહાન છે, એવા આચાર્યોને હુ સદા નમસ્કાર કર છું ॥ ૯ ॥

જે આચાર્યો ઉપર કહેલા ગુણો મી સપ્ત છે, જેમનાં મન, વચન અને કાયા અનેક પરિષ્હો આગ્રવા છતાં પણ નિરતર વિધિપૂર્વક સ્થિર રહે છે, અનેક ગુણોને ધારણ કરવાથી જેઓ સદા અગ્રય પ્રધાન છે । અને અશુભ કર્મોના ઉદયથી પ્રાપ્ત થનાર જન્મ, મરણ, જરા વગેરે સર્વ દોષોના સબધથી જેઓ રહિત 15 છે, એવા આચાર્યોને હુ અતિ મહિમથી વિધિપૂર્વક અજલિબદ્ધ કરકમલથી શોભતા મસ્તક વડે નમુ છું । એવી મન શિવ, અચલ, નિપ્પાપ, અક્ષય, વાગો મી રહિત એવું મુક્તિસુખ પ્રાપ્ત થાઓ ॥ ૧૦ ૧૧ ॥

पञ्चगुरुभक्तिः

श्रीमदमरेन्द्रमुकुटप्रचटितमणिकिरणवारिधाराभिः ।

प्रक्षालितपदयुगलान् प्रणमामि जिनेश्वरान् भक्त्या ॥ १ ॥

अष्टगुणैः समपेतान् प्रणष्टदुष्टाष्टकर्मरिपुसमितीन् ।

सिद्धान्सततमनन्तात्रमस्करोमीष्टतुष्टिसंसिद्धर्थे ॥ २ ॥

5

साचारश्रुतजलवीन्प्रतीर्य शुद्धोरुचरणनिरतानाम् ।

आचार्याणां पदयुगकमलानि दधे शिरसि मेऽहम् ॥ ३ ॥

मिथ्यावादिमदोग्रध्वान्तप्रध्वंसिवचनसंदर्भान् ।

उपदेशकान्प्रपद्ये मम दुरितारिप्रणाशाय ॥ ४ ॥

10

सम्यग्दर्शनदीपप्रकाशका मेयबोधसंभूताः ।

भूरिचरित्रपताकास्ते साधुगणास्तु मां पान्तु ॥ ५ ॥

जिनसिद्धस्वरिदेशकसाधुवरानमलगुणगणोपेतान् ।

पञ्चनमस्कारपदैस्त्रिसन्ध्यमभिनौमि मोक्षलाभाय ॥ ६ ॥

अनुवाद

15

जेओना चरणकमल इन्द्रोना सुशोभित मुकुटोमां जडेला मणिओना किरणरूपी जलधाराथी प्रक्षालित करवामां आढ्या छे, एवा श्रीजिनेश्वर भगवंतो(—अरिहंतो)ने हूं भक्ति पूर्वक प्रणाम करूं हूं ॥ १ ॥

जेओ अनंतज्ञानादि आठ गुणोथी अलंश्रुत छे, अने जेओए अत्यन्त दुष्ट—दु ख देवावाळा आठ कर्मरूपी शत्रुओना समूहने नष्ट करी नाख्यो छे, एवा अनन्त सिद्धोने हू अत्यन्त इष्ट एवी मोक्षलक्ष्मीने प्राप्त करवा नमस्कार करू छु ॥ २ ॥

20

आचार अने श्रुत समुद्रोने तरीने जेओ शुद्ध अने पराक्रमवाळा चारित्रनुं पालन करवामां सदा तत्पर छे, एवा आचार्योना चरण-कमलोने हूं मस्तक पर धारण करूं हूं ॥ ३ ॥

जेओना वचनोनी रचना मिथ्यावादिओना अहंकाररूपी अंधकारने नाश करवावाळी छे, एवा उपाध्यायोनुं हूं मारा पापरूपी शत्रुओना नाश करवा शरण लउं हूं अर्थात् तेओना शरणे जाउं हूं ॥ ४ ॥

जेओ सम्यग्दर्शनरूपी दीपकथी भव्यजीवोना मननो अन्धकार दूर करी तेओना मनने प्रकाशित 25 करनारा छे, जीवादिक समस्त पदार्थोना ज्ञानथी सुशोभित छे अने विविध चारित्रनी पताका जेओए फरकावी छे, एवा साधुसमुदायो मारी रक्षा करे ॥ ५ ॥

जेओ अनेक निर्मल गुणोना समूहथी सहित छे, एवा अरिहंत, सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय अने उत्तम साधुओने हूं मोक्ष प्राप्त करवानी इच्छाथी पंच-नमस्कार मंत्रना पदोबडे त्रिसन्ध्य नमस्कार करूं हूं ॥ ६ ॥

30

- एष पञ्चनमस्कारः, सर्वपापप्रणाशनः ।
 मंगलानां च सर्वेषां, प्रथमं मङ्गलं भवेत् ॥ ७ ॥
 श्रीमदर्हत्सिद्धाचार्योपाध्यायाः सर्वसाधवः ।
 कुर्वन्तु मंगलाः(लं) सर्वे, निर्वाणपरमश्रियम् ॥ ८ ॥
 5 सर्वान् जिनेन्द्रचन्द्रान्, सिद्धानाचार्यपाठकान् साधून् ।
 रत्नत्रयं च वन्दे, रत्नत्रयसिद्धये भक्त्या ॥ ९ ॥
 पान्तु श्रीपादपद्मानि, पञ्चानां परमेष्ठिनाम् ।
 लालितानि सुराधीश-चूडामणिमरीचिभिः ॥ १० ॥
 प्रातिहार्यैर्जिनान् सिद्धान्, गुणैः स्रवीन् स्वमातृभिः ।
 10 पाठकान् विनयैः साधून्, योगाङ्कुरशृभिः स्तुवे ॥ ११ ॥

आ पंच-नमस्कार मत्र बधा पापोने नाश करनार छे अने सर्व मंगलोमां मुल्य मगल छे ॥ ७ ॥

अरिहंत, सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय अने सर्व साधु आ पांचे परमेष्ठी मंगलरूप छे । तेओ मने मोक्षरूपी परम लक्ष्मी आपे ॥ ८ ॥

- 15 हु रत्नत्रय प्राप्त करवा माटे अति भक्तिथी बधा अरिहंतोने, सिद्धोने, आचार्योने, उपाध्यायोने अने रत्नत्रयने नमस्कार करू छुं ॥ ९ ॥

इन्द्रोना मुकुटोमां जडेलां रत्ननां किरणोथी गजत एवां पांचे परमेष्ठिओना चरण-कमल मारी रक्षा करे ॥ १० ॥

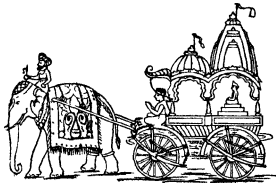
आठ प्रातिहार्योथी सहित अरिहंतो, अनन्तज्ञानादि आठ गुणोथी सहित सिद्धो, अष्टप्रवचनमाताथी सहित आचार्यो, विनयथी सहित उपाध्यायो अने आठ योगागोथी सहित साधुओनी हु स्तुति करू छुं ॥ ११ ॥

20

परिचय

आचार्यवर्य श्रीपूज्यपाद विरचित 'दशभक्त्यादि संग्रह' सकल दि० जैन पंचायत, अजमेरथी वीर सं० २४७३ मां प्रकाशित थयेल, तेमाथी सिद्धभक्ति, आचार्यभक्ति तथा पंचगुरुभक्ति आ त्रण स्तोत्रो, अत्रे लेखामां आख्या छे ।

- 25 श्री पूज्यपादस्वामी दिगम्बर जैन परपरामा एक प्रीट अने प्रकाण्ड विद्वान् आचार्य थई गया छे । तेओ विक्रमनी छट्टी शताब्दिमा थया छे । तेमना 'सर्वार्थसिद्धि' 'समाधितत्र' वगैरे प्रथो बहूज प्रसिद्ध छे ।

[७१-३४]

श्रीरत्नशेखरसूरिविरचितः
'श्राद्धविधि'प्रकरणान्तर्गतसन्दर्भः

एवं श्राद्धस्य स्वरूपमुक्त्वा प्रागुक्ते दिनरात्र्यादिकृत्यपट्के प्रथमं दिनकृत्यविधिमाह—

नवकारेण विबुद्धो, सरेइ सो सकुलधम्मनियमाई ।
पडिकमिअ सुई पूहअ, गिहे जिणं कुणइ संवरणं ॥ ५ ॥

व्याख्या—'नमो अरिहंतारण' इत्यादिना विबुद्धः स श्राद्धः स्वकुलधर्मनियमादीन् स्मरेत् । अयमर्थः
श्रावकेण तावन् स्वल्पनिद्रेण भाव्यम् । पाश्चात्यगत्रो च यामादिसमये सकाले उत्थातव्यं तथा सति-
यथा विलोक्यमानैहलौकिकपारलौकिककार्यसिद्धयादयोऽनेकगुणाः, अन्यथा तत् सीदनादयो दोषाः ।

लोकेऽप्युक्तम्—

“कम्मीणां घणसंपडइ, धम्मीणां परलोअ ।
जिहि सुत्तां रवि उग्गमइ, तिहि नरआओ न ओय ॥ १ ॥

निद्रापारवश्यादिना यदि तथोऽथातुं न शक्नोति तदा पञ्चदशानुहर्त्ता रजनी तस्यां जत्रन्यतोऽपि
चतुर्दशे ब्राह्मे मुहूर्ते उत्तिष्ठेत्, द्रव्याद्युपयोगं करोति—

द्रव्यतः—कोऽहं श्राद्धोऽस्यो वा ?

क्षेत्रतः—किं स्वगृहेऽन्यत्र वा ? उपरितलेऽधस्तले वा ?

कालतो—रात्रिर्दिनं वा ?

भावतः—कायिक्यादिना पीडितोऽहं न वा ?

एवमुपयोगे दत्ते निद्रानुपग्रमे नाम्नाभिःश्वासं निरुणाडि । ततोऽपनिद्रः सन् द्वारं दृष्ट्वा कायिक्यादि-
चिन्तां करोति । उक्तं च साधुमाथित्यौघनिर्मुक्तां—

“दृष्ट्वाइ उवओमं ऊमासनिरुंभणा लोअंति ।

रात्रौ च यदि किञ्चिन् कार्याद्यन्यस्मै ज्ञापयति, तदा मन्दस्वरादिनैव, उच्चैः स्वरं तु शब्द-
कासितयुंकारहुंकाराद्यपि न कुर्यात् । रात्रौ तत्करणे जागरितैर्गृहगोधादिहिंस्रजीविभैक्षिकोपद्रवाधारम्भः,
प्रातिवेदिमकैर्वा स्वस्वारम्भः प्रवर्त्येत । तथा च पानीयाहारिकारन्धनकारिकावाणिज्यकारकशोककारक-
पथिककर्षकारामिकारघटिकघग्घ्टादियन्त्रप्रवाहकशिलाकुट्टकचाक्किरजककुम्भकारलोहकारसूत्रधार-
धृतकारशस्त्रकारमद्यकारमात्स्यकसैनिकवागुरिकल्लुब्धकघातकपारदारिकतस्करावस्कन्द्वायकादीना-
मपि परस्परया कुब्यापारप्रवृत्तिरिति निरर्थकमनेके दोषाः ।

तदुक्तं श्रीमगवन्वक्त्रे—

जागरिआ धम्मीणं, अहम्मीणं तु सुत्तया सेया ।

वच्छ्राहिव भइणीए, अकहिंसु जिणो जयन्तीए ॥ १ ॥

निद्राच्छेदे च तज्जेन भूजलाग्निवायुव्योमसु किं तत्त्वमित्याद्यन्वेप्यं यतः—

अम्भोभूतत्वयोर्निद्रा, विच्छेदः शुभहेतवे ।

व्योमवाय्वग्नितत्त्वेभु, स पुनर्दुःखदायकः ॥ १ ॥

- वामा शस्तोदये पक्षे, सिते कृष्णे तु दक्षिणा ।
 श्रीणि श्रीणि दिनानीन्दुः, सूर्ययोरुदयः शुभः ॥ २ ॥
 शुक्लप्रतिपदो वायुश्चन्द्रोऽधार्कं त्र्यहं त्र्यहम् ।
 वहन् शस्तोऽनया वृत्त्या, विपर्यासे तु दुःखदः ॥ ३ ॥
 5 शशाङ्केनोदये वायोः, सूर्येणास्तं शुभावहम् ।
 उदये रविणा त्वस्य, शशिनस्तास्तं शुभावहम् ॥ ४ ॥

केषाञ्चिन्मते वारक्रमेण सूर्यचन्द्रोदयः, तत्र रविभौमगुरुशनिषु सूर्योदयः सोमबुधशुकेषु चन्द्रोदयः ।
 केषाञ्चिन् संक्रान्तिक्रमाद्यथा ' मेषविसे रविचन्द्रा ' इत्यादि । केषाञ्चिच्चन्द्राशिपरावर्त्तकमेण—

- “ साङ्गं घटीद्वयं नाडिरेकैकाकौद्याद्वहेत् ।
 10 अरघटृघटीभ्रान्तिन्यायो नाड्यः पुनः पुनः ॥ ५ ॥
 पर्दन्निशाद् गुरुवर्णानां, या वेला भणने भवेत् ।
 सा वेला मरुतो नाड्या, नाड्यां संचरतो लगेत् ॥ ६ ॥

पञ्चतत्त्वानि चैव—

- “ ऊर्ध्वं वह्निरधस्तोऽयं, तिग्मश्चीनः समीरणः ।
 15 भूमिर्मध्यपुटे व्योम, सर्वेगं वहते पुनः ॥ ७ ॥
 वायोर्बह्वर्णा पृथ्व्या, व्योम्नस्तत्त्वं बहेत् क्रमात् ।
 वहन्व्योरुभयोर्नाड्योः, शीतव्योऽयं क्रमः सदा ॥ ८ ॥
 पृथ्व्याः पलानि पञ्चाशत्, चत्वारिंशत्तथाग्भ्रसः ।
 अग्नेश्चिंशत्पुनर्वायोः, विंशतिर्नभसो दश ॥ ९ ॥
 20 तत्त्वाभ्यां भृजलाभ्यां स्याः, च्छान्तेः कार्ये फलोन्नतिः ।
 दीप्ता स्थिरादिके कृत्ये, तेजो-चाय्वम्बरेः शुभम् ॥ १० ॥
 जीवितव्ये जये लाभे, सम्पत्पत्नी च वर्षणे ।
 पुत्रार्थे युद्धप्रश्ने च, गमनागमने तथा ॥ ११ ॥
 पृथ्व्यपतस्वे शुभे स्यातां, वह्नित्वातां च नो शुभौ ।
 25 अर्थनिधिः स्थिरोर्व्यां तु, शीघ्रमभसि निर्दिशेत् ॥ १२ ॥ युग्मम् ॥
 पूजाद्रव्याजोद्वाहे, दुर्गादिसरिदाक्रमे ।
 गमागमे जीविते च, गृहे श्रेत्रादिसंग्रहे ॥ १३ ॥
 क्रयविक्रयणे वृष्टौ, सेवाकृपिद्विपजये ।
 विद्यापट्टाभिपेक्षादौ, शुभेऽर्थे च शुभः शशी ॥ १४ ॥ युग्मम् ॥
 30 प्रश्ने प्रारंभे वापि, कार्याणां वामनासिका ।
 पूर्णा वायोः प्रवेशश्चेत्, तदा सिद्धिरसंशयम् ॥ १५ ॥
 बद्धानां रोगितानां च, प्रभ्रष्टानां निजात्पदात् ।
 प्रश्ने युद्धविधौ वैरिः, संगमे सहसा भये ॥ १६ ॥
 स्नाने पानेऽशने नष्टाः, न्वेषे पुत्रार्थमैथुने ।
 35 विवादे दारुणार्थे च, सूर्यनाडिः प्रशस्यते ॥ १७ ॥ युग्मम् ॥

कचित्त्वेवम्—

“ विद्यारम्भे च दीक्षायां, शस्त्राभ्यासविवादयोः ।
 राजदर्शनगीतादौ, मन्त्रयन्त्रादिसाधने ॥ १८ ॥ सूर्यनाडी शुभम् ।

दक्षिणे यदि वा वामे, यत्र वायुर्निरन्तरम् ।
 तं पादमप्रतः कृत्वा, निस्सरेत् निजमन्दिरात् ॥ १९ ॥
 अधमर्णादिवौराधा, विप्रहोत्पातिनोऽपि च ।
 शय्याङ्गे स्वस्य कर्तव्याः, सुखलाभजयार्थिभिः ॥ २० ॥
 स्वजनस्वामिगुर्वाधा ये चान्ये हितचिन्तकाः ।
 जीवाङ्गे ते ध्रुवं कार्याः, कार्यसिद्धिमभीप्सुभिः ॥ २१ ॥
 प्रथिशल्पवनापूर्णं, नासिकापक्षमाश्रितम् ।
 पादं शय्योत्थितो दद्यात्, प्रथमं पृथिवीतले ॥ २२ ॥

एवं विधिना त्यक्तनिद्रः श्रावक आत्यन्तिकबहुमानः परममङ्गलार्थं नमस्कारं स्मरेदव्यक्तवर्णं यदाह—

“परमिद्विचिन्तणं, माणसंमि सिज्जागएण कायव्वं ।
 सुत्ताऽविणयपविच्ची, निवारिआ होइ एवं तु ॥ १ ॥”

अन्ये तु न सा काचिदवस्था यस्यां पञ्चनमस्कारस्यानधिकार इति मन्वाना अविज्ञेयैष्य नमस्कारपाठमाहुः । एतन्मतद्वयमाद्यपञ्चाशकवृत्त्यादावुक्तं । श्राद्धदिनकृत्ये त्वेवमुक्तम्—

“सिज्जाठाणं पमुत्तुणं, चिट्ठिज्जा धरणीयले ।
 भावबंधुं जगन्नाहं, नमोकारं तत्रो पढे ॥ १ ॥”

पतिदिनचर्यायां चैवम—

“जामिणिपच्छिमजामे, सब्बे जग्गति बालवुट्टाई ।
 परमिद्विपरममन्तं, भणन्ति सत्तट्टवाराओ ॥ १ ॥”

एवं च नमस्कारं स्मरन् सुमोत्थितः पत्यंकादि मुक्त्वा पवित्रभूमौ ऊर्ध्वं स्थितो निविष्टो वा 20 पश्चासनादिसुखासनासीनः पूर्वस्यां उत्तरस्यां वा सम्मुखो जिनप्रतिमाद्यभिसुखो वा चित्तैकाग्रताद्यर्थं कमलबन्धकरजापादिना नमस्कारान् परावर्त्तयेत्, तत्राष्टदले कमले कर्णिकायामाद्यं पदं, द्वितीयदिपदानि स्वत्वारि पूर्वादिदिक्चतुष्के, तेषाणि चत्वार्याग्नेय्यादिविदिक्चतुष्के न्यसेदित्यादि । उक्तं चाष्टमप्रकाशे श्रीहेमसूरिभिः—

अष्टपत्रे सिताम्भोजे, कर्णिकायां कृतस्थितिम् ।
 आद्यं सप्ताक्षरं मन्त्रं, पवित्रं चिन्तयेत्ततः ॥ १ ॥
 सिद्धादिकचतुष्कं च, दिक्पत्रेषु यथाक्रमम् ।
 चूलापादचतुष्कं च, विदिक्पत्रेषु चिन्तयेत् ॥ २ ॥
 त्रिशुद्धया चिन्तयन्नस्य, शतमष्टोत्तरं मुनिः ।
 भुञ्जानोऽपि लभेतैव, चतुर्थतपसः फलम् ॥ ३ ॥

करजापो नन्द्यावर्त्तशङ्खावर्त्तादिना इष्टसिद्धयादिबहुफलः ।

प्रोक्तं च—

“करभावत्ते जो पञ्चमङ्गलं साहुपडिमसंखाए ।
 नववारा आवत्तइ छलंति तं नो पिसावाई ॥ १ ॥

बन्धनादिकाद्ये तु विपरीतशङ्खान्वर्त्तादिनाक्षरैः पदवर्षा विपरीतं नमस्कारं लक्षाद्यापि जपेत्, क्षिप्रं क्लेशनाशादि स्यात् । करजापाद्यशक्तस्तु मन्त्ररत्नरुद्राक्षादिजपमालया स्वहृद्दयसमश्रेणस्थया परिधानवस्त्रचरणादावलगन्त्या मेर्वेनुलङ्घनादिविधिना जपेत् । यतः—

- “अङ्गुल्यग्रेण यज्जतं, यज्जतं मेरुलङ्घने ।
व्यग्रचित्तेन यज्जतं, तत्प्रायोऽल्पफलं भवेत् ॥ १ ॥
सङ्कुलाद्विजने भव्यः, सशब्दान्मौनवान् शुभः ।
मौनजान्मानसः श्रेष्ठो, जापः श्लाघ्यः परः परः ॥ २ ॥
जपश्रान्तो विशेष् ध्यानं, ध्यानश्रान्तो विशेषजपम् ।
द्वयश्रान्तः पठेत् स्तोत्रं, मित्येवं गुग्गुलिः स्मृतम् ॥ ३ ॥
- 10 श्रीपादल्लिखितप्रतिष्ठापञ्चनावप्युक्तम्—
“जापस्त्रिविधो मानसोपांशुमाप्यभेदात् तत्र मानसो मनोमात्रप्रवृत्तिनिवृत्तः स्वस्वविधेः, उपांशुस्तु परैरश्रयमाणोऽन्तःसज्जरूपः, यस्तु परैः श्रयते स माप्यः, अयं यथाक्रममुत्तममध्यमाधमसिद्धिषु शान्तिपुष्टमिचारादिरूपासु नियोज्यः, मानसस्य प्रयत्नसाध्यावाद् भाग्यस्याधमसिद्धिफलत्वादुपांशुः साधारणत्वात्प्रयोज्यः इति ।” नमस्कारस्य पञ्चपदीं नवपदीं वाऽनानुपूर्व्यापि चित्तैकाग्र्याथ
- 15 गुणयेत्, तस्य च प्रत्येकमेकैकाक्षरपदाद्यापि परावर्त्यम् ।
यदुक्तमष्टमप्रकारे—
“गुरुपञ्चकनामोन्था. विद्या स्यात् षोडशाक्षरा ।
जपन् शतद्वयं तस्या- श्रुतार्थस्यानुयात् फलम् ॥ १ ॥
गुरुपञ्चकं परमेष्ठिपञ्चकं षोडशाक्षरम्—“अरिहंतसिद्धिआयरियउवज्ज्ञायसाटु” रूपा । तथा—
20 शतानि त्रीणि पङ्कवर्णं, चत्वारि चतुरक्षरम् ।
पञ्चावर्णं जपन् योगी. चतुर्थफलमश्नुते ॥ २ ॥
पङ्कवर्णं ‘अरिहंत सिद्ध’ इति, चतुरक्षरं ‘अरिहंत’ इति, अष्टवर्णं ‘अकार’ मेव मन्त्रं—
“प्रवृत्तिहेतुरेवैतदमीपां कथितं फलम् ।
फलं स्वर्गापवर्गां तु, वदन्ति परमार्थतः ॥ ३ ॥”
- 25 तथा—
नाभिपद्मे स्थितं ध्याये- द्कारं विश्वतोमुखम् ।
सिखणं मस्तकाम्भोजे, आकारं वदनाम्बुजे ॥ ४ ॥
उकारं हृदयाम्भोजे, साकारं कण्ठपङ्कजे ।
सर्वकल्याणकारीणि, बीजान्यन्यान्यपि स्मरेत् ॥ ५ ॥”
- 30 ‘असिआउसा’ इति बीजान्यन्यान्यपि ‘नमः सर्वसिद्धेभ्य’ इति ।
मन्त्रः प्रणवपूर्वाऽयं, फलमंहिकामिच्छुभिः ।
ध्येयः प्रणवहीनस्तु, निर्वाणपदकांक्षिभिः ॥ ६ ॥
एवं च मन्त्रविद्यानां, वर्णेषु च पदेषु च ।
विश्लेषं क्रमशः कुर्या- हृष्यभावोपपत्तये ॥ ७ ॥
- 35 जापादेश्च बहुफलत्वं, यतः—
पूजाकोटिसमं स्तोत्रं, स्तोत्रकोटिसमो जपः ।
जपकोटिसमं ध्यानं, ध्यानकोटिसमो लयः ॥ १ ॥

ध्यानसिद्धये च जिनजन्मादिकल्याणकभूम्यादिरूपं तीर्थमन्यद्वा स्वास्थ्यहेतुं विविक्तं स्थानाद्याभयेत् ।
यद् ध्यानशतके—

“निष्चं चिञ्जुवइपसूनपुंसगकुसीलयज्जियं जइणो ।

ठाणं चिञ्जणं भणिअं, विसेसओ झाणकालमि ॥ १ ॥

थिरकयजोगाणं पुण, मुणीण झाणसु निष्चलमणाणं ।

गाममि जणाइधे, सुधे रधे व न विसेसो ॥ २ ॥

तो जत्थ समाहाणं, होइ मणोवयणकायजोगाणं ।

भूओवरोहरहिओ, सो देसो हायमाणस्स ॥ ३ ॥

कालो वि सुच्चिअ जहिं, जोगसमाहाणमुत्तमं लहइ ।

नउ दिवसनिसावेलाइनियमणं झाइणो भणिअ ॥ ४ ॥

जच्चिअ देहावत्था, जिआण झणोवरोहिणी होइ ।

साइज्जा तद्वत्थो, ठिओ निसओ निवओ वा ॥ ५ ॥

सव्वासु वट्टमाणा, मुणओ जं देसकालचिट्टासु ।

वरकेवलाइलामं, पत्ता बहुसो समिअपावा ॥ ६ ॥

तो देसकालचिट्टा, निअमो झाणस्स नत्थि समयमि ।

जोगाण समाहाणं, जह होइ तथा पयइअब्बं ॥ ७ ॥ इत्यादि ।

नमस्कारध्यानाभ्यासप्यत्यन्तं गुणकृत् । उक्तं हि महानिशीथे—

“नासेइ चोरसावय-, विसहरजलजलणबंधणभयार्इ ।

वित्तिज्जंतो रक्खस्—रणरायभयार्इ भावेण ॥ १ ॥”

अन्यत्रापि—

“जाप वि जो पढिज्जइ, जेणं जायस्य होइ फलरिद्धि ।

अवसाणे वि पढिज्जइ, जेण मओ सुग्गार्इ जाइ ॥ १ ॥

आवहहिपि पढिज्जइ, जेण य लंघेइ आवहसयार्इ ।

रिद्धीए वि पढिज्जइ, जेण य सा जाइ वित्थारं ॥ २ ॥

नवकारइक्कअक्खर, पावं केडेइ सत्त अयराणं ।

पझासं च पपणं, पञ्चसयार्इ समग्गेणं ॥ ३ ॥

जो गुणइ लक्खमेगं, पूएर विहीइ जिणनसुक्कारं ।

तित्थयरनामगोअं, सो बन्धइ नत्थि संवेहो ॥ ४ ॥

अट्टेवय अट्टसया, अट्टसहस्सं च अट्टकोडीओ ।

जो गुणइ अट्टलक्खे, सो तरअभवे लहइ सिद्धि ॥ ५ ॥”

नमस्कारमाहात्म्ये—

इह लोके श्रेष्ठिपुत्रशिवाद्यो दृष्टान्ताः यथा—स घृताद्यासक्तो 'विषमं नमस्कारं स्मरेदिति' पित्रा शिक्षितः पितरि मृते व्यसननिर्धनो धनार्थी दुष्टत्रिदण्डगिरोत्तरसाधकीभूतः कृष्णचतुर्दशी-
रात्रौ इमशाने लङ्घपाणिः शवस्याङ्घ्रीं ब्रक्षयन् भीतो नमस्कारं सस्मार । त्रिकथितेनापि शवेन तं
प्रत्यभभूणुना त्रिदण्डेष्वेव हतः स्वर्णनरः सिद्धस्तस्य ततो महर्षिः शिवश्चैत्याद्यधीकरत्, इत्यादि । 35
परलोके तु षटशमलिकावयः, यथा सा म्लेच्छबाणविद्धा साधुदत्तनमस्कारात्सिंहलेहास्य मान्यपुत्री-
त्वेनोत्पन्ना क्षुत्समयमद्भ्योक्तनमस्काराद्यप्यभुतेजातिस्मर्य पञ्चशत्या पोतैरागत्य भृगुपुरे शमलिका-
विहारोद्धारमकारयदित्यादि । तस्मात् सुतोषितेन पूर्वं नमस्कारः स्मर्तव्यस्ततो धर्मजागर्या कार्या ।

अनुवाद

आ प्रमाणे श्रावकानुं स्वरूप कहीने हवे पहेलां कहेल दिनहुय, रात्रिहुय आदि छ कृत्योमापी प्रथम दिवसहुयनी विधि कहे छे :—

अर्थ—नवकार गणीने जागृत थुं पछी पोताना बुल नियमादिने संभारवा । स्यारबाद 5 प्रतिक्रमण करी पवित्र थई जिनमदिरमां जिनेश्वरने पूजी पञ्चस्त्राण करतुं ।

व्याख्या—“नमो अरिहताण ” इत्यादि नवकार गणीने जागृत थयेलो श्रावक पोताना बुल. धर्म, नियम इत्यादिकतुं चितवन करे ।’ इत्यादि प्रथम गाथार्धनुं विवरण आ प्रमाणे छे :—

उठवानो समय अने वहेला उठवाथी लाभ

श्रावके निद्रा थोडी लेवी । पाछली रात्रे पहोर रात्रि बाकी रहे ते वखते उठवुं । तेम करवामा 10 आलोक संबंधी तथा परलोक संबंधी कार्यनो बराबर विचार थवाथी ते कार्यनी सिद्धि तथा बीजा पण घणा फायदा छे । अने तेम न करवामां आवे तो आलोक अने परलोक संबंधी कार्यनी हानि वगेरे घणा दोषो छे । लोकमां पण कथुं छे के :—

अर्थ—कर्मकर लोको जो वहेलां उठीने कामे वळगे तो, तेमने धन मळे छे; धर्मिपुरुषो वहेला उठीने धर्मकार्य करे तो, तेमने परलोकनु सारु फल मळे छे; परन्तु जेओ मृत्योदय थया छनां पण उठता 15 नथी, तेओ बल, बुद्धि, आयुष्य अने धनने हारी जाय छे ॥ १ ॥

निद्रावशा थवाथी अथवा बीजा कोई कारणथी जो पूर्वे कहेला वखते न उठी शके तो, पंदर मुहूर्त्तनी रात्रिमां जघन्यथी चौदमे ब्राह्ममुहूर्त्ते (अर्थात् चार घडी रात्रि बाकी रहे त्यारे) तो जरूर उठवुं जोईए ।

द्रव्य-क्षेत्र-काल अने भावनो उपयोग

20 उठतानां साथे श्रावके द्रव्यथी, क्षेत्रथी, कालथी तथा भावथी उपयोग करवो । ते आ प्रमाणे .—
“हुं श्रावक छु, के बीजो कोई छुं ?” वगेरे विचार करवो ते द्रव्यथी उपयोग ।

“हुं पोताना घरमा छु के बीजाना घेर ? मेडा उपर छुं के भांयतळीये ?” इत्यादि विचार करवो ते क्षेत्रथी उपयोग ।

“रात्रि छे के दिवस छे ?” इत्यादि विचार करवो ते कालथी उपयोग ।

25 “मन, वचन अथवा वायाना दुःखथी हु पीडायेलो छु के नहीं ?” वगेरे विचार करवो ते भावथी उपयोग ।

एम चार प्रकारे विचार कर्या पछी निद्रा बराबर दूर न थई होय तो, नासिका पकडीने निःश्वासने रोके । तेथी निद्रा तद्द न दूर थाय त्यारे द्वार (वारणुं) जोईने कायिकी चिंता वगेरे करे । साधुनी अपेक्षाथी ओघनियुक्तिमां कछु छे के—“द्रव्यादिनो उपयोग करे, निःश्वासनो निरोध करे अने 30 बारणां तरफ जुए ।”

रात्रे कार्य प्रसंगे केवी रीते बोलवुं या बोलाववुं.

रात्रे जो काई बीजा जोईने कामकाज जणाववुं पडे तो, ते बहू ज धीमा सादे जणाववुं । जुंचा स्वरथी खांसी, खुंवार, हुंकार अथवा कोई पण शब्द न करवो । कारण के तेम करवाथी गरोळी वगेरे हिंसक जीव जागे अने माखी प्रमुख क्षुद्र जीवोने उपद्रव करे, तथा पडोशाना लोको पण जागृत 35 थई पोत पोताना कार्यनो आरभ करवा लागे । जेमके, पाणी लावनारी तथा रांभनारी स्त्री, वेपारी,

શોક કરનાર, મુસાફર, લેહુત, માઝી, રહેંટ ચલાવનાર, ઘંટી પ્રમુલ યંત્રને ચલાવનાર, સલાટ, ધાંચી, ધોવી, કુમાર, હુહાર, સૂયાર, જુગારી, શક્ષ તૈયાર કરનાર, કલાલ, માઝી, કસાઈ, શિકારી, ઘાતપાત કરનાર, પરછીગમન કરનાર, ચોર, ધાડ પાઢનાર, ઇત્યાદિ લોકોને પરંપરાય પોતપોતાના નિષ્ઠ વ્યાપારને વિષે પ્રવૃત્તિ કરાવવાનો તથા બીજા પળ નિરર્થક અનેક દોષ લાગે છે । શ્રીમગવતી સૂત્રમાં કાર્યું છે કે— “ધર્મી પુરુષો જાગતા અને અધર્મી પુરુષો સતા હોય તે સારા જાણવા । ઈવી રીતે વક્સ દેશના રાજા 5 શતાનિકની વહેન જયતીને શ્રીમહાવીર સ્વામીએ કહ્યું છે ।”

કઈ નાડી અને ક્યા તત્ત્વથી શું લાભ થાય તેનો વિચાર—

નિદ્રા જતી રહે ત્યારે સ્વરશાહના જાળ પુરુષે પૃથ્વી, જલ, અગ્નિ, વાયુ અને આકાશ એ પાંચ તત્ત્વોમાં ક્યુ તત્ત્વ શ્વાસોચ્છ્વાસમાં ચાલે છે, તે તપાસવું । કાર્યું છે કે :—“પૃથ્વીતત્ત્વ અને જલતત્ત્વને વિષે નિદ્રાનો ત્યાગ કરવો શુભકારી છે, પળ અગ્નિ, વાયુ અને આકાશ તત્ત્વોને વિષે તો તે દુઃખદાયક છે । 10 શુક્લપક્ષના પ્રાતઃકાલમાં ચન્દ્રનાડી અને કૃષ્ણપક્ષના પ્રાતઃકાલમાં સૂર્યનાડી સારી જાણવી । શુક્લપક્ષમાં અને કૃષ્ણપક્ષમાં ત્રણ દિવસ—એકમ, વીજ અને ત્રીજ સુધી પ્રાતઃકાલમાં અનુક્રમે ચન્દ્રનાડી અને સૂર્યનાડી શુભ જાણવી । અજવાઢી પડવેથી માંડીને પહેલા ત્રણ દિવસ (ત્રીજ) સુધી ચન્દ્રનાડીમાં વાયુતત્ત્વ વહે, તે પછી ત્રણ દિવસ (ચોથ, પાંચમ અને છઠ) સુધી સૂર્યનાડીમાં વાયુતત્ત્વ વહે; એ રીતે આગઢ ચાલે તો શુભ જાણવું, પળ ઈથી ડલરું ઈટેલે પહેલા ત્રણ દિવસ સૂર્યનાડીમાં વાયુતત્ત્વ અને પાછલા ત્રણ દિવસમાં 15 ચન્દ્રનાડીમાં વાયુતત્ત્વ એ પ્રમાણ ચાલે તો દુઃખદાયી જાણવું । ચન્દ્રનાડીમાં વાયુતત્ત્વ ચાલતાં છતાં જો સૂર્યનો ડદય થાય તો સૂર્યના અસ્ત સમયે સૂર્યનાડી શુભ જાણવી તથા જો સૂર્યને ડદયે સૂર્યનાડી વહેતી હોય તો અસ્તને સમયે ચન્દ્રનાડી શુભ જાણવી ।”

વાર, સંક્રાંતિ અને ચન્દ્રરાશિમાં રહેલ નાડીનું ફલ

કેટલાકના મતે વારને અનુક્રમે મૂર્ય ચન્દ્રનાડીના ડદયને અનુસરી ફલ જણાવેલ છે તે આ 20 રીતે .—‘રવિ, મગલ, ગુરુ અને શનિ આ ચાર વારને વિષે પ્રાતઃકાલમાં સૂર્યનાડી તથા સોમ, બુધ અને શુક્ર એ ત્રણ વારને વિષે પ્રાતઃકાલમાં ચન્દ્રનાડી વહેતી હોય તે સારી’ । કેટલાકના મતે સંક્રાંતિના અનુક્રમથી મૂર્ય અને ચન્દ્રનાડીનો ડદય કહેલો છે । તે આ રીતે :— ‘મેષ સંક્રાંતિ વિષે પ્રાતઃકાલમાં સૂર્યનાડી અને વૃષભ સંક્રાંતિને વિષે ચન્દ્રનાડી સારી ઇત્યાદિ ।’ કેટલાકના મતે ચન્દ્રરાશિના પરાવર્ષનના ક્રમથી નાડીનો વિચાર છે, જેમ કે—‘સૂર્યના ડદયથી માંડીને એકેક નાડી અઢી ઘડી નિરત્તર વહે છે । રહેંટના ઘડા 25 જેમ અનુક્રમે વારવાર ભરાય છે અને ઁાલી થાય છે તેમ નાડીઓ પળ અનુક્રમે ફરતી રહે છે । છત્રીશ ગુરુ વર્ણ (અક્ષર) નો ડચ્ચાર કરતાં જેટલો કાઢ લાગે છે, તેટલો કાલ પ્રાણવાયુને એક નાડીમાંથી બીજી નાડીમાં જતાં લાગે છે ।’

પાંચ તત્ત્વોનું સ્વરૂપ, ક્રમ, કાલ, તથા તેનું ફલ

ઈવી રીતે પાંચ તત્ત્વોનું પળ સ્વરૂપ જાણવું, તે આ પ્રમાણે:—“અગ્નિતત્ત્વ ડંચું, જલતત્ત્વ 30 નીચું, વાયુતત્ત્વ આઢું, પૃથ્વીતત્ત્વ નાસિકાપુટની ડંદર અને આકાશતત્ત્વ સર્વે બાજુ વહે છે । વહેતી મૂર્ય અને ચન્દ્રનાડીમાં અનુક્રમે વાયુ, અગ્નિ, જલ, પૃથ્વી, અને આકાશ એ પાંચ તત્ત્વો વહે છે અને એ ક્રમ હ્રહંમેશનો જાણવો । પૃથ્વી તત્ત્વ પચાસ, જલતત્ત્વ ચાલીસ, અગ્નિતત્ત્વ ત્રીસ, વાયુતત્ત્વ વીસ અને આકાશતત્ત્વ દસ પઢ વહે છે । પૃથ્વી અને જલતત્ત્વ વહેતા હોય ત્યારે શાન્ત્યાદિ કાર્યોમાં સુંદર ફલ પ્રાપ્ત થાય છે ।

कूर तथा अस्थिरादि कार्यने विपे अग्नि, वायु अने आकाश ए त्रण तत्त्वोयी सारु फल थाय छे । आयुष्य, जय, लाभ, धान्यनी उपपत्ति, वृष्टि, पुत्र, संप्राम, प्रश्न, जवुं अने आववु पटला कार्यमां पृथ्वीतत्त्व अने जलतत्त्व शुभ छे, अग्नितत्त्व अने वायुतत्त्व शुभ नथी । पृथ्वीतत्त्व होय तो कार्यसिद्धि धीरे धीरे अने जलतत्त्व होय तो तरत ज जाणवी ।”

5 चन्द्र-सूर्य-नाडी वहे त्यारे क्या करवा योग्य कार्यों छे ?

“पूजा, द्रव्योपाजन, विवाह, विछादिनु अथवा नदीनु उल्लंघन, जवु, आववु, जीवित, घर-क्षेत्र इत्यादिकनो सप्रह, खरीदतुं, बेचतु, वृष्टि, राजादिकनी सेवा, खेती, शत्रुनो जय, विद्या, पशुभिपेक इत्यादि शुभ कार्यमा चन्द्रनाडी वहेती होय तो शुभ छे । तेम ज कोई कार्यनो प्रश्न अथवा कार्यनो आरंभ करवाने समये डावी नासिका वायुयी पूर्ण होय, अथवा तेनी अदर वायु प्रवेश करतो होय, तो निश्चे काथमिदि 10 थाय ।” वधनमां पडेला, रोगी, पोताना अधिकारथी भ्रष्ट थयेला पुरुषोना प्रश्न, सप्राप्त, शत्रुनो मेलाप, सहसा आवेलो भय, स्नान, पान, भोजन, गई वस्तुनी शोधखोज, पुत्रने अर्थे स्त्रीनो मयोग, विवाद तथा कोई पण कूर कर्म पटली वस्तुमां सूर्यनाडी सारी छे ।”

सूर्य तथा चन्द्र वधने नाडीमां करवा योग्य विशिष्ट कार्यों

कोई टेकाणे एम वहेल छे के “विधानो आरंभ, दीक्षा, शासनो अभ्यास, विवाद, राजानु दर्शन, 15 गीत इत्यादि तथा मन्त्रयन्त्रादिकनु साधन पटला कार्यमां सूर्यनाडी शुभ छे । जमणी अथवा डावी जे नासिकामा प्राणवायु एकसंगथे चालतो होय, ते वाजुनो पग आगल मूकीने पोताना घरमांथी बहार नाकळु । सुख, लाभ अने जयना अर्थी पुरुषोण पोताना देवादार, शत्रु, चोर, झगडाखोर इत्यादिकने पोताना शून्यागे (डावी बाजू ?) राखवा । कार्यसिद्धिनी इच्छा करनार पुरुषोण स्वजन, पोतानो स्वामी, गुरु तथा 20 बीजा पोताना हितचितक ए सर्व लोकने पोताना जीवागे (जमणी बाजू ?) राखवा । पुरुषे विज्ञाना उपरथी ऊठतां जे नासिका पवननाःप्रवेशथी परिपूर्ण होय, ते नासिकाना भागनो पग प्रथम भूमि उपर मूकवो ।”

नवकार गणवानो विधि

श्रावके उपर्युक्त विधिथी निद्रानो त्याग करीने परम मगलने अर्थे अत्यंत बहुमानपूर्वक नवकार मंत्रना वर्णानु कोई न साभळे एवी रीते (मनमा) स्मरण करवु । कहु छे के :—‘शय्यामां रखा रखा 25 नवकार गणवो होय तो, मंत्रनो अविनय निवारवाने माटे मनमां ज गणवो ।’ बीजा आचार्यो तो एम कहे छे के—‘एवी कोई पण अवस्था नथी के जेनी अदर नवकार मन्त्र गणवानो अधिकार न होय, एम मारनिने “नवकार हमेश माफक गणवो । आ वने मनो प्रथम पंचाशकनी वृत्तिमा कव्वा छे । प्राञ्जदिनकृत्यमां तो एम कहु छे के ‘शय्यानुं स्थानक मूकीने नीचे भूमि उपर बेसी भावबधु तथा जगतना नाथ नवकार मंत्रनुं स्मरण करवु ।’ यतिदिनचर्यामां आ रीते कहु छे के, ‘रात्रिने पाछले 30 पहेरे बाल, वृद्ध इत्यादि सर्व साधुओ जागे छे अने सात आठ वार नवकार मंत्र गणे छे ।’ एवी रीते नवकार गणवानो विधि जाणवो ।

जपना प्रकार—कमलबंधजप, हस्तजप वगैरे

निद्रा करीने उठेलो पुरुष मनमां नवकार गणतो शय्यानो त्याग करे, पवित्र भूमि उपर उभो रही अथवा पद्मासन के सुखासने बेसी पूर्व दिशाए के उत्तर दिशाए मुख करी अथवा जिनप्रतिमा के 35 स्थापनाचार्य समुख चितनी एकाग्रता वगैरे करवाने अर्थे (१) कमलबंधथी अथवा (२) हस्तजपथी नवकार

मन्त्र गणे । (१) तेमा कल्पित आठ पत्रवाळा कमळनी कर्णिकामां प्रथम पद स्थापन करतु । पूर्व, दक्षिण, पश्चिम तथा उत्तर दिशाना दळ उपर अनुक्रमे वीजुं, वीजुं चोथुं अने पांचमुं पद स्थापन करतुं अने नैऋत्य, वायव्य, अग्नि अने ईशान ए चार कोण दिशामां बाकी रहेलां चार पद अनुक्रमे स्थापन करावां ।

श्रीहेमचन्द्रमूर्तिजी ए योगशास्त्रना आठमा प्रकाशमां कव्युं छे के "आठ पाखडीना श्वेतकमळनी कर्णिकाने विषे चित्त स्थिर राखीने त्या पवित्र सात अक्षरानो मंत्र—'नमो अरिहंताणं' नुं चितवन करतुं । 5 पूर्वोदि चार दिशानी चार पांखडीने विषे अनुक्रमे सिद्धादि चार पदनु अने विदिशाने विषे बाकीना चार पदनु चितवन करतुं । मन, वचन अने कायानी शुद्धिची जो ए रीते एकसो आठ वार मौन राखीने नवकारतुं चितवन करे, तो तेने भोजन करावा छता पण उपवासतुं फल अवश्य मळे छे ।" नद्यावर्त, शंखावर्त इत्यादि प्रकारची हस्तजप करे तो पण इष्टसिद्धि आदिक घणा फलनां प्राप्ति थाय छे । कव्युं छे के—“जे भव्य हस्तजपने विषे नद्यावर्त वार संख्याए नव वार एटले हाथ उपर फरतां रहेलां वार स्थानक (वेदाओ) 10 ने विषे नव वखत अर्थात् एक सो ने आठ वार नवकार मन्त्र जपे, तेने पिशाचादि व्यन्तरो उपद्रव करे नही । बधनादि मष्ट होय तो विपरीत (उलटा) शंखावर्तची अक्षरोना के पदोनो विपरीत क्रमची नवकार मंत्रनो लक्षादि मल्या सुधी पण जप करवो, जेची क्लेशनो नाश वगेरे तरत ज थाय ।

उपर वहेलो कमलबंध जप अथवा हस्तजप करवानां शक्ति न होय तो, मंत्र, रत्न, रुद्राक्ष इत्यादिकनी नोकारवाली पोताना हृदयना समश्रेणिमां राखी पहेरेला वरुने के पगने स्पर्श करे नहि, एवी 15 रीते धारण करची अने मेरुनु उल्लघन न करता विधि प्रमाणे जप करवो । केम के—“अंगुलिना अग्रभागची, व्यग्र चित्तची तथा मेरुना उल्लेखनी करेलो जप प्रायः अल्प फलने आपनारो थाय छे । लोकसमुदायमा जप करावा करता एकांतमा जप करवो ते, मन्त्राक्षरनो उच्चार करीने करावा करता मौनपणे करवो ते अने मौनपण करावा करता पण मनना अदर करयो ते श्रेष्ठ छे ।” ए त्रणे जपमां पहेलां करतां बीजो अने वीजा करता वीजो श्रेष्ठ जाणवो । “जप करतां थाकी जाय तो ध्यान करतुं अने ध्यान करता थाकी 20 जाय तो जप करवो तेमज बनेची थाकी जाय तो स्तोत्रनो पाठ करवो एम गुरुमहाराजे कव्युं छे ।”

श्रीपादलिप्तमूर्तिजी रचेली प्रतिष्ठापद्धतिमां पण कव्युं छे के :—“मानस, उपांशु अने भाष्य एम जापना त्रण प्रकार छे । केवल मनोवृत्तिची उपपन्न थयेलो अने मात्र पोते ज जाणी शके तेने मानसजाप कहे छे । बीजी व्यक्ति सामळे नही तेवी रीते मनमां बोलवा पूर्वक जे जाप करवामां आवे तेने उपांशु जाप कहे छे । तथा बीजा सांभळी शके तेवी रीते जाप करवामां आवे तेने भाष्यजाप 25 कहेवामा आवे छे । पहेलो मानस जाप शान्ति वगेरे उत्तम कार्यां माटे, बीजो उपांशु जाप पुष्टि वगेरे मध्यम कोटिना कामोने माटे अने वीजो भाष्य जाप जारण, मारण वगेरे अधम कोटिना कार्यां माटे साधक तेनो उपयोग करे छे । मानस जाप अति प्रयत्नवडे साध्य छे अने भाष्य जाप हलका फलने आपनारो छे, तेची सोने माटे साधारण एवा उपांशु जापनो उपयोग करवो जोईए ।

नवकारना सोळ, छ, चार अने एक अक्षरनो विचार—

30

चित्तनी एकाग्रता माटे साधके नवकारनां पांच अथवा नव पदोने अनानुपूर्वीची पण गणवा जोईए अने साधक तो त्यासुधी करे के नवकारना प्रत्येक पद अने अक्षरने पण फेरवीने गणे । योगशास्त्रना आठमा प्रकाशमां कव्युं छे के :—“अरिहंत-सिद्ध-आयरेअ-उवउद्याय-साहु ” ए पच परमेष्ठिना नामरूप सोळ अक्षरनी विधानो बसो वार जाप करे तो उपवासतुं फल मळे, तेम ज 'अरिहंत-सिद्ध' ए छ अक्षरनो मंत्र त्रणसो वार, 'अरिहत' ए चार अक्षरनो मंत्र चारसो वार अने 'अ' ए एक 35

- अक्षराना मन्त्रने पांचसो वार जाप करनार उपवासतुं फल मेळवे छे ।” आ फल जापमां जीवनी सत्प्रवृत्ति थाय ए माटे ज जणावेल छे, बाकी तो वास्तविक रीते नवकारना जपतुं फल स्वर्ग अने मोक्ष छे । ते उपरांत ‘असिआउसा नमः’ ने अंगे जणाव्युं छे के ‘अ’ नामिकमलने विषे, ‘सि’ मस्तकने विषे, ‘आ’ मुख-कमलमां, ‘उ’ हृदयकमलमां अने ‘सा’ कठने विषे स्थापीने पण ध्यान करतुं । आ उपरांत सर्वकल्याण-
- 5 कर एवा ‘नमः सिद्धेभ्यः’ वगैरे बीजा मंत्रोतुं पण स्मरण करी चित्तनी एकाग्रता करवी ।

ऐहिक फलनी इच्छावाळा पुरुषोए ‘ॐ नमो अरिहंताणं’ इत्यादि उच्चारपूर्वक आ नवकार मन्त्र गणवो । पण जेमने केवल निर्वाणपद—मोक्षपद प्राप्तिनी ज कामना होय तेओए उच्चार रहित नवकारतुं ध्यान करवु । आवी रीते वर्ण, पद वगैरे जुदां जुदां पाडी अरिहंतादिकना ध्यानमा लीन यवा माटे अनेक रीतिओ क्रमशः योजवी । जापादिक बहू फलने आपनारां छे । कथुं छे के :—

- 10 ‘क्रोडो पूजा समान एक स्तोत्र छे, क्रोडो स्तोत्र समान एक जाप छे, क्रोडो जाप सरखुं एक ध्यान छे अने क्रोडो ध्यान समान एक लय एटले चित्तनी एकाग्रता छे ।’

ध्याननां स्थल अने कालादिकनी विचार

- ध्याननी सिद्धि माटे जिनेश्वर भगवतोना जन्म वगैरे कल्याणकनी भूमिओ, तीर्थस्थानो तेम ज पवित्र तथा एकान्त स्थलनो साधके उपयोग करवो जोईए । ते माटे ध्यानज्ञानकमा कह्य छे के :—“जी, 15-पशु, नपुंसक तथा कुशील (वेद्यादि) थी रहित मुनिनुं स्थान होवु जोईए अने ध्यान अवस्थामा पण आवुं ज स्थान आवदयक छे ।” आ स्थाननी अपेक्षा सामान्य साधको माटे छे पण जेमणे मन, वचन अने कायाना योग स्थिर कर्या होय अने ध्यानमां निश्चल रही शकता होय तेवा मुनिओ तो गमे तेवा माणमोयी भरपूर लतामां, रणमां, अरण्यमां, श्मशानमां के शून्य स्थलमा एक सरखी रीते चित्तनी स्थिरता केळवी शके छे । आधी ज्यां मन, वचन अने कायानी स्थिरता रहे अने कोई पण जीवने पोतानाथी हरकत न थाय 20 तेवुं स्थान ध्यान माटे योग्य छे । जेवी रीते स्थान माटे कह्यु तेवी ज रीते काल माटे पण जाणवु । जे समये मन, वचन, कायाना योग उत्तम समाधिमां रहेना होय ते समये ध्यान करवु । ध्यान माटे रात्रि के दिवसनो कोई जातनो कालभेद नथी । साधके एटलुं खास विचारवु के जे समय पोताना देहने पीडाकारी न होय, ते समय ध्यान माटे योग्य समजवो । ध्यान पद्मासने करवु, उभा रहिने करवु, बेसीने करवु के कई रीते करवु तेनो पण खास नियम नथी । कारण के सर्व कालमां, सर्व देशमां अने भिन्न भिन्न सर्व 25 अवस्थामां साधक मुनिओ केवलज्ञान पाम्या छे; माटे ध्यानना संबंधमां देशनो, कालनो अने देहनी अवस्थानो कोई पण नियम सिद्धान्तमां कखो नथी । अर्थात् मन, वचन अने कायाना योग समाधिमां रहे तेस्रो प्रयत्न करवो जोईए ।

दरेक अवस्थामां नवकारनी उपकारकता

- नवकार मंत्रनुं स्मरण आ लोको अने परलोक वनेमां शयुं ज उपकारक छे । महानिशीथ 30 सूत्रमां कथुं छे के—‘नवकार मन्त्रनुं भावयी चिंतन कयुं होय तो चोर, जंगली प्राणी, सर्प, पाणी, अग्नि, बंधन, राक्षस, संप्राम अने राजानो भय नाश पामे छे । तेम ज अन्य प्रबंधमा पण कथुं छे के :—बालकनो जन्म थाय त्यारे नवकार गणवो, कारण के तेथी उत्पन्न धनार जीवने भविष्यमा सारा फलनी प्राप्ति थाय, अने मरण समये पण तेने नवकार संभळाववो, जे संभळाववाथी शुभ अध्यवसाय यतां सद्गति मळे । आपत्तिओमां नवकार गणवाथी आपत्तिओ नाश पामे छे । ऋद्धि-सिद्धिना 35 प्रसंगमां पण हरहंमेश नवकार-मंत्रनुं स्मरण करवुं । तेथी ऋद्धि स्थिर रहेवा पूर्वक वृद्धि पामे छे ।’

नवकार गणवाधी केटलुं पाप खपे तेनो विचार

शास्त्रमां जणाव्युं छे के नवकारनो एक अक्षर गणवाधी सात सागरोपमनुं पाप खपे, 'तेनुं एक पद गणवामां आवे तो पचास सागरोपमनुं पाप ओछुं थाय । तेम ज एक संपूर्ण नवकार पांचसो सागरोपमनु पाप खपावे । जे भव्य जीव विधिपूर्वक श्रीजिनेश्वर भगवंतनी पूजा करीने एक छाख नवकार मन्त्र गणे तो ते शंका रहित तीर्थकर नामकर्म बांधे छे । जे जी । आठ क्रोड, आठ लाख, आठ हजार, आठ सो अने आठ 5 (८०८०८८०८) वार नवकार मन्त्र गणे ते त्रीजे भवे मुक्ति पांमे छे ।

नवकार स्मरणधी आ लोक अने परलोक फल संबन्धी दृष्टान्त

नवकार माहात्म्य उपर आ लोकना फल संबन्धमां श्रेष्ठिपुत्रक शिवकुमारनुं दृष्टान्तः—

'शिवकुमार जुगट्टुं वगरे रमवाधी भयंकर दुर्व्यसनी बन्यो हतो तेथी, पिताए तेने शिक्षामण आपी के ज्यारे तु कोई भयङ्कर मुक्केलीमां आवी पडे त्यारे नवकार मन्त्र गणजे । समय जतां पिता 10 मृत्यु पांम्या । शिवकुमार धन खोई बेठो, अने धननी लालचे कोई सुवर्ण पुरुष साधता त्रिदंडीनो उत्तर साधक थयो । अंधारी चौदसनी रात्रिए धमशानमां त्रिदंडीए तेने शबना पग घसवानुं काम भळाव्यु । त्रिदंडीनी गोठवण एवी हती के शब मन्त्रविधि पूर्ण थये उत्तर साधकने हणे अने तेमाथी सुवर्णपुरुष थाय, ते मेलवी अखण्ड सुवर्ण निधान प्राप्त करतुं । शबनो पग घसनां शिवकुमारना मनमा भयनो संचार थयो । तेने पितानु वचन याद आव्यु, आधी तेणे मनमा नवकार मंत्रनो जाप शरू 15 कर्यो । शब उभु थयु पण उत्तरसाधकने नवकार मंत्रनी शक्तिना प्रतापे हणी शक्युं नहि । शबे क्रोधित थई त्रिदंडीने हण्यो अने तेमाथी सुवर्णपुरुष थयो, आ सुवर्णपुरुष शिवकुमारे प्रहण कर्यो । त्यार पडी शिवकुमार सुधरी गयो, धर्ममा स्थिर थयो अने तेणे लक्ष्मीनो उपयोग जिनमंदिर बधाववा वगरे सारा कार्यामां कर्यो ।'

परलोकना फल संबन्धमा वड उपर रहेल समझीनु दृष्टान्त छे—'सिंहलाधिपति राजानी पुत्री 20 पिता साथे सभामां बेठी हती, तेवामां एक पुरुषने सभामां लीक आवी । लीक पडी तुते ते पुरुषे 'नमो अरिहताण' कथुं । आ पद सांभळतां राजकुमारीने मूर्छा आवी अने तेने जातिस्मरण ज्ञान थयुं । मूर्छा वळ्या पडी राजकुमारीए पिताने पोताना पूर्व भवनी वात कही अने जणाव्युं के हु पूर्वभवमां समझी हती । एक पारधीए मने बाण मार्युं । हुं मूर्छा खाईने नीचे पडी तरफडती हती तेवामां एक मुनिराजे मने नवकार मंत्रनु स्मरण कराव्युं । आ स्मरणधी हु आपने त्यां पुत्रीरूपे अवतरी छुं । त्यारपडी राजकुमारी पचास 25 वहाण भरी पोताना समझीपणानो देह ज्यां आगल पळ्यो हतो ते भरुचमां आवी अने त्या समलिकाविहार कराव्यो ।

आ रीते उठतां नवकार मन्त्र गणवो जोईए तेनी व्याख्या थई ।

धर्मजागरिका

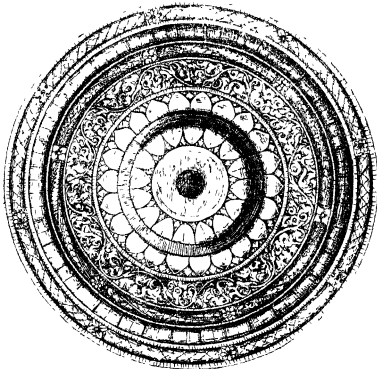
नवकारमन्त्रना स्मरण पडी धर्मजागरिका करवी ।

પરિચય

યુગપ્રધાન તપાગચ્છ્રીય શ્રીસોમસુન્દરસૂરિજીના શિષ્ય અને 'સંતિકર' સ્તોત્રના કર્તા શ્રીમુનિ-
સુન્દરસૂરિજીની ૫૪ મી પાટે થયેલા શ્રીરત્નશેખરસૂરિ વિરચિત અને શેઠ દેવચંદ લાલભાઈ જૈન પુસ્તકોદ્ધાર
સંસ્થાથી વીર સં. ૨૪૬૬ મા પ્રકાશિત 'શ્રીશ્રાદ્ધવિધિપ્રકરણ' નામક ગ્રન્થથી આ સન્દર્ભ તારવવામા
5 આવેલ છે. આ ગ્રન્થની રચના વિ. સ. ૧૫૦૬ માં થઈ છે એમ તેઓશ્રીજી મૂલગ્રન્થ ઉપર સ્વોપજ્ઞ ૬૭૬૧
શ્લોક પ્રમાણ 'શ્રાદ્ધવિધિ વૈામુદી' નામક વૃત્તિની પ્રસારિતમાં સ્પષ્ટ રીતે જણાવ્યું છે.

ગુજરાતી અનુવાદ પ. મકનલલ શર્વેત્ચંદ દ્વારા સંપાદિત 'શ્રાદ્ધવિધિપ્રકરણ'માંથી અલ્પ ફેરફાર
સાથે અહીં રજૂ કરેલ છે.

उपा० श्रीयशोविजयजीकृत-
'द्वात्रिंशद्-द्वात्रिंशिका' संदर्भः

अर्हमित्यक्षरं यस्य, चित्ते स्फुरति सर्वदा ।

परं ब्रह्म ततः शब्द-, ब्रह्मणः सोऽधिगच्छति ॥ २८ ॥

5

परःसहस्राः शरदां, परे योगमुपासताम् ।

हन्ताहन्तमनासेव्य, गन्तारो न परं पदम् ॥ २९ ॥

आन्मायमर्हतो ध्यानात्, परमात्मत्वमश्नुते ।

रसविद्धं यथा ताञ्च, स्वर्णत्वमधिगच्छति ॥ ३० ॥

पूज्योऽयं स्मरणीयोऽयं, सेवनीयोऽयमादरात् ।

अस्यैव शासने भक्तिः, कार्या चेष्टेतनास्ति वः ॥ ३१ ॥

10

साग्नेतन्मया लब्धं, श्रुताच्चेरवगाहनात् ।

भक्तिर्भागवती बीजं, परमानन्दसंपदाम् ॥ ३२ ॥

अनुवाद

अर्ह एवो अक्षर जेना चित्तमां सदा स्फुरे छे; ते अहं रूप शब्दब्रह्मधी परब्रह्म (मोक्ष) ने 15 प्राप्त करे छे ॥ २८ ॥

अन्य लोको हजारो वर्ष सुधी योगनी उपासना करो, परन्तु अरिहंतनी उपासना कर्या विना तेओ मोक्षने प्राप्त करी शकता नथी ॥ २९ ॥

जेम रसयी त्रिद्ध एतु तांबु सुवर्ण बनी जाय छे तेम अरिहंतना ध्यानधी आ आत्मा परमात्मा बनी जाय छे ॥ ३० ॥

आ अरिहंत पूज्य छे, स्मरणीय छे अने आदर पूर्वक सेववा योग्य छे । अने जो तमाराभां चेनना-बुद्धि होय तो आ अरिहंतना ज शासनमा भक्ति राखवी जोईए ॥ ३१ ॥

शास्त्रसमुद्रतुं अवगाहन करतां मने आ ज सार प्राप्त थयो छे के परम आनन्दरूपी संपत्तिनुं मूल कारण अरिहंतदेवनी भक्ति ज छे ॥ ३२ ॥

परिचय

25

उपा. श्री यशोविजयजीकृत 'द्वात्रिंशद्-द्वात्रिंशिका' ग्रंथनी 'जिनमहस्वद्वात्रिंशिका' नामनी चौथी द्वात्रिंशिका (बत्रीशी) मांथी प्रस्तुत संदर्भ अहीं लेवामां अल्यो छे । सूत्रमी शान्तिमां थयेल महोपाध्याय श्रीयशोविजयजीनो विशेष परिचय 'यशोविजयस्मृतिप्रंथ' मांथी जाणी शकाय छे ।

[८१-३६]

प्रकीर्ण-श्लोकाः

- अर्हन्तो भगवन्त इन्द्रमहिताः सिद्धाश्च सिद्धिस्थिताः
आचार्या जिनशासनोन्नतिकराः पूज्या उपाध्यायकाः ।
5 श्रीसिद्धान्त-सुपाठका मुनिवरा रत्नत्रयाराधकाः,
पञ्चैते परमेष्ठिनः प्रतिदिनं कुर्वन्तु वो मङ्गलम् ॥ १ ॥
- प्रापदैवं तव नुतिपदैर्जीवकेनोपादिष्टैः,
पापाचारी मरणसमये सारमेयोऽपि सौख्यम् ।
कः सन्देहो यदुपलभते वासवश्रीप्रसृत्तं,
10 जल्पञ्जाप्यैर्मणिभिरमलैस्त्वन्नमस्कारचक्रम् ॥ २ ॥
- मन्त्रं संसारसारं त्रिजगदनुपमं सर्वपापारिमन्त्रं,
संसारोच्छेदमन्त्रं विषमविषहरं कर्मनिर्मूलमन्त्रम् ।
मन्त्रं सिद्धिप्रधानं शिवसुखजननं केवलज्ञानमन्त्रं,
मन्त्रं श्रीजैनमन्त्रं जप जप जपितं जन्मनिर्वाणमन्त्रम् ॥ ३ ॥

15

अनुवाद

इन्द्रो बडे पूजायेला अरिहंत भगवंतो, सिद्धि स्थानमां रहेला सिद्ध भगवंतो, जिनशासननी उन्नति करनारा पूज्य आचार्य भगवंतो, श्रीसिद्धान्तने सारी गीते भणावनारा उपाध्याय भगवंतो, अने रत्नत्रयीतुं आराधन करनारा मुनि भगवंतो, ए पांचे परमेष्ठिओ प्रतिदिन तमारु मंगल करो ॥ १ ॥

20

(हे जिनवर !) पापी एवो कुतरो पण जीवक (महाराजा सत्यन्धरना पुत्र) बडे संभळावेला आपनां नमस्कार (पचनमस्कार)नां पदोने मरण समये साभळीने देवताई सुखने पाय्यो । तो पड्डी जप माटे वपराता निर्मूल मणिओनीं माळावडे नमस्कारचक्रने जपतो सुरेन्द्रनी संपत्तिंतुं स्वामीपणुं मेळवे तेमां शो संदेह ? ॥ २ ॥

संसारमां सारभूत, त्रणे जगतमां अनुपम, सर्व पापरूपी शत्रुओने वशमा करनार, संसारनो उच्छेद करनार, कालकूट क्षेरनो नाश करनार, कर्मेने निर्मूलन करनार, मोक्षने माटे प्रधान मन्त्र, शिवसुखने उत्पन्न करनार तथा केवल ज्ञानने आपनार जिनभाषित श्री नमस्कार मन्त्रनो तुं जाप कर, जाप कर । जाप करायेलो आ मन्त्र सिद्धिने आपनारो छे ॥ ३ ॥

आकर्षन् मुक्तिकान्तां सुरपतिकमलां दुर्विधस्यापि वश्यं,
कुर्वन्नुचाटयंश्चाशुभमथ रचयन् द्वेषमन्तर्द्विषां च ।
तन्वानः स्तम्भमुच्चैर्भवभवविपदां किञ्च मोहस्य मोहं,
पुंसस्तीर्थेशलक्ष्मीमुपनयति नमस्कारमन्त्राधिराजः ॥ ४ ॥

अर्हन्तो ज्ञानभाजः सुरवरमहिताः सिद्धिसिद्धाश्च सिद्धाः,
पञ्चाचारप्रवीणाः प्रवरगुणधराः पाठकाश्चागमनाम् ।
लोकं लोकेशवन्द्याः प्रवरयतिवराः साधुधर्माभिलीनाः,
पञ्चाप्येते सदा नः विदधतु कुशलं विघ्ननाशं विधाय ॥ ५ ॥

अपवित्रः पवित्रो वा, सुस्थितो दुःस्थितोऽथवा ।
ध्यायेत् (यन्) पञ्च-नमस्कारं, सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ६ ॥

अनादिमूलमन्त्रोऽयं, सर्वव्याधिविनाशकः ।
मङ्गलेषु च सर्वेषु, प्रथमं मङ्गलं मतः ॥ ७ ॥

मुक्तिरूपी स्त्रीनुं आकर्षण करनार, देवेन्द्रोनी लक्ष्मीने पण वश करनार, अशुभनुं उच्चाटन करनार, अनरंग शत्रुओ प्रत्ये द्वेष पेदा करनार, संसारनी विपत्तिओनुं स्तम्भन करनार अने मोहन पण मोहन करनार आ नमस्कार मन्त्राधिराज मनुष्यने तीर्थकरनी लक्ष्मी मेठ आपे छे ॥ ४ ॥

केवल ज्ञानने धारण करनारा अने इन्द्रोधी पण पूजित एवा अरिहंत भगवंतो, सिद्धिपदने जेओ बर्या छे एवा सिद्धो भगवंतो, पांच प्रकारना आचारमां कुशल एवा आचार्य भगवंतो, श्रेष्ठ गुणोने धारण करनार अने आगमोनु अध्ययन करावनार श्री उपाध्याय भगवंतो तथा साधु धर्मनुं पालन करवामा लीन अने देवेन्द्रोने पण बंदनीय एवा श्रेष्ठ मुनि भगवंतो—आ पांचे परमेष्ठिओ अमारा विघ्नोने नाश करीने अमारं सदा कुशल करो ॥ ५ ॥

अपवित्र होय के पवित्र होय अथवा सुखी होय के दुःखी होय, पंच-नमस्कारनुं जे ध्यान करे ते सर्व पापोधी मुक्त बने छे ॥ ६ ॥

आ (नमस्कार) मंत्र अनादि मूल-मंत्र छे, सर्व व्याधियोने नाश करनार छे अने सर्व मंगलोमा प्रथम-उत्कृष्ट मंगल छे ॥ ७ ॥

[८२-३७]

अज्ञातकर्तृकः—
श्रीपञ्चपरमेष्ठिस्तवः

- 5 भक्तिव्यक्तिपुरस्सरं प्रणिदधे विस्तीर्णमोहोदधे-
निस्तीर्णान् परमेष्ठिनः कृततमखासान् प्रकाशात्मनः ।
पञ्चाऽप्युच्चतरान् क्षमाधरवरान् निस्तुल्यकल्याणकान् .
प्रीतिस्फीतिनिबंधनं सुमनसां तन्मन्दरागोत्तमान् ॥ १ ॥
- अर्हन्तः स्वपरार्थसम्पदुदयप्रादुर्भवद्वैभवाः,
स्तोनव्या जगतां गतान्धतमसः प्राणिप्रमाणीकृताः ।
10 मन्मार्गे प्रथमप्रधानवचनव्यालुप्रमिध्यापथा,
भूयांसुर्भविनां भवाधिशमना देवाधिदेवाः श्रिये ॥ २ ॥
- आहुर्यान् सुकृतस्य सर्वकृतिनामैकान्तिकात्यन्तिकं,
सिद्धानन्तचतुष्टयं फलमपव्याधिच्छिन्नाधिध्रुवं ।
×××× विशेषशेखरसमं व्यावाधया वाधितं^१,
15 सिद्धाः सिद्धिपदं सतां विदधतां ते संगतं सन्ततम् ॥ ३ ॥
- आचाराचरणं सतां वितरणं सन्दोमुपीसम्पदां,
दोषाणां विनिवर्त्तनं गुणततेर्निर्वर्त्तनं निःस्पृहं ।
तीर्थाधीशकृतपृथुप्रवचनप्रोद्गासनं प्रत्यहं,
20 कुर्याणाः स्वरवाणभङ्गनिपुणास्ते सृगिसुराः श्रिये ॥ ४ ॥
- सम्यग्दर्शनबोधसंयमसमाधानप्रधानप्रभा-
भूयः शिष्यसमूहसंगतमतिव्युत्पत्तिसिद्धिक्रमाः ।
श्रीमदवाचकपुंगवाः शुभतरोदकाः कुतर्कातिगाः,
सूत्रार्थोभयवेदिनः प्रतिदिनं पुष्पन्तु पुण्योदयम् ॥ ५ ॥
- ज्ञानार्थैः शिवसाधकाः प्रतिपदं व्यापादका विद्विषां,
25 सम्पन्नाः श्रुतसम्पदां प्रतिपदा पापापदानन्ददाः ।
गङ्गातुङ्गतरङ्गसंगतगुणश्रेणिमणिसिन्धवाः,
साग्निर्ध्वं शुभसंयमाध्वनि सदा तन्वन्तु वः साधवः ॥ ६ ॥
- पञ्चाचाररमाविलासरसिकाः पञ्चप्रमादद्विषः,
पञ्चज्ञानमयाः प्रपञ्चविमुखाः पञ्चव्रतामोदयाः ।
30 दृष्यन् पञ्चहृषीककुञ्जघटा पञ्चत्वपञ्चाननाः,
पञ्च श्रीपरमेष्ठिनः प्रणमतां पुष्पन्तु नः संपदम् ॥ ७ ॥

सम्यग्ध्येयशिरोमणिं दिनमणिं विष्वक्तमस्त्रासने,
 सर्वाभीष्टपरम्परावितरणे चिन्तामणिं प्राणिनाम् ।
 श्रुत्वा श्रीपरमेष्ठिपञ्चकमहं सिद्धयर्थमभ्यर्थये,
 भूयो भक्तिः भवे भवे मम भवेत् तद्ध्यानलीनं मनः ॥ ८ ॥

॥ इति श्रीपञ्चपरमेष्ठिस्तवः ॥

5

परिचय

आ पञ्चपरमेष्ठि स्तव श्रीलालभाई दलपतभाई भारतीय संस्कृति विद्यामंदिर, अहमदाबादना
 हस्तलिखित प्रणेता संग्रहमांथी उपलब्ध थयुं छे । जेनो पोथी न. ४५७०, जनरल न. ११५० (१) छे
 आ प्रत एक पानानी छे । आ स्तवना कर्ता विषे माहिती मळी नथी ।

शिवमस्तु सर्वजगतः परहितनिरता भवन्तु भूतगणाः ।
 दोषाः प्रयान्तु नाशं सर्वत्र सुखी भवतु लोकः ॥

शुद्धि पत्रक*

पृष्ठ	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
१	१५	गता	गताः
२	२४	विधिपूर्वक	विधिपूर्वक एक लम्ब
३	२३	पुरुष	मनुष्य
४	२२	'पञ्चनमस्कृतिदीपक'	'पञ्चनमस्कृतिदीपक'नी हाथपोधीमा
९	२५	लक्ष्मी	शान्ति, लक्ष्मी
९	२७	मुक्ति, नवीन	मुक्ति, कान्ति, नवीन
१०	५	वैवोबाटन	वैवोबाटन
१०	१७	मनुष्यना	मनुष्योना
१०	२०	प्राणायमना	प्राणायामना
११	१५	'ह्रीं'कार	स्फटिकमय 'ह्रीं'कार
११	१७	सर्व कर्माधी रहित पद्मासने बैठेल	सर्वकर्मोधी रहित, सर्व जीवोने अमय आपनार, निरञ्जन, पीडा रहित, सर्व प्रवृत्तिधी रहित, पद्मासने बैठेल
१२	१८	जिनप्रभसूरि चौदमा	जिनप्रभसूर विक्रमना चौदमा
१४	३३	वादीओना	परवादीओना
२२	१८	तेनु 'दिव्यचितन'	चिन्तन करायेत्
३०	२७	नीचे रेक	नीचे रेफ
३१	२६	सिद्धिशिला	सिद्धशिल्पा
३५	१०	प्रकारो	प्रकारो
३९	२७	अरिहतनु	अरिहतनु
४४	२२	आणिमा	आणिमा
४७	३	एम ये	एम ये
५१	५	'रमम्बुजम्	'रचुजम्
५४	३२	साहुणो	साहुणो
५८	२२	ग्रह रचना रिष्ट योगनी	ग्रहोनी
६१	२१	हूं हूं हूं हूं	हूं हूं हूं हूं
६२	२८	आत्मा जिन	आत्मानं जिन
८६	११	नामोभव	नामोद्भव
८६	१८	केवलिपणत्त	केवलिपणत्त
९७	१६	पोता	पोताने
१००	१६	ब्रह्मा	विष्णु
१००	१७	विष्णु	ब्रह्मा
१००	१८	श्वेत, पीळा तेमज श्यामवर्णवाळा	श्याम, पीळा तेमज श्वेतवर्णवाळा
१००	२२	ब्रह्मा विष्णु	विष्णु ब्रह्मा
१००	३१	परमेष्ठिओने	परमेष्ठिओनो

* टिप्पणी सर्वत्र लुँ ना स्थाने लुँ समजो

पृष्ठ	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
१०१	१४	पट्टशाली	सषट्शाली
११२	५	महली	मलिः
११२	२९	अशोक	अशोका
११४	१३	करावी	करवी
११५	२२	पद्मना पारानी माला	पद्म अने अक्षसूत्रादि
११८	१६	जूईना	जाईना
११९	१९	शरीरनु	किन्तु शरीरनुं
११९	२८	(इहलौकिक)	(ऐहलौकिक)
१२१	१	सरस्ती	सरस्वती
१२१	९	विलुधचन्द्र	विलुधचन्द्र
१२२	५	पट्टसु	पट्टसु
१२६	७	इन्स्टिट्यूटनी	इन्स्टिट्यूटनी
१२९	४	विच	निचं
१२९	११	व्यसनैग्रह०	व्यसनैग्रह०
१२९	२२	शाली	शालि
१२९	२८	दुष्ट	दुष्ट मनुष्यो के
१३०	१८	गायनुं छाण	×
१३०	१९	गोरोचना, गायनु छाण	गोरोचना
१३०	१९	जूई वगैरेनी	जाई वगैरेनी
१३४	७	एतदूर्ध्व	एतदूर्ध्व
१३४	१०	वज्राट्कुदये	वज्राट्कुदये
१३५	७	स्फुरचन्द्र०	स्फुरचन्द्र०
१३६	१७	जूईना	जाईना
१३७	७	[:१]	×
१३७	१९	चारे	ईशानादि चारे
१३८	४	भासिविसं	भासीविस
१३८	१४	पूर्वोत्तराश (शा)०	पूर्वोत्तरा(रे)श०
१३८	१९	मुंचामि	मुञ्चामि
१३९	१७	हृदयया	हृदयमा
१४२	१६	०	अनुवाद
१४३	२४	वर्णो	वर्णोनी
१४६	१२	सकर्णाना	सकर्णाना
१४६	१९	शानवाळा	कीर्तिवाळा
१४६	२३	योगथी... उत्पन्न	योगथी उत्पन्न
१४७	२३	संकोच	संकोच (?)
१५०	३	रिष्टे	रि(डु)ष्टे
१५२	२१	भय के त्रास	भय
१५६	२६	सगांवहालांओ	सगांवहालांओनी जेम
१५९	१९	शाकिनीओ	द्रोहकारक शाकिनीओ
१६२	२७	मोक्षनी सोपान पक्तिसमान	कल्याणनी परंपराने करनार

पृष्ठ	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
१६४	१७	जीवो अनंत अेवा	अनंत जीवो
१६६	६	सीमान्धराद्या	सीमन्धराद्या
१६६	१३	मागदायिनः	मागंदायिनः
१७०	५	ऽमृताशुना	ऽमृताशुना
१७०	२२	जुहार	जुहार
१७८	१७	अरिहतादिनु	अरिहतादिनो
१८०	९	प्राभृतीकृताः	प्राभृतीकृताः (ताम्)
१८०	२१	कानमा.. गया	कानने विरो भेट कराएली आ पवित्र पंचनमस्कृ- तिनो स्वीकार करीने तियंचो पण स्वयं गया
१८२	२	सुवर्णात्मता	सुवर्णात्मता
१८६	१६	यागवादकल्प	वाग्वादकल्प
१८६	१२	युगलेऽ	युगंलेऽ (लम्)
१८६	१४	ताडु	ताडु
१९३	२४	जीवलटश असंमूढ बने छे (?)	बृहस्पति जेवी बने
१९९	५	ह्रीं	ह्रीं
१९९	११	ह्रीं	ह्रीं
२०१	१	ह्रीं	ह्रीं
२०१	१९	मगळ	भगळ
२०२	२२	साहू	साहू
२०२	२३	मिवा	मिया
२०३	२६	निरान्तरा	निरन्तरा
२०३	८	'सोलड'	'सोल'
२०४	१६	'परश्रलोपम्'	'परश्च लोपम्'
२०४	१५	पञ्चनामा	पञ्चानामा
२०८	२१	प्रतिदिन	प्रतिदिन
२१२	१७	छ छ	छ
२१२	३०	जणावेलाछे	जणावेला छे
२१३	३	वर्णावाळो	वर्णावाळा
२१३	२२	दीवेट	रेखा
२१३	३०	उ०	उ०
२१४	२६	खनो	उनो
२१५	३०	क्या	क्या
२१५	२	दीकार	दीकार
२१७	११	स्तोत्रम-	स्तोत्रमा
२१८	१५	मूळ पाटा	मूलपाठ
२१८	४	शोणा	शोण
२२१	१७	स्म	स
२३०	३१	स्म	स

पृष्ठ	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
२३१	२८	चरमशरीरीनी	चरमशरीरनी
२३१	२९	अचरमशरीरी	अचरमशरीर
२३२	१४	स्वय	स्वयं
२३३	८	साध्यत्येव	साध्यत्येव
२३५	१६	ध्याना	ध्यानना
२३८	९	स्व	स्युं
२३८	१६	विजृम्भते	विजृम्भन्ते
२४०	१७	तेना	ते
२४२	८	त्वभीक्ष्णाम्	त्वभीक्ष्णम्
२४३	२	तरशिष्या	तरशिष्य
२५०	४	ह अ म् स अ	ह अ म् स अ स
२५०	५	“याक्षीयम्” ॥ स ॥	याक्षीयम् ॥
२५३	१	ऋतऋतुः	ऋतऋतुः
२५३	३६	अतीन्द्रियो	अती(नि)न्द्रियो
२५८	४	महाहृत्य	महाहृत्य
२५८	१३	आहृत्यलक्ष्मी	आहृत्यलक्ष्मी
२६०	२३	अपने	आपने
२६१	६	धमसम्य	धर्मसम्यक्
२६२	३	टिक्मारी०	टिक्मारी०
२६४	९	०गाभ्भीयर्वया०	०गाभ्भीयर्वयां
२६८	१९	अपाने	आपने
२७५	२३	जगावगारा	जगावनारा
२७८	११	ताद्भि	ताद्भि
२७९	१८	विरहमान	विहरमान
२८३	२७	काय ?	शकाय ?
२८६	२९	सन. छत्र	सन०छत्र०
२८७	३०	पिताः	पिता
२९०	१५	बृहतीपतिः	बृहता पतिः
”	१६	देवोपदेष्टा	देवोपदेष्टा
”	२२	गुणोगुणः	गुणोऽगुणः
”	२३	विद्या	ऽविद्या
”	३३	वृत्ताप्रयुग्यः	वृत्ताप्रयुग्यः
२९२	४	विजीवधनः	चिजीवधनः
”	४	सुगन्धि	सुसुगन्धि
२९५	१५	वैभव	वैभव गुजब
२९६	६	विविक्त देशे	विविक्तदेशे
३०७	३	सम	सम
३१०	५	मूलधातन	मूलधातन
३१०	८	मोहनछिद्रुम्	मोहच्छिद्रुम्
३१०	२७	हु	हुं

पृष्ठ	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
३१०	३०	समस्तु	समस्तुं
३१२	६	क्षयव्याहत	क्षयमव्याहत
३१२	७	याग	योग
३१४	११	पापोने	पापोनो
३१६	२२	वरुणे	करुणे
३१९	११	हेतु	हितु
३१९	१३	झणोवरोहिणी	झणोवरोहिणी

